

SVARBIAUSIŲ SPRENDIMŲ APŽVALGA

2022 METAI

Tyrimų ir dokumentacijos
DIREKTORATO PARENGTAS
SANTRAUKŲ APIBENDRINIMAS

Ižanga	10
1 skyrius – Teisingumo Teismas	11
I. Europos Sąjungos vertybės	11
2022 m. vasario 16 d. Sprendimas (plenarinė sesija) <i>Vengrija / Parlamentas ir Taryba</i> (C-156/21, EU:C:2022:97).....	11
2022 m. vasario 16 d. Sprendimas (plenarinė sesija) <i>Lenkija / Parlamentas ir Taryba</i> (C-157/21, EU:C:2022:98).....	14
II. Valstybės narės išstojimas iš Europos Sąjungos	18
2022 m. birželio 9 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Préfet du Gers ir Institut national de la statistique et des études économiques</i> (C-673/20, EU:C:2022:449)	18
III. Pagrindinės teisės	21
1. Teisė į veiksmingą teisminę gynybą ir teisė kreiptis į nešališką teismą	21
2022 m. kovo 29 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Getin Noble Bank</i> (C-132/20, EU:C:2022:235).....	21
2022 m. lapkričio 8 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Deutsche Umwelthilfe (Variklinių transporto priemonių tipo patvirtinimas)</i> (C-873/19, EU:C:2022:857)	24
2. <i>Ne bis in idem</i> principas	27
2022 m. kovo 22 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>bpost</i> (C-117/20, EU:C:2022:202)	27
2022 m. kovo 22 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Nordzucker ir kt.</i> (C-151/20, EU:C:2022:203)	29
2022 m. spalio 28 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Generalstaatsanwaltschaft München (Ekstradicija ir „ne bis in idem“)</i> (C-435/22 PPU, EU:C:2022:852).....	31
3. Saviraiškos laisvė ir teisė į informaciją	34
2022 m. balandžio 26 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Lenkija / Parlamentas ir Taryba</i> (C-401/19, EU:C:2022:297)	34
4. Asmens duomenų apsauga	37
a. Asmens duomenų saugojimas	37
2022 m. balandžio 5 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Commissioner of An Garda Síochána ir kt.</i> (C-140/20, EU:C:2022:258).....	37
2022 m. birželio 21 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Ligue des droits humains</i> (C-817/19, EU:C:2022:491)	40
b. Asmens duomenų tvarkymas finansų sektoriuje.....	45
2022 m. rugsėjo 20 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>VD ir SR</i> (C-339/20 ir C-397/20, EU:C:2022:703)	45
2022 m. lapkričio 22 d. Sprendimas <i>Luxembourg Business Registers ir kt.</i> (C-37/20 ir C-601/20, EU:C:2022:912)	49
c. Prašymas pašalinti nuorodas iš paieškos sistemos	52
2022 m. gruodžio 8 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Google (Nuorodų į tariamai netikslų turinį pašalinimas)</i> (C-460/20, EU:C:2022:962)	52
d. Ieškiniai dėl BDAR prieštaraujančio duomenų tvarkymo	56
2022 m. balandžio 28 d. Sprendimas <i>Meta Platforms Ireland</i> (C-319/20, EU:C:2022:322).....	56
IV. Sąjungos pilietybė	59
1. Sąjungos pilietybės netekimas dėl valstybės narės pilietybės netekimo.....	59
2022 m. sausio 18 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Wiener Landesregierung (Natūralizacijos garantijos atšaukimas)</i> (C-118/20, EU:C:2022:34).....	59
2. Teisė laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje	61
2022 m. kovo 10 d. Sprendimas <i>Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs (Visavertis sveikatos draudimas)</i> (C-247/20, EU:C:2022:177)	61

3.	Trečiųjų šalių piliečių, Sąjungos piliečio šeimos narių, išvestinė teisė gyventi šalyje.....	63
	2022 m. gegužės 5 d. Sprendimas <i>Subdelegación del Gobierno en Toledo (Šeimos nario gyvenimas šalyje – Nepakankami ištekliai)</i> (C-451/19 ir C-532/19, EU:C:2022:354)	63
4.	Diskriminacija dėl pilietybės	66
	2022 m. gruodžio 22 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Generalstaatsanwaltschaft München (Ekstradicijos į Bosniją ir Hercegoviną prašymas)</i> (C-237/21, EU:C:2022:1017)	66
V.	Institucinės nuostatos	70
1.	Sąjungos institucijų ir organų būstinių vieta	70
	2022 m. liepos 14 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Italija ir Comune di Milano / Taryba (Europos vaistų agentūros būstinės vieta)</i> (C-59/18 ir C-182/18, EU:C:2022:567)	70
	2022 m. liepos 14 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Italija ir Comune di Milano / Taryba ir Parlamentas (Europos vaistų agentūros būstinės vieta)</i> (C-106/19 ir C-232/19, EU:C:2022:568)	70
	2022 m. liepos 14 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Parlamentas / Taryba (Europos darbo institucijos būstinės vieta)</i> (C-743/19, EU:C:2022:569).....	70
2.	ES institucijų kompetencija.....	74
	2022 m. lapkričio 22 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Komisija / Taryba (Prisijungimas prie Ženevos akto)</i> (C-24/20, EU:C:2022:911).....	74
VI.	Finansinės nuostatos	78
	2022 m. kovo 8 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Komisija / Jungtinė Karalystė (Kova su sukčiavimu nuvertinant prekes)</i> (C-213/19, EU:C:2022:167)	78
VII.	Sąjungos ir nacionalinė teisė	82
	2022 m. vasario 22 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>RS (Konstitucinio teismo sprendimų padariniai)</i> (C-430/21, EU:C:2022:99)	82
	2022 m. kovo 10 d. Sprendimas <i>Grossmania</i> (C-177/20, EU:C:2022:175)	84
	2022 m. birželio 28 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Komisija / Ispanija (Teisės aktų leidėjo padarytas Sąjungos teisės pažeidimas)</i> (C-278/20, EU:C:2022:503).....	86
VIII.	Judėjimo laisvė	90
1.	Laisvas darbuotojų judėjimas	90
	2022 m. birželio 16 d. Sprendimas <i>Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Psichoterapeutai)</i> (C-577/20, EU:C:2022:467)	90
2.	Įsisteigimo laisvė	92
	2022 m. rugsėjo 7 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Cilevičs ir kt.</i> (C-391/20, EU:C:2022:638).....	92
IX.	Sienų kontrolė, prieglobstis ir imigracija	94
1.	Prieglobsčio politika	94
	2022 m. rugpjūčio 1 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Bundesrepublik Deutschland (Pabėgėlių vaikas, gimęs ne priimančiojoje valstybėje narėje)</i> (C-720/20, EU:C:2022:603)	94
	2022 m. lapkričio 8 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Teismo iniciatyva atliekama sulaukymo patikra)</i> (C-704/20 ir C-39/21, EU:C:2022:858)	96
2.	Sienų kontrolė	98
	2022 m. balandžio 26 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Landespolizeidirektion Steiermark (Maksimali vidaus sienų kontrolės trukmė)</i> (C-368/20 ir C-369/20, EU:C:2022:298)	98
3.	Humanitarinės pagalbos operacijos jūroje.....	100
	2022 m. rugpjūčio 1 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Sea Watch</i> (C-14/21 ir C-15/21, EU:C:2022:604)	100
X.	Teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose	104

1.	Europos arešto orderis	104
	2022 m. vasario 22 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Openbaar Ministerie (Išduodančiojoje valstybėje narėje pagal įstatymą įsteigtas teismas)</i> (C-562/21 PPU ir C-563/21 PPU, EU:C:2022:100).....	104
	2022 m. liepos 14 d. Sprendimas <i>Procureur général près la cour d'appel d'Angers</i> (C-168/21, EU:C:2022:558)	106
2.	Teisė dalyvauti nagrinėjant bylą teisme.....	108
	2022 m. gegužės 19 d. Sprendimas <i>Spetsializirana prokuratura (Pasislėpusio kaltinamojo bylos nagrinėjimas)</i> (C-569/20, EU:C:2022:401).....	108
3.	Teisė į vertimą žodžiu ir raštu baudžiamajame procese.....	111
	2022 m. rugpjūčio 1 d. Sprendimas <i>TL (Vertimo žodžiu ir raštu neužtikrinimas)</i> (C-242/22 PPU, EU:C:2022:611)	111
XI.	Teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose.....	114
1.	Reglamentas Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo	114
	2022 m. birželio 20 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>London Steam-Ship Owners' Mutual Insurance Association</i> (C-700/20, EU:C:2022:488).....	114
2.	Reglamentas Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo	116
	2022 m. rugpjūčio 1 d. Sprendimas <i>MPA (Įprastinė gyvenamoji vieta – Trečioji valstybė)</i> (C-501/20, EU:C:2022:619)	116
3.	Reglamentas 2015/848 dėl nemokumo bylų.....	118
	2022 m. kovo 24 d. Sprendimas <i>Galapagos BidCo.</i> (C-723/20, EU:C:2022:209)	118
XII.	Konkurencija	121
1.	Piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi (SESV 102 straipsnis).....	121
	2022 m. gegužės 12 d. Sprendimas <i>Servizio Elettrico Nazionale ir kt.</i> (C-377/20, EU:C:2022:379)....	121
2.	Valstybės pagalba	124
	2022 m. sausio 25 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Komisija / European Food ir kt.</i> (C-638/19 P, EU:C:2022:50).....	124
	2022 m. lapkričio 8 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Fiat Chrysler Finance Europe / Komisija</i> (C-885/19 P ir C-898/19 P, EU:C:2022:859).....	126
XIII.	Teisės aktų derinimas	129
1.	Intelektinė ir pramoninė nuosavybė	129
	2022 m. kovo 24 d. Sprendimas <i>Austro-Mechana</i> (C-433/20, EU:C:2022:217)	129
	2022 m. gruodžio 22 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Louboutin (Teisės pažeidžiančio žymens naudojimas internetinėje prekyvietėje)</i> (C-148/21 ir C-184/21, EU:C:2022:1016).....	130
2.	Tabako gaminiai.....	134
	2022 m. vasario 22 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Stichting Rookpreventie Jeugd ir kt.</i> (C-160/20, EU:C:2022:101)	134
3.	Motorinės transporto priemonės.....	136
	2022 m. liepos 14 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>GSMB Invest</i> (C-128/20, EU:C:2022:570)	136
	2022 m. liepos 14 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Volkswagen</i> (C-134/20, EU:C:2022:571)	137
	2022 m. liepos 14 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Porsche Inter Auto ir Volkswagen</i> (C-145/20, EU:C:2022:572)	137
4.	Viešai neatskleistos informacijos platinimas finansų sektoriuje.....	141
	2022 m. kovo 15 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Autorité des marchés financiers</i> (C-302/20, EU:C:2022:190)	141

5.	Administracinis bendradarbiavimas mokesčių srityje	144
	2022 m. gruodžio 8 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Orde van Vlaamse Balies ir kt.</i> (C-694/20, EU:C:2022:963)	144
XIV.	Ekonominė ir pinigų politika	147
	2022 m. rugsėjo 13 d. Sprendimas <i>Banka Slovenije</i> (C-45/21, EU:C:2022:670)	147
XV.	Socialinė politika	150
1.	Darbo laiko organizavimas	150
	2022 m. vasario 24 d. Sprendimas <i>Glavna direksia „Pozharna bezopasnost i zashtita na naselenieto“</i> (C-262/20, EU:C:2022:117)	150
2.	Laikinių darbuotojų apsauga	152
	2022 m. gruodžio 15 d. Sprendimas <i>TimePartner Personalmanagement</i> (C-311/21, EU:C:2022:983)	152
3.	Darbuotojų dalyvavimas Europos bendrovėje	154
	2022 m. spalio 18 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>IG Metall ir ver.di</i> (C-677/20, EU:C:2022:800) ...	154
XVI.	Visuomenės sveikata	156
	2022 m. gruodžio 22 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>EUROAPTIEKA</i> (C-530/20, EU:C:2022:1014) .	156
XVII.	Vartotojų apsauga	159
	2022 m. gegužės 17 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Ibercaja Banco</i> (C-600/19, EU:C:2022:394) ..	159
	2022 m. gegužės 17 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>SPV Project 1503 ir kt.</i> (C-693/19 ir C-831/19, EU:C:2022:395)	159
	2022 m. gegužės 17 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Impuls Leasing România</i> (C-725/19, EU:C:2022:396)	159
	2022 m. gegužės 17 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Unicaja Banco</i> (C-869/19, EU:C:2022:397) ...	159
XVIII.	Aplinka	163
1.	Elektros ir elektroninės įrangos atliekos	163
	2022 m. sausio 25 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>VYSOČINA WIND</i> (C-181/20, EU:C:2022:51)	163
2.	Oro kokybė	164
	2022 m. gruodžio 22 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Ministre de la Transition écologique ir Premier ministre (Valstybės atsakomybė už oro taršą)</i> (C-61/21, EU:C:2022:1015)	164
2 dalis – Bendrasis Teismas		167
I.	Sajungos teisme vykstantys procesai	167
1.	Atvejis, kai atstovauja advokatas, turintis teisę verstis advokato praktika tik Jungtinės Karalystės teismuose	167
	2022 m. birželio 20 d. Nutartis <i>Natixis / Komisija</i> (T-449/21, EU:T:2022:394)	167
2.	Ieškinyš dėl nesutartinės atsakomybės	169
	2022 m. vasario 23 d. Sprendimas <i>United Parcel Service / Komisija</i> (T-834/17, EU:T:2022:84)	169
3.	Sutartiniai ginčai	172
	2022 m. liepos 13 d. Sprendimas <i>JF / EUCAP Somalia</i> (T-194/20, EU:T:2022:454)	172
II.	Institucinė teisė – Europos prokuratūra	175
	2022 m. sausio 12 d. Sprendimas <i>Verelst / Taryba</i> (T-647/20, EU:T:2022:5)	175
III.	Konkurencija	178
1.	Karteliai (SESV 101 straipsnis)	178
	2022 m. vasario 2 d. Sprendimas <i>Scania ir kt. / Komisija</i> (T-799/17, EU:T:2022:48)	178

2.	Piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi (SESV 102 straipsnis).....	180
	2022 m. sausio 19 d. Sprendimas <i>Deutsche Telekom / Komisija</i> (T-610/19, EU:T:2022:15)	180
	2022 m. sausio 26 d. Sprendimas <i>Intel Corporation / Komisija</i> (T-286/09 RENV, EU:T:2022:19).....	183
	2022 m. birželio 15 d. Sprendimas <i>Qualcomm / Komisija</i> („Qualcomm“ – Išimtinių teisių mokėjimai) (T-235/18, EU:T:2022:358).....	186
	2022 m. rugsėjo 14 d. Sprendimas <i>Google ir Alphabet / Komisija</i> (<i>Google Android</i>) (T-604/18, EU:T:2022:541).....	189
3.	Įnašas susijungimų srityje.....	194
	2022 m. liepos 13 d. Sprendimas <i>Illumina / Komisija</i> (T-227/21, EU:T:2022:447).....	194
4.	Valstybės pagalba	197
	2022 m. gegužės 4 d. Sprendimas <i>Wizz Air Hungary / Komisija</i> (<i>TAROM; sanavimo pagalba</i>) (T-718/20, EU:T:2022:276).....	197
	2022 m. gegužės 18 d. Sprendimas <i>Ryanair / Komisija</i> (<i>Condor; sanavimo pagalba</i>) (T-577/20, EU:T:2022:301).....	199
	2022 m. birželio 8 d. Sprendimas <i>Jungtinė Karalystė ir ITV / Komisija</i> (T-363/19 ir T-456/19, EU:T:2022:349).....	202
	2022 m. lapkričio 30 d. Sprendimas <i>Austrija / Komisija</i> (T-101/18, EU:T:2022:728).....	204
IV.	Intelektinė nuosavybė	207
1.	Europos Sąjungos prekių ženklas	207
	2022 m. birželio 8 d. Sprendimas <i>Muschaweck / EUIPO – Conze (UM)</i> (T-293/21, EU:T:2022:345)....	207
	2022 m. liepos 6 d. Sprendimas <i>Zdút / EUIPO – Nehera ir kt. (nehera)</i> (T-250/21, EU:T:2022:430) ...	209
2.	Dizainas.....	210
	2022 m. balandžio 27 d. Sprendimas <i>Group Nivelles / EUIPO – Easy Sanitary Solutions (Latakas dušo vandeniui nutekėti)</i> (T-327/20, EU:T:2022:263)	210
V.	Bendra užsienio ir saugumo politika – Ribojamosios priemonės	213
1.	Ukraina.....	213
	2022 m. liepos 27 d. Sprendimas <i>RT Prancūzija / Taryba</i> (T-125/22, EU:T:2022:483).....	213
2.	Sirija.....	216
	2022 m. gegužės 18 d. Sprendimas <i>Foz / Taryba</i> (T-296/20, EU:T:2022:298).....	216
3.	Kongo Demokratinė Respublika	218
	2022 m. balandžio 27 d. Sprendimas <i>Ilunga Luyoyo / Taryba</i> (T-108/21, EU:T:2022:253).....	218
4.	Kova su terorizmu.....	220
	2022 m. lapkričio 30 d. Sprendimas <i>Kurdistan Workers' Party (PKK) / Taryba</i> (sujungtos bylos T-148/19 ir T-316/14 RENV EU:T:2022:727).....	220
VI.	Ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda.....	225
	2022 m. birželio 22 d. Sprendimas <i>Italija / Komisija</i> (T-357/19, EU:T:2022:385).....	225
VII.	Asmens duomenų apsauga.....	229
	2022 m. balandžio 27 d. Sprendimas <i>Veen / Europolas</i> (T-436/21, EU:T:2022:261).....	229
VIII.	Visuomenės sveikata.....	231
	2022 m. balandžio 27 d. Sprendimas <i>Roos ir kt. / Parlamentas</i> (T-710/21, T-722/21 ir T-723/21, EU:T:2022:262).....	231
	2022 m. lapkričio 23 d. Sprendimas <i>CWS Powder Coatings / Komisija</i> (sujungtos bylos T-279/20, T-288/20 ir T-283/20, EU:T:2022:725)	233
IX.	Energija	235

	2022 m. rugsėjo 7 d. Sprendimas <i>BNetzA / ACER</i> (T-631/19, EU:T:2022:509)	235
X.	Bendra prekybos politika.....	239
	2022 m. gegužės 18 d. Sprendimas <i>Uzina Metalurgica Moldoveneasca / Komisija</i> (T-245/19, EU:T:2022:295).....	239
XI.	Ekonominė ir pinigų politika	242
1.	Bendras pertvarkymo mechanizmas	242
	2022 m. birželio 1 d. Sprendimas <i>Fundación Tatiana Pérez de Guzmán el Bueno ir SFL / BPV</i> (T-481/17, EU:T:2022:311).....	242
	2022 m. birželio 1 d. Sprendimas <i>Del Valle Ruíz ir kt. / Komisija ir BPV</i> (T-510/17, EU:T:2022:312) ..	242
	2022 m. birželio 1 d. Sprendimas <i>Eleveté Invest Group ir kt. / Komisija ir BPV</i> (T-523/17, EU:T:2022:313).....	242
	2022 m. birželio 1 d. Sprendimas <i>Algebris (UK) ir Anchorage Capital Group / Komisija</i> (T-570/17, EU:T:2022:314).....	242
	2022 m. birželio 1 d. Sprendimas <i>Aeris Invest / Komisija ir BPV</i> (T-628/17, EU:T:2022:315)	242
2.	Rizikos ribojimu pagrįsta kredito įstaigų priežiūra	246
	2022 m. birželio 22 d. Sprendimas <i>Anglo Austrian AAB ir Belegging-Maatschappij „Far-East“ / ECB</i> (T-797/19, EU:T:2022:389).....	246
	2022 m. gruodžio 7 d. Sprendimas <i>PNB Banka / ECB</i> (T-275/19, EU:T:2022:781)	248
	2022 m. gruodžio 7 d. Sprendimas <i>PNB Banka / ECB</i> (T-301/19, EU:T:2022:774)	250
	2022 m. gruodžio 7 d. Sprendimas <i>PNB Banka ir kt. / ECB</i> , T-330/19, EU:T:2022:775).....	252
XII.	Sjungos institucijų viešieji pirkimai.....	254
	2022 m. sausio 26 d. Sprendimas <i>Leonardo / Frontex</i> (T-849/19, EU:T:2022:28).....	254
XIII.	Sjungos biudžetas ir subsidijos	257
	2022 m. birželio 29 d. Sprendimas <i>LA International Cooperation / Komisija</i> (T-609/20, EU:T:2022:407)	257
XIV.	Galimybė susipažinti su institucijų dokumentais	259
1.	Išimtis, susijusi su teismo proceso apsauga.....	259
	2022 m. spalio 12 d. Sprendimas <i>Saure / Komisija</i> (T-524/21, EU:T:2022:632)	259
2.	Išimtis, susijusi su inspekcijų, tyrimų ir audito veikla	261
	2022 m. rugsėjo 28 d. Sprendimas <i>Agrofert / Parlamentas</i> (T-174/21, EU:T:2022:586).....	261
3.	Išimtis, susijusi su sprendimų priėmimo proceso apsauga	263
	2022 m. rugsėjo 14 d. Sprendimas <i>Pollinis France / Komisija</i> (T-371/20 ir T-554/20, EU:T:2022:556)	263
XV.	Valstybės tarnyba	267
1.	Ginčo tarp Sąjungos ir vieno iš jos tarnautojų, nebuvimas	267
	2022 m. birželio 13 d. Nutartis <i>Mendes de Almeida / Taryba</i> (T-334/21, EU:T:2022:375).....	267
2.	Persikėlimo išmoka.....	269
	2022 m. rugsėjo 7 d. Sprendimas <i>LR / BEI</i> (T-529/20, EU:T:2022:523).....	269
3.	Sutartinės prievolės nutraukimas.....	271
	2022 m. spalio 5 d. Sprendimas <i>WV / Europos Sąjungos įstaigų vertimo centras</i> (T-618/21, EU:T:2022:603).....	271
XVI.	Prašymai taikyti laikinąsias apsaugos priemones	273
	2022 m. kovo 30 d. Nutartis <i>RT France / Taryba</i> (T-125/22 R, nepaskelbta Rink., EU:T:2022:199) ...	273
	2022 m. kovo 31 d. Nutartis <i>AL / Taryba</i> (T-22/22 R, nepaskelbta Rink., EU:T:2022:200)	275

2022 m. balandžio 25 d. Nutartis <i>HB / Komisija</i> (T-408/21 R, nepaskelbta Rink., EU:T:2022:241) ...	277
2022 m. gegužės 30 d. Nutartis <i>OT / Taryba</i> (T-193/22 R, nepaskelbta Rink., EU:T:2022:307).....	279
2022 m. birželio 8 d. Nutartis <i>Vengrija / Komisija</i> (T-104/22 R, nepaskelbta Rink., EU:T:2022:351).	281
2022 m. spalio 20 d. Nutartis <i>PB / Komisija</i> (T-407/21 R, nepaskelbta Rink., EU:T:2022:655)	283

Ižanga

Svarbiausių sprendimų apžvalga yra naujas kasmetinis leidinys, juo siekiama Europos Sąjungos teismų jurisprudenciją padaryti labiau žinomą ir prieinamą. Jame pateikiamos pagrindinių Europos Sąjungos Teisingumo Teismo ir Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimų santraukos, kurias parengė Tyrimų ir dokumentacijos direktoratas.

Svarbiausių sprendimų apžvalga susijusi su nauja jurisprudencijos sklaidos politika, ji skirta naujiems informavimo apie teismų veiklą reikalavimams atliepti ir teisės specialistų dėmesiui į pagrindinius praėjusių metų jurisprudencijos pokyčius atkreipti.

Remiantis atrinktais Teisingumo Teismo ir Bendrojo Teismo sprendimais, šiame leidinyje pateikiama apibendrinta praėjusių metų pagrindinių jurisprudencijos aspektų analizė. Ši analizė pateikiama kaip santraukos, sugrupuotos pagal temas, laikantis Europos Sąjungos sutarčių struktūros. Prie kiekvienos santraukos pateikiama nuoroda į sprendimo tekstą.

Svarbiausių sprendimų apžvalga, kurią visą galima rasti skaitmeniniu formatu, buvo nuo pat pradžių sugalvota kaip priemonė, kuri įsiliėtų į skaitmeninį kontekstą atsižvelgiant į institucijos skaitmeninimo politiką.

Celestina Iannone
Direktorė
Tyrimai ir dokumentacija

1 skyrius – Teisingumo Teismas

I. Europos Sąjungos vertybės

2022 m. vasario 16 d. Sprendimas (plenarinė sesija) Vengrija / Parlamentas ir Taryba (C-156/21, [EU:C:2022:97](#))

„Ieškinys dėl panaikinimo – Reglamentas (ES, Euratomas) 2020/2092 – Bendras Sąjungos biudžeto apsaugos sąlygų režimas – Sąjungos biudžeto apsauga, kai valstybėje narėje pažeidžiami teisinės valstybės principai – Teisinis pagrindas – SESV 322 straipsnio 1 dalies a punktas – Tariamasis ESS 7 straipsnio ir SESV 269 straipsnio apėjimas – Tariamasis ESS 4 straipsnio 1 dalies, 5 straipsnio 2 dalies ir 13 straipsnio 2 dalies, taip pat teisinio saugumo, proporcingumo ir valstybių narių lygybės prieš Sutartis principų pažeidimai“

2020 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente 2020/2092¹ buvo nustatytas „horizontalių sąlygų mechanizmas“, kuriuo siekiama apsaugoti Europos Sąjungos biudžetą, kai valstybėje narėje pažeidžiami teisinės valstybės principai. Šiuo tikslu pagal šį reglamentą Europos Sąjungos Taryba, remdamasi Europos Komisijos pasiūlymu, jame nustatytais sąlygomis gali priimti tinkamas apsaugos priemonės, kaip antai mokėjimų iš Sąjungos biudžeto sustabdymą arba vienos ar kelių programų iš šio biudžeto patvirtinimo sustabdymą. Pagal ginčijamą reglamentą tokių priemonių priėmimas siejamas su konkrečiais įrodymais, galinčiais patvirtinti ne tik teisinės valstybės principų pažeidimą, bet ir jo poveikį Sąjungos biudžeto vykdymui.

Ginčijamu reglamentu pratęsimos kelios su valstybių narių teisinės valstybės apsauga susijusios iniciatyvos², kuriomis siekiama Sąjungos lygmeniu atsakyti į vis didėjantį susirūpinimą keliančius klausimus, ar kelios valstybės narės laikosi Sąjungos bendrųjų vertybių, nustatytų ESS 2 straipsnyje³.

Vengrija, palaikoma Lenkijos Respublikos⁴, pareiškė ieškinį, kuriuo pirmiausia prašė panaikinti ginčijamą reglamentą, o nepatenkinus šio reikalavimo – panaikinti tam tikras jo nuostatas. Grįsdama savo reikalavimus ji iš esmės teigė, kad nors šis reglamentas formaliai pateiktas kaip aktas, susijęs su SESV 322 straipsnio 1 dalies a punkte nurodytais finansinėmis taisyklėmis, iš tikrųjų juo siekiama nubausti valstybę narę už bet kokį teisinės valstybės principo, kurio reikalavimai bet kuriuo atveju yra nepakankamai tikslūs, pažeidimą. Taigi Vengrija savo ieškinį grindė, be kita ko, Sąjungos kompetencijos priimti tokį reglamentą nebuvimu tiek dėl teisinio pagrindo nebuvimo, tiek dėl

¹ 2020 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) 2020/2092 dėl bendro Sąjungos biudžeto apsaugos sąlygų režimo (OL L 433 I, 2020, p. 1, ir klaidų ištaisymas OL L 373, 2021, p. 94; toliau – ginčijamas reglamentas).

² Visų pirma žr. 2019 m. liepos 17 d. Komisijos komunikatą Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Teisinės valstybės principo stiprinimas Sąjungoje – Veiksmų planas“, COM (2019) 343 galutinis, priimtas po 2014 m. kovo 11 d. Komisijos komunikato Europos Parlamentui ir Tarybai „Naujos [Sąjungos] priemonės teisei valstybei stiprinti“, COM(2014) 158 *final*.

³ ESS 2 straipsnyje nurodytos Sąjungos pagrindinės ir bendros vertybės apima pagarbą žmogaus orumui, laisvę, demokratiją, lygybę, teisinę valstybę ir pagarbą žmogaus teisėms visuomenėje, kurioje vyrauja pliuralizmas, nediskriminavimas, tolerancija, teisingumas, solidarumas ir moterų bei vyrų lygybė.

⁴ Lenkijos Respublika taip pat pareiškė ieškinį dėl Reglamento 2020/2092 panaikinimo (byla C-157/21).

ESS 7 straipsnyje numatytos procedūros apėjimo, taip pat teisinio saugumo principo reikalavimų nesilaikymu.

Teisingumo Teismas, paprašytas priimti sprendimą dėl Sąjungos kompetencijos apsaugoti savo biudžetą ir finansinius interesus nuo žalos, galinčios kilti dėl ESS 2 straipsnyje nurodytų vertybių pažeidimo, nusprendė, kad ši byla turi esminę svarbą, pateisinančią jos paskyrimą plenarinei sesijai. Dėl tų pačių priežasčių buvo patenkintas Europos Parlamento prašymas nagrinėti šią bylą taikant pagreitiną procedūrą. Savo sprendime Teisingumo Teismas atmetė visą Vengrijos pareikštą ieškinį dėl panaikinimo.

Teisingumo Teismo vertinimas

Prieš nagrinėdamas ieškinį iš esmės Teisingumo Teismas sprendė dėl Tarybos prašymo neatsižvelgti į įvairias Vengrijos ieškinio dalis tiek, kiek jos grindžiamos informacija, gauta iš konfidencialios Tarybos Teisės tarnybos nuomonės, atskleistos be reikalaujamo leidimo. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas patvirtino, kad atitinkama institucija iš principo gali numatyti, kad siekiant pateikti teisme tokį vidaus dokumentą reikalingas išankstinis leidimas. Vis dėlto, jeigu nagrinėjama teisinė nuomonė yra susijusi su teisėkūros procedūra, kaip šioje byloje, reikia atsižvelgti į skaidrumo principą, nes tokios nuomonės atskleidimas padidintų teisėkūros procedūros skaidrumą ir atvirumą. Taigi viršesnis viešasis interesas, susijęs su teisėkūros procedūros skaidrumu ir atvirumu, iš esmės yra svarbesnis už institucijų interesą, kiek tai susiję su vidaus teisinės nuomonės atskleidimu. Nagrinėjamu atveju, kadangi Taryba nepagrindė, kad atitinkama nuomonė yra ypač jautri arba kad jos taikymo sritis labai plati, viršijanti nagrinėjamos teisėkūros procedūrą, Teisingumo Teismas atmetė Tarybos prašymą.

Dėl esmės Teisingumo Teismas pirmiausia nagrinėjo pagrindus, nurodytus pagrindiniams reikalavimams dėl ginčijamo reglamento panaikinimo pagrįsti, susijusius, pirma, su Sąjungos kompetencijos priimti šį reglamentą nebuvimu ir, antra, teisinio saugumo principo pažeidimu.

Viena vertus, dėl ginčijamo reglamento teisinio pagrindo Teisingumo Teismas pažymėjo, kad šiame reglamente numatyta procedūra gali būti pradėta nustačiusi ne tik tai, jog yra pagrįstų priežasčių manyti, kad šioje valstybėje narėje pažeisti teisinės valstybės principai, bet ir tai, kad šie pažeidimai daro pakankamai tiesioginį poveikį patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui ar Sąjungos finansinių interesų apsaugai arba kelia didelę riziką, kad toks poveikis bus daromas. Be to, priemonės, kurios gali būti priimtos pagal ginčijamą reglamentą, yra išimtinai susijusios su Sąjungos biudžeto vykdymu ir visos gali riboti iš šio biudžeto gaunamą finansavimą, atsižvelgiant į tokio pažeidimo ar tokios didelės rizikos poveikį šiam biudžetui. Vadinas, ginčijamu reglamentu siekiama apsaugoti Sąjungos biudžetą nuo pažeidimų, kurie pakankamai tiesiogiai išplaukia iš teisinės valstybės principų pažeidimo valstybėje narėje, o ne nubausti už pačius šiuos pažeidimus.

Atsakydamas į Vengrijos argumentus, kad finansinės taisyklės tikslas nėra patikslinti ESS 2 straipsnyje nurodytoms vertybėms būdingų reikalavimų apimtį, Teisingumo Teismas priminė, kad valstybių narių pagarba bendroms vertybėms, kuriomis grindžiama Sąjunga, kurios buvo nustatytos, kurių jos visos laikosi ir kurios apibrėžia pačią Sąjungą, kaip bendros teisinės sistemos šioms valstybėms, tapatybę, įskaitant teisinę valstybę ir solidarumą, pateisina šių valstybių tarpusavio pasitikėjimą. Kadangi ši pagarba yra sąlyga, kad būtų galima naudotis visomis teisėmis, valstybei narei numatytomis taikant Sutartis, Sąjunga turi turėti galimybę vadovaudamasi savo įgaliojimais ginti šias vertybes.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas aiškiai nurodė, kad, viena vertus, pagarba šioms vertybėms – tai ne tik įsipareigojimas, kurio valstybė kandidatė privalo laikytis, norėdama įstoti į Sąjungą, ir kuris jai nebetaikomas tapus nare. Kita vertus, jis pažymėjo, kad Sąjungos biudžetas yra viena iš pagrindinių priemonių, leidžiančių Sąjungos politikoje ir vykdant veiksmus konkrečiai išreikšti pagrindinį valstybių narių solidarumo principą, ir kad šio principo įgyvendinimas per šį biudžetą yra pagrįstas savitarpio pasitikėjimu, kad į minėtą biudžetą įrašyti bendri nuosavi ištekliai bus naudojami atsakingai.

Vis dėlto patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui ir Sąjungos finansiniams interesams gali kilti didelė rizika dėl valstybėje narėje padarytų teisinės valstybės principų pažeidimų. Dėl šių pažeidimų

visų pirma gali nebūti garantijų, kad iš Sąjungos biudžeto padengiamos išlaidos atitinka visas Sąjungos teisėje nustatytas finansavimo sąlygas ir todėl atitinka Sąjungos tikslus, kurių ji siekia finansuodama tokias išlaidas.

Vadinasi, „horizontalių sąlygų režimas“, kaip antai nustatytasis ginčijamame reglamente, pagal kurį finansavimas iš Sąjungos biudžeto priklauso nuo to, ar valstybė narė laikosi teisinės valstybės principų, gali patekti į Sutartimis suteiktos kompetencijos nustatyti „finansines taisykles“, susijusias su Sąjungos biudžeto vykdymu, apimtį. Teisingumo Teismas patikslino, kad tokį mechanizmą kaip jo sudedamosios dalys sudaro ginčijamo reglamento nuostatos, kuriose nurodyti šie principai, kuriose išvardijami atvejai, kurie gali būti minėtų principų pažeidimo požymiai, kuriose patikslinamos situacijos ar elgesys, kuris turi būti susijęs su tokiais pažeidimais, ir kuriose apibrėžtas apsaugos priemonių, kurios prireikus gali būti priimtose, pobūdis ir apimtys.

Kiek tai susiję su priekaištu, grindžiamu tariamu ESS 7 straipsnyje numatytos procedūros ir SESV 269 straipsnio nuostatų apėjimu, Teisingumo Teismas atmetė Vengrijos argumentus, kad tik ESS 7 straipsnyje numatyta procedūra suteikia Sąjungos institucijoms kompetenciją nagrinėti, konstatuoti ir prireikus bausti už ESS 2 straipsnyje nurodytų vertybių pažeidimus valstybėje narėje. Iš tiesų, be ESS 7 straipsnyje numatytos procedūros, daugelyje Sutarčių nuostatų, kurios dažnai patikslintos įvairiuose antrinės teisės aktuose, Sąjungos institucijoms suteikiama kompetencija nagrinėti, konstatuoti ir prireikus bausti už ESS 2 straipsnyje nurodytų vertybių pažeidimus valstybėje narėje.

Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad ESS 7 straipsnyje numatytos procedūros tikslas – sudaryti galimybes Tarybai skirti sankcijas už šiurkščius ir nuolatinius kiekvienos iš bendrų vertybių, kuriomis grindžiama Sąjunga ir kurios apibrėžia jos tapatybę, pažeidimus, visų pirma siekiant įpareigoti atitinkamą valstybę narę nutraukti šiuos pažeidimus. Vis dėlto ginčijamu reglamentu siekiama apsaugoti Sąjungos biudžetą tik tuo atveju, kai valstybėje narėje pažeidžiami teisinės valstybės principai ir tai daro neigiamą poveikį patikimam biudžeto vykdymui arba kelia didelę riziką, kad toks poveikis bus daromas. Be to, ESS 7 straipsnyje numatyta procedūra ir ginčijamu reglamentu nustatyta procedūra skiriasi savo dalyku, įsipareigojimų sąlygomis, numatytų priemonių priėmimo ir panaikinimo sąlygomis ir jų pobūdžiu. Vadinasi, šiomis dviem procedūromis siekiama skirtingų tikslų ir kiekvienos jų dalykas aiškiai skiriasi. Be to, darytina išvada, kad ginčijamu reglamentu nustatyta procedūra taip pat negali būti laikoma skirta SESV 269 straipsnyje numatytam bendrosios Teisingumo Teismo kompetencijos apribojimui apeiti, nes jo tekste minima tik pagal ESS 7 straipsnį Europos Vadovų Tarybos ar Tarybos priimto akto teisėtumo kontrolė.

Galiausiai atsižvelgiant į tai, kad pagal ginčijamą reglamentą Komisijai ir Tarybai leidžiama nagrinėti tik situacijas ar veiksmus, kurie priskirtini valstybės narės valdžios institucijoms ir kurie atrodo svarbūs patikimam Sąjungos biudžeto vykdymui, šiuo reglamentu šioms institucijoms suteikiami įgaliojimai neviršija Sąjungos suteiktos kompetencijų ribų.

Kita vertus, nagrinėdamas pagrindą, susijusį su teisinio saugumo principo pažeidimu, Teisingumo Teismas manė, kad Vengrijos pateikti argumentai dėl ginčijamo reglamento netikslumo yra visiškai nepagrįsti, kalbant tiek apie kriterijus, susijusius su sąlygomis procedūrai pradėti, tiek su taikytinų priemonių pasirinkimu ir apimtimi. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo, kad ginčijamame reglamente nurodyti principai, kaip sąvokos „teisinė valstybė“ sudedamosios dalys⁵,

⁵ Pagal ginčijamo reglamento 2 straipsnio a punktą sąvoka „teisinė valstybė“ apima „teisėtumo principą, kuris reiškia skaidrų, atskaitingą, demokratinį ir pliuralistinį teisės aktų priėmimo procesą; teisinio tikrumo [saugumo] principą; vykdomosios valdžios savavališkumo draudimo principą; nepriklausomų ir nešališkų teismų užtikrinamos veiksmingos teisminės apsaugos, įskaitant teisę kreiptis į teismą, principą, be kita ko, kiek tai susiję su pagrindinėmis teisėmis; valdžių atskyrimo principą ir nediskriminavimo bei lygybės prieš įstatymą principą“.

jurisprudencijoje buvo plačiai išnagrinėti, kad šių principų šaltinis yra bendros vertybės, kurias valstybės narės pripažįsta ir taiko savo teisinėse sistemose, ir kad jie išplaukia iš sąvokos „teisinė valstybė“, kuri yra bendra valstybėms narėms ir kurios jos laikosi kaip bendros jų konstitucinių tradicijų vertybės. Todėl Teisingumo Teismas manė, kad valstybės narės gali pakankamai tiksliai nustatyti kiekvieno iš šių principų esmę ir reikalavimus.

Dėl kriterijų, susijusių su sąlygomis procedūrai pradėti ir priemonių, kurias reikia priimti, pasirinkimu ir apimtimi, Teisingumo Teismas patikslino, kad ginčijamame reglamente reikalaujama, jog tam, kad būtų priimtos jame numatytos apsaugos priemonės, reikia nustatyti realų ryšį tarp teisinės valstybės principo pažeidimo ir poveikio patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui arba jos finansiniams interesams arba didelės rizikos, kad toks poveikis bus daromas, ir kad toks pažeidimas turi būti susijęs su valstybės narės institucijai priskirtina situacija arba elgesiu ir su patikimu Sąjungos biudžeto vykdymu. Be to, jis pažymėjo, kad sąvoka „didelė rizika“ yra įtvirtinta Sąjungos finansinėse taisyklėse, ir pabrėžė, kad apsaugos priemonės, kurių gali būti imtasi, turi būti griežtai proporcingos nustatyto pažeidimo poveikiui Sąjungos biudžetui. Konkrečiai kalbant, anot Teisingumo Teismo, tik tiek, kiek būtina siekiant apsaugoti visą biudžetą, šios priemonės gali būti skirtos kitiems veiksams ir programoms nei tie, kurie buvo paveikti tokio pažeidimo. Galiausiai, pažymėdamas, kad Komisija, kontroliuojama Sąjungos teismo, turi laikytis griežtų procedūrinių reikalavimų (be kita ko, turi būti keletą kartų konsultuojamasi su atitinkama valstybe nare), Teisingumo Teismas priėjo prie išvados, kad ginčijamas reglamentas atitinka teisinio saugumo principo reikalavimus.

Teisingumo Teismas nagrinėjo papildomus reikalavimus dėl ginčijamo reglamento panaikinimo iš dalies. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nusprendė, pirma, kad panaikinus ginčijamo reglamento 4 straipsnio 1 dalį būtų pakeista šio reglamento esmė, nes šioje nuostatoje patikslinamos sąlygos, kurios turi būti įvykdytos norint imtis šiame reglamente numatytų apsaugos priemonių, todėl reikalavimai panaikinti tik šią nuostatą turi būti laikomi nepriimtinais. Antra, Teisingumo Teismas pripažino nepagrįstais priekaištus dėl tam tikrų kitų ginčijamo reglamento nuostatų, susijusių su teisinio pagrindo nebuvimu ir su Sąjungos teisės nuostatų dėl valstybės deficito, teisinio saugumo, proporcingumo ir valstybių narių lygybės prieš Sutartis principų pažeidimu. Jis atmetė visus papildomus reikalavimus ir visą Vengrijos pareikštą ieškinį.

2022 m. vasario 16 d. Sprendimas (plenarinė sesija) Lenkija / Parlamentas ir Taryba (C-157/21, [EU:C:2022:98](#))

„Ieškinys dėl panaikinimo – Reglamentas (ES, Euratomas) 2020/2092 – Bendras Sąjungos biudžeto apsaugos sąlygų režimas – Sąjungos biudžeto apsauga, kai valstybėje narėje pažeidžiami teisinės valstybės principai – Teisinis pagrindas – SESV 322 straipsnio 1 dalies a punktas – SESV 311 straipsnis – SESV 312 straipsnis – Tariamasis ESS 7 straipsnio ir SESV 269 straipsnio apėjimas – Tariamasis ESS 4 straipsnio 1 dalies, 5 straipsnio 2 dalies, 13 straipsnio 2 dalies, SESV 296 straipsnio antros pastraipos, Protokolo Nr. 2 dėl subsidarumo ir proporcingumo principų taikymo, taip pat įgaliojimų suteikimo, teisinio saugumo, proporcingumo ir valstybių narių lygybės prieš Sutartis principų pažeidimai – Nurodomas piktnaudžiavimas įgaliojimais“

2020 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu 2020/2092⁶ pratęsimos kelios su valstybių narių teisinės valstybės apsauga susijusios iniciatyvos⁷, kuriomis iš esmės siekiama Sąjungos

⁶ 2020 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) 2020/2092 dėl bendro Sąjungos biudžeto apsaugos sąlygų režimo (OL L 433 I, 2020, p. 1, ir klaidų ištaisymas OL L 373, 2021, p. 94; toliau – ginčijamas reglamentas).

⁷ Visų pirma žr. 2019 m. liepos 17 d. Komisijos komunikatą Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Teis[inės] valstybės principo stiprinimas Sąjungoje“ COM (2019) 343 galutinis, priimtą po 2014 m. kovo 11 d. Komisijos komunikato Europos Parlamentui ir Tarybai „Naujos [Sąjungos] priemonės teisei valstybei stiprinti“, COM(2014) 158 final.

lygmeniu atsakyti į vis didėjantį susirūpinimą keliančius klausimus, ar kelios valstybės narės laikosi Sąjungos bendrųjų vertybių, nustatytų ESS 2 straipsnyje⁸.

Lenkijos Respublika, palaikoma Vengrijos⁹, pareiškė ieškinį dėl ginčijamo reglamento panaikinimo. Grįsdama savo reikalavimus ji iš esmės teigė, kad nors šis reglamentas formaliai pateiktas kaip aktas, susijęs su SESV 322 straipsnio 1 dalies a punkte nurodytomis finansinėmis taisyklėmis, iš tikrųjų juo siekiama nubausti valstybę narę už bet kokį teisinės valstybės principo, kurio reikalavimai bet kuriuo atveju yra nepakankamai tikslūs, pažeidimą. Taigi Lenkija savo ieškinį grindžia, be kita ko, Sąjungos kompetencijos priimti tokį reglamentą nebuvimu tiek dėl teisinio pagrindo nebuvimo, tiek dėl ESS 7 straipsnyje numatytos procedūros apėjimo, taip pat Sąjungos kompetencijos ribų ir teisinio saugumo principo reikalavimų nesilaikymu.

Teisingumo Teismas, paprašytas priimti sprendimą dėl Sąjungos kompetencijos apsaugoti savo biudžetą ir finansinius interesus nuo žalos, galinčios kilti dėl ESS 2 straipsnyje nurodytų vertybių pažeidimo, nusprendė, kad ši byla turi esminę svarbą, pateisinančią jos paskyrimą plenarinei sesijai. Dėl tų pačių priežasčių buvo patenkintas Europos Parlamento prašymas nagrinėti šią bylą taikant pagreintą procedūrą. Savo sprendime Teisingumo Teismas atmetė visą Lenkijos pareikštą ieškinį dėl panaikinimo.

Teisingumo Teismo vertinimas

Prieš nagrinėdamas ieškinį iš esmės Teisingumo Teismas sprendė dėl Tarybos prašymo neatsižvelgti į įvairias Lenkijos ieškinio dalis tiek, kiek jos grindžiamos informacija, gauta iš konfidencialios Tarybos Teisės tarnybos nuomonės, atskleistos be reikalaujamo leidimo. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas patvirtino, kad atitinkama institucija iš principo gali numatyti, kad siekiant pateikti teisme tokį vidaus dokumentą reikalingas išankstinis leidimas. Vis dėlto, jeigu nagrinėjama teisinė nuomonė yra susijusi su teisėkūros procedūra, kaip šioje byloje, reikia atsižvelgti į skaidrumo principą, nes tokios nuomonės atskleidimas padidintų teisėkūros procedūros skaidrumą ir atvirumą. Taigi viršesnis viešasis interesas, susijęs su teisėkūros procedūros skaidrumu ir atvirumu, iš esmės yra svarbesnis už institucijų interesą, kiek tai susiję su vidaus teisinės nuomonės atskleidimu. Nagrinėjamu atveju, kadangi Taryba nepagrindė, kad atitinkama nuomonė yra ypač jautri arba kad jos taikymo sritis yra labai plati, viršijanti nagrinėjamos teisėkūros procedūrą, Teisingumo Teismas atmetė Tarybos prašymą.

Dėl esmės Teisingumo Teismas pirmiausia bendrai nagrinėjo pagrindus, susijusius su Sąjungos kompetencijos priimti ginčijamą reglamentą nebuvimu.

Dėl ginčijamo reglamento teisinio pagrindo Teisingumo Teismas pažymėjo, kad šiame reglamente numatyta procedūra gali būti pradėta nustačiusi ne tik tai, jog yra pagrįstų priežasčių manyti, kad šioje valstybėje narėje pažeisti teisinės valstybės principai, bet ir tai, kad šie pažeidimai daro pakankamai tiesioginį poveikį patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui ar Sąjungos finansinių interesų apsaugai arba kelia didelę riziką, kad toks poveikis bus daromas. Be to, priemonės, kurios gali būti priimtos pagal ginčijamą reglamentą, yra išimtinai susijusios su Sąjungos biudžeto vykdymu ir visos gali riboti iš šio biudžeto gaunamą finansavimą, atsižvelgiant į tokio pažeidimo ar tokios didelės rizikos poveikį šiam biudžetui. Vadinasi, ginčijamu reglamentu siekiama apsaugoti Sąjungos biudžetą nuo pažeidimų, kuriuos pakankamai tiesiogiai lemia teisinės valstybės principų pažeidimas valstybėje narėje, o ne nubausti už pačius šiuos pažeidimus.

⁸ ESS 2 straipsnyje nurodytos Sąjungos pagrindinės ir bendros vertybės apima pagarbą žmogaus orumui, laisvę, demokratiją, lygybę, teisinę valstybę ir pagarbą žmogaus teisėms visuomenėje, kurioje vyrauja pliuralizmas, nediskriminavimas, tolerancija, teisingumas, solidarumas ir moterų bei vyrų lygybė.

⁹ Vengrija taip pat pareiškė ieškinį dėl Reglamento 2020/2092 panaikinimo (byla C-156/21).

Atsakydamas į Lenkijos argumentus, kad finansinės taisyklės tikslas nėra patikslinti ESS 2 straipsnyje nurodytoms vertybėms būdingų reikalavimų apimtį, Teisingumo Teismas priminė, kad valstybių narių pagarba bendroms vertybėms, kuriomis grindžiama Sąjunga, kurios buvo nustatytos, kurių jos visos laikosi ir kurios apibrėžia pačią Sąjungos, kaip bendros teisinės sistemos šioms valstybėms, tapatybę, įskaitant teisinę valstybę ir solidarumą, pateisina šių valstybių tarpusavio pasitikėjimą. Kadangi ši pagarba yra sąlyga, kad būtų galima naudotis visomis teisėmis, valstybei narei numatytomis taikant Sutartis, Sąjunga turi turėti galimybę vadovaudamasi savo įgaliojimais ginti šias vertybes.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas aiškiai nurodė, kad, viena vertus, pagarba šioms vertybėms – tai ne tik įsipareigojimas, kurio valstybė kandidatė privalo laikytis, norėdama įstoti į Sąjungą, ir kuris jai nebetaikomas jai tapus nare. Kita vertus, jis pažymėjo, kad Sąjungos biudžetas yra viena iš pagrindinių priemonių, leidžiančių Sąjungos politikoje ir vykdant veiksmus konkrečiai išreikšti pagrindinį valstybių narių solidarumo principą, ir kad šio principo įgyvendinimas per šį biudžetą yra pagrįstas savitarpio pasitikėjimu, kad į minėtą biudžetą įrašyti bendri nuosavi ištekliai bus naudojami atsakingai.

Vis dėlto patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui ir Sąjungos finansiniams interesams gali kilti didelė rizika dėl valstybėje narėje padarytų teisinės valstybės principų pažeidimų. Dėl šių pažeidimų visų pirma gali nebūti garantijų, kad iš Sąjungos biudžeto padengiamos išlaidos atitinka visas Sąjungos teisėje numatytas finansavimo sąlygas ir todėl atitinka Sąjungos tikslus, kurių ji siekia finansuodama tokias išlaidas.

Vadinasi, „horizontalių sąlygų režimas“, kaip antai nustatytasis ginčijamame reglamente, pagal kurį finansavimas iš Sąjungos biudžeto priklauso nuo to, ar valstybė narė laikosi teisinės valstybės principų, gali patekti į Sutartimis suteiktos kompetencijos nustatyti „finansines taisykles“, susijusias su Sąjungos biudžeto vykdymu, apimtį. Teisingumo Teismas patikslino, kad tokį mechanizmą kaip jo sudedamosios dalys sudaro ginčijamo reglamento nuostatos, kuriose nurodyti šie principai, kuriose išvardijami atvejai, kurie gali būti minėtų principų pažeidimo požymiai, kuriose patikslinamos situacijos ar elgesys, kuris turi būti susijęs su tokiais pažeidimais, ir kuriose apibrėžtas apsaugos priemonių, kurios prireikus gali būti priimtose, pobūdis ir apimtis.

Kiek tai susiję su priekaištu, grindžiamu tariamu ESS 7 straipsnyje numatytos procedūros apėjimu, Teisingumo Teismas atmetė Lenkijos argumentus, kad tik ESS 7 straipsnyje numatyta procedūra suteikia Sąjungos institucijoms kompetenciją nagrinėti, konstatuoti ir prireikus bausti už ESS 2 straipsnyje nurodytų vertybių pažeidimus valstybėje narėje. Iš tiesų, be ESS 7 straipsnyje numatytos procedūros, daugelyje Sutarties nuostatų, kurios dažnai patikslintos įvairiuose antrinės teisės aktuose, Sąjungos institucijoms suteikiama kompetencija nagrinėti, konstatuoti ir prireikus bausti už ESS 2 straipsnyje nurodytų vertybių pažeidimus valstybėje narėje.

Beje, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad ESS 7 straipsnyje numatytos procedūros tikslas – sudaryti galimybes Tarybai skirti sankcijas už šiurkščius ir nuolatinius kiekvienos iš bendrų vertybių, kuriomis grindžiama Sąjunga ir kurios apibrėžia jos tapatybę, pažeidimus, visų pirma siekiant įpareigoti atitinkamą valstybę narę nutraukti šiuos pažeidimus. Vis dėlto ginčijamu reglamentu siekiama apsaugoti Sąjungos biudžetą tik tuo atveju, kai valstybėje narėje pažeidžiami teisinės valstybės principai ir tai daro neigiamą poveikį patikimam biudžeto vykdymui arba kelia didelę riziką, kad toks poveikis bus daromas. Be to, ESS 7 straipsnyje numatyta procedūra ir ginčijamu reglamentu nustatyta procedūra skiriasi savo dalyku, įsipareigojimų sąlygomis, numatytų priemonių priėmimo ir panaikinimo sąlygomis ir jų pobūdžiu. Vadinasi, šiomis dviem procedūromis siekiama skirtingų tikslų ir kiekvienos jų dalykas aiškiai skiriasi. Tuo remiantis irgi darytina išvada, kad ginčijamu reglamentu įtvirtinta procedūra taip pat negali būti laikoma skirtinga SESV 269 straipsnyje numatytam bendrosios Teisingumo Teismo kompetencijos apribojimui apeiti, nes jo tekste minima tik pagal ESS 7 straipsnį Europos Vadovų Tarybos ar Tarybos priimto akto teisėtumo kontrolė.

Tada Teisingumo Teismas nagrinėjo kitus Lenkijos pateiktus prieštaravimus dėl ginčijamo reglamento esmės.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas pirmiausia priėjo prie išvados, kad Lenkijos prieštaravimai, susiję su valstybių narių lygybės prieš Sutartis principo ir jų nacionalinio savitumo paisymo pažeidimu, visiškai nepagrįsti. Teisingumo Teismas priminė, kad valstybių narių laisvė naudotis joms suteiktais įgaliojimais visose joms priskirtose srityse įmanoma tik laikantis Sąjungos teisės. Vis dėlto reikalaujama, kad valstybės narės laikytųsi iš Sąjungos teisės kylančių pareigų, Sąjunga pati neketina įgyvendinti šios kompetencijos, taigi ir jos pasisavinti.

Tada, nagrinėdamas pagrindus, susijusius su valstybių narių savitumo paisymo ir teisinio saugumo principo pažeidimu, Teisingumo Teismas nusprendė, kad Lenkijos pateikti argumentai dėl ginčijamo reglamento netikslumo taip pat yra visiškai nepagrįsti, kalbant tiek apie kriterijus, susijusius su sąlygomis procedūrai pradėti, tiek su taikytinų priemonių pasirinkimu ir apimtimi. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo, kad ginčijamame reglamente nurodyti principai, kaip sąvokos „teisinė valstybė“ sudedamosios dalys¹⁰, jurisprudencijoje buvo plačiai išnagrinėti, kad šių principų šaltinis yra bendros vertybės, kurias valstybės narės pripažįsta ir taiko savo teisinėse sistemose, ir kad jie išplaukia iš sąvokos „teisinė valstybė“, kuri yra bendra valstybėms narėms ir kurios jos laikosi kaip bendros jų konstitucinių tradicijų vertybės. Todėl Teisingumo Teismas manė, kad valstybės narės gali pakankamai tiksliai nustatyti kiekvieno iš šių principų esmę ir reikalavimus.

Dėl kriterijų, susijusių su sąlygomis procedūrai pradėti ir priemonių, kurias reikia priimti, pasirinkimu ir apimtimi, Teisingumo Teismas patikslino, kad ginčijamame reglamente reikalaujama, jog tam, kad būtų priimtos jame numatytos apsaugos priemonės, reikia nustatyti realų ryšį tarp teisinės valstybės principo pažeidimo ir poveikio patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui arba jos finansiniams interesams arba didelės rizikos, kad toks poveikis bus daromas, ir kad toks pažeidimas turi būti susijęs su valstybės narės institucijai priskirtina situacija arba elgesiu ir su patikimu Sąjungos biudžeto vykdymu. Be to, jis pažymėjo, kad sąvoka „didelė rizika“ yra patikslinta Sąjungos finansinėse taisyklėse, ir pabrėžia, kad apsaugos priemonės, kurių gali būti imtasi, turi būti griežtai proporcingos nustatyto pažeidimo poveikiui Sąjungos biudžetui. Konkrečiai kalbant, tik tiek, kiek būtina siekiant apsaugoti visą biudžetą, šios priemonės gali būti skirtos kitiems veiksams ir programoms nei tie, kurie buvo paveikti tokio pažeidimo. Galiausiai, pažymėdamas, kad Komisija, kontroliuojama Sąjungos teismo, turi laikytis griežtų procedūrinių reikalavimų (be kita ko, turi būti keletą kartų konsultuojamasi su atitinkama valstybe nare), Teisingumo Teismas priėjo prie išvados, kad ginčijamas reglamentas atitinka valstybių narių savitumo paisymo ir teisinio saugumo principo reikalavimus.

Tiek, kiek Lenkija ginčijo pačią būtinybę priimti ginčijamą reglamentą, atsižvelgdamas į proporcingumo principo reikalavimus, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad ji nepateikė jokių įrodymų, galinčių patvirtinti, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas viršijo savo šiuo klausimu turimą didelę diskreciją. Taigi atmetęs šį paskutinį prieštaravimą Teisingumo Teismas galėjo atmesti visą ieškinį.

¹⁰ Pagal ginčijamo reglamento 2 straipsnio a punktą sąvoka „teisinė valstybė“ apima „teisėtumo principą, kuris reiškia skaidrų, atskaitingą, demokratinį ir pliuralistinį teisės aktų priėmimo procesą; teisinio tikrumo [saugumo] principą; vykdomosios valdžios savavališkumo draudimo principą; nepriklausomų ir nešališkų teismų užtikrinamos veiksmingos teisinės apsaugos, įskaitant teisę kreiptis į teismą, principą, be kita ko, kiek tai susiję su pagrindinėmis teisėmis; valdžių atskyrimo principą ir nediskriminavimo bei lygybės prieš įstatymą principą“.

II. Valstybės narės išstojimas iš Europos Sąjungos¹¹

2022 m. birželio 9 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Préfet du Gers* ir Institut national de la statistique et des études économiques (C-673/20, [EU:C:2022:449](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Sąjungos pilietybė – Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos karalystės pilietis, gyvenantis valstybėje narėje – ESS 9 straipsnis – SESV 20 ir 22 straipsniai – Teisė balsuoti ir būti kandidatu vietos savivaldos rinkimuose gyvenamosios vietos valstybėje narėje – ESS 50 straipsnis – Susitarimas dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos – Valstybės narės išstojimo iš Sąjungos pasekmės – Išbraukimas iš rinkėjų sąrašo gyvenamosios vietos valstybėje narėje – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 39 ir 40 straipsniai – Sprendimo (ES) 2020/135 galiojimas“

Jungtinės Karalystės pilietė EP, nuo 1984 m. gyvenanti Prancūzijoje, buvo išbraukta iš rinkėjų sąrašų Prancūzijoje po to, kai 2020 m. vasario 1 d. įsigaliojo Susitarimas dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos (toliau – Susitarimas dėl išstojimo)¹².

EP ginčijo šį išbraukimą iš sąrašų *Tribunal judiciaire d'Auch* (Ošo teismas, Prancūzija), motyvuodama tuo, kad nebepilietė nei Prancūzijoje, nes jungtinei Karalystei išstojus iš Sąjungos prarado Sąjungos piliečio statusą, nei Jungtinėje Karalystėje, nes šioje valstybėje nebeturi teisės balsuoti ir būti kandidate¹³. EP teigia, kad toks praradimas pažeidžia teisinio saugumo ir proporcingumo principus ir kad tai taip pat yra diskriminacija tarp Sąjungos piliečių ir jos judėjimo laisvės pažeidimas.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad Susitarimo dėl išstojimo nuostatų taikymas EP neproporcingai pažeidžia jos pagrindinę teisę balsuoti. Jam kyla klausimas, ar ESS 50 straipsnis¹⁴ ir Susitarimas dėl išstojimo turi būti aiškinami kaip panaikinantys Jungtinės Karalystės piliečių, kurie, nors jiems ir toliau taikoma šios valstybės teisė, daugiau kaip 15 metų gyvena kitos valstybės narės teritorijoje ir dėl to neturi jokios balsavimo teisės, turimą Sąjungos pilietybę. Jei atsakymas būtų teigiamas, jis klausia, kiek atitinkamos Susitarimo dėl išstojimo¹⁵ ir SESV nuostatos¹⁶ turi būti laikomos leidžiančiomis šiems piliečiams išsaugoti iki Jungtinės Karalystės išstojimo iš Sąjungos jiems suteiktas teises į Sąjungos pilietybę. Jis taip pat kelia klausimą dėl Susitarimo dėl išstojimo galiojimo, taigi ir dėl Tarybos sprendimo 2020/135 dėl šio susitarimo sudarymo galiojimo¹⁷.

¹¹ 2022 m. kovo 24 d. Sprendimas *Galapagos BidCo*. (C-723/20, [EU:C:2022:209](#)) taip pat turi būti nurodytas šioje dalyje. Šis sprendimas pateiktas XI.3. dalyje „Reglamentas 2015/848 dėl nemokumo bylų“.

¹² Susitarimas dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos (OL L 29, 2020, p. 7).

¹³ Pagal Jungtinės Karalystės teisės normą, kurioje numatyta, kad šios valstybės pilietis, kuris daugiau kaip 15 metų gyvena užsienyje, nebeturi teisės dalyvauti rinkimuose Jungtinėje Karalystėje.

¹⁴ ESS 50 straipsnyje reglamentuojama valstybės narės teisė išstoti iš Europos Sąjungos ir išstojimo tvarka.

¹⁵ Susitarimo dėl išstojimo 2, 3, 10, 12 ir 127 straipsniai.

¹⁶ SESV 18, 20 ir 21 straipsniai.

¹⁷ 2020 m. sausio 30 d. Tarybos sprendimas (ES) 2020/135 dėl Susitarimo dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos sudarymo (OL L 29, 2020, p. 1).

Savo sprendime Teisingumo Teismas konstatavo, kad atitinkamos ESS¹⁸ ir SESV nuostatos¹⁹, siejamos su Susitarimu dėl išstojo, turi būti aiškinamos taip, kad po Jungtinės Karalystės išstojo iš Sąjungos šios valstybės piliečiai, kurie pasinaudojo teise gyventi valstybėje narėje iki šiame susitarime numatyto pereinamojo laikotarpio pabaigos, nebeturi Sąjungos piliečio statuso. Konkrečiau kalbant, jie nebeturi teisės balsuoti ir būti kandidatais vietos savivaldos rinkimuose savo gyvenamosios vietos valstybėje narėje, taip pat ir tada, kai pagal jų pilietybės valstybės teisę jie irgi nebeturi teisės balsuoti tos valstybės organizuojamuose rinkimuose. Teisingumo Teismas nenustatė nieko, kas galėtų paveikti Sprendimo 2020/135 galiojimą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas priminė, kad pagal ESS 9 straipsnį ir SESV 20 straipsnio 1 dalį Sąjungos pilietybės sąlyga yra turėti valstybės narės pilietybę, ir pažymėjo, kad egzistuoja neatsiejamas ir išimtinis ryšys tarp valstybės narės pilietybės turėjimo ir Sąjungos piliečio statuso įgijimo ir jo išsaugojimo.

Sąjungos pilietybė suteikia teisių²⁰, be kita ko, pagrindinę ir asmeninę teisę laisvai judėti ir gyventi valstybių teritorijoje. Kalbant konkrečiai apie Sąjungos piliečius, gyvenančius valstybėje narėje, kurios piliečiai jie nėra, pažymėtina, kad šios teisės apima teisę balsuoti ir būti kandidatu vietos savivaldos rinkimuose valstybėje narėje, kurioje jie gyvena; ši teisė pripažįstama ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje²¹. Vis dėlto nė vienoje iš šių nuostatų nėra įtvirtinta tokia trečiųjų šalių piliečių teisė. Taigi aplinkybė, kad asmuo tuo metu, kai valstybė, kurios pilietis jis yra, buvo valstybė narė, pasinaudojo teise laisvai judėti ir apsigyventi kitos valstybės narės teritorijoje, nesuteikia jam galimybės išsaugoti Sąjungos piliečio statuso ir visų su juo susijusių teisių pagal SESV, jeigu dėl jo kilmės valstybės išstojo iš Sąjungos jis nebeturi valstybės narės pilietybės.

Antra, Teisingumo Teismas priminė, kad, pagal ESS 50 straipsnio 1 dalį priėmusi suverenų sprendimą išstoti iš Sąjungos, Jungtinė Karalystė nuo 2020 m. vasario 1 d. nebėra jos narė, todėl jos piliečiai nuo šiol yra trečiosios valstybės, o nebe valstybės narės piliečiai. Netekęs valstybės narės pilietybės asmuo, kuris nėra ir kitos valstybės narės pilietis, automatiškai netenka Sąjungos piliečio statuso. Todėl toks asmuo nebeturi teisės balsuoti ir būti kandidatu vietos savivaldos rinkimuose savo gyvenamosios vietos valstybėje narėje.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas patikslino: kadangi Sąjungos piliečio statuso praradimas Jungtinės Karalystės piliečiui yra savaiminė Jungtinės Karalystės priimto suverenaus sprendimo išstoti iš Sąjungos pasekmė, nei valstybių narių kompetentingos institucijos, nei jų teismai negali būti įpareigoti atsižvelgdami į proporcingumo principą individualiai nagrinėti Sąjungos piliečio statuso netekimo pasekmių atitinkamam asmeniui.

Trečia, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Susitarime dėl išstojo nėra jokios nuostatos, pagal kurią būtų išsaugota Jungtinės Karalystės piliečių, kurie pasinaudojo teise gyventi valstybėje narėje iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, teisė balsuoti ir būti kandidatais vietos savivaldos rinkimuose jų gyvenamosios vietos valstybėje narėje po Jungtinės Karalystės išstojo iš Sąjungos.

¹⁸ ESS 9 straipsnis, susijęs su Sąjungos pilietybe, ir ESS 50 straipsnis, susijęs su valstybės narės teise išstoti iš Europos Sąjungos ir išstojo tvarka.

¹⁹ SESV 20 straipsnis, susijęs su Sąjungos pilietybe, SESV 21 straipsnis, susijęs su Sąjungos piliečių laisve judėti ir įsikurti, ir SESV 22 straipsnis, susijęs su Sąjungos piliečių teise balsuoti ir būti kandidatais.

²⁰ Pagal SESV 20 straipsnio 2 dalį, 21 ir 22 straipsnius.

²¹ Chartijos 40 straipsnis.

Nors šiame susitarime numatytas principas, pagal kurį pereinamuoju laikotarpiu Jungtinei Karalystei taikoma Sąjungos teisė, jo 127 straipsnio 1 dalies b punkte, nukrypstant nuo šio principo, aiškiai draudžiama šiuo laikotarpiu Jungtinei Karalystei ir jos teritorijoje taikyti SESV ir Chartijos nuostatas²², susijusias su Sąjungos piliečių teise balsuoti ir būti kandidatais Europos Parlamento ir vietos savivaldos rinkimuose jų gyvenamosios vietos valstybėje narėje. Tiesa, šis netaikymas apima būtent Jungtinę Karalystę ir „šios valstybės teritoriją“, o šios valstybės piliečiai aiškiai neminimi. Vis dėlto, atsižvelgiant į Susitarimo dėl išstojimo 127 straipsnio 6 dalį, minėtas netaikymas turi būti suprantamas kaip apimantis ir Jungtinės Karalystės piliečius, kurie iki pereinamojo laikotarpio pabaigos pasinaudojo teise gyventi valstybėje narėje pagal Sąjungos teisę. Taigi nuo 2020 m. vasario 1 d. valstybės narės nebeprivalėjo jų teritorijoje gyvenančių Jungtinės Karalystės piliečių prilyginti valstybės narės piliečiams, kiek tai susiję su teise balsuoti ir būti kandidatais Europos Parlamento ir vietos savivaldos rinkimuose.

Priešingas Susitarimo dėl išstojimo 127 straipsnio 1 dalies b punkto aiškinimas, pagal kurį šis susitarimas taikomas tik Jungtinės Karalystės teritorijoje, taigi tik Sąjungos piliečiams, kurie šioje valstybėje gyveno pereinamuoju laikotarpiu, sukurtų šiuo susitarimu Jungtinės Karalystės ir Sąjungos piliečiams suteikiamų teisių asimetriją. Tokia asimetrija prieštarautų šio susitarimo tikslui užtikrinti abipusę Sąjungos piliečių ir Jungtinės Karalystės piliečių, kurie iki pereinamojo laikotarpio pabaigos naudojos teise laisvai judėti, apsaugą.

Dėl laikotarpio, prasidėjusio pasibaigus pereinamajam laikotarpiui, Teisingumo Teismas patikslino, kad Jungtinės Karalystės piliečių teisė balsuoti ir būti kandidatais vietos savivaldos rinkimuose gyvenamosios vietos valstybėje narėje nepatenka į Susitarimo dėl išstojimo antros dalies, kurioje numatytos taisyklės, po 2021 m. sausio 1 d. skirtos Sąjungos piliečių ir Jungtinės Karalystės piliečių²³, pasinaudojusių teisėmis laisvai judėti iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, padėčiai abipusiškai ir vienodai apsaugoti, taikymo sritį.

Galiausiai SESV 18 straipsnio pirma pastraipa ir 21 straipsnio pirma pastraipa²⁴, kurios pagal Susitarimą dėl išstojimo taikomos pereinamuoju laikotarpiu ir vėliau, negali būti aiškinamos taip, kad pagal jas valstybės narės įpareigojamos po 2020 m. vasario 1 d. ir toliau suteikti jų teritorijoje gyvenantiems Jungtinės Karalystės piliečiams teisę balsuoti ir būti kandidatais šioje teritorijoje organizuojamuose vietos savivaldos rinkimuose, kurią jos suteikia Sąjungos piliečiams.

Ketvirta, dėl Sprendimo 2020/135 galiojimo Teisingumo Teismas nusprendė, kad šis sprendimas neprieštaruja Sąjungos teisei²⁵. Konkrečiai kalbant, nėra nieko, kas leistų manyti, jog Sąjunga, kaip Susitarimo dėl išstojimo šalis, palaikydama išorės santykius viršijo savo diskreciją, nes nereikalavo, kad būtų numatyta Jungtinės Karalystės piliečių, pasinaudojusių teise gyventi valstybėje narėje iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, teisė balsuoti ir būti kandidatais vietos savivaldos rinkimuose gyvenamosios vietos valstybėje narėje.

²² SESV 20 straipsnio 2 dalies b punktas ir 22 straipsnis, taip pat Chartijos 39 ir 40 straipsniai.

²³ Susitarimo dėl išstojimo 10 straipsnio a ir b punktai.

²⁴ SESV 18 straipsnyje įtvirtintas bet kokios diskriminacijos dėl pilietybės draudimas, o SESV 21 straipsnyje – Sąjungos piliečių laisvė judėti ir įsikurti.

²⁵ Nagrinėjamu atveju ESS 9 straipsniui, SESV 18, 20, 21 ir 22 straipsniams, taip pat Chartijos 40 straipsniui.

III. Pagrindinės teisės²⁶

1. Teisė į veiksmingą teisminę gynybą ir teisė kreiptis į nešališką teismą²⁷

2022 m. kovo 29 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Getin Noble Bank (C-132/20, [EU:C:2022:235](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Priimtinumas – SESV 267 straipsnis – Sąvoka „teismas“ – ESS 19 straipsnio 1 dalis – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnis – Teisinė valstybė – Veiksminga teisminė apsauga – Teisėjų nepriklausomumo principas – Pagal įstatymą įsteigtas teismas – Teisminė institucija, kurios narį į teisėjo pareigas pirmą kartą paskyrė nedemokratinio režimo vykdomasis politinis organas – „Krajowa Rada Sądowictwa“ (Nacionalinė teismų taryba, Lenkija) veiklos pobūdis – Įstatymo, kurio pagrindu buvo suformuota ši taryba, prieštaravimas Konstitucijai – Galimybė pripažinti šią instituciją nepriklausomu ir nešališku teismu, kaip tai suprantama pagal Sąjungos teisę“

2017 m. Lenkijoje keli vartotojai kreipėsi į kompetentingą apygardos teismą su ieškiniu dėl tariamai nesąžiningos sąlygos paskolos sutartyje, jų sudarytoje su banku *Getin Noble Bank*. Kadangi pirmojoje ir apeliacinėje instancijose nebuvo patenkinti visi jų reikalavimai, ieškovai pateikė kasacinį skundą *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas, Lenkija) – prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.

Siekdamas išnagrinėti gauto kasacinio skundo priimtinumą, šis teismas, remdamasis nacionaline teise, turėjo išnagrinėti, ar kasacine tvarka skundžiamą sprendimą priėmusio teismo sudėtis buvo teisėta. Šiomis aplinkybėmis, nagrinėdamas bylą kaip vienasmenis teismas, jis kėlė klausimą dėl apeliacinio teismo sudėties atitikties Sąjungos teisei. Jo nuomone, trijų apeliacinės instancijos teismo

²⁶ Šioje dalyje taip pat turėtų būti nurodyti šie sprendimai: 2022 m. birželio 9 d. Sprendimas *Préfet du Gers ir Institut national de la statistique et des études économiques* (C-673/20, [EU:C:2022:449](#)), susijęs su teise balsuoti Europos Parlamento ir vietos savivaldos rinkimuose, pateiktas II dalyje „Valstybės narės išstojimas iš Europos Sąjungos“; 2022 m. gegužės 5 d. Sprendimas *Subdelegación del Gobierno en Toledo (Šeimos nario teisė gyventi šalyje – Nepakankami ištekliai)* (C-451/19 ir C-532/19, [EU:C:2022:354](#)), susijęs su teise į šeimos gyvenimo gerbimą ir vaiko teisėmis, pateiktas IV.3 dalyje „Trečiųjų šalių piliečių, Sąjungos piliečio šeimos narių, išvestinė teisė gyventi šalyje“; 2022 m. gruodžio 22 d. Sprendimas *Generalstaatsanwaltschaft München (Ekstradicijos į Bosniją ir Hercegoviną prašymas)* (C-237/21, [EU:C:2022:1017](#)), susijęs su apsauga ekstradicijos atveju, pateiktas IV.4 dalyje „Diskriminacija dėl pilietybės“; 2022 m. rugsėjo 7 d. Sprendimas *Cilevičs ir kt.* (C-391/20, [EU:C:2022:638](#)), susijęs kultūrų ir kalbų įvairove, pateiktas VIII.2 dalyje „Įsisteigimo laisvė“; 2022 m. liepos 14 d. Sprendimas *Procureur général près la cour d'appel d'Angers* (C-168/21, [EU:C:2022:558](#)), susijęs su nusikaltimų ir bausmių proporcingumo principu, pateiktas X.1 dalyje „Europos arešto orderis“; 2022 m. vasario 22 d. Sprendimas *Stichting Rookpreventie Jeugd ir kt.* (C-160/20, [EU:C:2022:101](#)), susijęs su sveikatos apsauga ir vaiko teisėmis, pateiktas XIII.2 dalyje „Tabako gaminiai“; 2022 m. gruodžio 8 d. Sprendimas *Orde van Vlaamse Balies ir kt.* (C-694/20, [EU:C:2022:963](#)), susijęs su šeimos gyvenimo gerbimu, pateiktas XIII.5 dalyje „Administracinis bendradarbiavimas apmokestinimo srityje“, ir 2022 m. vasario 24 d. Sprendimas *Glavna direktoria „Pozharna bezopasnost i zashtita na naselenieto“* (C-262/20, [EU:C:2022:117](#)), susijęs su tinkamomis ir teisingomis darbo sąlygomis, pateiktas XV.1 dalyje „Darbo laiko organizavimas“.

²⁷ Šioje dalyje taip pat turi būti nurodyti šie sprendimai: 2022 m. kovo 10 d. Sprendimas *Grossmania* (C-177/20, [EU:C:2022:175](#)), pateiktas VII dalyje „Sąjungos teisė ir nacionalinė teisė“; 2022 m. lapkričio 8 d. Sprendimas *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Sulaikymo nagrinėjimas teismo iniciatyva)* (C-704/20 ir C-39/21, [EU:C:2022:858](#)), pateiktas IX.1 dalyje „Prieglobsčio politika“; 2022 m. vasario 22 d. Sprendimas *Openbaar Ministerie (Išduodančiojoje valstybėje narėje pagal įstatymą įsteigtas teismas)* (C-562/21 PPU ir C-563/21 PPU, [EU:C:2022:100](#)), pateiktas X.1 dalyje „Europos arešto orderis“; 2022 m. gegužės 19 d. Sprendimas *Spetsializirana prokuratura (Pasislėpusio kaltinamojo bylos nagrinėjimas)* (C-569/20, [EU:C:2022:401](#)), pateiktas X.2 dalyje „Teisė dalyvauti nagrinėjant bylą teisme“, ir 2022 m. rugpjūčio 1 d. Sprendimas *TL (Vertimo žodžiu ir raštu neužtikrinimas)* (C-242/22 PPU, [EU:C:2022:611](#)), pateiktas X.3 dalyje „Teisė į vertimą žodžiu ir raštu baudžiamajame procese“.

teisėjų nepriklausomumu ir nešališkumu buvo galima suabejoti dėl aplinkybių, kuriomis jie buvo paskirti į teisėjo pareigas.

Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, pirma, kad vieną iš šių teisėjų (FO) pirmą kartą į pareigas paskyrė iki stojimo į Europos Sąjungą Lenkijoje veikusio nedemokratinio režimo institucija ir kad žlugus šiam režimui jis buvo paliktas toliau eiti šias pareigas iš naujo neprisiekęs, taip pat jam buvo užskaitytas valdant šiam režimui įgytas tarnybos stažas²⁸. Antra, atitinkami teisėjai į apeliacinės instancijos teismą buvo paskirti pasiūlius *Krajowa Rada Sądownictwa* (Nacionalinė teismų taryba, Lenkija, toliau – NTT): vienas – 1998 m., kai šios institucijos nutarimai buvo nemotyvuoti ir neskundžiami teisme, kiti du – 2012 ir 2015 m., t. y. laikotarpiu, kai, *Trybunał Konstytucyjny* (Konstitucinis Teismas, Lenkija) nuomone, NTT neveikė skaidriai, o jos sudėtis prieštaravo Konstitucijai.

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) savo sprendimu iš esmės pripažino, kad teisės subjektams Sąjungos teisėje numatytų teisių veiksmingos teisminės gynybos principas²⁹ turi būti aiškinamas taip, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nurodyti su minėtų apeliacinės instancijos teismo teisėjų skyrimu susiję pažeidimai savaime negali sukelti teisės subjektams pagrįstų ir rimtų abejonių dėl šių teisėjų nepriklausomumo ir nešališkumo, taigi negali paneigti teismo kolegijos, kurioje jie posėdžiauja, turimo pagal įstatymą įsteigto nepriklausomo ir nešališko teismo statuso.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas atmetė nepriimtinumą grindžiamą prieštaravimą, pagal kurį Lenkijos Aukščiausiojo Teismo teisėjas, turintis vienas nagrinėti pateikto kasacinio skundo priimtinumą, neturėjo teisės Teisingumo Teismui pateikti prejudicinių klausimų, nes jį patį skiriant į pareigas buvo padaryta pažeidimų, dėl kurių galima abejoti jo nepriklausomumu ir nešališkumu. Iš tiesų, kadangi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikė nacionalinis teismas, reikia preziumuoti, kad jis atitinka Teisingumo Teismo suformuluotus reikalavimus, kad būtų pripažintas „teismu“, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnį. Vis dėlto ši prezumpcija gali būti nugincyta, jeigu dėl nacionalinio ar tarptautinio teismo priimto galutinio sprendimo reikėtų padaryti išvadą, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teisėjas nėra nepriklausomas, nešališkas ir pagal įstatymą įsteigtas teismas. Kadangi Teisingumo Teismas neturi informacijos, leidžiančios nugincyti tokią prezumpciją, prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra priimtinas.

Toliau Teisingumo Teismas išnagrinėjo dvi pateiktų klausimų grupes.

Pirmoje klausimų grupėje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekė išsiaiškinti, ar pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą ir Chartijos 47 straipsnį draudžiama nepriklausomu ir nešališku teismu pripažinti nacionalinio teismo kolegiją, kurioje posėdžiauja teisėjas, kuris, kaip FO, savo profesinę karjerą pradėjo valdant komunistiniam režimui ir šiam žlugus buvo paliktas toliau eiti pareigas.

²⁸ Toliau šios aplinkybės vadinamos „iki įstojimo susiklosčiusios aplinkybės“.

²⁹ Šis principas nurodytas ESS 19 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje, pagal kurią „valstybės narės numato teisių gynimo priemones, būtinas užtikrinant veiksmingą teisminę apsaugą Sąjungos teisei priklausančiose srityse“, ir įtvirtintas Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsnyje ir 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvoje 93/13/EEB dėl nesažiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, 1993, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288). Šios direktyvos 7 straipsnio 1 ir 2 dalyse dar kartą patvirtinama vartotojų, manančių, kad patyrė žalą dėl minėtų sąlygų, teisė į veiksmingą teisinę gynybą.

Konstatavęs, kad turi jurisdikciją priimti sprendimą šiuo klausimu³⁰, Teisingumo Teismas patikslino, kad nors valstybių narių teisingumo sistemos organizavimas priklauso šių valstybių narių kompetencijai, vis dėlto įgyvendinamos šią kompetenciją valstybės narės turi laikytis iš Sąjungos teisės joms kylančių įpareigojimų, įskaitant pareigą užtikrinti veiksmingos teisminės gynybos principo laikymąsi.

Dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nurodytų iki įstojimo susiklosčiusių aplinkybių įtakos tokių kaip FO teisėjų nepriklausomumui ir nešališkumui Teisingumo Teismas priminė, kad Lenkijai stojant į Europos Sąjungą buvo pripažinta, kad jos teismų sistema iš principo atitiko Sąjungos teisę. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nepateikė jokio konkretaus paaiškinimo, kodėl FO pirmojo paskyrimo į pareigas sąlygos galėtų leisti šiuo metu daryti jam neleistiną įtaką. Taigi jo pirmojo paskyrimo į pareigas sąlygos savaime negalėjo sukelti teisės subjektams pagrįstų ir rimtų abejonių dėl šio teisėjo nepriklausomumo ir nešališkumo jam vėliau vykdant teismines funkcijas.

Antra prejudicinių klausimų grupė iš esmės siekia išsiaiškinti, ar pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą, Chartijos 47 straipsnį ir Direktyvos 93/13 7 straipsnio 1 ir 2 dalis draudžiama pagal įstatymą įsteigtu nepriklausomu ir nešališku teismu pripažinti valstybės narės teismo kolegiją, kurioje posėdžiauja teisėjas, pirmą kartą arba vėliau (aukštesnės instancijos teisme) į teisėjo pareigas paskirtas po to, kai jo kandidatūrą atrinko institucija, sudaryta remiantis teisės akto nuostatomis, kurias vėliau šios valstybės narės konstitucinis teismas pripažino prieštaraujančiomis konstitucijai (toliau – pirmoji aplinkybė), arba kai jo kandidatūrą į teisėjo pareigas atrinko teisėtai sudaryta institucija, tačiau tai padarė per procedūrą, kuri nebuvo nei skaidri, nei vieša ir dėl kurios nebuvo galima pateikti skundo teisme (toliau – antroji aplinkybė).

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad ne bet kokia klaida, kuri gali būti padaryta per teisėjo skyrimo procedūrą, gali sukelti abejonių dėl šio teisėjo nepriklausomumo ir nešališkumo.

Nagrinėjamu atveju dėl pirmosios aplinkybės Teisingumo Teismas nurodė, kad Konstitucinis Teismas nepriėmė sprendimo dėl NTT nepriklausomumo, kai pripažino prieštaraujančia Konstitucijai šios institucijos sudėtį tuo metu, kai į pareigas buvo paskirti kiti du nei FO teisėjai, posėdžiavę kasacine tvarka skundžiamą sprendimą priėmusioje kolegijoje. Vien šis prieštaravimo Konstitucijai pripažinimas savaime negali paneigti šios institucijos nepriklausomumo, taigi ir sukelti teisės subjektams abejonių dėl atitinkamų teisėjų nepriklausomumo nuo išorinių veiksnių. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nepateikė jokių konkrečių įrodymų, galinčių patvirtinti tokių abejonių buvimą.

Tokia pati išvada buvo padaryta ir dėl antrosios aplinkybės. Iš tiesų iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą nematyti, kad žlugus nedemokratiniam Lenkijos režimui sudaryta NTT nebuvo nepriklausoma nuo vykdomosios ir įstatymų leidžiamosios valdžios.

Tokiomis sąlygomis šios dvi aplinkybės negali įrodyti, kad buvo pažeistos pagrindinės teisėjų skyrimo taisyklės. Taigi, kadangi nurodyti pažeidimai nesukėlė realaus pavojaus, kad vykdomoji valdžia galės nepagrįstai pasinaudoti diskrecija, pažeisdama visą teisėjų skyrimo proceso rezultatą, pagal Sąjungos teisę nedraudžiama pagal įstatymą įsteigtu nepriklausomu ir nešališku teismu pripažinti teismo kolegijos, kurioje posėdžiauja atitinkami teisėjai.

³⁰ Pagal suformuotą jurisprudenciją Teisingumo Teismas turi jurisdikciją aiškinti Sąjungos teisės nuostatas tik tiek, kiek tai yra susiję su jų taikymu naujojoje valstybėje narėje nuo jos įstojimo į Sąjungą dienos. Nagrinėjamu atveju, nors pateiktas klausimas susijęs su aplinkybėmis, susiklosčiusiomis iki Lenkijos įstojimo į Sąjungą, jis nėra susijęs su situacija, kurios visos pasekmės kilo iki įstojimo datos, nes nepaisant to, kad FO buvo paskirtas į teisėjo pareigas iki įstojimo, šiuo metu jis vykdo teisėjo statusą atitinkančias funkcijas.

**2022 m. lapkričio 8 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Deutsche Umwelthilfe
(Variklinių transporto priemonių tipo patvirtinimas) (C-873/19, [EU:C:2022:857](#))**

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – Orhuso konvencija – Teisė kreiptis į teismą – 9 straipsnio 3 dalis – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija – 47 straipsnio pirma pastraipa – Teisė į veiksmingą teisminę gynybą – Aplinkos apsaugos asociacija – Tokios asociacijos teisė kreiptis į nacionalinį teismą, siekiant ginčyti tam tikrų transporto priemonių EB tipo patvirtinimą – Reglamentas (EB) Nr. 715/2007 – 5 straipsnio 2 dalies a punktas – Motorinės transporto priemonės – Dyzelinis variklis – Teršalų išmetimas – Išmetamųjų dujų recirkuliacijos vožtuvas (IDR vožtuvas) – „Temperatūros intervalo“ ribojamas išmetamo azoto oksidų (NOx) kiekio mažinimas – Valdiklis – Leidimas naudoti tokį valdiklį, kai būtumas pateisinamas variklio apsauga nuo pažeidimo ar avarijos ir jis būtinas saugiam transporto priemonės naudojimui – Technologijų lygis“

Volkswagen AG yra automobilių gamintoja, kuri prekiaavo motorinėmis transporto priemonėmis su įmontuotu „Euro 5“ kartos EA 189 tipo dyzeliniu varikliu; šios transporto priemonės turėjo išmetamųjų dujų recirkuliacijos vožtuvą (toliau – IDR vožtuvas), kuris yra viena iš technologijų, kurią automobilių gamintojai naudoja, siekdami kontroliuoti ir sumažinti išmetamų azoto oksido (NOx) teršalų kiekį. Išmetamųjų dujų recirkuliacijos sistemą valdanti programinė įranga buvo suprogramuota taip, kad, esant įprastoms eksploataavimo sąlygoms, išmetamųjų dujų recirkuliacijos kiekis būdavo sumažinamas. Taigi atitinkamos transporto priemonės neatitikdavo Reglamente Nr. 715/2007 dėl variklinių transporto priemonių tipo patvirtinimo numatytų NOx išmetimo ribinių verčių³¹.

Vykstant vieno iš šių transporto priemonių modelių EB tipo patvirtinimo procedūrai³², *Kraftfahrt-Bundesamt* (Federalinė motorinių transporto priemonių tarnyba, Vokietija, toliau – KBA) nusprendė, kad aptariama programinė įranga yra valdiklis³³, kuris neatitinka minėto reglamento³⁴.

Tuomet Volkswagen atnaujino programinę įrangą ir sureguliuojo IDR vožtuvą taip, kad išmetamųjų dujų valymas būdavo visiškai veiksmingas tik tuomet, kai aplinkos temperatūra būdavo aukštesnė nei 15 °C (toliau – temperatūros intervalas). 2016 m. birželio 20 d. sprendimu (toliau – ginčijamas sprendimas) KBA suteikė leidimą naudoti aptariamą programinę įrangą.

³¹ 2007 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 715/2007 dėl variklinių transporto priemonių tipo patvirtinimo atsižvelgiant į išmetamųjų teršalų kiekį iš lengvųjų keleivinių ir komercinių transporto priemonių (Euro 5 ir Euro 6) ir dėl transporto priemonių remonto ir priežiūros informacijos prieigos (OL L 171, 2007, p. 1).

³² Pagal 2007 m. rugsėjo 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2007/46/EB, nustatančios motorinių transporto priemonių ir jų priekabų bei tokioms transporto priemonėms skirtų sistemų, sudėtinųjų dalių ir atskirų techninių mazgų patvirtinimo pagrindus (Pagrindų direktyva) (OL L 263, 2007, p. 1), 3 straipsnio 5 punktą „EB tipo patvirtinimas“ – tai procedūra, pagal kurią valstybė narė patvirtina, kad transporto priemonės, sistemos, sudėtinės dalies ar atskiro techninio mazgo tipas atitinka Sąjungos teisės administracines nuostatas ir techninius reikalavimus.

³³ Kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 715/2007 3 straipsnio 10 punktą. Šioje nuostatoje valdiklis apibrėžtas kaip „bet kokia sudedamoji konstrukcijos dalis, registruojanti temperatūrą, transporto priemonės greitį, variklio sukimosi dažnį (min-1), perdavimo mechanizmo veikimą, slėgį kolektoriuje prieš droselinę sklendę arba bet kokią kitą parametą, kad galėtų įjungti kiekvieną išmetamųjų teršalų kontrolės sistemos sudedamąją dalį, kuri, esant įprastoms ir pagrįstai numatytinoms transporto priemonės veikimo ir eksploataavimo sąlygoms, mažina išmetamųjų teršalų kontrolės sistemos veiksmingumą, arba tolygiai keisti jos veikimo parametrus, sulėtinti tos dalies veikimą ar ją išjungti“.

³⁴ Reglamento Nr. 715/2007 5 straipsnis.

Deutsche Umwelthilfe, kuri yra pagal Vokietijos teisės aktus teisę kreiptis į teismą turinti aplinkos apsaugos asociacija, apskundė ginčijamą sprendimą *Schleswig-Holsteinisches Verwaltungsgericht* (Šlėzvingo-Holšteino administracinis teismas, Vokietija).

Tas teismas pažymėjo, kad pagal Vokietijos teisę *Deutsche Umwelthilfe* neturi teisės kreiptis į teismą dėl ginčijamo sprendimo. Vis dėlto jam kilo klausimas, ar tokia šios asociacijos teisė gali kilti tiesiogiai iš Sąjungos teisės. Jeigu atsakyti reikėtų teigiamai, jis abejojo dėl temperatūros intervalo suderinamumo su Reglamentu Nr. 715/2007. Konstatavus, kad minėtas intervalas yra valdiklis, kaip tai suprantama pagal šį reglamentą, jam kilo klausimas, ar aptariama programinė įranga gali būti leidžiama remiantis minėtame reglamente numatyta draudimo naudoti tokius valdikius išimtimi³⁵, pagal kurią reikalaujama, kad „įtaiso būtinumas [būtų] pateisinamas dėl variklio apsaugos nuo pažeidimo ar avarijos ir jis [būtų] būtinas saugiam transporto priemonės naudojimui“.

Gavęs to teismo prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas (didžioji kolegija), atsižvelgdamas į Orhuso konvenciją³⁶ ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsnyje įtvirtintą teisę į veiksmingą teisinę gynybą, priėmė sprendimą dėl aplinkos apsaugos asociacijos teisės kreiptis į nacionalinį teismą, siekiant jame ginčyti administracinį sprendimą, galintį prieštarauti Sąjungos teisei. Jame taip pat paaiškintos sąlygos, kuriomis valdiklis gali būti pateisinamas pagal Reglamentą Nr. 715/2007³⁷.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas priminė, kad pagal Orhuso konvencijos 9 straipsnio 3 dalį kiekviena susitariančioji šalis užtikrina, kad visuomenės atstovai, atitinkantys nacionaliniuose įstatymuose numatytus kriterijus, jeigu tokių yra, galėtų administracine arba teismo tvarka kreiptis dėl privačių asmenų arba valstybės institucijų, pažeidžiančių nacionalinių įstatymų nuostatas, susijusias su aplinkosauga, veiksmų arba neveikimo užginčijimo.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas konstatavo, pirma, kad administracinis sprendimas, susijęs su transporto priemonių EB tipo patvirtinimu, kuris gali prieštarauti Reglamentui Nr. 715/2007, patenka į Orhuso konvencijos 9 straipsnio 3 dalies materialinę taikymo sritį, nes tai yra viešosios valdžios institucijos veiksmas, kuris, kaip teigiama, prieštarauja nacionalinės aplinkos teisės nuostatomis. Siekiant tikslo užtikrinti aukštą aplinkos apsaugos lygį mažinant dyzelinių transporto priemonių išmetamą NOx kiekį, Reglamentas Nr. 715/2007 yra „nacionalinės aplinkos teisės“, kaip tai suprantama pagal minėtą nuostatą, dalis. Šios išvados visiškai nepaneigia aplinkybė, kad šis reglamentas buvo priimtas remiantis EB 95 straipsniu (dabar – SESV 114 straipsnis), o ne konkrečiu su aplinka susijusiu teisiniu pagrindu, nes pagal SESV 114 straipsnio 3 dalį Komisija savo pasiūlymuose dėl priemonių, skirtų valstybių narių įstatymų ir poįstatyminių teisės aktų nuostatomis aplinkos apsaugos srityje suderinti, kreipia dėmesį į aukšto lygio apsaugą ir ypač atsižvelgia į visus mokslo faktais pagrįstas naujoves.

Antra, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad aplinkos apsaugos asociacija, turinti teisę kreiptis į teismą, patenka į Orhuso konvencijos 9 straipsnio 3 dalies taikymo *ratione personae* sritį, nes yra šioje

³⁵ Reglamento Nr. 715/2007 5 straipsnio 2 dalies a punktas.

³⁶ Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais, pasirašytos Orhuse (Danija) 1998 m. birželio 25 d. ir Europos bendrijos vardu patvirtintos 2005 m. vasario 17 d. Tarybos sprendimu 2005/370/EB (OL L 124, 2005, p. 1; toliau – Orhuso konvencija), 9 straipsnio 3 dalis.

³⁷ Reglamento Nr. 715/2007 5 straipsnio 2 dalies a punktas.

nuostatoje nurodytos visuomenės dalis ir atitinka nacionalinėje teisėje numatytus kriterijus, jeigu tokių yra.

Trečia, dėl nacionalinėje teisėje numatytų kriterijų sąvokos, kaip ji suprantama pagal šią nuostatą, Teisingumo Teismas paaiškino: nors iš Orhuso konvencijos 9 straipsnio 3 dalies išplaukia, kad valstybės narės, naudodamosi šiuo atžvilgiu joms suteikta diskrecija, gali nustatyti procesines normas dėl sąlygų, kurias būtina įvykdyti, norint pateikti šioje nuostatoje nurodytus skundus, tokie kriterijai susiję tik su teisės paduoti skundą turėtojų rato nustatymu. Darytina išvada, kad valstybės narės negali susiaurinti šios nuostatos taikymo *ratione materiae* srities, pašalindamos iš skundo dalyko tam tikras nacionalinės aplinkos teisės nuostatų kategorijas. Be to, nustatydamos taikytinas procesines normas valstybės narės turi laikytis Chartijos 47 straipsnyje įtvirtintos teisės į veiksmingą teisinę gynybą ir negali nustatyti tokių griežtų kriterijų, kad aplinkos apsaugos asociacijoms būtų neįmanoma ginčyti Orhuso konvencijoje nurodytų veiksmų ar neveikimo³⁸. Tuo remdamasis Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad pagal Orhuso konvencijos 9 straipsnio 3 dalį ir Chartijos 47 straipsnį, vertinamus kartu, draudžiama neleisti tokiai asociacijai ginčyti sprendimo, kuriuo suteikiamas arba iš dalies pakeičiamas EB tipo patvirtinimas, galintis prieštarauti Reglamentui Nr. 715/2007³⁹. Tai reikštų nepateisinamą teisės į veiksmingą teisinę gynybą apribojimą.

Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas turi aiškinti nacionalinę proceso teisę atsižvelgdamas į Orhuso konvenciją ir Sąjungos teisėje įtvirtintą teisę į veiksmingą teisinę gynybą, kad aplinkos apsaugos asociacijai būtų sudaryta galimybė nacionaliniame teisme ginčyti tokį sprendimą. Jeigu paaiškėtų, kad toks Sąjungos teisę atitinkantis aiškinimas neįmanomas, ir atsižvelgiant į tai, kad Orhuso konvencijos 9 straipsnio 3 dalis nėra tiesiogiai veikianti, kadangi Chartijos 47 straipsniu privatiems asmenims suteikiama teisė, kuria galima remtis, šiuo Chartijos straipsniu galima remtis kaip valstybėms narėms šiuo klausimu suteiktos diskrecijos apribojimu. Tokiu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas turės netaikyti nacionalinės teisės nuostatų, pagal kurias aplinkos apsaugos asociacijai, kaip antai *Deutsche Umwelthilfe*, neleidžiama pasinaudoti teise ginčyti sprendimą, kuriuo suteikiamas ar iš dalies pakeičiamas EB tipo patvirtinimas, galintis prieštarauti Reglamentui Nr. 715/2007⁴⁰.

Galiausiai Teisingumo Teismas nusprendė, kad valdiklio naudojimas gali būti pateisinamas būtinumu apsaugoti variklį nuo pažeidimo ar avarijos ir saugiai naudoti transporto priemonę, kaip tai suprantama pagal Reglamentą Nr. 715/2007⁴¹, tik jeigu jis yra griežtai būtinas siekiant išvengti didelės tiesioginės grėsmės varikliui dėl pažeidimo ar avarijos, kurią sukelia išmetamųjų dujų recirkuliacijos sistemos sudedamosios dalies netinkamas veikimas, – tokios grėsmės, kuri kelia konkretų pavojų vairuojant transporto priemonę, kurioje įrengtas tas valdiklis. Be to, tokio valdiklio poreikis egzistuoja tik tada, kai šio įtaiso ar transporto priemonės, kurioje jis įrengtas, EB tipo patvirtinimo metu nėra jokie kito techninio sprendimo, kuris leistų išvengti minėtos grėsmės.

³⁸ Orhuso konvencijos 9 straipsnio 3 dalis.

³⁹ Reglamento Nr. 715/2007 5 straipsnio 2 dalis.

⁴⁰ Reglamento Nr. 715/2007 5 straipsnio 2 dalies a punktas.

⁴¹ Reglamento Nr. 715/2007 5 straipsnio 2 dalies a punktas.

2. *Ne bis in idem* principas

2022 m. kovo 22 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *bpost* (C-117/20, [EU:C:2022:202](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Konkurencija – Pašto paslaugos – Universaliųjų paslaugų teikėjo patvirtinta tarifų sistema – Nacionalinės pašto sektoriaus reguliavimo institucijos skirta bauda – Nacionalinės konkurencijos institucijos skirta bauda – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija – 50 straipsnis – „*Ne bis in idem*“ principas – To paties pažeidimo buvimas – 52 straipsnio 1 dalis – „*Ne bis in idem*“ principo apribojimai – Kumuliacinis persekiojimo ir sankcijų taikymas – Sąlygos – Bendrojo intereso tikslo siekimas – Proporciumas“.

Ilgą laiką pašto paslaugas Belgijoje teikianti bendrovė *bpost* SA 2010 m. nustatė naują tarifų sistemą.

2011 m. liepos 20 d. sprendimu Belgijos pašto sektoriaus reguliavimo institucija⁴² skyrė *bpost* 2,3 mln. EUR baudą už taikomų sektorių teisės aktų pažeidimą, nes ši nauja sistema pagrįsta nepateisinamu skirtingu požiūriu į tarpininkus ir tiesioginius klientus.

Cour d'appel de Bruxelles (Briuselio apeliacinis teismas, Belgija) panaikino šį sprendimą, motyvuodamas tuo, kad nagrinėjama tarifų politika nebuvo diskriminacinė. Šis galutiniu tapęs sprendimas priimtas išnagrinėjus prašymą priimti prejudicinį sprendimą, dėl kurio buvo priimtas 2015 m. vasario 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *bpost*⁴³.

Tuo tarpu 2012 m. gruodžio 10 d. sprendimu Belgijos konkurencijos institucija konstatavo, kad *bpost* piktnaudžiavo dominuojančia padėtimi, o tai draudžiama pagal Konkurencijos apsaugos įstatymą⁴⁴ ir SESV 102 straipsnį. Šį piktnaudžiavimą sudarė tai, kad laikotarpiu nuo 2010 m. sausio iki 2011 m. liepos mėn. *bpost* sukūrė ir taikė naują tarifų sistemą. Taigi Belgijos konkurencijos institucija skyrė *bpost* 37 399 786 EUR baudą, apskaičiuotą atsižvelgiant į anksčiau pašto sektoriaus reguliavimo institucijos paskirtą baudą.

Šį sprendimą *Cour d'appel de Bruxelles* taip pat panaikino dėl jo prieštaravimo *ne bis in idem* principui. Šis teismas nusprendė, kad pašto sektoriaus reguliavimo institucijos ir konkurencijos institucijos vykdytos procedūros buvo susijusios su tomis pačiomis faktinėmis aplinkybėmis.

Vis dėlto *Cour de cassation* (Kasacinis teismas, Belgija) panaikino šį sprendimą ir grąžino bylą *Cour d'appel de Bruxelles*.

Nagrinėdamas šį prašymą priimti prejudicinį sprendimą *Cour d'appel de Bruxelles* nusprendė pateikti Teisingumo Teismui du prejudicinius klausimus, kuriais iš esmės siekė išsiaiškinti, ar pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 50 straipsnyje įtvirtintą *ne bis in idem* principą draudžiama pašto paslaugų teikėjui skirti baudą už Sąjungos konkurencijos teisės pažeidimą, jeigu dėl tų pačių faktinių aplinkybių dėl šio paslaugų teikėjo jau yra priimtas galutinis sprendimas, susijęs su pašto sektoriaus teisės aktų pažeidimu.

⁴² T. y. *Institut belge des services postaux et des télécommunications* (IBPT).

⁴³ 2015 m. vasario 11 d. Sprendimas *bpost* (C-340/13, [EU:C:2015:77](#)).

⁴⁴ *Loi du 10 juin 2006 sur la protection de la concurrence économique* (2006 m. birželio 10 d. Įstatymas dėl ekonominės konkurencijos apsaugos) (*Moniteur belge*, 2006 m. birželio 29 d., p. 32755), suderintas 2006 m. rugsėjo 15 d. Karaliaus dekretu (*Moniteur belge*, 2006 m. rugsėjo 29 d., p. 50613).

Atsakydamas į šiuos klausimus Teisingumo Teismas, posėdžiaudamas didžiosios kolegijos sudėties, apibrėžė tiek Chartijos 50 straipsnyje įtvirtinto *ne bis in idem* principo suteikiamos apsaugos apimtį, tiek jos ribas.

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad pagal Chartijos 50 straipsnyje įtvirtintą *non bis in idem* principą draudžiama tam pačiam asmeniui už tą pačią veiką kumuliatyviai vykdyti ir taikyti baudžiamojo pobūdžio persekiojimą ir sankcijas, kaip tai suprantama pagal šį straipsnį.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patvirtino procedūrų, kurias prieš *bpost* pradėjo atitinkamai Belgijos pašto sektoriaus reguliavimo institucija ir Belgijos konkurencijos institucija, baudžiamąjį pobūdį, į tai atsižvelgęs Teisingumo Teismas pažymėjo, kad *ne bis in idem* principo taikymui reikia dviejų sąlygų: pirma, turi būti priimtas ankstesnis galutinis sprendimas („bis“ sąlyga) ir, antra, ankstesnis sprendimas ir vélesnis persekiojimas ar sprendimai turi būti susiję su tomis pačiomis veikomis („idem“ sąlyga).

Kadangi Belgijos pašto sektoriaus reguliavimo tarnybos sprendimas buvo panaikintas *res judicata* galią turinčiu teismo sprendimu, kuriuo *bpost* buvo išteisinta dėl pagal pašto sektoriaus teisės aktus jai iškeltos bylos, atrodo, kad tos institucijos pradėta procedūra buvo užbaigta galutiniu sprendimu, todėl „bis“ sąlyga šiuo atveju įvykdyta.

Kalbant apie „idem“ sąlygą, pažymėtina, kad svarbus kriterijus vertinant, ar padarytas tas pats pažeidimas, yra faktinių aplinkybių identiškumas, nesvarbu, kaip jos teisiškai kvalifikuojamos pagal nacionalinę teisę ir koks teisinis interesas yra saugomas. Šiuo atžvilgiu faktinių aplinkybių identiškumas turi būti suprantamas kaip konkrečių aplinkybių, atsiradusių dėl įvykių, kurie iš esmės yra tokie patys, nes juose dalyvauja tas pats asmuo ir jie neatskiriamai tarpusavyje susiję laiko ir erdvės atžvilgiu, visuma.

Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti, ar faktinės aplinkybės, dėl kurių *bpost* atžvilgiu buvo vykdomos dvi procedūros, pradėtos atitinkamai pagal pašto sektoriaus teisės aktus ir konkurencijos teisę, yra identiškos. Jei taip būtų, dviejų *bpost* atžvilgiu vykdomų procedūrų kumuliacinis taikymas reikštų Chartijos 50 straipsnyje įtvirtinto *ne bis in idem* principo apribojimą.

Vis dėlto toks *ne bis in idem* principo apribojimas gali būti pateisinamas remiantis Chartijos 52 straipsnio 1 dalimi. Pagal šią nuostatą bet koks Chartijoje pripažintų teisių ir laisvių įgyvendinimo apribojimas turi būti numatytas įstatymo ir nekeisti šių teisių ir laisvių esmės. Be to, minėtoje nuostatoje patikslinta, kad, remiantis proporcingumo principu, šių teisių ir laisvių apribojimai galimi tik tuo atveju, jeigu jie būtini ir tikrai atitinka Sąjungos pripažintus bendruosius interesus arba reikalingi kitų teisėms ir laisvėms apsaugoti.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad įstatyme numatyta galimybė kumuliatyviai taikyti dviejų skirtingų nacionalinių institucijų vykdomą persekiojimą ir jų skiriamas sankcijas atitinka Chartijos 50 straipsnio turinio esmę su sąlyga, kad nacionalinės teisės aktai neleidžia persekioti ir bausti už tas pačias veikas, sudarančias tą patį pažeidimą ar siekiant to paties tikslo, o tik numato galimybę kumuliatyviai taikyti persekiojimą ir sankcijas pagal skirtingus teisės aktus.

Dėl klausimo, ar tokia kumuliacija gali atitikti Sąjungos pripažintą bendrojo intereso tikslą, Teisingumo Teismas konstatavo, kad dviem grupėmis teisės aktų, kuriais remiantis buvo persekiojama *bpost*, siekiama skirtingų teisėtų tikslų. Iš tiesų pašto sektoriaus teisės aktais siekiama liberalizuoti pašto paslaugų vidaus rinką, o taisyklėmis, susijusiomis su konkurencijos apsauga, siekiama užtikrinti neiškreiptą konkurenciją vidaus rinkoje. Taigi, norint, kad pašto paslaugų vidaus rinkos liberalizavimo procesas tęstųsi ir kartu būtų užtikrintas tinkamas jos veikimas, yra teisėta, kad valstybė narė baudžia tiek už sektorių teisės aktų, kuriais siekiama liberalizuoti atitinkamą rinką, tiek už nacionalinių ir Sąjungos taisyklių, susijusių su konkurencija, pažeidimus.

Kalbant apie proporcingumo principo laikymąsi, pažymėtina, kad pagal šį principą reikalaujama, kad nacionalinės teisės aktuose numatyta persekiojimo ir sankcijų kumuliacija neviršytų to, kas tinkama ir būtina įgyvendinant teisėtus tikslus, kurių siekiama šiais teisės aktais, o tuo atveju, kai galima rinktis iš kelių tinkamų priemonių, turi būti taikoma mažiausiai ribojanti priemonė ir šios priemonės sukelti nepatogumai neturi būti neproporcingi siekiamiems tikslams.

Šiuo aspektu Teisingumo Teismas pabrėžė, jog į tai, kad dviem procedūromis siekiama skirtingų bendrojo intereso tikslų, kuriuos teisėta saugoti kartu, gali būti atsižvelgta vertinant kumuliacinio persekiojimo ir sankcijų taikymo proporcingumą kaip į tokį kumuliacinį taikymą pateisinantį veiksnių sąlyga, kad šios procedūros yra papildomos, o papildomą naštą, kurią reiškia ši kumuliacija, galima pateisinti dviem siekiamais tikslais.

Kalbant apie tokio kumuliacinio persekiojimo ir sankcijų taikymo būtinumą, reikia įvertinti, ar atitinkamiems asmenims dėl tokios kumuliacijos atsirandanti našta neviršija to, kas būtina, ir ar skirtų sankcijų visuma atitinka padarytų pažeidimų sunkumą. Šiuo tikslu reikia išnagrinėti, ar yra nustatytos aiškios ir tikslios taisyklės, leidžiančios numatyti veiksmus ir neveikimą, kurie gali būti persekiojimo ir sankcijų kumuliacijos dalykas ir dėl kurių abi kompetentingos institucijos gali derinti veiksmus, ar abi procedūros buvo vykdomos pakankamai koordinuotai ir panašiu laiku ir ar skirtų sankcijų visuma atitinka padarytų pažeidimų sunkumą.

Taigi galimam sankcijų kumuliacijos pateisinimui yra taikomos sąlygos, kurios, kai jos įvykdytos, visų pirma apriboja, nekvestionuojant paties „bis“ egzistavimo, aptariamų procedūrų funkcinį skirtumą, taigi konkretų poveikį atitinkamiems asmenims, kurį lemia tai, kad šios jų atžvilgiu vykdomos procedūros yra kumuliacinės.

2022 m. kovo 22 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Nordzucker ir kt. (C-151/20, [EU:C:2022:203](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Konkurencija – SESV 101 straipsnis – Dviejų nacionalinių konkurencijos institucijų tiriamas kartelis – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija – 50 straipsnis – „Ne bis in idem“ principas – To paties pažeidimo buvimas – 52 straipsnio 1 dalis – „Ne bis in idem“ principo apribojimai – Sąlygos – Bendrojo intereso tikslo siekimas – Proporcingumas“

Nordzucker AG ir *Südzucker AG* yra dvi Vokietijos cukraus gamintojos, kurios kartu su trečiu dideliu gamintoju užima dominuojančią padėtį Vokietijos cukraus rinkoje. Ši rinka tradiciškai buvo padalyta į tris pagrindines geografines zonas, kurių kiekvieną kontroliuoja vienas iš šių trijų didelių gamintojų.

Agrana Zucker GmbH (toliau – *Agrana*), kuri yra *Südzucker* patronuojamoji bendrovė, yra pagrindinė cukraus gamintoja Austrijoje.

Vėliausiai nuo 2004 m. *Nordzucker* ir *Südzucker* susitarė nekonkuruoti tarpusavyje, verždamosi į jų tradicines pagrindines prekybos zonas. Būtent šiomis aplinkybėmis 2006 m. pradžioje *Südzucker* komercijos direktorius paskambino *Nordzucker* komercijos direktoriui norėdamas pasiskųsti, kad *Nordzucker* patronuojamoji bendrovė Slovakijoje tiekia cukrų į Austrijos rinką, ir leido suprasti, kad tai gali turėti pasekmių Vokietijos cukraus rinkai (toliau – 2006 m. pokalbis telefonu).

Tuomet, siekdama pasinaudoti nacionalinėmis atleidimo nuo baudų ar jų sumažinimo programomis, *Nordzucker* informavo *Bundeskartellam* (Federalinė konkurencijos tarnyba, Vokietija) ir *Bundeswettbewerbsbehörde* (Federalinė konkurencijos tarnyba, Austrija) apie dalyvavimą kartelyje Vokietijos ir Austrijos cukraus rinkose. Šios dvi institucijos tuo pačiu metu pradėjo tyrimo procedūras.

2014 m. Vokietijos konkurencijos institucija galutiniu sprendimu konstatavo, kad *Nordzucker*, *Südzucker* ir trečiasis Vokietijos gamintojas dalyvavo antikonkurenciniame kartelyje pažeisdami SESV 101 straipsnį bei atitinkamas Vokietijos teisės nuostatas, ir, be kita ko, skyrė *Südzucker*

195 500 000 EUR baudą. Tame sprendime taip pat buvo pakartotas 2006 m. pokalbio telefonu dėl Austrijos cukraus rinkos turinys.

Vis dėlto *Oberlandesgericht Wien* (Vienos aukštesnysis apygardos teismas, Austrija) atmetė Austrijos konkurencijos institucijos skundą, kuriuo ji prašė, pirma, konstatuoti, kad *Nordzucker*, *Südzucker* ir *Agrana* pažeidė SESV 101 straipsnį ir atitinkamas Austrijos teisės nuostatas, ir, antra, skirti *Südzucker* dvi baudas, iš kurių vieną solidariai su *Agrana*.

Austrijos konkurencijos institucija apskundė šį sprendimą *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas, Austrija), kuris yra prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Šiomis aplinkybėmis šiam teismui kilo klausimas, ar pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 50 straipsnyje įtvirtintą *non bis in idem* principą jam draudžiama jo nagrinėjamoje byloje atsižvelgti į 2006 m. pokalbį telefonu, nes šis pokalbis buvo aiškiai nurodytas 2014 m. Vokietijos konkurencijos institucijos sprendime. Be to, tas teismas iškėlė klausimą, ar, atsižvelgiant į Teisingumo Teismo jurisprudenciją, *non bis in idem* principas taikomas pažeidimo konstatavimo procedūroje, per kurią įmonei neskiriama bauda, nes ji dalyvavo nacionalinėje atleidimo nuo baudų ar jų sumažinimo programoje.

Atsakydamas į šiuos klausimus Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) paaiškino *non bis in idem* principo santykį vykstant lygiagrečioms arba paeiliui vykdomoms procedūroms konkurencijos teisės srityje dėl tų pačių antikoncepcinių veiksmų keliose valstybėse narėse.

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad pagal Chartijos 50 straipsnyje įtvirtintą *non bis in idem* principą draudžiama tam pačiam asmeniui už tą pačią veiką kumuliatyviai vykdyti ir taikyti baudiamojo pobūdžio persekiojimą ir sankcijas, kaip tai suprantama pagal šį straipsnį.

Pagal šį principą konkurencijos srityje konkrečiai draudžiama pakartotinai skirti sankciją įmonei ar ją persekioti dėl antikoncepcinių veiksmų, dėl kurių ankstesniu nebeskundžiamu sprendimu jai skirta sankcija arba dėl kurių ji išteisinta. Taigi *non bis in idem* principo taikymas pagal konkurencijos teisę vykdomose procedūrose siejamas su dviem sąlygomis: pirma, turi būti ankstesnis galutinis sprendimas („bis“ sąlyga) ir, antra, ankstesnis sprendimas ir vėlesnis persekiojimas ar sprendimai turi būti susiję su tais pačiais veiksmais („idem“ sąlyga).

Kadangi 2014 m. Vokietijos konkurencijos institucijos sprendimas yra ankstesnis galutinis sprendimas, priimtas išnagrinėjus bylą iš esmės, „bis“ sąlyga yra įvykdyta, kiek tai susiję su Austrijos konkurencijos institucijos vykdoma procedūra.

Kalbant apie „idem“ sąlygą, pažymėtina, kad reikšmingas to paties pažeidimo buvimo vertinimo kriterijus yra faktinių aplinkybių tapatumas, neatsižvelgiant į tai, kaip pagal nacionalinę teisę jos teisiškai kvalifikuojamos ir koks teisinis interesas yra saugomas. Antikoncepcinių veiksmų tapatumas turi būti nagrinėjamas atsižvelgiant į teritoriją bei atitinkamų produktų rinką ir į laikotarpį, kuriuo tų veiksmų tikslas ar poveikis buvo konkurencijos trukdymas, ribojimas arba iškraipymas.

Taigi įvertinęs visas reikšmingas aplinkybes prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar 2014 m. Vokietijos konkurencijos institucijos sprendimu buvo konstatuotas nagrinėjamas kartelis ir už jį buvo skirta sankcija dėl jo tikslo ar antikoncepcinio poveikio ne tik Vokietijos, bet ir Austrijos teritorijoje. Jei taip būtų, kiti persekiojimai ir tam tikrais atvejais kitos sankcijos už SESV 101 straipsnio ir atitinkamų Austrijos teisės nuostatų pažeidimą dėl kartelio Austrijos teritorijoje būtų Chartijos 50 straipsnyje garantuojamos pagrindinės teisės apribojimas.

Be to, toks apribojimas negali būti pateisinamas pagal Chartijos 52 straipsnio 1 dalį. Šioje nuostatoje, be kita ko, numatyta, kad bet koks Chartijos pripažintų teisių ir laisvių įgyvendinimo apribojimas turi iš tikrųjų atitikti Sąjungos pripažintus bendrojo intereso tikslus arba būti reikalingas kitų teisėms ir laisvėms apsaugoti.

Žinoma, kadangi SESV 101 straipsnyje numatytu kartelių draudimu siekiama bendrojo intereso tikslo – užtikrinti neiškreiptą konkurenciją vidaus rinkoje, Chartijos 50 straipsnyje garantuojamo *ne bis in idem* principo apribojimas dėl dviejų nacionalinių konkurencijos institucijų atliekamo kumuliatyvaus baudžiamąjį pobūdžio persekiojimo ir sankcijų taikymo gali būti pateisinamas pagal Chartijos 52 straipsnio 1 dalį, jei šis persekiojimas ir sankcijos turi papildomų tikslų, kurie tam tikrais atvejais yra susiję su kitais tų pačių neteisėtų veiksmų aspektais. Tačiau tuo atveju, kai dvi nacionalinės konkurencijos institucijos, siekdamos užtikrinti, kad būtų laikomasi kartelių draudimo pagal SESV 101 straipsnį ir atitinkamas jų nacionalinės teisės nuostatas, kuriomis draudžiami karteliai, galintys paveikti prekybą tarp valstybių narių, kaip tai suprantama pagal SESV 101 straipsnį, persekioja dėl tų pačių faktinių aplinkybių ir už jas baudžia, jos abi siekia to paties bendrojo tikslo – užtikrinti, kad nebūtų iškraipoma konkurencija vidaus rinkoje. Toks kumuliatyvus persekiojimo ir sankcijų taikymas neatitinka Sąjungos pripažinto bendrojo intereso tikslo, todėl jis taip pat negali būti pateisinamas pagal Chartijos 52 straipsnio 1 dalį.

Dėl procedūros, kurią Austrijos konkurencijos institucija vykdė *Nordzucker* atžvilgiu, Teisingumo Teismas galiausiai patvirtino, kad tokiai konkurencijos teisės įgyvendinimo procedūrai, per kurią dėl *Nordzucker* dalyvavimo nacionalinėje atleidimo nuo baudų ar jų sumažinimo programoje šios teisės pažeidimas gali būti tik konstatuotas, taip pat gali būti taikomas *non bis in idem* principas.

Iš tiesų *ne bis in idem* principu, kylančiu iš *res judicata* galios principo, siekiama garantuoti teisinį saugumą ir teisingumą užtikrinant, kad fizinis ar juridinis asmuo, kurio baudžiamasis persekiojimas įvykdytas ir galbūt paskirta bausmė, būtų tikras, kad dar kartą nebus persekiojamas už tą patį nusizengimą. Darytina išvada, kad baudžiamąjį pobūdžio persekiojimo pradėjimas savime gali patekti į *non bis in idem* principo taikymo sritį, neatsižvelgiant į tai, ar atlikus šį persekiojimą iš tikrųjų skiriama sankcija.

2022 m. spalio 28 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Generalstaatsanwaltschaft München (Ekstradicija ir „ne bis in idem“) (C-435/22 PPU, [EU:C:2022:852](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūra – Teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija – 50 straipsnis – Konvencija dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo – 54 straipsnis – „Non bis in idem“ principas – Europos Sąjungos ir Jungtinių Amerikos Valstijų susitarimas dėl ekstradicijos – Trečiosios valstybės piliečio išdavimas Jungtinėms Amerikos Valstijoms pagal valstybės narės sudarytą dvišalę ekstradicijos sutartį – Pilietis, kuris galutiniu teismo sprendimu nuteistas už tas pačias veikas ir atlikęs bausmę kitoje valstybėje narėje“

2022 m. sausio mėn. Serbijos pilietis HF buvo sulaikytas Vokietijoje remiantis Tarptautinės kriminalinės policijos organizacijos (Interpolo) raudonoju pranešimu, kuris buvo paskelbtas Jungtinių Amerikos Valstijų valdžios institucijų prašymu. Šios institucijos prašė išduoti HF siekiant vykdyti baudžiamąjį persekiojimą už nusikalstamas veikas, padarytas 2008 m. rugsėjo mėn.–2013 m. gruodžio mėn.; jas sudaro susitarimai dalyvauti korumpuotose organizacijose, patiriančiose nusikalstamų grupuočių įtaką, taip pat vykdyti bankinį sukčiavimą ir sukčiavimą panaudojant telekomunikacijos priemones. Suėmimo metu HF nurodė, kad gyvena Slovėnijoje, ir, be kita ko, pateikė Slovėnijos išduotą leidimą gyventi šalyje, kurio galiojimas baigėsi 2019 m. lapkričio mėn.

Kiek tai susiję su iki 2010 m. birželio mėn. padarytomis nusikalstamomis veikomis, šis asmuo jau buvo nuteistas Slovėnijoje 2012 m. įsiteisėjusiu nuosprendžiu už tas pačias veikas, kaip nurodytos ekstradicijos prašyme. Be to, jis jau visiškai atliko jam skirtą bausmę.

Atsižvelgdamas į šią aplinkybę, *Oberlandesgericht München* (Miuncheno aukštesnysis apygardos teismas, Vokietija), kuris turėjo priimti sprendimą dėl HF ekstradicijos prašymo, nutarė kreiptis į Teisingumo Teismą siekdamas sužinoti, ar pagal *ne bis in idem* principą jis privalo atsisakyti vykdyti šią

ekstradiciją už nusikalstamas veikas, dėl kurių buvo priimtas galutinis sprendimas Slovėnijoje. Šis principas, įtvirtintas tiek Konvencijos dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo (toliau – KĮŠS)⁴⁵ 54 straipsnyje, tiek Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 50 straipsnyje, draudžia, be kita ko, valstybėje narėje dėl tos pačios nusikalstamos veikos vėl persekioti asmenį, dėl kurio buvo priimtas galutinis sprendimas kitoje valstybėje narėje. Tokiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui taip pat kilo klausimas, ar Vokietijos ir Jungtinių Amerikos Valstijų sudaryta ekstradicijos sutartis⁴⁶ dėl to, kad pagal ją leidžiama atsisakyti vykdyti ekstradiciją remiantis *ne bis in idem* principu tik tuo atveju, kai asmuo nuteisiamas prašomojoje valstybėje (šiuo atveju – Vokietijoje), gali turėti įtakos šio principo taikymui ginčui pagrindinėje byloje.

Didžiosios kolegijos sprendime, priimtame pagal prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą, Teisingumo Teismo nusprendė, kad pagal KĮŠS 54 straipsnį, siejamą su Chartijos 50 straipsniu, draudžiama valstybės narės valdžios institucijoms vykdyti trečiosios šalies piliečio ekstradiciją į kitą trečiąją valstybę, jeigu šis pilietis kitoje valstybėje narėje buvo nuteistas įsiteisėjusiu teismo sprendimu už tas pačias veikas, kurios nurodytos ekstradicijos prašyme ir atliko jam skirtą bausmę. Tai, kad ekstradicijos prašymas grindžiamas dvišale ekstradicijos sutartimi, pagal kurią į *ne bis in idem* principo taikymo sritį patenka tik prašomojoje valstybėje narėje priimti sprendimai, šiuo atžvilgiu neturi reikšmės.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, dėl klausimo, ar KĮŠS 54 straipsnyje vartojama sąvoka „asmuo“ apima trečiosios valstybės pilietį, Teisingumo Teismas visų pirma pažymėjo, kad šiuo straipsniu užtikrinama *ne bis in idem* principo apsauga tuo atveju, kai asmens teismo procesas vienoje valstybėje narėje yra galutinai baigtas. Taigi šios nuostatos tekste neįtvirtinta sąlyga turėti valstybės narės pilietybę. Be to, šio straipsnio kontekstas patvirtina tokį aiškinimą. Chartijos 50 straipsnyje⁴⁷, į kurį atsižvelgiant turi būti aiškinamas KĮŠS 54 straipsnis, taip pat nenustatyta sąlyga, susijusi su Sąjungos piliečio statusu. Galiausiai tikslai, kurių siekiama šia nuostata, t. y. užtikrinti teisinį saugumą paisant galutiniais tapusiu viešosios valdžios institucijų sprendimų ir teisingumą, patvirtina aiškinimą, kad ši nuostata taikoma ne tik valstybės narės piliečiams. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas taip pat pabrėžė, kad iš KĮŠS 54 straipsnio jokių būdu neišplaukia, jog tam, kad trečiųjų šalių piliečiai galėtų naudotis jame numatyta pagrindine teise, turi būti įvykdytos sąlygos dėl teisėto jų buvimo šalyje arba jie turi turėti teisę laisvai judėti Šengeno erdvėje. Taigi tokiomis aplinkybėmis, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, neatsižvelgiant į tai, ar atitinkamas asmuo gyvena šalyje teisėtai, jis turi būti laikomas patenkančiu į KĮŠS 54 straipsnio taikymo sritį.

Antra, Teisingumo Teismas konstatavo, kad Europos Sąjungos ir Jungtinių Amerikos Valstijų susitarimas dėl ekstradicijos (toliau – ES ir JAV susitarimas)⁴⁸, kuris taikomas valstybių narių ir šios trečiosios valstybės santykiams ekstradicijos srityje, taikytinas pagrindinėje byloje, nes ekstradicijos

⁴⁵ Konvencija dėl Šengeno susitarimo, 1985 m. birželio 14 d. sudaryto tarp Beniliukso ekonominės sąjungos valstybių, Vokietijos Federacinės Respublikos ir Prancūzijos Respublikos Vyriausybių dėl laipsniško jų bendrų sienų kontrolės panaikinimo įgyvendinimo (OL L 239, 2000, p. 19; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 2 t., p. 9), iš dalies pakeista 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 610/2013.

⁴⁶ 1978 m. birželio 20 d. *Auslieferungsvertrag zwischen der Bundesrepublik Deutschland und den Vereinigten Staaten von Amerika* (Vokietijos Federacinės Respublikos ir Jungtinių Amerikos Valstijų ekstradicijos sutartis) (*BGBI.*, 1980 II, p. 647; toliau – Vokietijos ir JAV ekstradicijos sutartis).

⁴⁷ Chartijos 50 straipsnyje numatyta, kad „niekas“ negali būti antrą kartą teisiamas arba baudžiamas už nusikalstamą veiką, dėl kurios Sąjungoje jis jau buvo galutinai išteisintas arba pripažintas kaltu pagal įstatymą.

⁴⁸ 2003 m. birželio 25 d. Susitarimas tarp Europos Sąjungos ir Jungtinių Amerikos Valstijų dėl ekstradicijos (OL L 181, 2003, p. 27; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 161).

prašymas, pagrįstas Vokietijos ir JAV ekstradicijos sutartimi, buvo pateiktas įsigaliojus ES ir JAV susitarimui dėl ekstradicijos. Nors šiame susitarime aiškiai nenumatyta, kad dėl *ne bis in idem* principo taikymo valstybei narei suteikiama galimybė atsisakyti vykdyti Jungtinių Amerikos Valstijų prašomą ekstradiciją, vis dėlto jo 17 straipsnio 2 dalis⁴⁹, pagal kurią iš esmės valstybei narei leidžiama uždrausti išduoti asmenis, dėl kurių jau buvo priimtas galutinis sprendimas už tą pačią nusikalstamą veiką, kaip nurodytoji ekstradicijos prašyme, yra savarankiškas ir papildomas šio principo taikymo teisinis pagrindas, jei taikytinoje dvišalėje sutartyje nėra numatyta, kaip išspręsti šį klausimą. Vokietijos ir JAV ekstradicijos sutartyje *prima facie* išsprendžiamas pagrindinėje byloje iškeltas klausimas, nes joje nėra numatyta, kad galima atsisakyti išduoti asmenį, jei dėl prašomo išduoti asmens kitos valstybės nei prašomoji valstybė kompetentingos valdžios institucijos jau priėmė galutinį sprendimą už nusikalstamą veiką, nurodytą ekstradicijos prašyme⁵⁰. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas vis dėlto priminė, kad atsižvelgiant į viršenybės principą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas privalo užtikrinti visišką KĮŠS 54 straipsnio ir Chartijos 50 straipsnio veiksmingumą ginče pagrindinėje byloje ir savo iniciatyva netaikyti jokios Vokietijos ir JAV ekstradicijos sutarties nuostatos, kuri yra nesuderinama su šiuose straipsniuose įtvirtintu *ne bis in idem* principu. Jeigu Vokietijos ir JAV ekstradicijos sutarties nuostatos, susijusios su *ne bis in idem* principo taikymu, netaikomos dėl jų prieštaravimo Sąjungos teisei, ginče pagrindinėje byloje iškelto ekstradicijos klausimo negalima išspręsti pagal šią sutartį, todėl šio principo taikymas gali būti grindžiamas savarankišku ir papildomu teisiniu pagrindu – ES ir JAV susitarimo 17 straipsnio 2 dalimi.

Galiausiai, nors prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas konstatavo, kad SESV 351 straipsnio pirma pastraipa⁵¹ *a priori* netaikytina ginčui pagrindinėje byloje atsižvelgiant į Vokietijos ir JAV ekstradicijos sutarties sudarymo datą, šiam teismui kilo klausimas, ar šią nuostatą reikia aiškinti plačiai, t. y. kaip taikomą ir po 1958 m. sausio 1 d. arba po valstybės narės įstojimo dienos jos sudarytoms konvencijoms, tačiau iki tos dienos, kai Sąjunga tapo kompetentinga atitinkamoje šių susitarimų reguliuojamoje srityje. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas, be kita ko, priminė, kad siekiant, jog bendrosios taisyklės netaptų beprasmės, išimtis reikia aiškinti siaurai, ir paaiškino, kad ši nukrypti leidžianti nuostata turi būti aiškinama kaip taikoma tik susitarimams, sudarytiems iki 1958 m. sausio 1 d., o stojančioms valstybėms – iki jų įstojimo dienos, todėl ji netaikoma Vokietijos ir JAV ekstradicijos sutarčiai.

⁴⁹ ES ir JAV susitarimo 17 straipsnio „Nenukrypimo nuostata“ 2 dalyje numatyta, kad „[p]rašomoji ir prašančioji valstybės viena su kita konsultuojasi tais atvejais, kai prašomąją valstybę saistantys konstituciniai principai arba galutiniai teismo sprendimai gali būti kliūtis jos pareigos išduoti vykdymui ir klausimo sprendimas nėra numatytas nei šiame Susitarime, nei taikytinoje dvišalėje sutartyje.“

⁵⁰ Pagal šios Vokietijos ir JAV ekstradicijos sutarties 8 straipsnį ekstradicija nevykdoma, jei dėl prašomo išduoti asmens prašomosios valstybės kompetentingos institucijos jau priėmė galutinį sprendimą dėl nusikalstamos veikos, dėl kurios prašoma jį išduoti. Tačiau šioje nuostatoje nenumatyta tokia galimybė, kai kitoje valstybėje priimtas galutinis teismo sprendimas.

⁵¹ Šioje nuostatoje nurodyta, kad „[s]utarčių nuostatos neturi paveikti teisių ir pareigų, kylančių iš susitarimų, sudarytų iki 1958 m. sausio 1 d. arba stojančioms valstybėms – iki įstojimo dienos, tarp vienos ar keleto valstybių narių ir vienos ar keleto trečiųjų šalių“.

3. Saviraiškos laisvė ir teisė į informaciją⁵²

2022 m. balandžio 26 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Lenkija / Parlamentas ir Taryba (C-401/19, [EU:C:2022:297](#))

„Ieškinys dėl panaikinimo – Direktyva (ES) 2019/790 – 17 straipsnio 4 dalies b punktas ir c punkto pabaiga – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 11 straipsnis ir 17 straipsnio 2 dalis – Saviraiškos ir informacijos laisvė – Intelektinės nuosavybės apsauga – Turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams nustatytos pareigos – Paslaugų naudotojų įkelto turinio automatinė išankstinė kontrolė (filtravimas)“

Direktyvoje 2019/790 dėl autorių teisių ir gretutinių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje⁵³ buvo nustatytas naujas specialios atsakomybės mechanizmas, taikomas turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams (toliau – paslaugų teikėjai). Šios direktyvos 17 straipsnyje įtvirtintas principas, kad paslaugų teikėjai yra tiesiogiai atsakingi, kai jų paslaugų naudotojai neteisėtai įkelia saugomus kūrinius ir kitus saugomus objektus. Vis dėlto tokie paslaugų teikėjai gali būti atleisti nuo šios atsakomybės. Šiuo tikslu pagal šio straipsnio nuostatas⁵⁴ jie, be kita ko, privalo aktyviai stebėti naudotojų įkeliamą turinį, kad būtų užkirstas kelias saugomų objektų, kurių teisių turėtojai nenori padaryti prieinamų, paskelbimui internete.

Lenkijos Respublika pareiškė ieškinį, kuriuo prašė panaikinti Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 4 dalies b punktą ir c punkto pabaigą, o nepatenkinus šio reikalavimo – panaikinti visą šį straipsnį. Ji iš esmės teigė, kad pagal šias nuostatas paslaugų teikėjai įpareigojami, pasitelkiant informacinių technologijų priemones, leidžiančias automatiškai filtruoti turinį, prevenciškai stebėti visą turinį, kurį nori įkelti jų naudotojai, ir kad jose nenustatytos garantijos, užtikrinančios teisės į saviraiškos ir informacijos laisvę paisymą⁵⁵.

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) pirmą kartą priėmė sprendimą dėl Direktyvos 2019/790 aiškinimo. Teisingumo Teismas atmetė Lenkijos ieškinį ir nusprendė, kad šioje direktyvoje numatytai paslaugų teikėjų pareigai užtikrinti išankstinę automatinę naudotojų internete paskelbto turinio kontrolę taikomos tinkamos garantijos, užtikrinančios tokių naudotojų teisės į saviraiškos ir informacijos laisvę paisymą, taip pat šios teisės ir intelektinės nuosavybės teisės pusiausvyrą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia nagrinėdamas ieškinio priimtinumą Teisingumo Teismas konstatavo, kad Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 4 dalies b punktas ir c punkto pabaiga yra neatskiriama nuo likusios šio straipsnio dalies, todėl reikalavimai panaikinti tik šias nuostatas yra nepriimtini. 17 straipsnyje nustatyta nauja paslaugų teikėjų atsakomybės tvarka, šio straipsnio skirtingos nuostatos sudaro visumą ir jomis siekiama nustatyti šių paslaugų teikėjų, jų paslaugų naudotojų ir teisių turėtojų teisių ir interesų pusiausvyrą. Taigi dalinis panaikinimas pakeistų minėto straipsnio esmę.

⁵² Šioje dalyje taip pat reikėtų paminėti 2022 m. kovo 15 d. Sprendimą *Autorité des marchés financiers* (C-302/20, [EU:C:2022:190](#)). Šis sprendimas pateiktas XIII.4 dalyje „Viešai neatskleistos informacijos platinimas finansų sektoriuje“.

⁵³ 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/790 dėl autorių teisių ir gretutinių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 96/9/EB ir 2001/29/EB (OL L 130, 2019, p. 92).

⁵⁴ Žr. Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 4 dalies b punktą ir c punkto pabaigą.

⁵⁵ Ji yra įtvirtinta Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 11 straipsnyje.

Toliau Teisingumo Teismas nagrinėjo iš esmės vienintelį Lenkijos nurodytą pagrindą, grindžiamą teisės į saviraiškos ir informacijos laisvę apribojimu, išplaukiančiu iš Direktyvos 2019/790 17 straipsnyje įtvirtintos atsakomybės tvarkos. Pirmiausia Teisingumo Teismas priminė, kad informacijos dalijimasis internete per turinio dalijimosi internetu platformas patenka į Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos 10 straipsnio ir Chartijos 11 straipsnio taikymo sritį. Jis konstatavo, kad tokie paslaugų teikėjai, siekdami išvengti atsakomybės, kai naudotojai į jų platformas įkelia neteisėtą turinį, dėl kurio jie neturi teisių turėtojų leidimo, turi įrodyti, kad atitinka visas atleidimo nuo atsakomybės sąlygas, numatytas Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 4 dalies a, b ir c punktuose, t. y. kad jie:

- dėjo visas pastangas leidimui gauti (a punktas) ir
- operatyviai veikė, kad jų platformose nutrauktų konkrečius autorių teisių pažeidimus po to, kai šie buvo įvykdyti ir apie juos teisių turėtojai pateikė pakankamai pagrįstą pranešimą (c punktas), ir
- gavę tokį pranešimą arba kai teisių turėtojai pateikė jiems aktualią ir reikalingą informaciją (prieš tai, kai įvykdomas autorių teisių pažeidimas), „vadovaudamiesi aukštais profesinio atidumo standartais, dėjo visas pastangas“, kad būtų išvengta tokių pažeidimų ar jų pasikartojimo (b ir c punktai).

Taigi šiomis pareigomis paslaugų teikėjai yra *de facto* įpareigojami iš anksto kontroliuoti turinį, kurį naudotojai nori įkelti į jų platformas, jeigu iš teisių turėtojų jie gavo šios direktyvos 17 straipsnio 4 dalies b ir c punktuose numatytą informaciją arba pranešimus. Šiuo tikslu paslaugų teikėjai privalo naudoti automatinio atpažinimo ir filtravimo priemones. Tokia išankstinė kontrolė ir filtravimas gali apriboti svarbią turinio skleidimo internetu priemonę ir taip apriboti Chartijos 11 straipsnyje garantuojamą teisę į saviraiškos ir informacijos laisvę. Be to, šis apribojimas priskirtinas Sąjungos teisės aktų leidėjui, nes tai yra tiesioginė minėtos specialios atsakomybės tvarkos pasekmė. Taigi Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad tokia tvarka yra atitinkamų paslaugų naudotojų teisės į saviraiškos ir informacijos laisvę įgyvendinimo apribojimas.

Galiausiai dėl klausimo, ar nagrinėjamas apribojimas pateisinamas atsižvelgiant į Chartijos 52 straipsnio 1 dalį, Teisingumo Teismas pažymėjo, pirma, kad šis apribojimas numatytas įstatymo, nes jis kyla iš šių paslaugų teikėjams Sąjungos akto nuostatoje, t. y. Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 4 dalies b punkte ir c punkto pabaigoje, nustatytų pareigų ir nepažeidžia interneto naudotojų teisės į saviraiškos ir informacijos laisvę esmės. Antra, atlikdamas proporcingumo kontrolę Teisingumo Teismas konstatavo, kad minėtas apribojimas atitinka Chartijos 17 straipsnio 2 dalyje garantuojamos intelektualinės nuosavybės apsaugos poreikį, kad jis atrodo būtinas šiam poreikiui patenkinti ir kad paslaugų teikėjams nustatytos pareigos neproporcingai neapriboja naudotojų teisės į saviraiškos ir informacijos laisvę.

Visų pirma, Sąjungos teisės aktų leidėjas aiškiai ir tiksliai apibrėžė priemones, kurių gali būti imtasi įgyvendinant šias pareigas, ir į jas neįtraukė konkrečiai legalaus turinio filtravimo ir blokavimo priemonių įkeliant turinį. Antra, pagal Direktyvą 2019/790 valstybės narės privalo užtikrinti, kad paslaugų naudotojams būtų leista įkelti ir padaryti prieinamą jų sukurtą turinį konkrečiais citavimo, kritikos, recenzijų ir naudojimo karikatūroms, parodijoms ar pastišui tikslais. Be to, paslaugų teikėjai privalo informuoti paslaugų naudotojus, kad šie gali naudotis kūriniais ir kitais objektais, kuriems taikomos Sąjungos teisės aktuose numatytos autorių ir gretutinių teisių išimties arba apribojimai⁵⁶. Trečia, atsakomybė paslaugų teikėjams gali būti taikoma tik su sąlyga, kad atitinkami teisių turėtojai pateikia jiems aktualią ir reikalingą informaciją, susijusią su šiuo turiniu. Ketvirta, šios

⁵⁶ Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 7 ir 9 dalys.

direktyvos 17 straipsnis, kurio taikymas nesukelia bendro stebėjimo įpareigojimo, reiškia, kad iš tokių paslaugų teikėjų negalima reikalauti, kad jie neleistų įkelti ir padaryti viešai prieinamo turinio, kurio neteisėtumui konstatuoti reiktų atlikti nepriklausomą turinio vertinimą⁵⁷. Taigi tik teisių turėtojams pranešus apie turinį, dėl kurio nesuteiktas leidimas, galima išvengti, kad toks turinys būtų prieinamas. Penkta, Direktyvoje 2019/790 nustatytos tam tikros procedūrinės apsaugos priemonės, įskaitant galimybę naudotojams pateikti skundą, jei jie mano, kad prieiga prie įkelto turinio buvo nepagrįstai panaikinta, taip pat galimybę naudotis neteisminiais teisių gynimo mechanizmais ir veiksmingomis teisminėmis teisių gynimo priemonėmis⁵⁸. Šešta, šia direktyva Komisija įpareigojama organizuoti suinteresuotųjų subjektų dialogus, kad aptartų geriausių paslaugų teikėjų ir teisių turėtojų bendradarbiavimo praktiką, ir parengti tokios tvarkos taikymo gaires⁵⁹.

Taigi Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad iš Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 4 dalyje įtvirtintos specialios atsakomybės tvarkos kylančią turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų pareigą kontroliuoti naudotojų į jų platformas norimą įkelti turinį, prieš jį išplatinant visuomenei, Sąjungos teisės aktų leidėjas nustatė kartu su tinkamomis garantijomis, užtikrinančiomis šių paslaugų naudotojų teisės į saviraiškos ir informacijos laisvę paisymą bei teisingą šios teisės ir intelektualinės nuosavybės teisės pusiausvyrą. Perkeldamos šios direktyvos 17 straipsnį į savo vidaus teisę valstybės narės privalo užtikrinti, kad būtų vadovaujamosi tokiu šios nuostatos aiškinimu, kuris leistų užtikrinti teisingą įvairių Chartijos saugomų pagrindinių teisių pusiausvyrą. Be to, įgyvendindamos šią nuostatą perkeliančias priemones valstybių narių valdžios institucijos ir teismai privalo ne tik aiškinti savo nacionalinę teisę taip, kad ji atitiktų šią nuostatą, bet ir nesivadovauti tokiu jos aiškinimu, kuris prieštarautų minėtoms pagrindinėms teisėms arba kitiems bendriesiems Sąjungos teisės principams, kaip antai proporcingumo principui.

⁵⁷ Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 8 dalis.

⁵⁸ Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 9 dalies pirma ir antra pastraipos.

⁵⁹ Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 10 dalis.

4. Asmens duomenų apsauga

a. Asmens duomenų saugojimas

2022 m. balandžio 5 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Commissioner of An Garda Síochána ir kt. (C-140/20, [EU:C:2022:258](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Asmens duomenų tvarkymas elektroninių ryšių sektoriuje – Pranešimų konfidencialumas – Elektroninių ryšių paslaugų teikėjai – Bendras ir nediferencijuotas srauto ir vietos nustatymo duomenų saugojimas – Prieiga prie saugomų duomenų – „A posteriori“ teisminė kontrolė – Direktyva 2002/58/EB – 15 straipsnio 1 dalis – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija – 7, 8 ir 11 straipsniai ir 52 straipsnio 1 dalis – Galimybė nacionaliniam teismui apriboti negaliojančiais pripažintų su Sąjungos teise nesuderinamų teisės aktų poveikį laiko atžvilgiu – Netaikymas“

Pastaraisiais metais Teisingumo Teismas keliose bylose priėmė ne vieną sprendimą dėl asmens duomenų apsaugos ir prieigos prie jų elektroninių ryšių sektoriuje⁶⁰.

Konkrečiai kalbant, dviejuose 2020 m. spalio 6 d. didžiosios kolegijos priimtuose sprendimuose⁶¹ Teisingumo Teismas patvirtino savo jurisprudenciją, suformuotą Sprendime *Tele2 Sverige*, dėl to, kad bendras ir nediferencijuotas srauto ir vietos nustatymo duomenų saugojimas yra neproporcingas. Jis taip pat pateikė paaiškinimą, be kita ko, dėl pagal Privatumo ir elektroninių ryšių direktyvą valstybėms narėms suteiktų įgaliojimų saugoti tokius duomenis, siekiant užtikrinti nacionalinį saugumą ir kovoti su nusikalstamumu, apimties.

Šioje byloje *Supreme Court* (Aukščiausiasis Teismas, Airija) pateikė prašymą priimti prejudicinį sprendimą vykstant civiliniam procesui, kurį pradėjo asmuo, nuteistas iki gyvos galvos už Airijoje įvykdytą nužudymą. Tas asmuo ginčijo kai kurių nacionalinio įstatymo dėl naudojamantis elektroniniais ryšiais gautų duomenų saugojimo nuostatų atitikimą Sąjungos teisei⁶². Pagal tą įstatymą⁶³ elektroninių

⁶⁰ 2014 m. balandžio 8 d. Sprendimu *Digital Rights Ireland ir kt.* (C-293/12 ir C-594/12, [EU:C:2014:238](#)) Teisingumo Teismas pripažino 2006 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2006/24/EB dėl duomenų, generuojamų arba tvarkomų teikiant viešai prieinamas elektroninių ryšių paslaugas arba viešuosius ryšių tinklus, saugojimo ir iš dalies keičiančią Direktyvą 2002/58/EB (OL L 105, 2006, p. 54) negaliojančia dėl to, kad Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje (toliau – Chartija) pripažintų teisių į privatų gyvenimą ir asmens duomenų apsaugą suvaržymas, kurį lėmė šioje direktyvoje numatyta bendra pareiga saugoti srauto ir vietos nustatymo duomenis, viršijo tai, kas griežtai būtina. Be to, 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendime *Tele2 Sverige ir Watson ir kt.* (C-203/15 ir C-698/15, [EU:C:2016:970](#)) Teisingumo Teismas konstatavo, kad pagal 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių) (OL L 201, 2002, p. 37; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 29 t., p. 514), iš dalies pakeistos 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/136/EB (OL L 337, 2009, p. 11; klaidų ištaisymai OL L 241, 2013, p. 9, ir OL L 275, 2014, p. 8) (toliau – Privatumo ir elektroninių ryšių direktyva), 15 straipsnio 1 dalį draudžiami nacionalinės teisės aktai, kuriuose kovos su nusikalstamumu tikslais numatyta pareiga bendrai ir nediferencijuojant saugoti srauto ir vietos nustatymo duomenis. Galiausiai 2018 m. spalio 2 d. Sprendimu *Ministerio Fiscal* (C-207/16, [EU:C:2018:788](#)) Teisingumo Teismas byloje dėl valdžios institucijų prieigos prie elektroninių ryšių priemonių naudotojų civilinės tapatybės duomenų išaiškino tą pačią 15 straipsnio 1 dalį.

⁶¹ 2020 m. spalio 6 d. Sprendimai *Privacy International* (C-623/17, [EU:C:2020:790](#)) ir *La Quadrature du Net ir kt.* (C-511/18, C-512/18 ir C-520/18, [EU:C:2020:791](#)).

⁶² *Communications (Retention of Data) Act 2011* (2011 m. Ryšių (duomenų saugojimo) įstatymas). Šis įstatymas buvo priimtas siekiant į Airijos teisinę sistemą perkelti 2006 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2006/24/EB dėl duomenų, generuojamų arba tvarkomų teikiant viešai prieinamas elektroninių ryšių paslaugas arba viešuosius ryšių tinklus, saugojimo ir iš dalies keičiančios Direktyvą 2002/58/EB (OL L 105, 2006, p. 54).

⁶³ Įstatymu dėl priešasčių, neapsiribojančių tomis, kurios susijusios su nacionalinio saugumo užtikrinimu, leidžiama prevenciškai, bendrai ir nediferencijuotai dvejus metus saugoti visų abonentų srauto ir vietos nustatymo duomenis.

ryšių paslaugų teikėjai saugo su kaltinamojo telefoniniais skambučiais susijusius srauto ir vietos nustatymo duomenis ir suteikė teisės saugos institucijoms prieigą prie jų. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui abejonių kilo, be kita ko, dėl bendro ir nediferencijuoto tokių duomenų saugojimo, siekiant kovoti su sunkiais nusikaltimais, suderinamumo su Privatumo ir elektroninių ryšių direktyva⁶⁴, siejama su Chartija⁶⁵.

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) priėmė sprendimą, kuriuo patvirtino Sprendimu *La Quadrature du Net ir kt.* suformuotą jurisprudenciją ir patikslino jos apimtį primindamas, kad neleidžiama bendrai ir nediferencijuojant saugoti elektroninių ryšių srauto ir vietos nustatymo duomenų kovos su sunkiais nusikaltimais ir didelės grėsmės visuomenės saugumui prevencijos tikslais. Teisingumo Teismas patvirtino Sprendimu *Prokuratuur (Prieigos prie elektroninių ryšių duomenų sąlygos)*⁶⁶ suformuotą jurisprudenciją, be kita ko, dėl pareigos kompetentingų nacionalinių institucijų prieigai prie minėtų saugomų duomenų taikyti išankstinę kontrolę, kurią atliktų teismas arba nepriklausoma administracinė institucija, kiek tai susiję su policijos pareigūno vykdoma kontrole.

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismas nusprendė, pirma, kad pagal su Chartija siejamą Privatumo ir elektroninių ryšių direktyvą draudžiamos teisėkūros priemonės, kuriomis prevenciškai, siekiant kovoti su sunkiais nusikaltimais ir užkirsti kelią didelei grėsmei visuomenės saugumui, numatoma bendrai ir nediferencijuotai saugoti srauto ir vietos nustatymo duomenis. Iš tiesų, atsižvelgiant, pirma, į atgrasomąjį poveikį naudojimuisi pagrindinėmis teisėmis⁶⁷, kurį gali sukelti toks saugojimas, ir, antra, į suvaržymo, kurį lemia toks duomenų saugojimas, dydį, toks saugojimas turi būti išimtis, o ne taisyklė šios direktyvos nustatytoje sistemoje, kad šie duomenys nebūtų sistemingai ir nuolat saugomi. Nusikalstamumas, net ypač sunkūs nusikaltimai, negali būti prilyginti grėsmei nacionaliniam saugumui, nes toks prilyginimas galėtų sukurti tarpinę nacionalinio saugumo ir visuomenės saugumo kategoriją, siekiant visuomenės saugumui taikyti nacionaliniam saugumui būdingus reikalavimus.

Priešingai, pagal su Chartija siejamą Privatumo ir elektroninių ryšių direktyvą nedraudžiamos teisėkūros priemonės, kuriomis, siekiant kovoti su sunkiais nusikaltimais ir užkirsti kelią didelėms grėsmėms visuomenės saugumui, numatomas tikslinis srauto ir vietos nustatymo duomenų saugojimas, kuris, remiantis objektyviais ir nediskriminaciniais veiksniais, ribojamas atsižvelgiant į duomenų subjektų kategorijas arba geografinius kriterijus laikotarpiu, neviršijančiu to, kas griežtai būtina, tačiau kurį galima pratęsti. Teisingumo Teismas pridūrė, kad tokia duomenų saugojimo priemonė, susijusi su vietomis ar infrastruktūra, kuriose reguliariai lankosi labai didelis asmenų skaičius, ar su strateginėmis vietomis, kaip antai oro uostais, stotimis, jūrų uostais ar rinkliavų zonomis, leidžia kompetentingoms institucijoms gauti informaciją apie asmenų, besinaudojančių elektroninių ryšių priemone, buvimą šiose vietose ir daryti išvadas dėl jų buvimo ir veiklos minėtose vietose ar geografinėse zonose, siekiant kovoti su sunkiais nusikaltimais. Bet kuriuo atveju galimi sunkumai tiksliai apibrėžiant atvejus ir sąlygas, kuriomis galima vykdyti tikslinį saugojimą, nepateisina to, kad valstybės narės numato bendrą ir nediferencijuotą srauto ir vietos nustatymo duomenų saugojimą.

⁶⁴ Konkrečiai Direktyvos 2002/58 15 straipsnio 1 dalimi.

⁶⁵ Be kita ko, Chartijos 7, 8, 11 straipsniais ir 52 straipsnio 1 dalimi.

⁶⁶ 2021 m. kovo 2 d. Sprendimas *Prokuratuur (Prieigos prie elektroninių ryšių duomenų sąlygos)* (C-746/18, [EU:C:2021:152](#)).

⁶⁷ Įtvirtintomis Chartijos 7–11 straipsniuose.

Pagal šią direktyvą, aiškinamą atsižvelgiant į Chartiją, taip pat nedraudžiamos teisėkūros priemonės, kuriomis tais pačiais tikslais numatomas bendras ir nediferencijuotas ryšio šaltinio IP adresų saugojimas laikotarpiu, neviršijančiu to, kas griežtai būtina, bei duomenų, susijusių su elektroninių ryšių priemonių naudotojų civiline tapatybe, saugojimas. Dėl duomenų, susijusių su civiline tapatybe, Teisingumo Teismas konkrečiai nurodė, kad nei pagal Privatumo ir elektroninių ryšių direktyvą, nei pagal kokį nors kitą Sąjungos teisės aktą nedraudžiami nacionalinės teisės aktai, kuriais siekiama kovoti su sunkiais nusikaltimais ir pagal kuriuos elektroninių ryšių priemonės, kaip antai iš anksto apmokėtos SIM kortelės, įsigijimas siejamas su sąlyga, kad patikrinami oficialūs dokumentai, patvirtinantys pirkėjo tapatybę, ir kad pardavėjas registruoja juose esančią informaciją, o prireikus pardavėjas privalo suteikti kompetentingoms nacionalinėms institucijoms prieigą prie tokios informacijos.

Tas pats pasakytina apie teisėkūros priemones, kuriomis, siekiant kovoti su sunkiomis nusikalstamomis veikomis ir didele grėsme visuomenės saugumui, leidžiama kompetentingos institucijos, kuriai taikoma veiksminga teisminė kontrolė, sprendimu įpareigoti elektroninių ryšių paslaugų teikėjus apibrėžtu laikotarpiu užtikrinti operatyvų srauto ir vietos nustatymo duomenų, kuriuos turi šie paslaugų teikėjai, saugojimą (anglų k. *quick freeze*). Iš tiesų tik kova su sunkiais nusikaltimais ir *a fortiori* nacionalinio saugumo užtikrinimas gali pateisinti tokį duomenų saugojimą su sąlyga, kad ši priemonė ir prieiga prie saugomų duomenų neviršija to, kas griežtai būtina. Teisingumo Teismas priminė, kad tokia priemonė gali apimti kitų asmenų nei tie, kurie įtariami planavę arba padarę sunkią nusikalstamą veiką ar keliantys grėsmę nacionaliniam saugumui, srauto ir vietos nustatymo duomenis, jeigu tie duomenys, remiantis objektyviais ir nediskriminaciniais veiksniais, gali padėti išaiškinti tokią nusikalstamą veiką ar grėsmę nacionaliniam saugumui; tai gali būti, pavyzdžiui, nuo minėtos nusikalstamos veikos nukentėjusiojo, jo socialinės ar profesinės aplinkos duomenys.

Vis dėlto Teisingumo Teismas nurodė, kad visos paminėtos priemonės turi, taikant aiškias ir tikslias taisykles, užtikrinti, kad saugant nagrinėjamus duomenis būtų laikomasi su tokiu saugojimu susijusių materialinių ir procesinių sąlygų ir atitinkami asmenys turėtų veiksmingas garantijas nuo piktnaudžiavimo rizikos. Įvairios srauto ir vietos nustatymo duomenų saugojimo priemonės, atsižvelgiant į nacionalinio įstatymų leidėjo pasirinkimą ir laikantis to, kas griežtai būtina, gali būti taikomos kartu.

Be to, Teisingumo Teismas patikslino, kad kovos su sunkiais nusikaltimais tikslais suteikta prieiga prie srauto ir vietos nustatymo duomenų, kurie saugomi bendrai ir nediferencijuojant, prieštarautų bendrojo intereso tikslų, kuriais remiantis galima būtų pateisinti pagal Privatumo ir elektroninių ryšių direktyvą priimtą priemonę, hierarchijai⁶⁸. Iš tiesų tai reikštų, kad prieiga gali būti pateisinta mažesnės svarbos tikslu nei tas, kuriuo buvo grindžiamas saugojimas, t. y. nacionalinio saugumo užtikrinimas, dėl to kiltų grėsmė, kad draudimas bendrai ir nediferencijuojant saugoti duomenis kovos su sunkiais nusikaltimais tikslais galėtų tapti neveiksmingas.

Antra, Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal su Chartija siejamą Privatumo ir elektroninių ryšių direktyvą draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos, tiriant sunkius nusikaltimus ir vykdant baudžiamąjį persekiojimą už juos, policijos pateiktus prašymus leisti susipažinti su elektroninių ryšių paslaugų teikėjų saugomais duomenimis centralizuotai tvarko policijos pareigūnas, net jeigu jam padeda policijoje įsteigtas padalinys, kuris turi tam tikrą autonomiją vykdant savo pareigas ir kurio sprendimams vėliau gali būti taikoma teisminė kontrolė. Iš tiesų toks pareigūnas neatitinka nepriklausomumo ir nešališkumo reikalavimų, taikomų administracinei institucijai, atliekančiai

⁶⁸ Ši hierarchija įtvirtinta Teisingumo Teismo jurisprudencijoje, be kita ko, 2020 m. spalio 6 d. Sprendimo **Quadrature du Net ir kt.** (C-511/18, C-512/18 ir C-520/18, [EU:C:2020:791](#)) 135 ir 136 punktuose. Remiantis ja, kova su sunkiais nusikaltimais yra mažiau svarbi nei nacionalinio saugumo užtikrinimas.

išankstinę kompetentingų nacionalinių institucijų pateiktų prašymų suteikti prieigą kontrolę, nes jis nėra trečiasis asmuo šių institucijų atžvilgiu. Be to, nors tokio pareigūno sprendimui gali būti taikoma *a posteriori* teisminė kontrolė, ši kontrolė negali pakeisti nepriklausomos ir išankstinės, išskyrus tinkamai pagrįstus skubos atvejus, kontrolės.

Galiausiai, trečia, Teisingumo Teismas patvirtino savo jurisprudenciją, kuria remiantis pagal Sąjungos teisę nacionaliniam teismui draudžiama apriboti laiko atžvilgiu jo paties pagal nacionalinę teisę pripažinto negaliojančiu nacionalinės teisės akto, kuriuo elektroninių ryšių paslaugų teikėjai įpareigojami bendrai ir nediferencijuotai saugoti srauto ir vietos nustatymo duomenis, poveikį, kai toks teisės aktas nesuderinamas su Privatumo ir elektroninių ryšių direktyva. Atsižvelgdamas į tai Teisingumo Teismas priminė, kad, remiantis valstybių narių procesinės autonomijos principu, taip saugant duomenis gautų įrodymų priimtinumą klausimas sprendžiamas pagal nacionalinę teisę, laikantis, be kita ko, lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų.

2022 m. birželio 21 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Ligue des droits humains* (C-817/19, [EU:C:2022:491](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Asmens duomenų tvarkymas – Keleivio duomenų įrašo (PNR) duomenys – Reglamentas (ES) 2016/679 – 2 straipsnio 2 dalies d punktas – Taikymo sritis – Direktyva (ES) 2016/681 – Tarp Europos Sąjungos ir trečiųjų šalių vykdomų skrydžių keleivių PNR duomenų naudojimas – Galimybė įtraukti Sąjungoje vykdomų skrydžių keleivių duomenis – Automatizuotas šių duomenų tvarkymas – Saugojimo laikotarpis – Kova su teroristiniais ir sunkiais nusikaltimais – Teisėtumas – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija – 7, 8 ir 21 straipsniai bei 52 straipsnio 1 dalis – Nacionalinės teisės aktai, kuriais PNR sistemos taikymas išplečiamas vežimui kitomis transporto priemonėmis Sąjungoje – Judėjimo Sąjungoje laisvė – Pagrindinių teisių chartija – 45 straipsnis“

PNR duomenys (*Passenger Name Record*) yra oro vežėjų rezervavimo ir išvykimo kontrolės sistemose saugoma informacija apie rezervacijas. PNR direktyvoje⁶⁹ šie vežėjai įpareigojami kiekvieno keleivio, kuris keliauja ES išorės skrydžiu tarp trečiosios šalies ir Europos Sąjungos, duomenis perduoti atitinkamo skrydžio paskirties ar išvykimo valstybės narės informacijos apie keleivius skyriui, siekiant kovoti su terorizmu ir sunkiais nusikaltimais. Iš tiesų informacijos apie keleivius skyrius iš anksto vertina taip perduotus PNR duomenis⁷⁰, paskui juos saugo, kad atitinkamos valstybės narės ar kitos valstybės narės kompetentingos institucijos galėtų atlikti galimą vėlesnį vertinimą. Valstybės narės gali nuspręsti šią direktyvą taikyti ir ES vidaus skrydžiams⁷¹.

Ligue des droits humains kreipėsi į *Cour constitutionnelle* (Konstitucinis Teismas, Belgija) su skundu dėl 2016 m. gruodžio 25 d. įstatymo⁷², kuriuo į Belgijos teisę perkeliama tiek PNR direktyva, tiek API

⁶⁹ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/681 dėl keleivio duomenų įrašo (PNR) duomenų naudojimo teroristinių nusikaltimų ir sunkių nusikaltimų prevencijos, nustatymo, tyrimo ir patraukimo už juos baudžiamojon atsakomybėn tikslais (OL L 119, 2016, p. 132, toliau – PNR direktyva).

⁷⁰ Šio išankstinio vertinimo tikslas – nustatyti asmenis, dėl kurių kompetentingos institucijos turi atlikti išsamesnį tyrimą, atsižvelgiant į tai, kad šie asmenys gali būti susiję su teroristiniais nusikaltimais arba sunkiais nusikaltimais. Toks vertinimas atliekamas sistemingai ir automatizuotomis priemonėmis lyginant PNR duomenis su esančiais duomenų bazėse, „atitinkančiose <...> tikslus“, arba juos tvarkant pagal PNR direktyvos 6 straipsnio 2 dalies a punkte ir 3 dalyje iš anksto nustatytus kriterijus.

⁷¹ Pasinaudojant PNR direktyvos 2 straipsnyje numatyta galimybe.

⁷² 2016 m. gruodžio 25 d. įstatymas dėl keleivių duomenų tvarkymo (*Moniteur belge*, 2017 m. sausio 25 d., p. 12905).

direktyva⁷³, panaikinimo. Pareiškėjos teigimu, šis įstatymas pažeidžia teisę į privatų gyvenimą ir asmens duomenų apsaugą. Ji nurodė, pirma, labai platų PNR duomenų ir, antra, bendrą šių duomenų rinkimo, perdavimo ir tvarkymo pobūdį. Taip pat teigė, kad įstatymas kelia grėsmę laisvam asmenų judėjimui, nes juo netiesiogiai atkuriamą sienų kontrolę, PNR sistemą išplečiant ES vidaus skrydžiams ir vežimui kitomis transporto priemonėmis Sąjungoje.

Šiomis aplinkybėmis *Cour constitutionnelle* (Konstitucinis Teismas, Belgija) pateikė Teisingumo Teismui dešimt prejudicinių klausimų, susijusių, be kita ko, su PNR direktyvos galiojimu ir aiškinimu bei su BDAR taikymu⁷⁴.

Šie klausimai paskatino Teisingumo Teismą dar kartą apsvarstyti PNR duomenų tvarkymo klausimą, atsižvelgiant į pagrindines teises į privatų gyvenimą ir asmens duomenų apsaugą⁷⁵, kurios įtvirtintos Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje⁷⁶. Didžiosios kolegijos sprendimu Teisingumo Teismas patvirtino PNR direktyvos galiojimą tiek, kiek ji gali būti aiškinama pagal Chartiją, ir patikslinto kai kurių jos nuostatų⁷⁷ aiškinimą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Patiklinęs, kokioms asmens duomenų tvarkymo operacijoms, numatytoms nacionalinės teisės aktuose, kuriais, kaip ir nagrinėjamu atveju, į nacionalinę teisę perkeliama API ir PNR direktyvos, taikomos bendros BDAR taisyklės⁷⁸, Teisingumo Teismas tikrino PNR direktyvos galiojimą.

- **Dėl PNR direktyvos galiojimo**

Savo sprendime Teisingumo Teismas konstatavo: kadangi Teisingumo Teismo nustatytas PNR direktyvos nuostatų aiškinimas, atsižvelgiant į Chartijos 7, 8 ir 21 straipsniuose bei 52 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas pagrindines teises⁷⁹, užtikrina šios direktyvos atitikimą šiems straipsniams,

⁷³ 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyva 2004/82/EB dėl vežėjų prievolės perduoti keleivių duomenis (OL L 261, 2004, p. 24; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 7 t., p. 74) (toliau – API direktyva). Šia direktyva reglamentuojamas oro vežėjų išankstinės informacijos apie keleivius (pvz., naudojamų kelionės dokumentų numerį ir tipą bei pilietybę) perdavimas kompetentingoms nacionalinėms institucijoms, siekiant pagerinti pasienio kontrolę ir kovoti su nelegalia imigracija.

⁷⁴ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (OL L 119, 2016, p. 1; klaidų ištaisymas OL L 127, 2018, p. 2, toliau – BDAR).

⁷⁵ Toliau – Chartijos 7 ir 8 straipsniuose įtvirtintos pagrindinės teisės. Teisingumo Teismas jau nagrinėjo PNR duomenų rinkimo ir tvarkymo sistemas, numatytas Kanados ir Europos Sąjungos susitarimo dėl keleivio duomenų įrašo duomenų perdavimo ir tvarkymo projekte, suderinamumą su šiomis teisėmis (2017 m. liepos 26 d. **Nuomonė 1/15 (ES ir Kanados PNR susitarimas)**, [EU:C:2017:592](#)).

⁷⁶ Toliau – Chartija.

⁷⁷ Konkrečiai kalbant, PNR direktyvos 2 straipsnis „[Direktyvos] taikymas ES vidaus skrydžiams“, 6 straipsnis „PNR duomenų tvarkymas“ ir 12 straipsnis „Duomenų saugojimo laikotarpis ir nuasmeninimas“.

⁷⁸ Teisingumo Teismas patikslino, kad BDAR taikomas asmens duomenų tvarkymui, numatytam tokiuose teisės aktuose, kiek tai susiję su, pirma, privačių subjektų atliekamu duomenų tvarkymu ir, antra, viešosios valdžios institucijų atliekamu duomenų tvarkymu, kuriam taikoma tik API direktyva arba kartu ir API direktyva. Vis dėlto BDAR netaikomas informacijos apie keleivius skyrių arba kompetentingų institucijų atliekamoms, siekiant kovoti su teroristiniais nusikaltimais ir sunkiais nusikaltimais, duomenų tvarkymo operacijoms, numatytoms teisės aktuose, kuriems taikoma tik PNR direktyva.

⁷⁹ Pagal šią nuostatą bet koks Chartijoje pripažintų teisių ir laisvių įgyvendinimo apribojimas turi būti numatytas įstatymo ir nekeisti šių teisių ir laisvių esmės. Be to, tokių teisių ir laisvių apribojimai galimi tik tuo atveju, kai jie būtini ir tikrai atitinka Sąjungos pripažintus bendrojo interesus arba reikalingi kitų teisėms ir laisvėms apsaugoti.

nagrinėjant pateiktus klausimus nenustatyta jokių aplinkybių, galinčių turėti įtakos šios direktyvos galiojimui.

Visų pirma jis priminė, kad Sąjungos teisės aktas turi būti aiškinamas taip, kad, kiek įmanoma, nekiltų abejonių dėl jo galiojimo ir kad jis atitiktų visą pirminę teisę, ypač Chartijos nuostatas, todėl valstybės narės turi užtikrinti, kad nesirems tokiu teisės akto aiškinimu, kuris prieštarauja Sąjungos teisinėje sistemoje įtvirtintoms saugomoms pagrindinėms teisėms arba kitiems Sąjungos teisinėje sistemoje pripažintiems bendriesiems principams. Dėl PNR direktyvos Teisingumo Teismas nurodė, kad iš daugelio jos konstatuojamųjų dalių ir nuostatų matyti, kad jomis reikalaujama būtent tokio Sąjungos teisinę sistemą atitinkančio aiškinimo, pabrėžiant, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas, nurodydamas aukštą duomenų apsaugos lygį, didelę reikšmę teikia visapusiškai Chartijoje įtvirtintų pagrindinių teisių pagarbai.

Teisingumo Teismas konstatavo, kad PNR direktyva neabejotinai labai suvaržomos Chartijos 7 ir 8 straipsniuose įtvirtintos teisės, nes ją, be kita ko, siekiama nustatyti nuolatinę, netikslinę ir sistemingą stebėjimo sistemą, apimančią visų oro transporto paslaugomis besinaudojančių asmenų automatizuotą asmens duomenų vertinimą. Jis priminė, kad galimybė valstybėms narėms pateisinti tokį suvaržymą turi būti vertinama atsižvelgiant į jo dydį ir patikrinant, ar siekiamo bendrojo intereso tikslo svarba yra proporcinga šio suvaržymo dydžiui.

Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad šioje direktyvoje numatytas PNR duomenų perdavimas, tvarkymas ir saugojimas gali būti laikomi apribotais tuo, kas griežtai būtina kovos su teroristiniais nusikaltimais ir sunkiais nusikaltimais tikslais, su sąlyga, kad šioje direktyvoje numatyti įgaliojimai aiškinami siaurai. Šiuo klausimu savo sprendime Teisingumo Teismas visų pirma patikslino, kad:

- Pagal PNR direktyvą nustatyta sistema turėtų apimti tik aiškiai identifikuojamą informaciją, pateiktą jos I priedo punktuose ir susijusią su įvykdytu skrydžiu ir atitinkamu keleiviu, o tai reiškia, kad kai kurios tame priede nurodytos kategorijos apima tik konkrečiai jose nurodytą informaciją⁸⁰.
- Pagal PNR direktyvą nustatyta sistema turėtų būti taikoma tik tokiems teroristiniams ir sunkiems nusikaltimams, kurie objektyviai (bent netiesiogiai) susiję su keleivių vežimu oru. Ši sistema negali būti taikoma tokiems šio tipo nusikaltimams, kurie, nors ir atitinka šioje direktyvoje nustatytą kriterijų dėl sunkumo ribos ir yra nurodyti jos II priede, tačiau, atsižvelgiant į nacionalinės baudžiamosios teisenos sistemos ypatumus, yra priskiriami prie įprastų nusikaltimų.
- Bet koks PNR direktyvos taikymo išplėtimas visiems ES vidaus skrydžiams ar jų daliai, jeigu valstybė narė nuspręstų pasinaudoti tokia direktyvoje numatyta galimybe, turi apsiriboti tuo, kas griežtai būtina. Tokiam taikymo srities išplėtimui turi būti taikoma veiksminga teismo arba nepriklausomos administracinės institucijos, kurios sprendimas yra privalomas, kontrolė. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas patikslino:
 - tik tuo atveju, kai atitinkama valstybė narė nustato pakankamai konkrečias aplinkybes, leidžiančias manyti, kad jai kyla tikra, esama arba numanoma terorizmo grėsmė, šios direktyvos taikymas visiems ES vidaus skrydžiams į tą valstybę narę arba iš jos ribotu

⁸⁰ Taigi, be kita ko, „informacija apie visus mokėjimo būdus“ (priedo 6 punktas) turėtų apsiriboti mokėjimo tvarka ir sąskaitų už lėktuvo bilietą pateikimu ir neapimti jokios kitos informacijos, tiesiogiai nesusijusios su skrydžiu, o „bendros pastabos“ (12 punktas) gali apimti tik šiame punkte aiškiai išvardytą informaciją, susijusią su nepilnamečiais keleiviais.

laikotarpiu, kuris yra griežtai būtinas, tačiau kuris gali būti pratęstas, neviršija to, kas griežtai būtina⁸¹;

- nesant tokios terorizmo grėsmės, minėta direktyva neturėtų būti taikoma visiems ES vidaus skrydžiams, o turėtų apsiriboti tik ES vidaus skrydžiais, susijusiais su tam tikrais oro maršrutais ar kelionių schemomis arba tam tikrais oro uostais, dėl kurių, atitinkamos valstybės narės nuomone, yra požymių, pateisinančių tokį taikymą. Griežta būtinybė taikyti šį reikalavimą taip atrinktiems ES vidaus skrydžiams turi būti reguliariai peržiūrima, atsižvelgiant į sąlygų, dėl kurių jie buvo atrinkti, pokyčius.
- Atlikdamas išankstinį PNR duomenų vertinimą (jo tikslas – nustatyti asmenis, kuriuos prieš atvykstant ar išvykstant reikia papildomai patikrinti; toks vertinimas iš pradžių atliekamas automatizuotu būdu) informacijos apie keleivius skyrius, pirma, gali palyginti šiuos duomenis tik su duomenimis, esančiais duomenų bazėse, susijusiose su asmenimis ar daiktais, kurie yra ieškomi arba dėl kurių buvo paskelbti perspėjimai⁸². Šios duomenų bazės turi būti nediskriminacinės ir kompetentingos institucijos jas turi naudoti kovai su teroristiniais nusikaltimais ir sunkiais nusikaltimais, kurie yra objektyviai (bent netiesiogiai) susiję su keleivių vežimu oru. Antra, dėl išankstinio vertinimo pagal iš anksto nustatytus kriterijus informacijos apie keleivius skyrius neturėtų naudoti dirbtinio intelekto technologijų, kiek tai susiję su mašininio mokymosi (*machine learning*) sistema, nes tokios technologijos be žmogaus įsikišimo ir kontrolės gali pakeisti vertinimo procesą ir ypač vertinimo kriterijus, kuriais grindžiamas jų taikymo rezultatas ir šių kriterijų reikšmė. Minėti vertinimo kriterijai turėtų būti nustatyti taip, kad būtų užtikrinta, jog jie būtų taikomi konkrečiai tiems asmenims, dėl kurių kyla pagrįstų įtarimų dėl jų dalyvavimo darant teroristinius nusikaltimus ar sunkius nusikaltimus, ir kad būtų atsižvelgta tiek į apkaltinamuosius, tiek į išteisinamuosius įrodymus, kartu nesukeliant tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos⁸³.
- Atsižvelgiant į tokiam automatizuotam PNR duomenų tvarkymui būdingą paklaidos lygį ir didelį „klaidingų teigiamų rezultatų“, gautų taikant šias priemones 2018 ir 2019 m., skaičių, tikimybę, kad taikant pagal PNR direktyvą sukurtą sistemą bus pasiekti nustatyti tikslai, iš esmės priklauso nuo to, ar informacijos apie keleivius skyrius antrame etape tinkamai atliks teigiamų rezultatų, gautų atliekant šias duomenų tvarkymo operacijas, patikrą neautomatizuotomis priemonėmis. Šiuo klausimu valstybės narės turi numatyti aiškias ir tikslias taisykles, kurios reglamentuotų ir kuriomis būtų vadovaujamosi informacijos apie keleivius skyrių pareigūnams, atsakingiems už individualią peržiūrą, atliekant analizę, siekiant užtikrinti Chartijos 7, 8 ir 21 straipsniuose įtvirtintų pagrindinių teisių paisymą ir, be kita ko, informacijos apie keleivius skyrių nuoseklią administracinę praktiką, laikantis nediskriminavimo principo. Visų pirma jos turi užtikrinti, kad informacijos apie keleivius skyriai nustatytų objektyvius peržiūros kriterijus, kuriais remdamiesi jų

⁸¹ Iš tiesų vien tokios grėsmės buvimas gali leisti nustatyti atitinkamų duomenų perdavimo ir tvarkymo bei kovos su terorizmu ryšį. Taigi PNR direktyvos taikymas visiems ES vidaus skrydžiams iš atitinkamos valstybės narės ar į ją apibrėžtu laikotarpiu neviršija to, kas griežtai būtina, o sprendimą dėl tokio taikymo turi patikrinti teismas arba nepriklausoma administracinė institucija.

⁸² T. y. duomenų bazės, susijusios asmenimis ar daiktais, kurie yra ieškomi arba dėl kurių paskelbti perspėjimai, kaip tai suprantama pagal PNR direktyvos 6 straipsnio 3 dalies a punktą. Tačiau analizė, grindžiama įvairiomis duomenų bazėmis, gali būti viena iš duomenų gavybos (*data mining*) formų ir gali lemti neproporcingą šių duomenų naudojimą, suteikiant priemones nustatyti tikslų duomenų subjektų profilį vien dėl to, kad jie ketina keliauti lėktuvu.

⁸³ Iš anksto nustatyti kriterijai turi būti tiksliniai, proporcingi, konkretūs ir reguliariai peržiūrimi (PNR direktyvos 6 straipsnio 4 dalis). Išankstinis vertinimas pagal iš anksto nustatytus kriterijus turi būti atliktas be diskriminacijos. Remiantis PNR direktyvos 6 straipsnio 4 dalies ketvirtu sakiniu, kriterijai jokiais aplinkybėmis neturi būti nustatomi asmens rasės ar etninės kilmės, politinių pažiūrų, religijos ar filosofinių įsitikinimų, narystės profesinėse sąjungose, sveikatos, lytinio gyvenimo ar seksualinės orientacijos pagrindu.

pareigūnai galėtų patikrinti, pirma, ar teigiama atitiktis (*hit*) iš tikrųjų susijusi su asmeniu, kuris gali būti susijęs su teroristiniais nusikaltimais ar sunkiais nusikaltimais, ir, antra, ar automatizuotas duomenų tvarkymas yra nediskriminacinio pobūdžio. Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas taip pat pabrėžė, kad kompetentingos institucijos turi užtikrinti, jog suinteresuotasis asmuo galėtų suprasti, kaip veikia iš anksto nustatyti vertinimo kriterijai, ir tuos kriterijus taikančias programas, kad žinodamas visas faktines aplinkybes galėtų nuspręsti, ar pasinaudoti savo teise į teisminę gynybą. Nagrinėdamas tokį skundą, teismas, atsakingas už kompetentingų institucijų priimto sprendimo teisėtumo kontrolę, ir suinteresuotasis asmuo (išskyrus atvejus, kai kyla grėsmė valstybės saugumui) turi turėti galimybę susipažinti su visais motyvais ir įrodymais, kuriais remiantis buvo priimtas toks sprendimas, įskaitant iš anksto nustatytus vertinimo kriterijus ir informaciją, apie tai, kaip veikia tuos kriterijus taikančios programos.

- PNR duomenų atskleidimas ir vėlesnis jų vertinimas, t. y. po duomenų subjekto atvykimo ar išvykimo, gali būti atliekamas tik remiantis naujomis aplinkybėmis ir objektyviais duomenimis, dėl kurių kyla pagrįstas įtarimas dėl to asmens dalyvavimo vykdant sunkų nusikaltimą, objektyviai (bent netiesiogiai) susijusį su keleivių vežimu oru, arba kurie leidžia manyti, kad konkrečiu atveju duomenys gali veiksmingai padėti kovoti su tokį ryšį su keleivių vežimu oru turinčiais teroristiniais nusikaltimais. PNR duomenų atskleidimą tokio vėlesnio vertinimo tikslu turi iš anksto patikrinti teismas arba nepriklausoma administracinė institucija, gavusi pagrįstą kompetentingų institucijų prašymą, išskyrus tinkamai pagrįstus skubos atvejus, neatsižvelgiant į tai, ar toks prašymas buvo pateiktas iki pasibaigiant šešių mėnesių laikotarpiui, kai duomenys buvo perduoti informacijos apie keleivius skyriui, ar jam pasibaigus⁸⁴.

- **Dėl PNR direktyvos aiškinimo**

Nustatęs, kad PNR direktyva galioja, Teisingumo Teismas pateikė papildomų patikslinimų dėl šios direktyvos aiškinimo. Pirma, jis pažymėjo, kad direktyvoje išsamiai išvardyti tikslai, kurių siekiama tvarkant PNR duomenis. Taigi šia direktyva draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos PNR duomenis leidžiama tvarkyti kitais tikslais nei kova su teroristiniais ir sunkiais nusikaltimais. Nacionalinės teisės aktai, kuriuose žvalgybos ir saugumo tarnybų atliekamos veiklos stebėjimas nurodomas kaip PNR duomenų tvarkymo tikslas, gali paneigti išsamų šio tikslų sąrašo pobūdį. PNR direktyva sukurta sistema taip pat negali būti skirta sienų kontrolei gerinti ir kovai su nelegalia imigracija⁸⁵. Iš to taip pat išplaukia, kad PNR duomenys negali būti saugomi vienoje duomenų bazėje, kurioje būtų galima atlikti paiešką tiek PNR direktyvoje numatytais, tiek kitais tikslais.

Antra, Teisingumo Teismas paaiškino nepriklausomos nacionalinės valdžios institucijos, kompetentingos patikrinti, ar įvykdytos PNR duomenų atskleidimo sąlygos, kad vėliau jie galėtų būti įvertinti ir būtų patvirtintas toks atskleidimas, sąvoką. Konkrečiai kalbant, institucija, įsteigta kaip informacijos apie keleivius skyrius, negali būti laikoma tokia nepriklausoma institucija, nes ji neturi trečiojo asmens statuso prieigos prie duomenų prašančios institucijos atžvilgiu. Iš tiesų, kadangi informacijos apie keleivius skyriaus darbuotojai gali būti valdžios institucijų deleguoti tarnautojai, jis neišvengiamai susijęs su šiomis valdžios institucijomis. Taigi pagal PNR direktyvą draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos institucija, įsteigta kaip informacijos apie keleivius skyrius, taip pat yra kompetentinga nacionalinė institucija, įgaliota patvirtinti PNR duomenų atskleidimą, praėjus šešių mėnesių laikotarpiui po šių duomenų perdavimo informacijos apie keleivius skyriui.

⁸⁴ Pagal PNR direktyvos 12 straipsnio 1 ir 3 dalis tokia kontrolė aiškiai numatyta tik prašymams atskleisti PNR duomenis, pateiktiems pasibaigus šešių mėnesių terminui po tokių duomenų perdavimo informacijos apie keleivius skyriui.

⁸⁵ T. y. API direktyvos tikslui.

Trečia, dėl PNR duomenų saugojimo termino Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal PNR direktyvos 12 straipsnį, siejamą su Chartijos 7, 8 straipsniais ir 52 straipsnio 1 dalimi, draudžiami nacionalinės teisės aktai, kuriuose numatyta bendra penkerių metų šių duomenų saugojimo trukmė, vienodai taikoma visiems oro transporto keleiviams.

Iš tiesų, kaip nurodė Teisingumo Teismas, pasibaigus pradiniam šešių mėnesių saugojimo laikotarpiui, PNR duomenų saugojimas neatrodo apribotas tuo, kas griežtai būtina, kiek tai susiję su oro keleiviais, dėl kurių nei išankstinis vertinimas, nei galimi patikrinimai per pradinį šešių mėnesių saugojimo laikotarpį, nei kokia nors kita aplinkybė neatskleidė objektyvių duomenų (pavyzdžiui, tai, kad atitinkamų keleivių PNR duomenys lėmė teigiamą atitiktį, patikrintą atliekant išankstinį vertinimą), leidžiančių nustatyti teroristinių nusikaltimų ar sunkių nusikaltimų, objektyviai (bent netiesiogiai) susijusių su šių keleivių kelione oro transportu, pavojų. Vis dėlto jis nurodė, kad pradiniu šešių mėnesių laikotarpiu visų oro transporto keleivių, kuriems taikoma šia direktyva nustatyta sistema, PNR duomenų saugojimas iš principo neviršija to, kas griežtai būtina.

Ketvirta, Teisingumo Teismas pateikė gaires dėl galimo PNR direktyvos taikymo, siekiant kovoti su teroristiniais nusikaltimais ir sunkiais nusikaltimais, kitoms transporto, susijusio su keleivių vežimu Sąjungoje, rūšims. Pagal direktyvą, siejamą su ESS 3 straipsnio 2 dalimi, SESV 67 straipsnio 2 dalimi ir Chartijos 45 straipsniu, draudžiama tokia PNR duomenų perdavimo ir tvarkymo sistema, kuri yra susijusi su vežimu kitomis transporto priemonėmis Sąjungos viduje, nesant tikros, esamos ar numatomos terorizmo grėsmės, kuri kyla atitinkamai valstybei narei. Tokiu atveju, kaip ir kalbant apie ES vidaus skrydžius, pagal PNR direktyvą nustatyta sistema turi būti taikoma tik PNR duomenims, susijusiems su vežimu, be kita ko, tam tikrais maršrutais, kelionių schemomis, traukinių stotimis ar jūrų uostais, dėl kurių yra duomenų, galinčių pateisinti tokį taikymą. Atitinkama valstybė narė turi atrinkti vežimo būdus, dėl kurių yra tokių duomenų, ir reguliariai peržiūrėti minėtą taikymą, atsižvelgdama į jų atranką pateisinusių sąlygų pokyčius.

b. Asmens duomenų tvarkymas finansų sektoriuje

2022 m. rugsėjo 20 d. Sprendimas (didžioji kolegija) VD ir SR (C-339/20 ir C-397/20, [EU:C:2022:703](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Bendroji finansinių paslaugų rinka – Piktnaudžiavimas rinka – Prekyba vertybiniais popieriais, pasinaudojant viešai neatskleista informacija – Direktyva 2003/6/EB – 12 straipsnio 2 dalies a ir d punktai – Reglamentas (ES) Nr. 596/2014–23 straipsnio 2 dalies g ir h punktai – „Autorité des marchés financiers“ (AMF) priežiūros ir tyrimo įgaliojimai – Bendrojo intereso tikslas apsaugoti Europos Sąjungos finansų rinkų vientisumą ir visuomenės pasitikėjimą finansinėmis priemonėmis – AMF galimybė reikalauti elektroninių ryšių paslaugas teikiančių operatorių turimų duomenų srauto išklotinių – Asmens duomenų tvarkymas elektroninių ryšių sektoriuje – Direktyva 2002/58/EB – 15 straipsnio 1 dalis – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija – 7, 8 ir 11 straipsniai ir 52 straipsnio 1 dalis – Ryšių konfidencialumas – Apribojimai – Teisės aktai, kuriuose numatyta elektroninių ryšių paslaugas teikiančių operatorių pareiga bendrai ir nediferencijuojant saugoti srauto duomenis – Nacionalinio teismo galimybė apriboti nacionalinės teisės aktų nuostatų, nesuderinamų su Sąjungos teise, pripažinimo negaliojančiomis pasekmes laiko atžvilgiu – Neleidimas“

Po to, kai *Autorité des marchés financiers* (Finansų rinkų institucija, Prancūzija, toliau – AMF),⁸⁶ atliko tyrimą, buvo iškeltos baudžiamosios bylos prieš du fizinius asmenis VD ir SR – jie kaltinami prekyba vertybiniais popieriais pasinaudojant viešai neatskleista informacija, tokios veikos slėpimu ir

⁸⁶ Tyrimas atliktas pagal pagrindinėms byloms taikomos redakcijos *Code monétaire et financier* (Pinigų ir finansų kodeksas) L.621-10 straipsnį.

bendrininkavimu ją atliekant, korupcija, taip pat pinigų plovimu. Atlikdama šį tyrimą AMF naudojo asmens duomenis iš VD ir SR pokalbių telefonu, gautus pagal *Code des postes et des communications électroniques* (Pašto ir elektroninių ryšių kodeksas)⁸⁷ teikiant elektroninių ryšių paslaugas.

Kadangi dėl VD ir SR pradėti tyrimai buvo grindžiami AMF pateiktais srauto duomenimis, abu jie su ieškiniais kreipėsi į *Cour d'appel de Paris* (Paryžiaus apeliacinis teismas, Prancūzija) ir, be kita ko, nurodė pagrindą, iš esmės grindžiamą Direktyvos dėl privatumo ir elektroninių ryšių⁸⁸ 15 straipsnio 1 dalies, siejamos su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 7, 8 ir 11 straipsniais ir 52 straipsnio 1 dalimi, pažeidimu. Remdamiesi jurisprudencija, suformuota 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendime *Tele2 Sverige ir Watson ir kt.*⁸⁹, VD ir SR ginčijo tai, kad AMF, rinkdama minėtus duomenis, rėmėsi nagrinėjamos nacionalinės nuostatomis, nors, anot jų, šios nuostatos, pirma, neatitiko Sąjungos teisės, nes jose buvo numatytas įpareigojimas bendrai ir nediferencijuojant saugoti prisijungimo duomenis, ir, antra, niekaip nebuvo apriboti AMF tyrėjų įgaliojimai gauti saugomus duomenis.

Dviem 2018 m. gruodžio 20 d. ir 2019 m. kovo 7 d. sprendimais *Cour d'appel de Paris* (Paryžiaus apeliacinis teismas) atmetė VD ir SR apeliacinius skundus. Tam, kad atmetų minėtą pagrindą, bylą iš esmės nagrinėję teismai, be kita ko, rėmėsi tuo, kad pagal Piktnaudžiavimo rinka reglamentą⁹⁰ kompetentingoms valdžios institucijoms, jeigu tai nedraudžiama pagal nacionalinę teisę, leidžiama reikalauti elektroninių ryšių paslaugų operatoriaus turimų srauto duomenų išsklotinių, kai yra pagrindo įtarti, kad pažeistas prekybos vertybiniais popieriais pasinaudojant viešai neatskleista informacija draudimas, ir jeigu tokios išsklotinės gali būti svarbios atliekant tyrimą dėl šio pažeidimo.

VD ir SR pateikė kasacinį skundą *Cour de cassation* (Kasacinis teismas, Prancūzija), t. y. prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui šiose bylose.

Šiomis aplinkybėmis šiam teismui kilo klausimas, ar Direktyvos dėl privatumo ir elektroninių ryšių 15 straipsnio 1 dalis, siejama su Chartija, suderinama su reikalavimais, kylančiais iš Piktnaudžiavimo rinka direktyvos⁹¹ 12 straipsnio 2 dalies a ir d punktų ir Piktnaudžiavimo rinka reglamento 23 straipsnio 2 dalies g ir h punktų. Šis klausimas kilo dėl pagrindinėse bylose nagrinėjamų teisės aktų, pagal kuriuos elektroninių ryšių paslaugų operatoriams numatytas bendras ir nediferencijuotas srauto duomenų saugojimas vienus metus nuo įrašymo dienos, siekiant kovoti su piktnaudžiavimu rinka, įskaitant prekybą vertybiniais popieriais pasinaudojant viešai neatskleista informacija. Jeigu Teisingumo Teismas nuspręstų, kad pagrindinėse bylose nagrinėjami teisės aktai dėl prisijungimo duomenų saugojimo neatitinka Sąjungos teisės, prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kėlė klausimą dėl laikino šių teisės aktų sukeltamų pasekmių palikimo galioti, kad būtų išvengta teisinio nesaugumo ir leista anksčiau surinktus ir išsaugotus duomenis naudoti siekiant

⁸⁷ Konkrečiau kalbant, pagal pagrindinėse bylose taikytinos redakcijos Pašto ir elektroninių ryšių kodekso L.34-1 straipsnį.

⁸⁸ 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių) (OL L 201, 2002, p. 37; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 29 t., p. 514), iš dalies pakeista 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/136/EB (OL L 337, 2009, p. 11).

⁸⁹ 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimas *Tele2 Sverige ir Watson ir kt.* (C-203/15 ir C-698/15, [EU:C:2016:970](#)).

⁹⁰ 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 596/2014 dėl piktnaudžiavimo rinka (Piktnaudžiavimo rinka reglamentas) ir kuriuo panaikinama Direktyva 2003/6 ir Komisijos direktyvos 2003/124/EB, 2003/125/EB ir 2004/72/EB (OL L 173, 2014, p. 1).

⁹¹ 2003 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/6/EB dėl prekybos vertybiniais popieriais, pasinaudojant viešai neatskleista informacija, ir manipuliavimo rinka (piktnaudžiavimo rinka) (OL L 96, 2003, p. 16).

atskleisti prekybos vertybiniais popieriais pasinaudojant viešai neatskleista informacija operacijas ir vykdyti baudžiamąjį persekiojimą.

Savo sprendime Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė, kad elektroninių ryšių paslaugų operatoriams draudžiama, siekiant kovoti su piktnaudžiavimu rinka, prevenciškai vienus metus nuo srauto duomenų įrašymo dienos bendrai ir nediferencijuojant juos saugoti. Be to, jis patvirtino savo jurisprudenciją, pagal kurią remiantis Sąjungos teise nacionaliniam teismui draudžiama apriboti negaliojimo pripažinimo pasekmes laiko atžvilgiu, kiek tai susiję su nacionalinės teisės aktų nuostatomis, kurios nesuderinamos su Sąjungos teise.

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad aiškinant Sąjungos teisės nuostatą reikia atsižvelgti ne tik į jos tekstą, bet ir į kontekstą bei teisės akto, kuriame ji įtvirtinta, tikslus.

Kalbant apie prejudiciniuose klausimuose nurodytų nuostatų formuluotę, pažymėtina, kad Teisingumo Teismas konstatavo, kad Piktnaudžiavimo rinka direktyvos 12 straipsnio 2 dalies d punkte nurodyta AMF teisė „reikalauti įrašų apie esamų telefonų bei esamų duomenų srautus [reikalauti turimų telefoninių pokalbių ir duomenų srauto išklotinių]“, o Piktnaudžiavimo rinka reglamento 23 straipsnio 2 dalies g ir h punktuose nurodyta šios institucijos teisė, pirma, „reikalauti investicinių įmonių, kredito institucijų ar finansų įstaigų turimų telefoninių pokalbių įrašų <...> ir duomenų išklotinių“ ir, antra, „reikalauti, jei leidžiama pagal nacionalinės teisės aktus, telekomunikacijų operatoriaus turimų duomenų išklotinių“. Anot Teisingumo Teismo, iš šių nuostatų formuluotės aiškiai matyti, kad jose tik bendrai apibrėžiami AMF įgaliojimai „reikalauti“, kad šie operatoriai pateiktų „turimas“ duomenų išklotines, o tai atitinka galimybę susipažinti su šiais duomenimis. Be to, nuoroda į minėtų operatorių „turimas“ duomenų išklotines leidžia suprasti, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas neketino reglamentuoti nacionalinės teisės aktų leidėjo galimybės nustatyti pareigą saugoti tokias išklotines. Teisingumo Teismo teigimu, tokį aiškinimą, be kita ko, patvirtina ir minėtų nuostatų kontekstas, ir teisės akto, kuriame šios nuostatos yra, tikslai.

Dėl nuostatų, kurios nurodytos prejudiciniuose klausimuose, konteksto, reikia pažymėti, kad nors pagal šiuo atveju reikšmingas Piktnaudžiavimo rinka direktyvos⁹² ir Piktnaudžiavimo rinka reglamento⁹³ nuostatas Sąjungos teisės aktų leidėjas ketino įpareigoti valstybes nares imtis reikiamų priemonių, kad už finansus atsakingos institucijos turėtų visas būtinas priemones, įgaliojimus ir išteklius, taip pat priežiūros ir tyrimo įgaliojimus, būtinus jų uždavinių veiksmingumui užtikrinti, šiose nuostatose nieko nenurodyta nei dėl potencialios valstybių narių galimybės šiais tikslais nustatyti elektroninių ryšių operatoriams pareigą bendrai ir nediferencijuojant saugoti srauto duomenis, nei dėl sąlygų, kuriomis šie operatoriai turi saugoti šiuos duomenis, kad prireikus juos perduotų kompetentingoms institucijoms.

Dėl nagrinėjamais teisės aktais siekiamų tikslų Teisingumo Teismas nurodė, kad iš Piktnaudžiavimo rinka direktyvos⁹⁴ ir Piktnaudžiavimo rinka reglamento⁹⁵ matyti, kad šiais teisės aktais siekiama užtikrinti Sąjungos finansų rinkų vientisumą ir sustiprinti investuotojų pasitikėjimą šiomis rinkomis, o šis pasitikėjimas grindžiamas, be kita ko, tuo, kad jiems būtų sudarytos vienodos sąlygos ir jie būtų apsaugoti nuo neteisėto viešai neatskleistos informacijos naudojimo. Taigi minėtuose teisės aktuose

⁹² Direktyvos 2003/6 12 straipsnio 1 dalis.

⁹³ Reglamento Nr. 596/2014 23 straipsnio 3 dalis, siejama su šio reglamento 62 konstatuojamąja dalimi.

⁹⁴ Direktyvos 2003/6 2 ir 12 konstatuojamosios dalys.

⁹⁵ Reglamento Nr. 596/2014 1 straipsnis, siejamas su jo 2 ir 24 konstatuojamosiomis dalimis.

įtvirtintu prekybos vertybiniais popieriais, pasinaudojant viešai neatskleista informacija, draudimu⁹⁶ siekiama užtikrinti akcijų biržos sandorių šalių lygybę, išvengiant to, kad viena iš jų, žinanti viešai neatskleistą informaciją ir dėl to esanti palankesnėje padėtyje, palyginti su kitais investuotojais, iš to gautų naudos šios informacijos nežinančių asmenų sąskaita. Nors pagal Piktnaudžiavimo rinka reglamentą⁹⁷ prisijungimo duomenų išsklotinės yra svarbus ir dažnai vienintelis įrodymas siekiant nustatyti ir įrodyti prekybos vertybiniais popieriais pasinaudojant viešai neatskleista informacija ir manipuliavimo rinka atvejus, vis dėlto šiame reglamente nurodomos tik elektroninių ryšių paslaugų operatorių „turimos“ išsklotinės ir finansų srityje kompetentingos institucijos teisė „reikalauti“ iš šių operatorių pateikti „turimus“ duomenis. Taigi iš šio teksto tikrai nėra akivaizdu, kad taip Sąjungos teisės aktų leidėjas ketino pripažinti valstybėms narėms teisę nustatyti elektroninių ryšių paslaugų operatoriams bendrą pareigą saugoti duomenis. Tuo remdamasis Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad nei Piktnaudžiavimo rinka direktyva, nei Piktnaudžiavimo rinka reglamentas negali būti aiškinami taip, kad jie gali būti bendros pareigos saugoti elektroninių ryšių paslaugų teikėjų turimus srauto duomenis, kad finansų srityje kompetentinga institucija galėtų pasinaudoti jai pagal šiuo teisės aktus suteiktais įgaliojimais, teisinis pagrindas.

Tada Teisingumo Teismas priminė, kad Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių yra teisės aktas, kuriuo reikia remtis asmens duomenų saugojimo ir apskritai jų tvarkymo srityje elektroninių ryšių sektoriuje, todėl jo aiškinimas, susijęs su šia direktyva, taip pat taikomas elektroninių ryšių paslaugų operatorių turimoms duomenų srauto išsklotinėms, kurių iš jų gali reikalauti finansų srityje kompetentingos institucijos, kaip tai suprantama pagal Piktnaudžiavimo rinka direktyvą⁹⁸ ir Piktnaudžiavimo rinka reglamentą⁹⁹. Elektroninių ryšių paslaugų operatorių turimų duomenų išsklotinių tvarkymo teisėtumas¹⁰⁰ turi būti vertinamas atsižvelgiant į Direktyvoje dėl privatumo ir elektroninių ryšių įtvirtintas sąlygas ir šios direktyvos aiškinimą Teisingumo Teismo jurisprudencijoje.

Taigi Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal Piktnaudžiavimo rinka direktyvą ir Piktnaudžiavimo rinka reglamentą, siejamus su Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių ir atsižvelgiant į Chartiją, draudžiami teisės aktai, kuriuose, siekiant kovoti su piktnaudžiavimu rinka, apimančiu prekybą vertybiniais popieriais pasinaudojant viešai neatskleista informacija, prevenciškai numatyta vienus metus nuo įrašymo dienos bendrai ir nediferencijuojant saugoti srauto duomenis.

Galiausiai Teisingumo Teismas patvirtino savo jurisprudenciją, pagal kurią remiantis Sąjungos teise nacionaliniam teismui draudžiama laiko atžvilgiu apriboti akto pripažinimo negaliojančiu pasekmes (kai jam pagal nacionalinę teisę tenka tokia pareiga), atsižvelgiant į jame įtvirtintas nacionalinės nuostatas, pagal kurias, pirma, reikalaujama, kad elektroninių ryšių paslaugų operatoriai bendrai ir nediferencijuojant saugotų srauto duomenis, ir, antra, tokius duomenis leidžiama pateikti finansų srityje kompetentingai institucijai, prieš tai negavus teismo ar nepriklausomos administracinės institucijos leidimo, dėl šių nuostatų nesuderinamumo su Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių, aiškinama atsižvelgiant į Chartiją. Tuo remdamasis Teisingumo Teismas priminė, kad remiantis valstybių narių procesinės autonomijos principu, taip saugant duomenis gautų įrodymų priimtimumo klausimas sprendžiamas pagal nacionalinę teisę, laikantis, be kita ko, lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų. Pagal pastarąjį principą reikalaujama, kad nacionalinis baudžiamasis bylas

⁹⁶ Direktyvos 2003/6 2 straipsnio 1 dalis ir Reglamento Nr. 596/2014 8 straipsnio 1 dalis.

⁹⁷ Reglamento Nr. 596/2014 62 konstatuojamoji dalis.

⁹⁸ Direktyvos 2003/6 11 straipsnis.

⁹⁹ Reglamento Nr. 596/2014 22 straipsnis.

¹⁰⁰ Kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/6 12 straipsnio 2 dalies d punktą ir Reglamento Nr. 596/2014 23 straipsnio 2 dalies g ir h punktus.

nagrinėjantis teismas neatsižvelgtų į informaciją ir įrodymus, gautus atliekant su Sąjungos teise nesuderinamą bendrą ir nediferencijuotą duomenų saugojimą, jeigu šie asmenys negali veiksmingai pateikti pastabų dėl šios informacijos ir įrodymų, kurie priklauso teisėjams nežinomai sričiai ir gali daryti lemiamą įtaką faktinių aplinkybių vertinimui.

2022 m. lapkričio 22 d. Sprendimas Luxembourg Business Registers ir kt. (C-37/20 ir C-601/20, [EU:C:2022:912](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencija – Direktyva (ES) 2018/843, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2015/849 – Pastarosios direktyvos 30 straipsnio 5 dalies pirmos pastraipos c punkto pakeitimas – Galimybė bet kuriam plačiosios visuomenės atstovui susipažinti su informacija apie tikruosius savininkus – Galiojimas – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 ir 8 straipsniai – Privataus ir šeimos gyvenimo gerbimas – Asmens duomenų apsauga“

Kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu ir jų prevencijos tikslais pagal Kovos su pinigų plovimu direktyvą¹⁰¹ valstybės narės įpareigojamos vesti registrą, kuriame būtų saugoma informacija apie jų teritorijoje įsteigtų bendrovių ir kitų juridinių asmenų tikruosius savininkus¹⁰². Po šios direktyvos pakeitimo Direktyva 2018/843¹⁰³ tam tikra informacija turi būti visais atvejais prieinama bet kuriam plačiosios visuomenės atstovui. Pagal taip pakeistą Kovos su pinigų plovimu direktyvą (toliau – iš dalies pakeista Kovos su pinigų plovimu direktyva) Liuksemburgo teisės aktais¹⁰⁴ buvo įsteigtas *Registre des bénéficiaires effectifs* (Tikrųjų savininkų registras, toliau – RBE), kurio paskirtis – saugoti ir atskleisti tam tikrą informaciją apie tikruosius registruotų subjektų savininkus, su kuria gali susipažinti bet kuris asmuo.

Šiomis aplinkybėmis *Tribunal d'arrondissement de Luxembourg* (Liuksemburgo apygardos teismas) inicijuotos dvi bylos: ieškinius pareiškė atitinkamai WM ir *Sovim SA*, kurie ginčija *Luxembourg Business Registers* (RBE valdytoja) sprendimą atmesti jų prašymus neleisti plačiajai visuomenei susipažinti su informacija apie WM, kaip nekilnojamojo turto bendrovės tikrąjį savininką (pirmoji byla), ir apie tikrąjį *Sovim SA* savininką (antroji byla). Šiose dviejose bylose *Tribunal d'arrondissement de Luxembourg*, abejojamas dėl Sąjungos teisės nuostatų, kuriose įtvirtinta visuomenės prieigos prie informacijos apie tikruosius savininkus sistema, galiojimo, pateikė Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą dėl galiojimo įvertinimo.

Savo sprendime Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) pripažino Direktyvą 2018/843 negaliojančia tiek, kiek ja iš dalies pakeista Kovos su pinigų plovimu direktyva taip, kad valstybės narės turi

¹⁰¹ 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/849 dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos, kuria iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 648/2012 ir panaikinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/60/EB bei Komisijos direktyva 2006/70/EB (OL L 141, 2015, p. 73, toliau – Kovos su pinigų plovimo direktyva).

¹⁰² Pagal Kovos su pinigų plovimu direktyvos 3 straipsnio 3 straipsnio 6 punktą tikrasis savininkas – tai fizinis (-iai) asmuo (-ys), kuris (-ie) faktiškai yra kliento savininkas (-ai) arba jį kontroliuoja, ir (arba) fizinis (-iai) asmuo (-ys), kurio (-ių) vardu yra vykdomas sandoris ar veikla.

¹⁰³ 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/843, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2015/849 dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos ir iš dalies keičiamos direktyvos 2009/138/EB ir 2013/36/ES (OL L 156, 2018, p. 43).

¹⁰⁴ 2019 m. sausio 13 d. Įstatymas dėl tikrųjų savininkų registro įsteigimo (*Mémorial A* 2019, Nr. 15).

užtikrinti, kad informaciją apie jų teritorijoje įsteigtų bendrovių ir kitų juridinių asmenų tikruosius savininkus visais atvejais galėtų gauti bet kuris plačiosios visuomenės atstovas¹⁰⁵.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas konstatavo, kad iš dalies pakeistoje Kovos su pinigų plovimu direktyvoje numatyta plačiosios visuomenės prieiga prie informacijos apie tikruosius savininkus yra didelis Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 7 ir 8 straipsniuose įtvirtintų atitinkamai pagrindinių teisių į privataus gyvenimo gerbimą ir asmens duomenų apsaugą suvaržymas.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo: kadangi atitinkami duomenys apima informaciją apie fizinius asmenis, kurių tapatybė nustatyta, t. y. tikruosius valstybių narių teritorijoje įsteigtų bendrovių ir kitų juridinių asmenų savininkus, bet kurio plačiosios visuomenės atstovo galimybė susipažinti su tokia informacija daro poveikį pagrindinei teisei į privataus gyvenimo gerbimą. Be to, jų atskleidimas plačiąjai visuomenei yra asmens duomenų tvarkymas. Jis pridūrė, kad toks atskleidimas plačiąjai visuomenei yra minėtų dviejų pagrindinių teisių suvaržymas, nesvarbu, kaip pateikta informacija bus naudojama vėliau¹⁰⁶.

Dėl šio suvaržymo dydžio Teisingumo Teismas nurodė, kad tiek, kiek plačiąjai visuomenei atskleidžiama informacija susijusi su tikrojo savininko tapatybe ir jo turimų naudos teisių bendrovėse ar kituose juridiniuose asmenyse pobūdžiu ir apimtimi, ji gali padėti išsiaiškinti tam tikrus asmens tapatybės duomenis, atitinkamo asmens turtinę padėtį, taip pat konkrečius ekonominius sektorius, šalis ir įmones, į kuriuos jis investavo. Be to, ši informacija tampa prieinama potencialiai neribotam skaičiui asmenų, todėl toks asmens duomenų tvarkymas gali leisti asmenims, kurie dėl šios priemonės tikslu nesusijusių priežasčių siekia gauti informacijos apie tikrojo savininko turtinę ir finansinę padėtį, laisvai susipažinti su šiais duomenimis. Ši galimybė dar mažiau ribojama, kai su duomenimis galima susipažinti internete. Be to, pasekmės duomenų subjektams dėl galimo piktnaudžiavimo naudojant jų asmens duomenis, gali būti dar didesnės dėl to, kad, atskleidus plačiąjai visuomenei šiuos duomenis, jie gali būti ne tik laisvai prieinami, bet ir saugomi ir platinami ir kad dėl tokio vėlesnio tvarkymo šiems asmenims tampa dar sunkiau, gal net neįmanoma, veiksmingai apsiginti nuo piktnaudžiavimo.

Toliau analizuodamas nagrinėjamo suvaržymo pateisinimą, pirma, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad aptariamam atveju laikytasi teisėtumo principo. Iš tikrųjų pirma nurodytų pagrindinių teisių įgyvendinimo apribojimas, kurį lemia plačiosios visuomenės galimybė susipažinti su informacija apie tikruosius savininkus, yra numatytas pagal Sąjungos teisėkūros procedūrą priimtame akte, t. y. iš dalies pakeistoje Kovos su pinigų plovimu direktyvoje. Be to, šioje direktyvoje konkrečiai nurodyta, kad ši informacija turi būti adekvati, tiksli ir aktuali, ir aiškiai išvardijama tam tikra informacija, su kuria turi būti leista susipažinti bet kuriam plačiosios visuomenės atstovui. Joje taip pat nustatytos sąlygos, kurioms esant valstybės narės gali numatyti tokios galimybės susipažinti išimtis.

Antra, Teisingumo Teismas patikslino, kad nagrinėjamas suvaržymas nedaro poveikio Chartijos 7 ir 8 straipsniuose garantuojamų pagrindinių teisių esmei. Nors tiesa, kad iš dalies pakeistoje Kovos su pinigų plovimu direktyvoje nepateikiama išsamaus duomenų, su kuriais turi būti leista susipažinti bet kuriam plačiosios visuomenės atstovui, sąrašo ir kad valstybės narės turi teisę suteikti prieigą prie papildomos informacijos, galima gauti, saugoti, vadinas, ir pateikti visuomenei tik adekvačią

¹⁰⁵ Direktyvos 2018/843 1 straipsnio 15 punkto c papunkčio, kuriuo iš dalies pakeičiamas Kovos su pinigų plovimu direktyvos 30 straipsnio 5 dalies pirmos pastraipos c punktas, negaliojimas.

¹⁰⁶ 2022 m. birželio 21 d. Sprendimas *Ligue des droits humains* (C-817/19, [EU:C:2022:491](#), 96 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

informaciją apie tikruosius savininkus ir jų turimas naudos teises, tad negalima pateikti informacijos, kuri nėra adekvačiai susijusi su iš dalies pakeistos Kovos su pinigų plovimu direktyvos tikslais. Vis dėlto neatrodo, kad tokį ryšį turinčios informacijos atskleidimas plačiai visuomenei keltų kokį nors poveikį pirma nurodytų pagrindinių teisių esmei.

Trečia, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad numatydamas galimybę plačiai visuomenei susipažinti su informacija apie tikruosius savininkus Sąjungos teisės aktų leidėjas siekia užkirsti kelią pinigų plovimui ir teroristų finansavimui, nustatydamas didesnę skaidrumą leidžiančią užtikrinti aplinką, kuri mažiau galėtų būti naudojama šiais tikslais, o tai yra bendrojo intereso tikslas, kuriuo galima pateisinti net ir didelius Chartijos 7 ir 8 straipsniuose įtvirtintų pagrindinių teisių suvaržymus.

Ketvirta, vertindamas, ar nagrinėjamas suvaržymas yra tinkamas, būtinas ir proporcingas, Teisingumo Teismas konstatavo, kad iš tikrųjų plačiosios visuomenės galimybė susipažinti su informacija apie tikruosius savininkus gali padėti įgyvendinti šį tikslą.

Vis dėlto jis pareiškė, kad šio suvaržymo negalima laikyti apribotu tuo, kas tikrai būtina. Pirma, šio suvaržymo tikroji būtinybė negali būti įrodyta remiantis aplinkybe, kad „teisėto intereso“, kurį pagal Kovos su pinigų plovimu direktyvos redakciją, galiojusią iki jos pakeitimo Direktyva 2018/843, turėjo turėti visi asmenys, norintys gauti informaciją apie tikruosius savininkus, kriterijų buvo sunku taikyti praktikoje ir kad jį taikant galėjo būti priimti savavališki sprendimai. Iš tikrųjų galimi sunkumai tiksliai apibrėžti atvejus ir sąlygas, kuriomis visuomenė gali susipažinti su informacija apie tikruosius savininkus, negali pateisinti to, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas numatytą galimybę plačiai visuomenei susipažinti su šia informacija.

Antra, Direktyvoje 2018/843 pateikti paaiškinimai taip pat negali įrodyti tikros nagrinėjamo suvaržymo būtinybės¹⁰⁷. Kadangi, kaip matyti iš šių paaiškinimų, plačiosios visuomenės prieiga prie informacijos apie tikruosius savininkus turi leisti pilietinei visuomenei, įskaitant žiniasklaidą ir pilietinės visuomenės organizacijas, nuodugniau tikrinti informaciją, Teisingumo Teismas nurodė, kad tiek žiniasklaida, tiek pilietinės visuomenės organizacijos, susijusios su kova su pinigų plovimu ir kova su terorizmo finansavimu, turi teisėtą interesą susipažinti su atitinkama informacija. Tas pats pasakytina ir apie asmenis, kurie nori žinoti kurios nors bendrovės ar kito teisės subjekto tikruosius savininkus dėl to, kad jie gali sudaryti su jais sandorius, arba apie finansų įstaigas ir valdžios institucijas, kovojančias su nusikaltimais pinigų plovimo ir teroristų finansavimo srityje.

Be to, nagrinėjamas suvaržymas nėra ir proporcingas. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas konstatavo, kad materialinės teisės normos, kuriose numatytas šis suvaržymas, neatitinka aiškumo ir tikslumo reikalavimo. Iš tiesų iš dalies pakeistoje Kovos su pinigų plovimu direktyvoje numatyta, kad bet kuris plačiosios visuomenės atstovas gali gauti „bent“ joje nurodytus duomenis, ir valstybėms narėms suteikiama galimybė suteikti prieigą prie papildomos informacijos, apimančios „bent“ atitinkamo tikrojo savininko gimimo datą arba kontaktinius duomenis. Iš vartojamo žodžio „bent“ matyti, kad pagal šias nuostatas visuomenei leidžiama atskleisti duomenis, kurie nėra pakankamai apibrėžti ar nustatyti.

Be to, kiek tai susiję su šio suvaržymo dydžio ir nurodyto bendrojo intereso svarbos lyginimu, Teisingumo Teismas pripažino, kad, atsižvelgiant į šio tikslo svarbą, jis gali pateisinti net didelius Chartijos 7 ir 8 straipsniuose įtvirtintų pagrindinių teisių suvaržymus.

Vis dėlto, pirma, kova su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu visų pirma yra viešosios valdžios institucijų ir tokių subjektų, kaip kredito ir finansų įstaigos, kurioms dėl jų veiklos nustatomi specialūs

¹⁰⁷ Turimi mintyje Direktyvos 2018/843 30 konstatuojamojoje dalyje pateikti paaiškinimai.

įpareigojimai, kompetencijos sritis. Dėl šios priežasties iš dalies pakeistoje Kovos su pinigų plovimu direktyvoje numatyta, kad informaciją apie tikruosius savininkus visais atvejais turi galėti gauti kompetentingos institucijos ir finansinės žvalgybos padaliniai be jokių apribojimų, taip pat įpareigotieji subjektai, kai vykdomas deramas klientų tikrinimas¹⁰⁸.

Antra, palyginti su ankstesne tvarka, pagal kurią prieigos prie informacijos apie tikruosius savininkus galimybę turėjo ne tik kompetentingos institucijos ir kai kurios įstaigos, bet ir bet kuris asmuo arba organizacija, kurie galėjo įrodyti teisėtą interesą, Direktyvoje 2018/843 įtvirtinta tvarka daug labiau suvaržomas Chartijos 7 ir 8 straipsniuose garantuojamos pagrindinės teisės, ir šio didesnio suvaržymo negali kompensuoti dėl šios tvarkos, palyginti su pirmąja, galinti atsirasti nauda kovojant su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu.

c. Prašymas pašalinti nuorodas iš paieškos sistemos

2022 m. gruodžio 8 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Google (Nuorodų į tariamai netikslų turinį pašalinimas) (C-460/20, [EU:C:2022:962](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Fizinų asmenų apsauga tvarkant asmens duomenis – Direktyva 95/46/EB – 12 straipsnio b punktas – 14 straipsnio pirmos pastraipos a punktas – Reglamentas (ES) 2016/679 – 17 straipsnio 3 dalies a punktas – Interneto paieškos sistemos operatorius – Paieška pagal asmens vardą ir pavardę – Nuorodos į straipsnius, kuriuose yra tariamai netikslios informacijos, rodymas paieškos rezultatų sąrašė – Šiuos straipsnius iliustruojančių nuotraukų rodymas miniatiūrų („thumbnails“) pavidalu vaizdų paieškos rezultatų sąrašė – Paieškos sistemos operatoriui skirtas prašymas pašalinti nuorodas – Pagrindinių teisių palyginimas – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7, 8, 11 ir 16 straipsniai – Paieškos sistemos operatoriui tenkančios pareigos ir atsakomybė nagrinėjant prašymą pašalinti nuorodas – Prašymą pašalinti nuorodas pateikusiam asmeniui tenkanti įrodinėjimo pareiga“

Su ieškovais pagrindinėje byloje, t. y. TU, kuris eina atsakingas pareigas ir turi įvairių bendrovių akcijų, ir RE, kuri buvo jo partnerė ir iki 2015 m. gegužės mėn. – vienos iš šių bendrovių prokuristė, buvo susiję trys straipsniai, kuriuos 2015 m. interneto svetainėje paskelbė šios svetainės operatorė G LLC. Šiuose straipsniuose, iš kurių vienas buvo iliustruotas keturiomis nuotraukomis, kuriose buvo pavaizduoti ieškovai ir iš kurių buvo galima suprasti, kad jie gyvena prabangų gyvenimą, buvo kritiškai pristatytas kelių jų bendrovių investavimo modelis. Minėtus straipsnius buvo galima rasti į *Google LLC* (toliau – *Google*) valdomą paieškos sistemą įvedus ieškovų vardus ir pavardes atskirai arba kartu su tam tikrų bendrovių pavadinimais. Rezultatų sąrašė buvo pateikiamos nuorodos į šiuos straipsnius, taip pat į nuotraukas, rodomas miniatiūrų („thumbnails“) pavidalu.

Ieškovai pagrindinėje byloje paprašė *Google*, kaip asmens duomenų, tvarkomų jos paieškos sistemoje, valdytojos, pirma, pašalinti iš paieškos rezultatų sąrašo nuorodas į nagrinėjamus straipsnius, nes tuose straipsniuose yra netikslų teiginių ir šmeižikiškų nuomonių, ir, antra, pašalinti miniatiūras iš paieškos rezultatų sąrašo. *Google* atsisakė tenkinti šį prašymą.

Kadangi tiek pirmojoje, tiek apeliacinėje instancijose ieškovų pagrindinėje byloje prašymai buvo atmesti, jie pateikė kasacinį skundą *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, Vokietija);

¹⁰⁸ Iš dalies pakeistos Kovos su pinigų plovimu direktyvos 30 straipsnio 5 dalies pirmos pastraipos a ir b punktai.

jis nagrinėdamas tą skundą pateikė Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą dėl BDAR¹⁰⁹ ir Direktyvos 95/46¹¹⁰ išaiškinimo.

Priimtame sprendime Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) plėtojo savo jurisprudenciją dėl sąlygų, taikomų paieškos sistemos operatoriui skirtiems prašymams pašalinti nuorodas remiantis asmens duomenų apsaugos taisyklėmis¹¹¹. Visų pirma jis nagrinėjo klausimą, viena vertus, dėl paieškos sistemos operatoriui tenkančių pareigų ir atsakomybės apimties nagrinėjant prašymą pašalinti nuorodas, grindžiamą tariamu į nurodomą turinį įtrauktos informacijos netikslumu, ir, kita vertus, dėl duomenų subjektui tenkančios šio netikslumo įrodinėjimo pareigos. Be to, Teisingumo Teismas nusprendė, kad nagrinėjant prašymą pašalinti nuotraukas, rodomas miniatiūrų pavidalu vaizdu paieškos rezultatų sąrašė, reikia atsižvelgti į pirminį šių nuotraukų paskelbimo internete kontekstą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas nusprendė, kad lyginant teisę į privataus gyvenimo gerbimą ir asmens duomenų apsaugą su teise į saviraiškos ir informacijos laisvę¹¹², nagrinėjant paieškos sistemos operatoriui pateiktą prašymą iš paieškos rezultatų sąrašo pašalinti nuorodą į turinį, kuriame yra tariamai netikslios informacijos, toks pašalinimas nėra siejamas su sąlyga, kad nurodomo turinio tikslumo klausimas yra bent laikinai išspręstas to asmens inicijuotoje byloje prieš turinio teikėją.

Visų pirma tam, kad būtų galima patikrinti, kokiomis aplinkybėmis paieškos sistemos operatorius privalo patenkinti prašymą pašalinti nuorodas iš rezultatų sąrašo, rodomo atlikus paiešką pagal duomenų subjekto vardą ir pavardę, ir ištrinti nuorodą į interneto tinklalapį, kuriame yra teiginių, kuriuos šis asmuo laiko netiksliais, Teisingumo Teismas, be kita ko, priminė:

- kadangi paieškos sistemos veikimas gali daryti didelį neigiamą poveikį pagrindinėms teisėms į privataus gyvenimo gerbimą ir asmens duomenų apsaugą ir šis poveikis gali būti papildomas, palyginti su tuo, kurį daro interneto svetainių rengėjai, šis paieškos sistemos operatorius, kaip subjektas, kuris nustato šios veiklos tikslus ir būdus, turi užtikrinti, kiek tai patenka į jo atsakomybės, kompetencijos ir galimybių sritį, kad Direktyvoje 95/46 ir BDAR numatytos garantijos galėtų tapti visiškai veiksmingos, o veiksminga ir visapusiška duomenų subjektų apsauga – iš tiesų įgyvendinta;
- paieškos sistemos operatorius, gavęs prašymą pašalinti nuorodas, turi patikrinti, ar nuorodos į nagrinėjamą interneto tinklalapį įtraukimas į rezultatų sąrašą yra būtinas, kad interneto naudotojai, potencialiai suinteresuoti gauti prieigą prie šio tinklalapio pagal tokią paiešką, galėtų pasinaudoti teise į saviraiškos ir informacijos laisvę;
- BDAR aiškiai įtvirtintas reikalavimas palyginti, pirma, pagrindines teises į privataus gyvenimo gerbimą ir į asmens duomenų apsaugą ir, antra, pagrindinę teisę į informacijos laisvę.

¹⁰⁹ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (OL L 119, 2016, p. 1) 17 straipsnio 3 dalies a punktas.

¹¹⁰ 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (OL L 281, 1995, p. 31; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 14 sk., 15 t., p. 355) 12 straipsnio b punktas ir 14 straipsnio pirmos pastraipos a punktas.

¹¹¹ 2014 m. gegužės 13 d. Sprendimas *Google Spain ir Google* (C-131/12, [EU:C:2014:317](#)), taip pat 2019 m. rugsėjo 24 d. Sprendimas *GC ir kt. (Nuorodų į neskelbtinus duomenis pašalinimas)* (C-136/17, [EU:C:2019:773](#)) ir Sprendimas *Google (Nuorodų pašalinimo teritorinė taikymo sritis)* (C-507/17, [EU:C:2019:772](#)).

¹¹² Pagrindinės teisės, garantuojamos atitinkamai Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7, 8 ir 11 straipsniais.

Pirmiausia Teisingumo Teismas pabrėžė, kad nors teisė į privataus gyvenimo gerbimą ir teisė į asmens duomenų apsaugą paprastai yra viršesnės už teisėtą interneto naudotojų interesą susipažinti su atitinkama informacija, ši pusiaulyra vis dėlto gali priklausyti nuo atitinkamų konkretaus atvejo aplinkybių, ypač nuo šios informacijos pobūdžio ir jos įtakos duomenų subjekto privačiam gyvenimui, taip pat nuo visuomenės intereso susipažinti su tokia informacija, kuris gali skirtis, atsižvelgiant į tai, koks šio asmens vaidmuo viešajame gyvenime.

Klausimas, ar nurodytas turinys yra tikslus, ar ne, taip pat yra svarbus veiksnys atliekant šį vertinimą. Taigi tam tikromis aplinkybėmis interneto naudotojų teisė į informaciją ir turinio teikėjo saviraiškos laisvė gali būti viršesnės už teisę į privataus gyvenimo apsaugą ir teisę į asmens duomenų apsaugą, ypač kai duomenų subjektas atlieka svarbų vaidmenį viešajame gyvenime. Vis dėlto šis santykis pasikeičia, kai paaiškėja, kad bent dalis prašyme pašalinti nuorodas pateiktos informacijos, kuri nėra mažareikšmė atsižvelgiant į visą turinį, yra netiksli. Tokiu atveju į teisę teikti informaciją ir teisę būti informuotam negali būti atsižvelgta, nes šios teisės negali apimti teisės skleisti tokią netikslią informaciją ir turėti prieigą prie jos.

Be to, kiek tai susiję, pirma, su pareiga įrodyti nurodomame turinyje esančios informacijos tikslumą, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad asmuo, prašantis pašalinti nuorodas dėl tokios informacijos netikslumo, privalo įrodyti akivaizdų tokios informacijos arba bent jau tos informacijos dalies, kuri, atsižvelgiant į visą šį turinį, nėra mažareikšmė, netikslumą. Vis dėlto, kad šiam asmeniui nebūtų nustatyta per didelė našta, galinti pakenkti teisės į nuorodų pašalinimą veiksmingumui, jis turi tik pateikti įrodymų, kurių, atsižvelgiant į nagrinėjamo atvejo aplinkybes, galima iš jo pagrįstai reikalauti. Iš esmės iš šio asmens negalima reikalauti, jog jis, siekdamas pagrįsti minėtą prašymą pašalinti nuorodas, ikiteisminėje stadijoje pateiktų teismo sprendimą – net ir sprendimą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, – priimtą dėl interneto svetainės rengėjo.

Antra, dėl paieškos sistemos operatoriui tenkančių pareigų ir atsakomybės Teisingumo Teismas pažymėjo, kad paieškos sistemos operatorius, siekdamas patikrinti, ar turinys ir toliau gali būti įtrauktas į paieškos, atliktos per paieškos sistemą po to, kai buvo pateiktas prašymas pašalinti nuorodas, rezultatų sąrašą, turi remtis visomis esančiomis teisėmis ir interesais, taip pat visomis konkretaus atvejo aplinkybėmis. Vis dėlto negalima reikalauti, kad šis operatorius būtų įpareigotas tirti faktus ir šiuo tikslu pradėti ginčo procedūrą su turinio teikėju, siekdamas gauti trūkstamos informacijos apie nurodomo turinio tikslumą. Pareiga prisidėti nustatant nurodomo turinio tikslumą reikštų, kad šiam operatoriui tenka našta, viršijanti tai, ko iš jo galima pagrįstai tikėtis atsižvelgiant į jo atsakomybę, kompetenciją ir galimybes. Dėl tokio sprendimo kiltų didelė rizika, kad turinys, kuris atitinka teisėtą ir svarbų visuomenės informacijos poreikį, bus pašalintas ir jį bus sunku rasti internete. Taigi jei minėtas operatorius tokį nuorodų pašalinimą vykdytų beveik sistemingai, siekdamas išvengti naštos, susijusios su atitinkamų faktų tyrimu, tam, kad būtų nustatyta, ar nurodomas turinys yra tikslus, kiltų reali grėsmė, kad tai turėtų atgrasomąjį poveikį naudojimuisi saviraiškos ir informacijos laisve.

Vadinasi, tuo atveju, kai prašymą pašalinti nuorodas pateikęs asmuo pateikia reikšmingų ir pakankamų įrodymų, patvirtinančių, kad nurodomame turinyje esanti informacija arba bent jau dalis šios informacijos, kuri nėra mažareikšmė atsižvelgiant į visą šį turinį, yra akivaizdžiai netiksli, paieškos sistemos operatorius privalo patenkinti tokį prašymą pašalinti nuorodas. Tas pats pasakytina ir tuo atveju, kai šis prašymą pateikęs asmuo pateikia teismo sprendimą dėl interneto svetainės rengėjo, kuris grindžiamas išvada, kad nurodomame turinyje pateikta informacija, kuri nėra mažareikšmė atsižvelgiant į visą šį turinį, bent jau iš pirmo žvilgsnio yra netiksli. Vis dėlto tuo atveju, kai iš prašymą pateikusio asmens pateiktų įrodymų nėra akivaizdu, kad tokia nurodomame turinyje esanti informacija yra netiksli, paieškos sistemos operatorius, nesant tokio teismo sprendimo, neprivalo tenkinti prašymo pašalinti nuorodas. Kai nagrinėjama informacija gali prisidėti prie bendrojo intereso diskusijų, teisei į saviraiškos ir informacijos laisvę turi būti teikiama ypatinga reikšmė, atsižvelgiant į visas kitas bylos aplinkybes.

Galiausiai Teisingumo Teismas pridūrė, kad paieškos sistemos operatoriui nepatenkinus prašymo pašalinti nuorodas, duomenų subjektas turi galėti kreiptis į priežiūros ar teisminę institucijas, kad šios

atliktų reikiamus patikrinimus ir prireikus nurodytų šiam operatoriui imtis privalomų priemonių. Šiuo klausimu būtent teisminės institucijos turi užtikrinti konkuruojančių interesų pusiausvyrą, nes jos gali geriau atlikti sudėtingą ir išsamų palyginimą, atsižvelgdamos į visus atitinkamoje jurisprudencijoje nustatytus kriterijus ir visas aplinkybes.

Antra, Teisingumo Teismas konstatavo, kad, lyginant nurodytas pagrindines teises, kai nagrinėjamas prašymas pašalinti nuorodas, kuriuo iš vaizdų paieškos, atliktos pagal fizinio asmens vardą ir pavardę, rezultatų siekiama pašalinti tą asmenį vaizduojančias nuotraukas, rodomas miniatiūrų pavidalu, reikia atsižvelgti į šių nuotraukų informacinę vertę nepriklausomai nuo jų paskelbimo tinklalapyje, iš kurio jos buvo paimtos, konteksto. Vis dėlto reikia atsižvelgti į bet kokį tekstinį elementą, kuris paieškos rezultatuose tiesiogiai pateikiamas kartu su šiomis rodomomis nuotraukomis ir gali atskleisti jų informacinę vertę.

Darydamas šią išvadą Teisingumo Teismas pabrėžė, kad vaizdų paieškai, atliekamai per interneto paieškos sistemą pagal asmens vardą ir pavardę, taikomi tie patys principai, kurie taikomi interneto tinklalapių ir juose esančios informacijos paieškai. Jis nurodė, kad duomenų subjekto nuotraukų rodymas miniatiūrų pavidalu, atlikus paiešką pagal vardą ir pavardę, gali ypač riboti šio asmens teises į privataus gyvenimo ir į asmens duomenų apsaugą.

Taigi, kai paieškos sistemos operatorius gauna prašymą pašalinti nuorodas, kuriuo iš vaizdų paieškos, atliktos pagal asmens vardą ir pavardę, rezultatų siekiama pašalinti tą asmenį vaizduojančias nuotraukas, rodomas miniatiūrų pavidalu, jis turi patikrinti, ar aptariamų nuotraukų rodymas yra būtinas, kad interneto naudotojai, potencialiai suinteresuoti atlikus tokią paiešką gauti prieigą prie šių nuotraukų, galėtų pasinaudoti teise į informacijos laisvę.

Kadangi paieškos sistemoje duomenų subjekto nuotraukos rodomos ne tame kontekste, kuriame jos paskelbtos tinklalapyje, į kurį daroma nuoroda, dažniausiai siekiant iliustruoti tame puslapyje esančius tekstinius elementus, būtina nustatyti, ar į šį kontekstą vis dėlto reikia atsižvelgti lyginant konkuruojančias teises ir interesus. Šiomis aplinkybėmis klausimas, ar į minėtą vertinimą taip pat turi būti įtrauktas interneto tinklalapio, kuriame yra nuotrauka, kurios prašoma nerodyti miniatiūros pavidalu, turinys, priklauso nuo nagrinėjamo tvarkymo objekto ir pobūdžio.

Pirma, dėl nagrinėjamo tvarkymo objekto reikia pažymėti, kad nuotraukų, kaip neverbalinės komunikacijos priemonės, skelbimas interneto naudotojams gali turėti didesnę poveikį nei tekstinės publikacijos. Iš tiesų nuotraukos yra svarbi interneto naudotojų dėmesio pritraukimo priemonė, galinti paskatinti susidomėjimą susipažinti su jomis iliustruojamais straipsniais. Tačiau, ypač atsižvelgiant į tai, kad nuotraukas dažnai galima interpretuoti įvairiai, jų kaip miniatiūrų rodymas paieškos rezultatų sąrašė gali būti ypač rimtas duomenų subjekto teisės į jo atvaizdo apsaugą suvaržymas, į kurį reikia atsižvelgti lyginant konkuruojančias teises ir interesus. Reikia atskirai atlikti palyginimą, atsižvelgiant į tai, ar kalbama, pirma, apie interneto tinklalapio rengėjo paskelbtas nuotraukas, kurios, atsižvelgiant į jų pirminį kontekstą, iliustruoja šiuose straipsniuose pateiktą informaciją ir juose išreikštas nuomones, ar, antra, apie nuotraukas, kurias miniatiūrų pavidalu rezultatų sąrašė paieškos sistemos operatorius pateikia ne tame kontekste, kuriame jos buvo paskelbtos pirminiame interneto tinklalapyje.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad ne tik motyvas, pateisinantis asmens duomenų paskelbimą interneto svetainėje, nebūtinai sutampa su tuo, kuris taikytinas paieškos sistemų veikimo operacijų atveju, bet net tuomet, kai jie sutampa, atitinkamų teisių ir interesų palyginimo, kurį reikia atlikti, rezultatas gali skirtis, atsižvelgiant į tai, ar duomenis tvarko paieškos sistemos operatorius, ar to tinklalapio rengėjas. Viena vertus, gali skirtis teisėti interesai, kuriais pateisinamos tvarkymo

operacijos, ir, kita vertus, šių tvarkymo operacijų padariniai duomenų subjektui, visų pirma jo privačiam gyvenimui, nebūtinai yra tokie patys¹¹³.

Antra, kalbant apie paieškos sistemos operatoriaus atliekamo duomenų tvarkymo pobūdį, Teisingumo Teismas konstatavo, kad, ieškodamas internete paskelbtų fizinių asmenų nuotraukų ir jas atskirai miniatiūrų pavidalu skelbdamas vaizdų paieškos rezultatuose, paieškos sistemos operatorius teikia tam tikrą paslaugą, kuri susijusi su asmens duomenų tvarkymu ir kuri yra savarankiška ir atskira tiek nuo duomenų tvarkymo, kurį vykdo interneto tinklalapio, iš kurio paimtos nuotraukos, rengėjas, tiek nuo duomenų tvarkymo, už kurį tas operatorius taip pat atsakingas ir kuris susijęs su nuorodų įtraukimu į tą tinklalapį.

Taigi reikia atlikti nepriklausomą paieškos sistemos operatoriaus veiklos, kuria siekiama rodyti vaizdų paieškos rezultatus miniatiūrų pavidalu, vertinimą, nes dėl tokios veiklos gali būti ypač stipriai pažeidžiamos pagrindinės teisės dėl to, kad atliekant paiešką pagal vardą ir pavardę apibendrinama visa internete rasta informacija apie duomenų subjektą. Atliekant šį nepriklausomą vertinimą reikia atsižvelgti į tai, kad nuotraukų rodymas internete miniatiūrų pavidalu pats savaime yra rezultatas, kurio ieško interneto naudotojas, nepriklausomai nuo to, ar jis vėliau nusprendžia prisijungti prie pirminio tinklalapio, ar ne.

Vis dėlto Teisingumo Teismas pažymėjo, kad toks konkretus palyginimas, kuriuo atsižvelgiama į paieškos sistemos operatoriaus atliekamą savarankišką tvarkymo pobūdį, neturi įtakos galimai tekstinių elementų, kurie paieškos rezultatų sąrašė gali būti tiesiogiai pateikiami kartu su rodoma nuotrauka, svarbai, nes tokie elementai gali atskleisti tos nuotraukos informacinę vertę visuomenei ir taip paveikti susijusių teisių ir interesų palyginimą.

d. Ieškiniai dėl BDAR prieštaraujančio duomenų tvarkymo

2022 m. balandžio 28 d. Sprendimas Meta Platforms Ireland (C-319/20, [EU:C:2022:322](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Fizinių asmenų apsauga tvarkant asmens duomenis – Reglamentas (ES) 2016/679 – 80 straipsnis – Atvejis, kai duomenų subjektams atstovauja ne pelno asociacija – Atstovaujamasis ieškinys, pareikštas vartotojų teisių gynimo asociacijos neturint įgaliojimo ir neatsižvelgiant į tai, ar buvo pažeistos konkrečios duomenų subjekto teisės – Ieškinys, grindžiamas nesąžiningos komercinės veiklos draudimu, vartotojų apsaugos srities teisės akto pažeidimu arba draudimu taikyti negaliojančias bendrąsias sąlygas“

Meta Platforms Ireland valdo socialinio tinklo *Facebook* paslaugų pasiūlą ir yra šio socialinio tinklo naudotojų asmens duomenų valdytoja Sąjungoje. Interneto platformoje *Facebook*, be kita ko, interneto adresu www.facebook.de, yra vadinamasis programėlių centras „App-Zentrum“, kuriame *Meta Platforms Ireland* naudotojams teikia prieigą prie trečiųjų asmenų siūlomų nemokamų žaidimų. Atvėręs kai kuriuos žaidimus, naudotojas perspėjamas, kad naudojant atitinkamą programėlę žaidimus siūlančiai bendrovei leidžiama gauti tam tikrus asmeninius duomenis ir naudotojo vardu skelbti tam tikrą informaciją. Naudodamas šią programėlę jis sutinka su bendrosiomis komercinėmis sąlygomis ir duomenų apsaugos politika. Be to, tam tikro žaidimo atveju naudotojas informuojamas, kad programėlė gali jo vardu skelbti nuotraukas ir kitą informaciją.

¹¹³ Žr. Sprendimo *Google Spain* ir *Google* 86 punktą.

Vokietijos federalinė vartotojų centrų ir asociacijų sąjunga¹¹⁴ manė, kad nuorodos, kurios rodomos atitinkamuose programėlių centre siūlomuose žaidimuose, yra nesąžiningos. Todėl kaip institucija, turinti teisę imtis veiksmų siekiant, kad būtų nutraukti Vartotojų teisių apsaugos įstatymo¹¹⁵ pažeidimai, Federalinė sąjunga pareiškė ieškinį *Meta Platforms Ireland* dėl veiksmų nutraukimo. Šis ieškiny buvo pareikštas nesant konkretaus duomenų subjekto duomenų apsaugos teisių pažeidimo ir neturint tokio subjekto įgaliojimo. Sprendimą patenkinti ieškinį *Meta Platforms Ireland* apskundė apeliacine tvarka, o atmetus apeliacinį skundą – pateikė kasacinį skundą *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, Vokietija). Kilus abejonių dėl Federalinės sąjungos ieškinio priimtumo, ypač dėl jos teisės pareikšti ieškinį *Meta Platforms Ireland*, *Bundesgerichtshof* kreipėsi į Teisingumo Teismą.

Savo sprendime Teisingumo Teismo priėjo prie išvados, kad Bendrojo duomenų apsaugos reglamento¹¹⁶ 80 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama kaip nedraudžianti, kad vartotojų teisių gynimo asociacija pareikštų ieškinį tariamam asmens duomenų apsaugos pažeidėjui neturėdama jai šiuo tikslu suteikto įgaliojimo ir nepriklausomai nuo to, ar buvo pažeistos konkrečios atitinkamo duomenų subjekto teisės, remdamasi tuo, kad buvo pažeistas nesąžiningos komercinės veiklos draudimas, vartotojų apsaugos srities įstatymas arba draudimas taikyti negaliojančias bendrąsias komercines sąlygas. Toks ieškiny galimas, jeigu atitinkamai tvarkant duomenis gali būti daroma įtaka iš BDAR kildinamoms asmens, kurio tapatybė nustatyta arba gali būti nustatyta, teisėms.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas priminė, kad nors BDAR¹¹⁷ siekiama užtikrinti iš esmės visišką nacionalinės teisės aktų, reglamentuojančių asmens duomenų apsaugą, suderinimą, jo 80 straipsnio 2 dalis priskiriama prie nuostatų, paliekančių valstybėms narėms diskreciją dėl jo įgyvendinimo¹¹⁸. Tam, kad galėtų būti pareikštas šioje nuostatoje numatytas atstovaujamas ieškiny neturint įgaliojimo asmens duomenų apsaugos srityje, valstybės narės turi pasinaudoti šioje nuostatoje joms suteikta galimybe savo nacionalinėje teisėje numatyti tokį duomenų subjektų atstovavimo būdą. Vis dėlto tais atvejais, kai valstybės narės pasinaudoja tokia galimybe, jos turi įgyvendinti savo diskreciją laikydamosi BDAR nuostatose numatytų sąlygų ir apribojimų ir priimti teisės aktus taip, kad nepakenktų šio reglamento turiniui ir tikslams.

Toliau Teisingumo Teismas pabrėžė, kad valstybėms narėms atvėrus galimybę numatyti atstovaujamųjų ieškinių prieš tariamą asmens duomenų apsaugos pažeidėją mechanizmą, BDAR 80 straipsnio 2 dalyje nustatyta tam tikrų reikalavimų, kurių turi būti laikomasi. Pirma, teisė pareikšti ieškinį pripažįstama įstaigai, organizacijai ar asociacijai, kuri atitinka BDAR 80 straipsnio 1 dalyje

¹¹⁴ *Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände – Verbraucherzentrale Bundesverband e.V.* (toliau – Federalinė sąjunga).

¹¹⁵ Pagal Vokietijos teisę vartotojų teisių apsaugos įstatymai taip pat apima nuostatas, reglamentuojančias verslininko atliekamo vartotojo asmens duomenų rinkimo ar tvarkymo arba jų naudojimo leistinumą.

¹¹⁶ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas; toliau – BDAR) (OL L 119, 2016, p. 1, ir klaidų ištaisymai OL L 127, 2018, p. 2 ir OL L 74, 2021, p. 35). Pagal BDAR 80 straipsnio 2 dalį „[v]alstybės narės gali numatyti, kad bet kuri šio straipsnio 1 dalyje numatyta įstaiga, organizacija ar asociacija, nepriklausomai nuo duomenų subjekto suteiktų įgaliojimų, atitinkamoje valstybėje narėje turi teisę pateikti skundą priežiūros institucijai, kuri yra kompetentinga pagal 77 straipsnį, ir turi teisę naudotis 78 ir 79 straipsniuose nurodytomis teisėmis, jei mano, kad tvarkant [asmens] duomenis duomenų subjekto teisės pagal šį reglamentą buvo pažeistos“.

¹¹⁷ Kaip išplaukia iš šio reglamento 1 straipsnio 1 dalies, siejamos su jo 9, 10 ir 13 konstatuojamosiomis dalimis.

¹¹⁸ Taikant vadinamąją „leidžiančiąją nuostatą“.

išvardytus kriterijus¹¹⁹. Į šią sąvoką gali patekti vartotojų teisių gynimo asociacija, kaip antai Federalinė sąjunga, kuri siekia viešojo intereso tikslo – užtikrinti duomenų subjektų, kaip vartotojų, teises ir laisves, nes tokio tikslo įgyvendinimas gali būti siejamas su šių asmenų asmens duomenų apsauga. Antra, atstovaujamojo ieškinio pareiškimui keliami sąlyga, kad aptariama įstaiga, nepriklausomai nuo jai suteikto įgaliojimo, turi manyti, jog tvarkant asmens duomenis buvo pažeistos atitinkamo duomenų subjekto teisės, kurias jis kildina iš BDAR.

Todėl, viena vertus, atstovaujamojo ieškinio pareiškimo tikslais¹²⁰ negalima reikalauti, kad atitinkamas subjektas prieš tai individualiai nustatytų konkretų asmenį, kurio duomenys tariamai buvo tvarkomi pažeidžiant BDAR nuostatas. Tam taip pat gali pakakti nustatyti asmenų, kuriems toks tvarkymas turi įtakos, kategoriją ar grupę¹²¹.

Kita vertus, atstovaujamojo ieškinio pareiškimas nesiejamas su konkrečiu teisių, kurias asmuo kildina iš BDAR, pažeidimu. Tam, kad būtų pripažinta subjekto teisė pareikšti ieškinį, pakanka nurodyti, kad atitinkamas duomenų tvarkymas gali daryti poveikį teisėms, kurias fiziniai asmenys, kurių tapatybė yra nustatyta arba gali būti nustatyta, kildina iš šio reglamento, nesant būtinybės įrodyti realią žalą, duomenų subjekto patirtą konkrečioje situacijoje dėl jo teisių pažeidimo. Taigi, atsižvelgiant į BDAR siekiamą tikslą, tai, kad vartotojų teisių gynimo asociacijos, kaip antai Federalinė sąjunga, įgaliojamos taikant atstovaujamojo ieškinio mechanizmą pareikšti ieškinį siekiant, kad būtų nutrauktas šio reglamento nuostatomis prieštaraujantis duomenų tvarkymas, nepriklausomai nuo pažeidimo, nuo kurio individualiai ir konkrečiai nukenčia asmuo, neginčijamai padeda sustiprinti duomenų subjektų teises ir jiems užtikrinti aukštą apsaugos lygį.

Galiausiai Teisingumo Teismas nurodė, kad asmens duomenų apsaugos nuostatos pažeidimas kartu gali lemti vartotojų apsaugos ar nesąžiningos komercinės veiklos nuostatų pažeidimą. BDAR¹²² iš esmės leidžiama valstybėms narėms pasinaudoti galimybe numatyti, kad vartotojų teisių gynimo asociacijos yra įgalios imtis veiksmų dėl BDAR numatytų teisių pažeidimų remdamosi nuostatomis, kuriomis siekiama apsaugoti vartotojus arba kovoti su nesąžininga komercine veikla.

¹¹⁹ Be kita ko, BDAR 80 straipsnio 1 dalyje. Šioje nuostatoje kalbama apie „ne pelno įstaigą, organizaciją ar asociaciją, kuri tinkamai įsteigta pagal valstybės narės teisę ir kurios įstatais nustatyti tikslai atitinka viešąjį interesą, kuri veikia duomenų subjekto teisių bei laisvių apsaugos srityje, kiek tai susiję su j[is] asmens duomenų apsauga“.

¹²⁰ Pagal BDAR 80 straipsnio 2 dalį.

¹²¹ Visų pirma atsižvelgiant į BDAR 4 straipsnio 1 punkte numatytos sąvokos „duomenų subjektas“ aprėptį; ji apima tiek „fizinį asmenį, kurio tapatybė nustatyta“, tiek „fizinį asmenį, kurio <...> tapatybę galima nustatyti“.

¹²² Be kita ko, BDAR 80 straipsnio 2 dalyje.

IV. Sąjungos pilietybė¹²³

1. Sąjungos pilietybės netekimas dėl valstybės narės pilietybės netekimo

2022 m. sausio 18 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Wiener Landesregierung (Natūralizacijos garantijos atšaukimas) (C-118/20, [EU:C:2022:34](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Sąjungos pilietybė – SESV 20 ir 21 straipsniai – Taikymo sritis – Valstybės narės pilietybės atsisakymas siekiant gauti kitos valstybės narės pilietybę pagal tos kitos valstybės narės garantiją natūralizuoti suinteresuotąjį asmenį – Tokios garantijos atšaukimas dėl viešosios tvarkos ar visuomenės saugumo priežasčių – Proporcingumo principas – Bepilietybės situacija“

2008 m. JY, kuri tada dar buvo Estijos pilietė, gyvenanti Austrijoje, pateikė prašymą suteikti jai Austrijos pilietybę. 2014 m. kovo 11 d. sprendimu kompetentinga Austrijos administracinė institucija¹²⁴ suteikė garantiją, kad jai bus suteikta Austrijos pilietybė, jeigu ji per dvejus metus įrodys, kad nutraukė pilietybės santykius su Estija. Per nustatytą terminą JY pateikė patvirtinimą, kad 2015 m. rugpjūčio 27 d. jos pilietybės santykiai su Estija buvo nutraukti. Nuo tos dienos JY yra asmuo be pilietybės.

2017 m. liepos 6 d. sprendimu Austrijos administracinė institucija, kuri tapo kompetentinga¹²⁵, pagal nacionalinę teisę panaikino 2014 m. kovo 11 d. sprendimą ir atmetė JY prašymą suteikti jai Austrijos pilietybę. Grįsdama savo sprendimą ši institucija nurodė, kad JY nebetenkina nacionalinėje teisėje numatytų pilietybės suteikimo sąlygų. Gavusi garantiją, kad jai bus suteikta Austrijos pilietybė, JY padarė du sunkius administracinius nusižengimus, t. y. ant jos automobilio nebuvo priklijuota techninės apžiūros lipduko ir ji vairavo motorinę transporto priemonę, būdama apsvaigusi nuo alkoholio. Be to, dar prieš suteikiant šią garantiją ji padarė aštuonis administracinius nusižengimus.

Kai JY skundas dėl šio sprendimo buvo atmestas, ji pateikė kasacinį skundą *Verwaltungsgerichtshof* (Vyriausiasis administracinis teismas, Austrija). Tas teismas nurodė, kad, atsižvelgiant į JY padarytus administracinius nusižengimus prieš tai ir po to, kai jai buvo suteikta garantija dėl Austrijos pilietybės suteikimo, pagal Austrijos teisę šios garantijos atšaukimo sąlygos buvo įvykdytos. Vis dėlto jam kilo klausimas, ar JY situacijai taikoma Sąjungos teisė ir ar priimdama sprendimą atšaukti garantiją dėl natūralizacijos, dėl kurio JY užkertamas kelias atgauti Sąjungos pilietybę, kompetentinga administracinė institucija turėjo laikytis šios teisės, visų pirma joje įtvirtinto proporcingumo principo, atsižvelgdama į tokio sprendimo pasekmes suinteresuotojo asmens padėčiai.

Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nutarė kreiptis į Teisingumo Teismą dėl Sąjungos teisės išaiškinimo. Didžiosios kolegijos priimtame sprendime

¹²³ Šioje dalyje taip pat reikia paminėti 2022 m. birželio 9 d. Sprendimą *Préfet du Gers ir Institut national de la statistique et des études économiques* (C-673/20, [EU:C:2022:449](#)). Šis sprendimas aptariamam II dalyje „Valstybės narės išstojimas iš Europos Sąjungos“.

¹²⁴ *Niederösterreichische Landesregierung* (Žemutinės Austrijos žemės vyriausybė, Austrija).

¹²⁵ *Wiener Landesregierung* (Vienos federalinės žemės vyriausybė, Austrija).

Teisingumo Teismas aiškino SESV 20 straipsnį, atsižvelgdamas į savo jurisprudenciją¹²⁶, susijusią su valstybių narių pareigomis pilietybės įgijimo ir netekimo srityje pagal Sąjungos teisę.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas nusprendė, kad asmens, kuris, turėdamas tik vienos valstybės narės pilietybę, jos atsisakė ir dėl to neteko Sąjungos piliečio statuso, kad galėtų įgyti kitos valstybės narės pilietybę, atitinkamai gavęs tos kitos valstybės narės valdžios institucijų garantiją, kad prašoma pilietybė bus suteikta, ir kurio galimybė vėl atgauti Sąjungos pilietybę buvo panaikinta vėliau atšaukus šią garantiją, situacija pagal savo pobūdį ir pasekmes patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pirmiausia konstatavo, kad minėtos garantijos atšaukimo dieną JY buvo asmuo be pilietybės ir buvo praradusi Sąjungos piliečio statusą. Kadangi prašymas nutraukti pilietybės santykius su kilmės valstybe nare buvo pateiktas vykstant natūralizacijos procedūrai, pradėtai siekiant įgyti Austrijos pilietybę, ir yra pasekmė to, kad JY, atsižvelgdama į jai suteiktą garantiją, ėmėsi veiksmų, kad įvykdytų su šia procedūra susijusius reikalavimus, toks asmuo, kaip JY, negali būti laikomas savanoriškai atsisakiusiu Sąjungos piliečio statuso. Priešingai, kadangi priimančioji valstybė narė suteikė garantiją, kad bus suteikta jos pilietybė, prašymas nutraukti pilietybės santykius skirtas šios pilietybės įgijimo sąlygai įvykdyti, o įgijus šią pilietybę – toliau naudotis Sąjungos piliečio statusu ir su juo susijusiomis teisėmis.

Kai per natūralizacijos procedūrą priimančiosios valstybės narės valdžios institucijos atšaukia garantiją dėl natūralizacijos, suinteresuotasis asmuo, kuris buvo tik vienos kitos valstybės narės pilietis ir atsisakė savo kilmės valstybės pilietybės tam, kad įvykdytų su šia procedūra susijusius reikalavimus, negali toliau remtis iš Sąjungos piliečio statuso kylančiomis teisėmis. Tokia procedūra, vertinama bendrai, daro poveikį pagal SESV 20 straipsnį valstybių narių piliečiams suteiktam statusui. Dėl jos asmuo, kurio situacija tokia, kaip JY, gali netekti visų su šiuo statusu susijusių teisių, nors tuo metu, kai prasidėjo ši procedūra, šis asmuo turėjo valstybės narės pilietybę ir Sąjungos piliečio statusą.

Galiausiai pažymėjęs, kad JY, kaip Estijos pilietė, pasinaudojo teise laisvai judėti ir apsigyventi, kai įsikūrė Austrijoje, kur gyvena jau kelerius metus, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad pagal SESV 21 straipsnio 1 dalyje skatinamos laipsniškos integracijos logiką reikalaujama, kad Sąjungos piliečio, kuriam pagal šią nuostatą suteikiamos teisės dėl to, kad pasinaudojo teise laisvai judėti Sąjungoje, ir kuris neteko ne tik galimybės naudotis šiomis teisėmis, bet ir paties Sąjungos piliečio statuso, nors naudodamasis natūralizacija priimančiojoje valstybėje narėje mėgino dar labiau integruotis į jos visuomenę, situacija patektų į SESV nuostatų dėl Sąjungos pilietybės taikymo sritį.

Antra, Teisingumo Teismas aiškino SESV 20 straipsnį taip, kad priimančiosios valstybės narės kompetentingos nacionalinės institucijos, o prireikus – ir teismai turi patikrinti, ar sprendimas atšaukti garantiją, dėl kurio atitinkamas asmuo galutinai netenka Sąjungos piliečio statuso, atsižvelgiant į jo pasekmes to asmens padėčiai, yra suderinamas su proporcingumo principu. Šis suderinamumo su proporcingumo principu reikalavimas neįvykdytas, jei toks sprendimas grindžiamas administraciniais kelių eismo taisyklių pažeidimais, už kuriuos pagal taikytinus nacionalinės teisės aktus skiriamos tik pinigines sankcijas.

Prieš prieidamas prie tokios išvados Teisingumo Teismas konstatavo, kad tais atvejais, kai, vykstant valstybėje narėje pradėtai natūralizacijos procedūrai, ši valstybė reikalauja, kad Sąjungos pilietis atsisakytų savo kilmės valstybės narės pilietybės, tam, kad šis Sąjungos pilietis galėtų pasinaudoti

¹²⁶ 2010 m. kovo 2 d. Sprendimas **Rottmann** (C-135/08, [EU:C:2010:104](#)) ir 2019 m. kovo 12 d. Sprendimas **Tjebbes ir kt.** (C-221/17, [EU:C:2019:189](#)).

pagal SESV 20 straipsnį suteiktomis teisėmis ir kad jos būtų veiksmingos, reikalaujama, kad jis jokiomis aplinkybėmis neprarastų savo pagrindinio Sąjungos piliečio statuso vien dėl to, kad pradėjo šią procedūrą. Iš tiesų bet koks šio statuso praradimas, net laikinas, reiškia, kad suinteresuotasis asmuo neribotą laiką prarado galimybę pasinaudoti visomis minėto statuso suteikiamomis teisėmis.

Vadinasi, kai valstybės narės pilietis pateikia prašymą dėl pilietybės atsisakymo, kad galėtų įgyti kitos valstybės narės pilietybę ir taip toliau naudotis Sąjungos piliečio statusu, kilmės valstybė narė, remdamasi tos kitos valstybės narės suteikta garantija dėl natūralizacijos, neturėtų priimti galutinio sprendimo dėl pilietybės netekimo, neįsitikinusi, kad šis sprendimas įsigalios tik tuomet, kai iš tikrųjų bus įgyta nauja pilietybė.

Atsižvelgiant į tai, tuo atveju, kai Sąjungos piliečio statusas jau laikinai prarastas dėl to, kad per natūralizacijos procedūrą kilmės valstybė narė priėmė sprendimą dėl suinteresuotojo asmens pilietybės netekimo, kol šis asmuo faktiškai neįgijo priimančiosios valstybės narės pilietybės, pareiga užtikrinti SESV 20 straipsnio veiksmingumą tenka būtent pastarajai valstybei narei. Ši pareiga visų pirma taikoma, kai priimamas sprendimas atšaukti garantiją dėl natūralizacijos, dėl kurio asmuo gali galutinai prarasti Sąjungos piliečio statusą. Taigi toks sprendimas gali būti priimtas tik dėl teisėtų priežasčių ir laikantis proporcingumo principo.

Vertinant proporcingumą, be kita ko, reikia patikrinti, ar toks sprendimas pateisinamas atsižvelgiant į atitinkamo asmens padarytų pažeidimų sunkumą. JY atveju, kadangi pažeidimai, padaryti iki garantijos dėl natūralizacijos suteikimo, nesudarė kliūčių ją suteikti, į juos nebegalima atsižvelgti siekiant pagrįsti sprendimą atšaukti šią garantiją. O dėl pažeidimų, padarytų jau gavus garantiją dėl natūralizacijos, pažymėtina, kad, atsižvelgiant į jų pobūdį ir sunkumą, taip pat į reikalavimą sąvokas „viešoji tvarka“ ir „visuomenės saugumas“ aiškinti siaurai, neatrodo, kad JY kelia tikrą, esamą ir pakankamai rimtą grėsmę vienam iš pagrindinių visuomenės interesų ar Austrijos visuomenės saugumui. Kelių eismo taisyklių pažeidimai, už kuriuos baudžiama tik baudomis, negali būti laikomi galinčiais įrodyti, kad šiuos pažeidimus padaręs asmuo kelia grėsmę viešajai tvarkai ir visuomenės saugumui, ir taip pateisinti tai, kad šis asmuo galutinai netektų Sąjungos piliečio statuso.

2. Teisė laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje

2022 m. kovo 10 d. Sprendimas Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs (Visavertis sveikatos draudimas) (C-247/20, [EU:C:2022:177](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teisė laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje – SESV 21 straipsnis – Direktyva 2004/38/EB – 7 straipsnio 1 dalies b punktas ir 16 straipsnis – Valstybės narės pilietis vaikas, gyvenantis kitoje valstybėje narėje – Išvestinė vieno iš tėvų, faktiškai globojančio vaiką, teisė gyventi šalyje – Visaverčio sveikatos draudimo reikalavimas – Vaikas, turintis teisę nuolat gyventi šalyje dalį iš atitinkamų laikotarpių“

VI ir jos sutuoktinis yra Pakistano piliečiai, gyvenantys Šiaurės Airijoje (Jungtinė Karalystė) su savo vaikais. Jų sūnus, Airijos pilietis, gimęs 2004 m., įgijo teisę nuolat gyventi Jungtinėje Karalystėje teisėto gyvenimo šalyje ištisinį penkerių metų laikotarpį pagrindu.

Nors VI, kuri iš pradžių rūpinosi savo vaikais, dirba ir moka mokesčius tik nuo 2016 m. balandžio mėn., jos sutuoktinis dirbo ir buvo apmokestintas visais pagrindinėje byloje nagrinėjamais laikotarpiais, ir abu sutuoktiniai turi pakankamai lėšų savo šeimai išlaikyti.

Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs (mokesčių ir maitų administratorius, Jungtinė Karalystė) nusprendė, kad nuo 2006 m. gegužės mėn. iki rugpjūčio mėn. ir nuo 2014 m. rugpjūčio mėn. iki 2016 m. rugsėjo mėn. VI nebuvo apdrausta visaverčiu sveikatos draudimu, todėl

neturėjo teisės gyventi Jungtinėje Karalystėje ir šiais dviem laikotarpiais negalėjo gauti nei mokesčio kredito už išlaikomą vaiką, nei šeimos išmokų.

Gavęs du ieškinius dėl šių teisių, *Social Security Appeal Tribunal (Northern Ireland)* (Socialinės apsaugos bylų apeliacinis teismas, Šiaurės Airija, Jungtinė Karalystė) Teisingumo Teismo klausė, kiek Direktyvos 2004/38¹²⁷ 7 straipsnio 1 dalies b punkte numatytas reikalavimas turėti visavertį sveikatos draudimą priimančiojoje valstybėje narėje buvo taikomas VI ir jos sūnui atitinkamais laikotarpiais ir, jei taip, ar toks nemokamas draudimas pagal priimančiosios valstybės sveikatos draudimo, kuriuo jie buvo apdrausti, sistema buvo pakankamas šiam reikalavimui įvykdyti.

Teisingumo Teismas konstatavo, kad SESV 21 straipsnis, įtvirtinantis Sąjungos piliečių judėjimo ir apsigyvenimo laisvę, ir Direktyvos 2004/38 16 straipsnio 1 dalis, susijusi su teisės nuolat gyventi šalyje įgijimu, aiškintini taip, kad nei vaikas, Sąjungos pilietis, kuris įgijo teisę nuolat gyventi šalyje, nei už jo globą faktiškai atsakingas vienas iš tėvų neprivalo turėti visavertio sveikatos draudimo, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punktą, kad išsaugotų savo teisę gyventi priimančiojoje valstybėje. Tačiau kalbant apie laikotarpius iki vaiko, Sąjungos piliečio, teisės nuolat gyventi priimančiojoje valstybėje įgijimo, tiek tas vaikas, kai jam prašoma suteikti teisę gyventi šalyje pagal 7 straipsnio 1 dalies b punktą, tiek už jo globą faktiškai atsakingas vienas iš tėvų turi turėti visavertį sveikatos draudimą, kaip tai suprantama pagal šią direktyvą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, kalbėdamas apie laikotarpius po to, kai vaikas, Sąjungos pilietis, įgijo teisę nuolat gyventi šalyje, priimančiojoje valstybėje narėje teisėtai išgyvenęs ištisinį penkerių metų laikotarpį, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad šiai teisei nebetaikomi reikalavimai¹²⁸ turėti jam pačiam ir jo šeimai pakankamų išteklių ir visavertį sveikatos draudimą, taikomi prieš įgyjant tokią teisę nuolat gyventi šalyje¹²⁹.

Dėl vieno iš tėvų, trečiosios valstybės piliečio, kuris faktiškai globoja šį vaiką, Teisingumo Teismas konstatavo, kad pirmasis nėra „šeimos narys“, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2004/38, todėl jis negali iš jos¹³⁰ kildinti teisės nuolat gyventi priimančiojoje valstybėje narėje, kai toks vaikas yra išlaikomas vieno iš tėvų. Iš tiesų „šeimos nario“ sąvoka, kaip ji suprantama pagal tą direktyvą, kalbant apie Sąjungos piliečio giminaičius pagal tiesiąją aukštutinę liniją, apsiriboja¹³¹ šio piliečio „išlaikomais“ tiesioginiais giminaičiais, esančiais aukščiau pagal giminystės liniją.

Vis dėlto pagal Sąjungos teisę nepilnamečiam kitos valstybės narės piliečiui suteikta teisė nuolat gyventi priimančiojoje valstybėje narėje, siekiant užtikrinti šios teisės veiksmingumą, reiškia, kad turi būti laikoma, jog pagal SESV 21 straipsnį vienam iš tėvų, kuris faktiškai globoja šį nepilnametį Sąjungos

¹²⁷ 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičianti Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinanti [d]irektyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (OL L 158, 2004, p. 77; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 46). Šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punkte nustatyta, kad visi Sąjungos piliečiai turi teisę gyventi kitos valstybės narės teritorijoje ilgiau kaip tris mėnesius, jeigu jie turi pakankamai išteklių sau ir savo šeimos nariams, kad per savo gyvenimo šalyje laikotarpį netaptų našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai, taip pat visavertį sveikatos draudimą priimančiojoje valstybėje narėje.

¹²⁸ Pagal Direktyvos 2004/38 16 straipsnio 1 dalies paskutinį sakinį.

¹²⁹ Numatyti Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalies b punkte.

¹³⁰ Direktyvos 2004/38 16 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad šio straipsnio 1 dalis taip pat taikoma šeimos nariams, kurie nėra valstybės narės piliečiai ir teisėtai gyveno priimančiojoje valstybėje narėje su Sąjungos piliečiu ištisinį penkerių metų laikotarpį.

¹³¹ Pagal Direktyvos 2004/38 2 straipsnio 2 punktą.

pilieti, suteikiama teisė gyventi kartu su juo priimančiojoje valstybėje narėje, neatsižvelgiant į šio vieno iš tėvų pilietybę. Darytina išvada, kad Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalies b punkte nustatytų reikalavimų netaikymas po to, kai minėtas nepilnametis įgijo teisę nuolat gyventi šalyje vadovaujantis šios direktyvos 16 straipsnio 1 dalimi, pagal SESV 21 straipsnį taikomas ir vienam iš tėvų.

Antra, kalbant apie laikotarpį iki tol, kol vaikas, kuris yra Sąjungos pilietis, įgijo teisę nuolat gyventi priimančiojoje valstybėje, iš Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalies b punkto formuluotės ir bendros šios direktyvos sistemos bei tikslo matyti, kad ne tik Sąjungos pilietis, bet ir jo šeimos nariai, gyvenantys kartu su juo priimančiojoje valstybėje, taip pat vienas iš tėvų, kuris faktiškai globoja tokį vaiką, turi būti apdrausti visaverčiu sveikatos draudimu.

Šiuo klausimu iš to paties straipsnio, siejamo su jos 10 konstatuojamąja dalimi ir 14 straipsnio 2 dalimi, matyti, kad ekonomiškai neaktyvus Sąjungos pilietis, gyvenantis priimančiojoje valstybėje narėje ilgesnį nei trijų mėnesių, tačiau trumpesnį nei penkerių metų laikotarpį, visų pirma turi turėti visavertį savo ir savo šeimos narių sveikatos draudimą, kad netaptų nepagrįsta našta viešiesiems šios valstybės narės finansams. Vaiko, kuris yra Sąjungos pilietis ir gyvena priimančiojoje valstybėje su vienu iš tėvų, kuris faktiškai jį globoja, atveju šis reikalavimas tenkinamas tiek tada, kai šis vaikas yra apdraustas visaverčiu sveikatos draudimu, taikomu ir vienam iš jo tėvų, tiek tada, kai pastarasis yra apdraustas tokiu draudimu, kuris taikomas ir vaikui.

Vis dėlto tuo atveju, kai Sąjungos pilietis yra nepilnametis, kurio vienas iš tėvų, trečiosios šalies pilietis, atitinkamu laikotarpiu dirbo ir buvo apmokestinamas priimančiojoje valstybėje, būtų neproporcinga atsakyti suteikti šiam vaikui ir vienam iš tėvų, kuris faktiškai globoja vaiką, teisę gyventi šalyje vien dėl to, kad per šį laikotarpį jie buvo nemokamai apdrausti pagal šios valstybės sveikatos draudimo sistemą. Iš tiesų negalima teigti, kad toks nemokamas draudimas, atsižvelgiant į pagrindinės bylos aplinkybes, yra nepagrįsta našta šios valstybės finansams.

3. Trečiųjų šalių piliečių, Sąjungos piliečio šeimos narių, išvestinė teisė gyventi šalyje

2022 m. gegužės 5 d. Sprendimas Subdelegación del Gobierno en Toledo (Šeimos nario gyvenimas šalyje – Nepakankami ištekliai) (C-451/19 ir C-532/19, [EU:C:2022:354](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – SESV 20 straipsnis – Europos Sąjungos pilietybė – Sąjungos pilietis, kuris niekada nesinaudojo judėjimo laisve – Jo šeimos nario, trečiosios šalies piliečio, prašymas išduoti leidimo gyventi šalyje kortelę – Atmetimas – Sąjungos piliečio pareiga turėti pakankamai išteklių – Situoktinių pareiga gyventi kartu – Nepilnametis vaikas, Sąjungos pilietis – Nacionalinės teisės aktai ir praktika – Veiksmingas naudojimas tuo, kas sudaro Sąjungos piliečiams suteikiamų teisių esmę – Galimybės atėmimas“

XU yra Venesueloje gimęs vaikas; jo motina, Venesuelos pilietė, turi išimtinę jo globos teisę. Jis gyvena Ispanijoje su motina, jos sutuoktiniu, Ispanijos piliečiu, ir jų vaiku, kuris irgi yra Ispanijos pilietis. Peru pilietis QP vedė Ispanijos piliėtę, su kuria turi vaiką, Ispanijos pilietį. XU ir QP kiekvienas yra Sąjungos piliečio, kuris turi valstybės, kurioje jie gyvena, pilietybę ir kuris niekada nesinaudojo teise laisvai judėti kitoje valstybėje narėje, šeimos nariai.

XU ir QP prašymai suteikti leidimo gyventi šalyje kortelę kaip Sąjungos piliečio šeimos nariams¹³² buvo atmesti dėl to, kad Sąjungos pilietis sau ir savo šeimos nariams neturėjo pakankamai finansinių išteklių¹³³. XU atveju kompetentinga administracinė institucija, t. y. *Subdelegación del Gobierno en Toledo* (vyriausybės atstovas Toledė, Ispanija), atsižvelgė tik į XU patėvio ekonominę padėtį, o QP atveju – tik į jo sutuoktinės.

Kadangi skundai dėl šių sprendimų dėl atmetimo buvo patenkinti, administracija apskundė sprendimus šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme.

Šiam teismui kilo klausimas, ar Sąjungos teisė¹³⁴ atitinka praktika, kai automatiškai atsisakoma leisti trečiosios šalies piliečiui susijungti su Ispanijos piliečiu, kuris niekada nesinaudojo judėjimo laisve, vien dėl pastarojo ekonominės padėties. Tokia praktika galėtų lemti, kad šis Ispanijos pilietis turėtų išvykti iš Sąjungos teritorijos. Šio teismo teigimu, taip galėtų būti abiejose bylose, atsižvelgiant į Ispanijos teisės aktuose, reglamentuojančiuose santuokos institutą, nustatytą pareigą gyventi kartu¹³⁵.

Savo sprendime Teisingumo Teismas iš esmės nusprendė, kad pagal Sąjungos teisę valstybei narei draudžiama atmesti prašymą dėl šeimos susijungimo, pateiktą dėl trečiosios šalies piliečio, kuris yra Sąjungos piliečio, turinčio šios valstybės narės pilietybę ir niekada nesinaudojusio judėjimo laisve, šeimos narys, neišnagrinėjus, ar tarp minėto Sąjungos piliečio ir to šeimos nario yra toks priklausomumo santykis, kad, atsisakius pastarajam suteikti išvestinę teisę gyventi šalyje, Sąjungos pilietis būtų priverstas apskritai išvykti iš Sąjungos teritorijos ir taip netektų galimybės veiksmingai naudotis tuo, kas sudaro dėl jo Sąjungos piliečio statuso suteikiamų teisių esmę. Toliau jis pateikė kelis paaiškinimus, kaip įvertinti, ar kiekvienu atveju egzistuoja priklausomumo santykis, galintis pateisinti išvestinės teisės gyventi šalyje suteikimą trečiosios šalies piliečiui pagal Sąjungos teisę.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl šeimos susijungimo ir reikalavimo turėti pakankamai išteklių Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad Sąjungos teisė iš principo netaikoma trečiosios šalies piliečio prašymui dėl šeimos susijungimo su savo šeimos nariu, kuris yra niekada judėjimo laisve nesinaudojęs valstybės narės pilietis, todėl iš principo pagal ją nedraudžiami valstybės narės teisės aktai, pagal kuriuos tokiam šeimos susijungimui taikoma sąlyga turėti pakankamai išteklių. Vis dėlto sisteminis tokios sąlygos taikymas be jokių išimčių gali pažeisti išvestinę teisę gyventi šalyje, kuri labai specifinėmis aplinkybėmis pagal SESV 20 straipsnį turi būti pripažinta trečiosios šalies piliečiui, Sąjungos piliečio šeimos nariui, be kita ko, tuo atveju, jeigu dėl atsisakymo suteikti tokią teisę minėtas pilietis būtų priverstas išvykti iš Sąjungos teritorijos, taip atimant iš jo galimybę veiksmingai naudotis tuo, kas sudaro dėl jo Sąjungos piliečio statuso suteikiamų teisių esmę. Taip būtų tada, jeigu tarp šio trečiosios šalies piliečio ir Sąjungos piliečio, jo šeimos nario, egzistuoja toks priklausomumo santykis, dėl kurio tas Sąjungos pilietis būtų priverstas lydėti tą trečiosios šalies pilietį ir apskritai išvykti iš Sąjungos teritorijos.

Dėl priklausomumo santykio egzistavimo byloje C-532/19 Teisingumo Teismas pirmiausia nurodė, kad priklausomumo santykis, galintis pateisinti išvestinės teisės gyventi šalyje suteikimą pagal

¹³² Nagrinėjamosiose bylose XU atveju – jo patėvis ir QP atveju – jo sutuoktinė.

¹³³ Tam, kad netaptų našta Ispanijos socialinės paramos sistemai, kaip numatyta Ispanijos teisės aktuose.

¹³⁴ SESV 20 straipsnis, susijęs su Sąjungos pilietybe.

¹³⁵ Byloje C-532/19 atsisakius QP suteikti teisę gyventi šalyje, jo sutuoktinė privalėtų išvykti iš Sąjungos teritorijos. Byloje C-451/19 atsisakius XU suteikti teisę gyventi šalyje, XU ir jo motina turėtų išvykti iš Sąjungos teritorijos, ir dėl to ne tik jos sutuoktinis, bet ir jų nepilnametis vaikas, Ispanijos pilietis, būtų priversti išvykti iš šios teritorijos.

SESV 20 straipsnį, neegzistuoja vien dėl to, kad pilnametis valstybės narės pilietis, niekada nesinaudojęs judėjimo laisve, ir jo pilnametis sutuoktinis, trečiosios šalies pilietis, pagal valstybės narės, kurios pilietybę turi tas Sąjungos pilietis ir kurioje ta santuoka buvo sudaryta, teisę privalo gyventi kartu.

Tada Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar toks priklausomumo santykis gali egzistuoti, kai šis trečiosios šalies pilietis ir jo sutuoktinis, kuris yra valstybės narės pilietis, niekada nesinaudojęs judėjimo laisve, yra nepilnamečio, tos pačios valstybės narės piliečio, kuris nesinaudojo judėjimo laisve, tėvai.

Iš tiesų, siekianti įvertinti, ar yra grėsmė, kad atitinkamas vaikas, Sąjungos pilietis, bus priverstas išvykti iš Sąjungos teritorijos, jeigu vienam iš jo tėvų, trečiosios šalies piliečiui, būtų atsisakyta suteikti išvestinę teisę gyventi atitinkamoje valstybėje narėje, reikia nustatyti, ar būtent šis vienas iš tėvų faktiškai rūpinasi vaiku ir ar tarp jų egzistuoja faktinis priklausomumo santykis, taip pat atsižvelgiant į teisę į šeimos gyvenimo gerbimą¹³⁶ ir pareigą atsižvelgti į vaiko interesus¹³⁷.

Aplinkybė, kad kitas iš tėvų, Sąjungos pilietis, iš tiesų gali ir yra pasirengęs vienas kasdien faktiškai rūpintis vaiku, yra nepakankama, kad būtų galima konstatuoti, jog tarp vieno iš tėvų, trečiosios šalies piliečio, ir vaiko nėra tokio priklausomumo ryšio, kad vaikas būtų priverstas išvykti iš Sąjungos teritorijos, jeigu šiam trečiosios šalies piliečiui būtų atsisakyta suteikti teisę gyventi šalyje. Tokia išvada, siekiant užtikrinti atitinkamo vaiko interesus, turi būti daroma atsižvelgiant į visas nagrinėjamo atvejo aplinkybes¹³⁸.

Taigi aplinkybė, kad vienas iš tėvų, trečiosios šalies pilietis, gyvena kartu su nepilnamečiu vaiku, Sąjungos piliečiu, yra svarbi nustatant, ar tarp jų yra priklausomumo santykis, tačiau ji nėra būtina sąlyga. Be to, kai nepilnametis Sąjungos pilietis nuolat gyvena kartu su abiem tėvais, taigi abu tėvai kasdien dalijasi šio vaiko globa, teisine, emocine ir finansine priežiūra, galima daryti nuginčijamą prielaidą, kad tarp šio nepilnamečio Sąjungos piliečio ir jo vieno iš tėvų, trečiosios šalies piliečio, yra priklausomumo santykis, neatsižvelgiant į tai, kad kitas iš šio vaiko tėvų, kaip valstybės narės, kurios teritorijoje gyvena ši šeima, pilietis, turi besąlyginę teisę likti šios valstybės narės teritorijoje.

Dėl priklausomumo santykio egzistavimo byloje C-451/19 Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo, kad atsižvelgiant į tai, kad išvestinė teisė gyventi šalyje, kuri gali būti suteikta trečiosios šalies piliečiui pagal SESV 20 straipsnį, yra subsidiari, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi, be kita ko, išnagrinėti, ar XU, kuris prašymo išduoti leidimą gyventi šalyje atmetimo dieną buvo nepilnametis ir kurio motina, trečiosios šalies pilietė, turėjo tokį leidimą gyventi Ispanijos teritorijoje, galėjo tuo metu būti suteikta teisė gyventi šioje teritorijoje pagal Direktyvą 2003/8¹³⁹.

¹³⁶ Įtvirtintą Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 7 straipsnyje.

¹³⁷ Pripažintą Chartijos 24 straipsnio 2 dalyje; ji apima ir šio vaiko teisę reguliariai palaikyti asmeninius santykius ir tiesiogiai bendrauti su abiem savo tėvais, įtvirtintą Chartijos 24 straipsnio 3 dalyje.

¹³⁸ Be kita ko, vaiko amžių, jo fizinį ir emocinį išsivystymą, kiek stiprus emocinis ryšys su vienu iš tėvų, Sąjungos piliečiu, ir kitu iš tėvų, trečiosios šalies piliečiu, ir grėsmę, kurią išsiskyrimas su pastaruju keltų šio vaiko raidai.

¹³⁹ 2003 m. rugsėjo 22 d. Tarybos direktyvos 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą (OL L 251, 2003, p. 12; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 224) 4 straipsnio 1 dalies c punktas. Nors šioje direktyvoje numatyta, kad ji netaikoma Sąjungos piliečio šeimos nariams, atsižvelgiant į jos tikslą skatinti šeimos susijungimą ir apsaugą, kurią ja siekiama suteikti trečiųjų šalių piliečiams, visų pirma nepilnamečiams, negalima atmesti galimybės jos taikyti nepilnamečiam trečiosios šalies piliečiui vien dėl to, kad jo vienas iš tėvų, trečiosios šalies pilietis, taip pat yra Sąjungos piliečio, gimusio iš santuokos su Sąjungos piliečiu, vienas iš tėvų.

Tada darydamas prielaidą, kad XU neturi jokio leidimo gyventi šalyje pagal Sąjungos antrinės teisės ar nacionalinės teisės nuostatas, Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar pagal SESV 20 straipsnį šiam trečiosios šalies piliečiui leidžiama suteikti išvestinę teisę gyventi šalyje.

Šiuo klausimu reikia nustatyti, ar prašymo išduoti XU leidimą gyventi šalyje atmetimo dieną dėl priverstinio jo išvykimo jo motina būtų priversta išvykti iš Sąjungos teritorijos dėl tarp jų egzistuojančio priklausomumo santykio ir, jei taip, ar atitinkamai dėl XU motinos išvykimo jos nepilnametis vaikas, Sąjungos pilietis, taip pat turėtų išvykti iš Sąjungos teritorijos dėl priklausomumo santykio, kuris egzistuoja tarp šio Sąjungos piliečio ir jo motinos.

SESV 20 straipsnio taikymo tikslais vertinimas, ar egzistuoja priklausomumo santykis tarp vieno iš tėvų ir jo vaiko, kurie abu yra trečiųjų šalių piliečiai, *mutatis mutandis* grindžiamas tais pačiais kriterijais, kaip ir pirma nurodytieji. Kai trečiosios šalies pilietis, kuriam atsisakyta išduoti leidimą gyventi šalyje ir kuris dėl to gali būti priverstas išvykti iš Sąjungos teritorijos, yra nepilnametis vaikas, aplinkybė, kad kitas jo vienas iš tėvų gali teisiniu, finansiniu ir emociniu požiūriais būti atsakingas už šį nepilnametį, taip pat ir jo kilmės šalyje, yra reikšminga, tačiau jos nepakanka siekiant padaryti išvadą, kad vienas iš tėvų, trečiosios šalies pilietis, kuris gyvena tos valstybės narės teritorijoje, nebus faktiškai priverstas išvykti iš Sąjungos teritorijos.

Jeigu tuo metu, kai prašymas išduoti XU leidimą gyventi šalyje buvo atmetas, priverstinis jo išvykimas iš Ispanijos teritorijos praktiškai galėjo priversti ne tik jo motiną, trečiosios šalies pilietę, bet ir kitą jos vaiką, Sąjungos pilietį, išvykti iš Sąjungos teritorijos, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas, jo įbroliai XU turėtų būti suteikta išvestinė teisė gyventi šalyje pagal SESV 20 straipsnį, siekiant užkirsti kelią tam, kad iš šio Sąjungos piliečio dėl jo išvykimo nebūtų atimta galimybė naudotis tuo, kas sudaro dėl jo statuso turimų pagrindinių teisių esmę.

4. Diskriminacija dėl pilietybės

2022 m. gruodžio 22 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Generalstaatsanwaltschaft München* (Ekstradicijos į Bosniją ir Hercegoviną prašymas) (C-237/21, [EU:C:2022:1017](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Europos Sąjungos pilietybė – SESV 18 ir 21 straipsniai – Valstybei narei pateiktas trečiosios valstybės prašymas išduoti Sąjungos pilietį, turintį kitos valstybės narės pilietybę, pasinaudojusį teise laisvai judėti pirmojoje valstybėje narėje – Prašymas, pateiktas siekiant įvykdyti laisvės atėmimo bausmę – Tik savo piliečiams taikomas ekstradicijos draudimas – Laisvo judėjimo apribojimas – Pateisinimas, grindžiamas nebaudžiamumo prevencija – Proporcingumas“

Kroatijos, Bosnijos ir Hercegovinos ir Serbijos pilietis S.M. nuo 2017 m. gyvena Vokietijoje ir nuo 2020 m. joje dirba. 2020 m. lapkričio mėn. Bosnijos ir Hercegovinos valdžios institucijos paprašė Vokietijos Federacinės Respublikos išduoti S.M., kad būtų įvykdyta Bosnijos ir Hercegovinos teismo jam paskirta laisvės atėmimo bausmė.

Generalstaatsanwaltschaft München (Miuncheno generalinė prokuratūra, Vokietija), remdamasi Sprendimu *Raugevičius*¹⁴⁰, paprašė pripažinti S.M. ekstradiciją negalima.

¹⁴⁰ 2018 m. lapkričio 13 d. Sprendime *Raugevičius* (C-247/17, [EU:C:2018:898](#), toliau – Sprendimas *Raugevičius*) Teisingumo Teismas išaiškino SESV 18 straipsnį (jame įtvirtintas nediskriminavimo dėl pilietybės principas) ir SESV 21 straipsnį (jo 1 dalyje garantuojama teisė laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje) taip, kad trečiajai valstybei ne

Kaip teigė *Oberlandesgericht München* (Miuncheno aukštesnysis apygardos teismas, Vokietija), kuris šioje byloje buvo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, Miuncheno generalinės prokuratūros prašymo pagrindumas priklauso nuo to, ar SESV 18 ir 21 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiama vykdyti Sąjungos piliečio ekstradiciją, net jei pagal tarptautines sutartis prašomoji valstybė narė¹⁴¹ privalo jį išduoti.

Jis manė, kad į šį klausimą nebuvo atsakyta Sprendime *Raugevičius*, nes byloje, kurioje priimtas tas sprendimas, prašomoji valstybė narė pagal taikytinas tarptautines sutartis turėjo teisę neišduoti Lietuvos piliečio už Sąjungos ribų. O šioje byloje Vokietija privalėjo išduoti S.M. Bosnijai ir Hercegovinai pagal 1957 m. gruodžio 13 d. Paryžiuje pasirašytą Europos konvenciją dėl ekstradicijos. Pagal šios konvencijos 1 straipsnį Vokietija ir Bosnija ir Hercegovina privalo perduoti viena kitai asmenis, kuriuos prašančiosios valstybės teisminės institucijos prašo perduoti, kad būtų įvykdyta bausmė. Šiuo klausimu pažymėtina, kad Vokietijos pagal šios konvencijos 6 straipsnį pateiktoje deklaracijoje dėl jos „piliečių“ apsaugos nuo ekstradicijos ši sąvoka apima tik Vokietijos pilietybę turinčius asmenis.

Sprendime *Raugevičius* Teisingumo Teismas nenagrinėjo klausimo, ar būtinybė numatyti mažiau ribojančias priemones nei ekstradicija gali reikšti, kad prašomoji valstybė narė pažeidžia iš tarptautinės teisės kylančius įsipareigojimus.

Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kreipėsi į Teisingumo Teismą dėl SESV 18 ir 21 straipsnių išaiškinimo. Iš esmės jis siekė išsiaiškinti, ar pagal šiuos straipsnius valstybei narei, gavusiai trečiosios valstybės ekstradicijos prašymą, pateiktą siekiant įvykdyti laisvės atėmimo bausmę kitos valstybės narės piliečiui, nuolat gyvenančiam pirmojoje valstybėje narėje, pagal kurios nacionalinę teisę draudžiama tik jos pačios piliečių ekstradicija už Sąjungos teritorijos ribų ir numatyta galimybė šią bausmę atlikti jos teritorijoje, jei trečioji valstybė su tuo sutinka, draudžiama išduoti šį Sąjungos pilietį vadovaujantis pagal tarptautinę konvenciją jai tenkančiais įsipareigojimais, jeigu ji faktiškai negali perimti skirtos bausmės vykdymo, nes negavo trečiosios valstybės sutikimo.

Savo sprendime Teisingumo Teismas atsakė, kad SESV 18 ir 21 straipsniai turi būti aiškinami taip:

- tokiomis aplinkybėmis prašomoji valstybė narė turi aktyviai siekti ekstradicijos prašymą pateikusios trečiosios valstybės sutikimo, kad kitos valstybės narės piliečiui, nuolat gyvenančiam prašomojoje valstybėje narėje, paskirta bausmė būtų įvykdyta šios valstybės narės teritorijoje,

baudžiamojo persekiojimo tikslais, bet siekiant įvykdyti laisvės atėmimo bausmę pateikus ekstradicijos prašymą dėl Sąjungos piliečio, pasinaudojusio teise laisvai judėti, prašomoji valstybė narė, pagal kurios nacionalinę teisę draudžiama taikyti jos piliečių ekstradiciją už Sąjungos ribų tam, kad būtų įvykdyta bausmė, ir numatyta galimybė tokią užsienyje paskirtą bausmę atlikti jos teritorijoje, privalo šiam Sąjungos piliečiui, nuolat gyvenančiam jos teritorijoje, užtikrinti vienodą, kaip ir savo piliečių, vertinimą ekstradicijos klausimais (50 punktą ir rezoliucinė dalis).

¹⁴¹ Valstybė narė, kuriai pateiktas ekstradicijos prašymas.

tam pasitelkdama visus bendradarbiavimo ir pagalbos baudžiamosiose bylose mechanizmus, kuriais ji gali naudotis, palaikydama santykius su šia trečiaja valstybe,

- jei tokio sutikimo negauta, pagal juos prašančiajai valstybei narei tokiomis aplinkybėmis nedraudžiama vykdyti šio Sąjungos piliečio ekstradicijos, laikantis jai pagal tarptautinę konvenciją tenkančių įsipareigojimų, jei ši ekstradicija nepažeidžia Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje¹⁴² garantuojamų teisių.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas priminė, kad Sprendime *Raugevičius*, kuris, kaip ir pagrindinė byla, susijęs su trečiosios valstybės, su kuria Sąjunga nėra sudariusi ekstradicijos susitarimo, pateiktu ekstradicijos prašymu, jis konstatavo, jog nors, nesant Sąjungos teisės nuostatų, reglamentuojančių valstybių narių piliečių ekstradiciją į trečiąsias valstybes, valstybės narės turi kompetenciją priimti tokias nuostatas, šią kompetenciją jos privalo įgyvendinti laikydamosi Sąjungos teisės, be kita ko, SESV 18 straipsnio ir 21 straipsnio 1 dalies.

Kaip teisėtai Vokietijoje gyvenantis Kroatijos pilietis S.M. dėl Sąjungos piliečio statuso turi teisę remtis SESV 21 straipsnio 1 dalimi ir patenka į Sutarčių taikymo sritį, kaip apibrėžta SESV 18 straipsnyje. Aplinkybė, kad asmuo turi ir ekstradicijos prašymą pateikusios trečiosios valstybės pilietybę, negali jam kliudyti pasinaudoti dėl Sąjungos piliečio statuso suteikiamomis teisėmis ir laisvėmis, be kita ko, garantuojamomis SESV 18 ir 21 straipsniuose.

Antra, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad valstybės narės teisės normos dėl ekstradicijos, kuriose, kaip pagrindinėje byloje, įtvirtinamas skirtingas požiūris, atsižvelgiant į tai, ar prašomas perduoti asmuo yra šios, ar kitos valstybės narės pilietis, gali paveikti kitų valstybių narių piliečių, teisėtai gyvenančių prašomojoje valstybėje narėje, teisę laisvai judėti ir gyventi šalyje, nes pagal šias normas jiems nesuteikiama apsaugos nuo ekstradicijos, kuri taikoma tik tos valstybės narės piliečiams.

Vadinasi, esant tokiai situacijai, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, nevienodas požiūris, dėl kurio leidžiama kitos valstybės narės nei prašomoji valstybė narė piliečio ekstradicija, yra minėtos laisvės apribojimas, ir jis gali būti pateisinamas, tik jeigu yra pagrįstas objektyviomis priežastimis ir proporcingas nacionaline teise siekiamam teisėtam tikslui.

Teisėtas tikslas išvengti nusikalstamą veiką padariusių asmenų nebaudžiamumo rizikos leidžia pateisinti priemonę, kuria ribojama SESV 21 straipsnyje įtvirtinta laisvė, tik jeigu ši priemonė yra būtina interesų, kuriuos ja siekiama užtikrinti, apsaugai ir tik tiek, kiek šių tikslų negalima pasiekti mažiau ribojančiomis priemonėmis.

Tuo atveju, kai ekstradicijos prašymas pateikiamas siekiant įvykdyti laisvės atėmimo bausmę, galimybė įvykdyti bausmę, dėl kurios pateiktas ekstradicijos prašymas, prašomosios valstybės narės teritorijoje, kai tokia galimybė numatyta jos teisėje, būtent yra ekstradicijai alternatyvi priemonė, mažiau kliudanti įgyvendinti Sąjungos piliečio, nuolat gyvenančio šioje valstybėje narėje, teisę laisvai judėti ir gyventi šalyje. Taigi pagal SESV 18 ir 21 straipsnius toks kitos valstybės narės pilietis, nuolat gyvenantis prašomojoje valstybėje narėje, turėtų galėti atlikti jam skirtą bausmę šios valstybės narės teritorijoje tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir jos piliečiai.

Trečia, Teisingumo Teismas vis dėlto pabrėžė, kad Sprendime *Raugevičius* suformuotoje jurisprudencijoje nebuvo įtvirtinta automatiška ir absoliuti Sąjungos piliečių teisė nebūti išduotiems už Sąjungos teritorijos ribų. Teisingumo Teismas taip pat nurodė, kad, esant nacionalinės teisės

¹⁴² Toliau – Chartija.

nuostatai, pagal kurią, kaip pagrindinėje byloje, skirtingai vertinami prašomosios valstybės narės piliečiai ir joje nuolat gyvenantys Sąjungos piliečiai, draudžiant tik savo piliečių ekstradiciją, šiai valstybei narei tenka pareiga aktyviai ieškoti ekstradicijai alternatyvios priemonės, mažiau kliudančios įgyvendinti teises ir laisves, kurias tokie Sąjungos piliečiai kildina iš SESV 18 ir 21 straipsnių, kai dėl jų trečioji valstybė pateikia ekstradicijos prašymą.

Kai tokios ekstradicijai alternatyvios priemonės taikymas reiškia, kad Sąjungos piliečiai, nuolat gyvenantys prašomojoje valstybėje narėje, gali atlikti jiems skirtą bausmę šioje valstybėje narėje tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir tos valstybės narės piliečiai, tačiau šis taikymas priklauso nuo ekstradicijos prašymą pateikusios trečiosios valstybės sutikimo, pagal SESV 18 ir 21 straipsnius prašomoji valstybė narė privalo aktyviai siekti šios trečiosios valstybės sutikimo, pasinaudodama visais bendradarbiavimo ir pagalbos baudžiamosiose bylose mechanizmais, kuriais ji gali naudotis, palaikydama santykius su ta trečiąja valstybe.

Jei ši trečioji valstybė sutinka, kad bausmė būtų vykdoma prašomosios valstybės narės teritorijoje, ši valstybė narė gali leisti Sąjungos piliečiui, dėl kurio pateiktas ekstradicijos prašymas ir kuris nuolat gyvena jos teritorijoje, joje atlikti ekstradicijos prašymą pateikusioje trečiojoje valstybėje jam paskirtą bausmę ir užtikrinti, kad ekstradicijos klausimu su juo bus elgiamasi taip pat kaip su šios valstybės narės piliečiais.

Tokiu atveju taikydama ekstradicijai alternatyvią priemonę prašomoji valstybė narė taip pat galėtų įgyvendinti savo įgaliojimus, laikydamosi sutartinių įsipareigojimų, kurie ją sieja su šia trečiąja valstybe. Iš tiesų šios trečiosios valstybės sutikimas, kad visa ekstradicijos prašyme nurodyta bausmė būtų vykdoma prašomosios valstybės narės teritorijoje, galėtų lemti, jog šio prašymo vykdymas taptų perteklinis.

Vis dėlto, jeigu šios trečiosios valstybės sutikimo negauta, ekstradicijai alternatyvi priemonė, kurios reikalaujama pagal SESV 18 ir 21 straipsnius, negali būti taikoma. Tokiu atveju ši valstybė narė gali vykdyti atitinkamo asmens ekstradiciją, laikydamosi jai pagal Europos konvenciją dėl ekstradicijos tenkančių įpareigojimų, nes atsisakymas vykdyti ekstradiciją neleistų išvengti šio asmens nebaudžiamumo rizikos.

Tokiu atveju atitinkamo asmens ekstradicija atsižvelgiant į šį tikslą yra būtina ir proporcinga priemonė, todėl teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje apribojimas, kylantis dėl ekstradicijos siekiant įvykdyti bausmę, yra pateisinamas. Vis dėlto prašomoji valstybė narė turi patikrinti, ar ši ekstradicija nepažeis Chartijos 19 straipsnio 2 dalyje numatytos apsaugos nuo bet kokios rimtos grėsmės, kad atitinkamas asmuo ekstradicijos prašymą pateikusioje trečiojoje valstybėje gali būti nubaustas mirties bausme, patirti kankinimų ar kitokį nežmonišką ar žeminamą elgesį arba būti taip baudžiamas.

V. Institucinės nuostatos

1. Sąjungos institucijų ir organų būstinių vieta

2022 m. liepos 14 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Italija ir Comune di Milano / Taryba (Europos vaistų agentūros būstinės vieta) (C-59/18 ir C-182/18, [EU:C:2022:567](#))

„Ieškinys dėl panaikinimo – Institucinė teisė – Europos Sąjungos įstaigos ir organai – Europos vaistų agentūra (EMA) – Kompetencija nustatyti būstinės vietą – SESV 341 straipsnis – Taikymo sritis – Valstybių narių vyriausybių atstovų per Tarybos susitikimą priimtas sprendimas – Teisingumo Teismo jurisdikcija pagal SESV 263 straipsnį – Akto rengėjas ir akto teisinis pobūdis – Privalomų pasekmių nebuvimas Sąjungos teisinėje sistemoje“

2022 m. liepos 14 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Italija ir Comune di Milano / Taryba ir Parlamentas (Europos vaistų agentūros būstinės vieta) (C-106/19 ir C-232/19, [EU:C:2022:568](#))

„Ieškinys dėl panaikinimo – Institucinė teisė – Reglamentas (ES) 2018/1718 – Europos vaistų agentūros (EMA) būstinės vietos nustatymas Amsterdame (Nyderlandai) – SESV 263 straipsnis – Priimtinumas – Suinteresuotumas pareikšti ieškinį – „Locus standi“ – Tiesioginė ir konkreti sąsaja – Valstybių narių vyriausybių atstovų per Tarybos susitikimą priimtas sprendimas dėl Europos Sąjungos agentūros būstinės vietos nustatymo – Privalomų pasekmių nebuvimas Sąjungos teisinėje sistemoje – Europos Parlamento prerogatyvos“

2022 m. liepos 14 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Parlamentas / Taryba (Europos darbo institucijos būstinės vieta) (C-743/19, [EU:C:2022:569](#))

„Ieškinys dėl panaikinimo – Institucinė teisė – Europos Sąjungos įstaigos ir organai – Europos darbo institucija (ELA) – Kompetencija nustatyti būstinės vietą – SESV 341 straipsnis – Taikymo sritis – Valstybių narių vyriausybių atstovų per Tarybos susitikimą priimtas sprendimas – Teisingumo Teismo jurisdikcija pagal SESV 263 straipsnį – Akto rengėjas ir akto teisinis pobūdis – Privalomų pasekmių nebuvimas Sąjungos teisinėje sistemoje“

Teisingumo Teismas gavo penkis ieškinius dėl įvairių aktų, priimtų, pirma, valstybių narių vyriausybių atstovų ir, antra, Tarybos ir Europos Parlamento dėl dviejų Europos agentūrų būstinių vietos, panaikinimo.

Du ieškinius pareiškė Italija ir *Comune di Milano* (Milano savivaldybė, Italija) atitinkamai, pirma, Tarybai dėl 2017 m. lapkričio 20 d. valstybių narių vyriausybių atstovų sprendimo¹⁴³ (sujungtos bylos C-59/18

¹⁴³ Per Tarybos susitikimą priimtas sprendimas dėl Amsterdamo miesto patvirtinimo naująja Europos vaistų agentūros (EMA) būstinės vieta (toliau – Sprendimas dėl naujosios EMA būstinės vietos nustatymo).

ir C-182/18) panaikinimo ir, antra, Europos Parlamentui ir Tarybai dėl Reglamento (ES) 2018/1718¹⁴⁴ (sujungtos bylos C-106/19 ir C-232/19) dėl Amsterdamo (Nyderlandai) miesto nustatymo naująja Europos vaistų agentūros (EMA) būstinės vieta po *Brexit* panaikinimo. Kitą ieškinį pareiškė Parlamentas Tarybai dėl 2019 m. birželio 13 d. valstybių narių vyriausybių atstovų bendru sutarimu priimto sprendimo¹⁴⁵, kuriuo nustatoma Europos darbo institucijos (ELA) būstinės vieta Bratislavoje (Slovakija), panaikinimo (byla C-743/19).

Bylose dėl EMA būstinės vietos valstybių ar vyriausybių vadovai po *Brexit* patvirtino procedūrą dėl sprendimo dėl minėtos būstinės vietos, iki šiol buvusios Londone (Jungtinė Karalystė), perkėlimo į kitą vietą priėmimo. Pasibaigus šiai procedūrai Nyderlandų pasiūlymas laimėjo prieš Italijos pasiūlymą (Milaną). Todėl 2017 m. lapkričio 20 d. sprendimu valstybių narių vyriausybių atstovai per Tarybos susitikimą patvirtino Amsterdamo miestą naująja EMA būstinės vieta. Šis patvirtinimas buvo įtrauktas į ginčijamą reglamentą laikantis įprastos teisėkūros procedūros, dalyvaujant Parlamentui. Vis dėlto Italija ir Milano savivaldybė teigė, kad sprendimas, kuriuo nustatoma naujoji EMA būstinės vieta, kiek jis susijęs su Sąjungos agentūros, o ne jos institucijos būstinės vietos patvirtinimu, priklauso išimtinai Sąjungos kompetencijai ir iš tikrųjų turi būti priskirtas Tarybai. Todėl jos ginčijo šio sprendimo, kaip ginčijamo reglamento pagrindo, teisėtumą ir, be kita ko, teigė, kad priimdamas šį reglamentą Parlamentas neviseiškai įgyvendino savo teisėkūros įgaliojimus.

Byloje dėl ELA būstinės vietos valstybių narių vyriausybių atstovai bendru sutarimu patvirtino procedūrą ir kriterijus, leidžiančius priimti sprendimą dėl šios agentūros būstinės vietos. Taikydami šią procedūrą jie per Tarybos susitikimą priėmė sprendimą dėl ELA būstinės vietos nustatymo Bratislavoje. Parlamentas teigė, kad tikrasis šio sprendimo rengėjas iš tikrųjų buvo Taryba ir kad dėl teisiškai privalomo Sąjungos akto jį galima ginčyti Teisingumo Teisme pareiškiant ieškinį dėl panaikinimo.

Trijuose didžiosios kolegijos sprendimuose Teisingumo Teismas plėtoja savo jurisprudenciją dėl teisinio pagrindo, taikomo nustatant Sąjungos įstaigų ir organų būstinių vietą. Jis, be kita ko, nusprendė, kad sprendimai, kuriuose nustatoma naujoji EMA būstinės vieta ir ELA būstinės vieta, yra politinio pobūdžio aktai, kuriuos priėmė tik valstybės narės, turinčios tokį statusą, bet ne kaip Tarybos narės, todėl šiems aktams netaikoma SESV 263 straipsnyje numatyta teisėtumo kontrolė. Šių sprendimų negalima prilyginti sprendimams, priimtiems pagal SESV 341 straipsnį¹⁴⁶; šio straipsnio tikslas – tik nustatyti Sąjungos institucijų¹⁴⁷ būstinių vietą. Taigi ši nuostata negali būti minėtų sprendimų teisinis pagrindas.

Teisingumo Teismo vertinimas

- **Dėl regioninio ar vietos subjekto pareikšto ieškinio dėl reglamento, kuriuo nustatoma Sąjungos įstaigos ar organo būstinės vieta, priimtumo (sujungtos bylos C-106/19 ir C-232/19)**

¹⁴⁴ 2018 m. lapkričio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/1718, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 726/2004 nuostatos dėl Europos vaistų agentūros būstinės vietos (OL L 291, 2018, p. 3; toliau – ginčijamas reglamentas).

¹⁴⁵ 2019 m. birželio 13 d. Bendru valstybių narių vyriausybių atstovų sutarimu priimtas sprendimas (ES) 2019/1199 dėl Europos darbo institucijos būstinės vietos (OL L 189, 2019, p. 68; toliau – Sprendimas dėl ELA būstinės vietos).

¹⁴⁶ SESV 341 straipsnyje numatyta, kad „Sąjungos institucijų būstinės vieta nustatoma bendru valstybių narių vyriausybių sutarimu“.

¹⁴⁷ Kaip antai nurodytą ESS 13 straipsnio 1 dalyje.

Teisingumo Teismas visų pirma priminė, kad regioninio subjekto ieškinys negali būti prilygintas valstybės narės ieškiniui, kaip jis suprantamas pagal SESV 263 straipsnį, todėl toks subjektas turi pagrįsti tiek suinteresuotumą kreiptis į teismą, tiek *locus standi*. Konstatavęs, kad Milano savivaldybė turi suinteresuotumą kreiptis į teismą, nes panaikinus ginčijamą reglamentą būtų atnaujinta teisėkūros procedūra, kuria siekiama nustatyti EMA būstinės vietą, dėl kurios ji pateikė kandidatūrą, Teisingumo Teismas nusprendė, kad šis reglamentas yra tiesiogiai ir konkrečiai susijęs su šiuo subjektu, todėl jis turi teisę prašyti jį panaikinti. Šiuo klausimu jis konstatavo, kad, pirma, šis reglamentuojamojo pobūdžio aktas nepalieka jokios diskrecijos asmenims, kuriems jis skirtas, ir, antra, Milano savivaldybė konkrečiai dalyvavo EMA būstinės vietos atrankos procedūroje; dėl jos ji atsidūrė padėtyje, kuri ją individualizavo taip pat, kaip ir asmenį, kuriam jis skirtas.

- **Dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos nagrinėti valstybių narių sprendimus dėl Sąjungos įstaigos ar organo būstinės vietos nustatymo (sujungtos bylos C-59/18 ir C-182/18 ir byla C-743/19)**

Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad ieškinio dėl panaikinimo atveju Sąjungos teismas turi jurisdikciją tik patikrinti Sąjungos institucijoms, įstaigoms ir organams priskiriamų aktų teisėtumą. Taigi aktams, kuriuos priėmė valstybių narių vyriausybės atstovai, veikiantys kaip savo vyriausybės atstovai ir todėl kartu įgyvendinantys valstybių narių kompetenciją, netaikoma Sąjungos teismo vykdoma teisėtumo kontrolė, nebent ginčijamas aktas, atsižvelgiant į jo turinį ir priėmimo aplinkybes, iš tikrųjų yra Tarybos sprendimas. Todėl jis konstatavo, kad sprendimai dėl naujosios EMA būstinės vietos ir ELA būstinės vietos gali būti nagrinėjami tik atsižvelgiant į teisinį pagrindą, taikomą nustatant Sąjungos įstaigų ir organų būstinių vietą.

Šiuo klausimu jis, remdamasi teksto, konteksto ir teleologine analize, nagrinėjo, ar SESV 341 straipsniu galima pagrįstai remtis kaip šių sprendimų pagrindu¹⁴⁸.

Pirma, Teisingumo Teismas konstatavo, kad SESV 341 straipsnio formuluotė formaliai taikoma tik „Sąjungos institucijoms“.

Antra, dėl šios nuostatos konteksto jis, be kita ko, manė, kad jo pateiktu plačiu šios sąvokos aiškinimu deliktinės atsakomybės srityje¹⁴⁹ negalima veiksmingai remtis siekiant pagal analogiją apibrėžti šios nuostatos taikymo sritį. Be to, Teisingumo Teismas konstatavo, kad ankstesnė institucinė praktika, kuria remiasi Taryba ir pagal kurią Sąjungos įstaigų ir organų būstinių vietą buvo nustatoma remiantis politiniu sprendimu, kurį priėmė tik valstybių narių vyriausybės atstovai, tikrai nėra bendra, kad jai negali būti taikomas institucinis pripažinimas ir kad bet kuriuo atveju ji neturėtų sukurti institucijas saistančio precedento.

Trečia, dėl SESV 341 straipsnio tikslo Teisingumo Teismas pirmiausia patikslino, kad juo siekiama apsaugoti valstybių narių įgaliojimus priimti sprendimus nustatant tik Sąjungos institucijų būstinių vietą. Be to, jis konstatavo, kad Sąjungos įstaigos ir organai steigiami remiantis antrinės teisės aktu, priimtu remiantis materialinėmis nuostatomis, kuriomis įgyvendinama Sąjungos politika, kurioje įstaiga ar organas dalyvauja. Sprendimas dėl jų būstinių vietos nustatymo yra neatsiejamas nuo sprendimo dėl jų įsteigimo. Taigi Sąjungos teisės aktų leidėjas iš principo turi išimtinę kompetenciją nustatyti Sąjungos įstaigos ar organo būstinės vietą, kaip ir kompetenciją, kurią jis turi apibrėždamas jų įgaliojimus ir veiklos tvarką. Galiausiai Teisingumo Teismas konstatavo, kad aplinkybė, jog sprendimas dėl Sąjungos įstaigos ar organo būstinės vietos nustatymo gali būti politiškai labai jautrus,

¹⁴⁸ Teisingumo Teismas dėl bylos esmės pateikė panašius argumentus sujungtose bylose C-106/19 ir C-232/19.

¹⁴⁹ Pagal SESV 340 straipsnio antrą pastraipą.

negali sutrukdyti Sąjungos teisės aktų leidėjui priimti šio sprendimo remiantis šioje srityje reikšmingose Sutarčių nuostatose numatytais procedūromis.

Iš viso to, kas išdėstyta, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad SESV 341 straipsnis neturėtų būti aiškinamas kaip reglamentuojantis Sąjungos įstaigos ar organo, kaip antai EMA ar ELA, būstinės vietos nustatymą ir kad kompetencija nustatyti šių agentūrų būstinių vietą priklauso ne valstybėms narėms, o Sąjungos teisės aktų leidėjui pagal įprastą teisėkūros procedūrą.

Teisingumo Teismas toliau nagrinėjo savo jurisdikciją spręsti dėl sprendimų, kuriuose nustatoma naujoji EMA būstinės vieta ir ELA būstinės vieta pagal SESV 263 straipsnį, galiojimo. Šiuo klausimu jis priminė, kad vienintelis reikšmingas kriterijus, pagal kurį Sąjungos teismai neturi jurisdikcijos nagrinėti dėl valstybių narių vyriausybės atstovų priimtų aktų pareikšto ieškinio, yra jų rengėjas, neatsižvelgiant į tokių aktų privalomas teises pasekmes. Aktų, dėl kurių galima pareikšti ieškinį pagal SESV 263 straipsnį, sąvokos išplėtimas aktams, kuriuos, net jei ir bendru sutarimu, priėmė valstybės narės, reikštų, kad pripažįstama tiesioginė Sąjungos teismo atliekama valstybių narių aktų kontrolė ir taip apeinamos teisių gynimo priemonės, konkrečiai numatytos tuo atveju, kai nevykdomi joms pagal Sutartis tenkantys įpareigojimai.

Galiausiai Teisingumo Teismas konstatavo, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas tiek dėl teisinio saugumo, tiek dėl veiksmingos teisminės gynybos priežasčių turi priimti Sąjungos teisės aktą, kuriuo patvirtinamas valstybių narių priimtas politinis sprendimas arba, priešingai, nuo jo nukrypstama. Kadangi minėtas aktas turi būti priimtas pirmiau nei bet kokia priemonė, susijusi su konkrečiu atitinkamos agentūros būstinės vietos nustatymu, tik šis Sąjungos teisės aktų leidėjo aktas gali sukelti privalomų teisinių pasekmių Sąjungos teisėje.

Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad valstybių narių vyriausybės atstovų sprendimai, kuriuose nustatoma naujoji EMA būstinės vieta ir ELA būstinės vieta (sujungtos bylos C-59/18 ir C-182/18 ir byla C-743/19), yra ne Tarybos aktas, o privalomų teisinių pasekmių neturintis politinio pobūdžio aktas, kurį kartu priėmė valstybės narės, todėl dėl šių sprendimų negali būti pareikštas ieškinys dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį. Taigi jis atmetė šiuos ieškinius kaip pareikštus dėl aktų, kurių teisėtumo tikrinti jis neturi jurisdikcijos.

- **Dėl pagal teisėkūros procedūrą priimto akto, kuriame nustatoma Sąjungos įstaigos ar organo būstinės vieta, galiojimo (sujungtos bylos C-106/19 ir C-232/19)**

Dėl ginčijamo reglamento, kuriuo Taryba ir Parlamentas pagal įprastą teisėkūros procedūrą patvirtino valstybių narių vyriausybės atstovų sprendimą dėl naujosios EMA būstinės vietos, Teisingumo Teismas priminė, kad jo turinį turi nustatyti tik šios institucijos pagal ES sutartyje¹⁵⁰ įtvirtintus įgaliojimų suteikimo ir institucinės pusiausvyros principus. Šiuo klausimu jis pabrėžė, kad šiam sprendimui negali būti suteikta jokia privalomoji galia, galinti apriboti Sąjungos teisės aktų leidėjo diskreciją. Taigi minėtas sprendimas turi politinio bendradarbiavimo akto, kuris jokia būdu nepažeidžia Sąjungos institucijoms suteiktų įgaliojimų per įprastą teisėkūros procedūrą, vertę. Parlamento nedalyvavimas procese, per kurį buvo priimtas minėtas sprendimas, jokia būdu nėra šios institucijos, kaip teisės aktų leidėjos, prerogatyvų pažeidimas ar apėjimas, o politinis šio sprendimo poveikis Parlamento ir Tarybos teisėkūros įgaliojimams negali būti motyvas, kuriuo remdamasis Teisingumo Teismas galėtų panaikinti ginčijamą reglamentą. Kadangi 2017 m. lapkričio 20 d. sprendimas neturi jokio privalomojo teisinio poveikio Sąjungos teisėje, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad šis sprendimas negali būti

¹⁵⁰ ESS 13 straipsnio 2 dalis.

ginčijamo reglamento teisinis pagrindas, todėl pastarojo teisėtumui negali turėti įtakos galimi pažeidimai, susiję su minėto sprendimo priėmimu.

2. ES institucijų kompetencija

2022 m. lapkričio 22 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Komisija / Taryba (Prisijungimas prie Ženevos akto) (C-24/20, [EU:C:2022:911](#))

„Ieškinys dėl panaikinimo – Sprendimas (ES) 2019/1754 – Europos Sąjungos prisijungimas prie Lisabonos susitarimo dėl kilmės vietos nuorodų ir geografinių nuorodų Ženevos akto – SESV 3 straipsnio 1 dalis – Išimtinė Sąjungos kompetencija – SESV 207 straipsnis – Bendra prekybos politika – Intelektinės nuosavybės komerciniai aspektai – SESV 218 straipsnio 6 dalis – Europos Komisijos iniciatyvos teisė – Europos Sąjungos Tarybos atliktas Komisijos pasiūlymo pakeitimas – SESV 293 straipsnio 1 dalis – Taikytinumas – ESS 4 straipsnio 3 dalis, 13 straipsnio 2 dalis ir 17 straipsnio 2 dalis – SESV 2 straipsnio 1 dalis – Kompetencijos suteikimo, institucinės pusiausvyros ir lojalios bendradarbiavimo principai“

Sprendimu 2019/1754¹⁵¹ Europos Sąjungos Taryba patvirtino Sąjungos prisijungimą prie Lisabonos susitarimo¹⁵² dėl kilmės vietos nuorodų ir geografinių nuorodų Ženevos akto¹⁵³.

Lisabonos susitarimas yra specialus susitarimas, kaip tai suprantama pagal Paryžiaus konvenciją dėl pramoninės nuosavybės apsaugos¹⁵⁴, prie kurio gali prisijungti bet kuri valstybė, kuri yra šios konvencijos šalis. Septynios Sąjungos valstybės narės yra šio susitarimo šalys. Pagal šį susitarimą valstybės, kurioms jis taikomas, sudaro specialiąją sąjungą Paryžiaus konvencija sukurtoje pramoninės nuosavybės apsaugos sąjungoje. Ženevos aktu Sąjungai suteikta galimybė kaip ir valstybėms, Lisabonos susitarimo narėms, tapti tos specialiosios sąjungos nare, nors šis susitarimas leido prisijungti tik valstybėms.

Sąjungos prisijungimas prie Ženevos akto buvo patvirtintas Sąjungos vardu pagal ginčijamo sprendimo 1 straipsnį. Šio sprendimo 2 ir 5 straipsniuose nustatyti praktiniai prisijungimo prie jo aspektai. Pagal ginčijamo sprendimo 3 straipsnį to pageidaujančioms valstybėms narėms leidžiama ratifikuoti Ženevos aktą arba prie jo prisijungti. Dėl šio sprendimo 4 straipsnio pažymėtina, kad jame patikslinamas atstovavimas Sąjungai ir valstybėms narėms, kurios ratifikuotų šį aktą arba prie jo prisijungtų specialioje sąjungoje, taip pat Sąjungai tenkantys įsipareigojimai, susiję su jos ir tokių valstybių narių naudojimu iš šio akto kylančiomis teisėmis ir pareigomis.

Komisija pareiškė ieškinį dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo iš dalies, t. y. jo 3 ir 4 straipsnių panaikinimo, kiek juose daromos nuorodos į valstybes nares. Ji priekaištavo Tarybai dėl to, kad ji

¹⁵¹ 2019 m. spalio 7 d. Tarybos sprendimas (ES) 2019/1754 dėl Europos Sąjungos prisijungimo prie Lisabonos susitarimo dėl kilmės vietos nuorodų ir geografinių nuorodų Ženevos akto (OL L 271, 2019, p. 12; toliau – ginčijamas sprendimas).

¹⁵² Lisabonos susitarimo dėl kilmės vietos nuorodų ir geografinių nuorodų Ženevos aktas (OL L 271, 2019, p. 15; toliau – Ženevos aktas).

¹⁵³ Lisabonos susitarimas dėl kilmės vietos nuorodų apsaugos ir jų tarptautinės registracijos pasirašytas 1958 m. spalio 31 d., patikslintas Stokholme 1967 m. liepos 14 d. ir iš dalies pakeistas 1979 m. rugsėjo 28 d. (*Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys*, 828 t., Nr. 13172, p. 205; toliau – Lisabonos susitarimas).

¹⁵⁴ Konvencija dėl pramoninės nuosavybės apsaugos buvo pasirašyta 1883 m. kovo 20 d. Paryžiuje, paskutinį kartą peržiūrėta 1967 m. liepos 14 d. Stokholme ir iš dalies pakeista 1979 m. rugsėjo 28 d. (*Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys*, 828 t., Nr. 11851, p. 305).

pataisė jos pasiūlymą¹⁵⁵, įtraukdama nuostatą, leidžiančią to pageidaujančioms valstybėms narėms ratifikuoti Ženevos aktą ar prie jo prisijungti. Komisijos pasiūlyme, pateiktame remiantis SESV nuostatomis dėl bendros prekybos politikos įgyvendinimo¹⁵⁶ ir sprendimo dėl tarptautinio susitarimo sudarymo šioje srityje priėmimo procedūros¹⁵⁷, atsižvelgiant į išimtinę Sąjungos kompetenciją buvo numatyta, kad tik Sąjunga prisijungia prie Ženevos akto.

Nagrinėdamas bylą didžiojoje kolegijoje Teisingumo Teismas priėmė sprendimą dėl ieškinio priimtumo atsižvelgdamas į ginčijamo akto autoriaus kriterijų ir į tai, ar nuostatos, kurias prašoma panaikinti, gali būti atskirtos nuo likusios akto dalies. Be to, nagrinėdamas pagrindinį ieškinio pagrindą, kuriam jis pritarė, Teisingumo Teismas priėmė sprendimą dėl teisės priimti teisiškai privalomus aktus, kaip antai dėl prisijungimo prie tarptautinio susitarimo, kurią Taryba suteikia valstybėms narėms Sąjungos išimtinai kompetencijai priklausančioje srityje. Teisingumo Teismas iš dalies panaikino ginčijamą sprendimą ir konstatavo, kad jis priimtas pažeidžiant SESV 293 straipsnio 1 dalį, siejamą su ESS 13 straipsnio 2 dalimi.

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismas iš karto atmetė Italijos Respublikos argumentą, kad ieškinyš yra nepriimtinas, nes pareikštas tik Tarybai, o ne minėtai institucijai ir Europos Parlamentui. Jis konstatavo, kad pagal SESV 218 straipsnio 6 dalį, nepaisant išankstinio Europos Parlamento patvirtinimo, tik Taryba yra įgaliota priimti sprendimą dėl tarptautinio susitarimo sudarymo. Taigi ginčijamą sprendimą teisingai pasirašė tik Tarybos pirmininkas, nes toks parašas atskleidžia šio sprendimo autorių, kuriam turi būti pareikštas ieškinyš.

Kita vertus, Teisingumo Teismas atmetė Tarybos pateiktą nepriimtimumu grindžiamą prieštaravimą, kuriame ji teigė, kad ginčijamo sprendimo nuostatos, kurias Komisija prašo panaikinti, yra neatskiriamos nuo likusios šio sprendimo dalies, todėl jo negalima panaikinti iš dalies.

Šiame kontekste Teisingumo Teismas priminė, kad siekiant nustatyti, ar ginčijamas nuostatas galima atskirti, reikia išnagrinėti jų apimtį, kad būtų galima objektyviai įvertinti, ar jų panaikinimas pakeistų ginčijamo akto prasmę ir esmę. Jis konstatavo, kad ginčijamo sprendimo esmę sudaro Sąjungos prisijungimas prie Ženevos akto, Sąjungos vardu patvirtinto pagal ginčijamo sprendimo 1 straipsnį. Vis dėlto nuostatomis, kurias Komisija prašo panaikinti, siekiama leisti to pageidaujančioms valstybėms narėms ratifikuoti Ženevos aktą arba prie jo prisijungti kartu su Sąjunga. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nei situacija, kai nė viena valstybė narė nepasinaudoja šia galimybe, nei iš jos kylančios pasekmės neturi įtakos ginčijamo sprendimo 1 straipsnio teisinei reikšmei ir nekvestionuoja Sąjungos prisijungimo prie Ženevos akto. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tai, jog Komisija prašė laikinai nuo jo sprendimo priėmimo dienos palikti galioti ginčijamo sprendimo dalių, kurias ji prašo panaikinti, padarinius, kiek tai susiję su valstybėmis narėmis, kurios yra Lisabonos susitarimo šalys, neturi jokios įtakos to sprendimo nuostatai, kurias prašoma panaikinti, atskiriamumui.

Nagrinėdamas bylą iš esmės Teisingumo Teismas turėjo išnagrinėti pagrindinį ieškinio pagrindą, grindžiamą tuo, kad pakeisdama Komisijos pasiūlymą ir įtraukdama nuostatą, leidžiančią to pageidaujančioms valstybėms narėms ratifikuoti Ženevos aktą ar prie jo prisijungti, Taryba veikė

¹⁵⁵ 2018 m. liepos 27 d. Komisijos pasiūlymas dėl Tarybos sprendimo dėl Europos Sąjungos prisijungimo prie Lisabonos susitarimo dėl kilmės vietos nuorodų ir geografinių nuorodų Ženevos akto (dokumentas COM(2018) 350 *final*).

¹⁵⁶ SESV 207 straipsnis.

¹⁵⁷ SESV 218 straipsnio 6 dalies a punktas.

nesilaikydama Komisijos iniciatyvos, taip pažeisdama SESV 218 straipsnio 6 dalį bei 293 straipsnio 1 dalį ir pakenkdama ESS 13 straipsnio 2 dalyje įtvirtintai institucinei pusiausvyrai.

Pirmiausia Teisingumo Teismas nusprendė, kad SESV 293 straipsnio 1 dalis yra taikytina, kai Taryba, remdamasi Komisijos, veikiančios kaip jos pagal SESV 218 straipsnio 3 dalį paskirtos derybininkės, siūlymu, priima sprendimą dėl tarptautinio susitarimo sudarymo pagal SESV 218 straipsnio 6 dalį.

Antra, Teisingumo Teismas išnagrinėjo argumentą, grindžiamą SESV 293 straipsnio 1 dalies pažeidimu.

Jis visų pirma priminė, kad ši nuostata turi būti aiškinama laikantis institucinės pusiausvyros principo, būdingo Sąjungos institucinei struktūrai, pagal kurį kiekviena institucija vykdo savo įgaliojimus, paisydama kitų institucijų įgaliojimų ir Sąjungos institucijų lojalaus bendradarbiavimo principo¹⁵⁸. Sąjungos aktai, kaip antai ginčijamas sprendimas dėl nagrinėjamo tarptautinio susitarimo sudarymo, išskyrus teisėkūros procedūra priimamus aktus, priimami remiantis Komisijos siūlymu. Naudodamasi šia iniciatyvos teise Komisija remia bendruosius Sąjungos interesus ir imasi šiuo tikslu atitinkamų iniciatyvų. SESV 293 straipsnyje įtvirtinus, pirma, Tarybos teisę keisti pasiūlymą, išskyrus išimtinus atvejus, vieningu sprendimu ir, antra, Komisijos teisę keisti pasiūlymą, kol Taryba nepriėmė sprendimo, užtikrinamas Komisijos ir Tarybos kompetencijos institucinės pusiausvyros principo laikymasis. Tarybos teisė daryti pakeitimus negali būti išplėsta, kad ji galėtų iškraipyti Komisijos pasiūlymą taip, kad tai trukdytų įgyvendinti juo siekiamus tikslus ir dėl to jis netektų savo *raison d'être*.

Tada Teisingumo Teismas patikrino, ar Tarybos padarytas pakeitimas iškraipė Komisijos pasiūlymo dalyką arba tikslą taip, kad tai trukdytų įgyvendinti juo siekiamus tikslus.

Šiuo klausimu jis priminė, kad šio pasiūlymo dalykas buvo tik Sąjungos prisijungimas prie Ženevos akto, o jo tikslas buvo leisti Sąjungai tinkamai pasinaudoti jai suteikta išimtinė kompetencija šio akto reglamentuojamose srityse, t. y. bendrosios prekybos politikos, kuri grindžiama vienodais principais ir vykdoma vadovaujantis Sąjungos išorės veiksmų principais ir tikslais, o ši kompetencija apima derybas dėl Ženevos akto.

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad kai Sutartys konkrečioje srityje suteikia Sąjungai išimtinę kompetenciją, tik Sąjunga gali priimti teisiškai privalomus aktus, nebent ji įgaliotų valstybes nares juos priimti¹⁵⁹. Be to, kompetencijos suteikimo principas ir institucinis pagrindas, apibrėžtas ESS tam, kad Sąjunga galėtų įgyvendinti jai pagal Sutartis suteiktą kompetenciją, yra Sąjungos ir jos teisės ypatumai, susiję su konstitucine Sąjungos struktūra.

Teisingumo Teismas konstatavo, kad nusprendusi suteikti valstybėms narėms teisę ratifikuoti Ženevos aktą arba prie jo prisijungti Taryba išreiškė politinį sprendimą, alternatyvų Komisijos pasiūlymui, kuris daro poveikį Sąjungos išimtinės kompetencijos įgyvendinimo tvarkai, nors toks pasirinkimas priklauso nuo Komisijos atliekamo Sąjungos bendrojo intereso vertinimo, kuris neatsiejamai susijęs su Komisijos iniciatyvos teise.

Tuo remdamasis Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad šiuo Tarybos suteiktu įgaliojimu iškraipomas Komisijos pasiūlymo, kuriame išreiškiamas jos politinis sprendimas leisti Sąjungai vienai prisijungti prie Ženevos akto ir vienai įgyvendinti išimtinę kompetenciją šio akto taikymo srityje, dalykas ir tikslas.

¹⁵⁸ ESS 13 straipsnio 2 dalyje įtvirtinti principai.

¹⁵⁹ SESV 2 straipsnio 1 dalis.

Be to, jis pridūrė, kad šios išvados negali paneigti tai, kad ginčijamo sprendimo 3 straipsnyje numatytas leidimas suteikiamas su sąlyga, kad bus visapusiškai gerbiama išimtinė Sąjungos kompetencija, ir kad pagal šio sprendimo 4 straipsnį siekdama užtikrinti vieningą Sąjungos ir jos valstybių narių tarptautinį atstovavimą Taryba pavedė Komisijai atstovauti Sąjungai ir visoms valstybėms narėms, pageidaujančioms pasinaudoti šiuo leidimu. Atsižvelgiant į tai, naudodamosi šiuo leidimu tokios valstybės narės, kaip nepriklausomi tarptautinės teisės subjektai, veikiantys lygiagrečiai su Sąjunga, įgyvendintų išimtinę Sąjungos kompetenciją ir neleistų jos įgyvendinti jai vienai.

Galiausiai argumentai dėl būtinybės užtikrinti, kad Sąjunga turėtų balsavimo teises specialiosios sąjungos asamblėjoje, ir išsaugoti pagal Lisabonos susitarimą įregistruotų kilmės vietos nuorodų apsaugos pirmenybę ir tęstinumą septyniose valstybėse narėse, kurios jau yra šio susitarimo šalys, negali pateisinti Tarybos padaryto pakeitimo. Teisingumo Teismas nusprendė, kad galimi sunkumai, su kuriais Sąjunga galėtų susidurti tarptautiniu lygiu įgyvendindama savo išimtinę kompetenciją, arba tokio įgyvendinimo pasekmės valstybių narių tarptautiniams įsipareigojimams savaime negali būti priežastis leisti Tarybai pakeisti Komisijos pasiūlymą taip, kad būtų iškraipytas jo dalykas ar tikslas, taip pažeidžiant institucinę pusiausvyrą, kurios laikymąsi siekiama užtikrinti SESV 293 straipsniu.

VI. Finansinės nuostatos

2022 m. kovo 8 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Komisija / Jungtinė Karalystė (Kova su sukčiavimu nuvertinant prekes) (C-213/19, [EU:C:2022:167](#))

„Valstybės įsipareigojimų neįvykdymas – ESS 4 straipsnio 3 dalis – SESV 310 straipsnio 6 dalis ir 325 straipsnis – Nuosavi ištekliai – Muitai – Pridėtinės vertės mokestis (PVM) – Europos Sąjungos finansinių interesų apsauga – Kova su sukčiavimu – Veiksmingumo principas – Valstybių narių įsipareigojimas pateikti Europos Komisijai nuosavus išteklius – Valstybių narių finansinė atsakomybė nuosavų išteklių praradimo atveju – Kinijos kilmės tekstilės ir avalynės importas – Didelės apimties ir sisteminis sukčiavimas – Organizuotas nusikalstamumas – Įsipareigojimų nevykdantys importuotojai – Muitinė vertė – Nuvertinimas – Apmokestinimo PVM bazė – Sisteminio muitinio tikrinimo, pagrįsto rizikos analize ir atliekamo prieš išleidžiant atitinkamas prekes, nebuvimas – Sisteminio garantijų pateikimo nebuvimas – Metodas, naudojamas prarastų tradicinių nuosavų išteklių, susijusių su importu, kuris kelia didelę riziką, kad bus įvykdytas nuvertinant prekes, sumai įvertinti – Statistinis metodas, pagrįstas Sąjungos lygiu nustatytomis vidutinėmis kainomis – Leistinumumas“

Nuo 2005 m. sausio 1 d. Europos Sąjunga panaikino visas kvotas, taikytinas, be kita ko, Kinijos kilmės tekstilės ir aprangos importui.

2007, 2009 ir 2015 m. Europos kovos su sukčiavimu tarnyba (OLAF) išsiuntė valstybėms narėms savitarpio pagalbos pranešimus ir jas informavo, be kita ko, apie iš Kinijos importuotas tekstilės ir avalynės didelio nuvertinimo riziką (tai atlikdavo vadinamosios „priedangos įmonės“, kurios buvo įregistruotos turint vienintelį tikslą – suteikti teisėtumo įvaizdį sukčiavimo operacijai). OLAF paragino visas valstybes nares stebėti tokių prekių importą, atlikti tinkamą muitinį tikrinimą ir imtis tinkamų apsaugos priemonių, jeigu kyla įtarimas dėl dirbtinai mažų sąskaitose faktūrose nurodytų kainų.

Šiuo tikslu OLAF sukūrė Sąjungos lygio duomenimis grindžiamą rizikos vertinimo priemonę. Ši priemonė, grindžiama vidurkiu, nustatyto remiantis „pataisyta vidutine kaina“, apskaičiavimu, reiškia „priimtina minimalią kainą“, naudojamą kaip rizikos profilis ar riba, leidžianti valstybių narių muitinėms nustatyti deklaruotas ypač žemas importo vertes, taigi ir importą, keliantį didelę riziką, kad bus įvykdytas nuvertinant prekes.

2011 ir 2014 m. Jungtinė Karalystė dalyvavo Komisijos ir OLAF vykdomose priežiūros operacijose, kuriomis siekta užkirsti kelią tam tikrai sukčiavimų nuvertinant prekes rizikai, tačiau netaikė pagal OLAF metodą apskaičiuotų „priimtinių minimalių kainų“ ir nevykdė šias kainas pritaikius muitinės parengtų pranešimų dėl papildomų mokėjimų.

Per kelis dvišalius susitikimus OLAF rekomendavo kompetentingoms Jungtinės Karalystės institucijoms remtis Sąjungos lygiu nustatytais rizikos rodikliais, kurie yra „priimtinos minimalios kainos“. OLAF teigimu, importo sukčiaujant į Jungtinę Karalystę gerokai padaugėjo dėl netinkamų šios valstybės muitinės atliktų patikrinimų, skatinančių sukčiaujant atliekamų operacijų, susijusių su kitomis valstybėmis narėmis, perkėlimą į šią valstybę narę. OLAF nuomone, Jungtinė Karalystė nesilaikė jos rekomendacijų ir išleido atitinkamas prekes į laisvą apyvartą vidaus rinkoje neatlikusi tinkamo muitinio tikrinimo, todėl didžioji dalis mokėtinų muitų nebuvo nei surinkta, nei pateikta Europos Komisijai.

Manydama, kad Jungtinė Karalystė nei įtraukė į apskaitą teisingas muitų sumas, nei pateikė jai teisingas tradicinių nuosavų išteklių ir nuosavų išteklių iš pridėtinės vertės mokesčio (PVM) sumas, susijusias su tam tikros Kinijos kilmės tekstilės ir avalynės importu, Komisija pareiškė ieškinį, kuriame prašė pripažinti, kad ši valstybė neįvykdė įsipareigojimų pagal Sąjungos muitų teisės aktus, susijusius su kontrole ir priežiūra nuosavų išteklių išieškojimo srityje, muitų teise ir PVM.

Teisingumo Teismas savo sprendimu, posėdžiaudamas didžiosios kolegijos sudėties, iš dalies patenkino Komisijos ieškinį ir iš esmės nusprendė, kad Jungtinė Karalystė neįvykdė įsipareigojimų pagal Sąjungos teisę, nes netaikė veiksmingų muitinio tikrinimo priemonių ir neįtraukė teisingų muitų sumų, todėl nepateikė Komisijai teisingos tradicinių nuosavų išteklių, susijusių su tam tikru Kinijos kilmės tekstilės prekių ir avalynės importu¹⁶⁰, sumos ir nepranešė Komisijai visos informacijos, būtinos muitų ir likusių mokėtinų nuosavų išteklių sumoms apskaičiuoti¹⁶¹.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas atmetė visus Jungtinės Karalystės nurodytus nepriimtinumus grindžiamus prieštaravimus, susijusius, be kita ko, su tuo, kad Komisija pažeidė teisėtų lūkesčių apsaugos principą dėl tam tikrų Komisijos ar OLAF tarnautojų pareiškimų, padarytų per susitikimus su jos administracija, dėl priemonių, kurių ši valstybė ėmėsi kovai su aptariamu sukčiavimu nuvertinant prekes.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad niekas negali remtis teisėtų lūkesčių apsaugos principo pažeidimu, jei nėra garantijų, kurios jam sukėlė pagrįstų lūkesčių. Net esant tokiems lūkesčiams, valstybė narė negali remtis šiuo principu, kad neleistų Teisingumo Teismui objektyviai konstatuoti SESV jai nustatytų įpareigojimų pažeidimo.

Dėl esmės pažymėtina, kad siekdamas pritarti pagrindui, susijusiam su Sąjungos teisėje nustatytų įpareigojimų Sąjungos finansinių interesų apsaugos ir kovos su sukčiavimu srityje, taip pat Sąjungos muitų teisėje nustatytų įpareigojimų nesilaikymu, Teisingumo Teismas pirmiausia pabrėžė valstybėms narėms pagal SESV 325 straipsnio 1 dalį tenkančius konkrečius įpareigojimus pasiekti rezultata. Siekdamas kovoti su pažeidimais, kurie gali trukdyti veiksmingai surinkti tradicinius nuosavus išteklius, t. y. muitus, ir kurie dėl to gali pakenkti Sąjungos finansiniams interesams, valstybės narės turi numatyti ne tik tinkamas sankcijas, visų pirma baudžiamąsias sankcijas sunkaus sukčiavimo ar kitos sunkios neteisėtos veiklos atveju, bet ir veiksmingas ir atgrasomąsias muitinio tikrinimo priemones. Muitinio tikrinimo priemonių, kurių turi imtis valstybės narės, kad įvykdytų pagal šią nuostatą joms nustatytus reikalavimus, pobūdis negali būti nustatomas abstrakčiai ir statiškai, nes jis priklauso nuo tokio sukčiavimo ar kitos neteisėtos veiklos ypatumų, kurie laikui bėgant gali keistis.

Taigi, nors SESV 325 straipsnio 1 dalyje valstybėms narėms paliekama tam tikra veiksmų ir pasirinkimo laisvė, kiek tai susiję su muitinio tikrinimo priemonėmis, nagrinėjamu atveju atsižvelgiant į aptariamo sukčiavimo nuvertinant prekes ypatumus, Jungtinės Karalystės įdiegta muitinio tikrinimo sistema, skirta kovoti su minėtu sukčiavimu, akivaizdžiai neatitiko SESV 325 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto veiksmingumo principo, nes ji, išskyrus kelias retas išimtis, apsiribojo muitų išieškojimu *a posteriori*. Be to, Teisingumo Teismas pripažino, kad bendri OLAF ir Komisijos valstybėms narėms rekomenduoti kriterijai dėl rizikos, patenkantys į bendrą rizikos valdymo sistemą, nėra privalomi. Vis dėlto SESV 325 straipsnio 1 ir 3 dalys reiškia glaudų valstybių narių ir Sąjungos bei pačių valstybių narių bendradarbiavimą, todėl valstybės narės turi tinkamai atsižvelgti į šiuos kriterijus ar net jų

¹⁶⁰ Šis įsipareigojimų neįvykdymas susijęs su pareigomis, kurios tenka Jungtinei Karalystei, be kita ko, pagal SESV 310 straipsnio 6 dalį ir 325 straipsnį, 2013 m. spalio 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 952/2013, kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas (OL L 269, 2013, p. 1), 1992 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 2913/92, nustatantį Bendrijos muitinės kodeksą (OL L 302, 1992, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 2 sk., 4 t., p. 307), ir 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyvą 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio [PVM] bendros sistemos (OL L 347, 2006, p. 1).

¹⁶¹ Konkrečiai kalbant, Jungtinė Karalystė neįvykdė įsipareigojimų pagal ESS 4 straipsnio 3 dalį (lojalus bendradarbiavimo principas), nes nepranešė Komisijai visos informacijos, būtinos prarastų tradicinių nuosavų išteklių sumai nustatyti, ir nepateikė, kaip to buvo prašoma, sprendimų, kuriais panaikintos nustatytos skolos muitinei, motyvų.

laikytis, kai jos neįtvirtino bent jau tokių pat veiksmingų nacionalinių kriterijų, kokius rekomenduoja Sąjunga.

Pagal Sąjungos muitų teisės aktus, siejamus su SESV 325 straipsniu, Jungtinė Karalystė, nustatydamą savo rizikos analizės ir valdymo sistemą pažeidimo laikotarpiu, turėjo bent jau tinkamai atsižvelgti į rizikos profilius ir muitinio tikrinimo rūšis, kurias jai rekomendavo OLAF ir Komisija. Šiomis aplinkybėmis, atlikdama muitinės tikrinimus prieš išleidžiant prekes į laisvą apyvartą, Jungtinė Karalystė, kol nenustatė tariamai veiksmingesnių savo pačios rizikos ribų, negalėjo atsisakyti taikyti bet kokį rizikos profilį, pagal kurį prieš šių prekių muitinį įforminimą būtų buvę galima nustatyti labai mažomis kainomis importuojamas prekes, kurios sukelia importo nuvertinant prekes riziką. Teisingumo Teismas patikslino, kad masinio sukčiavimo nuvertinant prekes aplinkybėmis, kaip antai susiklosčiusiomis nagrinėjamoje byloje, siekiant veiksmingai apsaugoti Sąjungos finansinius interesus buvo būtina nustatyti rizikos profilį ir sistemingai prašyti pateikti garantijas dėl aptariamo importo. Nagrinėjamu atveju Jungtinė Karalystė reikalavo pateikti garantijas tik labai išimtiniais atvejais, be to, šios garantijos buvo grąžintos panaikinus pranešimus, su kuriais jos buvo susijusios. Teisingumo Teismas taip pat konstatavo, kad Jungtinė Karalystė, apskaičiuodama mokėtinas muito sumas pagal neteisingas vertes, nes jos buvo akivaizdžiai per mažos, ir vėliau įtraukdama į apskaitą šias sumas ir taip pažeisdama Sąjungos muitų teisę, veiksmingai neįtraukė į apskaitą visų mokėtinų muitų.

Antra, siekdamas iš dalies pritarti pagrindui, susijusiam su Sąjungos teisėje nustatytų įpareigojimų pateikti tradicinius nuosavus išteklius iš muitų neįvykdymu, Teisingumo Teismas visų pirma priminė, kad valstybės narės turi pripažinti Sąjungos teisę į nuosavus išteklius, kai tik jų valdžios institucijos gali apskaičiuoti skolą muitinei sudarančią muitų sumą ir nustatyti skolininką, ir paskui imdamosi visų būtinų priemonių pateikti Komisijai Sąjungos nuosavus išteklius. Taigi Sąjungos nuosavų išteklių sistemos valdymas patikėtas valstybėms narėms ir už jį atsako tik valstybės narės. Tiesioginis pajamų iš muitų rinkimo ir atitinkamų išteklių pateikimo Komisijai ryšys įpareigoja valstybes nares apsaugoti Sąjungos finansinius interesus ir imtis priemonių, būtinų veiksmingam visų šių muitų surinkimui užtikrinti.

Nagrinėjamu atveju Teisingumo Teismas konstatavo, kad buvo pažeista SESV 325 straipsnio 1 dalis ir Sąjungos muitų teisė, nes Jungtinė Karalystė pažeidimo laikotarpiu nesiėmė priemonių užtikrinti, kad atitinkamo importo muitinės vertės būtų buvusios teisingai nustatytos, kaip antai patikrinimų prieš atitinkamų prekių muitinį įforminimą ir įpareigojimų pateikti garantijas dėl importuojamų prekių, kurios laikomos keliančiomis didelę nuvertinimo riziką. Taigi dėl to, kad ši valstybė apskaičiavo skolą muitinei remdamasi netikslią verte ir kad atlikti patikrinimai buvo netinkami, Komisijai nebuvo pateikti visi nuosavi ištekliai, susiję su atitinkamu importu. Nepatikrinusi nagrinėjamų prekių verčių, deklaruotų pagal Sąjungos teisės normas prieš išleidžiant jas į laisvą apyvartą, Jungtinė Karalystė sukūrė negrįžtamą situaciją, dėl kurios Sąjunga prarado daug nuosavų išteklių, ir už tai ji turi atsakyti.

Be to, Teisingumo Teismas pritarė Komisijos priekaištui, kad Jungtinė Karalystė, nepateikusi jai tradicinių nuosavų išteklių, mokėtinų už importą, susijusį su OLAF koordinuojama bendra muitinės operacija „Snake“, pažeidė Sąjungos muitų teisę. Iš tiesų Jungtinės Karalystės pranešimuose nurodyti papildomi muitai buvo įtraukti į apskaitą, apie juos buvo pranešta jų skolininkams ir jie buvo įtraukti į sąskaitą laikantis Sąjungos teisės. Vis dėlto minėti muitai dar nebuvo išieškoti ir už juos nebuvo pateikta jokia garantija, kai Jungtinė Karalystė nusprendė panaikinti šiuos pranešimus ir atšaukti atitinkamų sumų įtraukimą į sąskaitą.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad pagal Sąjungos muitų teisę valstybės narės turi imtis visų būtinų priemonių užtikrinti, kad sumos, atitinkančios nustatytus muitus, būtų pateiktos Komisijai. Nagrinėjamu atveju apskaičiuodama šias sumas Jungtinės Karalystės muitinė padarė administracinę klaidą; ji turėjo ją ištaisyti ir iš naujo nustatyti muitinę vertę, remdamasi vienu iš Sąjungos muitų teisėje šiuo tikslu numatytų metodų. Ši išvada taip pat taikytina jos sprendimui iš naujo neišduoti minėtų pranešimų po to, kai jie buvo ištaisyti. Šiuo klausimu Sąjungos muitų teisę turi taikyti tik už ją atsakingos valstybės narės, o Jungtinė Karalystė, nusprendusi panaikinti minėtus pranešimus, užuot iš naujo juos išdavusi (juos ištaiusi pagal skaičiavimus, pagrįstus Sąjungos muitų teise), pažeisdama šią teisę nesiėmė priemonių, būtinų užtikrinti, kad nustatytos sumos būtų pateiktos Komisijai.

Teisingumo Teismas taip pat konstatavo, kad Jungtinė Karalystė nesilaikė Sąjungos muitų teisėje numatytos procedūros, kad būtų atleista nuo atitinkamų sumų pateikimo Komisijai. Be to, kad atmestų Jungtinės Karalystės nurodytas priežastis, kuriomis siekiama, kad ji būtų atleista nuo pareigos pateikti Komisijai nuosavus išteklius iš minėtuose pranešimuose nustatytų muitų, ir kurios yra susijusios su tuo, kad šių muitų skolininkai buvo įsipareigojimų nevykdančios arba nemokios įmonės, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nors šie muitai, kaip paaiškėjo, buvo neatgautini iš atitinkamų įmonių, tai įvyko dėl šios valstybės valdžios institucijų padarytos dvigubos administracinės klaidos. Galiausiai Teisingumo Teismas konstatavo, kad ši valstybė narė taip pat nesilaikė jai tenkančios papildomos pareigos sumokėti delspinigius už nuosavus išteklius, kurie nebuvo pateikti Komisijai.

Dėl klausimo, ar Jungtinė Karalystė konkrečiai neįvykdė įsipareigojimų pagal Sąjungos teisę nuosavų išteklių srityje, nes nepateikė Komisijai tradicinių nuosavų išteklių, nustatytų už kiekvienus pažeidimo laikotarpio metus, t. y. bendros bruto 2 679 637 088,86 EUR sumos, Teisingumo Teismas konstatavo, kad valstybės narės turi išimtinę kompetenciją ir atsakomybę užtikrinti, kad muitinei deklaruojama vertė būtų nustatyta pagal Sąjungos teisės taisykles muitinės vertės nustatymo srityje. Šiuo atveju Jungtinės Karalystės muitinė nesiėmė tinkamų priemonių pakankamai sistemingai, todėl į laisvą apyvartą vidaus rinkoje buvo išleistas didelis kiekis aiškiai nuvertintų importuotų prekių, kurių nebegalima atgauti fiziniam patikrinimui. Kadangi dėl šio neveikimo neįmanoma nustatyti muitinės vertės remiantis vienu iš Sąjungos muitų teisėje nustatytų metodų, Komisija teisėtai naudojo kitus metodus šiam nustatymui. Teisingumo Teismas taip pat konstatavo, kad Komisija teisėtai pasinaudojo Sąjungos nuosavų išteklių sistemai būdinga galimybe pateikti Teisingumo Teismui vertinti ginčą su Jungtine Karalyste dėl šios valstybės pareigos pateikti jai tam tikrą nuosavų išteklių sumą nagrinėjant ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo.

Galiausiai dėl prarastų nuosavų išteklių apskaičiavimo Teisingumo Teismas patikslino, kad dėl to, jog negalima atlikti patikrinimų, nes muitinė neatliko kontrolės, skirtos realiai prekių vertei patikrinti, veikiau yra leidžiamas statistikos duomenimis grindžiamas metodas nei atitinkamų prekių muitinės vertės nustatymo remiantis tiesioginiais įrodymais metodas. Šiame procese Teisingumo Teismo atliktu nagrinėjimu iš esmės turi būti siekiama patikrinti, pirma, ar šis metodas pateisinamas atsižvelgiant į bylos aplinkybių ypatumus ir, antra, ar jis buvo pakankamai tikslus ir patikimas. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas iš dalies atmetė Komisijos skaičiavimą ir nusprendė, kad dėl ieškinyje pateiktų reikalavimų nesuderinamumo su ieškinio motyvais ir dėl to kilusių didelių neaiškumų, susijusių su nuosavų išteklių sumų, kurių reikalauja Komisija, tikslumu, ši institucija teisiškai tinkamai neįrodė visų šių sumų. Vis dėlto, atsižvelgdamas į šios bylos ypatumus, Teisingumo Teismas patvirtino metodą, kurį Komisija taikė nustatydamas prarastų tradicinių nuosavų išteklių sumą per pažeidimo laikotarpio dalį, nes šis metodas yra pakankamai tikslus ir patikimas, kad nebūtų akivaizdžiai pervertinta minėtų prarastų išteklių suma. Teisingumo Teismas taip pat patikslino, kad jis neturi pakeisti Komisijos, pats apskaičiuodamas tikslias Jungtinės Karalystės mokėtinų tradicinių nuosavų išteklių sumas. Iš tiesų jis gali visiškai arba iš dalies patenkinti arba atmesti Komisijos ieškinio reikalavimuose nurodytus prašymus nekeisdamas jų apimties. Vis dėlto Komisija turi iš naujo apskaičiuoti prarastus Sąjungos nuosavus išteklius, atsižvelgdama į Teisingumo Teismo sprendime pateiktas išvadas dėl prarastų išteklių kiekio ir vertės, kuri turi būti prie jų priskirta.

VII. Sąjungos ir nacionalinė teisė

2022 m. vasario 22 d. Sprendimas (didžioji kolegija) RS (Konstitucinio teismo sprendimų padariniai) (C-430/21, [EU:C:2022:99](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teisinė valstybė – Teismų nepriklausomumas – ESS 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnis – Sąjungos teisės viršenybė – Nacionalinio teismo įgaliojimų nagrinėti nacionalinės teisės akto, kurį atitinkamos valstybės narės konstitucinis teismas pripažino neprieštaraujančiu Konstitucijai, atitiktį Sąjungos teisei nebuvimas – Drausmės byla“

Teisingumo Teismo buvo prašoma priimti sprendimą dėl ESS 19 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje įtvirtinto teisėjų nepriklausomumo principo, siejamo, be kita ko, su Sąjungos teisės viršenybės principu, esant tokiai situacijai, kai valstybės narės bendrosios kompetencijos teismas pagal nacionalinę teisę neturi įgaliojimų nagrinėti nacionalinės teisės akto, kurį šios valstybės narės konstitucinis teismas pripažino neprieštaraujančiu Konstitucijai, atitiktį Sąjungos teisei ir kai nacionalinio teismo teisėjui gali grėsti drausminė procedūra ir nuobaudos, jeigu jis nuspręstų nagrinėti šią atitiktį.

Nagrinėjamu atveju RS buvo nuteistas per Rumunijoje vykusį baudžiamąjį procesą. Tada jo sutuoktinė pateikė pranešimą, be kita ko, dėl kelių teisminės valdžios pareigūnų per šį baudžiamąjį procesą tariamai padarytų nusikalstamų veikų. Paskui RS kreipėsi į *Curtea de Apel Craiova* (Krajobos apeliacinis teismas, Rumunija) su skundu ginčydamas pernelyg ilgą baudžiamojo persekiojimo, pradėto pagal šį pranešimą, trukmę.

Krajobos apeliacinis teismas manė, jog tam, kad priimtų sprendimą dėl šio skundo, turi išnagrinėti, ar su Sąjungos teise¹⁶² suderinamas nacionalinės teisės aktas, kuriuo įsteigtas specializuotas prokuratūros padalinys, atsakingas už nusikalstamų veikų teismų sistemoje tyrimą, kaip antai toks, kuris nagrinėjamu atveju atliko tyrimą. Vis dėlto atsižvelgiant į *Curtea Constituțională* (Konstitucinis Teismas, Rumunija) sprendimą¹⁶³, priimtą po to, kai Teisingumo Teismas priėmė sprendimą byloje *Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ ir kt.*¹⁶⁴, Krajobos apeliacinis teismas pagal nacionalinę teisę neturėjo įgaliojimų nagrinėti tokio suderinamumo. Iš tiesų savo sprendimu Konstitucinis Teismas atmetė kaip nepagrįstą prašymą pripažinti prieštaraujančiomis Konstitucijai tam tikras šio teisės akto nuostatas, pabrėždamas, kad jeigu jis pripažįsta nacionalinės teisės aktą neprieštaraujančiu Konstitucijos nuostatai, kurioje nustatytas reikalavimas laikytis Sąjungos teisės viršenybės principo¹⁶⁵, bendrosios kompetencijos teismas neturi įgaliojimų nagrinėti šio nacionalinės teisės akto atitiktį Sąjungos teisei.

¹⁶² Konkrečiai kalbant, ESS 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa ir 2006 m. gruodžio 13 d. Komisijos sprendimo 2006/928/EB, nustatančio bendradarbiavimo su Rumunija ir jos pažangos siekiant orientacinių tikslų teismų reformos ir kovos su korupcija srityse patikrinimo mechanizmą (OL L 354, 2006, p. 56), priedu.

¹⁶³ 2021 m. birželio 8 d. Sprendimas Nr. 390/2021.

¹⁶⁴ 2021 m. gegužės 18 d. Sprendimas *Asociația „Forumul Judecătorilor Din România“ ir kt.* (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ir C-397/19, [EU:C:2021:393](#)), kuriame Teisingumo Teismas, be kita ko, nusprendė, kad nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos prieštarauja Sąjungos teisei, jeigu tokio specializuoto padalinio įkūrimas nėra pateisinamas objektyviais ir patikrinamais reikalavimais, susijusiais su geru teisingumo vykdymu, ir nesiejamas su konkrečiomis Teisingumo Teismo nustatytomis garantijomis (žr. šio sprendimo rezoliucinės dalies 5 punktą).

¹⁶⁵ Sprendime Nr. 390/2021 Konstitucinis Teismas nusprendė, kad nagrinėjamas teisės aktas neprieštarauja *Constituția României* (Rumunijos Konstitucija) 148 straipsniui.

Atsižvelgdamas į tai, Krajovos apeliacinis teismas nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą, siekdamas iš esmės išsiaiškinti, ar pagal Sąjungos teisę draudžiama nesuteikti nacionalinio bendrosios kompetencijos teismo teisėjui įgaliojimų nagrinėti teisės akto atitiktį Sąjungos teisei tokiomis aplinkybėmis, kokios susiklostė šioje byloje, ir taikyti šiam teisėjui drausmines nuobaudas dėl to, kad jis nusprendė išnagrinėti tokią atitiktį.

Teisingumo Teismo didžioji kolegija nusprendė, kad tokios nacionalinės teisės nuostatos ar praktika prieštarauja Sąjungos teisei¹⁶⁶.

Teisingumo Teismo vertinimas

Visų pirma Teisingumo Teismas konstatavo, kad pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą nedraudžiamos nacionalinės teisės nuostatos ar praktika, kuriose numatyta, kad valstybės narės bendrosios kompetencijos teismams pagal nacionalinę konstitucinę teisę privalomas šios valstybės narės konstitucinio teismo sprendimas pripažinti nacionalinės teisės aktą neprieštarujančiu tos valstybės Konstitucijai, jeigu pagal nacionalinę teisę užtikrinamas šio konstitucinio teismo nepriklausomumas, be kita ko, nuo įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžių. Vis dėlto taip nėra tuo atveju, jeigu tokių teisės nuostatų ar tokios praktikos taikymas reiškia, kad šie bendrosios kompetencijos teismai neturi jokios jurisdikcijos vertinti, ar su Sąjungos teise suderinamas nacionalinės teisės aktas, kurį tas konstitucinis teismas pripažino neprieštarujančiu nacionalinei konstitucinei nuostatai, kurioje numatyta Sąjungos teisės viršenybė.

Be to, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad nacionaliniam teismui tenkančios pareigos taikyti visą tiesiogiai veikiančią Sąjungos teisės nuostatą vykdymas būtinas visų pirma siekiant užtikrinti, kad būtų laikomasi valstybių narių lygybės prieš Sutartis, pagal kurią negalima remtis jokia vienašale priemone prieš Sąjungos teisės sistemą, ir yra ESS 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtinto lojalaus bendradarbiavimo principo, pagal kurį reikalaujama netaikyti jokios nacionalinės teisės nuostatos, galinčios prieštarauti tiesiogiai veikiančiai Sąjungos teisei, nesvarbu, ar ta nuostata priimta anksčiau, ar vėliau už tokią Sąjungos teisės normą, išraiška.

Atsižvelgęs į tai, Teisingumo Teismas priminė, kad, pirma, jau yra nusprendęs, jog nagrinėjamos teisės nuostatos patenka į Sprendimo 2006/928¹⁶⁷ taikymo sritį, todėl turi atitikti reikalavimus, kylančius iš Sąjungos teisės, visų pirma ESS 2 straipsnio ir 19 straipsnio 1 dalies¹⁶⁸. Antra, tiek ESS 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa, tiek Sprendimo 2006/928 priede įtvirtinti orientaciniai tikslai teismų reformos ir kovos su korupcija srityse suformuluoti aiškiai ir tiksliai ir jiems netaikomos jokios sąlygos, todėl jie yra tiesiogiai veikiantys¹⁶⁹. Vadinas, neturėdami įgaliojimų aiškinti nacionalinės teisės nuostatų taip, kad jos atitiktų minėtą Sąjungos teisės nuostatą ar nurodytus tikslus, Rumunijos bendrosios kompetencijos teismai turi savo iniciatyva netaikyti šių nacionalinės teisės nuostatų.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Rumunijos bendrosios kompetencijos teismai iš principo turi jurisdikciją vertinti, ar su šiomis Sąjungos teisės normomis suderinamos nacionalinės teisės akto nuostatos, šiuo tikslu nesikreipdami į Konstitucinį Teismą. Vis dėlto jie neturi šios jurisdikcijos, jeigu Konstitucinis Teismas nusprendė, kad šios teisės akto nuostatos neprieštarauja

¹⁶⁶ ESS 19 straipsnio 1 dalies antrai pastraipai, siejamai su ESS 2 straipsniu, 4 straipsnio 2 ir 3 dalimis, SESV 267 straipsniu ir Sąjungos teisės viršenybės principu.

¹⁶⁷ Dėl išsamios nuorodos į Sprendimą 2006/928 žr. 1 išnašą.

¹⁶⁸ Minėto Sprendimo *Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ ir kt.* 183 ir 184 punktai.

¹⁶⁹ Minėto Sprendimo *Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ ir kt.* 249 ir 250 punktai ir 2021 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Euro Box Promotion ir kt.* (C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ir C-840/19, [EU:C:2021:1034](#)) 253 punktas.

nacionalinei konstitucinei nuostatai, kurioje numatyta Sąjungos teisės viršenybė, nes šie teismai privalo laikytis tokio sprendimo. Tokia nacionalinės teisės norma ar praktika sudarytų kliūčių visiškam nagrinėjamų Sąjungos teisės normų veiksmingumui, nes neleistų bendrosios kompetencijos teismui, turinčiam užtikrinti Sąjungos teisės taikymą, pačiam įvertinti tokių teisės akto nuostatų suderinamumo su Sąjungos teise.

Be to, tokios nacionalinės teisės normos ar praktikos taikymas pakenktų Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų bendradarbiavimo, numatyto pagal kreipimosi dėl prejudicinio sprendimo mechanizmą, veiksmingumui ir atgrasytų bylą nagrinėjantį bendrosios kompetencijos teismą kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, nes jis siektų laikytis atitinkamos valstybės narės konstitucinio teismo sprendimų.

Teisingumo Teismas pabrėžė, kad šios išvados juo labiau taikytinos tokioje situacijoje, kai savo sprendimu atitinkamos valstybės narės konstitucinis teismas, remdamasis, be kita ko, tos valstybės narės konstituciniu savitumu ir argumentu, kad Teisingumo Teismas viršijo savo kompetenciją, atsisako įgyvendinti Teisingumo Teismo priimtą prejudicinį sprendimą. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagal ESS 4 straipsnio 2 dalį jam gali tekti patikrinti, ar Sąjungos teisėje nustatyta pareiga nepažeidžia valstybės narės nacionalinio savitumo. Vis dėlto šios nuostatos tikslas ir poveikis nėra toks, kad valstybės narės konstitucinis teismas, nepaisydamas pagal Sąjungos teisę jam tenkančių įpareigojimų, galėtų netaikyti Sąjungos teisės normos tuo pagrindu, kad šia norma pažeidžiamas tos valstybės narės nacionalinis savitumas, kaip jį apibrėžia nacionalinis konstitucinis teismas. Taigi, jeigu valstybės narės konstitucinis teismas mano, kad antrinės Sąjungos teisės nuostata, kaip ją yra išaiškinęs Teisingumo Teismas, pažeidžia pareigą gerbti šios valstybės narės nacionalinį savitumą, jis privalo kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą tam, kad būtų įvertintas šios nuostatos galiojimas atsižvelgiant į ESS 4 straipsnio 2 dalį, nes tik Teisingumo Teismas turi jurisdikciją konstatuoti Sąjungos akto negaliojimą.

Teisingumo Teismas taip pat pabrėžė: kadangi Teisingumo Teismas turi išimtinę jurisdikciją pateikti galutinį Sąjungos teisės išaiškinimą, valstybės narės konstitucinis teismas, remdamasis savo paties pateiktu Sąjungos teisės nuostatų aiškinimu, negali pagrįstai konstatuoti, kad Teisingumo Teismas priėmė sprendimą viršydamas savo kompetenciją, taigi ir atsisakyti įgyvendinti šio teismo priimtą prejudicinį sprendimą.

Be to, remdamasis savo ankstesne jurisprudencija¹⁷⁰ Teisingumo Teismas nurodė, kad pagal ESS 2 straipsnį ir 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos ar praktika, pagal kurias nacionalinio teismo teisėjui gali kilti drausminė atsakomybė už bet kokį nacionalinio konstitucinio teismo sprendimų nesilaikymą, be kita ko, už sprendimo, kuriuo šis teismas atsisakė įgyvendinti Teisingumo Teismo priimtą prejudicinį sprendimą, netaikymą.

2022 m. kovo 10 d. Sprendimas Grossmania (C-177/20, [EU:C:2022:175](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Europos Sąjungos teisės principai – Viršenybė – Tiesioginis veikimas – Lojalus bendradarbiavimas – SESV 4 straipsnio 3 dalis – SESV 63 straipsnis – Valstybės narės pareigos, kylančios iš prejudicinio sprendimo – Teisingumo Teismo prejudiciniame sprendime pateiktas Sąjungos teisės normos išaiškinimas – Pareiga visiškai taikyti Sąjungos teisę – Nacionalinio teismo pareiga netaikyti pagal Teisingumo Teismo išaiškinimą Sąjungos teisei prieštaraujančių nacionalinės teisės aktų –

¹⁷⁰ Minėtas Sprendimas *Euro Box Promotion ir kt.*

Bendrovė „Grossmania“ *Mezőgazdasági Termelő és Szolgáltató Kft* (toliau – *Grossmania*), kurios buveinė yra Vengrijoje, bet kurios akcininkai yra kitų valstybių narių piliečiai, turėjo uzufukto teises į žemės ūkio paskirties žemę Vengrijoje. 2014 m. gegužės 1 d. jos teisės buvo išbrauktos iš žemės registro pagal Vengrijos teisės aktus, kuriuose numatyta, kad tą dieną savaime nustoja galioti žemės ūkio paskirties žemės uzufukto teisės, kurios anksčiau buvo suteiktos pagal sutartį tarp asmenų, kurie nėra artimi tos pačios šeimos nariai. 2018 m. Sprendime *SEGRO ir Horváth*¹⁷¹ Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal laisvą kapitalo judėjimą, kaip tai suprantama pagal SESV 63 straipsnį, draudžiami tokie nacionalinės teisės aktai. Priėmus šį sprendimą, *Grossmania* prašė kompetentingų institucijų iš naujo įregistruoti jos uzufukto teises, tačiau jos prašymas buvo atmestas.

Paprašytas įvertinti šio atsisakymo įregistruoti iš naujo teisėtumą, *Győri Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság* (Dėro administracinių ir darbo bylų teismas, Vengrija) nutarė kreiptis į Teisingumo Teismą siekdamas sužinoti, kiek privalomi jo sprendimų dėl prašymų priimti prejudicinį sprendimą padariniai. Šio teismo teigimu, iš Teisingumo Teismo sprendimo *SEGRO ir Horváth* matyti, kad Vengrijos teisės aktai, kuriais grindžiamas *Grossmania* prašymo atmetimas, prieštarauja Sąjungos teisei. Tačiau, priešingai nei byloje, dėl kurių buvo priimtas šis sprendimas, *Grossmania* teisme neginčijo jos uzufukto teisių išbraukimo iš registro. Todėl minėtam teismui kilo klausimas, ar, atsižvelgiant į Sprendimą *SEGRO ir Horváth*, jis gali netaikyti nagrinėjamų nacionalinės teisės aktų, nes jie prieštarauja Sąjungos teisei, ir įpareigoti kompetentingas institucijas iš naujo įregistruoti iš registro išbrauktas uzufukto teises.

Savo sprendime Teisingumo Teismas paaikškino valstybių narių, visų pirma nacionalinių teismų, pareigas, kylančias iš priimto prejudicinio sprendimo, atsižvelgiant į nacionalinės teisės aktus, prieštaraujančius Sąjungos teisei, kai sprendimas tampa galutinis įgyvendinant šiuos teisės aktus, ir nurodė priemones, kurių turi imtis, kad pašalintų dėl tų pačių teisės aktų atsiradusias neteisėtas pasekmes.

Teisingumo Teismo vertinimas

Visų pirma Teisingumo Teismas priminė, kad kai jo jurisprudencijoje aiškiai atsakyta į klausimą dėl Sąjungos teisės išaiškinimo, nacionalinis teismas turi imtis visų būtinų priemonių, kad šis išaiškinimas būtų taikomas. Pagal Sąjungos teisės viršenybės principą nacionalinis teismas tuo atveju, jei negali išaiškinti nacionalinės teisės aktų taip, kad jie atitiktų Sąjungos teisę, turi netaikyti jokie nacionalinės teisės akto, kuris prieštarauja tiesioginio veikimo Sąjungos teisės nuostatai. SESV 63 straipsnis, kuriame įtvirtintas laisvas kapitalo judėjimas, yra pripažintas tiesiogiai veikiančiu. Taigi, kadangi iš Sprendimo *SEGRO ir Horváth* matyti, kad nagrinėjami Vengrijos teisės aktai prieštarauja SESV 63 straipsniui, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kuriam pateiktas skundas dėl šiais teisės aktais grindžiamo sprendimo panaikinimo, privalo užtikrinti visišką minėto straipsnio veiksmingumą ir netaikyti minėtų nacionalinės teisės aktų.

Be to, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad pagal veiksmingumo ir lojalaus bendradarbiavimo principus, kylančius iš ESS 4 straipsnio 3 dalies, dėl ypatingų aplinkybių nacionalinė administracinė institucija gali būti įpareigota peržiūrėti galutiniu tapusį sprendimą. Šiomis aplinkybėmis reikia rasti pusiausvyrą tarp teisinio saugumo reikalavimo ir teisėtumo reikalavimo atsižvelgiant į Sąjungos teisę. Pastarasis reikalavimas šioje byloje yra labai svarbus, atsižvelgiant į neigiamas didelio masto pasekmes, kylančias iš nagrinėjamų nacionalinės teisės aktų ir juos įgyvendinančio uzufukto teisių išbraukimo iš registro.

¹⁷¹ 2018 m. kovo 6 d. Teisingumo Teismo sprendimas *SEGRO ir Horváth* (C-52/16 ir C-113/16, [EU:C:2018:157](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:62018:CJ:01:0001)).

Iš tiesų, kaip matyti ir iš Sprendimo *Komisija / Vengrija (Žemės ūkio paskirties žemės užufruktas)*¹⁷², šiais teisės aktais akivaizdžiai ir šiurkščiai pažeidžiama pagrindinė laisvė, numatyta SESV 63 straipsnyje, ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 17 straipsnio 1 dalyje garantuojama teisė į nuosavybę; šis pažeidimas paveikė daugiau nei 5 000 kitų (nei Vengrija) valstybių narių piliečių.

Todėl, kadangi nacionalinės teisės aktai, be kita ko, gali klaidinti dėl būtinybės ginčyti pagal juos priimtus sprendimus išbraukti iš registro, teisinio saugumo reikalavimas negali pateisinti to, kad pagal Vengrijos teisę negalima prirėikus apskūsti atsisakymo iš naujo įregistruoti uzufrukto teises, šių teisių išbraukimui iš registro per tą laiką tapus galutiniam. Taigi nacionalinis teismas, į kurį kreiptasi, turėtų neatsižvelgti į tokio negalėjimo buvimą, nes jis prieštarauja veiksmingumo ir lojalaus bendradarbiavimo principams.

Galiausiai Teisingumo Teismas manė, kad, nesant konkrečių taisyklių, reglamentuojančių neteisėtų SESV 63 straipsnio pažeidimo pasekmių ištaisymo tvarką tokiomis aplinkybėmis, kokios susiklostė pagrindinėje byloje, priemonės, skirtos Sąjungos teisės laikymuisi užtikrinti, gali būti, be kita ko, neteisėtai panaikintų uzufrukto teisių įregistravimas iš naujo žemės registre. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į sprendimo priėmimo metu buvusią teisinę ir faktinę padėtį, turės patikrinti, ar kompetentinga institucija turi būti įpareigota iš naujo atlikti tokią registraciją, o gal yra tam objektyvių ir teisėtų kliūčių, visų pirma tais atvejais, kai naujas savininkas sąžiningai įgyja atitinkamą žemės sklypą, į kurį buvo nustatytos uzufrukto teisės. Paaiškėjus, kad taip įregistruoti iš naujo neįmanoma, siekiant ištaisyti neteisėtas Sąjungos teisės pažeidimo pasekmes, būtina buvusiems panaikintų uzufrukto teisių turėtojams skirti kompensaciją, kuri būtų tinkama ekonominiams nuostoliams, patirtiems dėl šių teisių panaikinimo, atlyginti.

Be to, neatsižvelgiant į nurodytas priemones, visiškas Sąjungos teisės veiksmingumas reiškia, kad asmenims, nukentėjusiems dėl šios teisės pažeidimo, vadovaujantis valstybės atsakomybės už tokiu pažeidimu padarytą žalą principu, taip pat turi būti suteikta teisė į žalos atlyginimą pagal Teisingumo Teismo jurisprudencijoje nustatytas sąlygas, kurios nagrinėjamu atveju yra įvykdytos.

2022 m. birželio 28 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Komisija / Ispanija (Teisės aktų leidėjo padarytas Sąjungos teisės pažeidimas) (C-278/20, [EU:C:2022:503](#))

„Valstybės įsipareigojimų neįvykdymas – Valstybių narių atsakomybė už Sąjungos teisės pažeidimais privatiems asmenims padarytą žalą – Nacionalinės teisės aktų leidėjui priskiriamas Sąjungos teisės pažeidimas – Nacionalinės teisės aktų leidėjui priskiriamas valstybės narės Konstitucijos pažeidimas – Lygiavertiškumo ir veiksmingumo principai“

Valstybės atsakomybės už privatiems asmenims padarytą žalą dėl jai priskiriamų Sąjungos teisės pažeidimų principas yra neatsiejamas nuo Sutarčių sistemos¹⁷³. Šis principas taikytinas, nesvarbu, kokia valstybės narės institucija savo veiksmais ar neveikimu padarė šį pažeidimą¹⁷⁴. Įvykdžius tris

¹⁷² 2019 m. gegužės 21 d. Sprendimas *Komisija / Vengrija (Žemės ūkio paskirties žemės užufruktas)* (C-235/17, [EU:C:2019:432](#)).

¹⁷³ 2010 m. sausio 26 d. Sprendimas *Transportes Urbanos y Servicios Generales* (C-118/08, [EU:C:2010:39](#), 29 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija) ir 2022 m. sausio 18 d. Sprendimas *Thelen Technopark Berlin* (C-261/20, [EU:C:2022:33](#), 42 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

¹⁷⁴ Šiuo klausimu žr. 1996 m. kovo 5 d. Sprendimą *Brasserie du pêcheur ir Factortame* (C-46/93 ir C-48/93, [EU:C:1996:79](#), 32 ir 36 punktai) ir 2010 m. lapkričio 25 d. Sprendimą *Fuβ* (C-429/09, [EU:C:2010:717](#), 46 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

valstybės atsakomybės už privatiems asmenims padarytą žalą atsiradimo sąlygas¹⁷⁵, šiems asmenims suteikiama teisė į žalos atlyginimą pagal Sąjungos teisę¹⁷⁶. Vis dėlto pagal nacionalinės teisės nuostatas dėl atsakomybės valstybė turi atlyginti žalą, atsižvelgdama į tai, kad nacionalinės teisės aktuose nustatytos žalos atlyginimo sąlygos negali būti mažiau palankios už tas, kurios susijusios su panašiais nacionaline teise grindžiamais reikalavimais (lygiavertiškumo principas), ir negali būti tokios, kad dėl jų taptų beveik neįmanoma arba pernelyg sudėtinga gauti žalos atlyginimą (veiksmingumo principas)¹⁷⁷.

Pagrindinis šios bylos, kurioje Europos Komisija pareiškė Ispanijos Karalystei ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo, klausimas yra susijęs su šiais abiem principais. Gavusi privačių asmenų pateiktus skundus, Komisija pradėjo „EU Pilot“¹⁷⁸ procedūrą prieš šią valstybę narę. Ši procedūra buvo susijusi su tam tikromis nacionalinės teisės nuostatomis, kuriomis valstybės, kaip teisės aktų leidėjos, atsakomybės už Sąjungos teisės pažeidimus sistema suderinama su valstybės, kaip teisės aktų leidėjos, atsakomybės už Ispanijos Konstitucijos pažeidimus sistema¹⁷⁹. Kadangi ši procedūra nedavė rezultatų, ji buvo nutraukta, ir Komisija pradėjo pažeidimo nagrinėjimo procedūrą prieš Ispanijos Karalystę.

Savo ieškiniu Komisija prašė Teisingumo Teismo pripažinti, kad, priėmusi ir palikusi galioti šias nacionalinės teisės nuostatas, Ispanijos Karalystė neįvykdė įsipareigojimų pagal veiksmingumo ir lygiavertiškumo principus.

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) iš dalies patenkino Komisijos ieškinį; jis konstatavo, kad Ispanijos Karalystė neįvykdė įsipareigojimų pagal veiksmingumo principą, kai priėmė ir paliko galioti ginčijamas nuostatas, kiek pagal jas Ispanijos teisės aktų leidėjo privatiems asmenims padarytos žalos dėl Sąjungos teisės pažeidimo atlyginimas siejamas:

- su sąlyga, kad turi būti priimtas Teisingumo Teismo sprendimas pripažinti taikytą įstatymo galią turinčią normą nesuderinama su Sąjungos teise,
- su sąlyga, kad nukentėjusio privataus asmens prašymu bet kurioje instancijoje turi būti priimtas galutinis sprendimas atmesti skundą dėl administracinio akto, kuriuo padaryta žala, nenumatant išimties tais atvejais, kai žala atsirado tiesiogiai dėl teisės aktų leidėjo Sąjungos teisei prieštaraujančių veiksmų ar neveikimo ir nepriimta administracinio akto, kurį galima ginčyti,

¹⁷⁵ Šios trys sąlygos yra tokios: pažeista Sąjungos teisės norma suteikiama teisių privatiems asmenims, šios normos pažeidimas yra pakankamai aiškus ir yra tiesioginis priežastinis ryšys tarp to pažeidimo ir privačių asmenų patirtos žalos.

¹⁷⁶ 2010 m. sausio 26 d. Sprendimas **Transportes Urbanos y Servicios Generales** (C-118/08, [EU:C:2010:39](#), 30 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija) ir 2022 m. sausio 18 d. Sprendimas **Thelen Technopark Berlin** (C-261/20, [EU:C:2022:33](#), 44 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

¹⁷⁷ 2010 m. sausio 26 d. Sprendimas **Transportes Urbanos y Servicios Generales** (C-118/08, [EU:C:2010:39](#), 31 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija) ir 2018 m. spalio 4 d. Sprendimas **Kantarev** (C-571/16, [EU:C:2018:807](#), 123 punktą).

¹⁷⁸ Sistema, kuria Komisija naudojami ankstyvame etape, siekdama išsiaiškinti arba išspręsti problemas, kad išvengtų, jei įmanoma, pažeidimo nagrinėjimo procedūros prieš atitinkamą valstybę narę.

¹⁷⁹ 2015 m. spalio 1 d. *Ley 40/2015 de Régimen Jurídico del Sector Público* (Įstatymas Nr. 40/2015 dėl viešojo sektoriaus teisinio režimo; BOE, Nr. 236, 2015 m. spalio 2 d., p. 89411) 32 straipsnio 3–6 dalys ir 34 straipsnio 1 dalies antra pastraipa, taip pat 2015 m. spalio 1 d. *Ley 39/2015 del Procedimiento Administrativo Común de las Administraciones Públicas* (Įstatymas Nr. 39/2015 dėl viešojo administravimo institucijų bendrųjų administracinių procedūrų; BOE, Nr. 236, 2015 m. spalio 2 d., p. 89343) 67 straipsnio 1 dalies trečia pastraipa.

- su vienu metų senaties terminu, skaičiuojamu nuo Teisingumo Teismo sprendimo pripažinti taikytą įstatymo galią turinčią normą nesuderinama su Sąjungos teise paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* ir netaikomu tais atvejais, kai nėra priimta tokio sprendimo, ir
- su sąlyga, kad gali būti atlyginta tik žala, atsiradusi per penkerius metus iki šio paskelbimo dienos, jeigu tame sprendime nenustatyta kitaip.

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismas iš dalies pritarė pirmajam prieštaravimui, grindžiamam veiksmingumo principo pažeidimu.

Pirmiausia Teisingumo Teismas priminė, jog tai, kad valstybės narės pareiga atlyginti žalą, kurią ji padarė privačiam asmeniui pažeisdama Sąjungos teisę, priklauso nuo to, ar Teisingumo Teismas prieš tai konstatavo, kad ši valstybė narė neįvykdė įsipareigojimų pagal Sąjungos teisę, prieštarauja šios teisės veiksmingumo principui. Žalos, kuri atsirado dėl valstybės narės padaryto Sąjungos teisės pažeidimo, atlyginimui taip pat negali būti taikomas reikalavimas, kad tokio pažeidimo konstatavimą lemtų Teisingumo Teismo priimtas prejudicinis sprendimas. Taigi, siekiant Komisijos argumentus pripažinti pagrįstais, nebūtina nustatyti, ar pagal ginčijamas nuostatas reikalaujama, kad būtų priimtas Teisingumo Teismo sprendimas, kuriame konstatuota, kad Ispanijos Karalystė neįvykdė vieno iš įsipareigojimų pagal Sąjungos teisę, taip pat ar šias nuostatas reikia suprasti kaip nuorodą į bet kurį Teisingumo Teismo sprendimą, iš kurio galima spręsti, kad Ispanijos teisės aktų leidėjo veiksmai ar neveikimas nesuderinami su Sąjungos teise. Bet kuriuo atveju valstybės narės, įskaitant nacionalinės teisės aktų leidėją, padarytos žalos pažeidus Sąjungos teisę atlyginimas negali būti susietas su sąlyga, kad Teisingumo Teismas prieš tai būtų priėmęs tokį sprendimą, antraip būtų pažeistas veiksmingumo principas.

Be to, Teisingumo Teismas konstatavo, kad nors pagal Sąjungos teisę nedraudžiama taikyti nacionalinės teisės aktų, kuriuose numatyta, kad privačiam asmeniui negali būti atlyginta žala, jeigu jis nepasinaudojo teisių gynimo priemone, kad užkirstų kelią žalai atsirasti, taip yra tik su sąlyga, kad naudojantis šia teisių gynimo priemone nekyla pernelyg didelių sunkumų arba gali būti pagrįstai reikalaujama, kad nukentėjęs asmuo ja pasinaudotų. Šios sąlygos neatitinka ginčijamos nuostatos, kiek pagal jas žalos, kurią padarė teisės aktų leidėjas, atlyginimas susietas su tuo, kad nukentėjusio privataus asmens prašymu bet kurioje instancijoje turi būti priimtas galutinis sprendimas atmesti skundą dėl administracinio akto, kuriuo padaryta žala, nenumatant išimties tais atvejais, kai žala atsirado tiesiogiai dėl teisės aktų leidėjo Sąjungos teisei prieštaraujančių veiksmų ar neveikimo ir nepriimta administracinio akto, kurį galima ginčyti. Teisingumo Teismas taip pat nurodė, jog reikalavimas, kad nukentėjęs privatus asmuo jau tada, kai iš anksto padavė skundą dėl žalą sukėliančio administracinio akto, remtųsi vėliau pripažintu Sąjungos teisės pažeidimu, antraip negalėtų gauti patirtos žalos atlyginimo, gali būti pernelyg didelis procesinis sunkumas, prieštaraujantis veiksmingumo principui. Iš tiesų tokioje stadijoje gali būti pernelyg sunku ar net neįmanoma numatyti, kokį Sąjungos teisės pažeidimą galiausiai pripažins Teisingumo Teismas. Vis dėlto Teisingumo Teismas atmetė Komisijos argumentus tiek, kiek ji teigė, kad tik Sąjungos teisės nuostatomis, kurios yra tiesioginio veikimo, galima veiksmingai remtis tokia skunde.

Galiausiai pagal ginčijamas nuostatas, pirma, ieškinio dėl valstybės, kaip teisės aktų leidėjos, atsakomybės už jai priskiriamus Sąjungos teisės pažeidimus senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo Teisingumo Teismo sprendimo, kuriuo Ispanijos Karalystė pripažinta neįvykdžiusia įsipareigojimų pagal Sąjungos teisę arba iš kurio matyti šią žalą lėmusių teisės aktų leidėjo veiksmų ar neveikimo nesuderinamumas su Sąjungos teise, paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* dienos ir, antra, gali būti atlyginta tik žala, atsiradusi per penkerius metus iki tos dienos. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas konstatavo, pirma, kad veiksmingumo principas būtų pažeistas, jeigu tokio sprendimo paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* data būtų laikoma vienintele galima data, nuo kurios prasideda šio senaties termino eiga, nes žalos, padarytos pažeidus Sąjungos teisę, atlyginimas negali būti siejamas su sąlyga, kad turi būti priimtas toks Teisingumo Teismo sprendimas, o tais atvejais, kai nėra priimta tokio sprendimo, šis terminas netaikomas. Antra, Teisingumo Teismas

priminė, kad, nesant Sąjungos teisės nuostatų šioje srityje, pagal kiekvienos valstybės narės nacionalinės teisės sistemą turi būti nustatytas žalos atlyginimo dydis ir žalos, padarytos pažeidus Sąjungos teisę, apskaičiavimo taisyklės. Vis dėlto nacionalinės teisės aktai, kuriuose įtvirtinti tokio dydžio nustatymo kriterijai ir minėtos taisyklės, turi atitikti visų pirma veiksmingumo principą, taigi ir sudaryti sąlygas atlyginimui, kuris atitiktų patirtą žalą, t. y. juo turi būti kompensuojama visa realiai patirta žala, o tai pagal ginčijamas nuostatas įmanoma ne visais atvejais.

Nagrinėdamas antrąjį prieštaravimą, susijusį su lygiavertiškumo principo pažeidimu, Teisingumo Teismas konstatavo, kad jis grindžiamas klaidingu jo jurisprudencijos aiškinimu, todėl jį reikia atmesti kaip nepagrįstą.

Teisingumo Teismas priminė, kad šiuo principu siekiama nustatyti valstybių narių procesinės autonomijos ribas joms įgyvendinant Sąjungos teisę, kurioje nėra nuostatų šioje srityje. Taigi valstybės atsakomybės už jai priskiriamus Sąjungos teisės pažeidimus srityje šis principas taikytinas tik tuo atveju, kai ši atsakomybė kyla pagal Sąjungos teisę. Nagrinėjamu atveju Komisija antruoju prieštaravimu siekė ginčyti ne sąlygas, kuriomis Ispanijoje įgyvendinamas valstybės atsakomybės už jai priskiriamus Sąjungos teisės pažeidimus principas, o pačias Ispanijos teisėje, kurioje tiksliai perteikiamos Teisingumo Teismo jurisprudencijoje įtvirtintos sąlygos, nustatytas valstybės, kaip teisės aktų leidėjos, atsakomybės už jai priskiriamus Sąjungos teisės pažeidimus atsiradimo sąlygas. Net darant prielaidą, kad valstybės, kaip teisės aktų leidėjos, atsakomybės už jai priskiriamus Sąjungos teisės pažeidimus atsiradimo sąlygos yra mažiau palankios nei valstybės, kaip teisės aktų leidėjos, atsakomybės už Konstitucijos pažeidimą atsiradimo sąlygos, tokiu atveju lygiavertiškumo principas netaikomas.

Beje, Teisingumo Teismas jau yra pažymėjęs, kad jeigu valstybėms narėms leidžiama numatyti, kad jų atsakomybė kiltų ne tokiomis griežtomis sąlygomis, palyginti su tomis, kurias yra nustatęs Teisingumo Teismas, turi būti laikoma, kad ši atsakomybė kyla ne pagal Sąjungos, o pagal nacionalinę teisę.

VIII. Judėjimo laisvė

1. Laisvas darbuotojų judėjimas

2022 m. birželio 16 d. Sprendimas *Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto* (Psichoterapeutai) (C-577/20, [EU:C:2022:467](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Profesinės kvalifikacijos pripažinimas – Direktyva 2005/36/EB – 2 straipsnis – Taikymo sritis – 13 straipsnio 2 dalis – Reglamentuojamos profesijos – Sąlygos, taikomos siekiant įgyti teisę naudoti valstybėje narėje psichoterapeuto profesinį vardą remiantis kitoje valstybėje narėje įsisteigusio universiteto išduotu psichoterapijos diplomu – SESV 45 ir 49 straipsniai – Judėjimo ir įsisteigimo laisvės – Aptariamo mokymo lygiavertiškumo vertinimas – ESS 4 straipsnio 3 dalis – Valstybių narių lojalaus bendradarbiavimo principas – Priimančiosios valstybės narės atliekamas teorinių žinių ir kvalifikacijų, kurias kitoje valstybėje narėje išduoto diplomo turėtojas tariamai įgijo, lygio kvestionavimas – Sąlygos“

Suomijos pilietė A Suomijoje baigė suomių kalba vykusią psichologijos mokymo programą, kurią organizavo Jungtinės Karalystės universitetas kartu su Suomijos bendrove ir kurią pabaigė 2017 m. lapkričio mėn. Šis universitetas jai išdavė trečiosios pakopos diplomą. Tada ji kreipėsi į *Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto* (Socialinių reikalų ir sveikatos srityje leidimus išduodanti ir priežiūrą vykdanči institucija, Suomija, toliau – *Valvira*), prašydama suteikti teisę naudoti pagal Suomijos teisės aktus saugomą psichoterapeuto profesinį vardą. Anksčiau tais metais *Valvira* susisiekė su buvusiais šios mokymo programos dalyviais, išreiškusiais susirūpinimą dėl galimų trūkumų, susijusių su mokymo faktiniu turiniu.

2018 m. *Valvira* atmetė A prašymą, teigdama, kad negali įsitikinti, jog šis mokymas atitinka psichoterapijos mokymui Suomijoje taikomus reikalavimus. 2019 m. balandžio mėn. *Helsingin hallinto-oikeus* (Helsinkio administracinis teismas, Suomija) atmetė dėl šio sprendimo pateiktą A skundą ir patvirtino *Valvira* aiškinimą.

Tuomet A pateikė apeliacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui – *Korkein hallinto-oikeus* (Aukščiausiasis administracinis teismas, Suomija). Šis teismas pažymi, kad psichoterapeuto profesija Jungtinėje Karalystėje nėra reglamentuojama ir kad suinteresuotasis asmuo, kuris nedirbo pagal psichoterapeuto profesiją kitoje valstybėje narėje, kurioje ši profesija neregamentuojama, kaip reikalaujama pagal Direktyvos 2005/36¹⁸⁰ 13 straipsnio 2 dalį, negali remdamasis šia direktyva reikalauti teisės pradėti verstis šia profesija Suomijoje. Vis dėlto jam kyla klausimas, ar A situacija taip pat turi būti nagrinėjama atsižvelgiant į laisvo darbuotojų judėjimo¹⁸¹ ir įsisteigimo laisvės¹⁸² principus, ir, jei taip, ar vertindama teorinių žinių ir kvalifikacijos lygiavertiškumą priimančiosios valstybės narės kompetentinga institucija gali remtis kita informacija nei ta, kurią pateikė atitinkamą diplomą išdavęs universitetas.

Teisingumo Teismas į pirmąjį iš šių klausimų atsakė teigiamai, tvirtindamas, kad tokiomis aplinkybėmis, kokios susiklostė šioje byloje, pateiktas prašymas leisti pradėti verstis reglamentuojama

¹⁸⁰ 2005 m. rugsėjo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo (OL L 255, 2005, p. 22).

¹⁸¹ Laisvo darbuotojų judėjimo principas įtvirtintas SESV 45 straipsnyje.

¹⁸² Įsisteigimo laisvės principas reglamentuojamas SESV 49 straipsnyje.

profesija turi būti vertinamas atsižvelgiant į SESV 45 ar 49 straipsnį. Jis taip pat nusprendė, kad gavusi tokį prašymą priimančiosios valstybės narės kompetentinga institucija turi laikyti kitos valstybės narės institucijos išduotą diplomą autentišku. Tik turėdama svarių abejonių, pagrįstų tam tikrais konkrečiais įrodymais, kurių apimtį Teisingumo Teismas patikslino, ši institucija gali prašyti šį diplomą išdavusios institucijos iš naujo išnagrinėti jo išdavimo pagrįstumą ir prireikus jį atšaukti. Jeigu išduodančioji institucija jo neatšaukė, priimančiosios valstybės narės institucija tik išimtiniais atvejais, kai nagrinėjamo atvejo aplinkybės akivaizdžiai rodo, kad atitinkamas diplomai yra nepatikimas, gali kvestionuoti jo išdavimo pagrįstumą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas patikslino, kad nagrinėjama situacija patenka į Direktyvos 2005/36 taikymo sritį, nes atitinkamas formalią kvalifikaciją įrodantis dokumentas buvo išduotas kitoje valstybėje narėje nei priimančioji valstybė narė. Vis dėlto suinteresuotasis asmuo neatitinka Direktyvos 2005/36 13 straipsnio 2 dalyje numatyto reikalavimo būti dirbus pagal psichoterapeuto profesiją šioje nuostatoje numatytą minimalų laikotarpį, todėl jis negali remtis jokia šioje direktyvoje nustatyta profesinių kvalifikacijų pripažinimo sistema.

Vertindamas A situaciją pagal SESV 45 ir 49 straipsnius Teisingumo Teismas priminė, kad laisvas asmenų judėjimas reiškia, kad valstybės narės negali atsisakyti taikyti šiuose straipsniuose garantuojamas laisves savo piliečiams, įgijusiems profesines kvalifikacijas kitoje valstybėje narėje. Be to, valstybės narės institucijos, gavusios prašymą leisti verstis reglamentuojama profesija, privalo atsižvelgti į visus suinteresuotojo asmens diplomus, pažymėjimus ir kitus dokumentus, taip pat į reikšmingą patirtį, kai lygina šiais dokumentais ir patirtimi patvirtintą kompetenciją su žiniomis ir kvalifikacija, kurių reikalaujama pagal nacionalinės teisės aktus. Kadangi šis principas neatsiejamas nuo SESV įtvirtintų pagrindinių laisvių, priėmus direktyvas dėl diplomų tarpusavio pripažinimo, įskaitant Direktyvą 2005/36, negali būti apsunkinamas diplomų, pažymėjimų ir kitų formalią kvalifikaciją patvirtinančių dokumentų pripažinimas tais atvejais, kurių šios direktyvos neapima. Taigi tokiu atveju, kai negalima remtis nė viena iš Direktyvoje 2005/36 nustatytų profesinių kvalifikacijų pripažinimo sistemų, atitinkama priimančioji valstybė narė turi laikytis savo pareigų profesinių kvalifikacijų pripažinimo srityje būtent pagal SESV 45 ir 49 straipsnius.

Antra, Teisingumo Teismas nurodė, kad minėta įvairių formalią profesinę kvalifikaciją patvirtinančių dokumentų ir patirties lyginamojo tyrimo procedūra turi leisti priimančiosios valstybės narės institucijoms objektyviai patikrinti, ar užsienio valstybėje išduotu diplomu patvirtinama, kad jo savininkas turi teorinių žinių ir kvalifikacijų, kurios, nors ir ne identiškos, vis dėlto bent jau lygiavertės toms, kurios patvirtinamos nacionaliniu diplomu. Šis užsienyje gauto diplomo lygiavertiškumo vertinimas turi būti atliekamas atsižvelgiant vien į žinių ir kvalifikacijos, kurias šio diplomo turėtojas tariamai įgijo, lygį, taip pat studijų ir su ja susijusios praktikos pobūdį bei trukmę. Toks lyginimas suponuoja valstybių narių tarpusavio pasitikėjimą išduotais formalią profesinę kvalifikaciją patvirtinančiais dokumentais, todėl priimančiosios valstybės narės institucija iš principo privalo kitos valstybės narės institucijos išduotą diplomą laikyti autentišku. Tik turėdama svarių abejonių, pagrįstų visuma neprieštaringų įrodymų, leidžiančių manyti, kad diplomai, kuriuo remiasi šis pareiškėjas, neatspindi teorinių žinių ir kvalifikacijos, kurias tariamai įgijo jo turėtojas, lygio, ši institucija gali prašyti išduodančiosios institucijos iš naujo išnagrinėti tokio diplomo išdavimo pagrįstumą, atsižvelgiant į šiuos įrodymus, o prireikus išduodančioji institucija turi jį atšaukti. Tarp šių konkrečių įrodymų gali būti, be kita ko, kitų asmenų nei atitinkamo mokymo rengėjai perduota informacija. Jeigu išduodančioji institucija, atsižvelgdama į šiuos įrodymus, iš naujo išnagrinėjo šio diplomo išdavimo pagrįstumą ir jo neatšaukė, priimančiosios valstybės narės institucija tik išimtiniais atvejais, kai nagrinėjamo atvejo aplinkybės akivaizdžiai rodo, kad atitinkamas diplomai yra nepatikimas, gali kvestionuoti jo išdavimo pagrįstumą.

2. Įsisteigimo laisvė¹⁸³

2022 m. rugsėjo 7 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Cilevičs ir kt. (C-391/20, [EU:C:2022:638](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – SESV 49 straipsnis – Įsisteigimo laisvė – Apribojimas – Pateisinimas – Švietimo sistemos organizavimas – Aukštojo mokslo įstaigos – Pareiga studijų programas dėstyti atitinkamos valstybės narės oficialiąja kalba – ESS 4 straipsnio 2 dalis – Valstybės narės nacionalinis savitumas – Valstybės narės oficialiosios kalbos apsauga ir puoselėjimas – Proporcingumo principas“

Į Latvijas Republikas Satversmes tiesa (Konstitucinis Teismas, Latvija) kreipėsi 20 Latvijas Republikas Saeima (Latvijos Parlamentas) narių, prašydami patikrinti tam tikrų Latvijos aukštojo mokslo įstaigų įstatymo nuostatų atitiktį Konstitucijai.

Šiuo įstatymu (su 2018 m. pakeitimais) siekiama puoselėti Latvijos Respublikos oficialiąją kalbą, todėl aukštojo mokslo įstaigos įpareigojamos ta kalba dėstyti studijų programas. Vis dėlto minėtame įstatyme įtvirtintos keturios šios pareigos išimtys. Pirmą, studijų programos, pagal kurias Latvijoje mokosi užsienio studentai, ir studijų programos, organizuojamos vykdam Europos Sąjungos programose ir tarptautinėse sutartyse numatytą bendradarbiavimą, gali būti dėstomos oficialiosiomis Sąjungos kalbomis. Antra, oficialiosiomis Sąjungos kalbomis gali būti dėstoma tik studijų programos dalis, už kurią skiriama penktadalio kreditų. Trečia, kalbų ir kultūros studijų ir kalbų programas leidžiama dėstyti užsienio kalba. Galiausiai, ketvirta, oficialiosiomis Sąjungos kalbomis gali būti dėstomos bendros studijų programos.

Be to, Latvijos aukštojo mokslo įstaigų įstatymas netaikytinas dviem privačioms aukštojo mokslo įstaigoms, kurių veiklą toliau reglamentuoja specialūs įstatymai, todėl jos gali ir toliau dėstyti studijų programas kitomis oficialiosiomis Sąjungos kalbomis.

Savo prašyme pareiškėjai, be kita ko, teigia, kad tuo įstatymu apsunkinant patekimą į aukštojo mokslo rinką, o kitų valstybių narių piliečiams ir įmonėms neleidžiant teikti aukštojo mokslo paslaugų užsienio kalbomis, visų pirma pažeidžiama SESV 49 straipsnyje užtikrinama įsisteigimo laisvė.

Latvijos Konstituciniam Teismui kilo abejonių, ar valstybės narės teisės aktai, kuriais įpareigojama aukštojo mokslo srityje (įskaitant privačias aukštojo mokslo įstaigas) vartoti šios valstybės narės oficialiąją kalbą, kartu numatant tam tikras šio reikalavimo ribas, riboja įsisteigimo laisvę. Todėl nacionalinis teismas nutarė kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, kad galėtų priimti sprendimą dėl Aukštojo mokslo įstaigų įstatymo atitikties Sąjungos teisei.

Savo sprendime Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė, kad pagal SESV 49 straipsnį nedraudžiamos valstybės narės teisės normos, kuriomis aukštojo mokslo įstaigos iš esmės įpareigojamos studijų programas dėstyti tik tos valstybės narės oficialiąja kalba. Vis dėlto tokios teisės normos turi būti pateisinamos dėl su tos valstybės narės nacionalinio savitumo apsauga susijusių priežasčių, t. y. jeigu jos yra būtinos ir proporcingos teisėtai siekiamam tikslui apsaugoti.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas priminė, kad pagal SESV 6 straipsnį Sąjungos kompetencijai priklauso remti, koordinuoti ar papildyti valstybių narių veiksmus, be kita ko, švietimo srityje. Nors Sąjungos

¹⁸³ Šioje dalyje taip pat reikia išskirti 2022 m. birželio 16 d. Sprendimą *Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Psichoterapeutai)* (C-577/20, [EU:C:2022:467](#)). Šis sprendimas aptartas VIII.1 dalyje „Laisvas darbuotojų judėjimas“.

teisė neriboja šios valstybių narių kompetencijos nustatyti, viena vertus, mokymo turinį ir švietimo sistemos organizavimą bei gerbia jų kultūrų ir kalbų įvairovę ir, kita vertus, profesinio rengimo turinį ir organizavimą, naudodamosi šia kompetencija valstybės narės turi laikytis Sąjungos teisės, ypač jos nuostatų, susijusių su įsisteigimo laisve.

Šiuo atveju Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nors kitų valstybių narių piliečiai gali įsisteigti Latvijoje ir organizuoti aukštojo mokslo studijų programas, tokia galimybe iš esmės galima pasinaudoti tik laikantis pareigos šias studijų programas organizuoti tik tos valstybės narės oficialiąja kalba. Dėl tokios pareigos tiems piliečiams gali būti ne taip patrauklu įsisteigti Latvijoje, todėl apribojama įsisteigimo laisvė.

Remdamasis savo suformuotoje jurisprudencijoje įtvirtintu modeliu Teisingumo Teismas išnagrinėjo, ar nustatytas apribojimas yra pateisinamas ir ar laikomasi proporcingumo principo. Dėl privalomojo bendrojo intereso pagrindo buvimo pažymėtina, kad nagrinėjama pareiga siekiama apsaugoti ir skatinti Latvijos Respublikos oficialiosios kalbos vartojimą; tai yra teisėtas tikslas, kuriuo iš esmės galima pateisinti įsisteigimo laisvės apribojimą. Pagal ESS 3 straipsnio 3 dalies ketvirtą pastraipą ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 22 straipsnį Sąjunga gerbia turtingą savo kultūros ir kalbų įvairovę. Pagal ESS 4 straipsnio 2 dalį Sąjunga taip pat gerbia valstybių narių nacionalinį savitumą, kurio dalis yra atitinkamos valstybės narės oficialiosios kalbos apsauga. Reikėtų pripažinti švietimo svarbą tokio tikslo įgyvendinimui.

Dėl nustatyto apribojimo proporcingumo reikia pažymėti, kad jis, pirma, turi būti tinkamas nagrinėjamu teisės aktu teisėtai siekiamam tikslui įgyvendinti. Todėl šias teisės nuostatas galima laikyti tinkamomis šiam tikslui (t. y. saugoti ir puoselėti latvių kalbą) pasiekti, tik jeigu jomis iš tikrųjų norima jį pasiekti ir jeigu jos įgyvendinamos nuosekliai ir sistemingai. Kadangi nagrinėjamos pareigos išimčių taikymo sritis ribota (visų pirma dviem privačioms aukštojo mokslo įstaigoms, kurių veiklą reglamentuoja specialūs įstatymai), jos netrukdo siekti nurodyto tikslo. Tos išimtys leidžia tam tikroms aukštojo mokslo įstaigoms, vykdant specialų tarptautinį akademinį bendradarbiavimą, pasinaudoti nukrypti leidžiančia tvarka, todėl nagrinėjamos teisės nuostatos nepraranda nuoseklumo.

Antra, apribojimas negali viršyti to, kas būtina siekiamam tikslui pasiekti. Taigi valstybės narės iš esmės gali nustatyti pareigą aukštojo mokslo studijų programas dėstyti atitinkamos valstybės oficialiąja kalba, jeigu kartu su tokia pareiga nustatomos išimtys, leidžiančios universitetines studijas organizuoti ne oficialiąja kalba. Šiuo atveju, nenorint viršyti to, kas būtina šiam tikslui pasiekti, tokiomis išimtimis turėtų būti leidžiama vartoti ne latvių kalbą, bent jau organizuojant studijas pagal Europos ar tarptautinio bendradarbiavimo programą, taip pat kultūros ir kalbų (išskyrus latvių kalbą) studijas.

IX. Sienų kontrolė, prieglobstis ir imigracija

1. Prieglobsčio politika

2022 m. rugpjūčio 1 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Bundesrepublik Deutschland (Pabėgėlių vaikas, gimęs ne priimančiojoje valstybėje narėje) (C-720/20, [EU:C:2022:603](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Bendra prieglobsčio politika – Valstybės narės, atsakingos už tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai – Reglamentas (ES) Nr. 604/2013 (Dublinas III) – Nepilnamečio pateiktas tarptautinės apsaugos prašymas valstybėje narėje, kurioje jis gimė – Šio nepilnamečio tėvai, anksčiau įgiję pabėgėlio statusą kitoje valstybėje narėje – 3 straipsnio 2 dalis – 9 straipsnis – 20 straipsnio 3 dalis – Direktyva 2013/32/ES – 33 straipsnio 2 dalies a punktas – Tarptautinės apsaugos prašymo priimtinumai ir atsakomybė už jo nagrinėjimą“

Pareiškėja, Rusijos Federacijos pilietė, gimė 2015 m. Vokietijoje. 2012 m. kovo mėn. jos tėvams ir penkiems broliams ir seserims, taip pat Rusijos piliečiams, Lenkijoje buvo suteiktas pabėgėlio statusas. 2012 m. gruodžio mėn. jie išvyko iš Lenkijos ir atvyko į Vokietiją, kur paprašė tarptautinės apsaugos. Lenkijos Respublika atsisakė tenkinti Vokietijos valdžios institucijų prašymą atsiimti šiuos asmenis, motyvuodama tuo, kad jiems jau suteikta tarptautinė apsauga jos teritorijoje. Paskui Vokietijos valdžios institucijos atmetė tarptautinės apsaugos prašymus kaip nepriimtinius, motyvuodama Lenkijoje šiems asmenims jau suteiktu pabėgėlio statusu. Vis dėlto pareiškėjos šeima ir toliau gyveno Vokietijoje.

2018 m. kovo mėn. pareiškėja pateikė Vokietijos valdžios institucijoms tarptautinės apsaugos prašymą. Šis prašymas atmestas kaip nepriimtinas, vadovaujantis reglamentu „Dublinas III“¹⁸⁴.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kuriam pateiktas skundas dėl šio sprendimo atmesti prašymą, abejoja, ar Vokietijos Federacinė Respublika yra už pareiškėjos prašymo nagrinėjimą atsakinga valstybė narė, ir, jei taip, ar ši valstybė narė turi teisę atmesti šį prašymą kaip nepriimtina pagal Procedūrų direktyvą¹⁸⁵.

Konkrečiai kalbant, šiam teismui kyla klausimas dėl tam tikrų reglamento „Dublinas III“ ir Procedūrų direktyvos nuostatų taikymo pagal analogiją pareiškėjos situacijai. Jis siekia išsiaiškinti, ar, pirma, siekiant užkirsti kelią antriniam judėjimui, reglamento „Dublinas III“ 20 straipsnio 3 dalis, kiek ji susijusi, be kita ko, su vaikų, gimusių jau tarptautinės apsaugos pareiškėjui atvykus, situacija¹⁸⁶,

¹⁸⁴ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai (OL L 180, 2013, p. 31, toliau – reglamentas „Dublinas III“).

¹⁸⁵ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (OL L 180, 2013, p. 60, toliau – Procedūrų direktyva).

¹⁸⁶ Pagal šią nuostatą, kurioje reglamentuojama perėmimo savo žinion procedūra, nepilnamečio, kuris lydi tarptautinės apsaugos prašytoją ir kuris atitinka šeimos nario apibrėžtį, padėtis yra tokia pati kaip ir jo šeimos nario padėtis, ir sprendimą dėl jo priima valstybė narė, atsakinga už to šeimos nario tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, net jeigu nepilnametis atskirai ir nėra prašytojas, jei tai atitinka jo interesus. Ta pati nuostata taikoma vaikams, gimusiems prašytojui atvykus į valstybių narių teritoriją, ir inicijuoti naujos jų perėmimo savo žinion procedūros nereikalaujama.

taikoma tarptautinės apsaugos prašymui, kurį nepilnametis pateikė savo gimimo valstybėje narėje, jeigu jo tėvams jau suteikta tarptautinė apsauga kitoje valstybėje narėje. Antra, jis klausia, ar Procedūrų direktyvos 33 straipsnio 2 dalies a punktas¹⁸⁷ taikomas nepilnamečiui, kurio tėvai yra tarptautinės apsaugos gavėjai kitoje valstybėje narėje, tačiau jam tokia apsauga nesuteikta.

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) į šiuos klausimus atsakė neigiamai. Sprendime jis patikslino reglamento „Dublinas III“ ir Procedūrų direktyvos taikymo sritį, kiek tai susiję su šeimų, kurioms jau suteikta tarptautinė apsauga vienoje valstybėje narėje, antriniu judėjimu į kitą valstybę narę, kur gimė dar vienas vaikas.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas nusprendė, kad reglamento „Dublinas III“ 20 straipsnio 3 dalis pagal analogiją netaikytina esant situacijai, kai nepilnametis vaikas ir jo tėvai pateikia tarptautinės apsaugos prašymus toje pačioje valstybėje narėje, kurioje gimė šis vaikas, nors tėvams jau suteikta tarptautinė apsauga kitoje valstybėje narėje. Šioje nuostatoje daroma prielaida, kad nepilnamečio šeimos nariai dar turi „prašytojo“ statusą, taigi joje neregamentuojama vaiko, gimusio po to, kai jo šeimos nariams buvo suteikta tarptautinė apsauga kitoje valstybėje narėje nei ta, kurioje vaikas gimė ir gyvena su savo šeima, situacija. Be to, nepilnamečio, kurio šeimos nariai prašo suteikti tarptautinę apsaugą, padėtis ir nepilnamečio, kurio šeimos nariams tokia apsauga jau suteikta, padėtis nėra panaši, vertinant pagal reglamentu „Dublinas III“ įtvirtintą tvarką. Sąvokos „tarptautinės apsaugos prašytojas“¹⁸⁸ ir „tarptautinės apsaugos gavėjas“¹⁸⁹ apima skirtingus teisinius statusus, kuriuos reglamentuoja skirtingos šio reglamento nuostatos. Taigi pagal analogiją taikant reglamento „Dublinas III“ 20 straipsnio 3 dalį nepilnamečiui, kurio šeimos nariams jau suteikta tarptautinė apsauga, tiek šis nepilnametis, tiek valstybė narė, suteikusi tarptautinę apsaugą jo šeimos nariams, netektų galimybės taikyti šiame reglamente numatytus mechanizmus. O tai lemtų, kad dėl tokio nepilnamečio galėtų būti priimtas sprendimas dėl perdavimo ir nereikėtų inicijuoti jo perėmimo savo žinion procedūros.

Taip pat pasakytina, kad reglamente „Dublinas III“ numatytos specialios taisyklės tuo atveju, kai procedūra, pradėta dėl prašytojo šeimos narių, yra pasibaigusi ir jiems leista gyventi valstybėje narėje kaip tarptautinės apsaugos gavėjams. Konkrečiau kalbant, šio reglamento 9 straipsnyje nustatyta, kad, esant tokiai situacijai, ta valstybė narė ir yra atsakinga už tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, su sąlyga, kad atitinkami asmenys tokį pageidavimą išreiškė raštu. Žinoma, ši sąlyga reiškia, kad 9 straipsnis netaikomas, jei toks pageidavimas neišreikštas. Tokia situacija pirmiausia gali susiklostyti, kai atitinkamo nepilnamečio tarptautinės apsaugos prašymas pateikiamas po to, kai jo šeima neteisėtai išvyko iš pirmosios valstybės narės į valstybę narę, kurioje pateiktas šis prašymas. Vis dėlto ši aplinkybė nepaneigia fakto, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas šiame straipsnyje numatė nuostatą, kuri tiksliai apima nagrinėjamą situaciją. Be to, atsižvelgiant į aiškiai 9 straipsnio formuluotę, negalima nukrypti nuo reikalavimo, kad atitinkami asmenys pageidavimą turi išreikšti raštu.

Tokiomis aplinkybėmis, kai suinteresuotieji asmenys raštu neišreiškė pageidavimo, kad už nepilnamečio vaiko tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą atsakinga valstybė narė būtų ta,

¹⁸⁷ Pagal šią nuostatą valstybės narės gali laikyti tarptautinės apsaugos prašymą nepriimtinu, jeigu tarptautinę apsaugą suteikė kita valstybė narė.

¹⁸⁸ Kaip tai suprantama pagal reglamento „Dublinas III“ 2 straipsnio c punktą.

¹⁸⁹ Kaip tai suprantama pagal reglamento „Dublinas III“ 2 straipsnio f punktą.

kurioje jo šeimos nariams leista gyventi kaip tarptautinės apsaugos gavėjams, atsakinga valstybė narė nustatoma pagal reglamento „Dublinas III“ 3 straipsnio 2 dalį¹⁹⁰.

Antra, Teisingumo Teismas konstatavo, kad Procedūrų direktyvos 33 straipsnio 2 dalies a punktas pagal analogiją netaikomas tarptautinės apsaugos prašymui, kurį valstybėje narėje pateikė nepilnametis, jei tarptautinė apsauga kitoje valstybėje narėje suteikta ne pačiam nepilnamečiui, o jo tėvams. Teisingumo Teismas priminė, kad šioje direktyvoje pateikiamas išsamus atveju, kai valstybės narės gali laikyti tarptautinės apsaugos prašymą nepriimtinu, sąrašas. Be to, nuostata, kurioje numatyti nepriimtino pagrindai, leidžiama nukrypti nuo valstybių narių pareigos iš esmės išnagrinėti visus tarptautinės apsaugos prašymus. Iš šios nuostatos išsamaus ir išimtinio pobūdžio matyti, kad ji turi būti aiškinama siaurai, todėl negali būti taikoma esant situacijai, kuri neatitinka jos teksto. Taigi šios nuostatos taikymo sritis *ratione personae* negali būti išplėsta taip, kad ji būtų taikoma tarptautinės apsaugos prašytojui, kuriam pačiam tokia apsauga nesuteikta.

2022 m. lapkričio 8 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Teismo iniciatyva atliekama sulaikymo patikra) (C-704/20 ir C-39/21, [EU:C:2022:858](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė – Trečiųjų šalių piliečių sulaikymas – Pagrindinė teisė į laisvę – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 6 straipsnis – Sulaikymo teisėtumo sąlygos – Direktyva 2008/115/EB – 15 straipsnis – Direktyva 2013/33/ES – 9 straipsnis – Reglamentas (ES) Nr. 604/2013 – 28 straipsnis – Sulaikymo ir tolesnio jo taikymo teisėtumo kontrolė – Nagrinėjimas teismo iniciatyva – Pagrindinė teisė į veiksmingą teisminę gynybą – Pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnis“

Trys trečiųjų šalių piliečiai B, C ir X buvo sulaikyti Nyderlanduose taikant atitinkamai tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimo, perdavimo valstybei narei, atsakingai už šio prašymo nagrinėjimą, ir grąžinimo dėl neteisėto buvimo Nyderlandų teritorijoje procedūras.

Suinteresuotieji asmenys teisme užginčijo dėl jų patvirtintas sulaikymo ar tolesnio sulaikymo taikymo priemonės. Nagrinėdami bylas kaip pirmoji arba antroji instancija, prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai pateikė klausimus dėl nagrinėjamų priemonių teisėtumo kontrolės apimtys.

Bet koks Sąjungos teisės aktuose, t.y. Priėmimo direktyvoje¹⁹¹, reglamente „Dublinas III“¹⁹² ir Grąžinimo direktyvoje¹⁹³, numatytas sulaikymas Nyderlanduose reglamentuojamas administracinio

¹⁹⁰ Pagal šią nuostatą, kai remiantis reglamente „Dublinas III“ išvardytais kriterijais negalima nustatyti atsakingos valstybės narės, už tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą atsakinga pirmoji valstybė narė, kuriai buvo pateiktas toks prašymas.

¹⁹¹ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/33/ES, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo (OL L 180, 2013, p. 96, toliau – Priėmimo direktyva).

¹⁹² 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai (OL L 180, 2013, p. 31, toliau – reglamentas „Dublinas III“).

¹⁹³ 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse (OL L 348, 2008, p. 98, toliau – Grąžinimo direktyva).

proceso teisėje, pagal kurią teismams iš principo neleidžiama savo iniciatyva tikrinti, ar atitinkama sulaikymo priemonė atitinka teisėtumo sąlygą, kurios nesilaikymu suinteresuotasis asmuo nesirėmė.

Vis dėlto prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai klausia dėl tokios situacijos suderinamumo su Sąjungos teise, be kita ko, su pagrindinėmis teisėmis į laisvę ir į veiksmingą teisinę gynybą¹⁹⁴. Taigi jie kreipėsi į Teisingumo Teismą iš esmės siekdami išsiaiškinti, ar pagal Sąjungos teisę jie privalo savo iniciatyva patikrinti visas sąlygas, kurias turi atitikti sulaikymo priemonė, kad būtų teisėta, įskaitant sąlygas, kurių nesilaikymu atitinkamas asmuo nesirėmė.

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė, kad pagal Gražinimo direktyvą¹⁹⁵, Priėmimo direktyvą¹⁹⁶ ir reglamentą „Dublinas III“¹⁹⁷, siejamus su Chartija¹⁹⁸, teisminės institucijos vykdoma kontrolė, ar laikomasi iš Sąjungos teisės kylančių trečiosios šalies piliečio sulaikymo teisėtumo sąlygų, reiškia, kad ši institucija turi savo iniciatyva, remdamasi jai žinomais bylos medžiagoje esančiais duomenimis, papildytais ar paaiškintais per joje vykstantį rungimosi principu grindžiamą procesą, nustatyti, kad galbūt nesilaikyta teisėtumo sąlygos, kuria nesirėmė atitinkamas asmuo.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas patikslino, kad sulaikymas, kuris yra didelis teisės į laisvę suvaržymas, gali būti skirtas arba jo terminas pratęstas tik laikantis bendrųjų ir abstrakčių taisyklių, kuriomis nustatomos jo sąlygos ir tvarka. Šios Sąjungos teisės aktuose¹⁹⁹ ir juos įgyvendinančiose nacionalinės teisės nuostatose įtvirtintos taisyklės yra normos, kuriose nustatytos sulaikymo teisėtumo sąlygos, be kita ko, atsižvelgiant į teisę į laisvę. Pagal šias normas paaiškėjus, kad sulaikymo teisėtumo sąlygos nebuvo arba nebėra įvykdytos, atitinkamas asmuo turi būti nedelsiant paleistas į laisvę.

Antra, kiek tai susiję su valstybės narės sulaikytų trečiųjų šalių piliečių teise į veiksmingą teisminę gynybą, Teisingumo Teismas nurodė, kad pagal atitinkamas Sąjungos teisės nuostatas²⁰⁰ valstybės narės tais atvejais, kai asmenį sulaikyti nurodo administracinės institucijos, turi numatyti, kad teismo iniciatyva arba atitinkamo asmens prašymu būtų „skubiai“ vykdoma teisminė sulaikymo teisėtumo kontrolė. Dėl sulaikymo priemonės tolesnio taikymo pasakytina, kad pagal tas pačias nuostatas²⁰¹ tokia peržiūra ar kontrolė turi būti atliekama „pagrįstais laiko tarpais“ ir apimti klausimą, ar tebėra įvykdytos sulaikymo teisėtumo sąlygos. Kadangi pagal Sąjungos teisę be išimčių reikalaujama, kad sulaikymo teisėtumo sąlygų įvykdymo kontrolė būtų atliekama „pagrįstais laiko tarpais“, kompetentinga teisminė institucija turi atlikti tokią kontrolę savo iniciatyva, net jei suinteresuotasis asmuo to neprašo.

¹⁹⁴ Įtvirtintos atitinkamai Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 6 ir 47 straipsnyje.

¹⁹⁵ Gražinimo direktyvos 15 straipsnio 2 ir 3 dalys.

¹⁹⁶ Priėmimo direktyvos 9 straipsnio 3 ir 5 dalys.

¹⁹⁷ Reglamento „Dublinas III“ 28 straipsnio 4 dalis.

¹⁹⁸ Chartijos 6 ir 47 straipsniai.

¹⁹⁹ Žr. Gražinimo direktyvos 15 straipsnio 1 dalį, 2 dalies antrą pastraipą, 4, 5 ir 6 dalis, Priėmimo direktyvos 8 straipsnio 2 ir 3 dalis, 9 straipsnio 1, 2 ir 4 dalis, taip pat reglamento „Dublinas III“ 28 straipsnio 2, 3 ir 4 dalis.

²⁰⁰ Žr. Gražinimo direktyvos 15 straipsnio 2 dalies trečią pastraipą ir Priėmimo direktyvos 9 straipsnio 3 dalį, kuri pagal reglamento „Dublinas III“ 28 straipsnio 4 dalį taip pat taikoma vykdant šiame reglamente reglamentuojamas perdavimo procedūras.

²⁰¹ Gražinimo direktyvos 15 straipsnio 3 dalis ir Priėmimo direktyvos 9 straipsnio 5 dalis, kuri pagal reglamento „Dublinas III“ 28 straipsnio 4 dalį taip pat taikoma vykdant šiame reglamente reglamentuojamas perdavimo procedūras.

Sjungos teisės aktų leidėjas neapsiribojo bendrų materialinių normų nustatymu, bet įtvirtino ir bendras procesines normas, kuriomis siekiama užtikrinti, kad kiekvienoje valstybėje narėje egzistuotų sistema, leidžianti kompetentingai teisminei institucijai, tam tikrais atvejais išnagrinėjus savo iniciatyva, paleisti atitinkamą asmenį į laisvę, kai tik paaiškėja, kad jo sulaikymas yra neteisėtas arba nebėra teisėtas.

Tam, kad tokia apsaugos sistema veiksmingai užtikrintų griežtų sąlygų, kurias turi atitikti sulaikymo priemonės teisėtumas, laikymąsi, kompetentinga teisminė institucija turi galėti priimti sprendimą dėl visų faktinių ir teisinių aplinkybių, kurios svarbios vertinant šį teisėtumą. Šiuo tikslu ji turi galėti atsižvelgti į pradinį sulaikymą skyrusios administracinės institucijos nurodytas faktines aplinkybes ir pateiktus įrodymus, taip pat į atitinkamo asmens jai galbūt nurodytas faktines aplinkybes, pateiktus įrodymus ir pastabas. Be to, ji turi galėti išsiaiškinti bet kokią kitą jos sprendimui priimti svarbią aplinkybę, pagal nacionalinę teisę taikydama procesines priemones, kurias mano esant būtina taikyti.

Remdamasi šiomis aplinkybėmis ši institucija prireikus turi nustatyti, kad nesilaikyta iš Sąjungos teisės kylančios teisėtumo sąlygos, nors atitinkamas asmuo ir nesirėmė šios sąlygos nesilaikymu. Ši pareiga neturi įtakos pareigai paraginti bylos šalis išreikšti poziciją dėl šios sąlygos laikantis rungimosi principo.

2. Sienuų kontrolė

2022 m. balandžio 26 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Landespolizeidirektion Steiermark (Maksimali vidaus sienuų kontrolės trukmė) (C-368/20 ir C-369/20, [EU:C:2022:298](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė – Laisvas asmenų judėjimas – Reglamentas (ES) 2016/399 – Šengeno sienuų kodeksas – 25 straipsnio 4 dalis – Laikinas vidaus sienuų kontrolės atnaujinimas ne ilgesniam kaip šešių mėnesių laikotarpiui – Nacionalinės teisės normos, nustatančios kelis iš eilės taikomus kontrolės laikotarpius, kurių bendra trukmė viršija šį laikotarpį – Tokių teisės aktų neatitiktis Šengeno sienuų kodekso 25 straipsnio 4 daliai, jei vienas po kito einantys laikotarpiai grindžiami ta pačia grėsme arba tomis pačiomis grėsmėmis – Nacionalinės teisės normos, kuriomis grasinant taikyti sankciją reikalaujama pateikti pasą arba asmens tapatybės kortelę atliekant vidaus sienuų kontrolę – Tokios pareigos neatitiktis Šengeno sienuų kodekso 25 straipsnio 4 daliai, kai pati kontrolė prieštarauja šiai nuostatai“

Nuo 2015 m. rugsėjo mėn. iki 2021 m. lapkričio mėn. Austrijos Respublika kelis kartus atnaujino sienuų su Vengrija ir Slovėnija kontrolę. Siekdama pateisinti šios kontrolės atnaujinimą, ši valstybė narė pasirėmė įvairiomis Šengeno sienuų kodekso²⁰² nuostatomis. Konkrečiai kalbant, nuo 2017 m. lapkričio 11 d. ji rėmėsi šio kodekso 25 straipsniu „Laikino vidaus sienuų kontrolės atnaujinimo bendroji sistema“, kuriame numatyta valstybės narės galimybė atnaujinti sienuų kontrolę prie savo vidaus sienuų kilus didelei grėsmei jos viešajai tvarkai ar vidaus saugumui ir nustatyti ilgiausi laikotarpiai, per kuriuos tokia kontrolė gali būti atnaujinta.

²⁰² 2016 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/399 dėl taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, Sąjungos kodekso (Šengeno sienuų kodeksas) (OL L 77, 2016, p. 1), iš dalies pakeistas 2016 m. rugsėjo 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2016/1624 (OL L 251, 2016, p. 1) (toliau – Šengeno sienuų kodeksas). Šiuo reglamentu pakeistas 2006 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 562/2006, nustatantis taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, Bendrijos kodeksą (Šengeno sienuų kodeksas) (OL L 105, 2006, p. 1).

2019 m. rugpjūčio mėn. Špilfeldo (Austrija) pasienio kontrolės punkte buvo atliktas iš Slovėnijos atvykstančio NW patikrinimas kertant sieną. Kadangi atsisakė pateikti pasą, jis buvo pripažintas kaltu dėl Austrijos sienos kirtimo neturint kelionės dokumento ir jam skirta bauda. 2019 m. lapkričio mėn. tame pačiame pasienio kontrolės punkte buvo atliktas kitas NW patikrinimas kertant sieną. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme jis ginčijo šių dviejų patikrinimų teisėtumą.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas dėl NW atliktų patikrinimų ir jam skirtos sankcijos atitikties Sąjungos teisei. Iš tiesų, kai buvo įgyvendintos ginčijamos kontrolės priemonės, susumavus Austrijos vienas po kito taikytus atnaujintos sienos su Slovėnija kontrolės laikotarpius jau buvo viršyta Šengeno sienų kodekso 25 straipsnyje numatyta maksimali šešių mėnesių trukmė.

Savo sprendime Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) konstatavo, kad pagal Šengeno sienų kodeksą valstybei narei draudžiama laikinai atnaujinti vidaus sienų kontrolę, pagrįstą didele grėsme viešajai tvarkai ar vidaus saugumui, kai jos bendra trukmė viršija maksimalų šešių mėnesių laikotarpį ir nėra naujos grėsmės, kuri pateisintų kodekse numatytų laikotarpių taikymą iš naujo. Pagal tą patį kodeksą draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias valstybė narė įpareigoja asmenį pateikti pasą ar asmens tapatybės kortelę, kai jis atvyksta į šios valstybės narės teritoriją per vidaus sieną, ir numatytos sankcijos už šios pareigos nesilaikymą, jeigu vidaus sienų kontrolė, dėl kurios ši pareiga nustatyta, atnaujinta pažeidžiant minėtą kodeksą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl valstybės narės laikino vidaus sienų kontrolės atnaujinimo, grindžiamo didele grėsme viešajai tvarkai ar vidaus saugumui²⁰³, Teisingumo Teismas visų pirma priminė, kad aiškinant Sąjungos teisės nuostatą reikia atsižvelgti ne tik į jos tekstą, bet ir į kontekstą ir teisės akto, kuriame ji įtvirtinta, tikslus.

Visų pirma dėl Šengeno sienų kodekso 25 straipsnio formuluotės Teisingumo Teismas pažymėjo, kad žodžių junginiu „neturi viršyti šešių mėnesių“ atmetama bet kokia galimybė viršyti šią trukmę.

Toliau, kiek tai susiję su šio kodekso 25 straipsnio kontekstu, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, pirma, šioje nuostatoje aiškiai ir tiksliai nustatyti tiek pradinio vidaus sienų kontrolės atnaujinimo, tiek viso šios kontrolės pratęsimo maksimalūs terminai, įskaitant tokiai kontrolei taikomą bendrą didžiausią trukmę. Antra, minėta nuostata yra principo, pagal kurį vidaus sienas galima kirsti bet kurioje vietoje, netikrinant jas kertančių asmenų, nepaisant jų pilietybės, išimtis²⁰⁴. Kadangi laisvo asmenų judėjimo išimtis turi būti aiškinamos siaurai, vidaus sienų kontrolė turėtų būti atnaujinama išimties tvarka ir turėtų būti taikoma tik kraštutiniu atveju. Tai, kad šios nuostatos turi būti aiškinamos siaurai, paneigia šio kodekso 25 straipsnio aiškinimą, pagal kurį iš pradžių nustatytos grėsmės išlikimas²⁰⁵ būtų pakankamas pateisinti pakartotinį šios kontrolės atnaujinimą pasibaigus šioje nuostatoje numatytam maksimaliam šešių mėnesių laikotarpiui. Iš tiesų toks aiškinimas reikštų, kad praktiškai leidžiama atnaujinti vidaus sienų kontrolę dėl tos pačios grėsmės neribotam laikui, ir taip būtų pažeistas pats vidaus sienų kontrolės nebuvimo principas. Trečia, aiškinant Šengeno sienų kodekso 25 straipsnį taip, kad didelės grėsmės atveju valstybė narė galėtų viršyti vidaus sienų kontrolės bendrą šešių mėnesių laikotarpį, netektų prasmės Sąjungos teisės aktų leidėjo nustatytas skirtumas tarp vidaus sienų kontrolės, atnaujintos pagal šį straipsnį, ir kontrolės, atnaujintos

²⁰³ Konkrečiau kalbant, Teisingumo Teismas nagrinėjo Šengeno sienų kodekso 25 ir 27 straipsnius. Minėto kodekso 27 straipsnyje numatyta laikino vidaus sienų kontrolės atnaujinimo pagal jo 25 straipsnį procedūra.

²⁰⁴ Šiuo klausimu žr. Šengeno sienų kodekso 22 straipsnį, ESS 3 straipsnio 2 dalį ir SESV 67 straipsnio 2 dalį.

²⁰⁵ Net įvertinus naujas aplinkybes arba vėl įvertinus siekiant reaguoti į ją nustatytos kontrolės būtinumą ir proporcingumą.

remiantis kodekso 29 straipsniu²⁰⁶, pagal kurį atnaujinta vidaus sienų kontrolė negali viršyti maksimalaus dvejų metų laikotarpio²⁰⁷.

Galiausiai Teisingumo Teismas pabrėžė, kad taisykle, susijusia su maksimalia bendra šešių mėnesių trukme, siekiamas tikslas yra suderinti laisvo judėjimo principą su valstybių narių interesu užtikrinti savo teritorijų saugumą. Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad, nors tiesa, kad didelė grėsmė valstybės narės viešajai tvarkai ar vidaus saugumui erdvėje be vidaus sienų kontrolės nebūtinai yra apribota laiko atžvilgiu, Sąjungos teisės aktų leidėjas nusprendė, kad šešių mėnesių laikotarpis yra pakankamas, kad atitinkama valstybė narė priimtų priemones, leidžiančias įveikti tokią grėsmę, kartu išsaugodama laisvo judėjimo principą po šio šešių mėnesių laikotarpio.

Taigi Teisingumo Teismas konstatavo, kad minėtas maksimalus šešių mėnesių laikotarpis yra privalomas, todėl bet kokia pagal 25 straipsnį atnaujinta vidaus sienų kontrolė pasibaigus šiam laikotarpiui yra nesuderinama su Šengeno sienų kodeksu. Tačiau toks laikotarpis gali būti taikomas iš naujo tik tuo atveju, kai atitinkama valstybė narė įrodo, kad kyla nauja didelė grėsmė, daranti poveikį jos viešajai tvarkai ar vidaus saugumui. Siekiant įvertinti, ar konkreti grėsmė yra nauja, palyginti su iš pradžių nustatyta grėsme, būtina atsižvelgti į aplinkybes, dėl kurių reikia atnaujinti vidaus sienų kontrolę, taip pat į aplinkybes ir įvykius, keliančius didelę grėsmę atitinkamos valstybės narės viešajai tvarkai ar vidaus saugumui²⁰⁸.

Be to, Teisingumo Teismas konstatavo, kad pagal SESV 72 straipsnį²⁰⁹ valstybei narei, siekiančiai įveikti tokią grėsmę, neleidžiama atnaujinti Šengeno sienų kodekso 25 ir 27 straipsniais grindžiamos laikinos vidaus sienų kontrolės laikotarpiu, kuris viršija bendrą šešių mėnesių trukmę. Iš tiesų, atsižvelgiant į esminę reikšmę, kurią laisvas asmenų judėjimas turi tarp Sąjungos tikslų, ir į išsamias taisykles, kuriomis Sąjungos teisės aktų leidėjas apribojo valstybių narių galimybę riboti šią laisvę laikinai atnaujinant vidaus sienų kontrolę, nustatydamas taisyklę dėl maksimalaus bendro šešių mėnesių laikotarpio Sąjungos teisės aktų leidėjas tinkamai atsižvelgė į valstybėms narėms tenkančią atsakomybę viešosios tvarkos ir vidaus saugumo srityje.

3. Humanitarinės pagalbos operacijos jūroje

2022 m. rugpjūčio 1 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Sea Watch (C-14/21 ir C-15/21, [EU:C:2022:604](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Asmenų, kuriems kilo pavojus arba kuriuos ištiko nelaimė jūroje, paieškos ir gelbėjimo veikla, kurią vykdo humanitarinė nevyriausybinė organizacija (NVO) – Laivams

²⁰⁶ Jei dėl išimtinių aplinkybių kyla pavojus erdvės be vidaus sienų kontrolės bendram veikimui, šio kodekso 29 straipsnyje numatyta galimybė valstybėms narėms atnaujinti vidaus sienų kontrolę, remiantis Tarybos rekomendacija.

²⁰⁷ Atsižvelgdamas į tai, Teisingumo Teismas patikslino, kad vidaus sienų kontrolės atnaujinimas pagal šio kodekso 29 straipsnį ne ilgesniam kaip dvejų metų laikotarpiui netrukdo atitinkamai valstybei narei tuo atveju, kai kyla nauja didelė grėsmė viešajai tvarkai ar vidaus saugumui, iš karto po tų dvejų metų vėl nustatyti kontrolę pagal to kodekso 25 straipsnį ne ilgesniam kaip šešių mėnesių laikotarpiui, jei laikomasi pastarojoje nuostatoje nustatytų sąlygų.

²⁰⁸ Šengeno sienų kodekso 27 straipsnio 1 dalies a punktas.

²⁰⁹ Šioje nuostatoje numatyta, kad SESV V antraštinė dalis neatleidžia valstybių narių nuo pareigos palaikyti viešąją tvarką ir užtikrinti vidaus saugumą.

taikoma tvarka – Direktyva 2009/16/EB – Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija – Tarptautinė konvencija dėl žmogaus gyvybės apsaugos jūroje – Vėliavos valstybės ir uosto valstybės atitinkama kompetencija ir įgaliojimai – Laivų tikrinimas ir sulaikymas“

Sea Watch yra pelno nesiekianti humanitarinė organizacija, turinti buveinę Berlyne (Vokietija). Ji vykdo asmenų, kuriems kilo pavojus arba kuriuos ištiko nelaimė Viduržemio jūroje, paieškos ir gelbėjimo veiklą, naudodama jai priklausančius ir jos eksploatuojamus laivus. Tarp šių laivų yra laivai „Sea Watch 3“ ir „Sea Watch 4“ (toliau – aptariami laivai), kurie plaukioja su Vokietijos vėliava ir kurie Vokietijoje buvo sertifikuoti kaip „bendrosios paskirties universalūs krovininiai laivai“.

2020 m. vasarą atlikus paieškos ir gelbėjimo operacijas Viduržemio jūros tarptautiniuose vandenyse ir išlaipinus išgelbėtus asmenis Palermo (Italija) ir Porto Empedoklio (Italija) uostuose, į kuriuos, kaip prašė Italijos valdžios institucijos, atplaukė aptariami laivai, šių dviejų miestų uostų administracijos juos kruopščiai patikrino, paskui nurodė sulaikyti. Iš tiesų šios administracijos manė, kad aptariami laivai vykdė paieškos ir gelbėjimo jūroje veiklą, nors jie nebuvo šiai veiklai sertifikuoti, ir į laivą priėmė daugiau asmenų nei leidžiama. Be to, jos nurodė tam tikrus techninius ir eksploatavimo trūkumus ir tai, kad kai kurie iš jų, kaip jos mano, turi būti laikomi keliančiais akivaizdų pavojų saugumui, sveikatai ar aplinkai ir tokiais dideliais, kad jais galima pagrįsti šių laivų sulaikymą.

Sulaikius aptariamus laivus, *Sea Watch* pareiškė *Tribunale amministrativo regionale per la Sicilia* (Sicilijos regiono administracinis teismas, Italija) du ieškinius dėl pranešimų apie sulaikymą ir prieš tai parengtų patikrinimo ataskaitų panaikinimo. Grįsdama šiuos ieškinius ji iš esmės nurodė, kad šias priemones priėmusios uostų administracijos viršijo uosto valstybei suteiktus įgaliojimus, numatytus Direktyvoje 2009/16²¹⁰ ir aiškinamus atsižvelgiant į reikšmingas tarptautinės teisės normas, ir kad jų atlikti išsamūs patikrinimai iš tikrųjų yra būdas užkirsti kelią jos vykdomoms paieškos ir gelbėjimo operacijoms jūroje.

Šiomis aplinkybėmis Sicilijos regiono administracinis teismas laikėsi nuomonės, kad jam pateiktuose nagrinėti ginčiuose kyla svarbūs ir prieš tai nenagrinėti klausimai dėl laivams, kuriuos eksploatuoja humanitarinės nevyriausybinės organizacijos, sistemingai vykdydamos asmenų, kuriems kilo pavojus arba kuriuos ištiko nelaimė jūroje, paieškos ir gelbėjimo veiklą (toliau – privatūs humanitarinės pagalbos laivai), taikomos teisinės tvarkos.

Savo sprendime Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) pirmą kartą išaiškino Direktyvą 2009/16, visų pirma atsižvelgdamas į Jungtinių Tautų jūrų teisės konvenciją²¹¹ ir Konvenciją dėl žmogaus gyvybės apsaugos jūroje²¹². Jis nusprendė, kad ši direktyva taip pat taikoma laivams, kurie sistemingai vykdo asmenų, kuriems kilo pavojus arba kuriuos ištiko nelaimė jūroje, paieškos ir gelbėjimo veiklą, ir kad nacionalinės teisės aktuose, kuriais ši direktyva perkeliama, negali būti nustatyta, jog ši direktyva taikoma tik laivams, kurie naudojami komercinei veiklai. Be to, Teisingumo Teismas patikslino kontrolės įgaliojimų, kuriais gali naudotis uosto valstybė, įgyvendinimo mastą ir sąlygas, taip pat laivų tikrinimo ir sulaikymo įgaliojimus.

²¹⁰ 2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/16/EB dėl uosto valstybės kontrolės (OL L 131, 2009, p. 57), iš dalies pakeista 2017 m. lapkričio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2017/2110 (OL L 315, 2017, p. 61).

²¹¹ 1982 m. gruodžio 10 d. Montego Bėjuje sudaryta Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija (Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys, t. 1833, 1834 ir 1835, p. 3, toliau – Jūrų teisės konvencija), įsigaliojusi 1994 m. lapkričio 16 d. Europos Bendrijos vardu ji buvo patvirtinta 1998 m. kovo 23 d. Tarybos sprendimu 98/392/EB (OL L 179, 1998, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 33 t., p. 208).

²¹² 1974 m. lapkričio 1 d. Londone sudaryta Tarptautinė konvencija dėl žmogaus gyvybės apsaugos jūroje (Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys, 1185 t., Nr. 18961, p. 3, toliau – Konvencija dėl žmogaus gyvybės apsaugos jūroje).

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl Direktyvos 2009/16 taikytinumo Teisingumo Teismas nusprendė, kad ši direktyva taikoma laivams, kuriuos vėliavos valstybė klasifikavo ir sertifikavo kaip krovinius laivus, tačiau praktikoje humanitarinė organizacija juos sistemingai naudoja vykdydama nekomercinę asmenų, kuriems kilo pavojus arba kuriuos ištiko nelaimė jūroje, paieškos ir gelbėjimo veiklą. Ši direktyva taikoma, viena vertus, visiems jūrų laivams, plaukiojantiems su kita nei uosto valstybės vėliava²¹³, išskyrus konkrečias laivų kategorijas, kurios aiškiai nepatenka į jos taikymo sritį²¹⁴. Šios išimtis sudarančios kategorijos turi būti vertinamos kaip baigtinis sąrašas ir aiškinamos siaurai. Šiuo požiūriu tai, kad laivo faktinė veikla nesutampa su veikla, kuriai jis buvo klasifikuotas ir sertifikuotas, kaip ir aplinkybė, kad ši faktinė veikla yra komercinė ar nekomercinė, neturi įtakos direktyvos taikymui. Kita vertus, Direktyva 2009/16 taikoma tokiam laivui, kai jis, be kita ko, yra valstybės narės uoste ar inkaravimo vietoje tam, kad ten vykdytų laivo ir uosto sąveikos veiklą²¹⁵.

Atsižvelgdamas į šį aiškinimą Teisingumo Teismas pabrėžė, kad pagal Direktyvą 2009/16 draudžiama nacionalinės teisės aktuose, kuriais užtikrinamas jos perkėlimas į vidaus teisę, nustatyti, kad ji taikoma tik tiems laivams, kurie naudojami komercinei veiklai. Konkrečiai kalbant, visiems laivams, kurie gali patekti į šios direktyvos taikymo sritį, įskaitant privačius humanitarinės pagalbos laivus, turi būti taikomos joje numatytos kontrolės, tikrinimo ir sulaikymo priemonės.

Kiek tai susiję su laivų, kurie priklauso uosto valstybės narės jurisdikcijai, būtent privačių humanitarinės pagalbos laivų, kontrolės, tikrinimo ir sulaikymo priemonių įgyvendinimo sąlygomis²¹⁶, Teisingumo Teismas konstatavo, kad, pirma, Direktyva 2009/16 turi būti aiškinama atsižvelgiant į Jūrų teisės konvenciją ir Konvenciją dėl žmogaus gyvybės apsaugos jūroje. Tuo remiantis visų pirma darytina išvada, kad tuo atveju, kai su valstybės, kuri yra Konvencijos dėl žmogaus gyvybės apsaugos jūroje šalis, vėliava plaukiojančio laivo kapitonas vykdo Jūrų teisės konvencijoje įtvirtintą pareigą suteikti pagalbą jūroje, nei pakrantės valstybė, kuri taip pat yra pirmosios iš šių dviejų konvencijų šalis, nei vėliavos valstybė negali naudotis įgaliojimais tikrinti, ar laikomasi saugos jūroje taisyklių tam, kad patikrintų, ar dėl asmenų, kuriems jis suteikė pagalbą, buvimo laive jame gali būti nesilaikoma kokio nors šios konvencijos reikalavimo²¹⁷.

Antra, Teisingumo Teismas nusprendė, kad uosto valstybė gali papildomai tikrinti laivus, kurie sistemingai vykdo paieškos ir gelbėjimo veiklą ir kurie yra jos uostuose arba jos jurisdikcijai priklausančiuose vandenyse po to, kai atplaukė į šiuos vandenis, arba po to, kai buvo baigtos asmenų, kuriems kapitonas nusprendė padėti, įlaipinimo į kitą laivą arba išlaipinimo operacijos, jei ši valstybė, remdamasi teisinėmis ir faktinėmis aplinkybėmis, nustatė, kad yra svarbių požymių, rodančių pavojų sveikatai, saugumui, darbo sąlygoms laive ar aplinkai, turint omenyje reikšmingus teisinius reikalavimus ir konkrečias šių laivų eksploatavimo sąlygas²¹⁸. Jei pareiškiamas ieškinys, šių reikalavimų laikymosi kontrolę gali atlikti nacionalinis teismas. Šiuo aspektu Teisingumo Teismas nurodė elementus, į kuriuos galima atsižvelgti atliekant šią kontrolę, t. y. veikla, kuriai atitinkamas laivas praktikoje naudojamas, galimas skirtumas tarp šios veiklos ir veiklos, kuriai laivas yra sertifikuotas ir

²¹³ Direktyvos 2009/16 3 straipsnio 1 dalies pirma pastraipa.

²¹⁴ Direktyvos 2009/16 3 straipsnio 4 dalis.

²¹⁵ Direktyvos 2009/16 3 straipsnio 1 dalies pirma pastraipa.

²¹⁶ Direktyvos 2009/16 11–13 ir 19 straipsniai.

²¹⁷ Konvencijos dėl žmogaus gyvybės apsaugos jūroje IV straipsnio b punktas.

²¹⁸ Direktyvos 2009/16 11 straipsnio b punktas, siejamas su šios direktyvos I priedo II dalimi.

įrengtas, šios veiklos vykdymo dažnumas ir šio laivo įranga, atsižvelgiant į numatytą laivu galinčių plaukti asmenų ir faktinį tokių asmenų skaičių. Teisingumo Teismas pridūrė, kad taip apibrėžtą uosto valstybės vykdomą atitinkamo laivo tikrinimą apima Jūrų teisės konvencijoje ir Konvencijoje dėl žmogaus gyvybės apsaugos jūroje numatyta sistema.

Trečia, Teisingumo Teismas nurodė, kad atlikdama išsamius patikrinimus²¹⁹ uosto valstybė turi teisę atsižvelgti į tai, kad laivai, kuriuos vėliavos valstybė klasifikavo ir sertifikavo kaip krovinius laivus, praktikoje naudojami sistemingai vykdant asmenų, kuriems kilo pavojus arba kuriuos ištiko nelaimė jūroje, paieškos ir gelbėjimo veiklą, kai ji, remdamasi teisinėmis ir faktinėmis aplinkybėmis, siekia išsiaiškinti, ar kyla pavojus asmenims, turtui ar aplinkai, atsižvelgiant į reikšmingas tarptautinės teisės ir Sąjungos teisės nuostatas ir į šių laivų eksploatavimo sąlygas. Tai, kad kontrolė, kurią gali atlikti uosto valstybė, priklauso nuo to, kad esama akivaizdaus pagrindo manyti, jog laivas ar jo įranga netenkina taisyklės, pagal kurią laive turi būti užtikrinta, kad jis tinkamas plaukioti jūroje nekelydamas pavojus jam pačiam ar jame esantiems asmenims, atitinka tarptautinės teisės normas, reglamentuojančias kompetencijos pasidalijimą tarp šios valstybės ir vėliavos valstybės. Kita vertus, uosto valstybė neturi teisės reikalauti įrodymų, kad tie laivai turi kitus sertifikatus nei tie, kuriuos išdavė vėliavos valstybė, arba kad jie tenkintų visus reikalavimus, taikomus kitai klasifikacijai. Iš tiesų tai keltų abejonių dėl to, kaip vėliavos valstybė įgyvendino savo kompetenciją, suteikdama savo nacionalinę priklausomybę laivams, taip pat juos klasifikuodama ir sertifikudama.

Galiausiai, ketvirta, Teisingumo Teismas nusprendė, kad uosto valstybė gali sulaikyti laivą tik tuo atveju, jeigu atlikus išsamų patikrinimą patvirtinti arba nustatyti trūkumai, pirma, kelia akivaizdų pavojų saugumui, sveikatai ar aplinkai ir, antra, atskirai arba kartu lemia tai, kad atitinkamas laivas negali plaukioti tokiomis sąlygomis, kokios yra tinkamos užtikrinti saugumą jūroje. Be to, ši valstybė gali imtis konkrečių korekcinų priemonių dėl saugumo, taršos prevencijos ir gyvenimo ir darbo sąlygų laive, jeigu jos pateisinamos siekiant pašalinti nustatytus trūkumus. Vis dėlto tokios korekcinės priemonės kiekvienu konkrečiu atveju turi būti tinkamos, būtinos ir proporcingos šiam tikslui. Be to, jas priimdama ir taikydama uosto valstybė turi bendradarbiauti su vėliavos valstybe, laikantis atitinkamų šių dviejų valstybių įgaliojimų, o jei vėliavos valstybė taip pat yra valstybė narė – lojalus bendradarbiavimo principo.

²¹⁹ Direktyvos 2009/16 13 straipsnis.

X. Teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose²²⁰

1. Europos arešto orderis

2022 m. vasario 22 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Openbaar Ministerie (Išduodančiojoje valstybėje narėje pagal įstatymą įsteigtas teismas) (C-562/21 PPU ir C-563/21 PPU, [EU:C:2022:100](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūra – Teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose – Europos arešto orderis – Pagrindų sprendimas 2002/584/TVR – 1 straipsnio 3 dalis – Perdavimo tarp valstybių narių tvarka – Vykdyimo sąlygos – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija – 47 straipsnio antra pastraipa – Pagrindinė teisė į tai, kad bylą teisingai išnagrinėtų pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir nešališkas teismas – Sisteminiai ar bendri trūkumai – Dviejų etapų nagrinėjimas – Taikymo kriterijai – Vykdančiosios teisminės institucijos pareiga konkrečiai ir tiksliai patikrinti, ar yra rimtų ir pagrįstų priežasčių manyti, kad perdavus asmenį, dėl kurio išduotas Europos arešto orderis, jam kiltų realus pavojus, kad bus pažeista jo pagrindinė teisė į tai, kad bylą teisingai išnagrinėtų pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir nešališkas teismas“

2021 m. balandžio mėn. Lenkijos teismai išdavė du Europos arešto orderius (toliau – EAO)²²¹ dėl dviejų Lenkijos piliečių, siekiant atitinkamai, kad būtų vykdomi laisvės atėmimo baudmė ir baudžiamasis persekiojimas. Kadangi šie asmenys buvo Nyderlanduose ir nesutiko būti perduoti, buvo kreiptasi į *Rechtbank Amsterdam* (Amsterdamo apylinkės teismas, Nyderlandai) su prašymais leisti vykdyti šiuos EAO.

Tam teismui iškilo abejonių dėl pareigos patenkinti šiuos prašymus. Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad nuo 2017 m. Lenkijoje yra sisteminių ar bendrų trūkumų, darančių įtaką pagrindinei teisei į teisingą bylos nagrinėjimą²²², visų pirma teisei į pagal įstatymą įsteigtą teismą; šiuos trūkumus, be kita ko, lemia tai, kad Lenkijoje teisėjai skiriami *Krajowa Rada Sądowictwa* (Nacionalinė teismų taryba, Lenkija, toliau – NTT) teikimu. Pagal 2020 m. *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas, Lenkija) priimtą rezoliuciją nuo 2018 m. sausio 17 d., įsigaliojus Teismų reformos įstatymui, NTT nebėra nepriklausomas organas²²³. Kadangi NTT teikimu paskirti teisėjai galėjo dalyvauti baudžiamojoje byloje, kurioje buvo nuteistas vienas iš šių dviejų asmenų, arba jiems galėjo būti pavesta nagrinėti kitam atitinkamam asmeniui iškeltą baudžiamąją bylą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad egzistuoja realus pavojus, jog perdavus šiuos asmenis bus pažeista jų teisė į pagal įstatymą įsteigtą teismą.

²²⁰ Šioje dalyje taip pat reikia išskirti 2022 m. spalio 28 d. Sprendimą *Generalstaatsanwaltschaft München (Ekstradicija ir „ne bis in idem“)* (C-435/22 PPU, [EU:C:2022:852](#)). Šis sprendimas aptartas III.2 dalyje „*Ne bis in idem* principas“.

²²¹ Kaip tai suprantama pagal 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimą 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos (OL L 190, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 34), iš dalies pakeistą 2009 m. vasario 26 d. Tarybos pamatiniu sprendimu 2009/299/TVR (OL L 81, 2009, p. 24).

²²² Užtikrinama Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnio antroje pastraipoje.

²²³ Prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat nurodo 2021 m. liepos 15 d. Sprendimą *Komisija / Lenkija (Teisėjams taikoma drausminė tvarka)* (C-791/19, [EU:C:2021:596](#), 108 ir 110 punktai).

Tokiomis aplinkybėmis tas teismas pateikė Teisingumo Teismui klausimą, ar dviejų etapų nagrinėjimas²²⁴, kurį Teisingumo Teismas įtvirtino asmenų perdavimo pagal EAO atveju, nuo pagrindinės teisės į teisingą bylos nagrinėjimą neatsiejamų nepriklausomumo ir nešališkumo garantijų atžvilgiu taikytinas ir tuomet, kai kalbama apie kitą nuo šios pagrindinės teisės neatsiejamą garantiją, t. y. apie teisę kreiptis į pagal įstatymą įsteigtą teismą.

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) priėmė prejudicinį sprendimą skubos tvarka, jame į pateiktą klausimą atsakė teigiamai ir patikslino šio nagrinėjimo taikymo taisykles.

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismas konstatavo, kad jei vykdančioji teisminė institucija, kuriai pavesta priimti sprendimą dėl asmens, dėl kurio išduotas EAO, perdavimo, turi įrodymų apie sisteminius ar bendrus išduodančiosios valstybės narės teisminės valdžios nepriklausomumo trūkumus, visų pirma susijusių su šios valdžios narių skyrimo procedūra, ji gali atsisakyti perduoti asmenį, remdamasi Pagrindų sprendimu 2002/584²²⁵ tik tuo atveju, jei nustato, kad, atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes, yra rimtų ir pagrįstų priežasčių manyti, kad atitinkamo asmens pagrindinė teisė į tai, kad bylą teisingai išnagrinėtų pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir nešališkas teismas, buvo arba – jį perdavus – gali būti pažeista.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nurodė, kad teisė į tai, kad bylą išnagrinėtų „pagal įstatymą įsteigtas teismas“ dėl savo pobūdžio apima teisėjų skyrimo procesą. Taigi pirmajame nagrinėjimo etape, kuriuo siekiama įvertinti, ar yra realus pagrindinės teisės į teisingą bylos nagrinėjimą pažeidimo pavojus, kurį visų pirma lemia reikalavimo dėl pagal įstatymą įsteigto teismo nesilaikymas, vykdančioji teisminė institucija privalo atlikti bendrą vertinimą, remdamasi bet kokia objektyvia, patikima, tiksli ir tinkamai atnaujinta informacija apie išduodančiosios valstybės narės teismų sistemos veikimą ir konkrečiai apie bendrą teisėjų skyrimo toje valstybėje narėje tvarką. Prie šių įrodymų priskiriama ir informacija, išdėstyta Europos Komisijos motyvuotame pagal ESS 7 straipsnio 1 dalį Tarybai pateiktame pasiūlyme, jau minėta *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) rezoliucija, taip pat atitinkama Teisingumo Teismo²²⁶ ir Europos Žmogaus Teisių Teismo²²⁷ jurisprudencija. Kita vertus, vien tai, kad tokį teisėjų skyrimo procese dalyvaujantį organą, kaip NTT, daugiausia sudaro įstatymų leidžiamajai ar vykdomajai valdžiai atstovaujantys ar jos parinkti nariai, negali būti pakankamas pagrindas atsisakyti perduoti asmenį.

²²⁴ Pirmajame šio nagrinėjimo etape vykdančioji teisminė institucija privalo įvertinti realų pagrindinių teisių pažeidimo pavojų, atsižvelgdama į bendrą padėtį išduodančioje valstybėje narėje, o antrajame etape – konkrečiai ir tiksliai patikrinti, ar, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, kyla realus pavojus, kad bus pažeista prašomo perduoti asmens pagrindinė teisė. Žr. 2018 m. liepos 25 d. Sprendimą *Minister for Justice and Equality (Teismų sistemos trūkumai)* (C-216/18 PPU, [EU:C:2018:586](#)) ir 2020 m. gruodžio 17 d. Sprendimą *Openbaar Ministerie (Išduodančiosios teisminės institucijos nepriklausomumas)* (C-354/20 PPU ir C-412/20 PPU, [EU:C:2020:1033](#)).

²²⁵ Šiuo klausimu žr. Pagrindų sprendimo 2002/584 1 straipsnio 2 ir 3 dalis, kuriose numatyta, kad, pirma, valstybės narės vykdo EAO, remdamasi tarpusavio pripažinimo principu ir vadovaudamasi šio pagrindų sprendimo nuostatomis, ir, antra, tas pagrindų sprendimas nekeičia pareigos gerbti pagrindines teises ir pagrindinius teisinius principus, įtvirtintus ESS 6 straipsnyje.

²²⁶ 2019 m. lapkričio 19 d. Sprendimas *A. K. ir kt. (Aukščiausiojo Teismo Drausmės bylą kolegijos nepriklausomumas)* (C-585/18, C-624/18 ir C-625/18, [EU:C:2019:982](#)), 2021 m. kovo 2 d. Sprendimas *A. B. ir kt. (Aukščiausiojo Teismo teisėjų skyrimas – Skundas)* (C-824/18, [EU:C:2021:153](#)), 2021 m. liepos 15 d. Sprendimas *Komisija / Lenkija (Teisėjams taikoma drausminė tvarka)* (C-791/19, [EU:C:2021:596](#)), taip pat 2021 m. spalio 6 d. Sprendimas *W.Ž. (Aukščiausiojo Teismo Išimtinės kontrolės ir viešųjų reikalų kolegija – Skyrimas)* (C-487/19, [EU:C:2021:798](#)).

²²⁷ 2021 m. liepos 22 d. EŽTT sprendimas *Reczkowicz prieš Lenkiją*, CE:ECHR:2021:0722JUD004344719.

Antrajame minėto nagrinėjimo etape asmuo, dėl kurio išduotas EAO, turi pateikti konkrečių įrodymų, kad sisteminiai ar bendri teismų sistemos trūkumai turėjo konkretų poveikį jam iškelto baudžiamosios bylos nagrinėjimui arba – asmenį perdavus – gali turėti tokį poveikį. Prireikus šiuos įrodymus galima papildyti išduodančiosios teisminės institucijos pateikta informacija.

Šiuo klausimu, pirma, EAO, išduoto siekiant, kad būtų vykdoma laisvės atėmimo bausmė arba sprendimas dėl įkalinimo, atveju vykdančioji teisminė institucija turi atsižvelgti į įrodymus apie baudžiamąją bylą išnagrinėjusios kolegijos sudėtį arba bet kokias kitas aplinkybes, reikšmingas šios teismo sudėties nepriklausomumui ir nešališkumui įvertinti. Siekiant atsisakyti perduoti asmenį nepakanka, kad vienas ar keli nagrinėjant bylą dalyvavę teisėjai buvo paskirti tokio organo, kaip NTT, teikimu. Be to, atitinkamas asmuo turi pateikti įrodymų, *inter alia*, apie atitinkamų teisėjų skyrimo procedūrą ir galimą jų delegavimą, kuri leistų daryti išvadą, kad dėl šios kolegijos sudėties galėjo būti pažeista jo pagrindinė teisė į teisingą bylos nagrinėjimą. Taip pat reikia atsižvelgti į tai, ar atitinkamas asmuo turėjo teisę prašyti nušalinti kolegijos narius dėl jo pagrindinės teisės į teisingą bylos nagrinėjimą pažeidimo, ar jis galėjo pasinaudoti šia teise, ir į priimtą sprendimą dėl nušalinimo prašymo.

Antra, jei EAO išduodamas siekiant vykdyti asmens baudžiamąjį persekiojimą, vykdančioji teisminė institucija turi atsižvelgti į įrodymus apie atitinkamo asmens asmeninę padėtį, nusikalstamos veikos, už kurį vykdomas jo baudžiamasis persekiojimas, pobūdį, faktines EAO išdavimo aplinkybes arba bet kokias kitas aplinkybes, reikšmingas vertinant kolegijos, kuriai, tikėtina, bus pavesta nagrinėti to asmens bylą, nepriklausomumą ir nešališkumą. Tokie įrodymai taip pat gali būti susiję su valdžios institucijų pareiškimais, galinčiais turėti įtakos konkrečiu atveju. Vis dėlto vien aplinkybės, kad sprendimo dėl perdavimo priėmimo metu nėra žinoma, kokiems teisėjams bus pavesta nagrinėti atitinkamo asmens bylą, o jeigu tie teisėjai žinomi – kad jie į pareigas buvo paskirti tokio organo, kaip NTT, teikimu, nepakanka atsisakymui perduoti asmenį pagrįsti.

2022 m. liepos 14 d. Sprendimas Procureur général près la cour d'appel d'Angers (C-168/21, [EU:C:2022:558](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose – Pagrindų sprendimas 2002/584/TVR – 2 straipsnio 4 dalis – Abipusio veikos baudžiamumo sąlyga – 4 straipsnio 1 punktas – Europos arešto orderio neprivalomasis nevykdymo pagrindas – Vykdančiosios teisminės institucijos atliekama kontrolė – Veiksmai, kurie iš dalies yra nusikalstama veika pagal vykdančiosios valstybės narės teisę – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 49 straipsnio 3 dalis – Nusikaltimų ir bausmių proporcingumo principas“

2016 m. birželio mėn. Italijos teisminės institucijos išdavė Europos arešto orderį (EAO) dėl KL, siekiant įvykdyti dvylikos metų ir šešių mėnesių laisvės atėmimo bausmę. Ši bausmė paskirta sudėjus keturias bausmes už keturias nusikalstamas veikas, tarp jų tą, kuri kvalifikuota kaip „nuniokojimas ir plėšimas“. Cour d'appel d'Angers (Anžė apeliacinis teismas, Prancūzija) atsisakė perduoti KL, motyvuodamas tuo, kad du šią nusikalstamą veiką sudarantys veiksmai negali būti laikomi nusikalstama veika Prancūzijoje. Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, nagrinėjantis kasacinį skundą dėl šio sprendimo atsisakyti perduoti, nurodė, kad „nuniokojimo ir plėšimo“ nusikalstamos veikos sudėties požymiai šiose abiejose valstybėse narėse yra skirtingi, nes pagal Italijos teisę ši nusikalstama veika apima daugybinius, plataus masto turto sunaikinimo ir sugadinimo veiksmus, kuriais, be kita ko, pažeidžiama viešoji tvarka, o pagal Prancūzijos teisę grėsmės viešajai

tvarkai kėlimas plataus masto kilnojamojo ar nekilnojamojo turto naikinimo atveju nėra atskirai kriminalizuotas.

Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kilo klausimas, ar šiuo atveju įvykdyta Pagrindų sprendime 2002/584²²⁸ numatyta abipusio veikos baudžiamumo sąlyga, su kuria susietas KL perdavimas. Tuo atveju, jeigu ši sąlyga nesudarytų kliūčių perduoti KL, šio teismo nuomone, kyla kitas klausimas, t. y. ar tokiomis aplinkybėmis turi būti atsisakyta vykdyti EAO, atsižvelgiant į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 49 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą bausmių proporcingumo principą²²⁹. Taigi tas teismas kreipėsi į Teisingumo Teismą dėl šių klausimų.

Teisingumo Teismas nusprendė, kad Pagrindų sprendime 2002/584²³⁰ numatyta abipusio veikos baudžiamumo sąlyga yra įvykdyta tuo atveju, kai EAO išduotas siekiant įvykdyti laisvės atėmimo bausmę, paskirtą dėl veiksmų, išduodančiojoje valstybėje narėje laikomų viena nusikalstama veika, kurios sudėties privalomasis požymis yra šiais veiksmais padarytas toje valstybėje narėje saugomo teisinio intereso pažeidimas, jeigu tokie veiksmai pagal vykdančiosios valstybės narės teisę taip pat laikomi nusikalstama veika, bet šio saugomo teisinio intereso pažeidimas nėra jos sudėties požymis. Be to, Teisingumo Teismas konstatavo, kad, atsižvelgiant į minėtą sąlygą ir bausmių proporcingumo principą, vykdančioji teisminė institucija negali atsisakyti vykdyti EAO, išduoto siekiant įvykdyti laisvės atėmimo bausmę, jeigu ši bausmė išduodančiojoje valstybėje narėje buvo paskirta už prašomo perduoti asmens padarytą vieną nusikalstamą veiką, kurią sudaro įvairūs veiksmai, bet tik kai kurie iš jų laikomi nusikalstama veika vykdančiojoje valstybėje narėje.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, dėl abipusio veikos baudžiamumo sąlygos apimties Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, siekiant nustatyti, ar įvykdyta ši sąlyga, būtina ir pakanka, kad veiksmai, dėl kurių išduotas EAO, taip pat būtų laikomi nusikalstama veika pagal vykdančiosios valstybės narės teisę. Nereikalaujama, kad nusikalstamos veikos abiejose atitinkamose valstybėse narėse būtų identiškos. Tai reiškia, kad vertindama minėtą sąlygą tam, kad nustatytų, ar yra EAO nevykdymo pagrindas²³¹, vykdančioji teisminė institucija turi patikrinti, ar nusikalstamą veiką, dėl kurios išduotas šis EAO, apibūdinančios faktinės aplinkybės, jeigu jos susiklostytų vykdančiosios valstybės narės teritorijoje, taip pat būtų laikomos nusikalstamos veikos sudėties požymiais pagal šios valstybės narės teisę.

Be to, Teisingumo Teismas konstatavo, kad abipusio veikos baudžiamumo sąlyga yra EAO neprivalomojo nevykdymo pagrindas, o šis, kaip taisyklės, pagal kurią EAO turi būti vykdomas, išimtis, turi būti aiškinamas siaurai, todėl jo negalima aiškinti taip, kad būtų nepaisoma tikslo palengvinti ir pagreitinti perdavimą tarp teisminių institucijų. Perdavimo procedūros veiksmingumui būtų pakenkta, jeigu ši sąlyga būtų aiškinama taip, kad pagal ją reikalaujama, kad nusikalstamos veikos, kvalifikuojamos pagal išduodančiosios valstybės narės teisę, ir nusikalstamos veikos, numatytos vykdančiosios valstybės narės teisėje, sudėties požymiai, taip pat pagal šių abiejų valstybių narių teisę

²²⁸ 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos (OL L 190, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 34), iš dalies pakeistas 2009 m. vasario 26 d. Tarybos pamatiniu sprendimu 2009/299/TVR (OL L 81, 2009, p. 24, toliau – Pagrindų sprendimas 2002/584). Abipusio veikos baudžiamumo sąlyga numatyta šio pagrindų sprendimo 2 straipsnio 4 dalyje.

²²⁹ Pagal šį principą bausmės griežtumas turi atitikti padarytą nusikalstamą veiką.

²³⁰ Žr. šio pagrindų sprendimo 2 straipsnio 4 dalį, kurioje numatyta galimybė kitų, šio straipsnio 2 dalyje nenurodytų, nusikalstamų veikų atvejais perdavimą susieti su šia sąlyga, ir jo 4 straipsnio 1 punktą, pagal kurį vykdančioji teisminė institucija gali atsisakyti vykdyti EAO, jei vienu iš 2 straipsnio 4 dalyje nurodytų atvejų veika, dėl kurios išduotas EAO, nėra nusikalstama veika pagal vykdančiosios valstybės narės teisę.

²³¹ Žr. Pagrindų sprendimo 2002/584 4 straipsnio 1 punktą.

saugomi teisiniai interesai visiškai sutaptų. Atsižvelgiant į minimalų suderinimą baudžiamosios teisės srityje Sąjungos lygmeniu, tokios visiškos sutapties gali nebūti daugelio nusikalstamų veikų atveju. Todėl pirma nurodytas aiškinimas labai sumažintų atvejų, kai gali būti įvykdyta minėta sąlyga, skaičių, o tai keltų pavojų, kad nebus pasiektas Pagrindų sprendimo 2002/584 tikslas. Be to, toks aiškinimas taip pat pakenktų tikslui kovoti su prašomo perduoti asmens, esančio kitoje teritorijoje nei ta, kurioje jis padarė nusikalstamą veiką, nebaudžiamumu.

Antra, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad vykdančioji teisminė institucija negali atsisakyti vykdyti EAO dėl to, kad tik dalis veiksmų, sudarančių nusikalstamą veiką išduodančiojoje valstybėje narėje, yra nusikalstama veika ir pagal vykdančiosios valstybės narės teisę, antraip su abipusio veikos baudžiamumo sąlyga susijęs nevykdymo pagrindas būtų taikomas daliai veiksmų, kurie pagal vykdančiosios valstybės narės teisę yra nusikalstama veika ir kurie nepatenka į šio pagrindo taikymo sritį. Pagrindų sprendime 2002/584²³² nėra sąlygos, kad atitinkamas asmuo išduodančiojoje valstybėje narėje nebūtų baudžiamas dėl dalies veiksmų, kurie vykdančiojoje valstybėje narėje nelaikytini nusikalstama veika. EAO vykdymas gali būti susietas tik su viena iš šiame pagrindų sprendime išsamiai išvardytų sąlygų.

Be to, Teisingumo Teismas nurodė, kad jeigu abipusio veikos baudžiamumo sąlyga būtų aiškinama taip, kad EAO būtų galima atsisakyti vykdyti, motyvuojant tuo, kad dalis išduodančiojoje valstybėje narėje inkriminuojamų veiksmų nėra nusikalstama veika vykdančiojoje valstybėje narėje, būtų sudaryta kliūčių atitinkamo asmens veiksmingam perdavimui ir šis asmuo liktų nenubaustas už visus atitinkamus veiksmus. Vadinas, tokiomis aplinkybėmis ši sąlyga yra įvykdyta. Galiausiai Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tikrindama minėtą sąlygą vykdančioji teisminė institucija neturi įvertinti išduodančiojoje valstybėje narėje paskirtos bausmės pagal bausmių proporcingumo principą.

2. Teisė dalyvauti nagrinėjant bylą teisme

2022 m. gegužės 19 d. Sprendimas Spetsializirana prokuratura (Pasislėpusio kaltinamojo bylos nagrinėjimas) (C-569/20, [EU:C:2022:401](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose – Direktyva (ES) 2016/343 – 8 straipsnis – Teisė dalyvauti nagrinėjant bylą teisme – Informavimas apie bylos nagrinėjimą teisme – Negalimumas nustatyti kaltinamojo buvimo vietos, nepaisant pagrįstų kompetentingų institucijų pastangų – Galimumas nagrinėti bylą teisme ir priimti nuosprendį kaltinamajam nedalyvaujant – 9 straipsnis – Teisė į bylos nagrinėjimą iš naujo arba kitą teisinės gynybos priemonę, leidžiančią iš naujo įvertinti bylos esmę“

Bulgarijoje dėl IR buvo pradėtas baudžiamasis persekiojimas dėl dalyvavimo nusikalstamo susivienijimo veikloje, kuria siekta padaryti mokestinius nusikaltimus, už kuriuos numatyta skirti laisvės atėmimo bausmes. Pirmasis kaltinamasis aktas IR buvo įteiktas asmeniškai, jis nurodė adresą, kuriuo su juo būtų galima susisiekti. Tačiau prasidėjus baudžiamosios bylos nagrinėjimo teisme stadijai jo tuo adresu rasti nepavyko, todėl *Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializuotas baudžiamasis teismas, Bulgarija), t. y. prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, negalėjo jo iškviešti į posėdį. Be to, su juo nesusisiekė ir teismo paskirtas advokatas. Kaltinamajame akte, kuris buvo įteiktas IR, buvo padarytas pažeidimas, todėl jis buvo pripažintas negaliojančiu ir procesas nutrauktas. Parengus naują kaltinamąjį aktą ir atnaujinus bylos nagrinėjimą, IR vėl buvo ieškomas, tačiau jo rasti

²³² Žr. Pagrindų sprendimo 2002/584 5 straipsnį, kuriame numatytos sąlygos, su kuriomis pagal vykdančiosios valstybės narės teisę gali būti susietas EAO vykdymas.

nepavyko. Galiausiai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas padarė išvadą, kad IR pasislėpė ir kad šiomis aplinkybėmis byla galima nagrinėti jam nedalyvaujant.

Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, siekiančiam užtikrinti, kad atitinkamas asmuo būtų tinkamai informuotas apie jam taikomas procesines garantijas, iškilo klausimas: kuris iš Direktyvoje 2016/343²³³ numatytų atvejų taikytinas IR, kuris pasislėpė po to, kai jam buvo įteiktas pirmasis kaltinamasis aktas ir prieš pradėdant baudžiamosios bylos nagrinėjimo teisme stadiją²³⁴.

Teisingumo Teismas atsakė, kad Direktyvos 2016/343 8 ir 9 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad byla dėl kaltinamojo, kurio buvimo vietos kompetentingoms nacionalinėms institucijoms, nepaisant jų pagrįstų pastangų, nepavyksta nustatyti ir kuriam dėl šios priežasties nepavyko perduoti informacijos apie jam iškeltą bylą, gali būti nagrinėjama teisme ir, jei reikia, joje priimtas nuosprendis jam nedalyvaujant. Tokiu atveju šis kaltinamasis iš principo turi turėti galimybę po pranešimo apie tokį nuosprendį pasinaudoti šioje direktyvoje įtvirtinta teise, kad būtų atnaujintas bylos nagrinėjimas, arba pasinaudoti lygiaverte teisinės gynybos priemone, dėl kurios byla būtų išnagrinėta iš esmės jam dalyvaujant. Tačiau Teisingumo Teismas patikslino, kad ši teisė gali būti minėtam asmeniui nesuteikta, jeigu iš konkrečių ir objektyvių įrodymų aišku, kad jis gavo pakankamai informacijos, kad žinotų, kad jo byla bus nagrinėjama teisme, ir sąmoningais veiksmais, siekdamas išvengti teisingumo vykdymo, sutrukdė valdžios institucijoms oficialiai pranešti jam apie šios bylos nagrinėjimą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad Direktyvos 2016/343 8 straipsnio 4 dalis ir 9 straipsnis, susiję su teisės į bylos nagrinėjimą iš naujo taikymo sritimi ir aprėptimi, turi būti laikomi turinčiais tiesioginį poveikį. Ši teisė suteikiama asmenims, kurių byla nagrinėjama jiems nedalyvaujant, net jei nėra tenkinamos šios direktyvos 8 straipsnio 2 dalyje nustatytos sąlygos. Tačiau Direktyvoje 2016/343 valstybėms narėms suteikta galimybė, kai tenkinamos šios direktyvos 8 straipsnio 2 dalyje nustatytos sąlygos, nagrinėti bylą teisme kaltinamajam nedalyvaujant ir vykdyti sprendimą nenumatant teisės į bylos nagrinėjimą iš naujo grindžiama prielaida, kad atitinkamas tinkamai informuotas asmuo savanoriškai ir nedviprasmiškai atsisakė teisės dalyvauti nagrinėjant jo bylą.

Šiuo aiškinimu užtikrinama atitiktis Direktyvos 2016/343 tikslui – stiprinti teisę į teisingą bylos nagrinėjimą baudžiamosiose bylose, kad valstybės narės labiau pasitikėtų viena kitos baudžiamojo teisingumo sistemomis ir užtikrintų, kad būtų gerbiama teisė į gynybą, kartu išvengiant galimybes, kad asmuo, kuris buvo informuotas apie bylos nagrinėjimą teisme, bet aiškiai atsisakė teisės jame dalyvauti, galėtų reikalauti išnagrinėti bylą iš naujo po to, kai jam nedalyvaujant buvo priimtas

²³³ 2016 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/343 dėl tam tikrų nekaltumo prezumpcijos ir teisės dalyvauti nagrinėjant baudžiamąją bylą teisme aspektų užtikrinimo (OL L 65, 2016, p. 1).

²³⁴ Konkrečiai kalbant, Direktyvos 2016/343 8 straipsnyje įtvirtinta teisė dalyvauti nagrinėjant bylą teisme. Pagal šio straipsnio 2 dalį valstybės narės gali numatyti, kad bylos nagrinėjimas teisme, kurio metu gali būti priimtas sprendimas, atitinkamą asmenį pripažįstantis kaltu ar nekaltu, gali būti surengtas jam nedalyvaujant, jeigu jis buvo laiku informuotas apie bylos nagrinėjimą teisme ir neatvykimo pasekmes arba šiam asmeniui, informuotam apie bylos nagrinėjimą teisme, atstovauja įgaliotas advokatas, kurį jis pats pasirinko arba kurį paskyrė valstybė. Pagal šios direktyvos 8 straipsnio 4 dalį tais atvejais, kai valstybės narės numato galimybę nagrinėti bylą teisme suinteresuotiesiems asmenims nedalyvaujant, tačiau negalima patenkinti šio straipsnio 2 dalyje nustatytų sąlygų, nes negalima nustatyti tokių asmenų buvimo vietos, nepaisant deramų pastangų, valstybės narės gali numatyti, kad sprendimas vis tiek gali būti priimtas ir vykdomas. Tokiu atveju valstybės narės užtikrina, kad, kai atitinkami asmenys informuojami apie sprendimą, visų pirma tada, kai yra sulaikomi, jie taip pat būtų informuojami apie galimybę apskųsti sprendimą ir apie teisę į bylos nagrinėjimą iš naujo ar kitą teisių gynimo priemonę pagal minėtos direktyvos 9 straipsnį. Konkrečiai kalbant, pagal šį 9 straipsnį įtariamieji arba kaltinamieji turi turėti teisę į bylos nagrinėjimą iš naujo, jeigu jie nedalyvavo nagrinėjant bylą teisme ir nebuvo įvykdytos šios direktyvos 8 straipsnio 2 dalyje nustatytos sąlygos.

apkaltinamasis nuosprendis, ir taip netinkamai trukdyti veiksmingai vykdyti baudžiamąjį persekiojimą ir tinkamai vykdyti teisingumą. Dėl informavimo apie bylos nagrinėjimą teisme ir neatvykimo pasekmes Teisingumo Teismas nurodė, kad atitinkamas nacionalinis teismas turi patikrinti, ar atitinkamam asmeniui buvo įteiktas oficialus dokumentas, kuriame aiškiai buvo nurodyta teismo posėdžio data ir vieta, o tuo atveju, jeigu jam neatstovavo įgaliotasis advokatas, nurodytos galimo neatvykimo pasekmės. Šis teismas taip pat privalo patikrinti, ar šis dokumentas buvo įteiktas tinkamu laiku, kad atitinkamas asmuo, jei nuspręstų dalyvauti nagrinėjant jo bylą, galėtų veiksmingai pasirengti gynybai.

Konkrečiai dėl pasislėpusių kaltinamųjų Teisingumo Teismas konstatavo, kad pagal Direktyvą 2016/343 draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos teisė į proceso atnaujinimą nesuteikiama vien dėl to, kad atitinkamas asmuo pasislėpė ir valdžios institucijoms nepavyko nustatyti jo buvimo vietos. Tik tada, kai yra aiškių ir objektyvių įrodymų, kad atitinkamas asmuo oficialiai informuotas, kad yra kaltinamas padaręs nusikalstamą veiką, ir žinodamas, kad teisme bus nagrinėjama jo byla, sąmoningai vengia gauti oficialią informaciją apie bylos nagrinėjimo teisme datą ir vietą, gali būti laikoma, kad tas asmuo buvo informuotas apie bylos nagrinėjimą teisme ir savanoriškai bei nedviprasmiškai atsisakė teisės jame dalyvauti; tokia situacija patenka į Direktyvos 2016/343 8 straipsnio 2 dalies²³⁵ taikymo sritį. Tokių konkrečių ir objektyvių įrodymų buvimas visų pirma gali būti nustatytas, kai tas asmuo sąmoningai kompetentingoms nacionalinėms teisėsaugos institucijoms nurodė klaidingą adresą arba kai jo nurodytu adresu nebėra. Be to, siekiant nustatyti, ar atitinkamam asmeniui pateikta informacija buvo pakankama, ypatingą dėmesį reikėtų skirti valdžios institucijų rūpestingumui informuojant atitinkamą asmenį ir atitinkamo asmens rūpestingumui gaunant informaciją.

Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad šis aiškinimas atitinka Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 ir 48 straipsniuose ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnyje įtvirtintą teisę į teisingą bylos nagrinėjimą.

²³⁵ Atsižvelgiant į Direktyvos 2016/343 42 ir 43 konstatuojamosiose dalyse nurodytus specialius pažeidžiamų asmenų poreikius.

3. Teisė į vertimą žodžiu ir raštu baudžiamajame procese

2022 m. rugpjūčio 1 d. Sprendimas TL (Vertimo žodžiu ir raštu neužtikrinimas) (C-242/22 PPU, [EU:C:2022:611](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūra – Teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose – Direktyva 2010/64/ES – Teisė į vertimą žodžiu ir raštu – 2 straipsnio 1 dalis ir 3 straipsnio 1 dalis – Sąvoka „esminis dokumentas“ – Direktyva 2012/13/ES – Teisė į informaciją baudžiamajame procese – 3 straipsnio 1 dalies d punktas – Taikymo sritis – Neperkėlimas į nacionalinę teisę – Tiesioginis veikimas – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnis ir 48 straipsnio 2 dalis – Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija – 6 straipsnis – Įkalinimo bausmės vykdymo atidėjimas – Bausmės vykdymo atidėjimo sąlygose nustatytų įpareigojimų neįvykdymas – Esminio dokumento vertimo raštu nepateikimas ir vertimo žodžiu neužtikrinimas rengiant tą dokumentą – Atidėjimo panaikinimas – Su tuo panaikinimu susijusių procesinių dokumentų vertimo raštu nepateikimas – Pasekmės panaikinimo galiojimui – Procedūrinis pažeidimas, lemiantis santykinį negaliojimą“

2019 m. Moldovos pilietis TL, kuris nemoka portugalų kalbos, Portugalijoje buvo nuteistas laisvės atėmimo bausme atidedant jos vykdymą. Kai TL buvo teikiami kaltinimai, jam buvo pritaikyta Portugalijos baudžiamojo proceso kodekse numatyta kardomoji priemonė – asmens tapatybės ir gyvenamosios vietos deklaracija (toliau – DIR)²³⁶, kurią sudaro kelios pareigos, įskaitant pareigą informuoti valdžios institucijas apie bet kokią gyvenamosios vietos pasikeitimą. Rengiant DIR, TL nesinaudojo vertėjo žodžiu pagalba ir neturėjo šio dokumento vertimo į kalbą, kuria jis kalba ar kurią supranta. Siekdamas įgyvendinti vykdymo atidėjimo tvarką kompetentingos institucijos nesėkmingai bandė su TL susisiekti DIR nurodytu adresu.

2021 m. sausio 7 d. TL nuteisęs teismas priėmė nutartį įteikti šaukimą atvykti, kad galėtų būti išklaustas dėl vykdymo atidėjimo įsipareigojimų nesilaikymo. Ši nutartis buvo įteikta portugalų kalba DIR nurodytu adresu.

Kadangi TL nurodytą dieną neatvyko, 2021 m. birželio 9 d. nutartimi teismas panaikino įkalinimo bausmės vykdymo atidėjimą. Ši nutartis taip pat buvo įteikta portugalų kalba DIR nurodytu adresu. Vėliau TL buvo sulaikytas kitu adresu ir įkalinamas siekiant įvykdyti bausmę.

2021 m. lapkričio mėn. TL pateikė skundą, juo prašė pripažinti negaliojančiomis DIR ir nutartis dėl bausmės vykdymo atidėjimo panaikinimo. Jis teigė, kad dėl pasikeitusios gyvenamosios vietos su juo negalima susisiekti DIR nurodytu adresu. Jis nepranešė apie šį pasikeitimą, nes nežinojo apie pareigą tai padaryti, kadangi rengiant DIR nesinaudojo vertėjo žodžiu pagalba ir neturėjo šio dokumento vertimo į kalbą, kuria kalba ar kurią supranta. Be to, nei 2021 m. sausio 7 d., nei 2021 m. birželio 9 d. nutartys nebuvo išverstos į tokią kalbą.

Pirmosios instancijos teismas atmetė šį skundą, motyvuodamas tuo, kad nors su vertimu žodžiu ir raštu susiję procedūriniai pažeidimai buvo įrodyti, jais remtis nebegalima, nes klausimo dėl jų TL neiškėlė per nustatytą terminą²³⁷. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, kuriam

²³⁶ DIR rengiamas visiems asmenims, kuriems pateikiami kaltinimai. Joje nurodyta asmens gyvenamoji, darbo ar kita nuolatinė gyvenamoji vieta ir pažymėta, kad jam buvo perduota tam tikra informacija ir įpareigojimai, pavyzdžiui, įpareigojimas nekeisti gyvenamosios vietos nepranešus naujojo adresu.

²³⁷ Pagal *Código do Processo Penal* (Baudžiamojo proceso kodeksas) 120 straipsnį klausimas dėl tokių pažeidimų, kaip vertėjo žodžiu nepaskyrimas, turi būti iškeltas per nustatytą naikinamąjį terminą. Taigi, jei procesinis dokumentas, kurį rengiant dalyvauja suinteresuotasis asmuo, yra negaliojantis, klausimas dėl jo negaliojimo turi būti iškeltas prieš baigiant rengti tą

pateiktas apeliacinis skundas dėl to sprendimo, kyla abejonų dėl šios procesinės nuostatos suderinamumo, be kita ko, su direktyvomis 2010/64²³⁸ ir 2012/13²³⁹.

Per prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą Teisingumo Teismas nusprendė, kad šios direktyvos, aiškinamos atsižvelgiant į pagrindines teises į teisingą bylos nagrinėjimą ir į gynybą²⁴⁰ bei veiksmingumo principą, draudžia nacionalinės teisės aktus, pagal kuriuos klausimą dėl šiose direktyvose numatytų teisių į informaciją, vertimą žodžiu ir raštu pažeidimo šių teisių turėtojas turi iškelti per nustatytą naikinamąjį terminą, o tas terminas pradedamas skaičiuoti dar prieš tai, kai suinteresuotajam asmeniui kalba, kuria jis kalba arba kurią supranta, buvo pranešta, viena vertus, apie jo teisės į vertimą žodžiu ir raštu egzistavimą bei apimtį ir, kita vertus, apie aptariamo esminio dokumento egzistavimą ir turinį bei jo keliamas pasekmes.

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismas atliko tyrimą atsižvelgdamas į Direktyvos 2010/64 2 straipsnio 1 dalį²⁴¹ ir 3 straipsnio 1 dalį²⁴², taip pat į Direktyvos 2012/13 3 straipsnio 1 dalies d punktą²⁴³, aiškinamus remiantis Chartijos 47 straipsniu ir 48 straipsnio 2 dalimi. Šiomis nuostatomis praktiškai įgyvendinamos pagrindinės teisės į teisingą bylos nagrinėjimą ir į gynybą.

Pirma, net jei šios nuostatos nebūtų perkeltos arba būtų nevysiškai perkeltos į nacionalinę teisės sistemą, asmenys galėtų remtis iš jų kylančiomis teisėmis, nes tos nuostatos taikomos tiesiogiai. Tose

dokumentą. Portugalijos vyriausybės teigimu, šis straipsnis taip pat taikytinas nurodant pažeidimus, grindžiamus teisės į esminį baudžiamojo proceso dokumentų vertimą raštu pažeidimu.

²³⁸ 2010 m. spalio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/64/ES dėl teisės į vertimo žodžiu ir raštu paslaugas baudžiamajame procese (OL L 280, 2012, p. 1).

²³⁹ 2012 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/13/ES dėl teisės į informaciją baudžiamajame procese (OL L 142, 2012, p. 1).

²⁴⁰ Įtvirtintos atitinkamai Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsnyje ir 48 straipsnio 2 dalyje.

²⁴¹ Šioje nuostatoje reikalaujama, kad valstybės narės užtikrintų, kad įtariamiesiems ar kaltinamiesiems, kurie nekalba atitinkamo baudžiamojo proceso kalba arba jos nesupranta, būtų nedelsiant suteikta vertėjo žodžiu pagalba per tą baudžiamąjį procesą ikiteisminio tyrimo ir teisminėse institucijose.

²⁴² Remiantis šia nuostata, valstybės narės užtikrina, kad įtariamiesiems arba kaltinamiesiems, kurie nesupranta atitinkamo baudžiamojo proceso kalbos, per protingą laikotarpį būtų raštu išversti visi esminiai dokumentai, kad jie galėtų pasinaudoti teise į gynybą ir būtų užtikrintas teisingas bylos nagrinėjimas.

²⁴³ Šioje nuostatoje valstybės narės įpareigojamos užtikrinti, kad įtariamiesiems arba kaltinamiesiems nedelsiant būtų suteikta informacija apie jų teisę į vertimą žodžiu ir raštu, kad ja būtų galima veiksmingai pasinaudoti.

nuostatose tiksliai ir besąlygiškai nustatytas įtariamajam ar kaltinamajam suteiktų teisių gauti vertimo žodžiu ir esminių dokumentų vertimo raštu paslaugas ir būti informuotam apie šias teises turinys ir apimtis.

Antra, dėl galimo šių nuostatų pažeidimo šioje byloje Teisingumo Teismas konstatavo, kad visi trys nagrinėjami procesiniai dokumentai, t. y. DIR, 2021 m. sausio 7 d. nutartis dėl šaukimo į teismą ir 2021 m. birželio 9 d. nutartis, kuria panaikinamas baudmės vykdymo atidėjimas, patenka į direktyvų 2010/64 ir 2012/13 taikymo sritį ir yra esminiai dokumentai, kurių vertimas raštu turėjo būti pateiktas. Konkrečiai kalbant, DIR vertimas raštu į TL suprantamą ar kalbamą kalbą turėjo būti pats svarbiausias, nes tame dokumente nustatytų įsipareigojimų nesilaikymas netiesiogiai lėmė jam skirtos įkalinimo baudmės vykdymo atidėjimo panaikinimą.

Šiuo atveju procesiniam dokumentui, nuo kurio turinio priklauso įkalinimo baudmės vykdymo atidėjimo palikimas galioti ar panaikinimas, būtina taikyti tas direktyvas, atsižvelgiant į jų tikslą užtikrinti, kad būtų paisoma Chartijos 47 straipsnyje įtvirtintos teisės į teisingą bylos nagrinėjimą ir tos pačios Chartijos 48 straipsnio 2 dalyje garantuojamos teisės į gynybą. Šios pagrindinės teisės būtų pažeistos, jei dėl to, kad toks dokumentas nebuvo išverstas arba jį rengiant nedalyvavo vertėjas žodžiu, asmuo, nubaustas įkalinimo baudme, kurios vykdymas atidėtas, negalėtų žinoti, kokių pasekmių gali kilti, jeigu jis nesilaikys tame dokumente nustatytų įpareigojimų.

Trečia, dėl aptariamų teisių pažeidimo pasekmių pažymėtina, kad direktyvose 2010/64 ir 2012/13 nereglamentuojama jose numatytų teisių įgyvendinimo tvarka. Taigi ta tvarka nustatoma pagal valstybių narių vidaus teisės sistemą remiantis jų procedūrinės autonomijos principu, tačiau aptariama tvarka turi atitikti lygiavertiškumo ir veiksmingumo principus.

Dėl veiksmingumo principo pažymėtina, kad nacionalinėje teisėje numatyta tvarka neturi pakenkti tose direktyvose nustatytam tikslui. Viena vertus, pareiga informuoti įtariamuosius ir kaltinamuosius apie jų teises į vertimą žodžiu ir raštu yra esminės svarbos siekiant veiksmingai užtikrinti šias teises. Iš tiesų be šios informacijos suinteresuotasis asmuo negalėtų žinoti apie tų teisių egzistavimą ir apimtį ar reikalauti, kad jų būtų paisoma. Taigi, jeigu iš asmens, prieš kurį vykdomas baudžiamasis procesas kalba, kuria jis nekalba ir kurios jis nesupranta, būtų reikalaujama per nustatytą naikinamąjį terminą užginčyti aplinkybę, kad jis nebuvo informuotas apie jo turimą teisę į vertimą žodžiu ir raštu, teisė gauti informaciją netektų prasmės ir kartu būtų paneigtos to asmens teisė į teisingą bylos nagrinėjimą ir teisė į gynybą. Tokia išvada darytina ir dėl teisių į vertimą žodžiu ir raštu, kai suinteresuotajam asmeniui nebuvo pranešta apie šių teisių egzistavimą ir apimtį.

Kita vertus, net jei suinteresuotasis asmuo iš tikrųjų laiku gavo tokią informaciją, jis vis tiek turi žinoti apie aptariamo esminio dokumento egzistavimą ir turinį bei jo keliamas pasekmes, kad galėtų kelti klausimą dėl teisės į to dokumento vertimą raštu arba teisės į vertimą žodžiu pažeidimo jį rengiant.

Taigi veiksmingumo principas būtų pažeistas, jei terminas, kuris pagal nacionalinę proceso nuostatą taikomas galimybei kelti klausimą dėl direktyvomis 2010/64 ir 2012/13 suteiktų teisių pažeidimo, būtų pradėtas skaičiuoti dar prieš informuojant suinteresuotąjį asmenį jo kalbama ar suprantama kalba, viena vertus, apie jo teisę į vertimą žodžiu ir raštu ir jos apimtį ir, kita vertus, apie nagrinėjamo esminio dokumento egzistavimą ir turinį bei jo keliamas pasekmes.

XI. Teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose

1. Reglamentas Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo

2022 m. birželio 20 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *London Steam-Ship Owners' Mutual Insurance Association* (C-700/20, [EU:C:2022:488](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teismų bendradarbiavimas civilinėse ir komercinėse bylose – Reglamentas (EB) Nr. 44/2001 – Kitoje valstybėje narėje priimto teismo sprendimo pripažinimas – Nepripažinimo pagrindai – 34 straipsnio 3 punktas – Teismo sprendimas, nesuderinamas su ankstesniu teismo sprendimu, priimtu dėl ginčo tarp tų pačių šalių valstybėje narėje, kurioje siekiama sprendimo pripažinimo – Sąlygos – Reglamento (EB) Nr. 44/2001 nuostatų ir pagrindinių tikslų paisymas priimant ankstesnį teismo sprendimą, kuriame pakartojamas arbitražo sprendimas – 34 straipsnio 1 punktas – Valstybės narės, kurioje siekiama sprendimo pripažinimo, viešajai tvarkai akivaizdžiai prieštaraujantis pripažinimas – Sąlygos“

2002 m. prie Ispanijos krantų nuskendus naftos tanklaiviui *Prestige* ir dėl to padarius didelę žalą aplinkai, Ispanijoje buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas dėl, be kita ko, šio laivo kapitono nusikalstamos veikos.

Šiame procese keli juridiniai asmenys, tarp jų – Ispanijos valstybė, pareiškė civilinius ieškinius laivo *Prestige* kapitonui ir savininkams, taip pat šio laivo ir jo savininkų civilinės atsakomybės draudikui *London P&I Club*. Ispanijos teismai pripažino visų šių atsakovų civilinę atsakomybę. 2019 m. kovo 1 d. vykdomojoje nutartyje *Audiencia Provincial de A Coruña* (La Korunjos provincijos teismas, Ispanija) nurodė sumas, kurias kiekvienas iš ieškovų, įskaitant Ispanijos valstybę, turi teisę reikalauti išieškoti iš atitinkamų atsakovų.

Pareiškus šiuos civilinius ieškinius Ispanijos teismuose, *London P&I Club* inicijavo arbitražo procedūrą Jungtinėje Karalystėje, prašydama pripažinti, kad pagal draudimo sutartyje, sudarytoje su laivo *Prestige* savininkais, numatytą arbitražinę išlygą Ispanijos Karalystė savo reikalavimus privalo pareikšti šiame arbitraže, o ne Ispanijoje ir kad bet kuriuo atveju *London P&I Club*, kaip draudikė, negali būti atsakinga Ispanijai. Draudimo sutartyje numatyta, kad pagal sąlygą *pay to be paid* („sumokėk, kad būtų sumokėta“) apdraustasis pirmiausia turi sumokėti kompensaciją nukentėjusiajam, kad sumokėtą sumą galėtų susigrąžinti iš draudiko. Arbitražo teismas patenkino šį prašymą ir nusprendė, kad sutarčiai taikoma Anglijos teisė. Išnagrinėjęs pagal nacionalinį įstatymą dėl arbitražo²⁴⁴ pateiktą *London P&I Club* prašymą, 2013 m. spalio 22 d. *High Court of Justice*²⁴⁵ išdavė leidimą dėl arbitražo sprendimo vykdymo nacionalinėje teritorijoje ir tą pačią dieną priėmė sprendimą, kuriame pakartojamas šis arbitražo sprendimas. Ispanijos Karalystės pateiktas apeliacinis skundas dėl šio leidimo buvo atmestas.

²⁴⁴ *Arbitration Act 1996* (1996 m. Arbitražo įstatymas).

²⁴⁵ *High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Commercial Court)* (Aukštasis Teisingumo Teismas (Anglija ir Velsas), Karalienės suolo skyrius (Komerčių bylų kolegija), Jungtinė Karalystė, toliau – *High Court of Justice*).

Tada Ispanijos Karalystė, remdamasi Reglamento Nr. 44/2001²⁴⁶ 33 straipsniu, paprašė Jungtinėje Karalystėje pripažinti 2019 m. kovo 1 d. La Korunjos provincijos teismo vykdomą nutartį; šis jos prašymas buvo patenkintas. Vis dėlto *London P&I Club* šį pripažinimą apskundė *High Court of Justice*.

Gavęs *High Court of Justice* pateiktą prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas, be kita ko, patikslino sąlygas, kurioms esant valstybės narės teismo priimtas sprendimas, kuriame pakartojamas arbitražo sprendimas, gali būti laikomas Reglamento Nr. 44/2001 34 straipsnio 3 punkte²⁴⁷ nurodytu teismo sprendimu, kuris gali užkirsti kelią tam, kad šioje valstybėje narėje būtų pripažintas kitoje valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas.

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismas nusprendė, kad teismo sprendimui, kuriame pakartojamas arbitražo sprendimas, taikoma Reglamente Nr. 44/2001²⁴⁸ nurodyta išimtis dėl arbitražo, todėl valstybės narės tarpusavyje nepripažįsta tokio sprendimo ir jis negali judėti Sąjungos teisminėje erdvėje pagal šio reglamento nuostatas.

Atsižvelgiant į tai, toks sprendimas gali būti laikomas to reglamento 34 straipsnio 3 punkte nurodytu teismo sprendimu, dėl kurio valstybėje narėje, kurioje jis priimtas, neleidžiama pripažinti kitoje valstybėje narėje priimto teismo sprendimo, jeigu šie teismo sprendimai yra tarpusavyje nesuderinami. Iš tiesų sąvoka „teismo sprendimas“ Reglamente Nr. 44/2001 apibrėžta plačiai. Be to, šio reglamento 34 straipsnio 3 punktu siekiama konkretaus tikslo, t. y. užtikrinti, kad valstybės narės vidaus teisės sistema būtų vientisa ir kad jos socialinės tvarkos nesutrikdytų pareiga pripažinti su jos pačios teismo sprendimu, priimtu dėl ginčo tarp tų pačių šalių, nesuderinamą kitos valstybės narės teismo sprendimą.

Vis dėlto kitaip yra tuo atveju, kai arbitražo sprendimas, kuris pakartojamas tame teismo sprendime, buvo priimtas tokiomis aplinkybėmis, dėl kurių nebuvo galima, laikantis Reglamento Nr. 44/2001 nuostatų ir pagrindinių tikslų, priimti į jo taikymo sritį patenkančio teismo sprendimo.

Visus šiuo reglamentu siekiamus tikslus atspindi principai, kuriais Sąjungoje grindžiamas teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose, tarp jų – teisės subjektų teisinio saugumo, gero teisingumo vykdymo, maksimalaus rizikos, kad vienu metu vyks teismo procesai dėl to paties ginčo, sumažinimo ir tarpusavio pasitikėjimo vykdant teisingumą principai. Be to, tarpusavio pasitikėjimo vykdant teisingumą Sąjungoje principas, kuriuo grindžiamos tame reglamente numatytos teismo sprendimų pripažinimo taisyklės, netaikomas nei arbitražo teismų sprendimams, nei teismo sprendimams, kuriuose pakartojami arbitražo sprendimai.

Teisingumo Teismas konstatavo, kad dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamo arbitražo sprendimo turinio negalėjo būti priimtas į Reglamento Nr. 44/2001 taikymo sritį patenkantis teismo sprendimas, antraip pažeidžiamos dvi pagrindinės šio reglamento nuostatos, susijusios su į draudimo sutartį įtrauktos arbitražinės išlygos santykinio poveikio ir *lis pendens*.

Dėl arbitražinės išlygos, įtrauktos į draudimo sutartį, santykinio poveikio pažymėtina, kad draudiko ir draudėjo numatyta jurisdikciją nustatanti sąlyga negali trukdyti nuo apdraustos žalos nukentėjusiai

²⁴⁶ 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 12, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42).

²⁴⁷ Pagal Reglamento Nr. 44/2001 34 straipsnio 3 punktą teismo sprendimas nepripažįstamas, jeigu jis nesuderinamas su teismo sprendimu, priimtu dėl ginčo tarp tų pačių šalių valstybėje narėje, kurioje siekiama sprendimo pripažinimo.

²⁴⁸ Reglamento Nr. 44/2001 1 straipsnio 2 dalies d punktas.

šaliai pasinaudoti teise pareikšti ieškinį dėl deliktinės ar kvazideliktinės atsakomybės tiesiogiai draudikui vietas, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis, teisme arba šios nukentėjusios šalies gyvenamosios (buveinės) vietos teisme. Atsižvelgiant į tai, kitas teismas nei tas, kuriame jau yra pareikštas tiesioginis ieškinys, neturėtų pripažinti savo jurisdikcijos remdamasis tokia arbitražine išlyga, nes turi būti užtikrintas Reglamentu Nr. 44/2001 siekiamas tikslas, t. y. ginti žalą patyrusias šalis nuo atitinkamo draudiko. Šiam tikslui būtų pakenkta, jeigu teismo sprendimą, kuriame pakartojamas arbitražo sprendimas pripažinti arbitražo teismo jurisdikciją remiantis tokia arbitražine išlyga, būtų galima laikyti „sprendimu, priimtu dėl ginčo tarp tų pačių šalių prašomoje sprendimo pripažinimo valstybėje narėje“, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 34 straipsnio 3 punktą.

Dėl *lis pendens* pažymėtina, kad abu pagrindinėje byloje nagrinėjamus procesus Ispanijoje ir Jungtinėje Karalystėje apibūdinančios aplinkybės tiksliai atitinka situaciją, kai teismas, į kurį kreiptasi vėliau, savo iniciatyva sustabdo bylos nagrinėjimą, kol bus nustatyta teismo, į kurį kreiptasi pirmiausia, jurisdikcija, o kai tokia jurisdikcija nustatoma, jis atsisako jurisdikcijos to teismo naudai²⁴⁹. Iš tiesų arbitražo procedūros inicijavimo dieną Ispanijos teismuose jau buvo nagrinėjama byla. Toje byloje ginčas kilo tarp tų pačių šalių, be kita ko, Ispanijos valstybės ir *London P&I Club*, o Ispanijos teismuose pareikšti civiliniai ieškiniai jau buvo įteikti *London P&I Club*. Be to, šių procesų dalykas ir pagrindas buvo tie patys, t. y. galimas *London P&I Club* atsakomybės už Ispanijos valstybei padarytą žalą atsiradimas. Taigi Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad teismas, į kurį kreiptasi siekiant, kad būtų priimtas sprendimas, kuriame pakartojamas arbitražo sprendimas, turi patikrinti, ar laikytasi Reglamento Nr. 44/2001 nuostatų ir pagrindinių tikslų, kad būtų užkirstas kelias juos apeiti. Jie apeinami, kai arbitražo procedūra užbaigiama, nepaisant į draudimo sutartį įtrauktos arbitražinės išlygos santykinio poveikio ir *lis pendens* taisyklių. Kadangi šis patikrinimas nebuvo atliktas atitinkamuose Jungtinės Karalystės teismuose, teismo sprendimas, kuriame pakartojamas arbitražo sprendimas, negali būti kliūtis pagrindinėje byloje pripažinti kitos valstybės narės teismo sprendimą.

Teisingumo Teismui taip pat buvo pateiktas klausimas, ar tokiomis aplinkybėmis, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, Reglamento Nr. 44/2001 34 straipsnio 1 punktas²⁵⁰ gali būti kliūtis Jungtinėje Karalystėje pripažinti 2019 m. kovo 1 d. La Korunjos provincijos teismo vykdomąją nutartį. Teisingumo Teismas nusprendė, kad ši nuostata neleidžia atsisakyti pripažinti arba vykdyti kitos valstybės narės teismo sprendimo dėl jo prieštaravimo viešajai tvarkai, motyvuojant tuo, kad jis pažeidžia teismo sprendimo, kuriame pakartojamas arbitražo sprendimas, *res judicata* galią. Iš tiesų Sąjungos teisės aktų leidėjas šio reglamento 34 straipsnio 3 ir 4 punktuose išsamiai reglamentavo anksčiau priimto teismo sprendimo *res judicata* galios klausimą.

2. Reglamentas Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo

2022 m. rugpjūčio 1 d. Sprendimas MPA (Įprastinė gyvenamoji vieta – Trečioji valstybė) (C-501/20, [EU:C:2022:619](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose – Jurisdikcija ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimas bei vykdymas – Reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 – 3, 6–8 ir 14 straipsniai – Sąvoka „įprastinė gyvenamoji vieta“ – Jurisdikcija, teismo

²⁴⁹ Pagal Reglamento Nr. 44/2001 27 straipsnį.

²⁵⁰ Pagal šią nuostatą teismo sprendimas nepripažįstamas, jeigu toks pripažinimas akivaizdžiai prieštarauja valstybės narės, kurioje siekiama jį pripažinti, viešajai tvarkai.

sprendimų pripažinimas bei vykdymas ir bendradarbiavimas išlaikymo prievolių srityje – Reglamentas (EB) Nr. 4/2009 – 3 ir 7 straipsniai – Trečiojoje valstybėje gyvenantys dviejų skirtingų valstybių narių piliečiai, kaip sutartininkai paskirti į Europos Sąjungos delegaciją šioje trečiojoje valstybėje – Jurisdikcijos nustatymas – „Forum necessitatis“ taisyklė“

2015 m. du Europos Komisijos sutartininkai, anksčiau gyvenę Bisau Gvinėjoje, su savo nepilnamečiais vaikais persikėlė į Togą, nes buvo paskirti į Europos Sąjungos delegaciją šioje trečiojoje valstybėje. Kadangi motina yra Ispanijos pilietė, o tėvas – Portugalijos pilietis, Ispanijoje gimę vaikai turi dvigubą Ispanijos ir Portugalijos pilietybę. Nuo tada, kai 2018 m. pora pradėjo faktiškai gyventi skyrium, motina ir vaikai toliau gyvena sutuoktinių gyvenamojoje vietoje Toge, o tėvas – šioje valstybėje esančiame viešbutyje.

2019 m. motina Ispanijos teisme pateikė prašymą dėl santuokos nutraukimo, kartu prašydama nuspręsti dėl vaikų globos ir tėvų pareigų vykdymo tvarkos, taip pat skirti jiems išlaikymo išmoką. Vis dėlto šis teismas pripažino neturintis teritorinės jurisdikcijos, nes bylos šalys neturi įprastinės gyvenamosios vietos Ispanijoje.

Gavęs motinos apeliacinį skundą *Audiencia Provincial de Barcelona* (Barselonos provincijos teismas, Ispanija) nutarė pateikti Teisingumo Teismui kelis prejudicinius klausimus, kad, atsižvelgdamas į konkrečią sutuoktinių ir jų vaikų padėtį, galėtų priimti sprendimą dėl Ispanijos teismų jurisdikcijos pagal reglamentus Nr. 2201/2003²⁵¹ ir Nr. 4/2009²⁵².

Savo sprendime Teisingumo Teismas nurodė veiksnius, svarbius nustatant bylos šalių įprastinę gyvenamąją vietą, kuri minėtuose reglamentuose numatyta kaip jurisdikcijos kriterijus. Jis taip pat patikslino sąlygas, kuriomis teismas, į kurį kreiptasi, gali pripažinti savo jurisdikciją nagrinėti bylas dėl santuokos nutraukimo, tėvų pareigų ir išlaikymo prievolių, kai joks valstybės narės teismas paprastai neturi jurisdikcijos.

Teisingumo Teismo vertinimas

Sutuoktinių „įprastinės gyvenamosios vietos“ sąvoka, vartojama nurodant alternatyvius jurisdikcijos pagrindus, numatytus Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies a punkte, turi būti aiškinama autonomiškai ir vienodai. Jai būdinga ne tik suinteresuotojo asmens valia nustatyti savo įprastą gyvenimo centrą konkrečioje vietoje, bet ir pakankamai nuolatinio pobūdžio buvimas atitinkamos valstybės narės teritorijoje. Ta pati apibrėžtis taikytina ir sąvokai „įprastinė gyvenamoji vieta“ bylose dėl išlaikymo prievolių, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 4/2009 3 straipsnio a ir b punktuose įtvirtintus jurisdikcijos kriterijus, nes apibrėžiant ją turi būti vadovaujama šiais principais ir tokiai apibrėžčiai turi būti būdingi tie patys elementai kaip ir Hagos protokole dėl išlaikymo prievolių taikytinos teisės. Sąvokos „įprastinė gyvenamoji vieta“, kaip ji suprantama pagal šias nuostatas, aiškinimui negali turėti įtakos atitinkamų sutuoktinių, kaip Europos Sąjungos sutartininkų, paskirtų į jos delegaciją trečiojoje valstybėje ir, kaip nagrinėjamu atveju, tariamai turinčių diplomatinį statusą toje valstybėje, statusas.

Dėl vaiko įprastinės gyvenamosios vietos, kaip ji suprantama pagal Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalį bylose dėl tėvų pareigų, pažymėtina, kad ji taip pat yra savarankiška sąvoka. Pagal

²⁵¹ 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (OL L 338, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 243).

²⁵² 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje (OL L 7, 2009, p. 1).

ją reikalaujama bent jau fizinio buvimo konkrečioje valstybėje narėje, jokių būdu ne laikino ar atsitiktinio, o atspindinčio šio vaiko integracijos į socialinę ir šeimos aplinką laipsnį. Atsižvelgiant į tai, ryšys su motinos pilietybe ir iki santuokos sudarymo buvusi jos gyvenamoji vieta valstybėje narėje, kurios teismui pateiktas prašymas dėl tėvų pareigų, neturi reikšmės pripažįstant šio teismo jurisdikciją, o aplinkybės, kad nepilnamečiai vaikai gimė šioje valstybėje narėje ir turi jos pilietybę, nepakanka.

Toks sąvokos „įprastinė gyvenamoji vieta“ aiškinimas galėtų lemti tai, kad, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, joks valstybės narės teismas pagal Reglamente Nr. 2201/2003 nustatytas bendrąsias jurisdikcijos taisykles neturės jurisdikcijos priimti sprendimo dėl prašymo nutraukti santuokos ryšius ir bylose dėl tėvų pareigų. Tokiu atveju pagal šio reglamento 7 ir 14 straipsnius galėtų būti leidžiama teismui, į kurį kreiptasi, taikyti atitinkamai vienoje ir kitose bylose nacionalinėje teisėje įtvirtintas jurisdikcijos taisykles, tačiau jų reikšmė skirtinga. Bylose dėl santuokos valstybės narės teismas, į kurį kreiptasi, neturi šios kitos jurisdikcijos, jei atsakovas yra kitos valstybės narės pilietis, tačiau tai neužkerta kelio tam, kad pastarosios valstybės narės teismai turėtų jurisdikciją pagal savo nacionalinę teisę. Vis dėlto bylose dėl tėvų pareigų aplinkybė, kad atsakovas yra kitos valstybės narės pilietis, nėra kliūtis valstybės narės teismui, į kurį kreiptasi, pripažinti savo jurisdikciją.

Kitas pagrindas numatytas bylose dėl išlaikymo prievolių, kai visos bylos šalys neturi įprastinės gyvenamosios vietos valstybėje narėje. Tokiu atveju Reglamento Nr. 4/2009 7 straipsnyje įtvirtintos keturios kumuliacinės sąlygos, kad valstybės narės teismas galėtų išimties tvarka nustatyti savo jurisdikciją, remdamasis būtinuoju reikalingumu (*forum necessitatis*). Pirma, teismas, į kurį kreiptasi, turi nustatyti, kad joks valstybės narės teismas neturi jurisdikcijos pagal Reglamento Nr. 4/2009 3–6 straipsnius. Antra, nagrinėjamas ginčas turi būti glaudžiai susijęs su trečiaja valstybe, o taip yra tuo atveju, kai visos šalys joje turi įprastinę gyvenamąją vietą. Trečia, pagal sąlygą, kad bylos nagrinėjimas negali būti pagrįstai pradėtas ar vykti arba būtų neįmanomas trečiojoje valstybėje, reikalaujama nustatyti, kad, atsižvelgiant į nagrinėjamą atvejį, teisė kreiptis į teismą trečiojoje valstybėje yra teisiškai ar faktiškai apsunkinta visų pirma dėl diskriminacinių ar teisingam bylos nagrinėjimui prieštaraujančių procedūrinių sąlygų. Galiausiai ginčas turi būti pakankamai susijęs su valstybe nare, į kurios teismą kreiptasi, o tokia sąsaja gali būti grindžiama, pavyzdžiui, vienos iš bylos šalių pilietybe.

3. Reglamentas 2015/848 dėl nemokumo bylų

2022 m. kovo 24 d. Sprendimas Galapagos BidCo. (C-723/20, [EU:C:2022:209](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Reglamentas (ES) 2015/848 – Nemokumo bylos – 3 straipsnio 1 dalis – Tarptautinė jurisdikcija – Skolininko pagrindinių interesų vietos perkėlimas į kitą valstybę narę pateikus pareiškimą dėl pagrindinės nemokumo bylos iškėlimo“

2019 m. birželio mėn. kontroliuojančioji bendrovė *Galapagos*, kurios registruota buveinė yra Liuksemburge, perkėlė savo centrinę administraciją į Feramą (Jungtinė Karalystė). 2019 m. rugpjūčio 22 d. jos vadovai kreipėsi į Jungtinės Karalystės teismą²⁵³ su pareiškimu dėl nemokumo bylos iškėlimo. Kitą dieną vietoj šių vadovų buvo paskirtas naujas vadovas, kuris įsteigė *Galapagos* biurą Diuseldorfe (Vokietija) ir nesėkmingai bandė atšaukti šį pareiškimą.

²⁵³ Nagrinėjamu atveju *High Court of Justice (England and Wales), Chancery Division (Business and Property Courts, Insolvency and Companies list)* (Aukštasis Teisingumo Teismas (Anglija ir Velsas), Kanclerio skyrius (prekybos ir nuosavybės teisių teismai, Nemokumo ir įmonių registras), Jungtinė Karalystė).

Vėliau *Galapagos* pateikė dar vieną pareiškimą iškelti jai nemokumo bylą; šį kartą ji kreipėsi į *Amtsgericht Düsseldorf* (Diuseldorfo apylinkės teismas, Vokietija), kuris šį pareiškimą pripažino nepriimtinu, motyvuodamas tuo, kad neturi tarptautinės jurisdikcijos. Kitos dvi bendrovės, kurios yra *Galapagos* kreditorės, pateikė tam pačiam teismui dar vieną pareiškimą dėl nemokumo bylos iškėlimo. Išnagrinėjęs šį pareiškimą *Amtsgericht Düsseldorf* paskyrė laikinąjį administratorių ir nurodė taikyti laikinas apsaugos priemones, konstatuodamas, kad tuo metu, kai buvo pateiktas tas pareiškimas, *Galapagos* pagrindinių interesų vieta buvo Diuseldorfe.

Galapagos BidCo., kuri yra *Galapagos* patronuojamoji bendrovė ir kreditorė, kreipėsi į *Landgericht Düsseldorf* (Diuseldorfo apygardos teismas, Vokietija) su tiesioginiu apeliaciniu skundu dėl *Amtsgericht Düsseldorf* nutarties panaikinimo dėl to, kad Vokietijos teismas neturi tarptautinės jurisdikcijos. Kadangi šis skundas buvo atmestas, *Galapagos BidCo.* kreipėsi į *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, Vokietija), t. y. prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą.

Šis teismas nurodo, kad nuo Reglamento 2015/848²⁵⁴, visų pirma jo straipsnio, kuriame nustatytos valstybių narių teismų tarptautinės jurisdikcijos nagrinėti nemokumo bylas taisyklės²⁵⁵, išaiškinimo priklauso tai, kaip bus išnagrinėtas jam pateiktas skundas. Patikslinęs, kad kreipimosi į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą dieną Jungtinės Karalystės teismas nebuvo priėmęs sprendimo dėl pirmojo pareiškimo, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas visų pirma siekė išsiaiškinti, ar valstybės narės teismas, kuriam pirmiausia pateiktas pareiškimas dėl pagrindinės nemokumo bylos iškėlimo, išlaiko išimtinę jurisdikciją, jeigu skolininko pagrindinių interesų vieta perkeliama į kitą valstybę narę po to, kai buvo pateiktas šis pareiškimas, bet prieš šiam teismui priimant dėl jo sprendimą.

Savo sprendime Teisingumo Teismas Reglamentą 2015/848 išaiškino taip, kad valstybės narės teismas, kuriam pateiktas pareiškimas dėl pagrindinės nemokumo bylos iškėlimo, išlaiko išimtinę jurisdikciją iškelti tokią bylą, jeigu skolininko pagrindinių interesų vieta perkeliama į kitą valstybę narę po to, kai buvo pateiktas šis pareiškimas, bet prieš šiam teismui priimant dėl jo sprendimą. Todėl jeigu šis reglamentas ir toliau taikomas pirmajam pareiškimui, kitos valstybės narės teismas, kuriam tuo pačiu tikslu vėliau pateiktas pareiškimas, iš principo negali pripažinti savo jurisdikcijos iškelti pagrindinę nemokumo bylą, kol pirmasis teismas nepriėmė sprendimo ir neatsisakė jurisdikcijos.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas dėl valstybių narių teismų tarptautinės jurisdikcijos nagrinėti nemokumo bylas pažymėjo, kad šioje byloje taikomu Reglamentu 2015/848, kaip ir ankstesniu Reglamentu Nr. 1346/2000²⁵⁶, siekiama tų pačių vienodai suformuluotų tikslų. Atsižvelgiant į tai, Teisingumo Teismo jurisprudencija, susijusi su Reglamente Nr. 1346/2000 nustatytų tarptautinės jurisdikcijos taisyklių aiškinimu, ir toliau yra reikšminga aiškinant atitinkamą Reglamento 2015/848 straipsnį, nurodytą prašyme priimti prejudicinį sprendimą.

Taigi valstybės narės, kurios teritorijoje yra skolininko pagrindinių interesų vieta, teismai išlaiko jiems pagal šiuos reglamentus suteiktą išimtinę jurisdikciją, jeigu šis skolininkas po pareiškimo pateikimo,

²⁵⁴ 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2015/848 dėl nemokumo bylų (OL L 141, 2015, p. 19).

²⁵⁵ Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalis. Šioje nuostatoje iš esmės numatyta, kad jurisdikciją iškelti pagrindinę nemokumo bylą turi valstybės narės, kurios teritorijoje yra skolininko pagrindinių interesų vieta, teismai.

²⁵⁶ 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto [nemokumo] bylų (OL L 160, 2000, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 1 t., p. 191), panaikintas Reglamentu 2015/848.

bet prieš iškeliant bylą, savo pagrindinių interesų vietą perkelia į kitos valstybės narės teritoriją. Teisingumo Teismas šią išvadą padarė remdamasis savo ankstesne jurisprudencija²⁵⁷.

Toliau Teisingumo Teismas nagrinėjo, kokias pasekmes kitos valstybės narės teismų jurisdikcijai nagrinėti naujus pareiškimus dėl pagrindinės nemokumo bylos iškėlimo sukelia tai, kad valstybės narės teismas, į kurį pirmiausia kreiptasi, išlaiko minėtą jurisdikciją. Jis konstatavo, kad iš Reglamento 2015/848 matyti, kad gali būti iškelta tik viena pagrindinė byla ir kad ji sukelia pasekmes visose valstybėse narėse, kuriose šis reglamentas taikomas. Be to, teismas, į kurį pirmiausia kreiptasi, turi savo iniciatyva išnagrinėti, ar turi jurisdikciją, ir šiuo tikslu patikrinti, ar skolininko pagrindinių interesų vieta yra valstybės narės, kurioje šis teismas įsteigtas, teritorijoje. Jeigu atlikus šį patikrinimą atsakymas būtų neigiamas, teismas, į kurį pirmiausia kreiptasi, neturi iškelti pagrindinės nemokumo bylos. Tačiau jeigu atlikus patikrinimą būtų patvirtinta šio teismo jurisdikcija, pagal tarpusavio pasitikėjimo principą bet kuris jo sprendimas iškelti nemokumo bylą būtų pripažįstamas visose kitose valstybėse narėse nuo to momento, kai jis įsiteisėja valstybėje narėje, kurioje iškelta byla. Taigi tų valstybių narių teismai iš principo negali pripažinti savo jurisdikcijos iškelti tokią bylą, kol pirmasis teismas nepriėmė sprendimo ir neatsisakė jurisdikcijos.

Vis dėlto, jeigu teismas, į kurį pirmiausia kreiptasi, yra Jungtinės Karalystės teismas ir jis iki Susitarime dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos²⁵⁸ numatyto pereinamojo laikotarpio pabaigos nepriėmė sprendimo, pagal Reglamentą 2015/848 nebereikalaujama, kad valstybės narės, kurios teritorijoje yra *Galapagos* pagrindinių interesų vieta, teismas atsisakytų pripažinti savo jurisdikciją iškelti tokią bylą.

²⁵⁷ 2006 m. sausio 17 d. Sprendimas *Staubitz-Schreiber* (C-1/04, [EU:C:2006:39](#)).

²⁵⁸ OL L 29, 2020, p. 7.

XII. Konkurencija²⁵⁹

1. Piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi (SESV 102 straipsnis)²⁶⁰

2022 m. gegužės 12 d. Sprendimas Servizio Elettrico Nazionale ir kt. (C-377/20, [EU:C:2022:379](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Konkurencija – Dominuojanti padėtis – Piktnaudžiavimas – SESV 102 straipsnis – Veiksmų poveikis vartotojų gerovei ir rinkos struktūrai – Piktnaudžiavimas siekiant išstumti konkurentą – Galėjimas veiksmams daryti išstūmimo poveikį – Naudojimasis kitomis priemonėmis nei tos, kurios priskiriamos pranašumais grindžiamai konkurencijai – Hipotetinio tokio pat produktyvaus konkurento negalėjimas atkartoti veiksmų – Antikonkurencinio ketinimo buvimas – Elektros energijos pardavimo rinkos atvėrimas konkurencijai – Neskelbtinos komercinės informacijos perdavimas bendrovių grupės viduje siekiant išlaikyti rinkoje dominuojančią padėtį, perimtą dėl teisės aktuose nustatyto monopolio – Patronuojamosios bendrovės elgesio priskyrimas patronuojančiajai bendrovei“

Byla susijusi su Italijoje vykstančiu laipsnišku elektros energijos pardavimo rinkos liberalizavimu.

Nors nuo 2007 m. liepos 1 d. visi Italijos elektros tinklų naudotojai, įskaitant namų ūkius bei mažąsias ir vidutines įmones, gali pasirinkti tiekėją, pirmiausia buvo atskirti klientai, kurie atitinka reikalavimus, kad galėtų pasirinkti tiekėją laisvojoje rinkoje, ir saugomos rinkos klientai – privatūs asmenys ir mažosios įmonės – kuriems buvo toliau taikoma reguliuojama tvarka, t. y. *servizio di maggior tutela* (didesnės apsaugos paslauga), pagal kurią, be kita ko, taikyta speciali kainų apsauga. Saugomos rinkos klientams tik vėliau buvo leista įsitraukti į laisvąją rinką.

Siekiant šio rinkos liberalizavimo, ENEL, kuri iki tol buvo vertikalčiai integruota įmonė, Italijoje turėjo elektros energijos gamybos monopoliją ir vykdė jos paskirstymą, buvo pradėta taikyti paskirstymo ir pardavimo veiklos bei prekių ženklų atsiejimo procedūra (angl. „unbundling“). Pasibaigus šiai procedūrai, skirtingi paskirstymo proceso etapai buvo priskirti atskiroms patronuojamosioms bendrovėms. Taip *E-Distribuzione* buvo patikėta teikti paskirstymo paslaugą, *Enel Energia* – tiekti elektros energiją laisvojoje rinkoje ir *Servizio Elettrico Nazionale* (toliau – SEN) – valdyti geresnės apsaugos paslaugą.

Baigusi tyrimą nacionalinė konkurencijos institucija *Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato* (AGCM) 2018 m. gruodžio 20 d. priėmė sprendimą, jame konstatavo, kad SEN ir *Enel Energia*, koordinuojamos jų patronuojančiosios bendrovės ENEL, nuo 2012 m. sausio mėn. iki 2017 m. gegužės mėn. piktnaudžiavo dominuojančia padėtimi, pažeisdamos SESV 102 straipsnį, todėl joms buvo solidariai skirta daugiau kaip 93 mln. EUR bauda. Inkrinuojamas elgesys pasireiškė tuo, kad buvo įgyvendinama išstūmimo strategija, siekiant SEN, saugomoje rinkoje įsitvirtinusios rinkos operatorės, klientus perkelti į *Enel Energia*, kuri veikia laisvojoje rinkoje, ir taip sumažinti riziką, kad SEN klientai masiškai pereis pas naujus tiekėjus, kai vėliau atitinkama rinka bus atverta konkurencijai. Šiuo tikslu, kaip nurodyta AGCM sprendime, SEN, be kita ko, paprašė saugomos rinkos klientų duoti

²⁵⁹ Šioje dalyje taip pat reikia išskirti 2022 m. kovo 22 d. Sprendimą *Nordzucker ir kt.* (C-151/20, [EU:C:2022:203](#)). Šis sprendimas aptartas III.2 dalyje „*Ne bis in idem* principas“.

²⁶⁰ Šioje dalyje taip pat reikia išskirti 2022 m. kovo 22 d. Sprendimą *bpost* (C-117/20, [EU:C:2022:202](#)). Šis sprendimas aptartas III.2 dalyje „*Ne bis in idem* principas“.

sutikimą gauti komercinius pasiūlymus, susijusius su laisvąja rinka, ENEL grupės konkurentų pasiūlymus diskriminuojančiomis sąlygomis.

Vykdamas pirmosios instancijos teismo sprendimus, priimtus išnagrinėjus ENEL ir jos dviejų patronuojamųjų bendrovių paduotus skundus dėl AGCM sprendimo, baudos dydis buvo sumažintas iki maždaug 27,5 mln. EUR. Gavusi tų pačių bendrovių apeliacinius skundus *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba, Italija) pateikė Teisingumo Teismui klausimus dėl SESV 102 straipsnio aiškinimo ir taikymo išstūmimo veiksmy srityje.

Savo sprendime Teisingumo Teismas pateikė paaiškinimą dėl sąlygų, kuriomis, remiantis antikonkurenciniu poveikiu, įmonės elgesys gali būti laikomas piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi, kai toks elgesys grindžiamas išteklių ar priemonių, būdingų tokiai padėčiai užimti, naudojimu vykstant rinkos liberalizavimui. Sprendime Teisingumo Teismas nustatė reikšmingus vertinimo kriterijus ir atitinkamai nacionalinei konkurencijos institucijai, priėmusiai sprendimą remiantis SESV 102 straipsniu, tenkančios įrodinėjimo pareigos apimtį.

Teisingumo Teismo vertinimas

Atsakydamas į klausimus, susijusius su SESV 102 straipsniu saugomu interesu, Teisingumo Teismas, pirma, paaiškino piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi apibūdinančius požymius. Jis pažymėjo, viena vertus, jog ir tarpinių, ir galutinių vartotojų gerovė turi būti laikoma galutiniu tikslu, pateisinančiu konkurencijos teisės taikymą siekiant, kad būtų nutrauktas piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi vidaus rinkoje arba didelėje jos dalyje. Tačiau konkurencijos institucija įvykdo jai tenkančią įrodinėjimo pareigą, jei įrodo, kad dėl dominuojančią padėtį užimančios įmonės veiksmų, naudojant kitokius išteklius ar priemones nei lemiančius įprastą konkurenciją, gali būti pakenkta veiksmingos konkurencijos struktūrai, ir jai nebūtina įrodyti, kad tais veiksmais taip pat gali būti padaryta tiesioginė žala vartotojams. Vis dėlto atitinkama dominuojančią padėtį užimanti įmonė gali išvengti SESV 102 straipsnyje nustatyto draudimo, jei įrodo, kad išstūmimo poveikį, kurį gali lemti atitinkami veiksmai, kompensuoja ar netgi viršija teigiamas poveikis vartotojams.

Kita vertus, Teisingumo Teismas priminė, jog dominuojančią padėtį užimančios įmonės elgesys gali būti pripažintas piktnaudžiavimu tik įrodžius, kad dėl jo gali būti ribojama konkurencija, nagrinėjamu atveju – daromas inkriminuojamas išstūmimo poveikis. Tačiau siekiant taip kvalifikuoti nebūtina įrodyti, kad buvo pasiektas numatytas elgesio, kuriuo siekiama išstumti konkurentus iš atitinkamos rinkos, rezultatas. Tokiomis aplinkybėmis vien dominuojančią padėtį užimančios įmonės pateikti įrodymai, kad nėra konkretaus išstūmimo poveikio, negali būti laikomi pakankamais, kad nebūtų taikomas SESV 102 straipsnis. Tačiau ši aplinkybė gali būti požymis, kad atitinkamu elgesiu negali būti daromas nurodomas išstūmimo poveikis, jeigu jis patvirtinamas kitais šio negalėjimo įrodymais.

Antra, kiek tai susiję su nacionaliniam teismui kilusiomis abejonėmis dėl galimo atitinkamos įmonės ketinimo, Teisingumo Teismas priminė, jog tai, ar dominuojančią padėtį rinkoje užimanti įmonė piktnaudžiaudama atliko išstūmimo veiksmus, turi būti vertinama remiantis tuo, ar šie veiksmai galėjo turėti antikonkurencinį poveikį. Darytina išvada, kad konkurencijos institucija neprivalo įrodyti atitinkamos įmonės ketinimo išstumti konkurentus naudojant kitas priemones ar išteklius nei tie, kurie priskiriami pranašumais grindžiamai konkurencijai. Vis dėlto Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tokio ketinimo įrodymas yra faktinė aplinkybė, į kurią galima atsižvelgti nustatant piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi.

Trečia, Teisingumo Teismas pateikė nacionalinio teismo prašomų išaiškinimų dėl SESV 102 straipsnio taikymo siekiant atskirti dominuojančią padėtį užimančios įmonės veiksmus, kurie grindžiami teisėtu išteklių ar priemonių, būdingų tokiai padėčiai užimti, naudojimu ne pagal konkurencijos teisę, nuo veiksmų, kuriems gali būti netaikomas šiame straipsnyje nustatytas draudimas, jeigu jie priskiriami įprastai konkurencijai, ir nuo veiksmų, kurie, priešingai, laikytini „piktnaudžiavimu“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas visų pirma priminė, jog šių veiksmų piktnaudžiaujamasis pobūdis reiškia, kad jie galėjo turėti ginčijamame sprendime aprašytą išstūmimo poveikį. Žinoma, dominuojančią padėtį užimančios įmonės, nepaisant tokios padėties priežasčių, gali gintis nuo savo konkurentų, tačiau tai turi daryti naudodamos tik priemones, priskiriamas „įprastai“ konkurencijai, t. y. pranašumais grindžiamai konkurencijai. Veiksmai, kurių negali imtis toks pat atitinkamoje rinkoje produktyvus hipotetinis konkurentas dėl to, kad jie grindžiami išteklių ar priemonių, būdingų dominuojančiai padėčiai užimti, naudojimu, negali būti laikomi priskiriamais pranašumais grindžiamai konkurencijai. Tokiomis aplinkybėmis, kai įmonė praranda teisės aktuose nustatytą monopolį, kurį anksčiau turėjo rinkoje, ji per visą šios rinkos liberalizavimo etapą neturi naudoti priemonių, kurias turėjo dėl savo ankstesnio monopolio ir kurios dėl to negali būti prieinamos jos konkurentams, siekdama ne dėl savo pranašumų išlaikyti dominuojančią padėtį atitinkamoje naujai liberalizuotoje rinkoje.

Vis dėlto tokiems veiksams gali būti netaikomas SESV 102 straipsnyje nustatytas draudimas, jei atitinkama dominuojančią padėtį užimanti įmonė įrodo, kad arba jie objektyviai pateisinami nuo įmonės nepriklausančiomis aplinkybėmis ir proporcingi šiam pateisinimui, arba juos kompensuoja ar netgi viršija produktyvumo nauda, kuri suteikiama ir vartotojams.

Galiausiai, ketvirta, Teisingumo Teismas, kurio nacionalinis teismas paprašė paaiškinti sąlygas, kuriomis galima atsakomybę už patronuojamosios bendrovės elgesį priskirti jos patronuojančiajai bendrovei, nusprendė, kad, kai viena ar kelios vienam ekonominiam vienetui priklausančios patronuojamosios bendrovės piktnaudžiauja dominuojančia padėtimi, šio vieneto egzistavimo pakanka pripažinti, kad patronuojančioji bendrovė taip pat yra atsakinga už šį piktnaudžiavimą. Tokio vieneto egzistavimas turi būti preziumuojamas, jei tuo metu, kai klostėsi faktinės aplinkybės, patronuojančiajai bendrovei tiesiogiai ar netiesiogiai priklausė bent jau beveik visas šių patronuojamųjų bendrovių kapitalas. Tokiomis aplinkybėmis konkurencijos institucija neprivalo pateikti jokių papildomų įrodymų, nebent patronuojančioji bendrovė įrodytų, kad, nepaisant tokios turimos akcinio kapitalo dalies, ji neturi įgaliojimų lemti savo patronuojamųjų bendrovių elgesio, nes jos veikia savarankiškai.

2. Valstybės pagalba

2022 m. sausio 25 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Komisija / European Food ir kt. (C-638/19 P, [EU:C:2022:50](#))

„Apeliacinis skundas – Valstybės pagalba – SESV 107 ir 108 straipsniai – Dvišalė investicijų sutartis – Arbitražinė išlyga – Rumunija – Įstojimas į Europos Sąjungą – Mokesčių paskatų sistemos panaikinimas iki įstojimo – Arbitražo sprendimas, kuriuo nurodoma atlyginti žalą po įstojimo – Europos Komisijos sprendimas, kuriuo pripažįstama, kad šis žalos atlyginimas yra su vidaus rinka nesuderinama valstybės pagalba, ir nurodoma ją susigrąžinti – Komisijos kompetencija – Sąjungos teisės taikymas „ratione temporis“ – Datas, kada pagalbos gavėjui suteikiama teisė gauti pagalbą, nustatymas – ESS 19 straipsnis – SESV 267 ir 344 straipsniai – Sąjungos teisės autonomija“

2002 m. gegužės 29 d. Švedijos Karalystė ir Rumunija sudarė dvišalę investicijų sutartį dėl investicijų skatinimo ir abipusės apsaugos (toliau – DIS); jos 2 straipsnio 3 dalyje buvo nurodyta, kad kiekviena susitariančioji šalis visada užtikrina teisingą ir sąžiningą požiūrį į kitos susitariančiosios šalies investuotojų investicijas. Be to, DIS numatyta, kad investuotojų ir sutartį pasirašiusių šalių ginčus sprendžia arbitražo teismas.

2005 m. vykstant Rumunijos stojimo į Europos Sąjungą deryboms Rumunijos vyriausybė panaikino nacionalinę mokesčių paskatų tam tikriems nepalankioje padėtyje esančių regionų investuotojams sistemą (toliau – mokesčių paskatų sistema).

Keli Švedijos investuotojai, manydami, kad panaikinusi mokesčių paskatų sistemą Rumunija pažeidė savo iš DIS kylančią pareigą užtikrinti sąžiningą ir teisingą jų investicijų vertinimą, pateikė prašymą sudaryti arbitražo teismą, kad būtų atlyginta jiems padaryta žala. 2013 m. gruodžio 11 d. arbitražo sprendimu arbitražo teismas įpareigojo Rumuniją sumokėti šiems investuotojams 178 mln. EUR žalai atlyginti.

Nepaisant įvairių Europos Komisijos įspėjimų dėl būtinybės šioje byloje laikytis taisyklių ir procedūrų, taikomų valstybės pagalbos srityje, Rumunijos valdžios institucijos sumokėjo kompensaciją, kurią arbitražo teismas priteisė Švedijos investuotojams.

2015 m. kovo 30 d. sprendimu (toliau – ginčijamas sprendimas)²⁶¹ Komisija šio žalos atlyginimo sumokėjimą pripažino su vidaus rinka nesuderinama valstybės pagalba, uždraudė ją įgyvendinti ir nurodė susigrąžinti jau išmokėtas sumas.

Gavęs kelis ieškinius Bendrasis Teismas panaikino šį sprendimą²⁶², iš esmės motyvuodamas tuo, kad Komisija atgaline data taikė savo kompetenciją faktinėms aplinkybėms, susiklosčiusioms iki Rumunijos įstojimo į Sąjungą 2007 m. sausio 1 d. Bendrasis Teismas rėmėsi prielaida, kad aptariamą pagalbą Rumunija suteikė tą dieną, kai buvo panaikinta mokesčių paskatų sistema, t. y. 2005 m.

Išnagrinėjęs apeliacinį skundą Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) panaikino šį Bendrojo Teismo sprendimą ir patvirtino Komisijos kompetenciją priimti ginčijamą sprendimą, kartu grąžino bylą Bendrajam Teismui, kad šis priimtų sprendimą dėl jam pateiktų pagrindų ir argumentų, susijusių su ginčijamo sprendimo pagrįstumu.

²⁶¹ 2015 m. kovo 30 d. Komisijos sprendimas (ES) 2015/1470 dėl valstybės pagalbos SA.38517 (2014/C) (ex 2014/NN), kurią įgyvendino Rumunija – 2013 m. gruodžio 11 d. arbitražo teismo sprendimas byloje *Micula prieš Rumuniją* (OL L 232, 2015, p. 43).

²⁶² 2019 m. birželio 18 d. Sprendimas *European Food ir kt. / Komisija* (T-624/15, T-694/15 ir T-704/15, [EU:T:2019:423](#)).

Teisingumo Teismo vertinimas

Kadangi Komisija įgijo kompetenciją pagal SESV 108 straipsnį kontroliuoti pagalbos priemones, kurias Rumunija priėmė nuo jos įstojimo į Sąjungą, Teisingumo Teismas priminė, kad valstybės pagalba turi būti laikoma suteikta, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį, tą dieną, kai gavėjui suteikiama teisė ją gauti pagal taikytinus nacionalinės teisės aktus. Lemiamas veiksnys nustatant šią datą yra pagalbos gavėjų apibrėžtos teisės gauti aptariamą pagalbą įgijimas ir lygiagretus valstybės įsipareigojimas ją skirti. Būtent šiuo momentu tokia priemonė gali iškraipyti konkurenciją ir daryti poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį.

Šiuo atveju Teisingumo Teismas konstatavo, kad nors teisė į žalą, kurią tariamai patyrė Švedijos investuotojai, atlyginimą kilo dėl Rumunijos atlikto mokesčių paskatų sistemos panaikinimo, tariamai pažeidžiant DIS, ši teisė buvo suteikta tik 2013 m. gruodžio 11 d. arbitražo sprendimu, kuriame ne tik konstatuotas šios teisės egzistavimas, bet ir nustatytas sumos dydis. Šie investuotojai galėjo faktiškai gauti šį žalą atlyginimą tik pasibaigus arbitražo procedūrai, nors ja siekiama iš dalies atlyginti žalą, kurią jie teigia patyrę laikotarpiu iki Rumunijos įstojimo į Sąjungą.

Taigi, atsižvelgiant į tai, kad aptariama pagalbos priemonė buvo suteikta po Rumunijos įstojimo į Sąjungą, Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai nusprendė, kad Komisija neturėjo kompetencijos *ratione temporis* priimti ginčijamą sprendimą pagal SESV 108 straipsnį.

Teisingumo Teismas nurodė, kad klausimas, ar arbitražo sprendimu priteistas žalą atlyginimas gali būti laikomas valstybės pagalba, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį, nepriklauso jo kompetencijai nagrinėjant apeliacinį skundą, nes Bendrasis Teismas jo nenagrinėjo. Atsižvelgiant į tai, Komisijos pagal SESV 108 straipsnį turima kompetencija jokių būdu negali priklausyti nuo šio klausimo nagrinėjimo baigties, nes pagal šią nuostatą Komisijos vykdomos prevencinės kontrolės tikslas yra, be kita ko, nustatyti, ar nagrinėjama kompensacija yra valstybės pagalba.

Galiausiai Teisingumo Teismas konstatavo, kad Bendrasis Teismas taip pat padarė teisės klaidą, kai nusprendė, kad Teisingumo Teismo sprendimas *Achmea*²⁶³ šiuo atveju nėra svarbus.

Sprendime *Achmea* Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal SESV 267 ir 344 straipsnius draudžiama dviejų valstybių narių sudaryta tarptautinė sutartis, pagal kurią vienos iš valstybių narių investuotojas, kilus ginčui dėl investicijų kitoje valstybėje narėje, gali iškelti bylą pastarajai valstybei narei arbitražo teisme, kurio jurisdikciją ši valstybė narė įsipareigojo pripažinti. Sudarydamos tokią sutartį valstybės narės sutinka netaikyti savo teismų jurisdikcijos, taigi, ir teisminių teisių gynimo būdų sistemos, kurią ESS 19 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje jos įpareigojamos nustatyti Sąjungos teisei priklausančiose srityse ginčams, kurie gali būti susiję su šios teisės taikymu ar aiškinimu.

Šiuo atveju neginčijama, kad Švedijos investuotojų prašoma kompensacija taip pat buvo susijusi su žala, tariamai patirta po Rumunijos įstojimo į Sąjungą dienos, nuo kurios šiai valstybei narei buvo taikoma Sąjungos teisė, be kita ko, SESV 107 ir 108 straipsniai. Šiuo atžvilgiu arbitražo teismui pateikto ginčo negalima laikyti visais aspektais susijusiu tik su laikotarpiu, kai Rumunija, kuri dar nebuvo įstojusi į Sąjungą, dar nebuvo saistoma Sprendime *Achmea* nustatytų taisyklių ir principų. Be to, neginčijama, kad arbitražo teismas nepatenka į Sąjungos teismų sistemą, nes šis teismas nepatenka į teisių gynimo priemonių sistemą, kurią pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą valstybės narės įpareigojamos nustatyti Sąjungos teisės reglamentuojamose srityse.

Šiomis aplinkybėmis Rumunijos sutikimas su DIS numatyta arbitražo sistema neteko prasmės šiai valstybei narei įstojus į Sąjungą.

²⁶³ 2018 m. kovo 6 d. Sprendimas *Achmea* (C-284/16, [EU:C:2018:158](#)).

Atsižvelgdamas į visa tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismas panaikino sprendimą, dėl kurio pateiktas apeliacinis skundas, ir grąžino bylą Bendrajam Teismui, kad šis priimtų sprendimą dėl jam pateiktų pagrindų ir argumentų, susijusių su ginčijamo sprendimo pagrįstumu, visų pirma klausimo, ar jame numatyta priemonė materialiniu požiūriu atitinka SESV 107 straipsnio 1 dalyje nustatytas sąlygas²⁶⁴.

2022 m. lapkričio 8 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Fiat Chrysler Finance Europe / Komisija (C-885/19 P ir C-898/19 P, [EU:C:2022:859](#))

„Apeliacinis skundas – Valstybės pagalba – Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės suteikta pagalba – Sprendimas, kuriuo pagalba pripažįstama nesuderinama su vidaus rinka ir neteisėta ir nurodoma ją susigrąžinti – Išankstinis sprendimas dėl mokesčių (angl. „tax ruling“) – Pranašumas – Atrankumas – Įprastų rinkos sąlygų principas – Referencinis pagrindas – Taikytina nacionalinė teisė – Vadinamasis „įprastas“ apmokestinimas“

Fiat Chrysler Finance Europe, buvusi *Fiat Finance and Trade Ltd* (toliau – FFT), priklauso automobilių grupei *Fiat / Chrysler* ir teikia pinigų valdymo ir finansavimo paslaugas Europoje įsteigtoms šios grupės bendrovėms. Kadangi FFT turi buveinę Liuksemburgo Didžiojoje Hercogystėje, ji paprašė Liuksemburgo mokesčių administratoriaus patvirtinti susitarimą dėl sandorių kainodaros. Gavęs šį prašymą Liuksemburgo mokesčių administratorius priėmė išankstinį sprendimą ir patvirtino FFT, kaip integruotos bendrovės, atlygio už kitoms grupės *Fiat / Chrysler* bendrovėms suteiktas paslaugas nustatymo metodą, o tai leido FFT kasmet nustatyti pelną, kuris bus apmokestinamas pelno mokesčiu Liuksemburgo Didžiojoje Hercogystėje.

2015 m. spalio 21 d. sprendime²⁶⁵ (toliau – ginčijamas sprendimas) Komisija nusprendė, kad šis išankstinis sprendimas yra su vidaus rinka nesuderinama veiklos pagalba, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnį. Be to, ji konstatavo, kad Liuksemburgo Didžioji Hercogystė jai nepranešė apie su tuo susijusį projektą ir dėl to nesilaikė įpareigojimo sustabdyti įgyvendinimą, kaip nustatyta SESV 108 straipsnio 3 dalyje. Todėl Komisija nurodė susigrąžinti šią neteisėtą ir su vidaus rinka nesuderinamą pagalbą.

Liuksemburgo Didžioji Hercogystė ir FFT pareiškė ieškinius dėl šio sprendimo panaikinimo. Atmesdamas šiuos ieškinius²⁶⁶ Bendrasis Teismas visų pirma patvirtino Komisijos metodiką, pagal kurią taikant mokesčių sistemą, kuria siekiama apmokestinti visų integruotų ar neintegruotų bendrovių rezidenčių pelną, įprastų rinkos sąlygų principo taikymas siekiant apibrėžti referencinę sistemą pateisinamas neatsižvelgiant į tai, ar šis principas įtrauktas į nacionalinę teisę.

²⁶⁴ Taip pat žr. 2022 m. rugsėjo 21 d. Nutartį **Romatsa** (C-333/19, [EU:C:2022:749](#)), kurioje Teisingumo Teismas, gavęs prašymas priimti prejudicinį sprendimą, nagrinėjo klausimą dėl to paties 2013 m. gruodžio 11 d. arbitražo teismo sprendimo, dėl kurio buvo priimtas Komisijos sprendimas (ES) 2015/1470, taikymo srities. Šioje nutartyje Teisingumo Teismas konstatavo, kad Sąjungos teisė, visų pirma SESV 267 ir 344 straipsniai, turi būti aiškinama taip, kad valstybės narės teismas, į kurį kreiptasi su prašymu priverstinai vykdyti arbitražo teismo sprendimą, dėl kurio priimtas 2015 m. kovo 30 d. Komisijos sprendimas (ES) 2015/1470 dėl valstybės pagalbos SA.38517 (2014/C) (ex 2014/NN), kurią įgyvendino Rumunija – 2013 m. gruodžio 11 d. arbitražo teismo sprendimas byloje *Micula prieš Rumuniją*, privalo netaikyti tokio teismo sprendimo ir bet kuriuo atveju negali leisti jo vykdyti tam, kad subjektams, kurių naudai šis sprendimas priimtas, būtų atlyginta juo priteista žala.

²⁶⁵ 2015 m. spalio 21 d. Komisijos sprendimas (ES) 2016/2326 dėl valstybės pagalbos SA.38375 (2014/C, ex 2014/NN), kurią Liuksemburgas suteikė bendrovei „Fiat“ (OL L 351, 2016, p. 1).

²⁶⁶ 2019 m. rugsėjo 24 d. Sprendimas **Liuksemburgas ir Fiat Chrysler Finance Europe / Komisija** (T-755/15 ir T-759/15, [EU:T:2019:670](#)).

Gavęs du apeliacinius skundus, kuriuos šį kartą pateikė FFT ir Airija, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) panaikino Bendrojo Teismo sprendimą ir priimdamas galutinį sprendimą byloje taip pat panaikino ginčijamą sprendimą. Šiomis aplinkybėmis jis pateikė naujų išaiškinimų dėl klausimo, ar valstybių narių mokesčių administratoriaus priimti išankstiniai sprendimai dėl mokesčių, patvirtinantys sandorių kainodaros nustatymo metodiką, gali būti laikomi valstybės pagalba, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį.

Teisingumo Teismo vertinimas

Iš pradžių Teisingumo Teismas priminė, kad, analizuojant mokestines priemones pagal Europos Sąjungos teisę valstybės pagalbos srityje, su atrankiuoju pranašumu susijusios sąlygos nagrinėjimas pirmiausia reikalauja nustatyti referencinę sistemą, t. y. atitinkamoje valstybėje narėje taikomą „įprastą“ mokesčių sistemą, paskui įrodyti, kad nagrinėjama mokestine priemone nukrypstama nuo referencinės sistemos, nes pagal ją be pagrindo, atsižvelgiant į aptariamą sistemą prigimtį ar sandarą, diferencijuojami ūkio subjektai, kurių faktinė ir teisinė padėtis, atsižvelgiant į šią sistemą siekiamą tikslą, yra panaši.

Konkrečiau kalbant, referencinės sistemos nustatymas, kuris turi būti atliktas po rungimosi principu grindžiamų diskusijų su atitinkama valstybe nare, turi būti pagrįstas objektyviu pagal šios valstybės nacionalinę teisę taikytinų teisės normų turinio, struktūros ir konkretaus poveikio tyrimu, o Sąjungoje teisėje nesuderintose srityse, kaip antai tiesioginių mokesčių srityje, tas nustatymas turi būti atliekamas atsižvelgiant tik į atitinkamoje valstybėje narėje taikomą nacionalinę teisę. Iš tiesų mokesčio sudedamąsias savybes, kurios iš principo apibrėžia referencinę sistemą arba „įprastą“ mokesčių sistemą, kuria remiantis reikia analizuoti su atrankumu susijusią sąlygą, nustato būtent atitinkama valstybė narė, įgyvendindama savo kompetenciją tiesioginių mokesčių srityje ir nepažeisdama šioje srityje turimos autonomijos. Tai, be kita ko, taikoma nustatant mokesčio bazę ir apmokestinimo momentą.

Atsižvelgdamas būtent į šiuos argumentus Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar šiuo atveju patvirtindamas Komisijos metodiką Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, nustatydamas referencinę sistemą.

Pirma, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad klausimas, ar Bendrasis Teismas tinkamai apibrėžė taikytiną referencinę sistemą ir paskui teisingai pritaikė įprastų rinkos sąlygų principą, yra nacionalinės teisės juridinio kvalifikavimo klausimas, kuriam gali būti taikoma Teisingumo Teismo kontrolė per apeliacinį procesą.

Antra, Teisingumo Teismas konstatavo, kad apibrėždama referencinę sistemą, kad nustatytų, ar aptariamam išankstiniui sprendimui jo adresatui suteikiamas atrankusis pranašumas, Komisija, objektyviai išnagrinėjusi teisės normų, taikytinų pagal atitinkamos valstybės nacionalinę teisę, turinį, struktūrą ir konkretų poveikį, tos priemonės nepalygino su apmokestinimo sistema, kuri įprastai taikoma toje valstybėje narėje. Iš tiesų ji taikė įprastų rinkos sąlygų principą, kuris skiriasi nuo nustatyto Liuksemburgo teisėje, ir siekdama bendros Liuksemburgo pelno mokesčio sistemos tikslo tik nustatė abstrakčią šio principo išraišką ir išnagrinėjo aptariamą išankstinį sprendimą, neatsižvelgdama į tai, kaip šis principas konkrečiai įtrauktas į šią teisę, ypač kiek tai susiję su integruotomis bendrovėmis.

Tuo remiantis darytina išvada, kad, viena vertus, patvirtindamas tokį požiūrį Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, taikydamas SESV 107 straipsnio 1 dalį; kita vertus, pripažindamas, jog Komisija gali remtis taisyklėmis, kurios nėra Liuksemburgo teisės dalis, jis neatsižvelgė į SESV nuostatas dėl Europos Sąjungos priimamų valstybių narių teisės aktų, susijusių su tiesioginiu apmokestinimu, derinimo priemonių, būtent į SESV 114 straipsnio 2 dalį ir 115 straipsnį.

Šiuo aspektu Teisingumo Teismas visų pirma pabrėžė, kad, Sąjungos teisėje nesant suderinimo šiuo klausimu, galimas metodų ir kriterijų, leidžiančių nustatyti „įprastų rinkos sąlygų“ rezultatą, nustatymas priklauso valstybių narių diskrecijai. Tuo remiantis darytina išvada, kad analizuojant

klausimą, ar konkretūs sandoriai turi būti nagrinėjami atsižvelgiant į įprastų rinkos sąlygų principą ir, jei reikia, ar sandorių kainodara, kuria grindžiama mokesčio mokėtojo apmokestinamųjų pajamų bazė ir jos paskirstymas atitinkamoms valstybėms narėms, skiriasi nuo įprastomis rinkos sąlygomis gaunamo rezultato, turi būti vadovojamasi tik nacionalinėmis nuostatomis.

Paskui Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Liuksemburgo Didžioji Hercogystė nustatė specialias taisykles, pagal kurias grupės finansavimo bendrovėms, kaip antai FFT, nustatomas atlygis įprastomis rinkos sąlygomis, tačiau analizuodama referencinę sistemą, o vėliau – FTT suteiktą atrankųjį pranašumą Komisija į tas taisykles neatsižvelgė.

Galiausiai Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, priešingai, nei teigia Bendrasis Teismas, Sprendime *Forum 187 / Komisija*²⁶⁷ nepatvirtinta pozicija, kad įprastų rinkos sąlygų principas taikomas tuo atveju, jeigu pagal nacionalinę mokesčių teisę vienodai apmokestinamos integruotos bendrovės ir savarankiškos bendrovės, neatsižvelgiant į tai, ar ir kaip šis principas buvo inkorporuotas į šią teisę. Iš tiesų toje byloje Teisingumo Teismas nusprendė, kad reikia taikyti įprastų rinkos sąlygų principą, atsižvelgdamas būtent į taikytinoje nacionalinėje teisėje, t.y. Belgijos teisėje, nustatytas apmokestinimo taisykles.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismas panaikino skundžiamą sprendimą, nusprendė, kad šioje bylos stadijoje galima priimti galutinį sprendimą, ir panaikino ginčijamą sprendimą, nes dėl Komisijos padarytos klaidos nustatant iš tikrųjų pagal atitinkamą nacionalinę teisę taikomas taisykles, taigi nustatant ir vadinamąjį „įprastą“ apmokestinimą, į kurį atsižvelgiant turi būti vertinamas nagrinėjamas išankstinis sprendimas, visi argumentai dėl atrankiojo pranašumo egzistavimo yra klaidingi. Teisingumo Teismas konkrečiai konstatavo, kad Bendrojo Teismo sprendimas neišvengiamai turi būti panaikintas dėl to teismo padarytos teisės klaidos, nes Komisija į ginčijamą sprendimą taip pat subsidiariai įtraukė argumentus, grindžiamus Liuksemburgo mokesčių kodekso 164 straipsnio 3 dalimi ir jį aiškinančiu Aplinkraščiu Nr. 164/2. Teisingumo Teismas nusprendė, kad tuose argumentuose tik daroma nuoroda į pagrindinę Komisijos analizę dėl tinkamo referencinės sistemos taikymo, todėl tie argumentai tik paviršutiniškai ištaiso Komisijos padarytą klaidą nustatant referencinę sistemą, kuri turėjo būti jos atliekamos atrankiojo pranašumo egzistavimo analizės pagrindas.

²⁶⁷ 2006 m. birželio 22 d. Sprendimas *Belgique ir Forum 187 / Komisija* (C-182/03 ir C-217/03, [EU:C:2006:416](#)).

XIII. Teisės aktų derinimas

1. Intelektinė ir pramoninė nuosavybė²⁶⁸

2022 m. kovo 24 d. Sprendimas *Austro-Mechana* (C-433/20, [EU:C:2022:217](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimas – Direktyva 2001/29/EB – 2 straipsnis – Atgaminimas – 5 straipsnio 2 dalies b punktas – Kopijavimo asmeniniam naudojimui išimtis – Sąvoka „bet kuri laikmena“ – Tretiesiems asmenims priklausantys serveriai, kuriais leidžiama privačiai naudotis fiziniams asmenims – Teisinga kompensacija – Nacionalinės teisės norma, pagal kurią debesijos paslaugų teikėjai neprivalo mokėti mokesčio už kopijavimą asmeniniam naudojimui“

*Austro-Mechana*²⁶⁹ yra autorių teisių kolektyvinio administravimo bendrovė, kuri įgyvendina teisės aktuose nustatytas teises į atlyginimą, mokėtiną taikant kopijavimo asmeniniam naudojimui išimtį²⁷⁰. Ji kreipėsi į *Handelsgericht Wien* (Vienos komercinių bylų teismas, Austrija) su reikalavimu įpareigoti *Strato AG*, saugojimo debesijoje (anglų k. *cloud*) paslaugų teikėją, sumokėti šį atlyginimą. Minėtas teismas atmetė tokį reikalavimą, motyvuodamas tuo, kad *Strato* neperduoda įrašymo laikmenų savo klientams, bet teikia jiems duomenų saugojimo internete paslaugą.

Oberlandesgericht Wien (Vienos aukštesnysis apygardos teismas, Austrija), nagrinėjantis šį ginčą kaip apeliacinę instanciją, kreipėsi į Teisingumo Teismą su klausimu, ar duomenų saugojimui debesijoje taikoma Direktyvos 2001/29²⁷¹ 5 straipsnio 2 dalies b punkte numatyta kopijavimo asmeniniam naudojimui išimtis.

Teisingumo Teismas nusprendė, kad kopijavimo asmeniniam naudojimui išimtis taikoma kūrinii kopijavimui serveryje esančioje duomenų saugojimo vietoje, kurią naudotojui suteikia debesijos paslaugų teikėjas. Vis dėlto valstybės narės neprivalo įpareigoti saugojimo debesijoje paslaugų teikėjų mokėti teisingos kompensacijos pagal šią išimtį, jeigu yra numatytas kitoks teisių turėtojams skirtos teisingos kompensacijos mokėjimas.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Direktyvoje 2001/29 numatyta, kad kopijavimo asmeniniam naudojimui išimtis taikoma atgaminimui bet kurioje laikmenoje²⁷². Teisingumo Teismas priėmė sprendimą dėl šios išimties taikymo kūrinii kopijavimui debesijoje.

²⁶⁸ Šioje dalyje taip pat reikia išskirti 2022 m. balandžio 26 d. Sprendimą *Lenkija / Parlamentas ir Taryba* (C-401/19, [EU:C:2022:297](#)). Šis sprendimas aptariamam III.3 dalyje „Saviraiškos laisvė ir teisė į informaciją“.

²⁶⁹ *Austro-Mechana Gesellschaft zur Wahrnehmung mechanisch-musikalischer Urheberrechte Gesellschaft mbH*.

²⁷⁰ Kopijavimo asmeniniam naudojimui išimtis yra išimtinės autorių teisės leisti arba uždrausti atgaminti jų kūrinius išimtis. Ji susijusi su atgaminimu asmeniniam naudojimui bet kurioje laikmenoje, o atgaminantys fiziniai asmenys nesiekia tiesioginių ar netiesioginių komercinių tikslų.

²⁷¹ Pagal 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo (OL L 167, 2001, p. 10; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 1 t., p. 230) 5 straipsnio 2 dalies b punktą valstybės narės turi galimybę numatyti tokią išimtį. Tokiu atveju šios valstybės turi užtikrinti, kad teisių turėtojai gautų teisingą kompensaciją.

²⁷² Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 2 dalies b punktas.

Dėl sąvokos „atgaminimas“ Teisingumo Teismas patikslino, kad atsarginės kūrinio kopijos darymas debesijoje esančioje duomenų saugojimo vietoje reiškia šio kūrinio atgaminimą. Kūrinio įkėlimas (anglų k. *upload*) į debesiją reiškia jo kopijos saugojimą.

Dėl žodžių junginio „bet kuri laikmena“ Teisingumo Teismas pažymėjo, kad jis apima visas laikmenas, kuriose gali būti atgamintas saugomas kūrinys, įskaitant debesijoje naudojamus serverius. Šiuo klausimu tai, kad serveris priklauso trečiajam asmeniui, neturi lemiamos reikšmės. Taigi kopijavimo asmeniniam naudojimui išimtis gali būti taikoma atgaminimui, kurį fizinis asmuo atlieka naudodamasis trečiajam asmeniui priklausančiu įrenginiu. Be to, vienas iš Direktyvos 2001/29 tikslų yra išvengti, kad autorių teisių apsauga Sąjungoje netaptų pasenusi arba nebeaktuali dėl technologinės plėtros. Šiam tikslui būtų pakenkta, jei autorių teisių apsaugos išimtys ir apribojimai būtų aiškinami taip, kad jie neapima skaitmeninių laikmenų ir debesijos paslaugų.

Taigi sąvoka „bet kuri laikmena“ apima serverį, kuriame saugojimo vietą naudotojui suteikia debesijos paslaugos teikėjas.

Antra, Teisingumo Teismas nusprendė dėl saugojimo debesijoje paslaugų teikėjų prievolės mokėti teisingą kompensaciją ir iš esmės pažymėjo, kad pagal šiuo metu galiojančią Sąjungos teisę tokia mokėjimo prievolė patenka į nacionalinės teisės aktų leidėjui suteiktą diskreciją apibrėžti įvairius teisingos kompensacijos sistemos elementus.

Šiuo klausimu jis priminė, kad valstybės narės, kurios įgyvendina kopijavimo asmeniniam naudojimui išimtį, privalo numatyti teisingos kompensacijos sistemą, skirtą teisių turėtojų patirtai žalai atlyginti.

Dėl teisingą kompensaciją turinčio mokėti asmens Teisingumo Teismas pažymėjo, kad iš principo kompensaciją turi finansuoti kopiją asmeniniam naudojimui darantis asmuo, t.y. saugojimo debesijoje paslaugų naudotojas.

Vis dėlto, esant praktinių sunkumų, susijusių su galutinių naudotojų nustatymu, valstybės narės gali nustatyti mokesť už kopijavimą asmeniniam naudojimui, kurį turi mokėti serverių, kuriais privatiems asmenims teikiamos debesijos paslaugos, gamintojas ar importuotojas. Šis mokestis yra ekonomiškai perkeliamas tokių serverių pirkėjui ir galiausiai jį sumoka privatus naudotojas, kuris naudoja šią įrangą arba kuriam teikiama atgaminimo paslauga.

Nustatydamos mokesť už kopijavimą asmeniniam naudojimui valstybės narės gali atsižvelgti į tai, kad kai kurie aparatai ir laikmenos gali būti naudojami siekiant debesijoje daryti kopijas asmeniniam naudojimui. Vis dėlto valstybės narės turi užtikrinti, kad taip mokamas mokestis, jei vieno kopijavimo asmeniniam naudojimui proceso metu jis imamas už kelis įrenginius ir laikmenas, neviršytų galimos žalos, kurią patirtų teisių turėtojai.

Taigi pagal Direktyvą 2001/29 nedraudžiama nacionalinės teisės norma, pagal kurią duomenų saugojimo debesijoje paslaugų teikėjai neprivalo mokėti teisingos kompensacijos, jeigu toje teisės normoje yra numatytas kitoks teisingos kompensacijos mokėjimas.

2022 m. gruodžio 22 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Louboutin (Teises pažeidžiančio žymens naudojimas internetinėje prekyvietėje) (C-148/21 ir C-184/21, [EU:C:2022:1016](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Europos Sąjungos prekių ženklas – Reglamentas (ES) 2017/1001–9 straipsnio 2 dalies a punktas – ES prekių ženklo suteikiamos teisės – Sąvoka „naudojimas“ – Elektroninę prekyvietę apimančios internetinės prekybos svetainės valdytojas – Šioje prekyvietėje trečiųjų pardavėjų paskelbti skelbimai, kuriuose kito asmens prekių ženklui tapatus žymuo naudojamas prekėms, tapačioms tom, kurioms šis prekių ženklas yra įregistruotas – Šio žymens suvokimas kaip sudedamosios šio valdytojo

komercinio pranešimo dalies – Skelbimų pateikimo būdas, neleidžiantis aiškiai atskirti minėto valdytojo ir šių trečiųjų pardavėjų pasiūlymų“

Nuo 2016 m. prancūzas Ch. Louboutin, prabangių batų ir rankinių dizaineris, kaip Europos Sąjungos prekių ženklą įregistravo aukštakulnio bato išorinio pado raudoną spalvą.

Amazon valdo įvairių prekių internetinės prekybos svetainės, jose siūlo pirkti šias prekes ir tiesiogiai savo vardu ir savo naudai, ir netiesiogiai, teikdama elektroninės prekyvietės paslaugas tretiesiems pardavėjams. Šis valdytojas taip pat siūlo tretiesiems pardavėjams papildomas jų prekių sandėliavimo ir siuntimo paslaugas.

Ch. Louboutin pastebėjo, kad šiose interneto svetainėse reguliariai pasirodo raudonpadžių batų reklama, kuri, pasak jo, yra susijusi su prekėmis, dėl kurių jis nedavė sutikimo išleisti į apyvartą. Remdamasis nagrinėjamo prekių ženklo suteikiamų išimtinių teisių pažeidimu, jis *Tribunal d'arrondissement de Luxembourg* (Liuksemburgo apygardos teismas, Liuksemburgas)²⁷³ ir *Tribunal de l'entreprise francophone de Bruxelles* (Briuselio komercinių bylų teismas, bylas nagrinėjantis prancūzų kalba, Belgija)²⁷⁴ pareiškė *Amazon* du ieškinius dėl teisių į prekių ženklą pažeidimo.

Taigi kiekvienas šių teismų nusprendė pateikti Teisingumo Teismui kelis prejudicinius klausimus.

Iš esmės jie prašė Teisingumo Teismo atsakyti, ar Reglamentas dėl Europos Sąjungos prekių ženklo²⁷⁵ turi būti aiškinamas taip, kad internetinės prekybos svetainės, be jos valdytojo skelbiamų pasiūlymų pirkti apimančios elektroninę prekyvietę, valdytojas gali būti laikomas naudojančiu kitam asmeniui priklausančiam Europos Sąjungos prekių ženklui tapatų žymenį prekėms, tapačioms toms, kurioms šis prekių ženklas įregistruotas, kai nurodytoje prekyvietėje tretieji pardavėjai be šio prekių ženklo savininko sutikimo siūlo tokias šiuo žymeniu paženklintas prekes.

Jie, be kita ko, siekė išsiaiškinti, ar šiuo klausimu svarbu tai, kad šis valdytojas taiko vienodą savo interneto svetainėje skelbiamų pasiūlymų pateikimo būdą, kai kartu rodomi skelbimai apie jo vardu ir naudai parduodamas prekes ir apie trečiųjų pardavėjų minėtoje prekyvietėje siūlomas prekes, kad visuose šiuose skelbimuose rodomas šio valdytojo turimas žinomo platintojo logotipas ir kad tretiesiems pardavėjams parduodant nagrinėjamo žymeniu paženklintas prekes jis jiems teikia papildomas paslaugas, kaip antai pagalbą rengiant jų skelbimus, toje pačioje prekyvietėje siūlomų prekių sandėliavimą ir siuntimą. Šiomis aplinkybėmis prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai taip pat klausė, ar prireikus reikia atsižvelgti į nagrinėjamos interneto svetainės naudotojų suvokimą.

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) gavo progą pateikti svarbių paaiškinimų dėl elektroninę prekyvietę apimančios internetinės prekybos svetainės valdytojo tiesioginės atsakomybės už Europos Sąjungos prekių ženklo savininko teisių pažeidimą, padarytą dėl to, kad šiam prekių ženklui tapatus žymuo rodomas trečiųjų pardavėjų skelbimuose šioje elektroninėje prekyvietėje.

Teisingumo Teismo vertinimas

Primintina, kad pagal Reglamentą dėl Europos Sąjungos prekių ženklo tokio prekių ženklo registracija suteikia jo savininkui teisę uždrausti visoms trečiosioms šalims komercinėje veikloje naudoti bet kokį

²⁷³ Byla C-148/21.

²⁷⁴ Byla C-184/21.

²⁷⁵ Konkrečiai 2017 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2017/1001 dėl Europos Sąjungos prekių ženklo (OL L 154, 2017, p. 1) 9 straipsnio 2 dalies a punktą.

šiam prekių ženklui tapatų žymenį prekėms arba paslaugoms, tapačioms toms, kurioms prekių ženklas įregistruotas.

Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo, kad Reglamente dėl ES prekių ženklo sąvoka „naudoti“ neapibrėžta. Vis dėlto šis žodis reiškia aktyvius veiksmus ir tiesioginę ar netiesioginę veiksmo, kuris sudaro naudojimą, kontrolę. Iš tikrųjų tik tokią kontrolę turinti trečioji šalis gali nutraukti be savininko sutikimo vykdomą prekių ženklo naudojimą.

Be to, tai, kad trečiasis asmuo naudoja savininko prekių ženklui tapatų ar panašų į jį žymenį, reiškia kad jis bent jau turi naudoti šį žymenį savo paties komerciniame pranešime. Taigi asmuo gali leisti savo klientams naudoti prekių ženklo tapačius ar į juos panašius žymenis, pats jų nenaudodamas. Kalbėdamas apie elektroninės prekyvietės valdytoją Teisingumo Teismas pažymėjo, kad prekių ženklo tapačius ar panašius į juos žymenis elektroninėje prekyvietėje skelbiamuose pasiūlymuose pirkti naudoja tik šio valdytojo klientai, kurie yra pardavėjai, bet ne jis pats, nes jis nenaudoja šio žymens savo komerciniame pranešime.

Vis dėlto Teisingumo Teismas nurodė, kad ankstesnėje savo jurisprudencijoje jo nebuvo klausama, kokią įtaką turi tai, kad atitinkamoje internetinės prekybos svetainėje be elektroninės prekyvietės yra paties svetainės valdytojo pasiūlymai pirkti, o nagrinėjamos bylos kaip tik susijusios su tokia įtaka. Šiose bylose prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai siekia išsiaiškinti, ar, be trečiojo pardavėjo, elektroninę prekyvietę apimančios internetinės prekybos svetainės valdytojas, kaip antai *Amazon*, savo paties komerciniame pranešime taip pat naudoja kito asmens prekių ženklui tapatų žymenį prekėms, tapačioms toms, kurioms įregistruotas šis prekių ženklas, todėl jis gali būti laikomas atsakingu už šio prekių ženklo savininko teisių pažeidimą, kai minėtas trečiasis pardavėjas šioje elektroninėje prekyvietėje siūlo tokias šiuo žymeniu paženklintas prekes.

Teisingumo Teismas konstatavo, kad šis klausimas kyla neatsižvelgiant į tai, kad tokio valdytojo vaidmuo prireikus gali būti nagrinėjamas atsižvelgiant į kitas teisės normas, ir, nors šio valdytojo vykdomą naudojimą galiausiai turi įvertinti nacionalinis teismas, Teisingumo Teismas vis dėlto gali šiam teismui pateikti šiuo klausimu naudingą Sąjungos teisės išaiškinimą.

Kalbėdamas apie komercinį pranešimą Teisingumo Teismas patikslino, jog tai, kad elektroninę prekyvietę apimančios internetinės prekybos svetainės valdytojas savo komerciniame pranešime naudoja kito asmens prekių ženklui tapatų žymenį, reiškia, kad, trečiųjų asmenų suvokimu, šis žymuo yra sudedamoji šio pranešimo dalis, todėl susijęs su šio valdytojo veikla.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas priminė, kad tuo atveju, kai paslaugos teikėjas naudoja kito asmens prekių ženklui tapatų ar į jį panašų žymenį, reklamuodamas prekes, kurias vienas jo klientų parduoda naudodamasis šia paslauga, šis paslaugų teikėjas pats naudoja šį žymenį, kai dėl šio naudojimo tarp žymens ir paslaugų teikėjo teikiamų paslaugų atsiranda ryšys.

Teisingumo Teismas jau yra konstatavęs, kad toks paslaugų teikėjas pats nenaudoja kito asmens prekių ženklui tapataus ar į jį panašaus žymens, kai jo teikiama paslauga dėl savo pobūdžio nepanaši į paslaugą, kuria siekiama skatinti prekybą šiuo žymeniu paženklintomis prekėmis, ir nesukuria ryšio tarp šios paslaugos ir minėto žymens, nes vartotojas nemato šio paslaugų teikėjo, todėl nėra jokios galimybės susieti jo paslaugų su nagrinėjamu žymeniu.

Atvirkščiai, Teisingumo Teismas nusprendė, kad toks ryšys egzistuoja, kai elektroninės prekyvietės valdytojas, naudodamas nuorodų teikimo internete paslaugą ir kito asmens prekių ženklui tapatų raktinį žodį, reklamuoja šiuo prekių ženklu pažymėtas prekes, kurias jo klientai parduoda jo valdomoje elektroninėje prekyvietėje. Iš tiesų tokia reklama leidžia interneto naudotojams, atliekantiems paiešką pagal šį raktinį žodį, akivaizdžiai susieti šias prekių ženklu pažymėtas prekes su galimybe jas įsigyti nurodytoje prekyvietėje. Būtent dėl šios priežasties šio prekių ženklo savininkas turi teisę uždrausti nurodytam valdytojui tokį naudojimą, kai tokia reklama pažeidžia teisę į prekių ženklą, nes iš jos pakankamai informuotas ir protingai pastabus interneto naudotojas negali arba tik

sunkiai gali suprasti, ar prekės pagamintos prekių ženklo savininko arba su juo ekonomiškai susijusios įmonės, ar, priešingai, trečiojo asmens.

Tuo remdamasis, Teisingumo Teismas padarė išvadą kad siekiant nustatyti, ar elektroninę prekyvietę apimančios internetinės prekybos svetainės valdytojas pats naudoja kito asmens prekių ženklui tapatų žymenį, rodomą skelbimuose apie trečiųjų pardavėjų šioje prekyvietės siūlomas prekes, reikia įvertinti, ar pakankamai informuotas ir protingai pastabus šios interneto svetainės naudotojas įžvelgia ryšį tarp šio valdytojo teikiamų paslaugų ir nagrinėjamo žymens.

Šiuo tikslu siekiant nustatyti, ar šioje prekyvietėje veikiančio trečiojo pardavėjo paskelbtas skelbimas, kuriame naudojamas kito asmens prekių ženklui tapatus žymuo, gali būti laikomas minėtos interneto svetainės valdytojo komercinio pranešimo sudedamąja dalimi, reikia patikrinti, ar šis skelbimas gali sukurti ryšį tarp šio valdytojo teikiamų paslaugų ir nagrinėjamo žymens dėl to, kad naudotojas gali manyti, jog būtent šis valdytojas savo vardu ir naudai prekiauja nagrinėjamu žymeniu paženklinta preke.

Teisingumo Teismas pabrėžė, kad atliekant tokį bendrą bylos aplinkybių vertinimą ypač svarbu, be kita ko, tai, kaip skelbimai, atskirai ir kartu, pateikiami nagrinėjamoje interneto svetainėje, taip pat jos valdytojo teikiamų paslaugų pobūdis ir apimtis.

Kiek tai susiję, pirma, su skelbimų pateikimo būdu, pagal Sąjungos teisę reikalaujama, kad skelbimai internete būtų skaidrūs, kad pakankamai informuotas ir protingai pastabus naudotojas galėtų lengvai atskirti interneto svetainės valdytojo pasiūlymus nuo elektroninėje prekyvietėje veikiančių trečiųjų pardavėjų pasiūlymų. Teisingumo Teismo nuomone, dėl aplinkybės, kad svetainės valdytojas taiko vienodą skelbimų pasiūlymų pateikimo būdą, kai kartu rodomi jo paties ir trečiųjų pardavėjų skelbimai, taip pat kai interneto svetainėje ir visuose šiuose skelbimuose rodomas šio valdytojo turimas žinomo platintojo logotipas, šis atskyrimas gali būti apsunkintas ir gali susidaryti įspūdis, kad būtent šis valdytojas savo vardu ir naudai prekiauja nurodytų trečiųjų pardavėjų siūlomomis prekėmis.

Antra, elektroninės prekyvietės valdytojo tretiesiems pardavėjams teikiamų paslaugų, be kita ko, prekių sandėliavimo, siuntimo ir jų grąžinimo tvarkymo, pobūdis ir apimtis pakankamai informuotam ir protingai pastabiam naudotojui taip pat gali sudaryti įspūdį, kad šiomis prekėmis prekiauja pats valdytojas savo vardu ir naudai, todėl, tokių naudotojų suvokimu, gali atsirasti ryšys tarp šių paslaugų ir ant prekių bei nurodytų trečiųjų pardavėjų skelbimuose matomų žymenų.

Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad internetinės prekybos svetainės, be jos valdytojo skelbiamų pasiūlymų pirkti apimančios elektroninę prekyvietę, valdytojas gali būti laikomas naudojančiu kitam asmeniui priklausančiam ES prekių ženklui tapatų žymenį prekėms, tapačioms toms, kurioms šis prekių ženklas įregistruotas, kai nurodytoje prekyvietėje tretieji pardavėjai be šio prekių ženklo savininko sutikimo siūlo tokias šiuo žymeniu paženklintas prekes, jeigu pakankamai informuotas ir protingai pastabus šios svetainės naudotojas įžvelgia ryšį tarp šio valdytojo teikiamų paslaugų ir nagrinėjamo žymens, o taip yra, be kita ko, tuomet, kai, atsižvelgiant į visus nagrinėjamą atvejį apibūdinančius elementus, tokiam naudotojui gali kilti įspūdis, kad pats minėtas valdytojas savo vardu ir naudai prekiauja nurodytu žymeniu paženklintomis prekėmis. Teisingumo Teismas pridūrė, kad šiuo požiūriu svarbios šios faktinės aplinkybės:

- šis valdytojas taiko vienodą savo interneto svetainėje skelbiamų pasiūlymų pateikimo būdą, kai kartu rodomi skelbimai apie jo vardu ir naudai parduodamas prekes ir apie trečiųjų pardavėjų minėtoje prekyvietėje siūlomas prekes,
- visuose šiuose skelbimuose rodomas šio valdytojo turimas žinomo platintojo logotipas,
- tretiesiems pardavėjams parduodant nagrinėjamu žymeniu paženklintas prekes jis jiems teikia papildomas paslaugas, kaip antai šių prekių sandėliavimą ir siuntimą.

2. Tabako gaminiai

2022 m. vasario 22 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Stichting Rookpreventie Jeugd ir kt. (C-160/20, [EU:C:2022:101](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Direktyva 2014/40/ES – Tabako gaminių gamyba, pateikimas ir pardavimas – Didžiausių leistinų išsiskiriančių medžiagų kiekių neatitinkantys gaminiai – Draudimas tiekti rinkai – Matavimo metodas – Cigaretės su filtru, turinčios ventiliacines mikroskylutes – Išsiskiriančių medžiagų matavimas remiantis ISO standartais – Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje nepaskelbti standartai – Atitiktis paskelbimo reikalavimams, numatytiems SESV 297 straipsnio 1 dalyje, siejamoje su teisinio saugumo principu – Atitiktis skaidrumo reikalavimui“

2018 m. liepos ir rugpjūčio mėn. Stichting Rookpreventie Jeugd (Jaunimo rūkymo prevencijos fondas, Nyderlandai) ir 14 kitų subjektų (toliau – pareiškėjai) pateikė *Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit* (Nyderlandų maisto ir vartojimo prekių saugos tarnyba) prašymą dėl įpareigojimo. Pareiškėjai prašė šios institucijos, pirma, užtikrinti, kad Nyderlanduose vartotojams siūlomos cigaretės su filtrais, vartojamos pagal numatytą paskirtį, atitiktų Direktyvoje 2014/40²⁷⁶ nustatytus didžiausius leistinus dervų, nikotino ir anglies monoksido kiekius išsiskiriančiose medžiagose, ir, antra, įpareigoti tabako gaminių gamintojus, importuotojus ir platintojus išimti iš rinkos išsiskiriančių medžiagų didžiausių leistinų kiekių neatitinkančias cigaretes su filtru.

Dėl sprendimo atmesti šį prašymą pareiškėjai pateikė administracinį skundą valstybės sekretoriui. Atmetus šį skundą, pareiškėjai kreipėsi į *Rechtbank Rotterdam* (Roterdamo apylinkės teismas, Nyderlandai). Jie teigė, kad pagal Direktyvos 2014/40²⁷⁷ 4 straipsnio 1 dalį nereikalaujama taikyti konkretaus išsiskiriančių medžiagų kiekio matavimo metodo ir kad, be kita ko, iš įvairių tyrimų matyti, kad, norint nustatyti tikslų iš pagal paskirtį naudojamų cigarečių su filtru išsiskiriančių medžiagų kiekį, turėtų būti taikomas kitas matavimo metodas (vadinamasis „Canadian Intense“).

Roterdamo apylinkės teismas kreipėsi į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, be kita ko, dėl Direktyvos 2014/40 4 straipsnio 1 dalies galiojimo atsižvelgiant į skaidrumo principą²⁷⁸, kelias Sąjungos teisės nuostatas²⁷⁹ ir Pasaulio sveikatos organizacijos tabako kontrolės pagrindų konvenciją²⁸⁰.

²⁷⁶ 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/40/ES dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatų, reglamentuojančių tabako ir susijusių gaminių gamybą, pateikimą ir pardavimą, suderinimo ir kuria panaikinama Direktyva 2001/37/EB (OL L 127, 2014, p. 1). Šios direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje numatyti iš valstybėse narėse pateikiamų rinkai ar gaminamų cigarečių išsiskiriančių dervų, nikotino ir anglies monoksido didžiausi leistini kiekiai (toliau – Direktyvoje 2014/40 nustatyti didžiausi leistini išsiskiriančių medžiagų kiekiai).

²⁷⁷ Pagal Direktyvos 2014/40 4 straipsnio 1 dalį „[d]ervų, nikotino ir anglies monoksido kiekis iš cigarečių išsiskiriančiose medžiagose nustatomas remiantis ISO standartu 4387 – dervoms, ISO standartu 10315 – nikotinui ir ISO standartu 8454 – anglies monoksidui. Dervų, nikotino ir anglies monoksido kiekio matavimo tikslumas nustatomas pagal ISO 8243 standartą“.

²⁷⁸ Jis numatytas ESS 1 straipsnio antroje pastraipoje ir 10 straipsnio 3 dalyje, SESV 15 straipsnio 1 dalyje ir 298 straipsnio 1 dalyje, taip pat Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 42 straipsnyje.

²⁷⁹ SESV 114 straipsnio 3 dalis ir 297 straipsnio 1 dalis, 2013 m. kovo 7 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 216/2013 dėl *Europos Sąjungos oficialiojo leidinio* elektroninės versijos paskelbimo (OL L 69, 2013, p. 1) ir Chartijos 24 ir 35 straipsniai.

²⁸⁰ 2003 m. gegužės 21 d. Ženevoje sudaryta Pasaulio sveikatos organizacijos tabako kontrolės pagrindų konvencija (toliau – TKPK), kurios šalys yra Europos Sąjunga ir jos valstybės narės.

Sprendimu Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) patvirtino šios nuostatos galiojimą ir nusprendė, kad ji atitinka prašyme priimti prejudicinį sprendimą nurodytus Sąjungos ir tarptautinės teisės principus ir nuostatas²⁸¹.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal Direktyvos 2014/40 4 straipsnio 1 dalį šioje direktyvoje nustatyti iš cigarečių, skirtų pateikti rinkai arba gaminamų valstybėse narėse, išsiskiriančių medžiagų didžiausi leistini kiekiai turi būti matuojami taikant metodus, išplaukiančius iš šioje nuostatoje nurodytų ISO standartų. Iš tiesų joje imperatyviai daroma nuoroda į šiuos ISO standartus ir neminima jokio kito matavimo metodo.

Antra, Teisingumo Teismas pirmiausia nagrinėjo Direktyvos 2014/40 4 straipsnio 1 dalies galiojimą atsižvelgiant į skaidrumo principą. Šiuo aspektu jis pažymėjo, kad nors šioje nuostatoje daroma nuoroda į ISO standartus, kurie nebuvo paskelbti Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje, joje nenumatyta jokių ribojimų dėl galimybės susipažinti su šiais standartais, įskaitant šios galimybės susiejimą su prašymo pateikimu pagal nuostatas, reglamentuojančias visuomenės galimybę susipažinti su Europos Sąjungos institucijų dokumentais²⁸². Toliau dėl Direktyvos 2014/40 4 straipsnio 1 dalies galiojimo atsižvelgiant į Reglamentą Nr. 216/2013²⁸³ Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, remiantis jurisprudencija, šios direktyvos materialinis teisėtumas negali būti nagrinėjamas atsižvelgiant į šį reglamentą. Galiausiai dėl Direktyvos 2014/40 4 straipsnio 1 dalies galiojimo remiantis SESV 297 straipsnio 1 dalimi²⁸⁴, siejama su teisinio saugumo principu, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, atsižvelgiant į plačią Sąjungos teisės aktų leidėjo diskreciją naudotis jam suteiktais įgaliojimais, kai reikia priimti politinius, ekonominius ir socialinius sprendimus ir atlikti kompleksinius vertinimus, jis gali savo priimamuose aktuose nurodyti standartizavimo institucijos, kaip antai Tarptautinės standartizacijos organizacijos (ISO), parengtus techninius standartus.

Vis dėlto Teisingumo Teismas patikslino, jog pagal teisinio saugumo principą reikalaujama, kad nuoroda į tokius standartus būtų aiški, tiksli ir nuspėjama, kad suinteresuotieji asmenys galėtų suprasti Sąjungos teisės reglamentuojamas situacijas ir teisinius santykius. Nagrinėjamu atveju Teisingumo Teismas manė: kadangi Direktyvos 2014/40 4 straipsnio 1 dalyje pateikta nuoroda į ISO standartus atitinka šį reikalavimą ir ši direktyva buvo paskelbta Oficialiajame leidinyje, vien tai, jog šioje nuostatoje daroma nuoroda į ISO standartus, kurie tame etape nebuvo taip paskelbti, negali paneigti jos galiojimo.

Tokiomis aplinkybėmis, kiek tai susiję su galimybe remtis ISO standartais prieš privačius asmenis, Teisingumo Teismas priminė, kad pagal teisinio saugumo principą šiais Sąjungos teisės aktu privalomais pripažintais standartais apskritai galima remtis prieš privačius asmenis tik jeigu jie patys buvo paskelbti *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*. Kadangi standartai, į kuriuos daroma nuoroda Direktyvos 2014/40 4 straipsnio 1 dalyje, nėra paskelbti *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*, asmenys negali žinoti cigaretėms taikomų išsiskiriančių medžiagų kiekių matavimo metodų. Tačiau

²⁸¹ Be kita ko, TKPK 5 straipsnio 3 dalį.

²⁸² 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (OL L 145, 2001, p. 43; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 3 t., p. 331).

²⁸³ Reglamente (ES) Nr. 216/2013, be kita ko, numatytos taisyklės, susijusios su Sąjungos teisės aktų paskelbimu *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

²⁸⁴ Pagal šią nuostatą „įstatymo galią turintys teisės aktai skelbiami *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*. Jie įsigalioja juose nurodytą dieną arba, jei ji nenurodoma, dvidešimtą dieną nuo jų paskelbimo“.

dėl galimybės remtis ISO standartais prieš įmonės Teisingumo Teismas pažymėjo, kad jeigu šios įmonės per nacionalines standartizacijos institucijas turėjo prieigą prie oficialios ir autentiškos Direktyvos 2014/40 4 straipsnio 1 dalyje nurodytų standartų versijos, prieš jas galima remtis tais standartais.

Trečia, dėl Direktyvos 2014/40 4 straipsnio 1 dalies galiojimo atsižvelgiant į TKPK 5 straipsnio 3 dalį²⁸⁵ Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagal šią nuostatą nedraudžiamas joks tabako pramonės dalyvavimas nustatant ir taikant tabako kontrolės teisės aktus, o tik siekiama užkirsti kelią tam, kad šios pramonės interesai darytų įtaką šios konvencijos šalių tabako kontrolės politikai. Vadinas, Direktyvos 2014/40 4 straipsnio 1 dalies galiojimas negali būti ginčijamas vien dėl motyvo, kad tabako pramonė dalyvavo ISO nustatant nagrinėjamus standartus.

Ketvirta, dėl Direktyvos 2014/40 4 straipsnio 1 dalies galiojimo atsižvelgiant į būtinybę užtikrinti aukštą žmonių sveikatos apsaugos lygį²⁸⁶ ir į Chartijos 24 ir 35 straipsnius²⁸⁷ Teisingumo Teismas pabrėžė, kad pagal suformuotą jurisprudenciją šios Direktyvos 2014/40 nuostatos galiojimas negali būti vertinamas remiantis tyrimais, kuriuos nacionalinis teismas mini prašyme priimti prejudicinį sprendimą. Iš tiesų šie tyrimai buvo atlikti po 2014 m. balandžio 3 d., kai buvo priimta ši direktyva.

Galiausiai, penkta, Teisingumo Teismas patikslino, kokios turi būti naudojamo iš cigarečių išsiskiriančių medžiagų matavimo metodo charakteristikos, kad būtų galima patikrinti, ar laikomasi Direktyvoje 2014/40 nustatytų didžiausių leistinų jų kiekių, jeigu Direktyvos 2014/40 4 straipsnio 1 dalyje esančia nuoroda į ISO standartus nebūtų galima remtis prieš privačius asmenis. Taigi jis nusprendė, kad šis metodas turi būti tinkamas, atsižvelgiant į mokslo ir technikos pažangą arba tarptautiniu mastu priimtus standartus, iš pagal paskirtį vartojamų cigarečių išsiskiriančių medžiagų kiekiui išmatuoti, ir jo pagrindas turi būti aukštas žmonių, ypač jaunimo, sveikatos apsaugos lygis. Taikant šį metodą gautų matavimų tikslumą turi patikrinti Direktyvos 2014/40 4 straipsnio 2 dalyje nurodytos valstybių narių kompetentingų valdžios institucijų patvirtintos ir prižiūrimos laboratorijos. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, neatsižvelgdamas į Direktyvos 2014/40 4 straipsnio 1 dalį, turi įvertinti, ar metodai, faktiškai naudojami išsiskiriančių medžiagų kiekiui matuoti, atitinka tą direktyvą.

3. Motorinės transporto priemonės²⁸⁸

2022 m. liepos 14 d. Sprendimas (didžioji kolegija) GSMB Invest (C-128/20, [EU:C:2022:570](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teisės aktų derinimas – Reglamentas (EB) Nr. 715/2007 – Motorinių transporto priemonių tipo patvirtinimas – 3 straipsnio 10 punktą – 5 straipsnio 1 ir 2 dalys – Valdiklis – Motorinės transporto priemonės – Dyzelinis variklis – Išmetamieji teršalai – Išmetamųjų teršalų kontrolės sistema – Variklio valdymo kompiuteryje įdiegta programinė įranga – Išmetamųjų dujų recirkuliacijos vožtuvas (IDR vožtuvas) – „Temperatūros intervalo“ ribojamas išmetamųjų azoto oksidų (NOx)

²⁸⁵ Šioje nuostatoje numatyta, kad nustatydamos ir įgyvendindamos savo sveikatos politikos kryptis, susijusias su tabako kontrole, šios konvencijos šalys pagal savo nacionalinę teisę stengiasi apsaugoti jas nuo komercinių ir kitų tabako pramonės interesų.

²⁸⁶ Kaip nurodyta, be kita ko, SESV 114 straipsnio 3 dalyje.

²⁸⁷ Chartijos 24 straipsnis susijęs su vaiko teisėmis. Chartijos 35 straipsnis skirtas sveikatos apsaugai.

²⁸⁸ Šioje dalyje taip pat reikia išskirti 2022 m. lapkričio 8 d. Sprendimą *Deutsche Umwelthilfe (Motorinių transporto priemonių tipo patvirtinimas)* (C-873/19, [EU:C:2022:857](#)). Šis sprendimas aptariamas III.1 dalyje „Teisė į veiksmingą teisinę gynybą ir teisė kreiptis į nešališką teismą“.

kiekio mažinimas – Draudimas naudoti išmetamųjų teršalų kontrolės sistemų veiksmingumą mažinančius valdiklius – 5 straipsnio 2 dalies a punktas – Šio draudimo išimtis“

2022 m. liepos 14 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Volkswagen (C-134/20, [EU:C:2022:571](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teisės aktų derinimas – Reglamentas (EB) Nr. 715/2007 – Motorinių transporto priemonių tipo patvirtinimas – 3 straipsnio 10 punktas – 5 straipsnio 1 ir 2 dalys – Valdiklis – Motorinės transporto priemonės – Dyzelinis variklis – Išmetamieji teršalai – Išmetamųjų teršalų kontrolės sistema – Variklio valdymo kompiuteryje įdiegta programinė įranga – Išmetamųjų dujų recirkuliacijos vožtuvas (IDR vožtuvas) – „Temperatūros intervalo“ ribojamas išmetamųjų azoto oksidų (NOx) kiekio mažinimas – Draudimas naudoti išmetamųjų teršalų kontrolės sistemų veiksmingumą mažinančius valdiklius – 5 straipsnio 2 dalies a punktas – Šio draudimo išimtis – Direktyva 1999/44/EB – Vartojimo prekių pardavimas ir susijusios garantijos – 3 straipsnio 2 dalis – Taisant transporto priemonę įrengtas įtaisas“

2022 m. liepos 14 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Porsche Inter Auto ir Volkswagen (C-145/20, [EU:C:2022:572](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teisės aktų derinimas – Reglamentas (EB) Nr. 715/2007 – Motorinių transporto priemonių tipo patvirtinimas – 5 straipsnio 2 dalis – Valdiklis – Motorinės transporto priemonės – Dyzelinis variklis – Išmetamųjų teršalų kontrolės sistema – Variklio valdymo kompiuteryje įdiegta programinė įranga – Išmetamųjų dujų recirkuliacijos vožtuvas (IDR vožtuvas) – „Temperatūros intervalo“ ribojamas išmetamųjų azoto oksidų (NOx) kiekio mažinimas – Draudimas naudoti išmetamųjų teršalų kontrolės sistemų veiksmingumą mažinančius valdiklius – 5 straipsnio 2 dalies a punktas – Šio draudimo išimtis – Vartotojų apsauga – Direktyva 1999/44/EB – Vartojimo prekių pardavimas ir susijusios garantijos – 2 straipsnio 2 dalies d punktas – Prekės, kuri „pasizymi tokia kokybe ir veikimu, kurie paprastai yra būdingi tokio paties pobūdžio prekėms ir kurių vartotojas gali pagrįstai tikėtis, atsižvelgdamas į tų prekių pobūdį“, sąvoka – Transporto priemonė, kuriai išduotas EB tipo patvirtinimas – 3 straipsnio 6 dalis – „Nedidelio neatitikimo“ sąvoka“

Tikslas užtikrinti aukštą aplinkos apsaugos lygį Europos Sąjungoje, be kita ko, atsispindi patvirtinant priemones, kuriomis siekiama apriboti išmetamųjų teršalų kiekį. Dėl šios priežasties motorinėms transporto priemonėms buvo nustatomos vis griežtesnės taisyklės, visų pirma priėmus Reglamentą (EB) Nr. 715/2007 dėl variklinių transporto priemonių tipo patvirtinimo²⁸⁹. Šiuo reglamentu, be kita ko, siekiama reikšmingai sumažinti iš dyzelinių transporto priemonių išmetamųjų azoto oksidų (NOx) kiekį ir laikytis taršos ribinių verčių.

Šios trys bylos susijusios su įsigytais transporto priemonėmis, kurių variklio valdymo kompiuteryje įdiegta programinė įranga, dėl kurios, esant tam tikroms temperatūros sąlygoms ir virš tam tikro aukščio virš jūros lygio, kuriame vyksta eismas, sumažėja išmetamųjų dujų recirkuliacijos (IDR) sistemos veiksmingumas, todėl viršijamos Reglamente Nr. 715/2007 nustatytos NOx išmetamųjų teršalų ribinės vertės.

Iš tiesų, atnaujinus variklio valdymo kompiuteryje įdiegtą programinę įrangą, išmetamųjų dujų valymas išjungiamas esant žemesnei nei 15 °C ir aukštesnei nei 33 °C lauko temperatūrai ir eismui vykstant daugiau nei 1 000 metrų aukštyje virš jūros lygio. Išmetamųjų dujų recirkuliacija būdavo

²⁸⁹ 2007 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 715/2007 dėl variklinių transporto priemonių tipo patvirtinimo atsižvelgiant į išmetamųjų teršalų kiekį iš lengvųjų keleivinių ir komercinių transporto priemonių (Euro 5 ir Euro 6) ir dėl transporto priemonių remonto ir priežiūros informacijos prieigos (OL L 171, 2007, p. 1).

visiškai veiksminga tik tuomet, kai lauko temperatūra būdavo aukštesnė nuo 15 iki 33 °C (toliau – temperatūros intervalas).

Šios trys bylos yra 2020 m. gruodžio 17 d. Sprendimo *CLCV ir kt. (Dyzelinio variklio valdiklis)* (toliau – Sprendimas *CLCV*)²⁹⁰ tęsinys; tame sprendime Teisingumo Teismas pirmą kartą išaiškino sąvoką „valdiklis“, kaip ji suprantama pagal Reglamentą Nr. 715/2007²⁹¹, ir nustatė, kiek toks įtaisas yra neteisėtas atsižvelgiant į šio reglamento nuostatą²⁹², kurioje numatytos valdiklio draudimo išimtys, tarp kurių yra būtinumas apsaugoti variklį nuo sugadinimo ar avarijos ir kad transporto priemonės naudojimas būtų saugus.

Šiomis aplinkybėmis trys Austrijos prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai Teisingumo Teismo klausė, ar tokia programinė įranga, kaip aptariama, yra „valdiklis“, kaip jis suprantamas pagal Reglamentą Nr. 715/2007. Jeigu atsakymas būtų teigiamas, šie teismai klausė, ar ši programinė įranga gali būti leidžiama remiantis tokių įtaisų draudimo išimtimi, grindžiama būtinumu apsaugoti variklį nuo pažeidimo ar avarijos ir kad transporto priemonės naudojimas būtų saugus. Galiausiai, jeigu minėta programinė įranga neleidžiama, minėti teismai siekė išsiaiškinti, ar dėl jos naudojimo, remiantis Direktyva dėl vartojimo prekių pardavimo ir garantijų²⁹³, pirkimo–pardavimo sutartis gali būti panaikinta dėl transporto priemonės neatitikties sutarčiai.

Trimis sprendimais Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) visų pirma nusprendė, kad, esant įprastoms transporto priemonių veikimo ir eksploatavimo sąlygoms, dėl aptariamąs programinės įrangos sumažėja išmetamųjų teršalų kontrolės sistemos veiksmingumas ir kad ji yra „valdiklis“, kaip jis suprantamas pagal Reglamentą Nr. 715/2007. Be to, jis konstatavo, kad valdikliui, kuriuo visų pirma siekiama tausoti sudedamąsias dalis, kaip antai IDR vožtuvą, IDR aušintuvą ir dyzelino kietųjų dalelių filtrą, netaikoma tokių įtaisų draudimo išimtis, jei šių dalių veikimu nedaromas poveikis variklio apsaugai. Toliau jis nurodė sąlygas, kuriomis valdikliui taikoma išimtis, pagrįsta būtinumu apsaugoti variklį nuo sugadinimo ar avarijos ir kad transporto priemonės naudojimas būtų saugus. Galiausiai Teisingumo Teismas nurodė, kad transporto priemonė, kurioje įrengtas toks įtaisas, neatitinka pirkimo-pardavimo sutarties, kaip tai suprantama pagal Direktyvą dėl vartojimo prekių pardavimo ir garantijų, net jeigu jai yra išduotas galiojantis EB tipo patvirtinimas, ir kad jos neatitikimas negali būti laikomas „nedideliu“, dėl ko pirkėjas iš esmės negalėtų reikalauti pripažinti sutartį negaliojančia.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, siekdamas nustatyti, ar aptariama programinė įranga yra „valdiklis“, kaip jis suprantamas pagal Reglamentą Nr. 715/2007, Teisingumo Teismas išaiškino sąvoką „įprast[as] <...> transporto priemonės veikim[as] ir eksploatavim[as]“.

²⁹⁰ 2020 m. gruodžio 17 d. Sprendimas *CLCV ir kt. (Dyzelinio variklio valdiklis)* (C-693/18, [EU:C:2020:1040](#)).

²⁹¹ Kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 715/2007 3 straipsnio 10 punktą. Šioje nuostatoje „valdiklis“ apibrėžiamas kaip „bet kokia sudedamoji konstrukcijos dalis, registruojanti temperatūrą, transporto priemonės greitį, variklio sukimosi dažnį (min–1), perdavimo mechanizmo veikimą, slėgį kolektoriuje prieš droselinę sklendę arba bet kokią kitą parametą, kad galėtų įjungti kiekvieną išmetamųjų teršalų kontrolės sistemos sudedamąją dalį, kuri, esant įprastoms ir pagrįstai numatytinoms transporto priemonės veikimo ir eksploatavimo sąlygoms, mažina išmetamųjų teršalų kontrolės sistemos veiksmingumą, arba tolygiai keisti jos veikimo parametrus, sulėtinti tos dalies veikimą ar ją išjungti“.

²⁹² Reglamento Nr. 715/2007 5 straipsnio 2 dalies a punktas.

²⁹³ 1999 m. gegužės 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/44/EB dėl vartojimo prekių pardavimo ir susijusių garantijų tam tikrų aspektų (OL L 171, 1999, p. 12; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k, 15 sk., 4 t., p. 223; toliau – Direktyva dėl vartojimo prekių pardavimo ir garantijų).

Šiuo aspektu jis konstatavo, jog ne tik iš Reglamento Nr. 715/2007 nuostatos, kurioje apibrėžtas toks įtaisas²⁹⁴, formuluotės, bet ir iš šios nuostatos konteksto ir šiuo reglamentu siekiamo tikslo matyti, kad šia sąvoka daroma nuoroda į transporto priemonės eksploatavimą įprastomis važiavimo sąlygomis, t. y. ne tik į jos eksploatavimą sąlygomis, numatytomis tipo patvirtinimo bandymui, taikytam tuo metu, kai klostėsi ginčų pagrindinėse bylose faktinės aplinkybės. Taigi šia sąvoka daroma nuoroda į šios transporto priemonės naudojimą realiomis važiavimo sąlygomis, įprastai egzistuojančiomis Sąjungos teritorijoje. Šiuo aspektu Teisingumo Teismas priminė, kad, kaip jis nusprendė Sprendime *CLCV*, įtaiso, kuris leistų užtikrinti, kad Reglamente Nr. 715/2007 numatytų išmetamųjų teršalų ribinių verčių būtų laikomasi tik tipo patvirtinimo bandymo etapu, nors šiuo bandymo etapu negali būti atkurtos įprastos transporto priemonės eksploatavimo sąlygos, įrengimas prieštarautų pareigai užtikrinti, kad tokiomis sąlygomis būtų išmetamas iš tiesų ribotas teršalų kiekis. Tas pats pasakytina apie įtaiso, kuris leistų užtikrinti šios pareigos laikymąsi tik esant tam tikram temperatūros intervalui, kuris, nors ir apima sąlygas, kuriomis vyksta tipo patvirtinimo bandymo etapas, neatitinka įprastų važiavimo sąlygų, įrengimą.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas konstatavo, kad dėl tokios programinės įrangos, kaip aptariama, kuria Reglamente Nr. 715/2007 numatytų išmetamųjų teršalų ribinių verčių laikymasis užtikrinamas tik kai lauko temperatūra patenka į temperatūros intervalą, sumažėja išmetamųjų teršalų kontrolės sistemos veiksmingumas esant įprastoms ir pagrįstai numatytinoms transporto priemonės veikimo ir eksploatavimo sąlygoms, kaip tai suprantama pagal Reglamentą Nr. 715/2007. Taigi ši programinė įranga yra „valdiklis“, kaip jis suprantamas pagal šį reglamentą²⁹⁵.

Antra, Teisingumo Teismas nagrinėjo klausimą, ar tokiam įtaisui, kaip aptariamas, gali būti taikoma Reglamente Nr. 715/2007²⁹⁶ numatyta draudimo naudoti valdiklius išimtis, susijusi su būtinumu apsaugoti variklį nuo sugadinimo ar avarijos ir kad transporto priemonės naudojimas būtų saugus, jei šiuo įtaisu padedama tausoti sudedamąsias dalis, kaip antai IDR vožtuvą, IDR aušintuvą ir dyzelino kietųjų dalelių filtrą.

Šiuo aspektu Teisingumo Teismas priminė, kad Reglamente Nr. 715/2007 numatytos draudimo naudoti valdiklį išimtis, be kita ko, kai „įtaiso būtinumas pateisinamas dėl variklio apsaugos nuo pažeidimo ar avarijos ir jis būtinas saugiam transporto priemonės naudojimui“. Pirmiausia dėl sąvokos „variklis“ Teisingumo Teismas pabrėžė, kad Sąjungos teisėje²⁹⁷ aiškiai atskiriamas, viena vertus, variklis, kuriam taikoma ši išimtis, ir, kita vertus, taršos kontrolės sistemos parametrai, kurie apima kietųjų dalelių filtrus ir IDR. Todėl IDR vožtuvas, IDR aušintuvas ir dyzelino kietųjų dalelių filtras yra atskiros nuo variklio sudedamosios dalys. Be to, dėl sąvokų „avarija“ ir „pažeidimas“ Teisingumo Teismas konstatavo, kad variklio užteršimas ir senėjimas negali būti laikomi „avarija“ ar „pažeidimu“, kaip tai suprantama pagal Reglamentą Nr. 715/2007²⁹⁸, nes šiuos įvykius iš esmės galima numatyti ir jie būdingi įprastam transporto priemonės veikimui. Teisingumo Teismo teigimu, todėl tik tiesiogine variklio pažeidimo ar avarijos, dėl kurių kyla konkretus pavojus vairuojant transporto priemonę, rizika galima pateisinti valdiklio naudojimą pagal Reglamentą Nr. 715/2007.

Atsižvelgdamas į tai, kad draudimo naudoti valdiklius išimtis turi būti aiškinama siaurai, Teisingumo Teismas konstatavo, jog tokio įtaiso „būtinumas“, kaip tai suprantama pagal Reglamentą

²⁹⁴ Reglamento Nr. 715/2007 3 straipsnio 10 punktas.

²⁹⁵ Reglamento Nr. 715/2007 3 straipsnio 10 punktas.

²⁹⁶ Reglamento Nr. 715/2007 5 straipsnio 2 dalies a punktas.

²⁹⁷ 2008 m. liepos 18 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 692/2008, įgyvendinančio ir iš dalies keičiančio Reglamentą Nr. 715/2007 (OL L 199, 2008, p. 1), iš dalies pakeisto 2011 m. birželio 8 d. Komisijos reglamentu (ES) Nr. 566/2011 (OL L 158, 2011, p. 1), I priedas.

²⁹⁸ Reglamento Nr. 715/2007 5 straipsnio 2 dalies a punktas.

Nr. 715/2007, egzistuoja tik tada, kai šio įtaiso ar transporto priemonės, kurioje jis įrengtas, EB tipo patvirtinimo suteikimo momentu nėra jokio kito techninio sprendimo, kuris leistų išvengti tiesioginės variklio pažeidimo ar avarijos, dėl kurių kyla konkretus pavojus vairuojant transporto priemonę, rizikos.

Taigi Teisingumo Teismas nusprendė, kad valdikliui, kuriuo Reglamente Nr. 715/2007 numatytų išmetamųjų teršalų ribinių verčių laikymasis užtikrinamas tik kai lauko temperatūra patenka į temperatūros intervalą, negali būti taikoma šiame reglamente numatyta draudimo naudoti tokius įtaisus išimtis vien dėl to, kad šiuo įtaisu padedama tausoti sudedamąsias dalis, kaip antai IDR vožtuvą, IDR aušintuvą ir dyzelino kietųjų dalelių filtrą. Tačiau kitaip yra tuo atveju, jei nustatoma, kad minėtas įtaisas griežtai atitinka būtinumą išvengti tiesioginės variklio pažeidimo ar avarijos rizikos dėl vienos iš šių sudedamųjų dalių veikimo sutrikimo, kai toks pažeidimas ar avarija yra tokie rimti, kad dėl jų kyla konkretus pavojus vairuojant transporto priemonę, kurioje įrengtas tas įtaisas. Bet kuriuo atveju valdikliui, kuris įprastomis eismo sąlygomis turėtų veikti didžiąją metų dalį, kad variklis būtų apsaugotas nuo pažeidimo ar avarijos ir kad būtų užtikrintas saugus transporto priemonės naudojimas, negali būti taikoma Reglamento Nr. 715/2007 5 straipsnio 2 dalies a punkte numatyta išimtis.

Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, jog aplinkybė, kad valdiklis, kaip jis suprantamas pagal Reglamentą Nr. 715/2007, buvo įrengtas pradėjus eksploatuoti transporto priemonę, ją taisant²⁹⁹, nėra reikšminga vertinant, ar šį įtaisą draudžiama naudoti pagal šį reglamentą³⁰⁰.

Galiausiai, trečia, Teisingumo Teismas nagrinėjo klausimą, ar dėl draudžiamo valdiklio naudojimo, remiantis Direktyva dėl vartojimo prekių pardavimo ir garantijų, pirkimo-pardavimo sutartis gali būti panaikinta dėl transporto priemonės neatitikties sutarčiai.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, viena vertus, transporto priemonėms, patenkančioms į Direktyvos 2007/46³⁰¹ taikymo sritį, turi būti suteiktas tipo patvirtinimas ir, kita vertus, šis patvirtinimas gali būti suteiktas, tik jei aptariamasis transporto priemonės tipas atitinka Reglamento Nr. 715/2007 nuostatas, be kita ko, susijusias su išmetamaisiais teršalais. Be to, pagal Direktyvą 2007/46³⁰² gamintojas, kuris yra EB tipo patvirtinimo turėtojas, pateikia atitikties liudijimą kartu su kiekviena pagal patvirtintą transporto priemonės tipą pagaminta komplektine, nekomplektine ar sukomplektuota transporto priemone. Šis liudijimas privalomas siekiant transporto priemonę įregistruoti, parduoti ar eksploatuoti³⁰³. Įsigijęs transporto priemonę, priklausančią patvirtinto tipo transporto priemonių serijai, taigi turinčiai atitikties liudijimą, vartotojas gali pagrįstai tikėtis, kad, kiek tai susiję su šia transporto priemone, yra laikomasi Reglamento Nr. 715/2007 net ir nesant konkrečių sutartinių nuostatų.

Taigi Teisingumo Teismas nusprendė, kad motorinė transporto priemonė, patenkanti į Reglamento Nr. 715/2007 taikymo sritį, nepasižymi „tokia kokybe, kuri paprastai yra būdinga tokio paties pobūdžio

²⁹⁹ Kaip tai suprantama pagal Direktyvos 1999/44 3 straipsnio 2 dalį.

³⁰⁰ Reglamento Nr. 715/2007 5 straipsnio 2 dalis.

³⁰¹ 2007 m. rugsėjo 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/46/EB, nustatanti motorinių transporto priemonių ir jų priekabų bei tokioms transporto priemonėms skirtų sistemų, sudėtinių dalių ir atskirų techninių mazgų patvirtinimo pagrindus (Pagrindų direktyva) (OL L 263, 2007, p. 1), iš dalies pakeista 2012 m. gruodžio 10 d. Komisijos reglamentu (ES) Nr. 1229/2012 (OL L 353, 2012, p. 1).

³⁰² Pagal Direktyvos 2007/46 18 straipsnio 1 dalį.

³⁰³ Remiantis Direktyvos 2007/46 26 straipsnio 1 dalimi.

prekėms ir kurios vartotojas gali pagrįstai tikėtis“, kaip tai suprantama pagal Direktyvą dėl vartojimo prekių pardavimo ir garantijų³⁰⁴, kai, nepaisant to, kad šiai transporto priemonei yra išduotas galiojantis EB tipo patvirtinimas ir dėl to ji gali dalyvauti eisme, joje yra sumontuotas valdiklis, kurį naudoti draudžiama pagal Reglamentą Nr. 715/2007³⁰⁵.

Galiausiai Teisingumo Teismas pažymėjo, kad neatitikimas – valdiklio, draudžiamo naudoti pagal Reglamentą Nr. 715/2007, buvimas atitinkamoje transporto priemonėje – negali būti laikomas „nedideliu“³⁰⁶, net jeigu vartotojas vis tiek būtų pirkęs šią transporto priemonę, žinodamas apie šio valdiklio buvimą ir veikimą.

4. Viešai neatskleistos informacijos platinimas finansų sektoriuje³⁰⁷

2022 m. kovo 15 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Autorité des marchés financiers (C-302/20, [EU:C:2022:190](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Bendra finansinių paslaugų rinka – Piktnaudžiavimas rinka – Direktyvos 2003/6/EB ir 2003/124/EB – „Viešai neatskleista informacija“ – Sąvoka – „Tiksli“ informacija – Informacija apie būsimą straipsnio apie rinkos gandą, susijusį su finansinių priemonių emitentu, paskelbimą – Viešai neatskleistos informacijos neteisėtas atskleidimas – Išimtis – Reglamentas (ES) Nr. 596/2014 – 10 straipsnis – Viešai neatskleistos informacijos atskleidimas atliekant įprastas su profesine veikla susijusias funkcijas – 21 straipsnis – Viešai neatskleistos informacijos atskleidimas užsiimant žurnalistine veikla – Spaudos ir žodžio laisvė – Žurnalisto vienam iš savo įprastų šaltinių atskleista informacija apie būsimą spaudos straipsnio paskelbimą“

A daugelį metų dirbo žurnalistu įvairiuose Jungtinės Karalystės dienraščiuose. Vykdydamas savo veiklą jis rašė straipsnius apie rinkos gandus, du iš kurių buvo konkrečiai susiję su į Euronext prekybą įtrauktais vertybiniais popieriais, ir juos skelbė *Daily Mail* dienraščio interneto svetainėje.

Taigi jo pirmajame straipsnyje buvo nurodytas bendrovės LVMH galimas pasiūlymas perimti bendrovės Hermès vertybinius popierius. Kitą dieną po šio paskelbimo šių vertybinių popierių kaina per prekybos sesiją didėjo. Jo antrame straipsnyje buvo nurodyta, kad gali būti pateiktas pasiūlymas perimti bendrovės *Maurel & Prom* vertybinius popierius. Vėliau, kitą dieną po šio straipsnio paskelbimo, šių akcijų kaina gerokai išaugo prekybos pabaigoje.

Autorité des marchés financiers (AMF) (Finansų rinkų institucija, Prancūzija) atliekant tyrimą paaiškėjo, kad prieš pat paskelbiant šiuos du ginčijamus straipsnius Jungtinės Karalystės rezidentai, kurie po šių straipsnių paskelbimo pakeitė savo pozicijas, pateikė nurodymus pirkti atitinkamai bendrovių *Hermès* ir *Maurel & Prom* vertybinių popierių. Teigdama, kad A perdavė dviem asmenims viešai neatskleistą informaciją apie būsimą dviejų straipsnių apie rinkos gandus, susijusių su pasiūlymais perimti minėtų bendrovių vertybinius popierius, paskelbimą, AMF sankcijų komisija skyrė jam 40 000 EUR piniginę baudą.

³⁰⁴ Direktyvos 1999/44 2 straipsnio 2 dalies d punktas.

³⁰⁵ Reglamento Nr. 715/2007 5 straipsnio 2 dalis.

³⁰⁶ Pagal Direktyvos 1999/44 3 straipsnio 6 dalį.

³⁰⁷ Šioje dalyje taip pat reikia išskirti 2022 m. rugsėjo 20 d. Sprendimą **VD ir SR** (C-339/20 ir C-397/20, [EU:C:2022:703](#)). Šis sprendimas aptariamas III.4.b dalyje „Asmens duomenų tvarkymas finansų sektoriuje“.

Savo sprendime Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) pasisakė dėl sąvokos „viešai neatskleista informacija“, kaip ji suprantama pagal direktyvas dėl prekybos vertybiniais popieriais, pasinaudojant viešai neatskleista informacija, ir manipuliavimo rinka³⁰⁸, kiek tai susiję su informacija apie būsimą spaudos straipsnio apie rinkos gandą, susijusį su finansinių priemonių emitentu, paskelbimą, visų pirma kiek tai susiję su tikslumu, kurio reikalaujama siekiant kvalifikuoti viešai neatskleistą informaciją. Jis taip pat nurodo sąlygas, kurioms esant galima manyti, kad žurnalistas tokią informaciją atskleidžia vienam iš savo įprastų informacijos šaltinių užsiimdamas žurnalistine veikla ir teisėtais tikslais, kaip tai suprantama pagal Reglamentą dėl piktnaudžiavimo rinka³⁰⁹.

Teisingumo Teismo vertinimas

Visų pirma dėl tikslumo reikalavimo, būtino tam, kad informacija būtų laikoma viešai neatskleista informacija, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad laikoma, jog informacija yra tiksli, jeigu išnagrinėjus kiekvieną konkretų atvejį paaiškėja, kad joje, be kita ko, nurodytas įvykis, kuris, kaip pagrįstai manoma, gali įvykti, ir pakankamai konkreti, kad galima būtų padaryti išvadą dėl galimos to įvykio įtakos atitinkamų finansinių priemonių kainai. Be to, tikslumo iš esmės negalima atmesti vien dėl to, kad informacija priskiriama prie specialios informacijos kategorijos, kaip antai informacija apie būsimą straipsnio apie rinkos gandą paskelbimą. Šiuo klausimu, kadangi gandai būdingas tam tikras netikrumas, reikia atsižvelgti į minėto gando turinio tikslumą ir jį skleidžiančio šaltinio patikimumą. Be to, spaudos straipsnius parengusio žurnalisto ir spaudos leidinio, paskelbusio šiuos straipsnius, reputacija, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, gali būti laikoma lemiama, nes šie duomenys leidžia įvertinti nurodytų gandų patikimumą.

Taigi informacija apie būsimą spaudos straipsnio apie rinkos gandą, susijusį su finansinių priemonių emitentu, paskelbimą gali būti laikoma „tikslia“ informacija. Šiame spaudos straipsnyje nurodyta šio emitento vertybinių popierių pirkimo kaina pateikiant galimą pasiūlymą perimti vertybinius popierius, taip pat minėtą straipsnį parengusio žurnalisto ir spaudos leidinio, paskelbusio straipsnį, tapatybė yra svarbūs vertinant tikslumą, jeigu šie duomenys buvo pateikti iki šio paskelbimo. Dėl realios šio paskelbimo įtakos vertybinių popierių, su kuriais jis susijęs, kainai pažymėtina, kad, nors jis gali būti šios informacijos tikslumo įrodymas *ex post*, vien jo nepakanka įrodyti tikslumą, nenagrinėjant kitų iki šio paskelbimo žinomų ar atskleistų elementų.

Be to, kalbėdamas apie tai, kad žurnalistas viešai neatskleistą informaciją atskleidžia vienam iš savo įprastų informacijos šaltinių, Teisingumo Teismas pabrėžia, kad terminas „užsiimant žurnalistine veikla“³¹⁰ apima ne tik informacijos atskleidimą paskelbiant informaciją, bet ir informaciją, kuri yra tokio paskelbimo proceso dalis. Siekiant atsižvelgti į svarbą, kurią bet kurioje demokratinėje visuomenėje turi Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 11 straipsnyje įtvirtinta spaudos ir žodžio saviraiškos laisvė, šios sąvokos turi būti aiškinamos plačiai. Taigi atskleidimas žurnalistui atliekant parengiamąją tiriamąją veiklą, susijusią su paskelbimu, gali būti informacijos atskleidimas užsiimant žurnalistine veikla.

³⁰⁸ 2003 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/6/EB dėl prekybos vertybiniais popieriais, pasinaudojant viešai neatskleista informacija, ir manipuliavimo rinka (piktnaudžiavimo rinka) (OL L 96, 2003, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 4 t., p. 367) 1 straipsnio 1 punktą ir 2003 m. gruodžio 22 d. Komisijos direktyvos 2003/124/EB, įgyvendinančios Direktyvą 2003/6 dėl viešai neatskleistos informacijos ir viešo jos atskleidimo bei manipuliavimo rinka apibrėžimo (OL L 339, 2003, p. 70; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 6 t., p. 348), 1 straipsnio 1 dalis.

³⁰⁹ 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 596/2014 dėl piktnaudžiavimo rinka (Piktnaudžiavimo rinka reglamentas) ir kuriuo panaikinama Direktyva 2003/6 ir Komisijos direktyvos 2003/124/EB, 2003/125/EB ir 2004/72/EB (OL L 173, 2014, p. 1).

³¹⁰ Reglamentas Nr. 596/2014 21 straipsnis.

Taigi žurnalistas vienam iš savo įprastų informacijos šaltinių atskleidžia informaciją apie būsimą spaudos straipsnio apie rinkos gandą, kurį pats parengia, paskelbimą „užsiimdamas žurnalistine veikla“, jei toks atskleidimas būtinas žurnalistinei veiklai, apimančiai su paskelbimu susijusią parengiamąją tiriamąją veiklą, vykdyti.

Galiausiai Teisingumo Teismas pažymi, kad Piktnaudžiavimo rinka reglamento nuostata, susijusi su informacijos atskleidimu ar platinimu žiniasklaidoje³¹¹, nėra savarankiškas pagrindas, nukrypstantis nuo šio reglamento nuostatos, siejamos su neteisėtu viešai neatskleistos informacijos atskleidimu³¹², siekiant nustatyti viešai neatskleistos informacijos atskleidimo teisėtumą užsiimant žurnalistine veikla. Vis dėlto pastarojoje nuostatoje numatyta draudimo paskelbti tokią informaciją išimtis turi būti aiškinama taip, kad būtų apsaugotas pirmosios nuostatos veiksmingumas, atsižvelgiant į jos tikslą, t. y. spaudos ir žodžio laisvės kitose žiniasklaidos priemonėse, kurios garantuojamos visų pirma Chartijos 11 straipsnyje, paisymą. Taigi žurnalisto atliktas viešai neatskleistos informacijos paskelbimas yra teisėtas, jei laikoma, kad tai būtina jo profesinei veiklai vykdyti ir laikomasi proporcingumo principo. Tokio paskelbimo būtinybės ir proporcingumo vertinimas turi atitikti Chartijos³¹³ reikalavimus.

Taigi, pirma, kalbant apie reikalavimą, kad toks paskelbimas turi būti būtinas žurnalistinei veiklai vykdyti, reikia išnagrinėti, ar šis paskelbimas viršijo tai, kas būtina siekiant patikrinti ginčijamame leidinyje esančią informaciją. Konkrečiai kalbant, kiek tai susiję su informacijos apie rinkos gandą patikrinimu, reikia išnagrinėti, ar žurnalistas turėjo trečiajam asmeniui atskleisti ne tik nagrinėjamo gando turinį, bet ir specialią informaciją apie straipsnio, susijusio su gandu, būsimą paskelbimą.

Antra, siekiant nustatyti, ar panašus paskelbimas yra proporcingas, reikia atsižvelgti į draudimo atskleisti potencialiai atgrasomąjį poveikį žurnalistinės veiklos, įskaitant parengiamąją tiriamąją veiklą, vykdymui ir patikrinti, ar atlikdamas atitinkamą atskleidimą žurnalistas veikė nepažeisdamas savo profesiją reglamentuojančių taisyklių ir kodeksų³¹⁴. Be to, reikia atsižvelgti į aptariamą viešai neatskleistos informacijos paskelbimo neigiamą įtaką finansų rinkos vientisumui. Konkrečiai kalbant, kadangi prekyba vertybiniais popieriais, pasinaudojant viešai neatskleista informacija, buvo įvykdyta po šio paskelbimo, ji gali lemti kitų investuotojų finansinius nuostolius ir vidutinės trukmės laikotarpiu prarastą pasitikėjimą finansų rinkomis.

Darytina išvada, kad viešai neatskleistos informacijos paskelbimas pažeidžia ne tik tam tikrų investuotojų privačius interesus, bet ir apskritai viešąjį interesą užtikrinti visišką ir pakankamą rinkos skaidrumą, siekiant apsaugoti jos vientisumą ir užtikrinti visų investuotojų pasitikėjimą. Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat turi atsižvelgti į tai, kad viešasis interesas, kurio galėjo būti siekiama tokiu paskelbimu, prieštarauja ne tik privatiems, bet ir tokio paties pobūdžio interesui.

³¹¹ Reglamento Nr. 596/2014 21 straipsnis.

³¹² Reglamento Nr. 596/2014 10 straipsnis.

³¹³ Chartijos 52 straipsnio 1 dalis.

³¹⁴ Reglamento Nr. 596/2014 21 straipsnis.

5. Administracinis bendradarbiavimas mokesčių srityje

2022 m. gruodžio 8 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Orde van Vlaamse Balies
ir kt. (C-694/20, [EU:C:2022:963](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Administracinis bendradarbiavimas apmokestinimo srityje – Privalomi automatiniai informacijos, susijusios su praneštiniais tarpvalstybiniais susitarimais, mainai – Direktyva 2011/16/ES, iš dalies pakeista Direktyva (ES) 2018/822 – 8ab straipsnio 5 dalis – Galiojimas – Advokato profesinė paslaptis – Kaip tarpininkas veikiančio advokato, privalančio saugoti profesinę paslaptį, atleidimas nuo prievolės pranešti – Šio kaip tarpininkas veikiančio advokato pareiga informuoti bet kurį kitą tarpininką, kuris nėra jo klientas, apie jam tenkančią prievolę pranešti – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 ir 47 straipsniai“

Valstybių narių nacionalinių mokesčių institucijų administracinio bendradarbiavimo srityje Direktyva 2018/822 padarytu Direktyvos 2011/16³¹⁵ pakeitimu buvo nustatyta tarpininkų, susijusių su tarpvalstybiniais galimai agresyvaus mokesčių planavimo susitarimais, prievolė pranešti kompetentingoms institucijoms³¹⁶. Ši prievolė pranešti taikoma visiems, kurie dalyvauja rengiant tokius susitarimus, juos pateikiant rinkai, organizuojant ar administruojant jų įgyvendinimą, taip pat visiems, kurie tam teikia pagalbą ar konsultacijas, arba, jeigu tokių asmenų nėra, pačiam mokesčių mokėtojui.

Pagal kitą iš dalies pakeistos Direktyvos 2011/16³¹⁷ nuostatą kiekviena valstybė narė gali imtis būtinų priemonių, kuriomis su šiais susitarimais susijusiems tarpininkams, turintiems laikytis profesinės paslapties, suteikiama teisė būti atleistiems nuo prievolės pranešti, jeigu dėl šios prievolės būtų pažeidžiama profesinė paslaptis pagal nacionalinę teisę. Tokiomis aplinkybėmis atitinkama valstybė narė užtikrina, kad šie tarpininkai nedelsdami informuotų kitus tarpininkus arba, jeigu kitų tarpininkų nėra, atitinkamą mokesčių mokėtoją apie jiems tenkančią prievolę pranešti. Vis dėlto tarpininkai, turintys laikytis profesinės paslapties, gali būti atleisti nuo prievolės pranešti tik jei vykdo veiklą, laikydamiesi atitinkamų nacionalinės teisės aktų, kuriais apibrėžiama jų profesija.

Siekiant įgyvendinti Direktyvoje 2018/822 nustatytus reikalavimus ir užtikrinti, kad profesinė paslaptis neužkirstų kelio pateikti reikiamus pranešimus, Flandrijos teisės aktų, reglamentuojančių administracinį bendradarbiavimą apmokestinimo srityje, nuostatose, kuriomis perkeliama ši direktyva, be kita ko, numatyta, kad jeigu tarpininkas saistomas profesinės paslapties, jis turi kitą tarpininką arba kitus tarpininkus raštu informuoti, kad negali įvykdyti prievolės pranešti, ir nurodyti to priežastis; tada ši prievolė automatiškai perkeliama kitam tarpininkui arba kitiems tarpininkams.

Orde van Vlaamse Balies (Flandrijos advokatūros rūmai), *Belgian Association of Tax Lawyers*³¹⁸ ir trys advokatai ginčija šią advokatui, veikiančiam kaip tarpininkas, nustatytą pareigą informuoti. Jų teigimu, šios pareigos informuoti neįmanoma įvykdyti nepažeidžiant profesinės paslapties, kurios privalo

³¹⁵ 2011 m. vasario 15 d. Tarybos direktyva 2011/16/ES dėl administracinio bendradarbiavimo apmokestinimo srityje, kuria panaikinama Direktyva 77/799/EEB (OL L 64, 2011, p. 1), su pakeitimais, padarytais 2018 m. gegužės 25 d. Tarybos direktyva (ES) 2018/822, kuria dėl privalomų automatinio apmokestinimo srities informacijos, susijusios su praneštiniais tarpvalstybiniais susitarimais, mainų iš dalies keičiama Direktyva 2011/16/ES (OL L 139, 2018, p. 1) (toliau – iš dalies pakeista Direktyva 2011/16).

³¹⁶ Iš dalies pakeistos Direktyvos 2011/16 8ab straipsnio 1 dalis, įtraukta Direktyva 2018/822.

³¹⁷ Iš dalies pakeistos Direktyvos 2011/16 8ab straipsnio 5 dalis, įtraukta Direktyva 2018/822.

³¹⁸ Advokatų profesinė asociacija.

laikytis advokatai. Be to, minėta pareiga informuoti nebūtina, nes klientas, padedamas advokato ar ne, pats gali informuoti kitus tarpininkus ir prašyti jų įvykdyti prievolę pranešti. Taigi pareiškėjai kreipėsi į *Grondwettelijk Hof* (Konstitucinis Teismas, Belgija) su prašymais sustabdyti atitinkamų nacionalinės teisės nuostatų taikymą ir panaikinti jas visas ar iš dalies.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kreipėsi į Teisingumo Teismą dėl iš dalies pakeistos Direktyvos 2011/16 nuostatos³¹⁹, susijusios su pareiga informuoti, galiojimo.

Sprendime Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) pripažino, kad ši nuostata yra negaliojanti atsižvelgiant į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos³²⁰ 7 straipsnį tiek, kiek ją taikydamos valstybės narės nustato, kad advokatas, veikiantis kaip tarpininkas, dėl pareigos saugoti profesinę paslaptį atleistas nuo prievolės pranešti, privalo nedelsdamas informuoti bet kurį kitą tarpininką, kuris nėra jo klientas, apie jam tenkančią prievolę pranešti pagal šią nuostatą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismas pirmiausia patikslino, kad klausimas susijęs su pareigos informuoti, numatytos iš dalies pakeistoje Direktyvoje 2011/16, galiojimu atsižvelgiant į Chartijos 7 ir 47 straipsnius tik tuo atveju, kai advokatas, veikiantis kaip tarpininkas, turi informuoti kitą tarpininką, kuris nėra jo klientas. Iš tiesų, jeigu kaip tarpininkas veikiantis advokatas informuoja savo klientą, nesvarbu, ar šis yra kitas tarpininkas, ar atitinkamas mokesčių mokėtojas, toks informavimas negali kelti abejonių dėl atitinkamų Chartijoje garantuojamų teisių ir laisvių laikymosi.

Siekdamas patikrinti pareigos informuoti galiojimą Teisingumo Teismas aiškino Chartijos 7 straipsnį, atsižvelgdamas į Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudenciją, susijusią su jį atitinkančia nuostata, t. y. Europos žmogaus teisių konvencijos³²¹ 8 straipsniu. Remiantis šia jurisprudencija, pagal pastarąjį straipsnį saugomas bet kokio asmenų susirašinėjimo slaptumas ir suteikiama sustiprinta advokato ir kliento tarpusavio bendravimo apsauga. Tuo remdamasis Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad Chartijos 7 straipsnyje garantuojama ne tik asmens gynyba, bet ir teisinių konsultacijų slaptumas, kiek tai susiję tiek su jų turiniu, tiek su jų buvimu. Taigi, išskyrus išimtinius atvejus, asmenys, kurie kreipiasi į advokatą konsultacijos, turi turėti teisėtą lūkestį, kad advokatas be jų sutikimo niekam neatskleis, kad jie su juo konsultuojasi.

Ši advokatų profesinei paslapčiai suteikiama apsauga yra pateisinama tuo, kad advokatams demokratinėje visuomenėje patikėta pagrindinė užduotis – teisės subjektų gynyba. Ši užduotis apima reikalavimą, kad kiekvienas teisės subjektas, siekdamas nepriklausomai gauti advokato teisinę konsultaciją, turi turėti galimybę laisvai su juo bendrauti, o advokatas turi būti jam lojalus.

Iš dalies pakeistoje Direktyvoje 2011/16 nuo prievolės pranešti atleistam kaip tarpininkas veikiančiam advokatui aiškiai numatyta pareiga nedelsiant informuoti kitus tarpininkus, kurie nėra jo klientai, apie jiems tenkančią prievolę pranešti neišvengiamai reiškia, kad jie sužino kaip tarpininkas veikiančio informuojančio advokato tapatybę, jo vertinimą, kad apie atitinkamą susitarimą turi būti pranešta, ir faktą, kad su juo buvo konsultuojamasi šiuo klausimu. Teisingumo Teismas konstatavo, kad tai suvaržo Chartijos 7 straipsnyje garantuojamą teisę į advokato ir kliento komunikacijos slaptumą. Be to, ši pareiga informuoti netiesiogiai lemia kitą tos pačios teisės suvaržymą, atsirandantį dėl to, kad informuoti tretieji tarpininkai mokesčių administratoriui atskleidžia kaip tarpininkas veikiančio advokato tapatybę ir tai, kad su juo buvo konsultuojamasi.

³¹⁹ Iš dalies pakeistos Direktyvos 2011/16 8ab straipsnio 5 dalis.

³²⁰ Toliau – Chartija.

³²¹ 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašyta Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija.

Dėl galimo šių suvaržymų pateisinimo Teisingumo Teismas priminė, kad teisė į advokato ir kliento komunikacijos slaptumą gali būti ribojama, jeigu šie apribojimai numatyti įstatymo, nekeičia minėtų teisių esmės ir, laikantis proporcingumo principo, yra būtini ir tikrai atitinka Sąjungos pripažintus bendrojo intereso tikslus arba reikalingi kitų teisėms ir laisvėms apsaugoti.

Šioje byloje Teisingumo Teismas konstatavo, kad paisyta tiek teisėtumo principo, tiek teisės į advokato ir kliento komunikacijos slaptumą esmės.

Dėl suvaržymo proporcingumo Teisingumo Teismas priminė, kad 2018 m. padarytas Direktyvos 2011/16 pakeitimas yra susijęs su tarptautiniu bendradarbiavimu apmokestinimo srityje, kuriuo siekiama padėti užkirsti kelią mokesčių vengimo ir sukčiavimo grėsmei, o tai yra vienas iš Sąjungos pripažintų bendrojo intereso tikslų.

Vis dėlto net darant prielaidą, kad advokato, privalančio saugoti profesinę paslaptį, pareiga informuoti iš tikrųjų gali padėti kovoti su agresyviu mokesčių planavimu ir užkirsti kelią mokesčių vengimo ir sukčiavimo grėsmei, konstatuotina, kad ji nebūtina šiems tikslams pasiekti ir, be kita ko, užtikrinti, kad informacija apie praneštinus tarpvalstybinius susitarimus būtų pateikta kompetentingoms institucijoms. Visi tarpininkai šioms institucijoms iš esmės privalo pateikti minėtą informaciją. Taigi joks tarpininkas negali pagrįstai teigti, kad nežinojo direktyvoje jam aiškiai nustatytos prievolės pranešti, kuri jam taikoma tiesiogiai ir individualiai.

Kadangi kiekvienas tarpininkas atleidžiamas nuo prievolės pranešti tik tuo atveju, jeigu gali įrodyti, kad ją jau įvykdė kitas tarpininkas, taip pat nėra pagrindo nuogąstauti, kad nepatikrinę tarpininkai pasikliaus tuo, kad kaip tarpininkas veikiantis advokatas pateikė reikalaujamą pranešimą. Be to, kadangi direktyvoje numatyta, kad profesinė paslaptis gali lemti atleidimą nuo prievolės pranešti, pagal šią direktyvą kaip tarpininkas veikiantis advokatas yra asmuo, iš kurio kiti tarpininkai *a priori* negali tikėtis kokios nors iniciatyvos, dėl kurios jiems nereikėtų vykdyti savo prievolės pranešti.

Tai, kad informuoti tretieji tarpininkai mokesčių administratoriui atskleidžia kaip tarpininkas veikiančio advokato tapatybę ir nurodo, kad su juo buvo konsultuojamasi, taip pat nėra būtina siekiant direktyvos tikslų. Kitiems tarpininkams, kuriems netaikoma pareiga saugoti profesinę paslaptį, ir, jeigu tokių tarpininkų nėra, atitinkamam mokesčių mokėtojui tenkančia prievole pranešti iš esmės užtikrinama, kad mokesčių administratorius bus informuotas. Be to, gavęs tokią informaciją, mokesčių administratorius gali paprašyti papildomos informacijos tiesiogiai iš atitinkamo mokesčių mokėtojo (šis tokiu atveju galės kreiptis pagalbos į savo advokatą) arba patikrinti šio mokesčių mokėtojo mokestinę padėtį.

Taigi Teisingumo Teismas nusprendė, kad Sąjungos direktyvoje įtvirtinta pareiga informuoti pažeidžia Chartijos 7 straipsnyje garantuojamą teisę į advokato ir kliento komunikacijos slaptumą tiek, kiek joje numatyta, kad kaip tarpininkas veikiantis advokatas, turintis saugoti profesinę paslaptį, privalo informuoti bet kurį kitą tarpininką, kuris nėra jo klientas, apie jam tenkančią prievolę pranešti.

Be to, Teisingumo Teismas šioje byloje pripažino netaikytinu Chartijos 47 straipsnį, nes jis suponuoja sąsają su teismo procesu. Tačiau nagrinėjamu atveju tokios sąsajos nenustatyta dėl to, kad pareiga informuoti atsiranda ankstyvame etape – ne vėliau kaip praneštinus tarpvalstybinius susitarimus tampa galutinis ir gali būti įgyvendinamas, taigi ne bylos nagrinėjimo ar pasirengimo ją nagrinėti stadijoje. Vadinas, pareiga informuoti, atsirandanti vietoj kaip tarpininkas veikiančio advokato, turinčio laikytis profesinės paslapties, prievolės pranešti, nesuvaržo Chartijos 47 straipsnyje garantuojamos teisės į teisingą bylos nagrinėjimą.

XIV. Ekonominė ir pinigų politika

2022 m. rugsėjo 13 d. Sprendimas Banka Slovenije (C-45/21, [EU:C:2022:670](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Europos centrinių bankų sistema – Nacionalinis centrinis bankas – Direktyva 2001/24/EB – Kredito įstaigų reorganizavimas ir likvidavimas – Žalos, patirtos priėmus reorganizavimo priemones, atlyginimas – SESV 123 straipsnis ir Protokolo (Nr. 4) dėl Europos centrinių bankų sistemos ir Europos Centrinio Banko statuto 21 straipsnio 1 dalis – Euro zonos valstybių narių piniginio finansavimo draudimas – SESV 130 straipsnis ir šio protokolo 7 straipsnis – Nepriklausomumas – Konfidencialios informacijos atskleidimas“

Dėl pasaulinės finansų krizės pagal nacionalinės teisės aktų nuostatas *Banka Slovenije* (Slovėnijos centrinis bankas) buvo leidžiama panaikinti tam tikras finansines priemones, jeigu paliekant jas galioti kyla kredito įstaigos bankroto rizika ir grėsmė visai finansų sistemai³²². Vėliau įstatymu buvo nustatytos dvi atskiros ir alternatyvios šio centrinio banko atsakomybės už žalą, padarytą buvusiems panaikintų finansinių priemonių turėtojams, tvarkos.

Viena vertus, ši atsakomybė gali kilti nustačius, kad finansinės priemonės panaikinimas nebuvo būtina priemonė arba kad buvo pažeistas principas, pagal kurį nė vieno kreditoriaus padėtis negali būti blogesnė nei bankroto atveju. Vis dėlto Slovėnijos centrinis bankas gali būti atleistas nuo atsakomybės, jei įrodo, kad jis arba asmenys, kuriuos jis įgaliojo veikti jo vardu, veikė pakankamai rūpestingai. Kita vertus, fiziniai asmenys, turėję panaikintą finansinę priemonę ir kurių metinės pajamos yra mažesnės už tam tikrą ribą, gali iš šio centrinio banko gauti nustatyto dydžio kompensaciją.

Įstatyme numatyta, kad išlaidos, susidarančios taikant šias atsakomybės tvarkas, pirmiausia finansuojamos iš specialių rezervų, į kuriuos pervedamas Slovėnijos centrinio banko nuo 2019 m. sausio 1 d. gautas pelnas, paskui – naudojant iki 50 % savo bendrųjų rezervų, galiausiai – pasiskolinus iš Slovėnijos valdžios institucijų.

Slovėnijos centrinis bankas pateikė *Ustavno sodišče* (Konstitucinis Teismas, Slovėnija) prašymą atlikti šio įstatymo konstitucingumo kontrolę, be kita ko, teigdamas, kad juo nustatytos atsakomybės tvarkos nesuderinamos su Sąjungos teise. Šiomis aplinkybėmis šis teismas nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą dėl šių tvarkų suderinamumo su dviem pagrindiniais Europos centrinių bankų sistemos (ECBS) principais, t. y. piniginio finansavimo draudimu³²³ ir centrinių bankų nepriklausomumo principu³²⁴.

Sprendime Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) konstatavo, kad piniginio finansavimo draudimui neprieštarauja atsakomybės tvarka, taikoma centriniam bankui nesilaikius pagal nacionalinę teisę jam skirtos funkcijos vykdymo taisyklių, jeigu šis centrinis bankas laikomas atsakingu tik tuo atveju, jeigu

³²² Tai reorganizavimo priemonės, kaip jos suprantamos pagal 2001 m. balandžio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/24/EB dėl kredito įstaigų reorganizavimo ir likvidavimo (OL L 125, 2001, p. 15; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 4 t., p. 15). Teisingumo Teismas jau yra priėmęs du sprendimus, susijusius su šiomis Slovėnijos reorganizavimo priemonėmis ir jų įgyvendinimu, tačiau dėl klausimų, kurie labai skiriasi nuo nagrinėjamų šioje byloje (2016 m. liepos 19 d. Sprendimas *Kotnik ir kt.* (C-526/14, [EU:C:2016:570](#)) ir 2020 m. gruodžio 17 d. Sprendimas *Komisija / Slovėnija (ECB archyvai)* (C-316/19, [EU:C:2020:1030](#)).

³²³ Įtvirtintas SESV 123 straipsnyje ir Protokolo (Nr. 4) dėl Europos centrinių bankų sistemos ir Europos Centrinio Banko statuto (toliau – Protokolas dėl ECBS ir ECB) 21 straipsnyje.

³²⁴ Kyla iš SESV 130 straipsnio ir Protokolo dėl ECBS ir ECB 7 straipsnio.

jis pats arba asmenys, kuriuos jis įgaliojo veikti jo vardu, sunkiai pažeidė savo rūpestingumo pareigą. Vis dėlto šiam draudimui prieštarauja tvarka, pagal kurią centrinio banko atsakomybė kyla vien dėl finansinių priemonių panaikinimo fakto. Be to, pagal nepriklausomumo principą draudžiama atsakomybės tvarka, kuri gali reikšti, kad nacionalinis centrinis bankas yra atsakingas tokio dydžio suma, dėl kurios galėtų būti pakenkta jo galimybei veiksmingai atlikti savo uždavinius ir kuri finansuojama pirma minėtais būdais.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas nagrinėjo atsakomybės tvarką, kaip antai nurodytų prašyme priimti prejudicinį sprendimą, suderinamumą su piniginio finansavimo draudimu. Šiuo klausimu jis iš pradžių konstatavo, kad kredito įstaigų reorganizavimo priemonių, kaip jos suprantamos pagal Direktyvą 2001/24, įgyvendinimas nėra uždavinys, kurį turi vykdyti bendrai ECBS arba konkrečiai nacionaliniai centriniai bankai. ECBS yra savitas teisinis darinys Sąjungos teisėje; jame dalyvauja ir glaudžiai bendradarbiauja nacionalinės institucijos, t. y. nacionaliniai centriniai bankai, ir Sąjungos institucija, t. y. Europos Centrinis Bankas. Šioje labai integruotoje sistemoje nacionaliniai centriniai bankai vienu metu yra nacionalinės institucijos ir institucijos, veikiančios pagal ECBS, ir gali atlikti kitas, Protokole dėl ECBS ir ECB³²⁵ nenumatytas, funkcijas. Vis dėlto tokios funkcijos vykdomos jų pačių atsakomybe, o šios atsakomybės atsiradimo konkrečios sąlygos nustatomos pagal nacionalinę teisę. Taigi atitinkama valstybė narė turi apibrėžti sąlygas, kuriomis gali kilti jos centrinio nacionalinio banko atsakomybė dėl to, kad jis įgyvendina reorganizavimo priemonę, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2001/24, tuo atveju, jei šis centrinis bankas paskirtas kaip valdžios institucija, kompetentinga įgyvendinti tokią priemonę. Įgyvendindamos šią kompetenciją valstybės narės privalo laikytis iš Sąjungos teisės kylančių pareigų.

Šiuo klausimu pažymėtina, kad pagal Sąjungos teisę nacionaliniams centriniams bankams draudžiama finansuoti viešojo sektoriaus įsipareigojimus tretiesiems asmenims.

Taigi nacionalinio centrinio banko atsakomybės atsiradimas, kai jis nesilaiko pagal nacionalinę teisę jam skirtos funkcijos vykdymo taisyklių, iš esmės negali būti laikomas viešojo sektoriaus įsipareigojimų tretiesiems asmenims finansavimu. Iš tiesų tokiu atveju žalos atlyginimas nukentėjusiems tretiesiems asmenims yra šio centrinio banko veiksmų pasekmė, o ne jau egzistuojančio kitų viešųjų institucijų įsipareigojimo tretiesiems asmenims priėmimas. Be to, toks finansavimas paprastai tiesiogiai nesusijęs su šių kitų viešųjų institucijų priimtomis priemonėmis, todėl iš esmės neleidžia joms patirti išlaidų, neatsižvelgiant į paskatą laikytis patikimos biudžeto politikos³²⁶. Vis dėlto atsižvelgiant į didelį sudėtingumo ir skubos laipsnį, būdingą reorganizavimo priemonių įgyvendinimui, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2001/24, tokia atsakomybės tvarka negali būti taikoma nereikalaujant, kad rūpestingumo pareigos nevykdymas, dėl kurio centriniam bankui priekaištaujama, būtų sunkus.

Priešingai, atsakomybės tvarka, taikoma vien dėl to, kad nacionalinis centrinis bankas vykde jam pagal nacionalinę teisę skirtą funkciją, net jei visiškai laikėsi jam nustatytų taisyklių, reiškia viešojo sektoriaus įsipareigojimo trečiųjų asmenų atžvilgiu finansavimą. Iš tiesų, nors nacionalinės teisės aktų leidėjas gali užtikrinti centrinio banko sprendimų, priimtų remiantis šio teisės aktų leidėjo padarytais pasirinkimais, neišvengiamų pasekmių atlyginimą, reikia konstatuoti, kad taip šis teisės aktų leidėjas nustato mokėjimo pareigą, tiesiogiai kylančią iš jo politinių pasirinkimų, o ne iš to, kaip atitinkamas centrinis bankas vykdo savo funkcijas. Taigi centrinio banko atliekamas atitinkamos kompensacijos mokėjimas iš nuosavų lėšų turi būti laikomas reiškiančiu tai, kad vietoj kitų viešųjų institucijų šis

³²⁵ Pagal Protokolo dėl ECBS ir ECB 14 straipsnio 4 dalį.

³²⁶ Priešingai SESV 123 straipsnio 1 dalies tikslui.

bankas imasi finansuoti valstybiniam sektoriui pagal nacionalinės teisės aktus tenkančius įsipareigojimus, o tai prieštarauja Sąjungos teisei.

Antra, Teisingumo Teismas paaiškino nacionalinių centrinių bankų nepriklausomumo principo apimtį tuo atveju, kai kyla jų atsakomybė tokio dydžio suma, dėl kurios galėtų būti pakenkta jų galimybėms veiksmingai atlikti savo uždavinius. Žinoma, atsakomybės vykdant pagal nacionalinę teisę jiems pavestą funkciją taikymo tvarkos nustatymas savaime nėra nesuderinamas su centrinių bankų nepriklausomumu. Vis dėlto šiuo tikslu nustatytos nacionalinės taisyklės negali lemti tokios atitinkamo centrinio banko padėties, kuri kaip nors pakenktų jo gebėjimui nepriklausomai vykdyti iš ECBS kylančius uždavinius.

Vis dėlto, siekiant dalyvauti vykdant pagrindinius ECBS uždavinius, t. y. įgyvendinant Sąjungos pinigų politiką, nacionaliniams centriniams bankams būtina kaupti atsargas. Šiomis aplinkybėmis, jei iš nacionalinio centrinio banko bendrųjų rezervų pervedama suma, kurios dydis gali turėti įtakos jo gebėjimui veiksmingai vykdyti savo uždavinius pagal ECBS, kai šie rezervai negali būti atkurti autonomiškai, nes visas šio banko pelnas sistemingai naudojamas jo padarytai žalai atlyginti, tai gali lemti šio centrinio banko priklausomybę nuo politinių institucijų, pažeidžiant Sąjungos teisę. Taip visų pirma yra tuo atveju, kai nacionalinis centrinis bankas yra teisiškai įpareigojamas imti paskolą iš kitų valstybės narės, kurioje jis veikia, viešųjų institucijų, kai išnaudojami su rezervais siejami finansavimo šaltiniai.

Dėl būtent tokio pobūdžio teisės aktų, kaip nagrinėjami pagrindinėje byloje, centriniam bankui gali būti daromas politinis spaudimas, nors pagal SESV 130 straipsnį ir Protokolo dėl ECBS ir ECB 7 straipsnį, priešingai, siekiama apsaugoti ECBS nuo bet kokio politinio spaudimo, kad ji galėtų veiksmingai siekti jai pavestų uždavinių tikslų, nepriklausomai naudodamasi specialiais įgaliojimais, kuriuos ji šiuo tikslu turi pagal pirminę teisę.

XV. Socialinė politika³²⁷

1. Darbo laiko organizavimas

2022 m. vasario 24 d. Sprendimas Glavna direksia „Pozharna bezopasnost i zashtita na naselenieto“ (C-262/20, [EU:C:2022:117](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Socialinė politika – Darbo laiko organizavimas – Direktyva 2003/88/EB – 8 straipsnis – 12 straipsnio a punktas – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 20 ir 31 straipsniai – Įprastos naktinio darbo trukmės sumažinimas, palyginti su dieninio darbo trukme – Viešojo sektoriaus darbuotojai ir privačiojo sektoriaus darbuotojai – Vienodas požiūris“

VB – Bulgarijos vidaus reikalų ministerijai pavaldžios Priešgaisrinės apsaugos ir civilinės saugos generalinės direkcijos Priešgaisrinės apsaugos tarnybos darbuotojas – kelerius metus dirbo naktimis. Manydamas, kad turi teisę į tokį naktinio darbo valandų vertinimą, kad septynios naktinio darbo valandos būtų prilygintos aštuonioms dieninio darbo valandoms, VB savo darbdaviui pateikė prašymą dėl darbo užmokesčio už viršvalandžius.

Jo prašymas buvo atmestas motyvuojant tuo, kad jokioje galiojančioje nuostatoje nenumatyta Vidaus reikalų ministerijos tarnautojams konvertuoti naktinio darbo valandų į dieninio darbo valandas. Buvo nurodyta, kad 7 valandų įprasta naktinio darbo trukmė per 5 darbo dienų savaitę, kuri numatyta Bulgarijos darbo kodekse privataus sektoriaus darbuotojams, minėtiems tarnautojams netaikoma. Vidaus reikalų ministerijos įstatyme apibrėžtos tik naktinio darbo valandos ir nustatyta tik tai, kad šių tarnautojų darbo laikas negali viršyti vidutiniškai aštuonių valandų per 24 valandas, tačiau nenurodytas įprastas ir maksimalus naktinio darbo laikas. VB apskundė šį atsisakymą *Rayonen sad Lukovit* (Lukovito apylinkės teismas, Bulgarija).

Gavęs šio nacionalinio teismo, kuris manė, kad įprasta Vidaus reikalų ministerijos tarnautojų naktinio darbo trukmė turėtų būti septynios valandos, kad šie tarnautojai nebūtų vertinami mažiau palankiai nei kiti darbuotojai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas paaiškino valstybių narių pareigas, susijusias su naktį dirbančių darbuotojų saugos ir sveikatos apsaugos priemonėmis, kurių reikia imtis pagal Direktyvą 2003/88³²⁸, ir išdėstė savo poziciją dėl atitinkamų Bulgarijos teisės normų suderinamumo su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 20 straipsnyje įtvirtintu vienodo požiūrio principu ir Chartijos 31 straipsnyje nustatyta kiekvieno darbuotojo teise į tinkamas ir teisingas darbo sąlygas.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl ryšio tarp įprastos naktinio ir dieninio darbo trukmės Teisingumo Teismas visų pirma pažymėjo, kad jokioje Direktyvos 2003/88 nuostatoje nėra nuorodos šiuo klausimu. Šioje direktyvoje nustatyti tik minimalūs reikalavimai, kurie apima maksimalią naktinio darbo trukmę – aštuonias valandas bet kuriuo 24 valandų trukmės laikotarpiu³²⁹. Be to, direktyvoje numatyta pareiga imtis būtinų priemonių,

³²⁷ Šioje dalyje taip pat reikia išskirti 2022 m. kovo 10 d. Sprendimą *Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs (Visavertis sveikatos draudimas)* (C-247/20, [EU:C:2022:177](#)). Šis sprendimas aptariamam IV.2 dalyje „Teisė laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje“.

³²⁸ 2003 m. lapkričio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/88/EB dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų (OL L 299, 2003, p. 9; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 381).

³²⁹ Direktyvos 2003/88 8 straipsnio b punktas.

kad būtų užtikrinta naktinės pamainos darbuotojų sauga ir sveikatos apsauga, atitinkanti jų darbo pobūdį³³⁰, paliekant valstybėms narėms tam tikrą diskreciją šiuo klausimu.

Taigi Direktyvos 2003/88 8 straipsnyje ir 12 straipsnio a punkte nenustatyta pareiga priimti nacionalinės teisės normą, kurioje būtų numatyta, kad viešojo sektoriaus darbuotojams, kaip antai policininkams ir ugniagesiams, įprasta naktinio darbo trukmė turi būti mažesnė už jų įprastą dieninio darbo trukmę.

Vis dėlto valstybės narės turi užtikrinti, kad tokiems darbuotojams būtų taikomos kitos apsaugos priemonės darbo laiko, darbo užmokesčio, kompensacijų ar panašių lengvatų srityje, kurios leistų kompensuoti ypatingą sunkumą, būdingą jų atliekamam naktiniam darbui. Nors įprastos naktinio darbo trukmės sumažinimas, palyginti su dieninio darbo trukme, gali būti tinkamas sprendimas siekiant užtikrinti atitinkamų darbuotojų sveikatos apsaugą ir saugą, tai nėra vienintelis galimas sprendimas.

Konstatavęs, kad atitinkamomis Bulgarijos darbo kodekso ir Vidaus reikalų ministerijos įstatymo nuostatomis įgyvendinama Direktyva 2003/88 ir dėl to jos patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, Teisingumo Teismas toliau išnagrinėjo klausimą dėl šių teisės normų suderinamumo su Chartija.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal Chartijos 20 ir 31 straipsnius nedraudžiama, kad privačiojo sektoriaus darbuotojams nustatyta įprasta naktinio darbo trukmė – septynios valandos – būtų netaikoma viešojo sektoriaus darbuotojams, visų pirma policininkams ir ugniagesiams, jeigu toks skirtingas požiūris pagrįstas objektyviu ir protingu kriterijumi, t. y. jeigu jis susijęs su atitinkamomis nuostatomis siekiamu teisėtai leidžiamu tikslu ir yra proporcingas šiam tikslui.

Teisingumo Teismas visų pirma pažymėjo, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti asmenų, kurių situacijos panašios, kategorijas ir jas specialiai ir konkrečiai palyginti, taip pat, kiek tai susiję su naktinio darbo sąlygomis. Nagrinėjamu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas išnagrinėjo abstrakčių darbuotojų kategorijas, kaip antai privačiojo sektoriaus darbuotojų, kuriems taikoma Darbo kodekse numatyta tvarka, kategoriją ir viešojo sektoriaus darbuotojų, kaip antai Vidaus reikalų ministerijos tarnautojų, kuriems tokia tvarka netaikoma, kategoriją.

Dėl galimo skirtingo požiūrio pateisinimo Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Vidaus reikalų ministerijos tarnautojų naktinio darbo valandų konvertavimo į dieninio darbo valandas mechanizmo nebuvimas negali būti pateisinamas vien su biudžetu susijusiais argumentais, nepateikiant kitų politinio, socialinio ar demografinio pobūdžio argumentų.

Jeigu nebūtų pagrįstas objektyviu ir protingu kriterijumi, t. y. nebūtų susijęs su teisėtai leidžiamu tikslu ir nebūtų proporcingas šiam tikslui, nacionalinėse teisės nuostatose dėl naktinio darbo įtvirtintas skirtingas požiūris į įvairias darbuotojų, kurių situacija panaši, kategorijas būtų nesuderinamas su Sąjungos teise ir prireikus verstų nacionalinį teismą aiškinti nacionalinę teisę kuo labiau atsižvelgiant į atitinkamos pirminės teisės nuostatos tekstą ir tikslą, taip pat į visą vidaus teisę ir taikant joje pripažintus aiškinimo metodus, kad būtų užtikrintas visiškas šios nuostatos veiksmingumas ir priimtas ja siekiamą tikslą atitinkantis sprendimas.

³³⁰ Direktyvos 2003/88 12 straipsnio a punktas.

2. Laikinių darbuotojų apsauga

2022 m. gruodžio 15 d. Sprendimas TimePartner Personalmanagement (C-311/21, [EU:C:2022:983](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Užimtumas ir socialinė politika – Darbas per laikinojo įdarbinimo įmones – Direktyva 2008/104/EB – 5 straipsnis – Vienodo požiūrio principas – Būtinybė, nukrypstant nuo šio principo, užtikrinti bendros laikinių darbuotojų apsaugos sąlygas – Kolektyvinė sutartis, kurioje numatytas mažesnis darbo užmokestis, palyginti su mokamu darbuotojams, kuriuos tiesiogiai įdarbina įmonė laikinojo darbo naudotoja – Veiksminga teisminė gynyba – Teisminė kontrolė“

Nuo 2017 m. sausio iki balandžio mėn. laikinojo įdarbinimo įmonė *TimePartner Personalmanagement GmbH* pagal terminuotą darbo sutartį įdarbino CM kaip laikinąją darbuotoją. Paskyrimo laikotarpiu CM buvo pavesta komplektuoti užsakymus mažmeninės prekybos sektoriuje veikiančioje įmonėje laikinojo darbo naudotojoje.

Už šį darbą ji gavo 9,23 eurų bruto valandinį atlygį pagal kolektyvinę sutartį, taikomą laikiniams darbuotojams, sudarytą tarp dviejų profesinių sąjungų, kurioms atitinkamai priklausė *TimePartner Personalmanagement GmbH* ir CM.

Šia kolektyvine sutartimi nukrypstama nuo Vokietijos teisėje³³¹ pripažinto vienodo požiūrio principo, nes joje nustatytas laikinių darbuotojų darbo užmokestis yra mažesnis nei tas, kurį gauna įmonės naudotojos darbuotojai pagal Bavarijos žemės (Vokietija) mažmeninės prekybos sektoriaus darbuotojų kolektyvinės sutarties sąlygas, t. y. 13,64 EUR bruto valandinį atlygį.

CM kreipėsi į *Arbeitsgericht Würzburg* (Viurcburgo darbo teismas, Vokietija) dėl 1 296,72 EUR kompensacijos, atitinkančios darbo užmokesčio, mokamo laikiniams darbuotojams ir tiesiogiai įmonės laikinojo darbo naudotojos įdarbintiems panašioms darbuotojams, skirtumą. Šiuo klausimu ji nurodė, kad buvo pažeistas vienodo požiūrio į laikinuosius darbuotojus principas, įtvirtintas Direktyvos 2008/104³³² 5 straipsnyje. Atmetus šį ieškinį pirmojoje instancijoje, taip pat jos apeliacinį skundą, CM pateikė kasacinį skundą *Bundesarbeitsgericht* (Federalinis darbo teismas, Vokietija), o šis kreipėsi į Teisingumo Teismą su penkias prejudiciniais klausimais dėl šios nuostatos išaiškinimo.

Teisingumo Teismas apibrėžė sąlygas, kurias turi atitikti socialinių partnerių sudaryta kolektyvinė sutartis, kad būtų galima nukrypti nuo vienodo požiūrio į laikinuosius darbuotojus principo pagal Direktyvos 2008/104 5 straipsnio 3 dalį³³³. Jis paaiškino sąvokos „bendros laikinių darbuotojų apsaugos sąlygos“, kurias pagal šią nuostatą turi užtikrinti kolektyvinės sutartys, apimtį ir pateikė kriterijus, leidžiančius įvertinti, ar šios bendros apsaugos sąlygos iš tikrųjų buvo užtikrintos. Teisingumo Teismas taip pat padarė išvadą, kad turi būti galima atlikti tokių kolektyvinių sutarčių veiksmingą teisminę kontrolę.

³³¹ 2017 m. sausio–kovo mėn. laikotarpiu – 1995 m. vasario 3 d. *Arbeitnehmerüberlassungsgesetz* (Įstatymas dėl darbuotojų komandiravimo) (*BGBI.* 1995 I, p. 158) redakcijos, galiojusios iki 2017 m. kovo 31 d., 10 straipsnio 4 dalies pirmas sakiny, o 2017 m. balandžio mėn. laikotarpiu – to paties įstatymo redakcijos, galiojusios nuo 2017 m. balandžio 1 d., 8 straipsnio 1 dalis.

³³² 2008 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/104/EB dėl darbo per laikinojo įdarbinimo įmones (OL L 327, 2008, p. 9).

³³³ Šioje 3 dalyje valstybėms narėms suteikiama galimybė leisti socialiniams partneriams toliau taikyti arba sudaryti kolektyvines sutartis, kuriose leidžiama numatyti skirtingą požiūrį į laikinių darbuotojų pagrindinės darbo ir įdarbinimo sąlygas, jei užtikrinama bendra laikinių darbuotojų apsauga.

Teisingumo Teismo vertinimas

Priminęs dvejoją Direktyvos 2008/104 tikslą užtikrinti laikinųjų darbuotojų apsaugą ir paisyti darbo rinkų įvairovės, Teisingumo Teismas patikslino, kad pagal šios direktyvos 5 straipsnio 3 dalį nereikalaujama, kad dėl joje daromos nuorodos į sąvoką „bendros laikinųjų darbuotojų apsaugos sąlygos“ būtų atsižvelgta į laikinųjų darbuotojų apsaugos lygį, didesnį nei tas, kuris apskritai nustatytas darbuotojams pagal nacionalinę teisę ir Sąjungos teisę dėl pagrindinių darbo ir įdarbinimo sąlygų.

Vis dėlto, kai socialiniai partneriai kolektyvinėje sutartyje leidžia numatyti skirtingą požiūrį į pagrindines darbo ir įdarbinimo sąlygas, kuris nepalankus laikiniesiems darbuotojams, siekiant užtikrinti bendrą atitinkamų laikinųjų darbuotojų apsaugą, šioje kolektyvinėje sutartyje jiems turi būti suteikiama su pagrindinėmis darbo ir įdarbinimo sąlygomis³³⁴ susijusių privalumų, kurie kompensuotų skirtingą požiūrį į juos.

Bendra laikinųjų darbuotojų apsauga neišvengiamai sumažėtų, jei tokia sutartis šių darbuotojų atžvilgiu apsiribotų viena ar keliomis iš šių pagrindinių sąlygų.

Be to, pagal Direktyvos 2008/104 5 straipsnio 3 dalyje numatytą nukrypti leidžiančią nuostatą įpareigojama įvertinti, ar paisoma pareigos užtikrinti bendros laikinųjų darbuotojų apsaugos sąlygas, konkrečiai palyginant pagrindines darbo ir įdarbinimo sąlygas, taikomas tiesiogiai įmonės laikinojo darbo naudotojos įdarbintiems darbuotojams, su tomis, kurios taikomos laikiniesiems darbuotojams, kad būtų galima nustatyti, ar suteikti kompensaciniai privalumai, susiję su šiomis pagrindinėmis sąlygomis, leidžia atsverti patiriamo skirtingo požiūrio poveikį.

Siekiant įvykdyti šią pareigą užtikrinti bendros laikinųjų darbuotojų apsaugos sąlygas nereikia, kad atitinkamas laikinasis darbuotojas su laikinojo įdarbinimo įmone būtų sudaręs neterminuotą darbo sutartį, nes pagal Direktyvos 2008/104 5 straipsnio 3 dalį leidžiama nukrypti nuo vienodo požiūrio principo bet kurio laikinojo darbuotojo atžvilgiu, nedarant skirtumo pagal tai, ar jo darbo sutartis su laikinojo įdarbinimo įmone yra terminuota, ar ne.

Be to, siekiant įvykdyti šią pareigą nereikia, kad valstybės narės išsamiai nustatytų reikalavimus ir kriterijus, kuriuos turi atitikti kolektyvinės sutartys.

Nors socialiniai partneriai turi didelę diskreciją derėdamiesi dėl kolektyvinių sutarčių ir jas sudarydami, vis dėlto jie turi veikti laikydamiesi Sąjungos teisės apskritai ir konkrečiai – Direktyvos 2008/104.

Taigi, nors pagal Direktyvos 2008/104 nuostatas valstybės narės neįpareigojamos priimti konkrečių teisės aktų, kuriais siekiama užtikrinti bendros laikinųjų darbuotojų apsaugos sąlygas, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 5 straipsnio 3 dalį, valstybės narės, įskaitant teismus, turi užtikrinti, kad kolektyvinės sutartys, pagal kurias leidžiama taikyti skirtingą požiūrį į pagrindines darbo ir įdarbinimo sąlygas, visų pirma užtikrintų bendros laikinųjų darbuotojų apsaugos sąlygas.

Taigi turi būti galima atlikti veiksmingą kolektyvinių sutarčių teisminę kontrolę, siekiant patikrinti, ar socialiniai partneriai paiso savo pareigos užtikrinti šias bendros apsaugos sąlygas.

³³⁴ Pagrindinės darbo ir įdarbinimo sąlygos apibrėžtos Direktyvos 2008/104 3 straipsnio 1 dalies f punkte. Kalbama apie nuostatas, susijusias su darbo trukme, viršvalandžiais, pertraukomis, poilsio laiku, naktiniu darbu, atostogomis ir darbo užmokesčiu.

3. Darbuotojų dalyvavimas Europos bendrovėje

2022 m. spalio 18 d. Sprendimas (didžioji kolegija) IG Metall ir ver.di (C-677/20, [EU:C:2022:800](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Socialinė politika – Europos bendrovė – Direktyva 2001/86/EB – Darbuotojų dalyvavimas priimant Europos bendrovės sprendimus – 4 straipsnio 4 dalis – Pertvarkymo būdu įsteigta Europos bendrovė – Susitarimo, dėl kurio buvo derėtasi, turinys – Darbuotojų atstovų rinkimas stebėtojų tarybos nariais – Rinkimų procedūra, pagal kurią numatomas atskiras balsavimas dėl profesinių sąjungų atstovų“

SAP, prieš ją 2014 m. pertvarkant į Europos bendrovę (SE), buvo pagal Vokietijos teisę įsteigta akcinė bendrovė; ji turėjo stebėtojų tarybą, kurią pagal Vokietijos teisės aktus³³⁵ sudarė akcininkų ir darbuotojų atstovai. Renkant darbuotojų atstovus, profesinių sąjungų siūlomi kandidatai buvo renkami atskiru balsavimu, nei numatytas renkant kitus stebėtojų tarybos narius, atstovaujančius darbuotojams³³⁶. Susitarime dėl priemonių, susijusių su darbuotojų dalyvavimu priimant sprendimus SAP, kuri buvo pertvarkyta į SE, numatytos skirtingos taisyklės, kai sudaroma sumažintos sudėties stebėtojų taryba. Tokiu atveju profesinės sąjungos gali siūlyti kandidatus į dalį Vokietijos Federacinei Respublikai skirtų darbuotojų atstovų, kuriuos renka Vokietijoje dirbantys darbuotojai, vietų, tačiau renkant šiuos kandidatus nenumatyta atskiro balsavimo.

Dvi profesinės sąjungos, *Industriegewerkschaft Metall (IG Metall)* ir *ver.di Vereinte Dienstleistungsgewerkschaft*, teisme ginčijo tokio atskiro balsavimo renkant atstovus nebuvimą. Gavęs jų kasacinį skundą *Bundesarbeitsgericht* (Federalinis darbo teismas, Vokietija) nutarė kreiptis į Teisingumo Teismą dėl Direktyvos 2001/86³³⁷ išaiškinimo. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo manymu, ginčijamu susitarimu nepaisoma Vokietijos teisės³³⁸ reikalavimų. Vis dėlto jam kyla klausimas, ar Direktyvos 2001/86 4 straipsnio 4 dalyje³³⁹ nėra numatytas mažesnis apsaugos lygis, nei numatytasis Vokietijos teisėje, kuris prireikus būtų taikomas visoms valstybėms narėms; tokiu atveju jis turėtų aiškinti nacionalinę teisę taip, kad ji atitiktų Sąjungos teisę.

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė, kad pastarojoje nuostatoje nurodytame susitarime dėl priemonių, susijusių su darbuotojų dalyvavimu priimant sprendimus, taikomame pertvarkymo būdu įsteigta SE, turi būti numatytas atskiras balsavimas renkant tam tikrą dalį profesinių sąjungų

³³⁵ 1976 m. gegužės 4 d. *Gesetz über die Mitbestimmung der Arbeitnehmer* (Įstatymas dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus) (*BGBI.* 1976 I, p. 1153), iš dalies pakeisto 2015 m. balandžio 24 d. įstatymu (*BGBI.* 2015 I, p. 642) (toliau – *MitbestG*), 7 straipsnis.

³³⁶ *MitbestG* 16 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad deleguotieji atstovai profesinėms sąjungoms atstovaujančius stebėtojų tarybos narius renka slaptu balsavimu ir laikydami proporcinio balsavimo taisyklių.

³³⁷ 2001 m. spalio 8 d. Tarybos direktyva 2001/86/EB, papildanti Europos bendrovės įstatus dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus (OL L 294, 2001, p. 22; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 4 t., p. 272).

³³⁸ Turima omenyje 2004 m. gruodžio 22 d. *Gesetz über die Beteiligung der Arbeitnehmer in einer Europäischen Gesellschaft* (Įstatymas dėl darbuotojų dalyvavimo Europos bendrovėje) (*BGBI.* 2004 I, p. 3675, 3686) redakcijos, galiojusios nuo 2020 m. kovo 1 d., 21 straipsnio 6 dalis, kurioje numatyta, kad jeigu SE steigama pertvarkymo būdu, visi susitarime nurodomi darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus elementai turi būti bent tokio pat lygio, koks yra į SE pertvarkomoje bendrovėje.

³³⁹ Direktyvos 2001/86 4 straipsnio 4 dalyje, reglamentuojančioje susitarimą dėl priemonių, susijusių su darbuotojų dalyvavimu priimant SE sprendimus, numatyta, kad jeigu SE steigama pertvarkymo būdu, visi susitarime nurodomi darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus elementai turi būti bent tokio pat lygio, koks yra į SE pertvarkomoje bendrovėje.

pasiūlytų kandidatų darbuotojų atstovais SE stebėtojų taryboje, jei pagal taikomą nacionalinę teisę toks atskiras balsavimas dėl bendrovės, kuri bus pertvarkoma į SE, stebėtojų tarybos sudėties yra privalomas. Per tokį balsavimą turi būti užtikrintas vienodas požiūris į šios SE, jos patronuojamųjų bendrovių ir padalinių darbuotojus, taip pat į juose atstovaujamas profesines sąjungas.

Teisingumo Teismo vertinimas

Šioje byloje Teisingumo Teismas pirmiausia pažodžiui aiškino Direktyvos 2001/86 4 straipsnio 4 dalį ir priėjo prie išvados, kad, kiek tai susiję su darbuotojų atstovų apibrėžimu ir išlaikytinu jų dalyvavimo lygiu, Sąjungos teisės aktų leidėjas darė nuorodą į bendrovės, kuri bus pertvarkyta į SE, buveinės valstybės narės teisės aktus ir (arba) praktiką.

Taigi, kalbant konkrečiai apie darbuotojų atstovų dalyvavimą, tiek nustatant asmenis, turinčius teisę atstovauti darbuotojams, tiek nustatant būdingus dalyvavimo elementus, leidžiančius šiems atstovams daryti poveikį įmonėje priimamiems sprendimams, reikia remtis nacionalinės teisės aktų leidėjo šiuo klausimu atliktais vertinimais ir reikšminga nacionaline praktika.

Vadinasi, jei nacionalinės teisės aktuose numatytas procedūros elementas, kaip antai specialus balsavimas renkant profesinių sąjungų atstovus, laikytinas būdingu nacionalinės darbuotojų atstovų dalyvavimo priimant sprendimus sistemos elementu ir yra imperatyvaus pobūdžio, į šį procedūros elementą reikia atsižvelgti susitarime dėl dalyvavimo priimant sprendimus, nurodytame Direktyvos 2001/86 4 straipsnio 4 dalyje.

Teisingumo Teismo teigimu, šios nuostatos kontekstas patvirtina tokį pažodinį aiškinimą. Iš tiesų Sąjungos teisės aktų leidėjas siekė, kad pertvarkymo būdu įsteigtoms SE būtų taikoma speciali tvarka, kad būtų išvengta teisių, susijusių su dalyvavimu priimant sprendimus, kurios pagal nacionalinės teisės aktus ir (arba) nacionalinę praktiką suteikiamos į SE pertvarkomos bendrovės darbuotojams, pažeidimo.

Teisingumo Teismas manė, kad toks Direktyvos 2001/86 aiškinimas taip pat atitinka jos tikslą. Kaip matyti iš šios direktyvos³⁴⁰, Sąjungos teisės aktų leidėjo siekis garantuoti įgytas dalyvavimo priimant sprendimus teises reiškia ne tik į SE pertvarkomoje bendrovėje darbuotojų įgytų teisių išlaikymą, bet ir šių teisių suteikimą visiems SE darbuotojams, net jeigu nacionalinės teisės aktuose šiuo klausimu nieko nenurodyta.

Teisingumo Teismo teigimu, tokį aiškinimą patvirtina ir Direktyvos 2001/86 genezė. Iš jos matyti, kad pertvarkymo būdu steigiamoms SE taikoma tvarka buvo pagrindinė kliūtis vykstant deryboms. Šios direktyvos priėmimo procedūra galėjo būti tęsiama tik į ją įtraukus nuostatą (4 straipsnio 4 dalį), konkrečiai reglamentuojančią atvejus, kai SE steigiamos pertvarkymo būdu, kad esamas darbuotojų dalyvavimo lygis pertvarkomoje bendrovėje nesumažėtų.

Galiausiai Teisingumo Teismas patikslino, kad teisė siūlyti tam tikrą dalį kandidatų renkant darbuotojų atstovus į pertvarkymo būdu įsteigtos SE, kaip antai SAP, stebėtojų tarybą negali būti suteikta tik Vokietijos profesinėms sąjungoms; ji turi būti suteikta visoms profesinėms sąjungoms, atstovaujamos SE, jos patronuojamosiose bendrovėse ir padaliniuose, kad, kiek tai susiję su šia teise, būtų užtikrinta šių profesinių sąjungų lygybė.

³⁴⁰ Visų pirma iš jos 18 konstatuojamosios dalies, kurioje be kita ko numatyta, kad svarbiausias šios direktyvos principas ir joje nustatytas tikslas yra apsaugoti darbuotojų įgytas dalyvavimo priimant bendrovės sprendimus teises.

XVI. Visuomenės sveikata

2022 m. gruodžio 22 d. Sprendimas (didžioji kolegija) EUROAPTIEKA (C-530/20, [EU:C:2022:1014](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Žmonėms skirti vaistai – Direktyva 2001/83/EB – 86 straipsnio 1 dalis – Sąvoka „vaistų reklama“ – 87 straipsnio 3 dalis – Racionalus vaistų vartojimas – 90 straipsnis – Draudžiami reklamos elementai – Nekompensuojamųjų nereceptinių vaistų reklama – Kaina grindžiama reklama – Pasiūlymų su nuolaida reklama – Bendro pardavimo reklama – Draudimas“

„EUROAPTIEKA“ SIA yra farmacinę veiklą Latvijoje vykdanči bendrovė. Ji priklauso grupei, kuri Latvijoje turi vaistinių ir mažmeninių vaistų platinimo bendrovių tinklą. 2016 m. *Veselības inspekcijas Zāļu kontroles nodaļa* (Sveikatos inspekcijos vaistų kontrolės skyrius, Latvija) uždraudė EUROAPTIEKA skelbti pardavimo su nuolaida reklamą, kurioje siūloma 15 % nuolaida visiems vaistams perkant bent tris prekes. Šis sprendimas priimtas remiantis nacionaline nuostata, kuria draudžiama visuomenei skirtoje nekompensuojamųjų nereceptinių vaistų reklamoje pateikti informaciją, skatinančią įsigyti vaistą, tokio pirkimo būtinybę pagrindžiant vaisto kaina, skelbiant apie specialų pardavimą arba nurodant, kad vaistas parduodamas kartu su kitais vaistais (taip pat ir už mažesnę kainą) ar prekėmis³⁴¹.

2020 m. gavęs EUROAPTIEKA skundą dėl šios nuostatos *Latvijas Republikas Satversmes tiesa* (Konstitucinis Teismas, Latvija) pateikė Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą dėl Direktyvos 2001/83³⁴² išaiškinimo.

Sprendime Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) patikslino sąvokos „vaistų reklama“, kaip ji suprantama pagal šią direktyvą, apimtį, kiek tai susiję ne su konkrečiu vaistu, o su neapibrėžtais vaistais. Jis taip pat išsakė nuomonę dėl minėtos nacionalinės nuostatos, kuria nustatyti tokie draudimai, kokie nagrinėjami pagrindinėje byloje, suderinamumo su minėta direktyva, visų pirma dėl to, ar šiais draudimais siekiama skatinti racionalų vaistų vartojimą, kaip tai suprantama pagal tą pačią direktyvą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas nusprendė, kad informacijos, skatinančios pirkti vaistus, platinimas, tokio pirkimo būtinybę grindžiant tų vaistų kaina, skelbiant apie specialų išpardavimą ar nurodant, kad tie vaistai parduodami kartu su kitais vaistais (įskaitant už mažesnę kainą) ar prekėmis, patenka į „vaistų reklamos“ sąvoką, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 2001/83, net jei ši informacija yra susijusi ne su konkrečiu vaistu, o su neapibrėžtais vaistais.

Nagrinėdamas formuluotą Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad šios direktyvos 86 straipsnio 1 dalyje, kurioje apibrėžiama sąvoka „vaistų reklama“, „vaistai“ sistemingai nurodomi vartojant

³⁴¹ *Ministru kabineta noteikumi Nr. 378. „Zāļu reklamēšanas tvarka ir tvarka, kādā zāļu ražotājs ir tiesīgs nodot ārstiem bezmaksas zāļu paraugus“* (Vyriausybės nutarimas Nr. 378 dėl vaistų reklamos tvarkos ir taisyklių, reglamentuojančių vaistų gamintojų medikams pateikiamų neparduodamų vaistų pavyzdžių tvarką) (*Latvijas Vēstnesis*, 2011, Nr. 78) 18.12 punktas.

³⁴² Konkrečiai tai susiję su 2001 m. lapkričio 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/83/EB dėl Bendrijos kodekso, reglamentuojančio žmonėms skirtus vaistus (OL L 311, 2001, p. 67; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 27 t., p. 69), iš dalies pakeistos 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/27/EB dėl Bendrijos kodekso, reglamentuojančio žmonėms skirtus vaistus (OL L 136, 2004, p. 34; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 34 t., p. 262), 86 straipsnio 1 dalimi, 87 straipsnio 3 dalimi ir 90 straipsniu.

daugiskaitą. Be to, šioje nuostatoje ši sąvoka apibrėžta labai plačiai, kaip apimanti informacijos rinkimą, pirkėjų paiešką ar skatinimą „bet kokia forma“, įskaitant, be kita ko, „vaistų reklamą visuomenei“.

Be to, atsižvelgdamas į kontekstą, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Direktyvos 2001/83 VIII antraštinės dalies nuostatose, tarp kurių yra 86 straipsnis, įtvirtintos bendrosios ir pagrindinės vaistų reklamos taisyklės, todėl jos taikomos visiems veiksams, kuriais siekiama skatinti vaistų skyrimą, tiekimą, pardavimą ar vartojimą.

Galiausiai dėl Direktyvos 2001/83 tikslų Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagrindinis šia direktyva siekiamas tikslas – apsaugoti visuomenės sveikatą būtų iš esmės pažeistas, jei į sąvoką „vaistų reklama“ nepatektų informacijos teikimas, pirkėjų paieška ar pasiūlymai, skatinantys vaistų skyrimą, tiekimą, pardavimą ar vartojimą, kai nenurodomas konkretus vaistas, todėl tokie veiklai būtų netaikomi šioje direktyvoje numatyti reklamos srities draudimai, sąlygos ir apribojimai.

Iš tiesų neapibrėžtų vaistų, pavyzdžiui, tai pačiai ligai gydyti skirtų vaistų grupės, reklama taip pat gali apimti receptinius vaistus arba kompensuojamuosius vaistus, todėl tokios reklamos neįtraukimas į Direktyvos 2001/83 nuostatų dėl reklamos taikymo sritį reikštų, kad šioje direktyvoje³⁴³ nustatyti draudimai iš esmės netektų veiksmingumo, nes šie draudimai būtų netaikomi bet kokiai reklamai, kuri nėra skirta konkrečiam šios klasės vaistui.

Be to, Teisingumo Teismas manė, kad neapibrėžtos nereceptinių vaistų visumos reklama, kaip ir reklama, skirta vienam konkrečiam vaistui, gali būti perteklinė ir neapgalvota, todėl pakenkti visuomenės sveikatai, skatindama vartotojus neracionaliai ar pernelyg gausiai vartoti atitinkamus vaistus.

Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad, nepaisant to, kas nurodyta Sprendime *A (Vaistų reklama ir pardavimas internetu)*³⁴⁴, taip pat Sprendime *DocMorris*³⁴⁵, Direktyvoje 2001/83 įtvirtintos sąvokos „vaistų reklama“ taikymo sritis apima bet kokia forma teikiamą informaciją apie vaistus, pirkėjų paiešką ar skatinimą, siekiant paskatinti konkrečių ar neapibrėžtų vaistų skyrimą, tiekimą, pardavimą ar vartojimą.

Teisingumo Teismas pridūrė: kadangi žinios paskirtis yra esminis šios sąvokos požymis ir pagrindinis elementas, pagal kurį reklama atskiriama nuo paprastos informacijos, o nacionalinėje nuostatoje, kaip antai nagrinėjamoje pagrindinėje byloje, nurodyta informavimo veikla, atrodo, siekiama tokio reklaminio tikslo, ši veikla patenka į minėtą sąvoką.

Antra, Teisingumo Teismas nusprendė, kad Direktyvos 2001/83 nuostatoms³⁴⁶ neprieštarauja nacionalinės teisės nuostata, kurioje nustatyti šioje direktyvoje nenumatyti, tačiau esminį siekiamą visuomenės sveikatos apsaugos tikslą atitinkantys apribojimai, uždraudžiant į visuomenei skirtą vaistų reklamą įtraukti informaciją, kuria skatinama pirkti vaistus, tokio pirkimo būtinybę grindžiant tų vaistų kaina, skelbiant apie specialų išpardavimą ar nurodant, kad minėti vaistai parduodami kartu su kitais vaistais (įskaitant už mažesnę kainą) ar kitomis prekėmis.

³⁴³ Direktyvos 2001/83 88 straipsnio 1 dalies a punktas ir 3 dalis.

³⁴⁴ 2020 m. spalio 1 d. Sprendimo *A (Vaistų reklama ir pardavimas internetu)* (C-649/18, [EU:C:2020:764](#), 50 punktas).

³⁴⁵ 2021 m. liepos 15 d. Sprendimo *DocMorris* (C-190/20, [EU:C:2021:609](#), 20 punktas).

³⁴⁶ Konkrečiai Direktyvos 2001/83 87 straipsnio 3 dalis ir 90 straipsnis.

Grįsdamas šį aiškinimą Teisingumo Teismas, pirma, priminė, kad, kiek tai susiję su reikalavimu, kad tokia reklama skatintų racionalų vaistų vartojimą³⁴⁷, ir Direktyvoje 2001/83 numatytų apribojimų³⁴⁸, pateikiamų kaip draudžiamų reklamos elementų sąrašas, santykiu, matyti, kad aplinkybė, jog šioje direktyvoje nėra konkrečių taisyklių dėl tam tikro reklamos elemento, nėra kliūtis valstybėms narėms, siekiant užkirsti kelią perteklinei ir neapgalvotai vaistų reklamai, galinčiai turėti įtakos visuomenės sveikatai, uždrausti³⁴⁹ tokį elementą, jeigu jis skatina neracionalų vaistų vartojimą.

Taigi, net jei pagal Direktyvą 2001/83 nereceptinių vaistų reklama leidžiama, siekdamas išvengti pavojaus visuomenės sveikatai, kurią apsaugoti yra pagrindinis šioje direktyvoje įtvirtintas tikslas, valstybės narės turi uždrausti į visuomenei skirtą nekompensuojamųjų nereceptinių vaistų reklamą įtraukti elementus, kurie gali paskatinti tokius vaistus neracionaliai vartoti.

Antra, kiek tai susiję su klausimu, ar būtent taip yra draudimų, kokie nagrinėjami pagrindinėje byloje, atveju, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nekompensuojamųjų nereceptinių vaistų tinkamumą ar būtinumą juos pirkti dažnai vertina pats galutinis vartotojas be gydytojo pagalbos. Vis dėlto šis vartotojas nebūtinai turi specialių ir objektyvių žinių, kad galėtų įvertinti jų gydomąją vertę. Taigi reklama gali daryti ypač didelę įtaką tokio vartotojo vertinimui ir pasirinkimui, susijusiam su vaistų kokybe ir reikalingu nusipirkti kiekiu.

Šiomis aplinkybėmis tokie reklamos elementai, kokie, pavyzdžiui, nurodyti pagrindinėje byloje nagrinėjamoje nacionalinės teisės nuostatoje, gali paskatinti vartotojus pirkti nekompensuojamuosius nereceptinius vaistus, atsižvelgiant į ekonominį kriterijų, susijusį su šių vaistų kaina; todėl jie gali paskatinti šiuos vartotojus pirkti ir vartoti minėtus vaistus neatlikus objektyvaus vertinimo, pagrįsto jų terapinėmis savybėmis ir konkrečiais medicininiais poreikiais.

Teisingumo Teismo teigimu, reklama, atitraukianti vartotojo dėmesį nuo objektyvaus poreikio vartoti vaistą vertinimo, skatina neracionalų ir perteklinį šio vaisto vartojimą. Tokį neracionalų ir perteklinį vaistų vartojimą taip pat gali lemti reklama, kurioje, pateikiant pasiūlymus su nuolaida arba siūlant vaistų pardavimą kartu su kitais produktais, vaistai prilyginami kitiems vartojimo produktams, kuriems paprastai taikomos nuolaidos ir kainos sumažinimas, susiję su tam tikro išlaidų lygio viršijimu.

Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad tokia nacionalinės teisės nuostata, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, tiek, kiek ja draudžiama skleisti reklamos elementus, skatinančius neapgalvotą ir perteklinį nekompensuojamųjų nereceptinių vaistų vartojimą, neatima iš vaistinių galimybės parduodant šiuos vaistus ir kitus sveikatos produktus taikyti nuolaidas ir mažinti kainas, taip pat atitinka pagrindinį visuomenės sveikatos apsaugos tikslą, todėl yra suderinama su Direktyva 2001/83.

³⁴⁷ Direktyvos 2001/83 87 straipsnio 3 dalyje numatytas reikalavimas.

³⁴⁸ Direktyvos 2001/83 90 straipsnyje numatyti apribojimai.

³⁴⁹ Pagal Direktyvos 2001/83 87 straipsnio 3 dalį.

XVII. Vartotojų apsauga³⁵⁰

2022 m. gegužės 17 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Ibercaja Banco (C-600/19, [EU:C:2022:394](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Direktyva 93/13/EEB – Nesąžiningos sąlygos sutartyse su vartotojais – Lygiavertiškumo principas – Veiksmingumo principas – Išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūra – Paskolos sutartyje numatytos sąlygos, kurioje nustatyta nominali delspinigių norma, ir sąlygos dėl prievolės įvykdymo prieš terminą nesąžiningumas – „Res judicata“ galia ir teisės praradimas praleidus terminą – Galimybės teisme remtis sutarties sąlygos nesąžiningumu praradimas – Nacionalinio teismo įgaliojimas savo iniciatyva vykdyti kontrolę“

2022 m. gegužės 17 d. Sprendimas (didžioji kolegija) SPV Project 1503 ir kt. (C-693/19 ir C-831/19, [EU:C:2022:395](#)).

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Direktyva 93/13/EEB – Nesąžiningos sąlygos sutartyse su vartotojais – Lygiavertiškumo principas – Veiksmingumo principas – Mokėjimo įsakymo ir išieškojimo iš trečiųjų asmenų turto procedūros – „Res judicata“ galia, numanomai apimanti vykdomojo dokumento sąlygų galiojimą – Vykdomo klausimus sprendžiančio teismo įgaliojimas savo iniciatyva tikrinti galimą sąlygos nesąžiningumą“

2022 m. gegužės 17 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Impuls Leasing România (C-725/19, [EU:C:2022:396](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Direktyva 93/13/EEB – Nesąžiningos sąlygos sutartyse su vartotojais – Lygiavertiškumo principas – Veiksmingumo principas – Priverstinio vykdymo procedūra dėl finansinės nuomos sutarties, laikomos vykdomuoju dokumentu – Prieštaravimas dėl vykdymo – Nacionalinės teisės aktai, neleidžiantys šį prieštaravimą turinčiam nagrinėti teismui patikrinti vykdomojo dokumento sąlygų nesąžiningumą – Vykdomo klausimus sprendžiančio teismo įgaliojimas savo iniciatyva tikrinti galimą sąlygos nesąžiningumą – Ieškinys, kurį galima pareikšti pagal bendrosios teisės normas ir kuris leidžia patikrinti minėtų sąlygų nesąžiningumą – Reikalavimas pateikti užstatą siekiant sustabdyti vykdymo procesą“

2022 m. gegužės 17 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Unicaja Banco (C-869/19, [EU:C:2022:397](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Direktyva 93/13/EEB – Nesąžiningos sąlygos sutartyse su vartotojais – Lygiavertiškumo principas – Veiksmingumo principas – Hipoteka užtikrinta sutartis – Šioje sutartyje numatytos „apatinės ribos“ sąlygos nesąžiningumas – Nacionalinės teisės normos, taikomos procesui apeliacinės instancijos teisme – Nesąžiningos sąlygos pripažinimo negaliojančia padarinių apribojimas laiko atžvilgiu – Restitucija – Nacionalinio apeliacinio teismo įgaliojimas savo iniciatyva vykdyti kontrolę“

³⁵⁰ Šioje dalyje taip pat reikia išskirti 2022 m. balandžio 28 d. Sprendimą *Meta Platforms Ireland* (C-319/20, [EU:C:2022:322](#)). Šis sprendimas aptariamas III.4.d dalyje „Ieškiniai dėl BDAR prieštaraujančio duomenų tvarkymo“.

Teisingumo Teismui buvo pateikti penki prašymai priimti prejudicinį sprendimą, atitinkamai Ispanijos teismų (*Ibercaja Banco*, C-600/19, ir *Unicaja Banco*, C-869/19), Italijos teismo (*SPV Project 1503*, C-693/19 ir C-831/19) ir Rumunijos teismo (*Impuls Leasing România*, C-725/19), siekiant Direktyvos dėl nesąžiningų sąlygų³⁵¹ išaiškinimo.

Šie prašymai pateikti vykstant skirtingo pobūdžio procedūroms. Prašymas byloje *Ibercaja Banco* susijęs su išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūra, per kurią vartotojas nepateikė jokių prieštaravimų, o įkeistas turtas jau perduotas trečiajam asmeniui. Byloje *Unicaja Banco* prašymas pateiktas per kasacinį procesą po to, kai buvo priimtas Sprendimas *Gutiérrez Naranjo ir kt.*³⁵². Prašymai sujungtose bylose *SPV Project 1503* savo ruožtu susiję su priverstinio išieškojimo procedūromis, grindžiamomis *res judicata* galia įgijusiais vykdomaisiais dokumentais. Galiausiai prašymas byloje *Impuls Leasing România* susijęs su priverstinio vykdymo procedūra, vykdyta remiantis finansinės nuomos sutartimi, kaip vykdomuoju dokumentu.

Savo keturiuose sprendimuose Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) plėtojo savo jurisprudenciją dėl nacionalinio teismo pareigos ir įgaliojimo savo iniciatyva patikrinti sutarties sąlygos nesąžiningumą pagal Direktyvą dėl nesąžiningų sąlygų. Šiuo klausimu jis patikslino, viena vertus, *res judicata* galios principo ir teisės praradimo praleidus terminą ir, kita vertus, nesąžiningų sąlygų teisminės kontrolės sąveiką. Be to, Teisingumo Teismas išsakė savo poziciją dėl šios kontrolės apimties per pagreitintas vartotojų skolų išieškojimo procedūras, taip pat dėl tam tikrų nacionalinėje teisėje apeliacinio proceso srityje įtvirtintų principų ir nacionalinio teismo įgaliojimų savo iniciatyva nagrinėti sutarties sąlygų nesąžiningumą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas patikslino ryšį tarp *res judicata* galios principo ir vykdymo klausimus sprendžiančio teismo įgaliojimo vykstant mokėjimo įsakymo procedūrai savo iniciatyva patikrinti sutarties sąlygos, kuria grindžiamas šis įsakymas, nesąžiningumą.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal Direktyvą dėl nesąžiningų sąlygų³⁵³ draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos tuo atveju, kai skolininkas dėl mokėjimo įsakymo nepateikė prieštaravimų, vykdymo klausimus sprendžiantis teismas negali tikrinti, ar sąlygos, kuriomis grindžiamas šis įsakymas, yra nesąžiningos, nes jo *res judicata* galia netiesiogiai apima šių sąlygų galiojimą. Konkrečiai kalbant, dėl nacionalinės teisės aktų, pagal kuriuos preziumuojama, kad sutarties sąlygų nesąžiningumo patikrinimas buvo atliktas savo iniciatyva ir jam taikoma *res judicata* galia net ir tuo atveju, kai šiuo klausimu nenurodyta jokių motyvų sprendime, kaip antai sprendime, kurio pagrindu priimamas mokėjimo įsakymas, nacionaliniam teismui tenkanti pareiga savo iniciatyva patikrinti, ar sutarties sąlygos galimai yra nesąžiningos, gali prarasti savo esmę. Taigi tokiu atveju veiksmingos teisminės gynybos reikalavimas reiškia, kad vykdymo klausimus sprendžiantis teismas turi galėti įvertinti, taip pat ir pirmą kartą, ar galimai nėra nesąžiningų sutarties sąlygų, kuriomis remdamasis teismas kreditoriaus prašymu išdavė mokėjimo įsakymą. Tai, kad skolininkas tuo metu,

³⁵¹ 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyva 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, 1993, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288; toliau – Direktyva dėl nesąžiningų sąlygų).

³⁵² 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimas *Gutiérrez Naranjo ir kt.* (C-154/15, C-307/15 ir C-308/15, [EU:C:2016:980](#)). Tame sprendime Teisingumo Teismas iš esmės konstatavo, kad *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas, Ispanija) jurisprudencija, pagal kurią laiko atžvilgiu apribojama vartotojų bankams nepagrįstai pagal nesąžiningą sąlygą, žinomą kaip „apatinės ribos“ sąlyga, sumokėtų sumų restitucija, prieštarauja Direktyvos dėl nesąžiningų sąlygų 6 straipsnio 1 daliai, todėl jie turi teisę susigrąžinti visas šias sumas pagal šią nuostatą.

³⁵³ Visų pirma šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis.

kai šis ankstesnis teismo sprendimas tapo galutinis, nežinojo turintis vartotojo, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 93/13, statusą, neturi reikšmės.

Antra, Teisingumo Teismas nagrinėjo *res judicata* galios principo, teisės praradimo praleidus terminą ir nacionalinio teismo įgaliojimo savo iniciatyva išnagrinėti sutarties sąlygos nesąžiningumą vykstant išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūrai tarpusavio sąveiką.

Viena vertus, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagal Direktyvą dėl nesąžiningų sąlygų³⁵⁴ draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos dėl *res judicata* galios ir dėl prarastos teisės praleidus terminą teismas negali savo iniciatyva patikrinti sutarties sąlygų nesąžiningumo per išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūrą, o vartotojas, suėjus prieštaravimo pateikimo terminui, – remtis šių sąlygų nesąžiningumu vykstant šiai procedūrai ar paskesniajam procesui dėl pripažinimo. Toks direktyvos aiškinimas taikomas, kai galimą šių sąlygų nesąžiningumą teismas savo iniciatyva jau patikrino išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūros pradžioje, nors teismo sprendime, kuriuo leidžiama vykdyti išieškojimą iš hipoteka įkeisto turto, nėra jokių motyvų, kad ir glaustų, kurie patvirtintų tokio patikrinimo atlikimą, ir nenurodyta, kad šio teismo išvados, padarytos atlikus šį patikrinimą, nebebus galima ginčyti, jeigu per minėtą terminą nepateikiamas prieštaravimas. Iš tiesų, kadangi sprendime, kuriuo leidžiama vykdyti išieškojimą iš hipoteka įkeisto turto, vartotojas nebuvo informuotas apie sutarties sąlygų nesąžiningumo patikrinimą savo iniciatyva, jis negalėjo visapusiškai įvertinti būtinybės pareikšti ieškinį dėl šio sprendimo. Tačiau veiksminga galimo sutarties sąlygų nesąžiningumo kontrolė negalėtų būti užtikrinta, jei *res judicata* galia būtų taikoma ir teismo sprendimams, kuriuose apie tokią kontrolę neinformuota.

Kita vertus, Teisingumo Teismas manė, kad su ta pačia direktyva³⁵⁵ suderinamos nacionalinės teisės normos, pagal kurias nacionaliniam teismui, veikiančiam savo iniciatyva arba vartotojo prašymu, neleidžiama nagrinėti galimo sutarties sąlygų nesąžiningumo po to, kai buvo pasinaudota hipotekine garantija, hipoteka įkeistas turtas parduotas ir atitinkamo turto nuosavybės teisės buvo perleistos tretiesiems asmenims. Vis dėlto šiai išvadai taikoma sąlyga, kad vartotojas, kurio hipoteka įkeistas turtas buvo parduotas, galėtų savo teises ginti per vėlesnį procesą, inicijuotą siekiant finansinės žalos, patirtos dėl nesąžiningų sąlygų taikymo, atlyginimo.

Trečia, Teisingumo Teismas nagrinėjo tam tikrų nacionalinių procesinių principų, reglamentuojančių apeliacinį procesą, kaip antai dispozityvumo, prašymo ribų neperžengimo ir *reformatio in peius* draudimo, sąsają su nacionalinio teismo įgaliojimu savo iniciatyva patikrinti sąlygos nesąžiningumą.

Šiuo klausimu jis pripažino, kad pagal Direktyvą dėl nesąžiningų sąlygų³⁵⁶ draudžiama taikyti nacionalinio teismo proceso principus, pagal kuriuos nacionalinis teismas, nagrinėjantis apeliacinį skundą dėl sprendimo, kuriuo laiko atžvilgiu apribojamas vartotojo pagal nesąžininga pripažintą sąlygą nepagrįstai sumokėtų sumų grąžinimas, negali savo iniciatyva iškelti pagrindo, grindžiamo šios nuostatos pažeidimu, ir nurodyti grąžinti visas šias sumas, kai šio ribojimo laiko atžvilgiu vartotojas neginčijo ne dėl visiško savo pasyvumo. Dėl pagrindinės bylos, kurioje kreiptasi į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą, Teisingumo Teismas patikslino, kad tai, jog atitinkamas vartotojas nepateikė skundo per tinkamą terminą, galėjo susiklostyti dėl to, kad terminas jo apeliaciniam skundui pateikti jau buvo pasibaigęs tuo momentu, kai paskelbtas 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimas *Gutiérrez Naranjo ir kt.*, kuriame Teisingumo Teismas pripažino nesuderinama su šia direktyva nacionalinę teismų jurisprudenciją apriboti laiko atžvilgiu restitucijos padarinius, susijusius

³⁵⁴ Ten pat.

³⁵⁵ Ten pat.

³⁵⁶ Visų pirma šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalis.

su sutarties sąlygos pripažinimu nesąžininga. Todėl pagrindinėje byloje suinteresuotasis vartotojas, nepateikęs apeliacinio skundo, nebuvo visiškai pasyvus. Šiomis aplinkybėmis nacionalinių procesinių principų taikymas, dėl kurio jis negali ginti savo teisių pagal direktyvą dėl nesąžiningų sąlygų, prieštarauja veiksmingumo principui, nes dėl jo šių teisių apsauga tampa neįmanoma arba pernelyg sudėtinga.

Galiausiai, ketvirta, Teisingumo Teismas nagrinėjo klausimą dėl nacionalinio teismo įgaliojimo patikrinti savo iniciatyva vykdomojo dokumento sąlygų nesąžiningumą, kai jam pateiktas prieštaravimas dėl šio dokumento vykdymo.

Šiuo klausimu jis manė, kad pagal Direktyvą dėl nesąžiningų sąlygų³⁵⁷ ir veiksmingumo principą draudžiami nacionalinės teisės aktai, neleidžiantys vykdymo klausimus sprendžiančiam teismui, kuriam pateiktas prieštaravimas dėl vykdymo, savo iniciatyva arba vartotojo prašymu vertinti vartotojo ir verslininko sudarytos sutarties, kuri laikoma vykdomuoju dokumentu, sąlygų nesąžiningumo, jeigu byla iš esmės nagrinėjantis teismas, kuriame pagal bendrosios teisės normas gali būti pareikštas atskiras ieškinys, kad būtų patikrintas galimas tokios sutarties sąlygų nesąžiningumas, gali sustabdyti vykdymo procesą iki sprendimo priėmimo dėl bylos esmės, tik jeigu bus pateiktas užstatas, pavyzdžiui, apskaičiuojamas pagal ieškinio reikalavimų vertę, kurio dydis gali atgrasyti vartotoją pareikšti arba palaikyti tokį ieškinį. Dėl šio užstato Teisingumo Teismas patikslino, kad išlaidos, kurių būtų patiriama kreipiantis į teismą, palyginti su ginčijamos skolos suma, neturi atgrasyti vartotojo kreiptis į teismą. Tikėtina, kad vėluojantis vykdyti mokėjimus skolininkas neturės finansinių išteklių, kurių reikia reikalaujama užstatui pateikti. Juo labiau taip yra tuomet, kai pareikštų ieškinių reikalavimų vertė, kaip, atrodo, yra pagrindinėje byloje, gerokai viršija bendrą sutarties vertę.

³⁵⁷ Visų pirma šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis.

1. Elektros ir elektroninės įrangos atliekos

2022 m. sausio 25 d. Sprendimas (didžioji kolegija) VYSOČINA WIND (C-181/20, [EU:C:2022:51](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – Direktyva 2012/19/ES – Elektros ir elektroninės įrangos atliekos – Pareiga finansuoti išlaidas, susijusias su fotovoltinių plokščių atliekų tvarkymu – Galiojimas atgaline data – Teisinio saugumo principas – Netinkamas direktyvos perkėlimas į nacionalinę teisę – Valstybės narės atsakomybė“

Wysočina Wind yra Čekijos bendrovė, eksploatuojanti saulės elektrinę su fotovoltinėmis plokštėmis, pateiktomis rinkai po 2005 m. rugpjūčio 13 d.

Pagal Čekijos įstatyme dėl atliekų Nr. 185/2001 (toliau – Įstatymas dėl atliekų)³⁵⁹ nustatytą pareigą ji finansavo dalį išlaidų, susijusių su fotovoltinių plokščių atliekų tvarkymu, ir šiuo pagrindu mokėjo mokesčius 2015 ir 2016 m.

Vis dėlto manydama, kad ši pareiga kilo iš to, kad buvo netinkamai perkelta Direktyva 2012/19 dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų (EEĮ atliekų)³⁶⁰, ir kad dėl šių mokesčių mokėjimo atsirado žala, *Wysočina Wind* Čekijos teismuose pareiškė Čekijos Respublikai ieškinį dėl žalos atlyginimo. Šiomis aplinkybėmis *Wysočina Wind* nurodė, kad Įstatymo dėl atliekų nuostata, kurioje numatyta, kad pareiga prisidėti prie finansavimo tenka fotovoltinių plokščių naudotojams, prieštarauja EEĮ atliekų direktyvos 13 straipsnio 1 daliai, pagal kurią ne elektros ir elektroninės įrangos naudotojams, o jos gamintojams nustatoma pareiga padengti išlaidas, susijusias su po 2005 m. rugpjūčio 13 d. rinkai pateiktos įrangos atliekų tvarkymu.

Kadangi *Wysočina Wind* ieškinys buvo patenkintas tiek pirmojoje, tiek apeliacinėje instancijose, Čekijos Respublika pateikė kasacinį skundą *Nejvyšší soud* (Aukščiausiasis Teismas, Čekijos Respublika).

Gavęs šio teismo prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas (didžioji kolegija), pirma, priėmė sprendimą dėl EEĮ atliekų direktyvos 13 straipsnio 1 dalies aiškinimo ir galiojimo ir, antra, patikslino valstybės narės atsakomybės už Sąjungos teisės pažeidimą, kiek tai susiję su direktyvos perkėlimu į nacionalinę teisę, atsiradimo sąlygas.

Teisingumo Teismo vertinimas

³⁵⁸ Šioje dalyje taip pat reikia išskirti šiuos sprendimus: 2022 m. liepos 14 d. Sprendimą **GSMB Invest** (C-128/20, [EU:C:2022:570](#)), 2022 m. liepos 14 d. Sprendimą **Volkswagen** (C-134/20, [EU:C:2022:571](#)) ir 2022 m. liepos 14 d. Sprendimą **Porsche Inter Auto ir Volkswagen** (C-145/20, [EU:C:2022:572](#)), jie aptariami XIII.3 dalyje „Motorinės transporto priemonės“; taip pat 2022 m. lapkričio 8 d. Sprendimą **Deutsche Umwelthilfe (Motorinių transporto priemonių tipo patvirtinimas)** (C-873/19, [EU:C:2022:857](#)), kuris aptariamas III.1 dalyje „Teisė į veiksmingą teisinę gynybą ir teisė kreiptis į nešališką teismą“.

³⁵⁹ *Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů* (Įstatymas Nr. 185/2001 dėl atliekų ir kai kurių kitų įstatymų pakeitimo) 37p straipsnis.

³⁶⁰ 2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/19/ES dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų (OL L 197, 2012, p. 38; toliau – EEĮ atliekų direktyva).

Remdamasis pažodiniu EEJ atliekų direktyvos aiškinimu Teisingumo Teismas patvirtino, pirma, kad fotovoltinės plokštės yra elektros ir elektroninė įranga, kaip tai suprantama pagal šią direktyvą, todėl pagal šios direktyvos 13 straipsnio 1 dalį šių plokščių, pateiktų rinkai nuo 2012 m. rugpjūčio 13 d., t. y. šios direktyvos įsigaliojimo dienos, atliekų tvarkymo išlaidos turi tekti minėtų plokščių gamintojams, o ne, kaip numatyta Čekijos teisės aktuose, jų naudotojams.

Antra, Teisingumo Teismas nagrinėjo EEJ atliekų direktyvos 13 straipsnio 1 dalies galiojimą tiek, kiek ši nuostata taikoma fotovoltinėms plokštėms, pateiktoms rinkai nuo 2005 m. rugpjūčio 13 d., t. y. anksčiau, nei įsigaliojo ši direktyva.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad nors pagal teisinio saugumo principą draudžiama taikyti naują teisės normą iki jos įsigaliojimo susiklosčiusiai situacijai, iš jo jurisprudencijos taip pat matyti, kad nauja teisės norma nedelsiant tampa taikytina būsimoms situacijoms, kuri susiklostė galiojant ankstesniam įstatymui, pasekmėms ir naujoms teisinėms situacijoms.

Taigi Teisingumo Teismas tikrino, ar EEJ atliekų direktyvos 13 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą teisės normos, pagal kurią gamintojai, o ne naudotojai, privalo užtikrinti fotovoltinių plokščių, pateiktų rinkai po 2005 m. rugpjūčio 13 d., atliekų tvarkymo išlaidų finansavimą, kai šios plokštės tapo arba taps atliekomis įsigaliojus direktyvai, taikymas gali daryti neigiamą poveikį iki jos įsigaliojimo susiklosčiusiai ar, priešingai, toks taikymas gali reguliuoti iki minėtos direktyvos įsigaliojimo susiklosčiusios situacijos būsimas pasekmes.

Kadangi pagal Sąjungos teisės aktus, galiojusius iki EEJ atliekų direktyvos priėmimo, valstybėms narėms buvo palikta galimybė pasirinkti, ar iš fotovoltinių plokščių susidariusių atliekų tvarkymo išlaidas padengia dabartinis arba ankstesnis atliekų turėtojas, ar fotovoltinių plokščių gamintojas arba platintojas, EEJ atliekų direktyva paveikė iki jos įsigaliojimo susiklosčiusias situacijas valstybėse narėse, kaip antai Čekijos Respublikoje, kurios nusprendė pareigą finansuoti šias išlaidas nustatyti ne šių plokščių gamintojams, o naudotojams.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas patikslino, kad nauja teisės norma, kuri taikoma anksčiau susiklosčiusioms situacijoms, negali būti laikoma atitinkančia teisės aktų negaliojimo atgal principą, nes ja *a posteriori* ir būdu, kurio negalima numatyti, pakeičiamas išlaidų, kurių atsiradimo nebegalima išvengti, paskirstymas. Šiuo atveju fotovoltinių plokščių gamintojai, projektuodami plokštes, negalėjo numatyti, kad vėliau jie turės užtikrinti su šių plokščių atliekų tvarkymu susijusių išlaidų finansavimą.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismas pripažino, kad EEJ atliekų direktyvos 13 straipsnio 1 dalis negalioja tiek, kiek pagal šią nuostatą gamintojai įpareigojami finansuoti fotovoltinių plokščių, pateiktų rinkai laikotarpiu nuo 2005 m. rugpjūčio 13 d. iki 2012 m. rugpjūčio 13 d., atliekų tvarkymo išlaidas.

Trečia, Teisingumo Teismas nurodė, kad tai, jog likus daugiau nei mėnesiui iki EEJ atliekų direktyvos priėmimo į įstatymą dėl atliekų įtraukta nuostata, kurioje numatyta fotovoltinių plokščių naudotojų pareiga mokėti mokesť, prieštaraujanti šiai direktyvai, savaime nereiškia, kad Čekijos Respublika pažeidė Sąjungos teisę, nes tai negali būti pripažinta dideliu trukdymu pasiekti direktyvoje numatytą rezultatą, kol minėta direktyva netampa Sąjungos teisės sudėtinė dalis.

2. Oro kokybė

2022 m. gruodžio 22 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Ministre de la Transition écologique ir Premier ministre (Valstybės atsakomybė už oro taršą) (C-61/21, EU:C:2022:1015)*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – Direktyvos 80/779/EEB, 85/203/EEB, 96/62/EB, 1999/30/EB ir 2008/50/EB – Oro kokybė – Mikrodalelių (KD₁₀) ir azoto dioksido (NO₂) ribinės vertės – Viršijimas – Oro kokybės planai – Žala, tariamai padaryta fiziniam asmeniui dėl oro kokybės pablogėjimo viršijus šias ribines vertes – Atitinkamos valstybės narės atsakomybė – Šios atsakomybės atsiradimo sąlygos – Reikalavimas, kad pažeista Sąjungos teisės norma būtų siekiama suteikti teises nukentėjusiems asmenims – Nebuvimas“

Skunde, pateiktame *Tribunal administratif de Cergy-Pontoise* (Seržy-Pontuazo administracinis teismas, Prancūzija), Paryžiaus aglomeracijoje gyvenantis JP, be kita ko, pareikalavo, kad Prancūzijos Respublika atlygintų žalą, patirtą pablogėjus sveikatai dėl šioje aglomeracijoje prastėjančios aplinkos oro kokybės. Aplinkos oro kokybė tapo prastesnė dėl to, kad viršytos Direktyvoje 2008/50 dėl aplinkos oro kokybės³⁶¹ nustatytos azoto dioksido (NO₂) ir mikrodalelių (KD₁₀) koncentracijos ribinės vertės, nes Prancūzijos valdžios institucijos neįvykdė įsipareigojimų pagal šios direktyvos 13³⁶² ir 23³⁶³ straipsnius.

JP ieškiny buvo atmestas iš esmės motyvuojant tuo, kad Direktyvos 2008/50 dėl aplinkos oro kokybės nuostatos, kuriomis jis rėmėsi, nesuteikia privatiems asmenims jokios teisės į žalą, patirtą dėl oro kokybės pablogėjimo, atlyginimą, todėl jis pateikė apeliacinį skundą *Cour administrative d'appel de Versailles* (Versalio apeliacinis administracinis teismas, Prancūzija).

Gavęs šio teismo prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) patikslino sąlygas, kuriomis valstybė narė gali būti laikoma atsakinga už žalą, padarytą asmeniui dėl pablogėjusio oro, kai viršijamos aplinkos ore esančių teršalų ribinės vertės.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Direktyva 2008/50 dėl aplinkos oro kokybės, kuria rėmėsi JP, įsigaliojo 2008 m. birželio 11 d., t. y. iš dalies po to, kai buvo padaryta tariama žala jo sveikatai, kuri prasidėjo atsirasti 2003 m. Taigi, jis manė, kad siekiant išnagrinėti galimą Prancūzijos Respublikos atsakomybę už nagrinėjamą žalą tikslinga atsižvelgti ne tik į atitinkamas šios direktyvos, bet ir į ankstesnių direktyvų nuostatas³⁶⁴, kuriose numatyti analogiški reikalavimai.

Toliau Teisingumo Teismas priminė, kad valstybės atsakomybė privatiems asmenims siejama su trijų kumuliacinių sąlygų įvykdymu, t. y. su tuo, kad pažeista Sąjungos teisės norma jiems suteikiamos

³⁶¹ 2008 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/50/EB dėl aplinkos oro kokybės ir švaresnio oro Europoje (OL L 152, 2008, p. 1).

³⁶² Pagal šios direktyvos 13 straipsnio 1 dalį „valstybės narės užtikrina, kad visose jų zonose ir aglomeracijose sieros dioksido, KD₁₀, švino ir anglies monoksido lygiai aplinkos ore neviršytų XI priede nustatytų ribinių verčių“, o „XI priede nustatytos azoto dioksido ir benzeno ribinės vertės negali būti viršijamos nuo tame priede nustatytų datų“.

³⁶³ Pagal tos pačios direktyvos 23 straipsnio 1 dalį, „[k]ai tam tikrose zonose arba aglomeracijose teršalų lygis aplinkos ore kiekvienu atveju viršija ribinę arba siektiną vertę bei atitinkamą leistiną nukrypimo dydį, valstybės narės užtikrina, kad toms zonoms ir aglomeracijoms būtų parengti oro kokybės planai, kad būtų pasiektos atitinkamos XI ir XIV prieduose nustatytos ribinės vertės arba siektinos vertės“.

³⁶⁴ Tai yra 1980 m. liepos 15 d. Tarybos direktyvos 80/779/EEB dėl oro kokybės ribinių verčių ir orientacinių verčių sieros dioksidui ir suspenduotoms dalelėms (OL L 229, 1980, p. 30; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 142) 3 ir 7 straipsniai, 1985 m. kovo 7 d. Tarybos direktyvos 85/203/EEB dėl azoto dioksidui nustatytų oro kokybės normų (OL L 87, 1985, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 239) 3 ir 7 straipsniai, 1996 m. rugsėjo 27 d. Tarybos direktyvos 96/62/EB dėl aplinkos oro kokybės vertinimo ir valdymo (OL L 296, 1996, p. 55; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 3 t., p. 95) 7 ir 8 straipsniai, 1999 m. balandžio 22 d. Tarybos direktyvos 1999/30/EB dėl sieros dioksido, azoto dioksido, azoto oksidų, kietųjų dalelių ir švino ribinių verčių aplinkos ore (OL L 163, 1999, p. 41; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 4 t., p. 164) 4 straipsnio 1 dalis ir 5 straipsnio 1 dalis.

teisės, kad šios normos pažeidimas yra pakankamai sunkus ir kad egzistuoja tiesioginis priežastinis ryšys tarp šio pažeidimo ir tų asmenų patirtos žalos.

Kalbant apie pirmąją sąlygą, t. y. kad pažeista norma suteikiamos teisės asmenims, reikia pažymėti, kad šios teisės atsiranda ne tik tada, kai jos aiškiai priskirtos Sąjungos teisės nuostatomis, bet ir dėl pozityvių ar negatyvių pareigų, kurias šios nuostatos aiškiai nustato tiek asmenims, tiek valstybėms narėms ar Sąjungos institucijoms. Valstybės narės tokių įsipareigojimų neįvykdymas gali trukdyti naudotis teisėmis, kurios netiesiogiai suteikiamos asmenims pagal atitinkamas nuostatas, ir taip pakeisti teisinę padėtį, kurią šiomis nuostatomis siekiama jiems sukurti. Dėl šios priežasties, siekiant visiškai šių taisyklių veiksmingumo ir jomis suteikiamų teisių apsaugos, reikia, kad asmenys turėtų galimybę pasinaudoti teisių gynimo priemonėmis, neatsižvelgiant į tai, ar atitinkamos nuostatos yra tiesioginio veikimo, nes toks statusas pats savaime nėra nei būtinas, nei pakankamas, kad būtų tenkinama pirmoji sąlyga.

Šiuo atveju Direktyvos 2008/50 dėl aplinkos oro kokybės 13 straipsnio 1 dalis ir 23 straipsnio 1 dalis, kaip ir panašios ankstesnių direktyvų nuostatos, iš esmės įpareigoja valstybes nares užtikrinti, kad aplinkos oro kokybė, visų pirma NO₂ ir KD₁₀, atitinkamose jų teritorijose nuo tam tikrų datų neviršytų šiose direktyvose nustatytų ribinių verčių, ir numatyti tinkamas priemones, skirtas bet kokiam šių verčių viršijimui ištaisyti, visų pirma pagal oro kokybės planus. Vadinasi, šiose nuostatose numatyti gana aiškūs ir tikslūs įpareigojimai valstybėms narėms užtikrinti konkretų rezultatą. Tačiau šiomis pareigomis siekiama bendro tikslo – apsaugoti žmonių sveikatą ir aplinką apskritai – ir jos negali būti laikomos netiesiogiai suteikiančiomis asmenims teisėmis, dėl kurių pažeidimo valstybė narė galėtų būti atsakinga už jiems padarytą žalą. Todėl pirmoji iš trijų valstybės atsakomybės atsiradimo sąlygų, kurios yra kumuliacinės, nėra įvykdyta.

Šios išvados negali pakeisti tai, kad pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją asmenys turi teisę reikalauti, prireikus pareikšdami ieškinį kompetentingame teisme, kad nacionalinės valdžios institucijos patvirtintų oro kokybės planą, jei viršijamos Direktyvoje 2008/50 ir ankstesnėse direktyvose nurodytos ribinės vertės. Ši teisė, visų pirma kylanti iš Sąjungos teisės veiksmingumo principo, prie kurio atitinkami asmenys dėl savo konkrečios padėties gali prisidėti inicijuodami administracines ar teismines procedūras, nereiškia, kad iš Direktyvos 2008/50 13 straipsnio 1 dalies ir 23 straipsnio 1 dalies bei iš analogiškų ankstesnių direktyvų nuostatų kylančiais įpareigojimais atitinkamiems asmenims suteikiamos individualios teisės, kaip tai suprantama pagal pirmąją iš minėtų trijų sąlygų.

Atsižvelgdamas į visa tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad Direktyvos 2008/50 dėl aplinkos oro kokybės 13 straipsnio 1 dalį ir 23 straipsnio 1 dalį ir analogiškas ankstesnių direktyvų nuostatas reikia aiškinti taip: jomis nesuteikiama privatiems asmenims individualių teisių, dėl kurių jie galėtų reikalauti iš valstybės narės atlyginti žalą, remdamiesi valstybės atsakomybės už žalą, padarytą privatiems asmenims dėl Sąjungos teisės pažeidimų, principu.

2 dalis – Bendrasis Teismas

I. Sąjungos teisme vykstantys procesai

1. Atvejis, kai atstovauja advokatas, turintis teisę verstis advokato praktika tik Jungtinės Karalystės teismuose

2022 m. birželio 20 d. Nutartis *Natixis* / Komisija (T-449/21, [EU:T:2022:394](#))

„Ieškinys dėl panaikinimo – Atskirasis procesinis klausimas – Advokato, turinčio teisę verstis advokato praktika tik Jungtinės Karalystės teismuose vienu iš Susitarimo dėl Jungtinės Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos 91 straipsnio 2 dalyje išsamiai išvardytų atvejų, nebuvimas – Advokato, turinčio teisę verstis advokato praktika valstybės narės ar kitos valstybės, EEE susitarimo šalies, teisme, nebuvimas – Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 19 straipsnis“

2021 m. liepos 30 d. bendrovė *Natixis* pareiškė ieškinį dėl 2021 m. gegužės 20 d. Europos Komisijos sprendimo dėl procedūros pagal SESV 101 straipsnį ir Europos ekonominės erdvės susitarimo³⁶⁵ 53 straipsnį, kiek šis sprendimas susijęs su šia bendrove, panaikinimo. Ieškovė nurodė, kad jai atstovauja, be kita ko, du baristeriai ir du solisitoriai, turintys teisę verstis advokato praktika Jungtinės Karalystės teismuose.

Susitarime dėl Jungtinės Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos³⁶⁶ buvo numatytas pereinamasis laikotarpis, pasibaigęs 2020 m. gruodžio 31 d.

Savo nutartimi Bendrasis Teismas atmetė ieškovės prašymą pripažinti baristerį ir solisitorių jos atstovais. Šioje byloje Bendrasis Teismas išnagrinėjo įvairius teisės aktus ir nuostatas, į kuriuos reikia atsižvelgti siekiant nustatyti, ar advokatas, turintis teisę verstis advokato praktika tik Jungtinės Karalystės teismuose, gali atstovauti bylos šaliai Bendrajame Teisme.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, Bendrasis Teismas priminė, kad pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 19 straipsnio trečią ir ketvirtą pastraipas bylos šaliai Sąjungos teismuose atstovauti arba teisinę pagalbą teikti gali tik advokatas, turintis teisę verstis advokato praktika valstybės narės ar kitos valstybės, kuri yra EEE susitarimo šalis, teisme³⁶⁷. Vis dėlto, kiek tai susiję su konkrečiu advokatu, turinčiu teisę verstis advokato praktika Jungtinės Karalystės teismuose, atveju, iš pradžių reikia atsižvelgti į galimai reikšmingas Jungtinę Karalystę ir Sąjungą saistančių tarptautinių susitarimų, t. y. Susitarimo dėl išstojimo ir Prekybos ir bendradarbiavimo susitarimo³⁶⁸, nuostatas.

³⁶⁵ Europos ekonominės erdvės susitarimas (OL L 1, 1994, p. 3; toliau – EEE susitarimas).

³⁶⁶ Susitarimas dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos (OL L 29, 2020, p. 7; toliau – Susitarimas dėl išstojimo).

³⁶⁷ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 19 straipsnio ketvirta pastraipa.

³⁶⁸ Europos Sąjungos bei Europos atominės energijos bendrijos ir Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės prekybos ir bendradarbiavimo susitarimas (OL L 149, 2021, p. 10; toliau – Prekybos ir bendradarbiavimo susitarimas).

Šiuo klausimu Susitarime dėl išstojimo išsamiai išvardyti atvejai, kai advokatas, turintis teisę verstis advokato praktika Jungtinės Karalystės teismuose, gali atstovauti bylos šaliai Sąjungos teismuose arba jai teikti pagalbą³⁶⁹. Atsižvelgiant į dabartinį Teisingumo Teismo ir Bendrojo Teismo jurisdikcijos padalijimą, toks advokatas, kuris 2020 m. gruodžio 31 d. atstovavo bylos šaliai, gali toliau jai atstovauti arba teikti pagalbą nagrinėjant Bendrajame Teisme pareikštą ieškinį³⁷⁰. Toks advokatas taip pat gali atstovauti arba teikti pagalbą bylos šaliai Bendrajame Teisme nagrinėjant ieškinius dėl iki 2020 m. gruodžio 31 d. Sąjungos institucijų, įstaigų ir organų priimtų sprendimų, skirtų Jungtinei Karalystei arba Jungtinėje Karalystėje gyvenantiems ar įsisteigusiems fiziniams ir juridiniams asmenims, panaikinimo³⁷¹. Tas pats pasakytina apie tokius sprendimus, priimtus po 2020 m. gruodžio 31 d., be kita ko, pagal procedūras, pradėtas iki 2020 m. gruodžio 31 d. taikant SESV 101 ar 102 straipsnius, ir skirtus Jungtinei Karalystei arba Jungtinėje Karalystėje gyvenantiems ar įsisteigusiems fiziniams ir juridiniams asmenims. Galiausiai advokatas, turintis teisę verstis advokato praktika Jungtinės Karalystės teismuose, gali atstovauti šiai valstybei arba teikti jai pagalbą Bendrojo Teismo³⁷² nagrinėjamosiose bylose, į kurias ta valstybė nusprendė įstoti³⁷³.

Nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas konstatavo, kad šis ieškinyš neatitinka nė vieno iš minėtų Susitarime dėl išstojimo išsamiai išvardytų atvejų. Ieškovė yra pagal Prancūzijos teisę šioje valstybėje įsteigta bendrovė. Šiuo aspektu neturi reikšmės tai, kad kiti asmenys, kuriems skirtas ginčijamas sprendimas, yra įsteigti Jungtinėje Karalystėje. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas priminė, kad pagal suformuotą jurisprudenciją Komisijos sprendimas, priimtas remiantis SESV 101 straipsniu, nors ir priimtas bei paskelbtas kaip vienas sprendimas, laikytinas kelių individualių sprendimų, kuriuose dėl kiekvienos bendrovės adresatės konstatuojamas teisės pažeidimo ar pažeidimų padarymas ir prireikus skiriama bauda, junginiu. Be to, kiek tai susiję su ieškovės teiginiu, kad ji Jungtinėje Karalystėje yra „įsteigta“ kaip „overseas company“ (užsienio bendrovė), pažymėtina, kad iš jos pateiktų dokumentų matyti, jog ji šioje valstybėje yra tik įregistruota, o ne įsteigta. Bendrasis Teismas taip pat pažymėjo, kad pagal Susitarimą dėl išstojimo³⁷⁴ advokatams, turintiems teisę verstis advokato praktika Jungtinės Karalystės teismuose, pripažįstama teisė atstovauti arba teikti pagalbą taikoma tik vykstant administracinėms procedūroms³⁷⁵, išskyrus galimą vėlesnį teismo procesą³⁷⁶.

Antra, Bendrasis Teismas nurodė, kad ieškovė taip pat negali remtis Sąjungos ir Jungtinės Karalystės sudarytu Prekybos ir bendradarbiavimo susitarimu. Šiame susitarime nenumatyta³⁷⁷, kad jo šalis savo teritorijoje leidžia kitos šio susitarimo šalies advokatui teikti teisinės paslaugas, susijusias su Sąjungos teise, įskaitant SESV 101 straipsnį, arba teikti teisinio atstovavimo paslaugas, be kita ko, to susitarimo šalies teismuose ir kitose tinkamai įsteigtose oficialiose teisminėse institucijose, tarp jų – Bendrajame Teisme.

³⁶⁹ Kartu nagrinėjami Susitarimo dėl išstojimo 87, 90–92 ir 95 straipsniai.

³⁷⁰ Pagal Susitarimo dėl išstojimo 91 straipsnio 1 dalį.

³⁷¹ Pagal Susitarimo dėl išstojimo 91 straipsnio 2 dalies pirmą sakinį, siejamą su šio susitarimo 95 straipsnio 1 ir 3 dalimis.

³⁷² Pagal Susitarimo dėl išstojimo 91 straipsnio 2 dalies antrą sakinį, siejamą su 90 straipsniu.

³⁷³ Pagal Susitarimo dėl išstojimo 90 straipsnio 2 dalies c punktą.

³⁷⁴ Susitarimo dėl išstojimo 94 straipsnio 2 dalis.

³⁷⁵ Numatyta Susitarimo dėl išstojimo 92 ir 93 straipsniuose.

³⁷⁶ Numatyta Susitarimo dėl išstojimo 91 straipsnyje.

³⁷⁷ Prekybos ir bendradarbiavimo susitarimo 193 straipsnio a ir g punktai.

Galiausiai, trečia, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad ieškinys buvo pareikštas 2021 m. liepos 30 d., t. y. 2020 m. gruodžio 31 d. pasibaigus pereinamajam laikotarpiui, per kurį Sąjungos teisė toliau buvo taikoma Jungtinei Karalystei ir jos teritorijoje, nepaisant jos trečiosios valstybės statuso. Taigi klausimas, ar advokatai, turintys teisę verstis advokato praktika tik Jungtinės Karalystės teismuose, kuriuos nurodė ieškovė, turi būti laikomi turinčiais teisę verstis advokato praktika valstybės narės ar kitos valstybės, EEE susitarimo šalies, teisme³⁷⁸, nebegali būti nagrinėjamas atsižvelgiant į Sąjungos teisės nuostatas ar aktus³⁷⁹. Todėl šį klausimą reikia išnagrinėti atsižvelgiant į konkrečius valstybės narės teisės aktus, pagal kuriuos šiems advokatams vienašališkai suteikiama teisė verstis advokato praktika jos teismuose; vis dėlto nagrinėjamu atveju Prancūzijoje nėra tokių teisės aktų.

2. Ieškinys dėl nesutartinės atsakomybės

2022 m. vasario 23 d. Sprendimas *United Parcel Service / Komisija* (T-834/17, [EU:T:2022:84](#))

„Deliktinė atsakomybė – Konkurencija – Tarptautinio skubaus smulkių siuntinių pristatymo EEE paslaugų rinkos – Koncentracija – Sprendimas, kuriuo koncentracija pripažinta nesuderinama su vidaus rinka – To sprendimo panaikinimas Bendrojo Teismo sprendimu – Teisė į gynybą – Pakankamai aiškus teisės normos, suteikiančios teisių privatiems asmenims, pažeidimas – Priežastinis ryšys“

2013 m. sausio 30 d. sprendimu (toliau – ginčijamas sprendimas)³⁸⁰ Europos Komisija koncentraciją, apie kurią pranešta, tarp *United Parcel Service, Inc.* (toliau – UPS) ir *TNT Express NV* (toliau – TNT), dviejų įmonių, veikiančių tarptautinio skubaus smulkių siuntų pristatymo paslaugų rinkose, pripažino nesuderinama su vidaus rinka.

Viešai pranešusi, kad atsisako koncentracijos, UPS kreipėsi į Bendrąjį Teismą su ieškiniu dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo. 2017 m. kovo 7 d. sprendimu³⁸¹ Bendrasis Teismas patenkino šį ieškinį, o 2019 m. sausio 16 d. sprendimu³⁸² Teisingumo Teismas atmetė dėl šio Bendrojo Teismo sprendimo Komisijos pateiktą apeliacinį skundą.

Tuo metu Komisija TNT ir *FedEx Corp.* (toliau – *FedEx*), kuri yra UPS konkurentė, koncentraciją, apie kurią pranešta, pripažino suderinama su vidaus rinka³⁸³.

³⁷⁸ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 19 straipsnio ketvirta pastraipa.

³⁷⁹ Įskaitant tuos, kurie taikomi advokato profesijai, pavyzdžiui, 1998 m. vasario 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/5/EB, skirta padėti teisininkams verstis nuolatine advokato praktika kitoje valstybėje narėje nei ta, kurioje buvo įgyta kvalifikacija (OL L 77, 1998, p. 36; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 3 t., p. 83), arba net 1977 m. kovo 22 d. Tarybos direktyva 77/249/EEB, skirta padėti advokatams veiksmingai naudotis laisve teikti paslaugas (OL L 78, 1977, p. 17; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 1 t., p. 52).

³⁸⁰ Sprendimas C(2013) 431, kuriuo koncentracija pripažįstama nesuderinama su vidaus rinka ir EEE susitarimo veikimu (byla COMP/M.6570 – *UPS / TNT Express*).

³⁸¹ 2017 m. kovo 7 d. Sprendimas *United Parcel Service / Komisija* (T-194/13, [EU:T:2017:144](#)).

³⁸² 2019 m. sausio 16 d. Sprendimas *Komisija / United Parcel Service* (C-265/17 P, [EU:C:2019:23](#)).

³⁸³ 2016 m. sausio 8 d. sprendimas, kuriuo koncentracija pripažįstama suderinama su vidaus rinka ir EEE susitarimo veikimu (byla M.7630 – *FedEx / TNT Express*) ir kurio santrauka paskelbta *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* (OL C 450, 2016, p. 12).

2017 m. pabaigoje UPS pareiškė Komisijai ieškinį dėl žalos atlyginimo, prašydama atlyginti ekonominę žalą, tariamai patirtą dėl ginčijamo sprendimo³⁸⁴ neteisėtumo. Be to, 2018 m. ieškinį dėl žalos atlyginimo pareiškė ir bendrovės *ASL Aviation Holdings DAC* ir *ASL Airlines Ltd* (Airija) (toliau kartu – bendrovės ASL), kurios prieš priimant ginčijamą sprendimą su TNT buvo sudariusios komercinius susitarimus, turėjusius būti vykdomus, kai bus patvirtinta UPS ir TNT koncentracija³⁸⁵.

Šiuos du ieškinius dėl žalos atlyginimo Bendrojo Teismo septintoji išplėstinė kolegija atmetė.

Bendrojo Teismo vertinimas

- **UPS pareikšto ieškinio dėl žalos atlyginimo atmetimas (byla T-834/17)**

Ieškinyje dėl žalos atlyginimo UPS teigė, kad priimdama ginčijamą sprendimą Komisija padarė pakankamai aiškių Sąjungos teisės pažeidimų, dėl kurių gali kilti Sąjungos deliktinė atsakomybė. UPS teigimu, Komisija, pirma, per administracinę procedūrą pažeidė jos procesines teises, antra, pažeidė pareigą motyvuoti ir, trečia, padarė klaidų, susijusių su koncentracijos, apie kurią pranešta, vertinimu iš esmės.

Iš pradžių Bendrasis Teismas priminė, jog tam, kad kiltų Sąjungos deliktinė atsakomybė, turi būti įvykdytos trys kumuliacinės sąlygos, t. y. pakankamai aiškiai pažeista teisės norma, suteikianti teisių privatiems asmenims, žala turi būti reali ir turi egzistuoti tiesioginis priežastinis ryšys tarp pažeidimo ir padarytos žalos.

Pirma, kiek tai susiję su tariamu UPS procesinių teisių nepaisymu per administracinę procedūrą, viena vertus, UPS kaltino Komisiją tuo, kad ši nepateikė nei galutinės ekonometrinio modelio, kuriuo remiantis buvo analizuojamas koncentracijos, apie kurią pranešta, poveikis kainoms, versijos, nei našumo padidėjimo, kurį lemia ši koncentracija, vertinimo kriterijų. Kita vertus, UPS manė, kad Komisija pažeidė jos teisę susipažinti su *FedEx* per administracinę procedūrą pateikta informacija.

Kiek tai susiję su tuo, kad nebuvo pateikta Komisijos naudota galutinė ekonometrinio modelio versija, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad pagal taikytinus teisės aktus Komisija privalėjo pateikti šią versiją UPS. Kadangi šiuo klausimu Komisija turėjo labai nedidelę diskreciją ar net jos visai neturėjo, nepateikdama šio modelio UPS ji padarė pakankamai aiškių šios bendrovės teisės į gynybą pažeidimą. Be to, atsižvelgiant į jurisprudenciją teisės į gynybą užtikrinimo srityje ir 2019 m. sausio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimą, šio UPS teisės pažeidimo nebuvo galima pateisinti tariamai nepakankamu Sąjungos teisės aiškumu, priešingai, nei teigė Komisija.

Bendrasis Teismas taip pat atmetė Komisijos gynybos argumentą, susijusį su tuo, kad iki galutinio ekonometrinio modelio suderinimo buvo daug kartų diskutuota su UPS. Neperduodama galutinės ekonometrinio modelio versijos Komisija ne tik atsilaisvino nuo procesinio suvaržymo, kuris skirtas užtikrinti Sąjungos koncentracijų kontrolės procedūros teisėtumui ir teisingumui, bet ir sukūrė UPS padėtį, dėl kurios ši negalėjo suprasti dalies ginčijamo sprendimo motyvų.

Kita vertus, kalbėdamas apie tai, kad UPS nebuvo informuota apie našumo padidėjimo, kurį lemia koncentracija, apie kurią pranešta, vertinimo kriterijus, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad nė viena Sąjungos teisės nuostata, taikoma koncentracijų kontrolei, neįpareigoja Komisijos iš anksto abstrakčiai apibrėžti konkrečių kriterijų, kuriais remiantis pripažįstama, kad našumo padidėjimas gali

³⁸⁴ Byla *United Parcel Service / Komisija*, T-834/17.

³⁸⁵ Byla *ASL Aviation Holdings ir ASL Airlines (Airija) / Komisija*, T-540/18.

būti laikomas patikrinamu. Tokiomis aplinkybėmis UPS argumentas, kuriuo siekiama įrodyti, kad Komisija privalėjo ją informuoti apie konkrečius kriterijus ir įrodomąją galią, kuriuos ji ketino taikyti siekdama nustatyti, ar kiekvieną nurodytą našumo padidėjimo atvejį galima patikrinti, yra nepagrįstas.

Be to, Bendrasis Teismas atmetė argumentą, kad Komisija pažeidė UPS teisę susipažinti su tam tikrais dokumentais, kuriuos *FedEx* Komisijai pateikė per administracinę procedūrą. Iš tiesų, kadangi UPS laiku ir laikydamosi taikytinuose teisės aktuose nustatytų reikalavimų nepasinaudojo teise susipažinti su dokumentais (nesikreipė į bylas nagrinėjantį pareigūną), ji neįvykdė dėl šios teisės pažeidimo tariamai atsiradusios žalos atlyginimo sąlygų.

Antra, dėl tariamo Komisijos pareigos motyvuoti pažeidimo Bendrasis Teismas priminė, kad nepakankamas Sąjungos teisės akto motyvavimas iš esmės savaime nereiškia, kad kyla Sąjungos atsakomybė.

Trečia, dėl UPS argumento, susijusio su klaidomis, padarytomis vertinant koncentracijos, apie kurią pranešta, esmę, Bendrasis Teismas patvirtino, kad Komisija padarė tam tikrų klaidų, tačiau pažymėjo, jog tai nėra pakankamai aiškūs Sąjungos teisės pažeidimai, dėl kurių galėtų kilti Sąjungos deliktinė atsakomybė. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad nors Komisija, nesilaikydama savo pačios taisyklių (Geriausios praktikos, susijusios su ekonominių įrodymų pateikimu), naudojo ekonometrinių modelių, kuris gerokai nukrypsta nuo įprastos ekonominės praktikos, ji turėjo didelę diskreciją apibrėžti šį modelį. Be to, atlikdama koncentracijos, apie kurią pranešta, poveikio analizę Komisija rėmėsi ne tik šiuo ekonometrinio modeliu, bet ir bendra atitinkamos rinkos ypatybių analize, parodančia minėtos rinkos pobūdį ir ypatybes, taip pat planuojamos koncentracijos pasekmes.

Galiausiai Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad UPS neįrodė akivaizdžių ir didelių klaidų, padarytų vertinant galimybę patikrinti našumo padidėjimą ar *FedEx* konkurencinę padėtį pagal koncentracijos projektą, ir nepateikė įrodymų, galinčių patvirtinti, kad buvo skirtingai vertinamas sprendimas dėl *FedEx* ir TNT koncentracijos ir ginčijamas sprendimas.

Konstatavęs, kad pakankamai aiškų UPS procesinių teisių pažeidimą per administracinę procedūrą sudarė tik tai, kad nebuvo pranešta apie paskutinę ekonometrinio modelio, kurį Komisija naudojo nagrinėdama koncentracijos, apie kurią pranešta, poveikį kainoms, versiją, toliau Bendrasis Teismas nagrinėjo tiesioginio priežastinio ryšio tarp šio pažeidimo ir UPS nurodytos žalos egzistavimą, t. y. pirma, išlaidas, susijusias su jos dalyvavimu *FedEx* ir TNT koncentracijos, apie kurią pranešta, kontrolės procedūroje, antra, TNT mokėtiną kompensaciją už su TNT sudarytos susijungimo sutarties nutraukimą ir, trečia, prarastą pelną dėl galimybės įvykdyti susijungimo sutartį nebuvimo.

Pirmiausia dėl išlaidų, susijusių su UPS dalyvavimu *FedEx* ir TNT koncentracijos, apie kurią pranešta, kontrolės procedūroje Bendrasis Teismas konstatavo, kad šį dalyvavimą akivaizdžiai lėmė pačios UPS pasirinkimas. UPS procesinių teisių pažeidimas per jos ir TNT koncentracijos kontrolės procedūrą negali būti laikomas lemiamu išlaidų, susijusių su jos dalyvavimu *FedEx* ir TNT koncentracijos kontrolės procedūroje, priežastimi. Be to, atsižvelgiant į tai, kad TNT mokėtiną kompensaciją dėl sutarties nutraukimo lėmė sutartinis įsipareigojimas, nustatytas UPS ir TNT sudarytoje susijungimo sutartyje, ginčijamame sprendime padaryti pažeidimai negali būti lemiami šios kompensacijos mokėjimo TNT priežastis.

Galiausiai, kiek tai susiję su tariamai UPS prarastu pelnu, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad negalima preziumuoti, jog, nesant UPS procesinių teisių pažeidimo per jos ir TNT koncentracijos kontrolės procedūrą, ši koncentracija būtų pripažinta suderinama su vidaus rinka. Beje, UPS nepateikė įrodymų, kuriais remdamasis Bendrasis Teismas galėtų padaryti išvadą, kad, nesant šio pažeidimo, Komisija būtų pripažinusi šią koncentraciją suderinama su vidaus rinka. Be to, UPS atsisakius numatomos koncentracijos po to, kai buvo paskelbtas ginčijamas sprendimas, buvo nutrauktas bet koks tiesioginis priežastinis ryšys tarp konstatuoto pažeidimo ir nurodytos žalos.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Bendrasis Teismas padarė išvadą, jog UPS neįrodė, kad jos procesinių teisių pažeidimas per jos ir TNT koncentracijos kontrolės procedūrą buvo lemiamą nurodytos žalos priežastis. Taigi jis atmetė visą jos ieškinį dėl žalos atlyginimo.

- **Bendrovių ASL pateikto ieškinio dėl žalos atlyginimo atmetimas (byla T-540/18)**

Bendrovių ASL pareikštu ieškiniu dėl žalos atlyginimo buvo prašoma kompensuoti tariamai prarastą pelną, nes dėl ginčijamo sprendimo nebuvo įmanoma įvykdyti su TNT sudarytų komercinių susitarimų. Grįsdamos šį prašymą bendrovės ASL rėmėsi tuo, kad Komisija pažeidė jų ir UPS pagrindines teises, taip pat tuo, kad vertindama UPS ir TNT koncentraciją, apie kurią pranešta, Komisija padarė rimtų ir akivaizdžių klaidų.

Pirma, Bendrasis Teismas konstatavo, kad bendrovės ASL negali kaip savo prašymo atlyginti žalą pagrindu remtis tuo, kad buvo pažeista UPS teisė į gynybą per jos ir TNT koncentracijos kontrolės procedūrą. Pagal Bendrojo Teismo suformuotą jurisprudenciją teisės normos, kuria remiamasi grindžiant ieškinį dėl žalos atlyginimo, teikiama apsauga turi būti veiksminga, kiek tai susiję su ja besiremiančiu asmeniu, todėl šis asmuo turi būti vienas iš asmenų, kuriems nagrinėjama norma suteikia teisių.

Antra, Bendrasis Teismas atmetė kaip nepagrįstą bendrovių ASL argumentą, susijusį su tuo, kad per UPS ir TNT koncentracijos kontrolės procedūrą Komisija pažeidė jų pagrindines teises, visų pirma teisę į gerą administravimą, įtvirtintą Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 41 straipsnyje. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo: kadangi bendrovės ASL pačios nusprendė nedalyvauti šioje procedūroje, jos neturėjo pagrindo remtis tuo, kad per šią procedūrą Komisija tariamai pažeidė jų pagrindines teises.

Trečia, Bendrasis Teismas kaip nepriimtina atmetė pagrindą, susijusį su Komisijos padarytomis rimtomis ir akivaizdžiomis klaidomis vertinant UPS ir TNT koncentraciją, nes bendrovės ASL šiuo klausimu tik nurodė ieškinį, kurį UPS pareiškė byloje T-834/17.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Bendrasis Teismas, konstatavęs, kad bendrovės ASL neįrodė, jog ginčijamame sprendime buvo padaryta pakankamai aiškių Sąjungos teisės pažeidimų, atmetė jų ieškinį kaip nepagrįstą.

3. Sutartiniai ginčai

2022 m. liepos 13 d. Sprendimas JF / EUCAP Somalia (T-194/20, [EU:T:2022:454](#))

„Arbitražinė išlyga – Tarptautinis „EUCAP Somalia“ sutartininkas – Bendros užsienio ir saugumo politikos misija – Darbo sutarties nepratęsimas Jungtinei Karalystei išstojus iš Sąjungos – Teisė būti išklausytam – Vienodas požiūris – Nediskriminavimas dėl pilietybės – Pereinamasis laikotarpis, numatytas susitarime dėl Jungtinės Karalystės išstojimo iš Sąjungos – Ieškinys dėl panaikinimo – Ieškinys dėl žalos atlyginimo – Nuo sutarties neatskiriami aktai – Nepriimtinumai“

Ieškovas JF, Jungtinės Karalystės pilietis, su *EUCAP Somalia*, Europos Sąjungos misija, kurios tikslas – padėti Somaliui stiprinti jūrų saugumo pajėgumus³⁸⁶, pasirašė kelias paeiliui sudarytas terminuotas darbo sutartis, pagal kurias jis buvo įdarbintas kaip tarptautinis sutartininkas.

Paskutinėje jo darbo sutartyje, kuri baigėsi 2020 m. sausio 31 d., numatyta, kad ji gali būti nutraukta pirma laiko, jei Jungtinė Karalystė nebebūtų Europos Sąjungos narė.

2020 m. sausio 18 d. raštu *EUCAP Somalia* misijos vadovas pranešė Jungtinės Karalystės pilietybę turintiems tarptautiniams sutartininkams, įskaitant ieškovą, kad dėl galimo Jungtinės Karalystės išstojimo iš Sąjungos 2020 m. sausio 31 d. jų darbo sutartys baigsis tą dieną. Vėliau 2020 m. sausio 29 d. raštu jis patvirtino JF, kad jo sutartis nebus pratęsta ir baigsis 2020 m. sausio 31 d., Jungtinei Karalystei išstojus iš Sąjungos.

Savo ieškiniu JF, remdamasis SESV 263 ir 268 straipsniais, prašė panaikinti 2020 m. sausio 18 d. raštą ir 2020 m. sausio 29 d. raštą (toliau kartu – ginčijami aktai) ir atlyginti žalą, kurią jis patyrė dėl šių aktų, pagal *EUCAP Somalia* deliktinę atsakomybę; nepatenkinus šio reikalavimo – remiantis SESV 272 straipsniu pripažinti ginčijamus aktus neteisėtais, o patirtą žalą atlyginti pagal šios misijos sutartinę atsakomybę.

Išplėstinės kolegijos sprendimu Bendrasis Teismas atmetė visą JF pareikštą ieškinį. Šiuo atveju jis papildė jurisprudenciją, be kita ko, spręsdamas dėl ieškinio priimtumo ir pobūdžio, taip pat dėl galimybės tam tikromis aplinkybėmis nenustatyti nacionalinės teisės, taikytinos ginčui dėl sutarties išspręsti. Jis taip pat nagrinėjo pagrindus, grindžiamus Sąjungos teisės pažeidimais nagrinėjant tokį sutartinį ginčą, ir nurodė, kaip šiuo atveju taikomas nediskriminavimo dėl pilietybės principas.

Bendrojo Teismo vertinimas

Kiek tai susiję su ieškinio priimtumu, pirma, Bendrasis Teismas atmetė kaip nepriimtą SESV 263 straipsniu grindžiamą prašymą panaikinti ginčijamus aktus. Šiuo klausimu jis visų pirma pažymėjo, kad *EUCAP Somalia* tarptautinio personalo įdarbinimo sąlygos ir teisės bei pareigos apibrėžiamos sutartyje, todėl ieškovo ir *EUCAP Somalia* darbo santykiai buvo sutartinio pobūdžio. Bendrasis Teismas taip pat konstatavo, kad ginčijamais aktais *EUCAP Somalia* misijos vadovas patvirtino ieškovui jo sutartyje numatytą jos pabaigos datą Jungtinei Karalystei išstojus iš Sąjungos; šis išstojimas buvo sutarties nutraukimo sutartinis pagrindas. Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad tokiais aktais nesiekama sukelti privalomų teisinių pasekmių, nesusijusių su sutartiniais santykiais, saistančiais ieškovą ir *EUCAP Somalia*, dėl kurių ji naudojasi viešosios valdžios prerogatyvomis. Taigi šie aktai yra sutartinio pobūdžio ir jų negalima prašyti panaikinti remiantis SESV 263 straipsniu.

Antra, Bendrasis Teismas kaip nepriimtą atmetė SESV 268 straipsniu grindžiamą prašymą atlyginti žalą, susijusį su Sąjungos deliktine atsakomybe už *EUCAP Somalia* veiksmus. Egzistuoja šio prašymo tikrasis sutartinis kontekstas, taigi šis prašymas patenka į Sąjungos sutartinės atsakomybės sritį.

Trečia, Bendrasis Teismas pripažino ieškinį priimtinu tiek, kiek jis papildomai grindžiamas SESV 272 straipsniu. Jis patikslino, kad grįsdamas savo prašymus pagal šią nuostatą ieškovas remiasi normomis, kurių Sąjungos administracija privalo laikytis esant sutartiniais santykiams, nes jis pateikia pagrindus, grindžiamus teisės būti išklausytam ir vienodo požiūrio bei nediskriminavimo

³⁸⁶ *EUCAP Somalia* buvo įsteigta 2012 m. liepos 16 d. Tarybos sprendimu 2012/389/BUSP dėl Europos Sąjungos pajėgumų stiprinimo Somalyje misijos (*EUCAP Somalia*) (OL L 187, 2012, p. 40), iš dalies pakeistu 2018 m. gruodžio 10 d. Tarybos sprendimu (BUSP) 2018/1942 (OL L 314, 2018, p. 56).

principų³⁸⁷ pažeidimu, taip pat teisėtų lūkesčių apsaugos principo, kuris yra bendrasis Sąjungos teisės principas, pažeidimu. Taigi ieškovui negali būti kliudoma remtis šių principų pažeidimu savo reikalavimams pagrįsti, motyvuojant tuo, kad jis gali pagrįstai remtis tik sutarties sąlygų neįvykdymu arba jai taikytinos teisės pažeidimu, antraip būtų pažeistas Chartijos 47 straipsnyje garantuojamas veiksmingos teisminės gynybos principas³⁸⁸.

Dėl taikytinos teisės Bendrasis Teismas priminė principą, pagal kurį Sąjungos sutartinę atsakomybę reglamentuoja atitinkamai sutarčiai taikoma teisė³⁸⁹. Vis dėlto jis nusprendė, kad nebūtina nustatyti, kokia nacionalinė teisė taikytina šiam ginčui; jį galima išspręsti remiantis nagrinėjama sutartimi, *EUCAP Somalia* standartinėmis veiklos procedūromis, į kurias joje daroma nuoroda, taip pat Chartija ir bendraisiais Sąjungos teisės principais. Šiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas nurodė, kad grįsdamas savo papildomus prašymus, grindžiamus SESV 272 straipsniu, ieškovas remiasi tik pagrindais, grindžiamais Sąjungos teisės, visų pirma šios teisės bendrųjų principų ir Chartijos, pažeidimu. Be to, siekiant išspręsti šį ginčą nebūtina taikyti imperatyvių nacionalinės teisės nuostatų.

Dėl bylos esmės Bendrasis Teismas pažymėjo, kad, pirma, kiek tai susiję su teisės būti išklausytam pažeidimu, nei iš nagrinėjamos sutarties sąlygų, nei iš *EUCAP Somalia* standartinių veiklos procedūrų, į kurias daroma nuoroda šioje sutartyje, nematyti, kad prieš priimdamas 2020 m. sausio 18 d. raštą misijos vadovas turėjo išklausti JF. Be to, Bendrasis Teismas teigė, kad *EUCAP Somalia* sprendimas nepasinaudoti galimybe pratęsti ieškovo sutartį, kaip matyti iš ginčijamų aktų, nėra jam nepalanki priemonė, kaip tai suprantama pagal Chartijos 41 straipsnio 2 dalies a punktą. Pagal šią nuostatą garantuojama teisė būti išklausytam neįpareigoja *EUCAP Somalia* išklausti ieškovą prieš parengiant 2020 m. sausio 18 d. raštą. Bendrasis Teismas taip pat pabrėžė, kad sutartinio pobūdžio skundų atveju net darant prielaidą, jog ieškovas turėjo teisę būti išklaustas prieš parengiant minėtą raštą, procedūra nebūtų galėjusi baigtis kitaip, jeigu jis būtų galėjęs pasinaudoti šia teise.

Antra, dėl tariamos diskriminacijos dėl pilietybės Bendrasis Teismas pabrėžė, kad ieškovo, kuris yra valstybės narės, pradėjusios išstojimo iš Sąjungą procedūrą, pilietis, situacija objektyviai nebuvo panaši į *EUCAP Somalia* dirbančių tarptautinių sutartininkų, kurie yra kitos valstybės narės piliečiai, situaciją, todėl misijos vadovas galėjo nuspręsti nepratęsti ieškovo darbo sutarties po 2020 m. sausio 31 d. ir tai nėra diskriminacija dėl pilietybės.

Galiausiai, trečia, dėl tariamo ginčijamais aktais padaryto Susitarimo dėl Jungtinės Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir EURATOM³⁹⁰ pažeidimo Bendrasis Teismas, nagrinėdamas sutartinio pobūdžio ieškinį, pažymėjo, kad šio susitarimo nuostatomis, kurios yra reikšmingos šioje byloje, reglamentuojamos sąlygos, kuriomis Sąjungos teisė pereinamuoju laikotarpiu taikoma Jungtinei Karalystei, todėl tai yra materialinės normos. Kadangi šios normos netaikomos teisinėms situacijoms, susiklosčiusioms prieš įsigaliojant šiam susitarimui, o ginčijami aktai priimti iki tol, tokiam pažeidimui negalima pritarti.

³⁸⁷ Užtikrinama atitinkamai Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 41 straipsnio 2 dalies a punkte, 20 ir 21 straipsniuose.

³⁸⁸ Kaip tai suprantama pagal 2020 m. liepos 16 d. Sprendimą *ADR Center / Komisija* (C-584/17 P, [EU:C:2020:576](#), 85–89 punktai).

³⁸⁹ SESV 340 straipsnio 1 dalis.

³⁹⁰ Susitarimas dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos (OL L 29, 2020, p. 7), kuris įsigaliojo 2020 m. vasario 1 d.

II. Institucinė teisė – Europos prokuratūra

2022 m. sausio 12 d. Sprendimas Verelst / Taryba (T-647/20, [EU:T:2022:5](#))

„Institucinė teisė – Tvirtesnis bendradarbiavimas Europos prokuratūros įsteigimo srityje – Reglamentas (ES) 2017/1939 – Europos prokuratūros Europos prokurorų skyrimas – Vieno iš Belgijos pasiūlytų kandidatų skyrimas – Europos prokurorų skyrimo taisyklės“

2017 m. spalio 12 d. Europos Sąjungos Taryba priėmė Reglamentą 2017/1939, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas Europos prokuratūros įsteigimo srityje³⁹¹. Šiuo reglamentu įsteigta Europos prokuratūra, kaip Europos Sąjungos įstaiga, ir nustatytos su jos veikimu susijusios taisyklės.

Pagal Reglamento 2017/1939 16 straipsnio 1 dalį kiekviena valstybė narė, dalyvaujanti tvirčiau bendradarbiaujant dėl Europos prokuratūros įsteigimo, turi pateikti tris kandidatūras Europos prokuroro pareigoms užimti. Šio reglamento 16 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad Taryba, gavusi atrankos komisijos, atsakingos už riboto kandidatų į Europos vyriausiojo prokuroro pareigas sąrašo sudarymą³⁹², motyvuotą nuomonę, atrenka vieną iš kandidatų ir paskiria jį atitinkamos valstybės narės Europos prokuroru ir kad jeigu atrankos komisija nustato, jog kandidatas neatitinka Europos prokuroro pareigoms eiti keliamų sąlygų, jos nuomonė Tarybai yra privaloma. Pagal to reglamento 16 straipsnio 3 dalį Taryba paprasta balsų dauguma atrenka ir paskiria Europos prokurorus tik vienai šešerių metų kadencijai, o pasibaigus šešerių metų laikotarpiui Taryba gali nuspręsti įgaliojimus pratęsti ne ilgiau kaip trejiems metams.

Pagal Reglamento 2017/1939 14 straipsnio 3 dalį Taryba nustato atrankos komisijos veiklos taisykles ir, remdamasi Europos Komisijos pasiūlymu, priima sprendimą, kuriuo skiriami jos nariai. 2018 m. liepos 13 d. Taryba priėmė įgyvendinimo sprendimą 2018/1696 dėl šios atrankos komisijos veiklos taisyklių³⁹³. Pagal šių taisyklių, pateiktų to sprendimo priede, VII dalies 2 punkto trečią pastraipą „[a]trankos komisija suteikia įvertinimus kandidatams pagal jų kvalifikaciją ir patirtį“ ir „išdėstydamas kandidatus pirmumo tvarka, tačiau Tarybai ji nėra privaloma“.

Siekdamos pasiūlyti tris kandidatus į Europos prokuroro pareigas, kaip numatyta Reglamente 2017/1939, 2019 m. sausio 25 d. Belgijos valdžios institucijos paskelbė kvietimą teikti kandidatūras; į jį atsiliepė šeši kandidatai, įskaitant ieškovą Jean-Michel Verelst, nuo 2010 m. einantį Briuselio (Belgija) Karališkojo prokuroro pavaduotojo, kurio specializacija – mokesčių teisė, pareigas.

Įvykus Reglamente 2017/1939 numatytai iš įvairių etapų sudarytai atrankos procedūrai, 2020 m. liepos 27 d. Taryba priėmė įgyvendinimo sprendimą 2020/1117, kuriuo skiriami Europos prokuratūros Europos prokurorai; juo Yves van den Berge į šias pareigas paskirtas nuo 2020 m. liepos 29 d.³⁹⁴. 2020 m. spalio 7 d. raštu Taryba ieškovui, kaip ir visiems kitiems neatrinktiems kandidatams, pranešė

³⁹¹ 2017 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentas (ES) 2017/1939, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas Europos prokuratūros įsteigimo srityje (OL L 283, 2017, p. 1).

³⁹² Numatyta Reglamento 2017/1939 14 straipsnio 3 dalyje.

³⁹³ 2018 m. liepos 13 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2018/1696 dėl Reglamento 2017/1939 14 straipsnio 3 dalyje numatytų atrankos komisijos veiklos taisyklių (OL L 282, 2018, p. 8).

³⁹⁴ 2020 m. liepos 27 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2020/1117, kuriuo skiriami Europos prokuratūros Europos prokurorai (OL L 244, 2020, p. 18).

apie šį sprendimą ir pateikė reikšmingą informaciją apie priežastis, kuriomis pagrįstas jos sprendimas paskirti kitą kandidatą, šiuo atveju Y. van den Berge.

Tada ieškovas paprašė Tarybos jam pateikti visus su juo susijusios atrankos procedūros eigos dokumentus. Paskui jis pareiškė ieškinį dėl minėto sprendimo panaikinimo, kiek juo į Europos prokuratūros Europos prokuroro pareigas buvo paskirtas Y. van den Berge ir atmesta ieškovo kandidatūra.

Savo sprendimu Bendrasis Teismas atmetė ieškovo ieškinį. Jis pirmą kartą išnagrinėjo įgyvendinimo sprendimo 2020/1117, kuriuo skiriami Europos prokuratūros Europos prokurorai, priimto taikant Reglamentą 2017/1939, teisėtumą.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, Bendrasis Teismas nagrinėjo klausimą, ar Taryba galėjo nukrypti nuo atrankos komisijos, atsakingos už valstybių narių pasiūlytų kandidatų gebėjimų vertinimą, nustatytos pirmumo tvarkos. Šiuo klausimu nurodęs nuostatas, reglamentuojančias procedūrą, po kurios buvo priimtas ginčijamas sprendimas ir dėl kurios ieškovas nekėlė klausimo, ar ji iš tikrųjų įvyko, Bendrasis Teismas, viena vertus, priminė, kad pagal atrankos komisijos veiklos taisyklių VII dalies 2 punkto trečią pastraipą atrankos komisijos atliktas įvertinimas, grindžiamas atitinkamos valstybės narės pasiūlytų trijų kandidatų kvalifikacija ir patirtimi, nėra privalomas Tarybai. Kita vertus, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad nei pagal Reglamento 2017/1939 16 straipsnio 2 ir 3 dalis, nei pagal atrankos komisijos veiklos taisyklės nedraudžiama, kad pasirinkdama vieną iš trijų kandidatų, kuriuos valstybė narė pasiūlė įgyvendindama pagal minėto 16 straipsnio 2 ir 3 dalis jai suteiktą kompetenciją, Taryba atsižvelgtų į informaciją, kurią jai pateikia valstybių narių vyriausybės, kurioms Taryboje prireikus atstovauja pati atitinkama valstybė narė. Taigi Bendrasis Teismas konstatavo, kad ginčijamas sprendimas buvo priimtas laikantis jo priėmimo procedūros taisyklių³⁹⁵ ir nediskriminavimo principo.

Antra, Bendrasis Teismas nagrinėjo, ar Taryba laikėsi pareigos motyvuoti, kiek tai susiję su ieškovu, kurio kandidatūra atmesta. Priminęs šios pareigos motyvuoti apimtį³⁹⁶ ir išnagrinėjęs ginčijamo sprendimo teisinį pobūdį Bendrasis Teismas konstatavo, kad ginčijamo sprendimo, kiek jame implicitiškai atmesta ieškovo kandidatūra į Belgijos Karalystės Europos prokuroro pareigas, motyvai iš principo turėjo būti jam pateikti kartu su ginčijamu sprendimu.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas konstatavo, kad vienintelis *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* paskelbtame ginčijamame sprendime nurodytas motyvas yra išdėstytas jo 13 konstatuojamojoje dalyje. Iš tikrųjų joje nurodyta, kad „[k]andidatų, kuriuos pasiūlė Belgija, Bulgarija ir Portugalija, atveju Taryba nesilaikė atrankos komisijos nustatytos neprivalomos pirmumo tvarkos, remdamasi kitokių tų kandidatų nuopelnų įvertinimu, atliktu atitinkamuose Tarybos parengiamuosiuose organuose“. Bendrasis Teismas priminė, kad iš atrankos komisijos veiklos taisyklių VII dalies 2 punkto trečios pastraipos matyti, kad šios komisijos nustatytas trijų kandidatų į Europos prokuroro pareigas, kuriuos Belgijos Karalystė pasiūlė remdamasi šių kandidatų kvalifikacija ir patirtimi, įvertinimas Tarybai nebuvo privalomas. Taigi Taryba galėjo laisvai pasirinkti, ar remtis šiuo įvertinimu, ar savo sprendimą grįsti kitu kandidatų nuopelnų palyginimu. Tad, Bendrojo Teismo nuomone, ieškovas klaidingai teigė, kad iš ginčijamo sprendimo motyvų jis turėjo suprasti, kodėl Taryba nusprendė nesilaikyti atrankos komisijos nustatytos pirmumo tvarkos.

³⁹⁵ Visų pirma Reglamento 2017/1939 14 ir 16 straipsnių, taip pat atrankos komisijos veiklos taisyklių VI dalies 2 punkto ir VII dalies 2 punkto.

³⁹⁶ Ši pareiga įtvirtinta SESV 296 straipsnyje ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 41 straipsnio 2 dalies c punkte.

Kita vertus, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad ginčijamo sprendimo 13 konstatuojamojoje dalyje pateikti motyvai savaime nėra tokie, kad ieškovas ar Bendrasis Teismas galėtų suprasti, kodėl Taryba nusprendė, kad kandidato, paskirto į Belgijos Karalystės Europos prokuroro pareigas, kandidatūra buvo tinkamesnė nei ieškovo. Vis dėlto Bendrasis Teismas konstatavo, kad 2020 m. spalio 7 d. rašte Taryba pakankamai išsamiai nurodė motyvus, dėl kurių manė, kad paskirtasis kandidatas yra tinkamesnis eiti Europos prokuroro pareigas nei kiti du kandidatai.

Taigi, nors pageidautina, kad papildomi ieškovo kandidatūros atmetimo motyvai jam būtų buvę pateikti tuo pačiu metu, kai ginčijamas sprendimas paskelbtas Oficialiajame leidinyje, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad ieškovas apie šiuos motyvus galėjo sužinoti iš 2020 m. spalio 7 d. Tarybos rašto, t. y. prieš pareikšdamas ieškinį, ir kad nagrinėjamu atveju remdamasis šiuo raštu jis galėjo įvertinti šio sprendimo pagrįstumą ir ginti savo teises.

Galiausiai, trečia, Bendrasis Teismas nagrinėjo ieškovo argumentus, kad ginčijamame sprendime padaryta akivaizdi vertinimo klaida. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas priminė, kad institucija turi didelę diskreciją, kai vertina ir lygina kandidatų užimti tam tikrą darbo vietą nuopelnus ir kad šio vertinimo dalykas priklauso ne tik nuo suinteresuotųjų asmenų kompetencijos bei profesinių gebėjimų, bet ir nuo jų charakterio, elgesio ir pačios asmenybės. Taip juo labiau yra tuo atveju, kai ta darbo vieta yra susijusi su didele atsakomybe, kaip antai Europos prokurorams pagal Reglamentą 2017/1939³⁹⁷ tenkančia atsakomybe.

Iš tiesų Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Europos prokurorams patikėtos svarbios užduotys, kaip tai patvirtina AD 13 lygis, prie kurio jie priskirti ir kuris pagal Europos Sąjungos pareigūnų tarnybos nuostatų I priedą atitinka patarėjo arba lygiavertes pareigas. Taigi Europos prokuroro pareigų lygis yra tarp direktoriaus pareigų (AD 15–AD 14) ir skyriaus vadovo arba lygiaverčių pareigų (AD 9–AD 14) lygių. Atsižvelgiant į tai, Bendrojo Teismo teigimu, Taryba turi didelę diskreciją vertinti ir lyginti valstybės narės kandidatų į Europos prokuroro pareigas nuopelnus.

Išnagrinėjęs po vieną ieškovo argumentus ir atsižvelgęs į Tarybos turimą didelę diskreciją, Bendrasis Teismas konstatavo, kad ieškovas neįrodė, jog nagrinėjamu atveju pasirinkdama ir paskirdama Y. van den Berge į Europos prokuroro pareigas Taryba peržengė savo didelės diskrecijos ribas.

³⁹⁷ Reglamento 2017/1939 24 konstatuojamoji dalis, 9 straipsnis, 12 straipsnio 1, 3 ir 5 dalys ir 104 straipsnis.

III. Konkurencija

1. Karteliai (SESV 101 straipsnis)

2022 m. vasario 2 d. Sprendimas Scania ir kt. / Komisija (T-799/17, [EU:T:2022:48](#))

„Konkurencija – Karteliai – Sunkvežimių gamintojų kartelis – Sprendimas, kuriame konstatuota, kad pažeistas SESV 101 straipsnis ir EEE susitarimo 53 straipsnis – Susitarimai ir suderinti veiksmai dėl sunkvežimių pardavimo kainos, išmetamųjų teršalų technologijų įdiegimo tvarkaraščio ir šių technologijų kaštų perkėlimo klientams – Laiko atžvilgiu išskaidyta „mišri“ procedūra – Nekaltumo prezumpcija – Nešališkumo principas – Pagrindinių teisių chartija – Vienas ir tęstinis pažeidimas – Konkurencijos ribojimas dėl tikslo – Pažeidimo geografinė apimtis – Bauda – Proporcingumas – Vienodas požiūris – Neribota teismo jurisdikcija“

2017 m. rugsėjo 27 d. sprendime (toliau – ginčijamas sprendimas)³⁹⁸ Europos Komisija konstatavo, kad trys Scania grupės subjektai – bendrovės Scania AB, Scania CV AB ir Scania Deutschland GmbH, užsiimančios sunkiųjų sunkvežimių, skirtų ilgų nuotolių transportui, gamyba ir pardavimu (toliau kartu – Scania), nuo 1997 m. sausio mėn. iki 2011 m. sausio mėn. dalyvaudamos su savo konkurentais slaptuose susitarimuose, kuriais siekta riboti konkurenciją EEE vidutinių ir sunkiųjų sunkvežimių rinkoje, pažeidė Sąjungos teisės normas, kuriomis draudžiami karteliai³⁹⁹. Tuo remdamasi Komisija Scania skyrė 880 523 000 EUR baudą.

Ginčijamas sprendimas buvo priimtas po vadinamosios „mišrios“ procedūros, apimančios susitarimo procedūrą⁴⁰⁰ ir įprastą administracinę procedūrą kartelių srityje.

Šioje byloje kiekviena įmonė, kuriai skirtas prieštaravimo pareiškimas, įskaitant Scania, patvirtino Komisijai savo norą dalyvauti diskusijose siekiant sudaryti susitarimą. Vis dėlto po diskusijų su Komisija Scania nusprendė pasitraukti iš šios procedūros. Komisija priėmė sprendimą dėl susitarimo įmonių, pateikusių oficialų prašymą dėl tokio susitarimo⁴⁰¹, atžvilgiu ir tęsė tyrimą dėl Scania.

2022 m. vasario 2 d. sprendimu Bendrasis Teismas atmetė Scania ieškinį dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo ir pateikė paaiškinimų dėl „mišrios“ procedūros kartelių srityje teisėtumo ir vieno tęstinio pažeidimo sąvokos.

³⁹⁸ 2017 m. rugsėjo 27 d. Komisijos sprendimas C(2017)6467 final dėl procedūros pagal SESV 101 straipsnį ir Europos ekonominės erdvės (EEE) susitarimo 53 straipsnį (byla AT.39824 – Sunkvežimiai).

³⁹⁹ SESV 101 straipsnis ir EEE susitarimo 53 straipsnis.

⁴⁰⁰ Šią procedūrą reglamentuoja 2004 m. balandžio 7 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 773/2004 dėl bylų nagrinėjimo Komisijoje pagal [SESV 101] ir [102] straipsnius tvarkos (OL L 123, 2004, p. 18; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 3 t., p. 81) 10a straipsnis. Ji leidžia šalims kartelio byloje pripažinti savo atsakomybę ir už tai joms gali būti sumažinta skiriama bauda.

⁴⁰¹ Sprendimas C(2016)4673 final dėl procedūros pagal SESV 101 straipsnį ir EEE susitarimo 53 straipsnį (byla AT.39824 – Sunkvežimiai). Šis sprendimas buvo priimtas remiantis 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų [SESV 101 ir 102 straipsniuose], įgyvendinimo (OL L 1, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 2 t., p. 205) 7 straipsniu ir 23 straipsnio 2 dalimi.

Bendrojo Teismo vertinimas

Dėl Komisijos vykdytos „hibridinės“ procedūros teisėtumo Bendrasis Teismas pirmiausia pažymėjo, kad, priešingai, nei teigia *Scania*, Komisijos sprendimas vykdyti tokią procedūrą savaime nelemia nekaltumo prezumpcijos, teisės į gynybą ar nešališkumo principo pažeidimo. Susitarimo procedūrą reglamentuojančios nuostatos nedraudžia Komisijai pasinaudoti tokia procedūra taikant SESV 101 straipsnį. Be to, remiantis jurisprudencija, per tokias procedūras Komisija turi teisę pirma priimti sprendimą dėl susitarimo, paskui – sprendimą pasibaigus įprastai procedūrai su sąlyga, jei yra laikomasi minėtų principų ir teisių.

Tai pažymėjęs Bendrasis Teismas nagrinėjo, ar šios bylos aplinkybėmis Komisija laikėsi minėtų principų.

Dėl priekaišto, grindžiamo nekaltumo prezumpcijos principo pažeidimu, *Scania* tvirtino, kad sprendime dėl susitarimo buvo apibrėžta galutinė Komisijos pozicija dėl tų pačių veiksmų, kurie nurodyti prieštaravimo pareiškime, ir remiantis tais pačiais ginčijamame sprendime naudotais įrodymais padaryta išvada, kad šie veiksmai, kuriuose dalyvavo ir *Scania*, yra pažeidimas.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, pirma, kad joks sprendimo dėl susitarimo fragmentas, vertinamas kaip visuma atsižvelgiant į konkrečias jo priėmimo aplinkybes, negali būti suprantamas kaip išankstinis *Scania* atsakomybės pripažinimas. Antra, Bendrasis Teismas paaiškino, kad sprendimo dėl susitarimo adresatų pripažinimas savo pačių atsakomybės negali lemti implicitinio įmonės, nusprendusios pasitraukti iš šios procedūros, atsakomybės pripažinimo dėl galimo jos dalyvavimo tuose pačiuose veiksmuose, kurie sprendime dėl susitarimo laikomi neteisėtais. Per įprastą administracinę procedūrą, einančią po tokio sprendimo priėmimo, atitinkama įmonė ir Komisija susitarimo procedūros atžvilgiu yra situacijoje, vadinamoje „tabula rasa“, kai atsakomybė dar turi būti nustatyta. Taigi, Komisiją saisto, pirma, tik prieštaravimo pareiškimas ir, antra, ji privalo iš naujo išnagrinėti bylą, atsižvelgdama į visas reikšmingas aplinkybes, įskaitant visą informaciją ir visus argumentus, kuriuos suinteresuotoji įmonė pateikia įgyvendindama savo teisę būti išklaustyta. Todėl teisinis faktinių aplinkybių vertinimas, kurio Komisija laikėsi susitarimo šalių atžvilgiu, savaime nereikia, kad ji būtinai turėjo laikytis tokio paties teisinio faktinių aplinkybių vertinimo įmonės, kuri pasitraukė iš tokios procedūros, atžvilgiu. Tokiomis aplinkybėmis niekas netrukdo Komisijai dviejuose mišrios procedūros sprendimuose remtis bendrais įrodymais.

Atsižvelgdamas į šiuos svarstymus ir į tai, kad *Scania* neginčijo turėjusi galimybę pateikti visus įrodymus, kuriais siekta užginčyti faktines aplinkybes ir įrodymus, kuriais Komisija rėmėsi per įprastą administracinę procedūrą, įskaitant pridėtuosius prie bylos po prieštaravimo pareiškimo, Bendrasis Teismas atmetė nekaltumo prezumpcijos principo pažeidimą šioje byloje.

Dėl priekaišto, grindžiamo teisės į gynybą pažeidimu, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad sprendime dėl susitarimo Komisija iš anksto nenusprendė dėl *Scania* atsakomybės už pažeidimą. Todėl jos teisės į gynybą tikrai negalėjo būti pažeistos dėl to, kad ji nebuvo išklaudyta per šią procedūrą.

Dėl priekaišto, grindžiamo nešališkumo principo pažeidimu, Bendrasis Teismas konstatavo, kad *Scania* neįrodė, jog Komisija per tyrimo procedūrą nesuteikė visų garantijų, kad būtų pašalintos bet kokios pagrįstos abejonės dėl jos nešališkumo nagrinėjant bylą. Kai Komisija per įprastą procedūrą nagrinėja šalių, nusprendusių nedalyvauti susitarimo procedūroje, pateiktus įrodymus, ji visai nėra saistoma sprendime dėl susitarimo nustatytų faktinių aplinkybių ir teisinio vertinimo. Be to, žinant, kad Sąjungos teisėje dominuoja laisvo įrodymų vertinimo principas ir kad Komisija turi diskreciją pasirinkti tyrimo priemones, jos atsisakymas imtis naujų tyrimo priemonių neprieštarauja nešališkumo principui, jei nėra įrodyta, kad tokių priemonių nesiėmimą lėmė jos šališkumas.

Kiek tai susiję su vieno tęstinio pažeidimo sąvoka, pažymėtina, kad Bendrasis Teismas nagrinėjo sąlygas, susijusias su tokio pažeidimo buvimu šioje byloje ir jo priskyrimu *Scania*.

Dėl vieno tęstinio pažeidimo konstatavimo Bendrasis Teismas primena, kad, priešingai, nei tvirtino *Scania*, tokia išvada nebūtinai reiškia, kad turi būti nustatyti keli pažeidimai, kurių kiekvienas patektų į SESV 101 straipsnio taikymo sritį, bet turi būti įrodyta, kad atskiri nustatyti veiksmai yra bendro plano, kuriuo siekiama vieno antikonkurencinio tikslo, dalis.

Šioje byloje Bendrasis Teismas konstatavo, kad Komisija teisiškai pakankamai įrodė, jog slapti kontaktai, vykę tam tikru laiku įvairiais lygmenimis, pavyzdžiui, vadovybės lygmeniu 1997–2004 m., žemesniu buveinės lygmeniu – 2000–2008 m. ir Vokietijos lygmeniu – 2004–2011 m., visi kartu buvo bendro plano, kuriuo siekta vieno antikonkurencinio tikslo riboti konkurenciją vidutinių ir sunkiųjų sunkvežimių rinkoje EEE, dalis.

Konkrečiai kalbant, ryšių tarp trijų slaptų kontaktų lygmenų buvimą rodo tai, kad susitikimų dalyviai visada buvo tų pačių įmonių darbuotojai, kad skirtingų lygmenų susitikimai sutapdavo laiko atžvilgiu ir kad kartelio šalių žemesnio atitinkamų buveinių lygmens darbuotojai ir darbuotojai Vokietijos lygmeniu palaikė ryšius. Be to, per visą pažeidimo laikotarpį informacijos, kuria buvo dalijamasi, pobūdis, dalyvaujančios įmonės, tikslai ir produktai išliko tokie patys. Nors slapti kontaktai vadovybės lygmeniu buvo nutraukti 2004 m. rugsėjo mėn., tas pats kartelis, kurio turinys ir apimtis buvo tokie patys, buvo tęsiamas po šios datos, o skirtumas buvo tik tas, kad dalyvavę darbuotojai priklausė skirtingiems atitinkamų įmonių organizaciniais lygmenims ir nepriklausė vadovybės lygmeniu. Tokiomis aplinkybėmis tai, kad *Scania* darbuotojai Vokietijos lygmeniu esą nežinojo, jog jie tęsė veiksmus, kurie vyko kitais dviem lygmenimis, ar kad *Scania* darbuotojai, dalyvavę žemesnio buveinės lygmens organų susitikimuose, esą nežinojo apie susitikimus vadovų lygmeniu, neturi reikšmės išvadai dėl bendro plano buvimo. Tokio plano egzistavimo suvokimas turi būti vertinamas darant pažeidimą dalyvaujančių įmonių, o ne jų darbuotojų lygmeniu.

Dėl pažeidimo inkriminavimo Bendrasis Teismas analogiškai pažymėjo, kad veiksniai, lemiantys vieno ir tęstinio pažeidimo inkriminavimą, analogiškai turi būti vertinami įmonės lygmeniu. Šiuo atveju, kadangi įmonė *Scania* tiesiogiai dalyvavo visuose reikšminguose kartelio aspektuose, Komisija turėjo teisę jai inkriminuoti visą pažeidimą, neprivalėdama įrodyti, kad yra tenkinami suinteresuotumo, žinojimo apie riziką ir jos prisiėmimo kriterijai.

2. Piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi (SESV 102 straipsnis)

2022 m. sausio 19 d. Sprendimas Deutsche Telekom / Komisija (T-610/19, [EU:T:2022:15](#))

„Ieškinyš dėl panaikinimo ir žalos atlyginimo – Konkurencija – Piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi – Slovakijos plačiajuosčio ryšio telekomunikacijų paslaugų rinka – Sprendimas, kuriuo konstatuojamas SESV 102 straipsnio ir EEE susitarimo 54 straipsnio pažeidimas – Teismo sprendimas, kuriuo iš dalies panaikinamas sprendimas ir sumažinama skirta bauda – Komisijos atsisakymas mokėti delspinigius – SESV 266 straipsnis – Deleguotojo reglamento (ES) Nr. 1268/2012 90 straipsnio 4 dalies a punktas – Pakankamai aiškus teisės normos, suteikiančios teisių privatiems asmenims, pažeidimas – Negalėjimas naudoti nepagrįstai sumokėtos baudos sumos – Negautos pajamos – Norma – Žala“

2014 m. spalio 15 d. sprendimu⁴⁰² Europos Komisija bendrovei *Deutsche Telekom AG* (toliau – *Deutsche Telekom*) skyrė 31 070 000 EUR baudą už piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi Slovakijos

⁴⁰² Sprendimas C(2014) 7465 *final* dėl bylos nagrinėjimo pagal SESV 102 straipsnį ir EEE susitarimo 54 straipsnį (byla AT.39523 – *Slovak Telekom*), ištaisytas 2014 m. gruodžio 16 d. Komisijos sprendimu C(2014) 10119 *final* ir 2015 m. balandžio 17 d. Komisijos sprendimu C(2015) 2484 *final*.

plačiajuosčio ryšio telekomunikacijų paslaugų rinkoje pažeidžiant SESV 102 straipsnį ir EEE susitarimo 54 straipsnį.

Deutsche Telekom pareiškė ieškinį dėl šio sprendimo panaikinimo ir 2015 m. sausio 16 d. sumokėjo baudą. 2018 m. gruodžio 13 d. sprendimu⁴⁰³ Bendrasis Teismas iš dalies patenkino *Deutsche Telekom* ieškinį ir, įgyvendindamas neribotą jurisdikciją, sumažino baudą 12 039 019 EUR suma. 2019 m. vasario 19 d. Komisija grąžino šią sumą *Deutsche Telekom*.

Tačiau 2019 m. birželio 28 d. raštu (toliau – ginčijamas sprendimas) Komisija atsisakė sumokėti *Deutsche Telekom* delspinigius už laikotarpį nuo baudos sumokėjimo dienos iki baudos dalies, kuri pripažinta nepagrįstai skirta, grąžinimo dienos (toliau – nagrinėjamas laikotarpis).

Taigi *Deutsche Telekom* pareiškė ieškinį Bendrajame Teisme dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo ir pareikalavo priteisti iš Komisijos kompensaciją už negautas pajamas dėl to, kad nagrinėjamu laikotarpiu negalėjo naudoti pagrindinės nepagrįstai sumokėtos baudos dalies sumos, arba subsidiariai – atlyginti žalą, kurią patyrė Komisijai atsisakius sumokėti delspinigius nuo šios sumos.

Savo sprendimu Bendrasis Teismas (septintoji išplėstinė kolegija) iš dalies patenkino *Deutsche Telekom* ieškinį dėl panaikinimo ir žalos atlyginimo. Šiomis aplinkybėmis jis pateikė paaiškinimų dėl Komisijos pareigos mokėti delspinigius nuo baudos sumos dalies, kuri, Sąjungos teismui priėmus sprendimą, turi būti grąžinta atitinkamai įmonei.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, Bendrasis Teismas atmetė *Deutsche Telekom* prašymą priteisti kompensaciją, remiantis Sąjungos deliktine atsakomybe, už tariamai negautas pajamas dėl to, kad nagrinėjamu laikotarpiu negalėjo naudoti nepagrįstai sumokėtos baudos dalies; negautų pajamų suma atitinka jos metinę panaudoto kapitalo grąžą arba vidutinę svertinę jos kapitalo kainą.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas priminė, kad Sąjungos deliktinė atsakomybė kyla, kai tenkinamos visos sąlygos, t. y. turi būti pakankamai aiškus teisės normos, suteikiančios teisių privatiems asmenims, pažeidimas, žalos realumas ir priežastinis ryšys tarp aktą priėmusio subjekto pareigos nesilaikymo ir nukentėjusių asmenų patirtos žalos, o tai turi įrodyti ieškovas.

Nagrinėjamu atveju *Deutsche Telekom* nepateikė patikimų įrodymų dėl nurodytos žalos realumo ir tikrumo. Kalbant konkrečiai, *Deutsche Telekom* neįrodė, kad tikrai būtų investavusi nepagrįstai sumokėtą baudos sumą į savo veiklą ar kad dėl negalėjimo naudoti tos sumos atsisakė specifinių ir konkrečių projektų. Šiomis aplinkybėmis *Deutsche Telekom* taip pat neįrodė, kad neturėjo lėšų, būtinų pasinaudoti investavimo galimybe.

Antra, Bendrasis Teismas išnagrinėjo *Deutsche Telekom* subsidiariai pateiktą prašymą atlyginti žalą dėl SESV 266 straipsnio pažeidimo; SESV 266 straipsnio pirmoje pastraipoje numatyta institucijų, kurių priimtas aktas panaikinamas Sąjungos teismo sprendimu, pareiga imtis visų priemonių šiam sprendimui įvykdyti.

Viena vertus, Bendrasis Teismas pažymėjo: kadangi SESV 266 straipsnio pirmoje pastraipoje nustatyta institucijų pareiga imtis visų priemonių Sąjungos teismo sprendimams įvykdyti, šia nuostata suteikiama teisių privatiems asmenims, laimėjusiems bylą šiame teisme. Kita vertus, Bendrasis Teismas priminė, kad delspinigių mokėjimas yra neatskiriamas nuo pagal šią nuostatą institucijoms tenkančios pareigos atkurti buvusią padėtį. Todėl, panaikinus arba sumažinus įmonei už

⁴⁰³ 2018 m. gruodžio 13 d. Sprendimas *Deutsche Telekom / Komisija* (T-827/14, [EU:T:2018:930](#)).

konkurencijos taisyklių pažeidimą skirtą baudą, iš šios nuostatos išplaukia Komisijos pareiga grąžinti nepagrįstai sumokėtą baudos sumą kartu su delspinigiais.

Bendrasis Teismas pažymėjo: kadangi, viena vertus, taikytinuose finansų srities teisės aktuose⁴⁰⁴ numatyta bendrovės, laikinai sumokėjusios baudą, kuri vėliau panaikinama ir sumažinama, reikalavimo grąžinti teisė ir, kita vertus, Sąjungos teismo atliekamas baudos panaikinimas ir sumažinimas galioja atgaline data, *Deutsche Telekom* skolinis reikalavimas egzistavo ir jo maksimali suma buvo aiški laikino baudos sumokėjimo dieną. Taigi pagal SESV 266 straipsnio pirmą pastraipą Komisija turėjo sumokėti delspinigius nuo baudos sumos dalies, kurią Bendrasis Teismas pripažino nepagrįsta, už visą nagrinėjamą laikotarpį. Šia pareiga siekiama fiksuoto dydžio suma kompensuoti nuostolius, patirtus negalint naudoti grąžintinos sumos dėl objektyvaus vėlavimo, ir paskatinti Komisiją labai atidžiai viską vertinti priimant sprendimą, pagal kurį turi būti mokama bauda.

Bendrasis Teismas pridūrė, kad, priešingai, nei teigia Komisija, pareiga mokėti delspinigius neprieštarauja atgrasomajai baudų konkurencijos bylose funkcijai, nes Sąjungos teismas būtinai atsižvelgia į šią atgrasomąją funkciją, kai įgyvendina neribotą jurisdikciją, siekdamas atgaline data sumažinti baudos sumą. Be to, atgrasomoji baudų funkcija turi būti derinama su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje įtvirtintu veiksmingos teisminės gynybos principu, kurio laikymasis užtikrinamas vykdant SESV 263 straipsnyje numatytą teisėtumo kontrolę, kurią papildo neribota jurisdikcija dėl baudos dydžio.

Bendrasis Teismas taip pat atmetė kitus Komisijos pateiktus argumentus.

Viena vertus, net jei nuo *Deutsche Telekom* sumokėtos baudos sumos, kol ją turėjo Komisija, nesusikaupė palūkanų, Komisija, priėmus 2018 m. gruodžio 13 d. Bendrojo Teismo sprendimą, privalėjo grąžinti ieškovei nepagrįsta pripažintą baudos sumos dalį ir sumokėti delspinigius, ir Deleguotojo reglamento Nr. 1268/2012 90 straipsnis, kuriame reglamentuojamas baudų išieškojimas, tam netrukdo. Be to, pareiga mokėti delspinigius tiesiogiai kyla iš SESV 266 straipsnio pirmos pastraipos ir Komisija neturi įgaliojimų individualiu sprendimu nustatyti sąlygų, kuriomis ji mokės delspinigius panaikinus sprendimą, kuriuo skiriama bauda, ir sumažinus jos dydį.

Kita vertus, nagrinėjamu atveju mokėtinos palūkanos yra ne kompensacinės palūkanos, o delspinigiai. Pagrindinis *Deutsche Telekom* skolinis reikalavimas buvo reikalavimas grąžinti sumą, susijęs su laikinai sumokėta bauda. Šis skolinis reikalavimas egzistavo ir jo maksimali suma buvo aiški arba bent jau ją buvo galima nustatyti remiantis objektyviais kriterijais, apibrėžtais minėto mokėjimo dieną.

Atsižvelgdamas į tai, kad Komisija turėjo grąžinti *Deutsche Telekom* nepagrįstai sumokėtos baudos dalį kartu su delspinigiais ir kad šiuo aspektu ji neturėjo jokios diskrecijos, Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad atsisakymas mokėti *Deutsche Telekom* minėtus delspinigius yra pakankamai aiškus SESV 266 straipsnio pirmos pastraipos pažeidimas, dėl kurio kyla Sąjungos deliktinė atsakomybė. Atsižvelgdamas į tai, kad egzistuoja tiesioginis ryšys tarp konstatuoto pažeidimo ir žalos, kurią sudaro delspinigių nuo nepagrįstai sumokėtos baudos dalies praradimas nagrinėjamu laikotarpiu, Bendrasis Teismas kaip žalos atlyginimą priteisė *Deutsche Telekom* 1 750 0522,83 EUR sumą, apskaičiuotą pagal analogiją taikant Deleguotojo reglamento Nr. 1268/2012 83 straipsnio 2 dalies b punkte numatytą normą, t. y. normą, kurią Europos Centrinis Bankas taikė pagrindinėms refinansavimo operacijoms 2015 m. sausio mėn., t. y. 0,05 %, padidintą trimis su puse procentinio punkto.

⁴⁰⁴ 2012 m. spalio 29 d. Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) Nr. 1268/2012 dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento Nr. 966/2012 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių taikymo taisyklių (OL L 362, 2012, p. 1) ir 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) Nr. 966/2012 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių ir kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 1605/2002 (OL L 298, 2012, p. 1).

2022 m. sausio 26 d. Sprendimas Intel Corporation / Komisija (T-286/09 RENV,
[EU:T:2022:19](#))

„Konkurencija – Piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi – Mikroprocesorių rinka – Sprendimas, kuriuo konstatuojamas SESV 102 straipsnio ir EEE susitarimo 54 straipsnio pažeidimas – Nuolaidos už lojalumą – „Nepaslėpti“ apribojimai – Piktnaudžiavimo kvalifikavimas – Tokio pat produktyvaus konkurento analizė – Bendra strategija – Vienas tęstinis pažeidimas“

2009 m. gegužės 13 d. sprendimu⁴⁰⁵ Europos Komisija skyrė 1,06 mlrd. EUR baudą mikroprocesorių gamintojai *Intel* už tai, kad nuo 2002 m. spalio mėn. iki 2007 m. gruodžio mėn. piktnaudžiavo dominuojančia padėtimi x86⁴⁰⁶ procesorių⁴⁰⁷ pasaulinėje rinkoje ir įgyvendino strategiją, kuria buvo siekiama pašalinti konkurentus iš rinkos.

Komisijos teigimu, šiam piktnaudžiavimui buvo būdingi dvejopo pobūdžio komerciniai veiksmai, kuriuos *Intel* vykdė prekybos partnerių atžvilgiu, t. y. nepaslėpti ribojimai ir sąlyginės nuolaidos. Konkrečiai kalbant apie pastarąsias, pažymėtina, kad *Intel* suteikė nuolaidas keturiems strateginiams kompiuterinės įrangos gamintojams (*Dell*, *Lenovo*, *Hewlett-Packard* (HP) ir NEC) su sąlyga, kad šie iš jos pirks visus arba beveik visus jiems reikalingus x86 procesorius. Be to, *Intel* vykdė mokėjimus Europos mikroelektronikos įrenginių platintojai (*Media-Saturn-Holding*) su sąlyga, kad ši pardavinės kompiuterius išimtinai su *Intel* x86 procesoriais. Šios nuolaidos ir mokėjimai (toliau – ginčijamos nuolaidos) užtikrino keturių įrangos gamintojų ir *Media-Saturn* lojalumą ir taip gerokai sumažino *Intel* konkurentų gebėjimą konkuruoti dėl jų gaminamų x86 procesorių pranašumų. Taigi dėl *Intel* antikonkurencinio elgesio sumažėjo pasiūla vartotojams ir paskatos diegti inovacijas.

2014 m. birželio 12 d. sprendimu Bendrasis Teismas atmetė visą *Intel* ieškinį, pareikštą dėl Komisijos sprendimo⁴⁰⁸. 2017 m. rugsėjo 6 d. sprendimu, priimtu išnagrinėjus *Intel* apeliacinį skundą, Teisingumo Teismas panaikino pradinį sprendimą ir grąžino bylą Bendrajam Teismui⁴⁰⁹.

Grįsdama apeliacinį skundą dėl Bendrojo Teismo sprendimo panaikinimo *Intel* konkrečiai priekaištavo tam teismui, kad šis padarė teisės klaidą, nes ginčijamos nuolaidos nebuvo išnagrinėtos atsižvelgiant į visas bylos aplinkybes. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas konstatavo, kad Bendrasis Teismas, kaip ir Komisija, rėmėsi prielaida, jog dominuojančią padėtį užimančios įmonės suteiktos nuolaidos už lojalumą dėl savo pobūdžio galėtų riboti konkurenciją, taigi nebuvo būtina analizuoti visų bylos aplinkybių ar juo labiau taikyti AEC kriterijaus (anglų k. žinomo kaip „as efficient competitor test“)⁴¹⁰.

⁴⁰⁵ 2009 m. gegužės 13 d. Komisijos sprendimas C(2009) 3726 *final* dėl procedūros pagal [SESV 102] straipsnį ir EEE susitarimo 54 straipsnį (byla COMP/C-3/37.990 – *Intel*).

⁴⁰⁶ Kompiuteriuose naudojamus mikroprocesorius galima suskirstyti į dvi kategorijas: x86 procesorius ir kita architektūra grindžiamus procesorius. *Intel* sukurtas x86 architektūra yra standartas, leidžiantis naudoti *Windows* ir *Linux* operacines sistemas.

⁴⁰⁷ Procesorius – tai būtina kiekvieno kompiuterio sudedamoji dalis, lemianti bendrą sistemos veikimą ir bendrą įrenginio kainą.

⁴⁰⁸ 2014 m. birželio 12 d. Sprendimas *Intel / Komisija* (T-286/09, [EU:T:2014:547](#), toliau – pirminis sprendimas).

⁴⁰⁹ 2017 m. rugsėjo 6 d. Sprendimas *Intel / Komisija* (C-413/14 P, [EU:C:2017:632](#), toliau – Sprendimas dėl apeliacinio skundo).

⁴¹⁰ Taip atlikta ekonominė analizė šiuo atveju buvo susijusi su galimybe ginčijamomis nuolaidomis išstumti iš rinkos konkurentą, kuris yra toks pat produktyvus kaip *Intel*, tačiau neužima dominuojančios padėties. Konkrečiai kalbant, analize buvo siekta apskaičiuoti, kokia kaina toks pat produktyvus ir tokias pačias sąnaudas kaip *Intel* patiriantis konkurentas turėjo siūlyti savo procesorius, kad kompensuotų kompiuterinės įrangos gamintojui ar mikroelektroninių įrenginių

Vis dėlto Komisija priimtame sprendime išsamiai išnagrinėjo šias aplinkybes ir padarė išvadą, kad toks pat produktyvus konkurentas turėjo taikyti nekonkurencingas kainas, taigi ginčijamos nuolaidos galėjo išstumti tokį konkurentą iš rinkos. Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad AEC kriterijus vaidino svarbų vaidmenį Komisijai vertinant, ar nagrinėjama veiksmais buvo įmanoma išstumti konkurentus, taigi Bendrasis Teismas turėjo išnagrinėti visus *Intel* argumentus dėl šio kriterijaus ir tai, kaip Komisija jį taikė. Kadangi Bendrasis Teismas neatliko tokios analizės, Teisingumo Teismas panaikino pradinį sprendimą ir grąžino bylą Bendrajam Teismui, kad šis, atsižvelgdamas į *Intel* pateiktus argumentus, išnagrinėtų galimybę ginčijamomis nuolaidomis riboti konkurenciją.

2022 m. sausio 26 d. sprendimu Bendrasis Teismas, išnagrinėjęs jam grąžintą bylą, iš dalies panaikino ginčijamą sprendimą tiek, kiek ginčijamos nuolaidos jame kvalifikuotos kaip piktnaudžiavimas, kaip tai suprantama pagal SESV 102 straipsnį, ir *Intel* skirta bauda už visus jos veiksmus, kvalifikuotus kaip piktnaudžiavimas.

Bendrojo Teismo vertinimas

Bendrasis Teismas visų pirma patikslino ginčo apimtį grąžinus bylą. Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad pradinio sprendimo panaikinimas buvo pagrįstas tik viena klaida, susijusia su tuo, kad pradiniam sprendime nebuvo atsižvelgta į *Intel* argumentus, kuriais buvo siekiama užginčyti Komisijos taikytą AEC kriterijų. Šiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas nusprendė, kad į atliekamą analizę gali perkelti visus argumentus, kuriuose nėra Teisingumo Teismo nustatytos klaidos. Šiuo atveju, viena vertus, tai būtų pradinio sprendimo išvados dėl nepaslėptų ribojimų ir jų neteisėtumo pagal SESV 102 straipsnį. Bendrojo Teismo nuomone, Teisingumo Teismas iš esmės nepanaikino ginčijamame sprendime nustatyto skirtumo tarp tokius ribojimus lemiančių veikslių ir kitų *Intel* veikslų, kuriems vieninteliams taikomas aptariamasis AEC kriterijus. Kita vertus, Bendrasis Teismas perkėlė pradiniam sprendime pateiktas išvadas, kad ginčijamame sprendime Komisija įrodė ginčijamų nuolaidų egzistavimą.

Tai patikslinęs Bendrasis Teismas pradėjo, pirma, nagrinėti reikalavimą panaikinti ginčijamą sprendimą ir pateikė Teisingumo Teismo nustatytą metodą, skirtą įvertinti, ar taikant nuolaidų sistemą galima riboti konkurenciją. Šiuo klausimu jis priminė, kad nors dominuojančią padėtį rinkoje užimančios įmonės nustatyta išimtinų nuolaidų sistema gali būti kvalifikuojama kaip ribojanti konkurenciją, nes, atsižvelgiant į jos pobūdį, gali būti preziumuojamas jos ribojamasis poveikis konkurencijai, tai yra tik paprasta prielaida, kuri bet kuriuo atveju negali atleisti Komisijos nuo sistemos antikonkurencinio poveikio tyrimo. Taigi tuo atveju, jei dominuojančią padėtį užimanti įmonė per administracinę procedūrą pateikia įrodymų, kad jos elgesys negalėjo riboti konkurencijos ir, konkrečiai kalbant, sukelti jai prikišamų išstūmimo iš rinkos padarinių, Komisija turi išanalizuoti, ar

platintojui už nagrinėjamų nuolaidų praradimą, kad būtų galima nustatyti, ar tokiu atveju šis konkurentas vis dar gali padengti savo sąnaudas.

taikoma nuolaidų sistema gali išstumti konkurentus. Vykdydama tokią analizę Komisija ne tik turi išnagrinėti, viena vertus, įmonės dominuojančios padėties dydį atitinkamoje rinkoje ir, kita vertus, kokioje rinkos dalyje buvo vykdomi ginčijami veiksmai, taip pat nagrinėjamų nuolaidų suteikimo sąlygas ir tvarką, jų trukmę ir dydį, bet ir įvertinti, ar galėjo egzistuoti strategija, kuria siekta išstumti bent jau tokius pat produktyvius konkurentus. Be to, kadangi Komisija taikė AEC kriterijų, tai yra vienas iš veiksnių, į kuriuos ji turi atsižvelgti, kai vertina, ar nuolaidų sistema gali riboti konkurenciją.

Antra, Bendrasis Teismas visų pirma patikrino, ar Komisijos atliktas ginčijamų nuolaidų galimybės riboti konkurenciją vertinimas yra pagrįstas taip apibrėžtu metodu. Šiuo klausimu jis iš pradžių pažymėjo, kad ginčijamame sprendime Komisija padarė teisės klaidą, kai nusprendė, kad AEC kriterijus, kurį ji vis dėlto taikė, nebuvo būtinas, kad būtų galima įrodyti ginčijamų *Intel* nuolaidų piktnaudžiaujamąjį pobūdį. Atsižvelgdamas į tai, Bendrasis Teismas nusprendė, kad negali sutikti su šia išvada. Kadangi sprendime dėl apeliacinio skundo nurodyta, kad AEC kriterijus vaidino svarbų vaidmenį Komisijai vertinant galimybę nagrinėjamomis nuolaidomis daryti išstūmimo poveikį, Bendrasis Teismas turėjo išnagrinėti *Intel* pateiktus argumentus dėl šio kriterijaus.

Trečia, atsižvelgdamas į tai, kad galimybės ginčijamomis nuolaidomis riboti konkurenciją analizė yra konkurencijos teisės pažeidimo, šiuo atveju piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi, egzistavimo įrodymo dalis, Bendrasis Teismas priminė taisykles, susijusias su įrodinėjimo pareigos paskirstymu ir reikalaujama įrodymų lygiu. Taigi pagal nekaltumo prezumpcijos principą, kuris taip pat taikomas šioje srityje, reikalaujama, kad Komisija nustatytų tokio pažeidimo buvimą, prireikus pasinaudojusi tikslių ir nuoseklių įrodymų visetu, kad šiuo klausimu nekiltų jokių abejonių. Kai Komisija tvirtina, kad nustatytas faktines aplinkybes galima paaiškinti tik antikonkurenciniu elgesiu, nagrinėjamo pažeidimo buvimas turi būti laikomas nepakankamai įrodytu, jei atitinkamoms įmonėms pavyksta pateikti kitą įtikinamą faktinių aplinkybių paaiškinimą. Ir atvirkščiai, kai Komisija remiasi įrodymais, iš esmės galinčiais įrodyti pažeidimo buvimą, atitinkamos įmonės turi įrodyti, kad jų įrodomosios galios nepakanka.

Ketvirta, atsižvelgdamas būtent į šias taisykles Bendrasis Teismas išnagrinėjo argumentus dėl klaidų, kurias neva padarė Komisija, taikydama AEC kriterijų. Šiuo klausimu jis nusprendė, kad Komisija nepakankamai teisiškai įrodė, jog kiekviena iš ginčijamų nuolaidų gali daryti išstūmimo poveikį, atsižvelgiant į *Intel* pateiktus argumentus dėl Komisijos atlikto reikšmingų AEC analizės kriterijų vertinimo.

Visų pirma, kalbant apie AEC kriterijaus taikymą *Dell*, Bendrasis Teismas nusprendė, kad šios bylos aplinkybėmis vertindama „ginčijamą dalį“⁴¹¹ Komisija galėjo pagrįstai remtis duomenimis, kuriuos žino kiti nei dominuojanti bendrovė ūkio subjektai. Vis dėlto išnagrinėjęs šiuo klausimu *Intel* pateiktus įrodymus Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad jie gali sukelti teismui abejonių dėl šio vertinimo rezultato, taigi nusprendė, kad aplinkybės, kuriomis rėmėsi Komisija, buvo nepakankamos padaryti išvadą, kad bendrovei *Dell* suteiktos nuolaidos per tiriamąjį laikotarpį galėjo daryti išstūmimo poveikį. Antra, Bendrojo Teismo teigimu, tas pats pasakytina ir apie bendrovei HP suteiktų nuolaidų analizę, nes, be kita ko, neįrodyta, kad nustatytas išstūmimo poveikis buvo daromas visu pažeidimo laikotarpiu. Trečia, dėl skirtingomis sąlygomis grupės NEC bendrovėms suteiktų nuolaidų pažymėtina, kad Bendrasis Teismas nustatė dvi Komisijos analizės klaidas, iš kurių viena turi įtakos sąlyginių nuolaidų vertei, o kita susijusi su nepakankamai pagrįsta viena ketvirtą galiojančių rezultatų ekstrapoliacija visam pažeidimo laikotarpiui. Ketvirta, Bendrasis Teismas taip pat nusprendė, kad nėra pakankamai įrodymų, ar bendrovei *Lenovo* suteiktos nuolaidos galėjo sukelti išstūmimo poveikį, nes

⁴¹¹ Šiuo atveju šis žodžių junginys reiškia rinkos dalį, kurioje *Intel* klientai buvo pasirengę ir galėjo pasirinkti tiekimą iš kito tiekėjo ir kuri yra neišvengiamai ribota atsižvelgiant į, be kita ko, produkto pobūdį, taip pat į *Intel* prekės ženklo reputaciją ir profilį.

Komisija padarė klaidų, kai kiekybiškai vertino nagrinėjamą atlygį natūra. Penkta, Bendrasis Teismas padarė tokias pačias išvadas dėl AEC kriterijaus taikymo *Media-Saturn* ir nusprendė, be kita ko, kad Komisija visiškai nepaaiškino priežasčių, dėl kurių, siekdama išanalizuoti bendrovei NEC suteiktas nuolaidas, tam platintojui skirtų mokėjimų analizėje gautus vieno ketvirčio rezultatus ekstrapoliavo visam pažeidimo laikotarpiui.

Galiausiai, penkta, Bendrasis Teismas patikrino, ar ginčijamame sprendime buvo tinkamai atsižvelgta į visus kriterijus, leidžiančius nustatyti, ar kainų nustatymo veikla gali turėti išstūmimo poveikį pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją. Šiuo klausimu jis konstatavo, kad Komisija tinkamai neišnagrinėjo kriterijaus, susijusio su tuo, kokioje rinkos dalyje buvo vykdomi ginčijami veiksmai, taip pat neatliko teisingos nuolaidų trukmės analizės.

Taigi iš viso to, kas išdėstyta, matyti, kad Komisijos atlikta analizė yra neišsami ir bet kuriuo atveju neleidžia pakankamai teisiškai įrodyti, kad ginčijamomis nuolaidomis buvo galima daryti antikonkurencinį poveikį, todėl Bendrasis Teismas panaikino sprendimą tiek, kiek jame šie veiksmai pripažinti piktnaudžiavimu, kaip tai suprantama pagal SESV 102 straipsnį.

Galiausiai dėl tokio dalinio ginčijamo sprendimo panaikinimo poveikio baudos, kurią Komisija skyrė bendrovei *Intel*, dydžiui pažymėtina, kad Bendrasis Teismas nemanė galintis nustatyti baudos, susijusios tik su nepaslėptais ribojimais, dydį. Taigi jis visiškai panaikino ginčijamo sprendimo straipsnį, kuriuo *Intel* už nustatytą pažeidimą buvo skirta 1,06 mlrd. EUR bauda.

2022 m. birželio 15 d. Sprendimas Qualcomm / Komisija („Qualcomm“ – Išimtinių teisių mokėjimai) (T-235/18, [EU:T:2022:358](#))

„Konkurencija – Piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi – LTE lustų rinkinių rinka – Sprendimas, kuriuo konstatuojamas SESV 102 straipsnio ir EEE susitarimo 54 straipsnio pažeidimas – Mokėjimai už išimtinumą – Teisė į gynybą – Reglamento (EB) Nr. 1/2003 19 straipsnis ir 27 straipsnio 1 dalis – Išstūmimo poveikis“

Ieškovė *Qualcomm Inc.* yra JAV bendrovė, kuri kuria ir tiekia dažnių juostų lustų rinkinius (toliau – lustų rinkiniai), skirtus išmaniesiems telefonams ir planšetiniams kompiuteriams, kad šie įrenginiai galėtų prisijungti prie korinio ryšio tinklų⁴¹² pagal atitinkamą jų standartą. Taigi lustų rinkiniai parduodami pirminės įrangos gamintojams, įskaitant *Apple Inc.*, kurie juos įmontuoja savo įrenginiuose.

2018 m. sausio 24 d.⁴¹³ sprendimu Europos Komisija skyrė ieškovei beveik milijardo eurų baudą už piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi pasaulinėje LTE standartą atitinkančių lustų rinkinių rinkoje laikotarpiu nuo 2011 m. vasario mėn. iki 2016 m. rugsėjo mėn.

Komisijos teigimu, šis piktnaudžiavimas vyko skatinamųjų mokėjimų pagal ieškovės ir *Apple* sudarytus susitarimus forma. Šiuose susitarimuose buvo numatyta, kad ieškovė skirs *Apple* skatinamuosius mokėjimus su sąlyga, kad pastaroji jai tieks visus reikalingus LTE lustų rinkinius. Šiomis aplinkybėmis Komisija nusprendė, kad šie mokėjimai, kuriuos ji laiko mokėjimais už išimtinumą, galėjo sukelti

⁴¹² Lustų rinkiniai naudojami ir balso, ir duomenų perdavimo paslaugoms. Juos sudaro kelios sudedamosios dalys. Viena iš esminių jų savybių – suderinamumas su vienu ar keliais korinio ryšio standartais, pavyzdžiui, GSM, UMTS ar LTE.

⁴¹³ 2018 m. sausio 24 d. Komisijos sprendimas C(2018) 240 *final* dėl procedūros pagal SESV 102 straipsnį ir EEE susitarimo 54 straipsnį (byla AT.40220 – *Qualcomm* (išimtinių teisių mokėjimai)).

antikonkurencinį poveikį, nes jais buvo sumažintos *Apple* paskatos pirkti iš konkuruojančių LTE lustų rinkinių tiekėjų, o tai patvirtina vidaus dokumentai ir *Apple* paaiškinimai.

Savo sprendimu Bendrasis Teismas panaikino visą ginčijamą sprendimą, remdamasis, pirma, išvada dėl kelių procedūros pažeidimų, turėjusių įtakos ieškovės teisei į gynybą, ir, antra, atitinkamų mokėjimų antikonkurencinio poveikio analize, kurią jis laiko neišsamia ir netinkama patvirtinti tokių mokėjimų galimybę daryti tokį poveikį. Taip jis patikslino Komisijai tenkančių pareigų apimtį, kiek tai susiję, pirma, su administracinės bylos rengimu, kad bet kuri atitinkama įmonė galėtų veiksmingai pasinaudoti teise į gynybą, ir, antra, jos atliekama bent tokių pat produktyvių konkurentų galimybės išstumti konkurentus analize.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirmiausia Bendrasis Teismas nusprendė dėl tam tikrų papildomų įrodymų, kuriuos ieškovė pateikė pasibaigus rašytinei teismo proceso daliai, priimtinumom. Šiuos įrodymus iš esmės sudaro dvi dokumentų grupės, susijusios su dviem teisminiais procesais JAV. Priminęs, kad toks pavėluotas įrodymų pateikimas gali būti priimtinas tik su sąlyga, kad yra pateisinamos išimtinės aplinkybės, pavyzdžiui, negalėjimas pateikti atitinkamų dokumentų anksčiau, Bendrasis Teismas konstatavo, kad šiuo atveju, priešingai, nei teigia Komisija, atsižvelgiant, be kita ko, į sąlygas, kuriomis ieškovė tuos įrodymus gavo, ji šių dokumentų neturėjo savo rašytinių pareiškimų pateikimo momentu. Taigi Bendrasis Teismas nusprendė, kad reikia priimti taip pateiktus papildomus įrodymus.

Kalbant apie bylos esmę, pažymėtina, kad Bendrasis Teismas pirmiausia nagrinėjo akivaizdžiomis procedūrinėmis klaidomis grindžiamą pagrindą ir nusprendė pradėti savo analizę nuo priekaištų, susijusių su teisės į gynybą pažeidimu rengiant bylos medžiagą, o vėliau nagrinėti prieštaravimo pareiškimo ir ginčijamo sprendimo skirtumus.

Viena vertus, dėl bylos medžiagos rengimo Bendrasis Teismas pirmiausia priminė, kad Komisija savo pasirinkta forma turi registruoti tikslų kiekvienos apklausos, vykusios pagal Reglamento Nr. 1/2003 19 straipsnį siekiant surinkti su tyrimo objektu susijusią informaciją, turinį.

Nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas pažymėjo, pirma, kad informacija, kurią ieškovės prašymu Komisija pateikė ieškovei po ginčijamo sprendimo gavimo, atskleidžia susitikimų ir telefoninių konferencijų su trečiaisiais asmenimis, kaip ieškovės konkurentų ar klientų, rengimą. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas manė, kad įrodymai, susiję su šio keitimosi informacija dalyku, leidžia juos kvalifikuoti kaip apklausas, kurioms taikoma minėta registravimo pareiga. Atsižvelgdamas į bylos medžiagą Bendrasis Teismas konstatavo, kad Komisijos pateiktuose raštuose nebuvo jokios informacijos apie per šiuos pokalbius vykusią diskusijų turinį, visų pirma apie per aptariamus klausimus pateiktos informacijos pobūdį. Taigi Bendrasis Teismas konstatavo pirmosios Komisijos pareigos registruoti atitinkamas apklausas ir įtraukti šiuos įrašus į bylos medžiagą neįvykdymą.

Antra, anot Bendrojo Teismo, tas pats pasakytina apie keitimąsi informacija su trečiąja šalimi, apie kurio egzistavimą paaiškėjo vėliau, vykstant teismo procesui. Pažymėjęs, kad neginčijama, jog Komisija nefiksavo šio keitimosi informacija, Bendrasis Teismas rėmėsi bylos medžiagoje esančiais įrodymais ir išsamia jų procesinių aplinkybių analize, kad konstatuotų, jog bent iš dalies tas keitimasis informacija buvo susijęs su informacija dėl ginčijamo tyrimo dalyko, taigi tai buvo apklausos, kurias reikėjo registruoti.

Trečia, Bendrasis Teismas taip pat nurodė, kad rengdama administracinę bylą Komisija neįvykdė įsipareigojimų. Šiuo klausimu jis nurodė, kad Komisijos Bendrajam Teismui pateiktuose įrodymuose minimas susitikimas su informatoriumi trečiuoju asmeniu, įvykęs prieš Komisijai pradėjus tyrimą, ir pastarosios šiuo tikslu pareikšti priekaištai. Pažymėjęs, kad Komisija niekaip neregistravo šio susitikimo, Bendrasis Teismas nusprendė, kad toks trūkumas yra procedūrinis pažeidimas. Nors minėta registravimo pareiga netaikoma iki pirmojo tyrimo veiksmo vykusioms apklausoms, kaip yra šioje byloje, Komisija vis dėlto apskritai privalo leisti suinteresuotosioms įmonėms veiksmingai susipažinti su jos bylos medžiagoje esančiais priekaištus pagrindžiančiais įrodymais. Iš to visų pirma

matyti, kad prie bylos pridėtu raštu ji turi patvirtinti bet kokį susitikimą su informatoriumi trečiuoju asmeniu, kuris jai leido žodžiu rinkti kaltę patvirtinančius įrodymus, kuriuos ji ketina panaudoti, tačiau šiuo atveju to nepadarė.

Kalbant apie taip nustatytų trijų procedūrinių pažeidimų grupių pasekmes, iš suformuotos jurisprudencijos matyti, kad teisės į gynybą pažeidimas gali būti konstatuotas tik tuo atveju, jei įmonė ieškovė įrodo, kad būtų galėjusi geriau apsiginti, jeigu nebūtų to procedūros pažeidimo. Šiuo atveju Bendrasis Teismas pažymėjo, kad ieškovės pateikti įrodymai rodo, kad per šiuos susitikimus ir telefonines konferencijas galėjo būti atskleista esminė informacija, turinti reikšmės procedūros eigai, kuri galėjo būti svarbi ieškovei, nes būtų leidusi jai geriau užtikrinti savo gynybą, visų pirma atsižvelgiant į aptariamų trečiųjų asmenų statusą.

Kita vertus, dėl prieštaravimo pareiškimo ir ginčijamo sprendimo skirtumų Bendrasis Teismas visų pirma pažymėjo, kad ginčijamame sprendime kalbama apie piktnaudžiavimą tik LTE lustų rinkinių rinkoje, o prieštaravimo pareiškime nurodytas piktnaudžiavimas LTE lustų rinkinių rinkoje ir UMTS lustų rinkinių rinkoje. Atsakydama į prieštaravimo pareiškimą ieškovė, atlikusi ekonominę analizę, vadinamą „kritinės maržos analize“⁴¹⁴, siekė įrodyti, kad nagrinėjami mokėjimai negalėjo turėti išstūmimo poveikio šiose dviejose rinkose. Ginčijamame sprendime Komisija tą analizę atmetė. Vis dėlto Bendrasis Teismas manė, kad tiek, kiek prieštaravimų, susijusių su piktnaudžiavimo sritimi, pakeitimas turėjo įtakos duomenų, kuriais grindžiama ieškovės analizė, ginčijanti tai, kad jos veiksmai gali sukelti išstūmimo iš rinkos poveikį, svarbai, Komisija turėjo jai suteikti galimybę būti išklaustyta ir prireikus pakoreguoti savo analizę, kad būtų atsižvelgta į pašalintus prieštaravimus dėl UMTS lustų rinkinių, dėl kurių tiekimo Komisija nebeturėjo priekaištų. Taigi, kadangi ieškovė šiuo klausimu nebuvo tinkamai išklaudyta, Bendrasis Teismas nusprendė, kad Komisija pažeidė jos teisę į gynybą.

Pabrėždamas, kad taip konstatuotų ieškovės teisės į gynybą pažeidimų pakanka ginčijamo sprendimo panaikinimui pateisinti, Bendrasis Teismas manė, kad vis dėlto reikia tęsti ieškinio nagrinėjimą po to, kai pritarė pagrindui, grindžiamam teisės į gynybą pažeidimu.

Toliau Bendrasis Teismas išnagrinėjo ieškinio pagrindą, grindžiamą akivaizdžiomis teisės ir vertinimo klaidomis, kuriomis siekta užginčyti išvadą, kad atitinkami mokėjimai galėjo sukelti potencialų antikonkurencinį poveikį.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas visų pirma priminė, kad, remiantis suformuota jurisprudencija, kai įmonė, remdamasi įrodymais, ginčija elgesio, dėl kurio jai priekaištaujama, galimybę riboti konkurenciją ir ypač išstūmimo iš rinkos poveikį, Komisija, siekdama įrodyti inkriminuojamų veiksmų neteisėtumą, turi išnagrinėti bent tokių pat produktyvių konkurentų pajėgumą išstumti iš rinkos.

Pirmiausia Bendrasis Teismas pažymėjo, kad veiksmai, dėl kurių priekaištaujama ieškovei, patenka tik į jos sutartinius santykius su *Apple* per nagrinėjamą laikotarpį. Atlikęs išsamią ginčijamo sprendimo ir Komisijos pateiktos informacijos analizę Bendrasis Teismas pažymėjo, kad, viena vertus, Komisija nusprendė, jog atitinkami mokėjimai sumažino *Apple* paskatas rinktis ieškovės konkurentus, kad įsigytų LTE lustų rinkinius visiems jos įrenginiams, t. y. *iPhone* ir *iPad* įrenginiams, ir tai padarė remdamasi minėtų mokėjimų galimybės daryti antikonkurencinį poveikį analize. Kita vertus, Komisija nusprendė, kad minėti mokėjimai iš tikrųjų sumažino *Apple* paskatas rinktis ieškovės konkurentus, kad įsigytų LTE lustų rinkinius tam tikriems jos įrenginiams, t. y. tam tikriems *iPad* modeliams, kuriuos *Apple* ketino išleisti 2014 m. ir 2015 m., ir tai padarė remdamasi faktinio šių mokėjimų poveikio analize.

⁴¹⁴ Tokios analizės tikslas buvo įrodyti, kad hipotetinis konkurentas, toks pat veiksmingas kaip ieškovė, būtų galėjęs konkuruoti su ieškove ir tiekti *Apple* mikroschemų rinkinius, suderinamus su abiem aptariamais standartais, ir pasiūlyti *Apple* kainą, kuri padengtų jos sąnaudas, kartu kompensuodamas *Apple* prarastas aptariamą skatinamąsias išmokas.

Šiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas išnagrinėjo ieškovės priekaištus, susijusius su šiais dviem Komisijos analizės aspektais.

Pirma, Bendrasis Teismas konstatavo, kad nusprendusi, jog nagrinėjami mokėjimai galėjo riboti konkurenciją dėl visų *Apple* LTE lustų rinkinių poreikių tiek *iPhone*, tiek *iPad* įrenginiams, Komisija neatsižvelgė į visas reikšmingas faktines aplinkybes. Šiuo klausimu Komisija nusprendė, kad nagrinėjamais mokėjimais buvo sumažintos *Apple* paskatos rinktis ieškovės konkurentus tam, kad įsigytų LTE lustų rinkinius, nors, kaip matyti iš ginčijamo sprendimo, *Apple* neturėjo techninių alternatyvų dėl ieškovės LTE lustų rinkinių, kiek tai susiję su didžiąją dalimi jos poreikių, t. y. tų, kurie iš esmės atitiko *iPhone* mobiliuosius telefonus. Bendrasis Teismas priminė, kad, atsižvelgiant į visas su inkriminuojamu elgesiu susijusias aplinkybes, šio elgesio antikoncepcinio pajėgumo analizė negali būti vien hipotetinė.

Antra, Bendrasis Teismas konstatavo, kad išvados, jog nagrinėjamais mokėjimais iš tikrųjų buvo sumažintos *Apple* paskatos rinktis ieškovės konkurentus, kad įsigytų reikalingus LTE lustų rinkinius tam tikriems *iPad* modeliams, kuriuos ketinta išleisti 2014 m. ir 2015 m., nepakanka jų antikoncepciniam pobūdžiui įrodyti. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas nusprendė, kad tokia analizė neištaiso to, kad Komisija neatsižvelgė į visas reikšmingas faktines aplinkybes, bendrai įrodinėdama, kad per nagrinėjamą laikotarpį atitinkami mokėjimai galėjo padaryti antikoncepcinį poveikį, kiek tai susiję su visais *Apple* reikalingais LTE lustų rinkiniais. Bet kuriuo atveju Bendrasis Teismas pažymėjo, kad minėto realaus poveikio, susijusio su tam tikrais *iPad* modeliais, kurie turėjo būti išleisti 2014 m. ir 2015 m., analizė visų pirma neatitiko reikalavimams pagrįsti pateiktų įrodymų, be to, buvo atlikta neatsižvelgiant į visas šiuo tikslu reikšmingas aplinkybes, galiausiai buvo remtasi įrodymais, kurie neleido patvirtinti Komisijos išvadų.

Be to, konstatavęs, kad nagrinėjamus mokėjimus Komisija nepakankamai teisiškai kvalifikavo kaip piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi, Bendrasis Teismas pritarė ieškinio pagrindui ir, remdamasis ir šiuo pagrindu, panaikino ginčijamą sprendimą.

2022 m. rugsėjo 14 d. Sprendimas Google ir Alphabet / Komisija (Google Android)

(T-604/18, [EU:T:2022:541](#))

„Konkurencija – Piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi – Išmanieji mobilieji įrenginiai – Sprendimas, kuriuo konstatuotas SESV 102 straipsnio ir EEE susitarimo 54 straipsnio pažeidimas – Sąvokos „daugiapusė platforma“ ir „daugiapusė rinka“ („ekosistema“) – Operacinė sistema („Google Android“) – Taikomųjų programų parduotuvė („Play Store“) – Paieškos ir naršymo taikomosios programos („Google Search“ ir „Chrome“) – Susitarimai su įrenginių gamintojais ir judriojo ryšio tinklų operatoriais – Vienas ir tęstinis pažeidimas – Sąvokos „bendras planas“ ir „elgesys, įgyvendintas darant tą patį pažeidimą“ (produktų susiejimas, mokėjimai už išimtinumą ir neskaidymo įpareigojimai) – Išstūmimo poveikis – Teisė į gynybą – Neribota jurisdikcija“

*Google*⁴¹⁵, informacinių ir ryšių technologijų sektoriaus bendrovė, kurios specializacija – su internetu susiję produktai ir paslaugos, daugiausia pajamų gauna iš savo svarbiausio produkto: paieškos variklio *Google Search*. Jos verslo modelis grindžiamas su internetu susijusių produktų ir paslaugų, dažniausiai siūlomų naudotojams nemokamai, ir interneto reklamos paslaugų, teikiamų naudojantis iš tų naudotojų surinktais duomenimis, sąveika. Be to, *Google* siūlo *Android* operacinę sistemą, su

⁴¹⁵ Šiuo atveju *Google* reiškia *Google LLC* (anksčiau – *Google Inc.*) kartu su jos patronuojančiąja bendrove *Alphabet, Inc.*

kuria, Komisijos duomenimis, 2018 m. liepos mėn. veikė maždaug 80 % Europoje ir visame pasaulyje naudojamų išmaniųjų mobiliųjų įrenginių.

Įvairūs skundai Komisijai dėl tam tikros *Google* komercinės veiklos mobiliojo interneto srityje paskatino ją 2015 m. balandžio 15 d. pradėti procedūrą prieš *Google* dėl *Android*⁴¹⁶.

2018 m. liepos 18 d. sprendimu⁴¹⁷ Komisija skyrė baudą *Google* už tai, kad ji piktnaudžiavo dominuojančia padėtimi – primetė antikonkurencinius sutartinius apribojimus mobiliųjų įrenginių gamintojams ir mobiliojo ryšio tinklų operatoriams (kai kuriais atvejais nuo 2011 m. sausio 1 d.). Nustatyti trijų rūšių sutartiniai apribojimai:

- pirma, apribojimai, įtraukti į „platinimo sutartis“, kuriose numatyta, kad mobiliųjų įrenginių gamintojai gali gauti iš *Google* licenciją naudoti jos taikomųjų programų parduotuvę (*Play Store*), tik jei iš anksto įdiegia jos bendrosios paieškos programą (*Google Search*) ir naršymo programą (*Chrome*),
- antra, apribojimai, įtraukti į „sutartis dėl neskaidymo įpareigojimų“, kuriose nustatyta, kad naudojimo licencijos, būtinos mobiliųjų įrenginių gamintojams, kad jie galėtų iš anksto įdiegti *Google Search* ir *Play Store* taikomąsias programas, suteikiamos su sąlyga, kad jie įsipareigoja neprekiuoti įrenginiais, veikiančiais su *Google* nepatvirtintomis *Android* versijomis,
- trečia, apribojimai, įtraukti į „sutartis dėl pajamų pasidalijimo“, pagal kurias *Google* pajamų iš reklamos procentinė dalis skiriama mobiliųjų įrenginių gamintojams ir mobiliojo ryšio operatoriams, su sąlyga, kad įsipareigoja iš anksto neįdiegti konkuruojančios bendrosios paieškos paslaugos nustatytam portfeliui priklausančiuose įrenginiuose.

Komisijos teigimu, šiais apribojimais buvo siekiama apsaugoti ir sustiprinti *Google* dominuojančią padėtį bendrosios paieškos paslaugų srityje, taigi, ir šios įmonės pajamas, gaunamas iš su šia paieška susijusios reklamos. Dėl ginčijamų apribojimų bendro tikslo ir tarpusavio priklausomybės Komisija juos kvalifikavo kaip vieną tęstinį SESV 102 straipsnio ir EEE susitarimo 54 straipsnio pažeidimą.

Komisija skyrė *Google* 4,342 mlrd. EUR baudą – tai didžiausia Europoje kada nors konkurencijos institucijos paskirta bauda.

Bendrasis Teismas iš esmės atmetė *Google* ieškinį ir panaikino sprendimą tik tiek, kiek jame konstatuojama, kad minėtos sutartys dėl su portfeliu susietų pajamų pasidalijimo savaime yra piktnaudžiavimas. Atsižvelgdamas į bylos aplinkybes Bendrasis Teismas taip pat manė, jog įgyvendindamas savo neribotą jurisdikciją gali nustatyti, kad *Google* turi būti paskirta 4,125 mlrd. EUR dydžio bauda.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirmiausia Bendrasis Teismas nagrinėjo pagrindą, susijusį su vertinimo klaidomis, padarytomis apibrėžiant atitinkamas rinkas ir vėliau vertinant *Google* dominuojančią padėtį kai kuriose iš šių rinkų.

⁴¹⁶ 2017 m. birželio mėn. Komisija jau skyrė *Google* 2,42 mlrd. EUR baudą už piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi paieškos sistemų rinkoje suteikiant neteisėtą pranašumą savo kainų palyginimo paslaugai. Šį sprendimą iš esmės patvirtino Bendrasis Teismas 2021 m. lapkričio 10 d. Sprendime ***Google ir Alphabet / Komisija (Google Shopping)*** (T-612/17, [EU:T:2021:763](#)). Šiuo metu Teisingumo Teismas nagrinėja *Google* apeliacinį skundą dėl šio sprendimo (C-48/22 P).

⁴¹⁷ 2018 m. liepos 18 d. Komisijos sprendimas C(2018) 4761 *final* byloje pagal SESV 102 straipsnį ir EEE susitarimo 54 straipsnį (byla AT.40099 – *Google Android*).

Šiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas pabrėžė, kad, atsižvelgdamas į šalių argumentus ir ginčijamame sprendime išdėstytus motyvus, nagrinėdamas šį ieškinio pagrindą jis iš esmės turi patikrinti, ar *Google*, naudodamasi įgaliojimais atitinkamose rinkose, iš tikrųjų galėjo veikti gana nepriklausomai nuo įvairių veiksnių, galinčių varžyti jos elgesį.

Bendrasis Teismas pirmiausia pažymėjo, kad Komisija nustatė keturių rūšių atitinkamas rinkas: pirma, pasaulinę (išskyrus Kiniją) išmaniųjų mobiliųjų įrenginių operacinių sistemų licencijavimo rinką; antra, pasaulinę (išskyrus Kiniją) *Android* taikomųjų programų parduotuvių rinką; trečia, įvairias nacionalines Europos ekonominės erdvės (EEE) bendrosios paieškos paslaugų teikimo rinkas; ir, ketvirta, pasaulinę interneto naršyklių, sukurtų naudoti mobiliuosiuose įrenginiuose ir nesusietų su konkrečia operacine sistema, rinką. Tada Komisija konstatavo, kad *Google* užėmė dominuojančią padėtį pirmose trijose rinkose. Bendrasis Teismas pažymėjo, kad apibrėždama įvairias atitinkamas rinkas Komisija tinkamai paminėjo jų papildomumą, pateikė jas kaip tarpusavyje susijusias, ypač atsižvelgiant į bendrą strategiją, kurią įgyvendino *Google*, siekdama populiarinti savo paieškos sistemą, integruodama ją į „ekosistemą“.

Sprenddamas būtent dėl licencijuotų operacinių sistemų, skirtų išmaniesiems mobiliesiems įrenginiams, rinkos apimtį apibrėžimo ir su tuo susijusio *Google* padėties joje įvertinimo Bendrasis Teismas pirmiausia konstatavo, kad Komisija padarė išvadą (ir *Google* tam neprieštaravo), jog vadinamosios nelicencijuotos operacinės sistemos, kurias išimtinai naudoja tik vertikalios integracijos kūrėjai, kaip antai *Apple iOS* ar *Blackberry*, nepriklauso tai pačiai rinkai, nes tretieji mobiliųjų įrenginių gamintojai negali gauti jų licencijos. Komisija taip pat nepadarė klaidos, kai nusprendė, kad abejonių dėl *Google* dominuojančios padėties šioje rinkoje nekelia ir *Apple* nelicencijuojamos operacinės sistemos toje pačioje rinkoje daromas netiesioginis konkurencinis spaudimas. Komisija taip pat padarė teisingą išvadą, kad atvira *Android* pirminio teksto licencija nebuvo pakankamas konkurencinis suvaržymas, kuris atsvertų nagrinėjamą dominuojančią padėtį.

Toliau Bendrasis Teismas nagrinėjo įvairius pagrindus, susijusius su klaidingu įvertinimu, kad ginčijami apribojimai yra piktnaudžiavimas.

Pirma, *Google Search* ir *Play Store* taikomųjų programų rinkinius atskyrusi nuo *Chrome* naršyklės ir minėtų taikomųjų programų rinkinio ir nusprendusi, kad šie rinkiniai pažeidimo laikotarpiu riboja konkurenciją, o *Google* negalėjo įrodyti, kad tam buvo objektyvus pagrindas, mobiliųjų įrenginių gamintojams nustatytas išankstinio įdiegimo sąlygas⁴¹⁸ Komisija pripažino piktnaudžiavimu.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad siekdama pagrįsti ginčijamų išankstinio įdiegimo sąlygų suteiktą didelį konkurencinį pranašumą Komisija nurodė, kad toks išankstinis įdiegimas gali lemti „siekį išlaikyti *status quo*“, nes naudotojai linkę naudotis jiems siūlomomis paieškos ir navigacijos taikomosiomis programomis, ir gerokai net ilgam padidinti atitinkamos paslaugos naudojimą, o *Google* konkurentai šio pranašumo negali kompensuoti. Bendrasis Teismas teigė, kad Komisijos atliktai analizei šiuo klausimu netaikomas nė vienas iš *Google* pateiktų prieštaravimų.

Nagrinėdamas prieštaravimus dėl išvados, kad *Google* konkurentų turimos priemonės neleido jiems atsverti *Google* konkurencinio pranašumo, kurį ji įgijo dėl nagrinėjamų išankstinio įdiegimo sąlygų, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad nors šiomis sąlygomis nedraudžiama iš anksto įdiegti konkuruojančių programų, toks draudimas vis dėlto numatytas įrenginių, kuriems taikomi pajamų pasidalijimo susitarimai, atveju (tiek sutartimis dėl su portfeliu susietų pajamų pasidalijimo, tiek jas pakeitusiomis įrenginių pajamų pasidalijimo sutartimis), o jie sudarė daugiau kaip 50 % 2011–2016 m. EEE parduotų įrenginių; taigi į šiuos atvejus Komisija galėjo atsižvelgti kaip į bendrą nagrinėjamų

⁴¹⁸ Atsižvelgdamas į bylą panašumus, šiuo klausimu Bendrasis Teismas remiasi 2007 m. rugsėjo 17 d. Sprendimu **Microsoft / Komisija** (T-201/04, [EU:T:2007:289](#)), kuriuo Komisija remiasi ginčijamame sprendime.

apribojimų poveikį. Be to, Komisija savo išvadoms pagrįsti taip pat galėjo remtis faktinės padėties stebėjimu, šiuo atžvilgiu atkreipdama dėmesį į tai, kad praktiškai retai naudojamos iš anksto įdiegtos konkuruojančios taikomosios programos, jos parsisiunčiamos arba konkuruojančios paieškos paslaugos pasiekiamos per naršyklės. Galiausiai Bendrasis Teismas taip pat pripažino nepagrįstais *Google* prieštaravimus dėl argumentų, kuriais remdamasi Komisija padarė išvadą, kad nagrinėjami rinkiniai neturi objektyvaus pagrindo, ir atmetė pagrindą, grindžiamą tuo, kad buvo padaryta vertinimo klaida, visas išankstinio įdiegimo sąlygas pripažinus piktnaudžiavimu.

Antra, vertindamas vieną išankstinio įdiegimo sąlygą, įtrauktą į sutartis dėl su portfeliu susietų pajamų pasidalijimo, Bendrasis Teismas nusprendė, kad Komisija turėjo teisę ginčijamus susitarimus laikyti sutarčių dėl išimtinumo dalimi, nes numatyti mokėjimai priklausė nuo to, ar atitinkamo portfelio produktuose bus iš anksto įdiegta konkuruojančių bendrosios paieškos paslaugų, ar ne.

Taigi, atsižvelgiant į tai, kad darydama išvadą, jog šie susitarimai yra piktnaudžiavimas, Komisija nusprendė, kad jie galėjo paskatinti mobiliųjų įrenginių gamintojus ir atitinkamus mobiliojo ryšio operatorius iš anksto neįdiegti tokių konkuruojančių paslaugų; pagal tokio pobūdžio praktikai taikomą jurisprudenciją⁴¹⁹ ji privalėjo atlikti jų gebėjimo riboti konkurenciją analizę iš esmės, atsižvelgdama į visas svarbias aplinkybes, įskaitant ginčijamos praktikos aprėpties rinkoje laipsnį ir gebėjimą išstumti iš rinkos konkurentus, kurie yra bent jau tokie pat produktyvūs.

Šiuo tikslu Komisijos pateikta analizė iš esmės buvo grindžiama dviem aspektais: ginčijamos praktikos aprėpties tyrimu ir jos atlikto vadinamojo „tokio pat produktyvaus konkurento testo“⁴²⁰ rezultatais. Nagrinėdama pirmąjį aspektą Komisija nustatė, kad aptariamoms sutartims apėmė „didelę“ nacionalinių bendrosios paieškos paslaugų rinkų dalį, nepriklausomai nuo naudojamos įrangos tipo; Bendrasis Teismas mano, kad šios išvados nepatvirtina ginčijamame sprendime Komisijos pateikti įrodymai. Panašus trūkumas yra ir vienoje iš AEC testo prielaidų, t. y. paieškos užklausų, kurias galėtų užginčyti hipotetiškai bent jau toks pat produktyvus konkurentas, kurio taikomoji programa būtų iš anksto įdiegta kartu su *Google Search*, dalyje. Be to, Bendrasis Teismas nustatė kelias motyvavimo klaidas, susijusias su esminių kintamųjų vertinimu Komisijos atliktame AEC teste, būtent, pirma, su tokiam konkurentui priskirtinų sąnaudų įvertinimu, antra, su jo galimybių iš anksto įdiegti savo programą įvertinimu ir, trečia, su pajamų, kurios gali būti gautos atsižvelgiant į apyvartoje esančių mobiliųjų įrenginių amžių, įvertinimu. Vadinasi, remiantis Komisijos atlikto AEC testo rezultatais negalima konstatuoti piktnaudžiavimo, savaime kylančio iš sutarčių dėl su portfeliu susietų pajamų pasidalijimo, todėl Bendrasis Teismas pripažino atitinkamą ieškinio pagrindą pagrįstą.

Trečia, vertindamas apribojimus, įtrauktus į sutartis dėl neskaidymo įpareigojimų vertinimu, Bendrasis Teismas pirmiausia pažymėjo, kad Komisija mano, jog tokia praktika yra piktnaudžiavimas, nes ja siekiama užkirsti kelią įrenginių, kuriuose veikia nesuderinama *Android*⁴²¹ atmaina, kūrimui ir buvimui rinkoje, tačiau nepaneigia *Google* teisės nustatyti suderinamumo reikalavimus, skirtus tik įrenginiams, kuriuose įdiegtos jos programos. Konstatavęs, kad nagrinėjama praktika egzistuoja, Bendrasis Teismas taip pat mano, kad Komisija pagrįstai pripažino, jog nesuderinamos *Android* atmainos galėjo daryti konkurencinį spaudimą *Google*. Tokiomis aplinkybėmis, atsižvelgdamas į Komisijos pateiktus įrodymus, galinčius patvirtinti, kad licencijuotų operacinių sistemų rinkoje buvo trukdoma kurti ir parduoti konkuruojančius produktus, Bendrasis Teismas teigia, kad Komisija galėjo pripažinti, jog

⁴¹⁹ Žr. 2017 m. rugsėjo 6 d. Sprendimą *Intel / Komisija* (C-413/14 P, [EU:C:2017:632](#)).

⁴²⁰ Toliau – AEC testas (angl. „As Efficient Competitor Test“).

⁴²¹ Kalbama apie trečiųjų šalių sukurtas operacines sistemas, paremtas *Android* pradiniu tekstu, kurį *Google* atskleidė pagal atvirojo naudojimo licenciją ir kuriame yra pagrindiniai tokios sistemos elementai, bet ne *Google* priklausančios *Android* programos ir paslaugos. Šiomis aplinkybėmis ginčijamose sutartyse dėl neskaidymo įpareigojimų reikalaujama, kad diegiant *Android* pirminį programos tekstą būtų laikomasi minimalaus suderinamumo standarto.

nagrinėjama praktika sustiprino *Google* dominuojančią padėtį bendrosios paieškos paslaugų rinkoje ir atgrasė nuo inovacijų bei apribojo vartotojams teikiamų pasiūlymų įvairovę.

Trečia, Bendrasis Teismas nagrinėjo pagrindą, grindžiamą teisės į gynybą pažeidimu, kuriuo *Google* prašė pripažinti, kad buvo pažeista jos teisė susipažinti su byla ir nebuvo atsižvelgta į jos teisę būti išklaustyti.

Nagrinėdamas tariamą teisės susipažinti su byla pažeidimą Bendrasis Teismas pirmiausia nurodė, kad šiuo atžvilgiu *Google* priekaištuoja dėl 2018 m. vasario mėn. Komisijos pateiktų užrašų rinkinio turinio; šie užrašai susiję su Komisijos organizuotais susitikimais su trečiosiomis šalimis per visą jos atliekamą tyrimą. Visi minėti susitikimai buvo pokalbiai, kurių tikslas – surinkti su tyrimu susijusią informaciją, kaip apibrėžta Reglamento Nr. 1/2003⁴²² 19 straipsnyje, todėl Komisija turėjo užtikrinti, kad jie būtų užregistruoti taip, kad atitinkama įmonė, atėjus laikui, galėtų su jais susipažinti ir pasinaudoti teise į gynybą. Šioje byloje Bendrasis Teismas konstatavo, kad minėtų reikalavimų buvo nesilaikyta, pirma, dėl laiko nuo susitikimų ir su jais susijusių užrašų pateikimo, ir, antra, dėl užrašų santraukos pobūdžio. Dėl šio procedūrinio pažeidimo pasekmių Bendrasis Teismas priminė, kad pagal jurisprudenciją, esant tokiam pažeidimui, teisės į gynybą pažeidimas gali būti pripažintas, tik jei atitinkama įmonė įrodo, kad, jo nesant, ji būtų galėjusi geriau užtikrinti savo gynybą. Vis dėlto šiuo atveju Bendrasis Teismas manė, kad toks įrodymas neakivaizdus nei iš jam pateiktos bylos medžiagos, nei iš šiuo klausimu išdėstytų argumentų.

Antra, dėl tariamo teisės būti išklaustyti pažeidimo Bendrasis Teismas pažymėjo, kad šiuo atžvilgiu *Google* pateikta kritika yra prieštaravimų, kuriais siekiama paneigti išvados, kad tam tikros sutartys dėl pajamų pasidalijimo yra piktnaudžiavimas, pagrįstumas, procedūrinis aspektas, nes ja siekiama užginčyti atsisakymą surengti žodinį bylos nagrinėjimą dėl šiomis aplinkybėmis atlikto AEC testo. Kadangi Komisija atmetė šį *Google* prašymą, nors ir išsiuntė jai du raštus su išdėstytomis faktinėmis aplinkybėmis, kuriomis iš esmės papildė iš pradžių pranešime apie prieštaravimus išdėstytą požiūrį šiuo klausimu, ir, nors turėjo priimti, nepriėmė papildomo pranešimo apie prieštaravimus, po kurio būtų buvęs surengtas žodinis nagrinėjimas, Bendrasis Teismas mano, kad ji pažeidė *Google* teisę į gynybą ir taip atėmė iš jos galimybę geriau užtikrinti savo gynybą, pateikiant argumentus per žodinį nagrinėjimą. Bendrasis Teismas pridūrė, kad suinteresuotumas surengti žodinį bylos nagrinėjimą šioje byloje yra dar didesnis, atsižvelgiant į anksčiau nustatytus Komisijos atlikto AEC testo įgyvendinimo trūkumus. Taigi, taip pat remiantis šiuo pagrindu reikia panaikinti išvadą, kad sutartys dėl su portfeliu susijusių pajamų pasidalijimo yra piktnaudžiavimas.

Bendrasis Teismas pirmiausia patikslino, kad nors ginčijamą sprendimą reikia iš dalies panaikinti, kiek jame konstatuojama, kad sutartys dėl su portfeliais susijusių pajamų pasidalijimo savaime yra piktnaudžiavimas, vis dėlto šis dalinis panaikinimas neturi įtakos bendram ginčijamame sprendime nurodyto pažeidimo konstatavimo pagrįstumui, atsižvelgiant į išstūmimo iš rinkos poveikį, kurį sukelia kiti dalyvavimo vykdant pažeidimą laikotarpiu *Google* atlikti piktnaudžiavimo veiksmai; tada naudodamasis neribota jurisdikcija jis galiausiai ėmėsi savarankiškai vertinti baudos dydį.

Įvertinęs visas su sankcija susijusias aplinkybes Bendrasis Teismas mano, kad ginčijamą sprendimą reikia iš dalies pakeisti ir nustatyti, kad už padarytą pažeidimą *Google* skirtinos baudos dydis yra 4,125 mlrd. EUR. Kaip ir Komisija, Bendrasis Teismas mano, kad tikslinga atsižvelgti į tai, kad pažeidimas buvo vykdomas sąmoningai, ir į atitinkamų pardavimų, kuriuos *Google* įvykdė per paskutinius išstūmimo dalyvavimo darant pažeidimą metus, vertę. Vis dėlto, kiek tai susiję su atsižvelgimu į pažeidimo sunkumą ir trukmę, Bendrasis Teismas nurodė, kad dėl sprendime išdėstytų motyvų

⁴²² 2002 m. gruodžio 16 d. Reglamentas (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų [SESV 101 ir 102 straipsniuose], įgyvendinimo (OL L 1, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 2 t., p. 205).

tikslinga atsižvelgti į įvairių pažeidimo aspektų pokyčius laikui bėgant ir į nagrinėjamų veiksmų papildomumą, kad būtų galima įvertinti ginčijamame sprendime Komisijos pagrįstai konstatuoto išstūmimo iš rinkos poveikį.

3. Įnašas susijungimų srityje

2022 m. liepos 13 d. Sprendimas *Illumina* / Komisija (T-227/21, [EU:T:2022:447](#)).

„Konkurencija – Koncentracija – Farmacijos pramonės rinka – Reglamento (EB) Nr. 139/2004 22 straipsnis – Pagal nacionalinės teisės aktus nekompetentingos tikrinti koncentraciją konkurencijos institucijos pateiktas prašymas perduoti klausimo svarstymą – Komisijos sprendimas tikrinti koncentraciją – Komisijos sprendimai priimti kitų nacionalinių konkurencijos institucijų prašymus prisidėti prie prašymo perduoti klausimo svarstymą – Komisijos kompetencija – Prašymo perduoti klausimo svarstymą pateikimo terminas – Sąvoka „sužinojo kitu būdu“ – Protingas terminas – Teisėti lūkesčiai – Komisijos pirmininko pavaduotojos vieši pareiškimai – Teisinis saugumas“

Illumina yra Jungtinių Valstijų įmonė, jos specializacija – genomo sekoskaita. Ši įmonė kuria, gamina ir parduoda integruotas genetinės analizės sistemas, visų pirma naujos kartos genomo sekoskaitos priemonės, kurios naudojamos, be kita ko, kuriant vėžio nustatymo testus. *Grail* yra Jungtinių Valstijų biotechnologijos įmonė, ji naudoja genomo sekoskaitos technologiją, kad sukurtų tokius vėžio nustatymo testus.

2020 m. rugsėjo 21 d. šios dvi įmonės⁴²³ paskelbė pranešimą apie *Illumina* vykdomą išimtinės *Grail* kontrolės įgijimo planą. Kadangi atitinkamų įmonių apyvarta neviršijo reikšmingų ribų, nagrinėjama koncentracija nebuvo vykdoma Europos mastu, kaip tai suprantama pagal Susijungimų reglamento⁴²⁴ 1 straipsnį, taigi apie ją nebuvo pranešta Europos Komisijai. Apie ją taip pat nebuvo pranešta Sąjungos valstybėse narėse ar valstybėse, kurios yra Europos ekonominės erdvės susitarimo šalys, nes ji taip pat neviršijo atitinkamų nacionalinių ribų.

Pagal Susijungimų reglamento 22 straipsnį nacionalinė konkurencijos institucija turi teisę prašyti perduoti Komisijai nagrinėti klausimą dėl bet kokios koncentracijos, kuri nėra vykdoma Europos mastu, bet daro poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai arba kelia didelę grėsmę konkurencijai atitinkamos valstybės narės teritorijoje.

Nagrinėjamu atveju 2020 m. gruodžio 7 d. Komisija gavo skundą dėl aptariamoms koncentracijos ir padarė preliminarią išvadą, kad ši koncentracija atitinka sąlygas, būtinas tam, kad nacionalinė konkurencijos institucija galėtų prašyti perduoti klausimo dėl jos svarstymą⁴²⁵. Taigi 2021 m. vasario 19 d. ji išsiuntė valstybėms narėms raštą (toliau – raginimas), siekdama, pirma, informuoti jas apie nagrinėjamą koncentraciją, ir, antra, paprašyti jų pateikti prašymą perduoti klausimo svarstymą pagal Susijungimų reglamento 22 straipsnį. 2021 m. kovo 9 d. Prancūzijos konkurencijos institucija jai tokį prašymą pateikė, o Graikijos, Belgijos, Norvegijos, Islandijos ir Nyderlandų konkurencijos institucijos

⁴²³ Toliau kartu vadinamos „aptariamomis įmonėmis“.

⁴²⁴ 2004 m. sausio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės (OL L 24, 2004, p. 1) (toliau – Susijungimų reglamentas).

⁴²⁵ Dėl galimo susijungimo poveikio konkurencijai vidaus rinkoje Komisija, atlikusi preliminarią analizę, išreiškė susirūpinimą dėl to, kad sandoris gali sudaryti sąlygas didelę įtaką Europoje turinčiai įmonei *Illumina* blokuoti *Grail* konkurentų prieigą prie naujos kartos sekoskaitos sistemų, reikalingų vėžio atrankinės patikros testams kurti, ir taip apriboti jų plėtrą ateityje.

vėliau paprašė leisti prisidėti prie minėto prašymo. 2021 m. kovo 11 d. Komisija informavo atitinkamas įmones apie prašymą perduoti klausimo svarstymą (toliau – informacinis pranešimas). 2021 m. balandžio 19 d. sprendimais (toliau – ginčijami sprendimai) Komisija priėmė prašymą perduoti klausimo svarstymą ir atitinkamus prašymus prisidėti.

Illumina, palaikoma *Grail*, pareiškė ieškinį dėl ginčijamų sprendimų ir informacinio pranešimo panaikinimo. Savo sprendimu Bendrojo Teismo išplėstinė kolegija, taikiusi pagreintą procedūrą, visą ieškinį atmetė. Šioje byloje Bendrasis Teismas pirmą kartą priėmė sprendimą dėl Susijungimų reglamento 22 straipsnyje numatyto klausimų perdavimo mechanizmo taikymo koncentracijai, apie kurią nebuvo būtina pranešti valstybėje, prašančioje perduoti klausimo dėl jos svarstymą, tačiau ji apėmė įmonės, kurios svarba konkurencijai neatspindi jos apyvartos, įsigijimą. Nagrinėjamoje byloje Bendrasis Teismas iš esmės sutiko, kad tokiomis aplinkybėmis Komisija gali pripažinti savo kompetenciją. Be to, Bendrasis Teismas paaiškino, kaip apskaičiuoti 15 darbo dienų terminą, per kurį valstybės narės susiklosčius tokiai situacijai turi pateikti prašymą perduoti klausimo svarstymą.

Tokia Bendrojo Teismo analizė parodė atnaujintą Komisijos požiūrį į Susijungimų reglamento 22 straipsnyje įtvirtinto klausimų perdavimo mechanizmo taikymą pagal 2021 m. kovo 31 d. paskelbtas gaires⁴²⁶ – jų taikymas suteikia galimybę pagal Sąjungos koncentracijų kontrolės taisyklės geriau suvokti koncentracijas, kuriose dalyvauja novatoriškos įmonės, turinčios didelį konkurencinį potencialą.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirmiausia Bendrasis Teismas priėmė sprendimą dėl ieškinio priimtumo – jį Komisija ginčijo, atsižvelgdama į ginčijamų aktų pobūdį.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, viena vertus, kad ginčijami sprendimai yra privalomi, ir, kita vertus, kad dėl kiekvieno iš jų pasikeičia teisinė tvarka, taikytina nagrinėjamos koncentracijos tyrimui. Be to, šiuose sprendimuose, kuriais buvo užbaigta speciali klausimo perdavimo procedūra, buvo galutinai nustatyta Komisijos pozicija šiuo klausimu. Pagal Susijungimų reglamento 22 straipsnį priėmusi atitinkamų nacionalinių konkurencijos institucijų prašymus Komisija pripažino savo kompetenciją nagrinėti aptariamą koncentraciją, vadovaujantis Susijungimų reglamente šiuo tikslu numatyta procedūrine ir materialine tvarka, su kuria visų pirma susijusi 7 straipsnyje numatyta koncentracijos vykdymo sustabdymo pareiga. Taigi šiomis aplinkybėmis ginčijamus sprendimus reikia laikyti aktais, dėl kurių galima pareikšti ieškinį, kaip tai suprantama pagal SESV 263 straipsnį.

Kita vertus, Bendrojo Teismo teigimu, kitaip pasakytina apie informacinį pranešimą; jis, nors irgi įtvirtina pareigą sustabdyti koncentracijos vykdymą, vis dėlto yra paprastas tarpinis klausimo perdavimo procedūros etapas, taigi ieškinyje yra nepriimtinas tiek, kiek juo ginčijamas šis informacinis pranešimas.

Antra, kalbant apie esmę, pažymėtina, kad Bendrasis Teismas pirmiausia išnagrinėjo Komisijos kompetencijos nebuvimu grindžiamą pagrindą. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pirmiausia nurodė, kad šiomis aplinkybėmis jis turi nustatyti, ar pagal Susijungimų reglamento 22 straipsnį Komisija yra kompetentinga nagrinėti koncentraciją, kai dėl jos pateiktas prašymas perduoti klausimo svarstymą, kurį pateikė valstybė narė, taikanti nacionalinę koncentracijų kontrolės sistemą, tačiau ši koncentracija nepatenka į šių nacionalinės teisės aktų taikymo sritį.

⁴²⁶ Komisijos gairės dėl Susijungimų reglamento 22 straipsnyje nustatyto perdavimo mechanizmo taikymo tam tikrų kategorijų byloms (OL C 113, 2021, p. 1).

Šiuo atveju Bendrasis Teismas konstatavo, pirma, kad pripažindama savo kompetenciją tokioje situacijoje Komisija nesirėmė klaidingu Susijungimų reglamento 22 straipsnio aiškinimu.

Šios nuostatos formuluotė, ypač frazės „bet kokia koncentracija“ vartojimas, rodo, kad valstybė narė turi teisę perduoti Komisijai nagrinėti bet kokią koncentraciją, kuri atitinka toje nuostatoje nustatytas kumuliacines sąlygas, neatsižvelgiant į nacionalinės teisės aktų koncentracijų kontrolės srityje egzistavimą ar taikymo sritį. Be to, iš šios nuostatos genezės matyti, kad joje nustatytas klausimų perdavimo mechanizmas iš pradžių turėjo būti taikomas daugiausia valstybėms narėms, kurios neturi savo koncentracijų kontrolės sistemos, tačiau jo taikymas neapsiriboja vien tokia situacija. Be to, kiek tai susiję su Susijungimų reglamento bendra struktūra ir juo siekiamais tikslais, Bendrasis Teismas pabrėžė, kad jo taikymo sritis, taigi, ir Komisijos su koncentracijomis susijusių kontrolės įgaliojimų apimtis, iš esmės priklauso nuo apyvartos ribų, apibrėžiančių Europos mastą, viršijimo, taip pat – subsidiariai – nuo klausimų perdavimo mechanizmo, be kita ko, nustatytojo šio reglamento 22 straipsnyje.

Šiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas, priminęs, kad Susijungimų reglamento tikslas yra leisti veiksmingai kontroliuoti visas koncentracijas, turinčias reikšmingą poveikį konkurencijos struktūrai Sąjungoje, galiausiai nusprendė, kad nagrinėjamas klausimo perdavimo mechanizmas yra šio tikslo taisomasis mechanizmas. Jis įtvirtinta lankstumą, būtiną užtikrinti, kad Sąjungos lygiu būtų tikrinamos koncentracijos, galinčios labai apriboti veiksmingą konkurenciją vidaus rinkoje ir kurioms priešingu atveju dėl to, kad nebuvo viršijamos apyvartos ribos, nebūtų taikoma kontrolė pagal Sąjungos ir valstybių narių koncentracijų kontrolės sistemas. Taigi Komisija teisingai aiškino Susijungimų reglamento 22 straipsnį, kai pripažino savo kompetenciją nagrinėti aptariamą koncentraciją.

Antra, Bendrasis Teismas nusprendė, kad toks aiškinimas nepažeidžia nei įgaliojimų suteikimo⁴²⁷, nei subsidiarumo⁴²⁸, nei proporcingumo⁴²⁹ principų. Galiausiai, kalbant apie teisinio saugumo principą, Bendrasis Teismas pabrėžė, kad būtiną teisinį saugumą ir vienodą Susijungimų reglamento 22 straipsnio taikymą Sąjungoje užtikrina tik ginčijamuose sprendimuose pateiktas aiškinimas. Taigi Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad visas ieškinio pagrindas, grindžiamas Komisijos kompetencijos stoka, yra nepagrįstas.

Antra, dėl ieškinio pagrindo, iš esmės grindžiamo pavėluotu prašymo perduoti klausimo svarstymą pateikimu, Bendrasis Teismas priminė, kad pagal Susijungimų reglamento 22 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą prašymas perduoti klausimo svarstymą turi būti pateiktas per penkiolika darbo dienų nuo pranešimo apie koncentraciją suinteresuotajai valstybei narei pateikimo, kai nereikalaujama pranešti apie koncentraciją.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas visų pirma nusprendė, kad toks informacijos pateikimas turi būti suprantamas kaip aktyvus informacijos perdavimas atitinkamai valstybei narei, kad ji galėtų preliminariai įvertinti, ar įvykdytos klausimo perdavimui būtinos sąlygos. Darytina išvada, kad šiuo atveju būtent raginimas laikytinas nurodytu pranešimu. Šiomis aplinkybėmis reikia konstatuoti, kad prašymas perduoti klausimo svarstymą buvo pateiktas laiku, taigi jo negalima laikyti pateiktu pavėluotai.

⁴²⁷ Kaip nurodyta ESS 4 straipsnio 1 dalyje, kartu su ESS 5 straipsniu.

⁴²⁸ Kaip nustatyta ESS 5 straipsnio 1 ir 3 dalyse ir įgyvendinta Protokolu (Nr. 2) dėl subsidiarumo ir proporcingumo principų taikymo (OL C 202, 2016, p. 206).

⁴²⁹ Kaip nustatyta ESS 5 straipsnio 1 ir 4 dalyse.

Atsižvelgdamas į tai ir išnagrinėjęs papildomus priekaištus, grindžiamus teisinio saugumo ir „gero administravimo“ principų pažeidimu, Bendrasis Teismas taip pat pabrėžė, kad vykdydama administracines procedūras, ypač koncentracijų kontrolės srityje, Komisija vis dėlto privalo laikytis protingo termino, atsižvelgiant į pagrindinius veiksmingumo ir greitumo tikslus, kuriais grindžiamas Susijungimų reglamentas. Šiuo atveju Bendrasis Teismas manė, kad 47 dienų terminas nuo skundo gavimo iki raginimo išsiuntimo buvo neprotingas. Vis dėlto, kadangi nebuvo nustatyta, kad šis Komisijos protingo termino nesilaikymas paveikė atitinkamų įmonių galimybę veiksmingai apsiginti, jis negali pateisinti ginčijamų sprendimų panaikinimo. Taigi Bendrasis Teismas atmetė ir visą antrąjį pagrindą.

Galiausiai, trečia, Bendrasis Teismas taip pat atmetė pagrindą, grindžiamą teisėtų lūkesčių apsaugos ir teisinio saugumo principų pažeidimu. Šiuo klausimu nusprendęs, kad su antruoju iš šių principu susiję teiginiai yra nepakankamai pagrįsti, Bendrasis Teismas išnagrinėjo tik priekaištus, grindžiamus teisėtų lūkesčių apsaugos principu. Dėl pastarojo principo jis priminė, jog tam, kad galėtų veiksmingai šiuo principu remtis, atitinkamas asmuo turi įrodyti, jog iš kompetentingų Sąjungos institucijų, besiremiančių leistiniais ir patikimais šaltiniais, gavo tikslias, besąlygines ir neprieštaringas garantijas, dėl kurių jam galėjo kilti pagrįstų lūkesčių. Šiuo atveju *Illumina* tokių aplinkybių neįrodė ir negalėjo veiksmingai remtis Komisijos sprendimų priėmimo praktikos perorientavimu.

4. Valstybės pagalba

2022 m. gegužės 4 d. Sprendimas *Wizz Air Hungary* / Komisija (TAROM; sanavimo pagalba) (T-718/20, [EU:T:2022:276](#))

„Valstybės pagalba – Oro transportas – Rumunijos nustatyta paramos priemonė – TAROM sanavimo pagalba – Sprendimas nereikšti prieštaravimų – leškinys dėl panaikinimo – Suinteresuotojo asmens statusas – Procesinių teisių apsauga – Priimtinumas – Gairės dėl pagalbos sunkumų patiriančioms ne finansų įmonėms sanuoti ir restruktūrizuoti – Priemonė, kuria siekiama išvengti socialinių sunkumų arba panaikinti rinkos nepakankamumą – Principas „pirmą ir paskutinį kartą“ – Ankstesnės pagalbos, suteiktos iki Rumunijos įstojimo į Sąjungą, poveikis – Rimti sunkumai – Pareiga motyvuoti“

2020 m. vasario 19 d. Rumunija pranešė Europos Komisijai apie Rumunijos oro transporto bendrovės TAROM, daugiausia vykdančios keleivių, krovinių ir pašto vežimą oro transportu, sanavimo pagalbos planą. Priemonę, apie kurią pranešta, sudarė maždaug 36 660 000 EUR paskola TAROM likvidumo poreikiams finansuoti, grąžintina pasibaigus šešių mėnesių laikotarpiui su galimybe iš dalies grąžinti anksčiau laiko.

Nepradėjusi SESV 108 straipsnio 2 dalyje numatytos oficialios tyrimo procedūros, 2020 m. vasario 24 d. sprendimu⁴³⁰ Komisija priemonę, apie kurią pranešta, kvalifikavo kaip valstybės pagalbą, suderinamą su vidaus rinka pagal SESV 107 straipsnio 3 dalies c punktą ir Gairės dėl valstybės pagalbos sunkumų patiriančioms ne finansų įmonėms sanuoti ir restruktūrizuoti⁴³¹.

⁴³⁰ 2020 m. vasario 24 d. Sprendimas C(2020) 1160 *final* dėl valstybės pagalbos SA.56244 (2020/N) – Rumunija – TAROM sanavimo pagalba (OL C 310, 2020, p. 3).

⁴³¹ Gairės dėl valstybės pagalbos sunkumų patiriančioms ne finansų įmonėms sanuoti ir restruktūrizuoti (OL C 249, 2014, p. 1; toliau – gairės).

Oro transporto bendrovė *Wizz Air Hungary Zrt.* (toliau – ieškovė) pareiškė ieškinį dėl šio sprendimo panaikinimo; Bendrasis Teismas (dešimtoji išplėstinė kolegija) jį atmetė. Savo sprendime teismas pateikė paaiškinimų dėl sanavimo ir restruktūrizavimo pagalbos suderinamumo su vidaus rinka nagrinėjimo atsižvelgiant į gairėse numatytą sąlygą, kad tokia pagalba turi būti padedama siekti bendros svarbos tikslo. Be to, Bendrasis Teismas atliko precedento neturinčią gairėse numatytos pagalbos sunkumų patiriančioms įmonėms sanuoti ir restruktūrizuoti teikimo sąlygos „pirmą ir paskutinį kartą“ analizę.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, Bendrasis Teismas atmetė pagrindus dėl panaikinimo, grindžiamus Komisijos teisės klaida, padaryta nusprendus nepradėti oficialios tyrimo procedūros, nepaisant abejonių, kurių jai turėjo kilti atliekant preliminarų pagalbos, apie kurią pranešta, suderinamumo su vidaus rinka vertinimą.

Šiuo klausimu ieškovė, be kita ko, tvirtino, jog išvada, kad pagalba, apie kurią pranešta, suderinama su vidaus rinka, prieštarauja dviem gairėse numatytoms sąlygoms, kad sanavimo pagalba sunkumų patiriančiai įmonei galėtų būti laikoma suderinama su vidaus rinka, t. y. pirma, sąlygai, susijusiai su pagalbos priemonės prisidėjimu prie bendros svarbos tikslo, ir, antra, sanavimo ir restruktūrizavimo pagalbos teikimo „pirmą ir paskutinį kartą“ sąlygai. Ieškovės teigimu, tai, kad nesilaikyta šių sąlygų, parodo abejones, dėl kurių Komisija turėjo pradėti oficialią tyrimo procedūrą.

Visų pirma Bendrasis Teismas priminė, kad, kai dėl pagalbos, apie kurią pranešta, suderinamumo su vidaus rinka kyla abejonių, Komisija privalo pradėti oficialią tyrimo procedūrą.

Be to, dėl sanavimo ir restruktūrizavimo pagalbai taikomos pirmosios sąlygos, kurios pažeidimu buvo remiamasi, t. y. sąlygos, susijusios su bendros svarbos tikslo siekimu, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad iš gairių 43 punkto matyti, jog tam, kad valstybės pagalba, apie kurią pranešta, būtų pripažinta suderinama su vidaus rinka remiantis gairėmis, ja turi būti siekiama bendros svarbos tikslo, nes ja norima išvengti socialinių sunkumų arba panaikinti rinkos nepakankamumą. Tai patvirtina gairių 44 punktas, kuriame nurodyta, jog valstybės narės turi įrodyti, kad pasitraukus pagalbos gavėjui veikiausiai kiltų didelių socialinių sunkumų arba atsirastų didelis rinkos nepakankamumas, be kita ko, įrodyti, jog yra rizika, kad bus sutrikdytas svarbios paslaugos, kurią sunku pakeisti, teikimas, jeigu konkurentams būtų sunku perimti iš pagalbos gavėjo tos paslaugos teikimą.

Bendrojo Teismo teigimu, iš minėtų gairių punktų matyti, kad jei atitinkama valstybė narė turi įrodyti, kad pagalba siekiama išvengti socialinių sunkumų arba panaikinti rinkos nepakankamumą, ji neprivalo įrodyti, kad, nesant pagalbos priemonės, neišvengiamai kiltų tam tikrų neigiamų padarinių; ji turi tik įrodyti, kad jų gali kilti.

Dėl klausimo, ar Komisijai turėjo kilti abejonių dėl rizikos, kad, nesant pagalbos priemonės, apie kurią pranešta, būtų kilę socialinių sunkumų ar rinkos nepakankamumas, buvimo arba dėl to, ar šia priemone siekiama išvengti jų atsiradimo ar juos pašalinti, Bendrasis Teismas konstatavo, kad, atsižvelgdama į prastą Rumunijos kelių ir geležinkelių infrastruktūros būklę, Komisija turėjo teisę nuspręsti, kad susisiekimas su regionais vidaus oro maršrutais ir tarptautinis Rumunijos susisiekimas, kurį užtikrina TAROM, yra svarbi paslauga, kurią nutraukus galėtų kilti socialinių sunkumų arba atsirasti rinkos nepakankamumas, kaip tai suprantama pagal gairių 44 punkto b papunktį.

Be to, šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad nors atliekant valstybės pagalbos egzistavimo ir teisėtumo tyrimą Komisijai gali reikėti, atsižvelgiant į aplinkybes, atlikti ne tik jai pateiktų duomenų apie faktines ir teises aplinkybes tyrimą, remiantis tuo negalima daryti išvados, kad ji privalo savo iniciatyva ir nesant jokių požymių šiuo aspektu ieškoti bet kokios informacijos, galinčios tyrėti ryšį su jos nagrinėjama byla, net jeigu tokią informaciją galima rasti viešojoje erdvėje.

Atsižvelgdamas į tai, Bendrasis Teismas, išnagrinėjęs įvairius ieškovės pateiktus argumentus, padarė išvadą, kad jais negali būti paneigta Komisijos analizė, patvirtinanti TAROM svarbą susisiekimui su Rumunijos regionais ir itin didelį poveikį, kurį šiems regionams darytų TAROM žlugimas. Darytina

išvada, jog Komisija neabejodama, remdamasi vien šiuo pagrindu, galėjo konstatuoti, kad pagalba, apie kurią pranešta, atitinka gairių 43 ir 44 punktuose numatytus reikalavimus.

Galiausiai dėl sanavimo ir restruktūrizavimo pagalbai taikomos antrosios sąlygos, kurios pažeidimu rėmėsi ieškovė, t. y. sąlygos „pirmą ir paskutinį kartą“, Bendrasis Teismas priminė, kad pagal gairių 70 punktą tokia pagalba turėtų būti teikiama sunkumų patiriančioms įmonėms tik vienai restruktūrizavimo operacijai atlikti. Šiomis aplinkybėmis gairių 71 punkte, be kita ko, numatyta, kad jei įmonė jau yra gavusi sanavimo ar restruktūrizavimo pagalbą, Komisija leis vėl teikti pagalbą, tik jeigu praėjo ne mažiau kaip dešimt metų nuo: 1) ankstesnės pagalbos suteikimo; 2) ankstesnio restruktūrizavimo laikotarpio pabaigos; arba 3) ankstesnio restruktūrizavimo plano įgyvendinimo sustabdymo.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad nors TAROM iki 2019 m. pasinaudojo restruktūrizavimo pagalba, įgyvendinta suteikiant paskolą ir kelias garantijas, susijusias su kitomis jos paskolomis, ši pagalba buvo suteikta 1997–2003 m. ir visos paskolų garantijos buvo panaudotos iš karto po jų suteikimo. Todėl, kadangi faktinis išteklių pervedimas nėra lemiamas nustatant pagalbos suteikimo datą, buvo nustatytas gairių 71 punkte numatytas pirmasis atvejis, t. y. trumpesnio nei dešimties metų nuo ankstesnės restruktūrizavimo pagalbos suteikimo dienos termino pasibaigimas.

Dėl gairių 71 punkte numatytų antrojo ir trečiojo atvejų, t. y. trumpesnio nei dešimties metų laikotarpio nuo ankstesnio restruktūrizavimo laikotarpio pabaigos arba nuo ankstesnio restruktūrizavimo plano įgyvendinimo sustabdymo pasibaigimo, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad sąvoka „restruktūrizavimo laikotarpis“ reiškia laikotarpį, per kurį imamasi restruktūrizavimo priemonių, ir jis iš esmės skiriasi nuo laikotarpio, kuriuo įgyvendinama šias priemones papildanti valstybės pagalbos priemonė. Nepaisydama šiuo aspektu jai tenkančios įrodinėjimo pareigos, ieškovė nepateikė jokių įrodymų ar duomenų, kad ankstesnis restruktūrizavimo laikotarpis baigėsi mažiau nei prieš dešimt metų iki pagalbos priemonės, apie kurią pranešta, suteikimo.

Be to, dėl sąvokos „restruktūrizavimo planas“ Bendrasis Teismas pažymėjo, jog tai, kad restruktūrizavimo pagalba yra susieta su restruktūrizavimo planu, nereiškia, kad ši pagalba savaime yra to restruktūrizavimo plano dalis; priešingai, šio plano buvimas yra esminė sąlyga, kad tokia pagalba galėtų būti laikoma suderinama su vidaus rinka. Taigi Bendrasis Teismas taip pat atmetė ieškovės argumentą, jog aplinkybė, kad 1997–2003 m. TAROM suteikta restruktūrizavimo pagalba buvo įgyvendinta iki 2019 m., reiškia, kad su šia pagalba susijęs restruktūrizavimo planas taip pat galiojo iki 2019 m.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Bendrasis Teismas taip pat atmetė ieškovės priekaištus, grindžiamus tuo, kad Komisija padarė teisės klaidą, kai nusprendė nepradėti oficialios tyrimo procedūros, nepaisant abejonių, kurių jai turėjo kilti atliekant preliminarų sanavimo ir restruktūrizavimo pagalbos teikimo „pirmą ir paskutinį kartą“ sąlygos vertinimą.

Antra, Bendrasis Teismas atmetė pagrindą, grindžiamą Komisijai tenkančios pareigos motyvuoti pažeidimu, taigi, ir visą ieškinį.

2022 m. gegužės 18 d. Sprendimas Ryanair / Komisija (Condor; sanavimo pagalba) (T-577/20, [EU:T:2022:301](#))

„Valstybės pagalba – Vokietijos oro transporto rinka – Vokietijos „Condor Flugdienst“ suteikta paskola – Sprendimas pripažinti pagalbą suderinama su vidaus rinka – SESV 107 straipsnio 3 dalies c punktas – Gairės dėl valstybės pagalbos sunkumų patiriančioms įmonėms sanuoti ir restruktūrizuoti – Vidiniai sunkumai, kylantys ne dėl sutartinio sąnaudų paskirstymo grupėje – Per dideli sunkumai, kad grupė galėtų juos pati įveikti – Rizika, kad bus sutrikdytas svarbios paslaugos teikimas“

2019 m. rugsėjo 25 d. oro transporto bendrovė *Condor Flugdienst GmbH* (toliau – *Condor*), kuri teikia oro transporto paslaugas daugiausia kelionių organizatoriams iš kelių Vokietijos oro uostų, paprašė iškelti bankroto bylą dėl *Thomas Cook Group plc* (toliau – *Thomas Cook grupė*), kuri turi 100 % jos akcijų, likvidavimo.

Tą pačią dieną Vokietijos Federacinė Respublika pranešė Europos Komisijai apie *Condor* sanavimo pagalbos priemonę, kurios trukmė daugiausia šeši mėnesiai. Pagalba, apie kurią pranešta, buvo siekiama išlaikyti veikiančią oro transportą ir apriboti neigiamas pasekmes *Condor*, jos keleiviams ir darbuotojams likvidavus patronuojančiąją bendrovę, leidžiant jai tęsti veiklą, kol ji sudarys susitarimą su savo kreditoriais ir kol galbūt bus parduota.

Nepradėjusi SESV 108 straipsnio 2 dalyje numatytos oficialios tyrimo procedūros, 2019 m. spalio 14 d. sprendimu (toliau – ginčijamas sprendimas)⁴³² Komisija priemonę, apie kurią pranešta, pripažino su vidaus rinka suderinama valstybės pagalba, kaip ji suprantama pagal SESV 107 straipsnio 3 dalies c punktą ir gaires dėl valstybės pagalbos sunkumų patiriančioms ne finansų įmonėms sanuoti ir restruktūrizuoti⁴³³.

Bendrasis Teismas (dešimtoji išplėstinė kolegija) atmetė oro transporto bendrovės *Ryanair DAC* (toliau – ieškovė) pareikštą ieškinį dėl šio sprendimo panaikinimo. Savo sprendime Bendrasis Teismas, be kita ko, pateikė paaiškinimų dėl pagalbos sanavimui ir restruktūrizavimui suderinamumo su vidaus rinka vertinimo atsižvelgiant į gairėse numatytą taisyklę, pagal kurią grupei priklausanti bendrovė gali gauti tokią pagalbą tik jeigu sunkumai yra vidiniai ir jie nėra sutartinio sąnaudų paskirstymo grupėje rezultatas ir jeigu šie sunkumai yra per dideli, kad grupė juos įveiktų pati.

Bendrojo Teismo vertinimas

Bendrasis Teismas visų pirma atmetė pagrindus dėl panaikinimo, grindžiamus tuo, kad Komisija padarė teisės klaidą, kai nusprendė nepradėti oficialios tyrimo procedūros, nepaisydama abejonių, kurių ji galėjo turėti atlikdama pirminį pagalbos, apie kurią pranešta, suderinamumo su vidaus rinka vertinimą.

Šiuo klausimu ieškovė konkrečiai nurodė, kad pagalbos, apie kurią pranešta, suderinamumo su vidaus rinka pripažinimas prieštarauja gairių 22 punktui, 44 punkto b papunkčiui ir 74 punktui, o tai rodo, kad buvo abejonių, dėl kurių Komisija turėjo pradėti oficialią tyrimo procedūrą.

Bendrasis Teismas patvirtino, kad Komisija privalo pradėti oficialią tyrimo procedūrą, kai turi abejonių dėl pagalbos, apie kurią pranešta, suderinamumo su vidaus rinka, tačiau iš pat pradžių atmetė priekaištą, grindžiamą tuo, kad Komisija pažeidė gairių 22 punktą.

Pagal šį 22 punktą „[d]idesnei verslo grupei priklausančiai <...> bendrovei pagalba pagal šias gaires paprastai negali būti teikiama, išskyrus atvejus, kai galima įrodyti, kad bendrovės sunkumai yra vidiniai ir jie nėra sutartinio sąnaudų paskirstymo grupėje rezultatas ir kad sunkumai yra per dideli, kad grupė juos įveiktų pati“.

Bendrojo Teismo teigimu, iš šiame 22 punkte esančio sakinio dalies „išskyrus atvejus, kai galima įrodyti, kad bendrovės sunkumai yra vidiniai ir jie nėra sutartinio sąnaudų paskirstymo grupėje

⁴³² 2019 m. spalio 14 d. Komisijos sprendimas C(2019) 7429 *final* dėl valstybės pagalbos SA.55394 (2019/N) – Vokietija – Sanavimo pagalba Condor (OL C 294, 2020, p. 3)

⁴³³ Gairės dėl valstybės pagalbos sunkumų patiriančioms ne finansų įmonėms sanuoti ir restruktūrizuoti (OL C 249, 2014, p. 1, toliau – gairės).

rezultatas“ tekstinio, teleologinio ir kontekstinio aiškinimo matyti, kad joje yra tik viena ir ta pati sąlyga, kuri turi būti aiškinama taip, kad grupei priklausančios įmonės sunkumai turi būti laikomi vidiniais, jeigu jie nėra sutartinio sąnaudų paskirstymo grupėje rezultatas.

Bendrasis Teismas pažymėjo, kad gairių 22 punkto tikslas yra išvengti, kad įmonių grupė neperkeltų savo sąnaudų, skolų ar įsiskolinimų grupės įmonei, taip padarydama ją atitinkančią sanavimo pagalbos kriterijus, kurių kitu atveju ji neatitiktų. Vis dėlto šia nuostata nesiekama į sanavimo pagalbos taikymo sritį neįtraukti grupei priklausančios įmonės vien dėl to, kad jos sunkumai kilo dėl sunkumų, su kuriais susidūrė likę grupės nariai ar kita grupės bendrovė, jeigu šie sunkumai nebuvo dirbtinai sukurti ar pagal susitarimą paskirstyti grupės viduje.

Kadangi šioje byloje ieškovei nepavyko paneigti Komisijos išvadų, kad *Condor* sunkumus iš esmės lėmė *Thomas Cook* grupės likvidavimas, o ne sutartinis sąnaudų paskirstymas grupėje, ji neįrodė abejonių dėl pagalbos priemonės, apie kurią pranešta, suderinamumo su gairių 22 punkte numatyta sąlyga egzistavimo.

Šios išvados nepaneigia konstatavimas, kad *Condor* sunkumai šiuo atžvilgiu buvo susiję su tuo, kad buvo panaikintos kuriant *Thomas Cook* grupės bendrų lėšų fondą *Condor* šiai grupei suteiktos didelės paskolos. Bendrų lėšų fondo sukūrimas grupėje yra įprasta ir paplitusi praktika bendrovių grupių viduje ir juo siekiama palengvinti grupės finansavimą leidžiant grupės bendrovėms sutaupyti finansavimo išlaidų. Be to, šiuo atveju lėšų sutelkimo sistemą *Thomas Cook* grupė įdiegė prieš kelerius metus ir ji nelėmė sunkumų.

Nesant jokių konkrečių požymių, leidžiančių teigti, kad *Thomas Cook* lėšų sutelkimo sistema yra savavališka, Komisija neprivalėjo savo iniciatyva tirti šios sistemos teisingumo.

Be to, ieškovė taip pat neįrodė, jog egzistavo abejonių nagrinėjant gairių 22 punkte numatytą sąlygą, pagal kurią grupei priklausančios įmonės, kaip antai *Condor*, sunkumai turi būti pernelyg dideli, kad juos išspręstų pati grupė. Šiuo atžvilgiu Bendrasis Teismas priminė, pirma, kad pati *Thomas Cook* grupė buvo likviduojama ir buvo nutraukusi visą savo veiklą. Antra, jis pažymėjo, kad Komisija neturėjo laukti diskusijų dėl galimo *Condor* perleidimo siekiant išspręsti jos finansines problemas baigties, nes bet kokia sanavimo pagalba turi būti skubi, o bet kokios verslo derybos visada yra neapibrėžtos.

Toliau Bendrasis Teismas atmetė priekaištą, grindžiamą tuo, kad Komisijai turėjo kilti abejonių dėl to, ar pagalba, apie kurią pranešta, atitinka gairių 44 punkto b papunktyje, pagal kurį valstybės narės gali nuspręsti, kad pasitraukus pagalbos gavėjui veikiausiai kiltų didelių socialinių sunkumų arba atsirastų didelis rinkos nepakankamumas, numatytus reikalavimus.

Pagal gairių 44 punkto b papunktį valstybės narės gali pateikti šį įrodymą nurodydamos, kad „yra rizika, kad bus sutrikdytas svarbios paslaugos, kurią sunku pakeisti, teikimas, jeigu konkurentams būtų sunku perimti tos paslaugos teikimą (pvz., nacionalinės infrastruktūros teikėjas)“.

Bendrojo Teismo teigimu, tam, kad paslauga būtų laikoma „svarbia“, nereikalaujama, kad ji atliktų svarbų sisteminį vaidmenį atitinkamos valstybės narės regiono ekonomikoje ar kad ją teikiančiai įmonei būtų patikėta teikti visuotinės ekonominės svarbos paslaugą ar paslaugą, kuri yra svarbi nacionaliniu lygiu. Atsižvelgdama į tai, kad kitos konkuruojančios oro transporto bendrovės negalėjo užtikrinti nedelsiamo 200 000–300 000 *Condor* keleivių, esančių 50–150 skirtingų vietų, repatrijavimo, Komisija teisingai nusprendė, kad egzistuoja didelė paslaugos, kurią sunku pakeisti, sutrikdymo rizika, todėl *Condor* pasitraukimas iš rinkos galėjo lemti didelį šios rinkos nepakankamumą.

Galiausiai Bendrasis Teismas taip pat atmetė kaip nepagrįstą ieškovės priekaištą, kad Komisija neišsamiai ir nepakankamai išnagrinėjo gairių 74 punkte numatytą pakartotinės pagalbos neteikimo sąlygą.

Antra, Bendrasis Teismas atmetė pagrindą, grindžiamą Komisijai tenkančios pareigos motyvuoti pažeidimu, taigi, ir visą ieškinį.

2022 m. birželio 8 d. Sprendimas Jungtinė Karalystė ir ITV / Komisija (T-363/19 ir T-456/19, [EU:T:2022:349](#))

„Valstybės pagalba – Tam tikroms daugianacionalinėms grupėms Jungtinės Karalystės suteikta pagalbos schema – Sprendimas, kuriuo pagalbos schema pripažįstama neteisėta ir nesuderinama su vidaus rinka ir kuriuo nurodoma susigrąžinti išmokėtą pagalbą – Išankstiniai mokesčių sprendimai („tax rulings“) – Mokesčių tvarka, susijusi su grupių finansavimu, ypač su kontroliuojamomis užsienio bendrovėmis – Atrankusis mokestinis pranašumas“

Pagal Jungtinėje Karalystėje taikomas pelno įmonių apmokestinimo taisyklės apmokestinamas tik pelnas, gautas iš Jungtinėje Karalystėje vykdomos veiklos ir turimo turto. Tačiau kontroliuojamoms užsienio bendrovėms (KUB) taikomose taisyklėse numatyta, kad šių KUB pelnas Jungtinėje Karalystėje apmokestinamas taikant mokestį (toliau – KUB mokestis), jei manoma, kad jis buvo dirbtinai perkeltas iš Jungtinės Karalystės.

Toks KUB mokestis buvo numatytas, be kita ko, už KUB ne prekybos finansinės veiklos pelną, jeigu jis gautas iš veiklos, kurią vykdant vadovaujančių asmenų funkcijos buvo vykdomos Jungtinėje Karalystėje, arba buvo sugeneruotas iš tos valstybės kilmės lėšų ar turto.

Taigi nuo 2013 m. sausio 1 d. iki 2018 m. gruodžio 31 d. KUB taikytose taisyklėse buvo numatyta KUB mokesčiu neapmokestininti ne prekybos finansinės veiklos pelno, gauto iš KUB suteiktų paskolų grupės viduje kitiems grupės nariams, kurie nėra Jungtinės Karalystės rezidentai (toliau – reikalavimus atitinkančios paskolos) ir dėl kurių tos grupės galėjo teikti prašymą iš dalies arba visiškai neapmokestininti KUB mokesčiu (toliau – neapmokestinimo tvarka).

2019 m. balandžio 2 d. sprendimu⁴³⁴ Europos Komisija šią neapmokestinimo tvarką kvalifikavo kaip neteisėtą ir su vidaus rinka nesuderinamą valstybės pagalbos schemą tiek, kiek ji buvo taikoma pelnui, gautam iš veiklos, kurią vykdant vadovaujančių asmenų funkcijos buvo vykdomos Jungtinėje Karalystėje, nes jos negalima pagrįsti nei būtinybe turėti administruojamas vengimą užkardančias taisykles, nei būtinybe paisyti Sutartyse įtvirtintų laisvių.

Atvirksčiai, Komisija nusprendė, kad jeigu neapmokestinimo tvarka buvo taikoma pelnui, gautam iš Jungtinės Karalystės kilmės lėšų ar turto, nepaisant neapmokestinimo atvejų *a priori* atrankumo, jie buvo pateisinami, nes buvo siekiama tinkamai administruoti KUB taikomas taisykles.

Jungtinės Karalystės vyriausybė ir bendrovė *ITV plc*⁴³⁵, kuriai buvo taikoma neapmokestinimo tvarka (toliau – ieškovės), pareiškė ieškinius dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo.

⁴³⁴ 2019 m. balandžio 2 d. Komisijos sprendimas (ES) 2019/1352 dėl valstybės pagalbos SA.44896, kurią Jungtinė Karalystė suteikė dėl kontroliuojamųjų užsienio bendrovių grupės finansavimo išimties (OL L 216, 2019, p. 1; toliau – ginčijamas sprendimas).

⁴³⁵ *ITV plc*, Jungtinės Karalystės rezidentė mokesčių tikslais, yra ITV grupei, kuriančiai, gaminančiai ir per įvairias platformas pasaulyje platinančiai audiovizualinį turinį, vadovaujanti kontroliuojančioji bendrovė. Ši grupė apima, be kita ko, kontroliuojamas užsienio bendroves (KUB), kaip antai *ITV Entreprises BV* ir *ITV (Finance) Europe BV*, t. y. dvi pagal Nyderlandų teisę įsteigtas bendroves, kurioms priklausė kelios paskolos, suteiktos kitoms ITV grupės bendrovėms.

Bendrojo Teismo antroji išplėstinė kolegija šiuos ieškinius atmetė. Sprendime teismas patvirtina, be kita ko, kad KUB taikomos Jungtinės Karalystės mokesčių taisyklės yra tinkamas referencinis pagrindas vertinant neapmokestinimo tvarkos atrankumą, nes jos yra atskiras mokesčių taisyklių rinkinys bendroje Jungtinės Karalystės pelno mokesčio sistemoje.

Bendrojo Teismo vertinimas

Dėl mokestinių priemonių analizės remiantis SESV 107 straipsnio 1 dalimi Bendrasis Teismas pirmiausia primena, kad nagrinėjant tiek pranašumo, tiek atrankumo kriterijų reikia nustatyti įprastas apmokestinimo taisykles, sudarančias šiam nagrinėjimui reikšmingą referencinį pagrindą.

Bendrasis Teismas visų pirma atmeta ieškovių pagrindus dėl Komisijos padarytų vertinimo klaidų, nes KUB taikytinas mokesčių taisyklės ji nustatė kaip referencinį pagrindą.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas primena, kad referencinis pagrindas negali būti sudarytas iš kelių aptariamoms valstybės narės nacionalinės teisės nuostatų, kurios buvo dirbtinai atskirtos nuo platesnio teisinio pagrindo. Atvirksčiai, kai paaiškėja, kad priemonė aiškiai gali būti atskirta nuo minėtos bendros sistemos, negalima atmesti galimybės, kad referencinis pagrindas, į kurį reikia atsižvelgti, yra siauresnis už bendrą sistemą.

Taigi dėl to, kad KUB taikomomis mokesčių taisyklėmis siekiama apmokestinti pelną, kurį KUB dirbtinai perkėlė iš Jungtinės Karalystės, jos grindžiamos kitokia logika nei ta, kuria grindžiama Jungtinės Karalystės bendra apmokestinimo sistema, taikoma Jungtinėje Karalystėje gautam pelnui. Be to, kadangi tose taisyklėse konkrečiai KUB pelno apmokestinimo tikslais apibrėžiama mokesčio bazė, apmokestinamasis asmuo, apmokestinimo momentas ir mokesčių tarifas, jos yra vientisas taisyklių rinkinys, besiskiriantis nuo Jungtinėje Karalystėje taikomos apmokestinimo pelno mokesčiu bendrosios tvarkos.

Paskui Bendrasis Teismas atmetė ieškovių pagrindus dėl vertinimo klaidos, padarytos konstatuojant pranašumo buvimą. Iš tiesų, kadangi neapmokestinimo tvarka leido atleisti nuo mokesčio tam tikrą pelną, kuriam turėjo būti taikomas KUB mokestis, nes jis buvo dirbtinai perkeltas iš Jungtinės Karalystės, ši tvarka suteikė pranašumą neapmokestinimu pasinaudojusioms bendrovėms.

Galiausiai dėl ieškovių argumentų dėl vertinimo klaidų, padarytų analizuojant neapmokestinimo tvarkos atrankumą, Bendrasis Teismas visų pirma pažymėjo, kad Komisija teisingai nusprendė, jog KUB taikomų mokesčių taisyklių tikslas buvo susijęs tik su KUB pelno, kuris buvo dirbtinai perkeltas iš Jungtinės Karalystės, apmokestinimu, kad būtų apsaugota Jungtinėje Karalystėje taikomo pelno mokesčio bazė. Be to, Bendrasis Teismas teigia, kad Komisija pagrįstai nustatė, kad aptariamais neapmokestinimo atvejais, kai neapmokestinamas tik tas KUB ne prekybos finansinės veiklos pelnas, kuris gautas iš reikalavimus atitinkančių paskolų, o pelnas iš reikalavimų neatitinkančių paskolų apmokestinamas, lemia skirtingą požiūrį į šiuos du atvejus, nors jie yra panašūs, atsižvelgiant į tų taisyklių tikslą. Iš tiesų, kadangi tiek iš reikalavimus atitinkančių paskolų, tiek iš reikalavimų neatitinkančių paskolų gautas pelnas galėjo būti sugeneruotas vadovaujantiems asmenims funkcijas vykdant Jungtinėje Karalystėje, aptariamų neapmokestinimo atvejų netaikymas reikalavimų neatitinkančioms paskoloms negali būti laikomas nustatytu konkrečioms pelno dirbtinio nukreipimo atvejams.

Turėdamas omenyje šias pastabas Bendrasis Teismas daro išvadą, kad atsižvelgiant į tai, jog neapmokestinimo tvarka nukrypsta nuo KUB taikomų mokesčių taisyklių ir pagal ją buvo neapmokestinamas KUB ne prekybos finansinės veiklos pelnas, gautas iš reikalavimus atitinkančių paskolų, tokia sistema lėmė skirtingą požiūrį į šias dvi panašias situacijas tų taisyklių tikslo atžvilgiu ir dėl to buvo *a priori* atrankioji.

Beje, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad nė viena iš Jungtinės Karalystės nurodytų aplinkybių negali pateisinti tokio skirtingo požiūrio. Iš tiesų, kadangi nebuvo nustatyta, kad vadovaujančių asmenų funkcijų ir jų vykdymo vietos teikiant paskolas grupės viduje identifikavimas yra ypač brangus

užsiėmimas, aptariami neapmokestinimo atvejai negalėjo būti grindžiami administracinio valdymo priežastimis. Be to, kadangi apmokestinimas KUB mokesčiu buvo taikomas tik tam pelnui, kuris laikytas dirbtinai perkeltu, tokio mokesčio nustatymas negali būti laikomas įsisteigimo laisvės kliūtimi. Todėl aptariamo neapmokestinimo atvejai negalėjo būti pateisinami būtinybe paisyti įsisteigimo laisvės.

Galiausiai Bendrasis Teismas patvirtino Komisijos nurodymą susigrąžinti pagalbą iš nagrinėjamų neapmokestinimo atvejų taikymo naudos gavėjams nenumatant išimties tiems atvejams, kai nebuvo įgyta jokio pranašumo, ir priminė, kad pagalbos schemos atveju Komisija neprivalo atlikti kiekvienu konkrečiu atveju suteiktos pagalbos analizės.

2022 m. lapkričio 30 d. Sprendimas Austrija / Komisija (T-101/18, [EU:T:2022:728](#))

„Valstybės pagalba – Branduolinė pramonė – Vengrijos numatyta pagalba dviem naujiems branduoliniams reaktoriams Pakšo atominėje elektrinėje įrengti – Sprendimas, kuriuo pagalba pripažįstama suderinama su vidaus rinka, jei laikomasi tam tikrų įsipareigojimų – SESV 107 straipsnio 3 dalies c punktas – Pagalbos suderinamumas su Sąjungos teise, išskyrus valstybės pagalbos teisę – Neatsiejamas ryšys – Branduolinės energijos skatinimas – Euratomo sutarties 192 straipsnio pirma pastraipa – Aplinkos apsaugos principas, principas „teršėjas moka“, atsargumo ir tvarumo principai – Atitinkamos ekonominės veiklos nustatymas – Rinkos nepakankamumas – Konkurencijos iškraipymas – Pagalbos proporcingumas – Valstybės intervencijos poreikis – Pagalbos elementų nustatymas – Viešojo pirkimo procedūra – Pareiga motyvuoti“

2017 m. kovo 6 d. sprendimu⁴³⁶ (toliau – ginčijamas sprendimas) Europos Komisija patvirtino Vengrijos praneštą investicinę pagalbą valstybės įmonei *MVM Paks II Nuclear Power Plant Development Private Company Limited by Shares* (toliau – bendrovė „Paks II“), susijusią su Pakšo atominėje elektrinėje statomais branduoliniais reaktoriais, kurie laipsniškai pakeis keturis šioje elektrinėje jau eksploatuojamus branduolinius reaktorius.

Ši investicinė pagalba (toliau – nagrinėjama pagalba), kurią iš esmės sudaro neatlygintinas naujųjų branduolinių reaktorių suteikimas bendrovei „Paks II“ eksploatuoti, iš esmės finansuojama iš 10 mlrd. EUR atnaujinamojo kredito, kurį Rusijos Federacija suteikė Vengrijai pagal tarpvyriausybinių susitarimą dėl bendradarbiavimo taikaus branduolinės energijos naudojimo srityje. Pagal šį susitarimą naujųjų reaktorių statyba buvo tiesiogiai pavesta bendrovei *Nizhny Novgorod Engineering Company Atomenergoproekt* (toliau – JSC NIAEP).

Ginčijamame sprendime Komisija pripažino nagrinėjamą pagalbą suderinama su vidaus rinka, jei laikomasi tam tikrų sąlygų, kaip numatyta SESV 107 straipsnio 3 dalies c punkte. Remiantis šia nuostata, pagalba, skirta tam tikros ekonominės veiklos rūšių arba tam tikrų ekonomikos sričių plėtrai skatinti, gali būti laikoma suderinama su vidaus rinka, jei netrikdo prekybos sąlygų taip, kad prieštarautų bendrajam interesui.

Austrijos Respublika pareiškė ieškinį dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo.

Bendrojo Teismo vertinimas

⁴³⁶ 2017 m. kovo 6 d. Komisijos sprendimas (ES) 2017/2112 dėl valstybės pagalbos SA.38454–2015/C (ex 2015/N), kurią Vengrija planuoja įgyvendinti siekdama paremti dviejų naujų branduolinių reaktorių įrengimą Pakšo II atominėje elektrinėje (OL L 317, 2017, p. 45).

Pirma, Bendrasis Teismas atmetė ieškinio pagrindą, grindžiamą ginčijamo sprendimo neteisėtumu dėl to, kad Komisija pripažino nagrinėjamą pagalbą suderinama su vidaus rinka, nors tiesioginis naujųjų branduolinių reaktorių statybos darbų sutarties sudarymas su bendrove JSC NIAEP pažeidžia Sąjungos taisykles, reglamentuojančias viešojo pirkimo sutarčių sudarymą.

Šiuo klausimu Austrijos Respublika, be kita ko, teigė, kad, atsižvelgiant į tai, jog naujųjų reaktorių statybos darbų sutarties sudarymas yra neatsiejamas nuo nagrinėjamos pagalbos dalyko, Komisija turėjo tą pagalbą išnagrinėti atsižvelgdama ir į Sąjungos viešųjų pirkimų taisykles. Jos teigimu, iš Sprendimo *Austrija / Komisija*⁴³⁷, be kita ko, matyti, kad Komisija nagrinėjamą pagalbą turėjo vertinti atsižvelgdama į Sąjungos teisės nuostatas dėl viešojo pirkimo sutarčių sudarymo, nepaisydama to, ar statybos darbų sutarties sudarymas yra neatsiejama šios pagalbos sąlyga.

Bendrasis Teismas visų pirma atmetė Austrijos Respublikos argumentus, grindžiamus Sprendimu *Austrija / Komisija*. Nors iš to sprendimo matyti, kad ekonominė veikla, kurią skatina pagalba, turi būti suderinama su Sąjungos teise, Austrijos Respublika šioje byloje nesirėmė jokia Sąjungos teisės pažeidimu dėl skatinamos veiklos, t. y. branduolinės energijos gamybos. Be to, iš to sprendimo negalima daryti išvados, kad Teisingumo Teismas siekė išplėsti Komisijos atliekamos kontrolės apimtį, kai vykdoma valstybės pagalbos suderinamumo su vidaus rinka tikrinimo procedūra, ir atsakyti savo jurisprudencijos, pagal kurią reikia atskirti sąlygas, kurios turi neatsiejamą ryšį su pagalbos dalyku, nuo sąlygų, kurios tokio ryšio neturi.

Dar daugiau, Komisijos pareiga per vykstančią procedūrą, kuria siekiama patikrinti valstybės pagalbos suderinamumą su vidaus rinka, priimti, neatsižvelgiant į ryšį tarp pagalbos sąlygų ir atitinkamos pagalbos dalyko, galutinę poziciją dėl Sąjungos teisės nuostatų, nesusijusių su valstybės pagalba, pažeidimo prieštarautų, viena vertus, procesinėms taisyklėms ir garantijoms, kurios būdingos procedūroms, specialiai numatytiems minėtų nuostatų taikymo kontrolei, ir, kita vertus, administracinės procedūros ir teisių gynimo priemonių savarankiškumo principui.

Atsižvelgdamas į šiuos patikslinimus Bendrasis Teismas taip pat nusprendė, kad sprendimas sudaryti dviejų naujųjų reaktorių statybos darbų sutartį, priimtas prieš nagrinėjamą pagalbos priemonę, nėra neatsiejama šios pagalbos tikslo sąlyga. Viešųjų pirkimų procedūros vykdymas ir galimas kitos įmonės paskyrimas reaktorių statybai nepakeistų nei pagalbos dalyko, t. y. dviejų naujųjų reaktorių neatlygintino suteikimo jų eksploatacijai, nei pagalbos gavėjos – bendrovės „Paks II“. Be to, darant prielaidą, kad konkurso procedūra būtų galėjusi turėti įtakos pagalbos dydžiui, o to Austrijos Respublika neįrodė, ši aplinkybė savaime nebūtų turėjusi jokios įtakos naudai, kurią minėta pagalba suteikė jos gavėjai, t. y. dviejų naujųjų reaktorių neatlygintinam suteikimui eksploatuoti.

Galiausiai Bendrasis Teismas pabrėžė, kad, priešingai, nei teigia Austrijos Respublika, Komisija ginčijamame sprendime pagrįstai darė nuorodą į savo vertinimą, atliktą ankstesnėje procedūroje dėl įsipareigojimų neįvykdymo, kuriame ji padarė išvadą, kad tiesioginis dviejų naujųjų reaktorių statybos darbų sutarties sudarymas su bendrove JSC NIAEP nepažeidė Sąjungos teisės viešojo pirkimo sutarčių sudarymo srityje. Teisinio saugumo principas draudžia Komisijai per valstybės pagalbos procedūrą peržiūrėti statybos darbų sutarties sudarymą, neturint jokios naujos informacijos, palyginti su ta, kurią ji turėjo tuo momentu, kai nusprendė užbaigti procedūrą dėl įsipareigojimų neįvykdymo.

Antra, Bendrasis Teismas atmetė pagrindus, grindžiamus neproporcingu konkurencijos iškraipymu ir nevienodu požiūriu, dėl kurių atsinaujinančiosios energijos gamintojai išstumiami iš liberalizuotos elektros energijos vidaus rinkos. Šiuo klausimu jis priminė, kad valstybės narės gali laisvai nustatyti

⁴³⁷ 2020 m. rugsėjo 22 d. Sprendimas *Austrija / Komisija* (C-594/18 P, [EU:C:2020:742](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:62020C0742)).

energijos rūšių derinį ir kad Komisija negali reikalauti, kad valstybės finansavimas būtų skirtas alternatyviems energijos ištekliams.

Trečia, atmetęs pagrindą, grindžiamą dominuojančios padėties sustiprinimu ar sukūrimu rinkoje, Bendrasis Teismas taip pat atmetė pagrindą, grindžiamą Vengrijos didmeninės elektros energijos rinkos likvidumo rizika.

IV. Intelektinė nuosavybė

1. Europos Sąjungos prekių ženklas

2022 m. birželio 8 d. Sprendimas *Muschaweck / EUIPO – Conze (UM) (T-293/21, [EU:T:2022:345](#))*

„Europos Sąjungos prekių ženklas – Registracijos panaikinimo procedūra – Žodinis Europos Sąjungos prekių ženklas „UM“ – Prekių ženklo naudojimas iš tikrųjų – Naudojimas su savininko sutikimu – Prekių ženklo naudojimas tokia forma, kokia jis buvo įregistruotas – Reglamento (EB) Nr. 207/2009 51 straipsnio 1 dalies a punktas (dabar – Reglamento (ES) 2017/1001 58 straipsnio 1 dalies a punktas) – Prekių ženklo savininko atstovavimas – Per nustatytą terminą pateikti naudojimo įrodymai“

2010 m. medicinos bendrovė MSM⁴³⁸ pateikė paraišką įregistruoti žodinį žymenį UM kaip medicinos paslaugoms žymėti skirtą Europos Sąjungos prekių ženklą. 2015 m. šiai bendrovei buvo iškelta bankroto byla ir paskirtas bankroto administratorius.

Ieškovė Ulrike Muschaweck 2017 m. pateikė prašymą panaikinti ginčijamo prekių ženklo registraciją dėl to, kad šis prekių ženklas nebuvo naudojamas iš tikrųjų⁴³⁹. Paskelbus medicinos bendrovės MSM bankrotą, tais pačiais metais šis prekių ženklas buvo perduotas medicinos kabinetui HUMJC⁴⁴⁰, o po metų perregistruotas šio medicinos kabineto teisių perėmėjo Joachimo Conze vardu.

Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybos (EUIPO) Anuliavimo skyrius iš dalies patenkino ieškovės prašymą ir pripažino ginčijamo prekių ženklo registraciją negaliojančia dėl visų įregistruotų prekių ir paslaugų, išskyrus medicinos paslaugas išvaržų chirurgijos srityje. Dėl šio sprendimo pateiktą apeliaciją EUIPO antroji apeliacinė taryba atmetė.

Gavęs ieškinį dėl šių dviejų sprendimų panaikinimo Bendrasis Teismas pirmą kartą išaiškino EUIPO gaires dėl Europos Sąjungos prekių ženklų nagrinėjimo⁴⁴¹ ir taip patikslino nuostatas dėl termino pratęsimo tuo atveju, jei pateikiamas antrasis prašymas pratęsti terminą, kurį galima pratęsti. Taigi Bendrasis Teismas atmetė ieškinį ir nusprendė, kad faktiškai ginčijamas prekių ženklas buvo iš tikrųjų naudojamas medicinos paslaugoms išvaržų chirurgijos srityje.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, Bendrasis Teismas manė, kad J. Conze, kaip medicinos kabineto HUMJC partneris, turėjo teisę savo iniciatyva ir be ieškovės sutikimo įgalioti advokatų kontorą, kuri medicinos kabinetui HUMJC atstovautų Anuliavimo skyriuje. Iš tiesų, jeigu ieškovė būtų turėjusi patvirtinti sprendimą, susijusį su šiuo atstovavimu, būtų kilusi didelė rizika, kad ji jo nepatvirtins, atsižvelgiant į tai, kad ji yra ginčijamo

⁴³⁸ *Medizinische Systeme D^r. Muschaweck GmbH* (toliau – medicinos bendrovė MSM).

⁴³⁹ Remiantis 2009 m. vasario 26 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 207/2009 dėl Europos Sąjungos prekių ženklo (OL L 78, 2009, p. 1) 51 straipsnio 1 dalies a punktu.

⁴⁴⁰ Medicinos kabinetas *Hernienzentrum D^r. Ulrike Muschaweck und PD D^r. Joachim Conze PartG*.

⁴⁴¹ Toliau – EUIPO nagrinėjimo gairės. Su jomis galima susipažinti [EUIPO interneto svetainėje](#).

prekių ženklo registracijos panaikinimo prašymą pateikusi šalis. Tačiau tokiu atveju būtų pažeista medicinos kabineto HUMJC teisė į veiksmingą teisminę gynybą⁴⁴².

Antra, Bendrasis Teismas atmetė pagrindą, susijusį su tuo, kad medicinos kabinetas HUMJC pavėluotai pateikė Anuliavimo skyriui ginčijamo prekių ženklo naudojimo įrodymus.

Bendrasis Teismas priminė, kad EUIPO nagrinėjimo gairėmis kodifikuojama EUIPO pačios nusistatyta metodika ir kad tuo atveju, jei gairės atitinka aukštesnės teisinės galios nuostatas, EUIPO privalo laikytis šių taisyklių. Iš tiesų, nors šios gairės neturi privalomosios galios, vis dėlto jos yra EUIPO praktikos prekių ženklų srityje orientacinis šaltinis. EUIPO nagrinėjimo gairėse numatyta, kad jeigu prašymas pratęsti pratęstiną terminą pateikiamas prieš pasibaigiant šiam terminui ir toks prašymas nepriimamas, atitinkamai šaliai suteikiama bent viena diena, kad ji galėtų laikytis termino, net jeigu prašymas pratęsti terminą gautas paskutinę dieną prieš termino⁴⁴³ pabaigą. Bendrojo Teismo nuomone, siekiant išsaugoti šių gairių veiksmingumą, reikia laikyti, kad naujas terminas suteiktas nuo tos dienos, kai EUIPO padalinys, kuriam paduotas prašymas pratęsti terminą, pateikia savo atsakymą. Be to, antrasis prašymas pratęsti tą patį terminą atmetamas, nebent pareiškėjas paaiškina ir tinkamai pagrindžia „išimtinės aplinkybes“, dėl kurių negalėjo atlikti reikiamų veiksmų per du ankstesnius terminus ir dėl kurių vis dar negali tų veiksmų atlikti⁴⁴⁴.

Nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas konstatavo, pirma, kad ginčijamo prekių ženklo naudojimo įrodymų pateikimo terminas, kurį medicinos kabinetas HUMJC antrą kartą prašė pratęsti, yra terminas, kurį galima pratęsti, ir kad šis kabinetas šį prašymą pateikė paskutinę dieną prieš pasibaigiant minėtam terminui. Antra, jis pažymėjo, kad iš esmės teisingumo sumetimais suteikus papildomą bent vienos dienos terminą po to, kai paskutinę šio termino dieną buvo pateiktas prašymas pratęsti terminą, nebuvo pažeista aukštesnės galios nuostata. Taigi Anuliavimo skyrius negalėjo tik atmesti antrojo medicinos kabineto HUMJC pateikto prašymo pratęsti terminą ir nesuteikti papildomo termino, skaičiuojamo nuo savo atsakymo pateikimo dienos. Įrodymai, pateikti laikotarpiu nuo antrojo prašymo pratęsti terminą pateikimo iki Anuliavimo skyriaus atsakymo, negali būti laikomi pateiktais pavėluotai ir į juos reikia atsižvelgti nagrinėjant ginčijamo prekių ženklo naudojimą.

Galiausiai, trečia, Bendrasis Teismas patvirtino, kad ginčijamas prekių ženklas iš tikrųjų buvo naudojamas medicinos paslaugoms išvaržų chirurgijos srityje. Visų pirma jis nurodė, kad laikotarpį, į kurį reikia atsižvelgti siekiant įrodyti ginčijamo prekių ženklo naudojimą iš tikrųjų, sudaro penkeri metai iki prašymo panaikinti registraciją pateikimo dienos, net jeigu šis laikotarpis iš dalies sutampa su lengvatiniu laikotarpiu⁴⁴⁵. Toliau Bendrasis Teismas nusprendė, kad medicinos kabinetas HUMJC ginčijamą prekių ženklą naudojo su medicinos bendrovės MSM, kuri nagrinėjamu laikotarpiu buvo šio prekių ženklo savininkė, sutikimu. Konkrečiau kalbant, šios bendrovės bankroto administratorius jau kelerius metus buvo suteikęs numanomą sutikimą naudoti ginčijamą prekių ženklą. Galiausiai sprendamas dėl ginčijamo prekių ženklo teritorinio naudojimo Bendrasis Teismas konstatavo, kad iš įrodymų matyti, jog medicinos kabinetas HUMJC veiklą vykdė ne tik Miunchene, bet ir visoje Vokietijos teritorijoje bei Londone.

⁴⁴² Pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnį.

⁴⁴³ EUIPO nagrinėjimo gairių 4.3 punktas dėl EUIPO nustatytų terminų pratęsimo.

⁴⁴⁴ Ten pat.

⁴⁴⁵ Pagal Reglamento Nr. 207/2009 15 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą ir 51 straipsnio 1 dalies a punktą šis lengvatinis laikotarpis susijęs su penkerių metų laikotarpiu, skaičiuojamu nuo Europos Sąjungos prekių ženklo įregistravimo dienos. Per šį laikotarpį savininko teisės negali būti panaikintos.

2022 m. liepos 6 d. Sprendimas Zdút / EUIPO – Nehera ir kt. (nehera) (T-250/21,
[EU:T:2022:430](#))

„Europos Sąjungos prekių ženklas – Registracijos pripažinimo negaliojančia procedūra – Europos Sąjungos vaizdinis prekių ženklas „NEHERA“ – Absoliutūs negaliojimo pagrindai – Nesąžiningumo nebuvimas – Reglamento (EB) Nr. 2007/2009 52 straipsnio 1 dalies b punktas (dabar – Reglamento (ES) 2017/1001 59 straipsnio 1 dalies b punktas)“

2014 m. ieškovas Ladislav Zdút Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnyboje (EUIPO) įregistravo vaizdinį Europos Sąjungos prekių ženklą NEHERA tekstilės sektoriaus prekėms.

2019 m. I. Nehera, J. H. Nehera ir N. Sehnal pateikė prašymą pripažinti minėto prekių ženklo registraciją negaliojančia, grindžiamą pareiškėjo nesąžiningumu paduodant registracijos paraišką⁴⁴⁶. Jie tvirtino, kad Jan Nehera XX a. ketvirtajame dešimtmetyje Čekoslovakijoje buvo įsteigęs drabužiais ir aksesuarais prekiaujančią įmonę ir pateikęs paraišką įregistruoti nacionalinį prekių ženklą, tapatų ginčijamam prekių ženklui, kurį naudojo.

EUIPO antroji apeliacinė taryba patenkino šį prašymą. Ji padarė išvadą, kad ieškovas siekė nesąžiningai pasinaudoti Jan Nehera ir ankstesnio Čekoslovakijos prekių ženklo reputacija, todėl pateikdamas ginčijamo prekių ženklo registracijos paraišką ieškovas buvo nesąžiningas.

Ieškovas Bendrajame Teisme pareiškė ieškinį dėl šio EUIPO apeliacinės tarybos sprendimo panaikinimo.

Bendrasis Teismas panaikino ginčijamą sprendimą ir patikslino nesąžiningumo sąvoką, kai ji grindžiama ketinimu nesąžiningai pasinaudoti ankstesnio prekių ženklo reputacija arba asmens vardo žinomumu.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirmiausia Bendrasis Teismas pažymėjo, kad, siekiant įvertinti pareiškėjo nesąžiningumą, galima atsižvelgti į nagrinėjamo žymens žinomumo laipsnį jo registracijos paraiškos pateikimo momentu, ypač kai šį žymenį trečiasis asmuo anksčiau įregistravo ar naudojo kaip prekių ženklą. Iš tiesų aplinkybė, kad naudodamas prašomą įregistruoti žymenį pareiškėjas galėtų nesąžiningai pasinaudoti ankstesnio prekių ženklo ar žymens arba net žymaus asmens vardo reputacija, gali patvirtinti pareiškėjo nesąžiningumą. Siekiant įvertinti tokios reputacijos buvimą ir nesąžiningą pasinaudojimą tokia reputacija, pažymėtina, kad atitinkamą visuomenę sudaro vidutinis prekių, kurioms prekių ženklas buvo įregistruotas, vartotojas.

Be to, Bendrasis Teismas nurodė, kad elgesys, susijęs su pasipelnymu iš žymens ar vardo reputacijos, iš esmės galimas tik tuo atveju, jei šis žymuo ar vardas faktiškai ir dabar turi tam tikrą reputaciją ar yra įgijęs tam tikrą žinomumą. Vis dėlto nagrinėjamu atveju paraiškos įregistruoti ginčijamą prekių ženklą padavimo dieną ankstesnis Čekoslovakijos prekių ženklas ir Jan Nehera vardas jau nebuvo nei įregistruoti ar saugomi, nei trečiojo asmens naudojami prekybai drabužiais, nei turintys reputaciją atitinkamoje visuomenėje. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas patikslino, jog vien aplinkybės, kad prekių ženklo registracijos paraišką pateikęs asmuo žinojo arba turėjo žinoti, jog trečiasis asmuo praeityje

⁴⁴⁶ Kaip tai suprantama pagal 2009 m. vasario 26 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 207/2009 dėl Europos Sąjungos prekių ženklo (OL L 78, 2009, p. 1) 52 straipsnio 1 dalies b punktą.

naudojo prašomam įregistruoti prekių ženklui tapatų ar į jį panašų prekių ženklą, nepakanka, kad būtų įrodytas šio pareiškėjo nesąžiningumas.

Be to, Bendrasis Teismas priminė, kad vien to, jog atitinkamos visuomenės sąmonėje egzistuoja ryšys tarp ginčijamo prekių ženklo ir ankstesnio žymens, nepakanka, kad būtų galima daryti išvadą, jog buvo nesąžiningai pasinaudota ankstesnio žymens ar vardo reputacija. Šiuo klausimu jis pabrėžė, kad ieškovas pats skyrė komercinių pastangų, kad atgaivintų ankstesnio Čekoslovakijos prekių ženklo įvaizdį ir kad vien nuoroda į šį prekių ženklą ir į jo kūrėjo istorinį įvaizdį reklamos tikslais neprieštarauja sąžiningai pramoninei ar komercinei praktikai.

Be to, Bendrasis Teismas pripažino, kad negalima atmesti galimybės, jog tam tikromis ypatingomis aplinkybėmis tai, kad trečiasis asmuo naudoja ankstesnį kadaise reputaciją turėjusį prekių ženklą arba anksčiau garsaus asmens vardą, gali sudaryti apgaulingą įspūdį apie ankstesnio prekių ženklo ar šio asmens veiklos tęstinumą ar su tuo susijusį paveldėjimą. Taip galėtų būti, be kita ko, tuo atveju, kai prekių ženklo registracijos paraišką pateikęs asmuo atitinkamai visuomenei prisistato kaip ankstesnio prekių ženklo savininko teisių bei pareigų ir ekonominės veiklos perėmėjas, nors ankstesnio prekių ženklo savininko ir jo nesieja jokie tęstinumo ar paveldėjimo santykiai. Į šią aplinkybę gali būti atsižvelgta, prireikus siekiant įrodyti pareiškėjo nesąžiningumą. Tačiau, Bendrojo Teismo teigimu, nagrinėjamu atveju neatrodo, kad ieškovas sąmoningai siekė sukurti klaidingą įspūdį apie jo įmonės ir Jan Nehera veiklos tęstinumą ar paveldėjimą.

Galiausiai Bendrasis Teismas išsakė nuomonę dėl tariamo ieškovo ketinimo apgauti Jan Nehera palikuonius ir įpėdinius ir pasisavinti jų teises. Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad paraiškos įregistruoti ginčijamą prekių ženklą padavimo dieną ankstesniam Čekoslovakijos prekių ženklui ir Jan Nehera vardui nebebuvo taikoma jokios teisinės apsaugos. Todėl palikuoniai ir įpėdiniai neturėjo jokių teisių, dėl kurių ieškovas galėjo apgauti arba kurias galėjo pasisavinti.

Taigi Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad ieškovas nebuvo nesąžiningas, ir panaikino EUIPO antrosios apeliacinės tarybos sprendimą.

2. Dizainas

2022 m. balandžio 27 d. Sprendimas Group Nivelles / EUIPO – Easy Sanitary Solutions (Latakas dušo vandeniui nutekėti) (T-327/20, [EU:T:2022:263](#))

„Bendrijos dizainas – Registracijos pripažinimo negaliojančia procedūra – Įregistruotas Bendrijos dizainas, vaizduojantis lataką dušo vandeniui nutekėti – Ankstesnis dizainas, sukurtas padavus prašymą pripažinti registraciją negaliojančia – Reglamento (EB) Nr. 2245/2002 28 straipsnio 1 dalies b punkto v papunktis – Apeliacinės tarybos diskrecija – Reglamento Nr. 6/2002 63 straipsnio 2 dalis – Žodinis procesas ir pasirengimo nagrinėti bylą priemonės – Taikymo sritis – Reglamento Nr. 6/2002 64 ir 65 straipsniai – Negaliojimo pagrindas – Individualios savybės – Reglamento Nr. 6/2002 6 straipsnis ir 25 straipsnio 1 dalies b punktas – Ankstesnio dizaino identifikavimas – Visiškas pirmumas – Ginčijamo dizaino savybių nustatymas – Bendras palyginimas“

Easy Sanitary Solutions BV yra Bendrijos dizaino, vaizduojančio lataką dušo vandeniui nutekėti, savininkė. *I-Drain BVBA*, ieškovės *Group Nivelles NV* teisinė pirmtakė, pateikė prašymą pripažinti registraciją negaliojančia, grindžiamą tuo, kad šis dizainas nėra naujas ir neturi individualių savybių. Šiame prašyme pripažinti registraciją negaliojančia buvo nurodytas tik ankstesnis tarptautinis dizainas. Vis dėlto, atsakydama į *Easy Sanitary Solutions* pastabas, *I-Drain* pateikė *Blücher* katalogų ištraukas, kuriose buvo kitas dizainas, t. y. uždengiančioji plokštelė.

Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybos (EUIPO) anuliavimo skyrius, o vėliau Bendrasis Teismas nagrinėjo ginčijamą dizainą atsižvelgdami į *Blücher* katalogų uždengiančiąją plokštelę kaip

ankstesnį dizainą. 2015 m. gegužės 13 d. sprendimu⁴⁴⁷ Bendrasis Teismas panaikino pirmąjį Apeliacinės tarybos sprendimą. Dėl tokio teismo sprendimo pateikti apeliaciniai skundai buvo atmesti 2017 m. rugsėjo 21 d. Teisingumo Teismo sprendimu⁴⁴⁸.

Byla buvo gražinta EUIPO apeliacinei tarybai. Konstatavusi, kad anksčiau sprendimus priėmusių instancijų nagrinėtas ankstesnis dizainas nebuvo įtrauktas į prašymą pripažinti registraciją negaliojančia, Apeliacinė taryba kaip į ankstesnį dizainą atsižvelgė tik į prašyme pripažinti registraciją negaliojančia nurodytus dizainus. Ji padarė išvadą, kad ginčijamas dizainas turi individualių savybių, todėl *a fortiori* yra naujas. Prašymas pripažinti registraciją negaliojančia buvo atmestas.

Išnagrinėjęs *Group Nivelles* ieškinį Bendrasis Teismas jį atmetė ir nusprendė, kad galima atsižvelgti tik į prašyme pripažinti registraciją negaliojančia nurodytus ankstesnius dizainus.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad ankstesnis dizainas turi būti identifiukuotas po prašymo pripažinti registraciją negaliojančia pateikimo, nes jame apibrėžiamas ginčo dalykas. EUIPO suteikta diskrecija atsižvelgti į faktines aplinkybes ir įrodymus, kurių šalys nepateikė laiku⁴⁴⁹, gali būti taikoma tik faktinėms aplinkybėms ir įrodymams⁴⁵⁰, o ne ankstesnių dizainų nurodymui ir vaizdams⁴⁵¹. Nors atsižvelgus į papildomus įrodymus ir gali būti išplėstos prašyme pripažinti registraciją negaliojančia nurodytos faktinės aplinkybės papildant kitais įrodymais, susijusiais su jau nurodytais ankstesniais dizainais, vis dėlto tai neleidžia išplėsti šio prašymo teisinio pagrindo, nes minėto prašymo pripažinti registraciją negaliojančia apimtis jo pateikimo dieną galutinai buvo nustatyta, nurodant ankstesnį dizainą, kuriuo buvo remiamasi. Todėl turi būti nagrinėjami tik prašyme pripažinti registraciją negaliojančia nurodyti ankstesni dizainai.

Antra, Bendrasis Teismas kaip nereikšmingą atmetė pagrindą, susijusį su klaida, kurią Apeliacinė taryba padarė nustatydamą ginčijamo dizaino savybes, nes nurodyta klaida buvo ne sprendimo motyvuose, o faktinių aplinkybių santraukoje. Be to, ginčijamas dizainas turi būti lyginamas su ankstesniais dizainais tokios formos, kokios jis buvo įregistruotas. Išvadų dėl ginčijamo dizaino objekto ir savybių negalima palikti laisvai vertinti šalims.

Trečia, Bendrasis Teismas patvirtino ginčijamo dizaino individualias savybes. Pirmiausia jis pabrėžė, kad ankstesnis dizainas, pritaikytas gaminiui, kuris skiriasi nuo to, su kuriuo susijęs ginčijamas dizainas, iš principo yra ankstesnis dizainas, svarbus vertinant individualias savybes. Be to, jis patikslino, kad galimos Apeliacinės tarybos klaidos, susijusios su ankstesnių dizainų, vaizduojančių tik latako dušo vandeniui nutekėti elementą, savybėmis, neturi įtakos sprendimo teisėtumui, nes palyginimas su išbaigtais dizainais nėra klaidingas. Kadangi ankstesnis dizainas turi turėti visišką pirmumą, svarbūs tik dizainai, vaizduojantys išbaigtus latakus dušo vandeniui nutekėti. Galiausiai,

⁴⁴⁷ 2015 m. gegužės 13 d. Sprendimas *Group Nivelles / EUIPO – Easy Sanitary Solutions (Latakas dušo vandeniui nutekėti)* (T-15/13, [EU:T:2015:281](#)).

⁴⁴⁸ 2017 m. rugsėjo 21 d. Sprendimas *Easy Sanitary Solutions ir EUIPO / Group Nivelles* (C-361/15 P ir C-405/15 P, [EU:C:2017:720](#)).

⁴⁴⁹ 2001 m. gruodžio 12 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizaino (OL L 3, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 27 t., p. 142) 63 straipsnio 2 dalis.

⁴⁵⁰ Kaip tai suprantama pagal 2002 m. spalio 21 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 2245/2002, įgyvendinančio Tarybos reglamentą (EB) Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizaino (OL L 341, 2002, p. 28; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 31 t. p. 14), 28 straipsnio 1 dalies b punkto vi papunktį.

⁴⁵¹ Reglamento Nr. 2245/2002 28 straipsnio 1 dalies b punkto v papunktis.

atsižvelgiant į ginčijamo dizaino elegantišką ir minimalistinį vaizdą, jis sukuria bendrą įspūdį, kuris skiriasi nuo ankstesnio dizaino daromo bendro įspūdžio, kurį apibrėžia funkcinės, o ne dekoratyvios savybės.

Be to, Bendrasis Teismas nurodė, kad nors EUIPO gali pradėti žodinę proceso dalį⁴⁵², atsisakymas akivaizdžiai klaidingas tik tuo atveju, jeigu įrodyta, kad EUIPO neturėjo visos būtinos informacijos. Dėl atsisakymo apklausti liudytojus⁴⁵³ pažymėtina, kad nėra jokios akivaizdžios klaidos, jei pareiškimai galėjo būti pateikti raštu ir juo labiau jei, kaip šioje byloje, šie pareiškimai iš tikrųjų buvo pateikti.

Galiausiai Bendrasis Teismas pabrėžė, kad dėl metodikos ir proceso ekonomijos nebūtina nagrinėti naujumo sąlygos, nes dizaino individualių savybių buvimas leidžia daryti išvadą, kad jis yra naujas.

⁴⁵² Reglamento Nr. 6/2002 64 straipsnio 1 dalis.

⁴⁵³ Reglamento Nr. 6/2002 65 straipsnio 1 ir 3 dalys.

V. Bendra užsienio ir saugumo politika – Ribojamosios priemonės

1. Ukraina

2022 m. liepos 27 d. Sprendimas RT Prancūzija / Taryba (T-125/22,
[EU:T:2022:483](#))

„Bendra užsienio ir saugumo politika – Ribojamosios priemonės atsižvelgiant į Rusijos veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje – Laikinas draudimas transliuoti ir leidimų transliuoti tam tikrų žiniasklaidos priemonių turinį sustabdymas – Įtraukimas į subjektų, kuriems taikomos ribojamosios priemonės, sąrašą – Tarybos kompetencija – Teisė į gynybą – Teisė būti išklaustam – Saviraiškos ir informacijos laisvė – Proporcingumas – Laisvė užsiimti verslu – Nediskriminavimo dėl pilietybės principas“

2022 m. vasario 24 d. Rusijos Federacijai (toliau – Rusija) pradėjus karinę agresiją prieš Ukrainą, Europos Sąjungos Taryba priėmė kelis Rusijai taikomų ribojamųjų priemonių „paketus“. Šios priemonės papildė ankstesnes priemones, kurias Taryba priėmė nuo 2014 m., atsižvelgdama į šios valstybės veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje⁴⁵⁴, ir reaguodama į Rusijos neteisėtai įvykdytą Krymo ir Sevastopolio miesto aneksiją⁴⁵⁵.

Šiomis aplinkybėmis 2022 m. kovo 1 d. Taryba priėmė Sprendimą 2022/351⁴⁵⁶ ir Reglamentą 2022/350⁴⁵⁷ (toliau – ginčijami aktai), siekdama laikinai uždrausti Sąjungos ir kaimyninių šalių pilietinei visuomenei skirtos propagandos veiksmus, kurių Rusija, remdama karinę agresiją prieš Ukrainą, ėmėsi per tam tikras savo kontroliuojamas žiniasklaidos priemones, nes šie veiksmai kelia grėsmę Sąjungos viešajai tvarkai ir saugumui. Atsižvelgiant į tai, bet kuriam Europos Sąjungoje įsteigtam ūkio subjektui draudžiama platinti juridinių asmenų, subjektų ir organizacijų, išvardytų ginčijamų aktų prieduose, pateiktą turinį⁴⁵⁸.

Ieškovė *RT France* buvo įtraukta į subjektų, nurodytų ginčijamų aktų prieduose, sąrašą. Ši Prancūzijoje įsteigta paprastoji akcinė bendrovė, kurioje yra vienintelis akcininkas, vykdo teminių kanalų transliavimo veiklą. Visas ieškovės akcinis kapitalas priklauso asociacijai ANO „TV Novosti“, savarankiškai, pelno nesiekiančiai ir akcinio kapitalo neturinčiai Rusijos Federacijos asociacijai, kurios buveinė yra Maskvoje (Rusija). Ieškovė prašė panaikinti ginčijamus aktus dėl to, kad buvo pažeista jos

⁴⁵⁴ 2014 m. liepos 31 d. Tarybos sprendimas 2014/512/BUSP dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į Rusijos veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje (OL L 229, 2014, p. 13).

⁴⁵⁵ 2014 m. kovo 17 d. Tarybos sprendimas 2014/145/BUSP dėl ribojamųjų priemonių, taikytinų atsižvelgiant į veiksmus, kuriais kenkiama Ukrainos teritoriniam vientisumui, suverenitetui ir nepriklausomybei arba į juos kėsiamasi (OL L 78, 2014, p. 16).

⁴⁵⁶ 2022 m. kovo 1 d. Tarybos sprendimas (BUSP) 2022/351, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 2014/512/BUSP dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į Rusijos veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje (OL L 65, 2022, p. 5).

⁴⁵⁷ 2022 m. kovo 1 d. Tarybos reglamentas (ES) 2022/350, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 833/2014 dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į Rusijos veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje (OL L 65, 2022, p. 1).

⁴⁵⁸ Sprendimo 2014/512/BUSP 4g straipsnis: „1. Draudžiama ūkio subjektams transliuoti arba sudaryti galimybes transliuoti, sudaryti palankesnes sąlygas transliuoti juridinių asmenų, subjektų ir organizacijų, įtrauktų į IX priede išdėstytą sąrašą, teikiamą turinį arba kitaip prisidėti prie tokios transliacijos, be kita ko, jį perduodant ar platinant bet kokiomis priemonėmis, pavyzdžiui, kabeliniu, palydoviniu ryšiu, IP TV, interneto paslaugų teikėjams, dalijimosi vaizdo medžiaga internetu platformomis ar taikomosiomis programomis, nesvarbu, ar jos yra naujos, ar iš anksto įdiegtos. 2. Visų transliavimo licencijų ir leidimų, taip pat perdavimo ir platinimo susitarimų su IX priede išvardytais juridiniais asmenimis, subjektais ar organizacijomis, galiojimas sustabdomas“.

teisė į gynybą, saviraiškos ir informacijos laisvė ir laisvė užsiimti verslu. Ji taip pat rėmėsi nediskriminavimo principo pažeidimu. Be to, ji suabejojo Tarybos kompetencija priimti ginčijamus aktus.

Bendrasis Teismas (didžioji kolegija), savo iniciatyva išnagrinėjęs bylą pagal pagreitintą procedūrą⁴⁵⁹, pirmą kartą priėmė sprendimą dėl Tarybos nustatytų ribojamųjų priemonių, kuriomis siekiama uždrausti audiovizualinio turinio platinimą. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas priminė Tarybos kompetenciją imtis tokių priemonių pagal Europos Sąjungos bendrą užsienio ir saugumo politiką (BUSP) ir nusprendė, be kita ko, dėl teisės į gynybą paisymo ir audiovizualinės žiniasklaidos subjektų saviraiškos laisvės įgyvendinimo apribojimų pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 52 straipsnio 1 dalyje nustatytas sąlygas.

Bendrojo Teismo vertinimas

Visų pirma dėl Tarybos kompetencijos nustatyti nagrinėjamas ribojamąsias priemones Bendrasis Teismas pažymėjo, kad pagal taikytinas Europos Sąjungos sutarties nuostatas Sąjunga prisideda prie tarptautinės „taikos išsaugojimo, saugumo užtikrinimo“⁴⁶⁰ ir kad šiuo tikslu Tarybai suteikti įgaliojimai „priimti sprendimus, kuriais išreiškiamas Sąjungos požiūris į tam tikrą geografinio arba teminio pobūdžio reikalą“⁴⁶¹. Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Sąjungos kompetencija BUSP srityje apima visą užsienio politiką ir visus su Sąjungos saugumu susijusius klausimus⁴⁶² ir kad Sąjungos veiksmais tarptautinėje arenoje siekiama, be kita ko, skatinti demokratiją, teisinę valstybę, žmogaus teisių visuotinumą ir nedalomumą, pagarbą žmogaus orumui, Jungtinių Tautų Chartijos ir tarptautinės teisės principų laikymąsi⁴⁶³. Sąvoka „Sąjungos pozicija“ aiškintina plačiai, tokios pozicijos gali būti priimtoms kaip sprendimai, kuriais numatomos priemonės, galinčios tiesiogiai pakeisti asmenų teisinę padėtį, kaip tai patvirtina SESV 275 straipsnio antros pastraipos formuluotė⁴⁶⁴. Taigi priimdama ginčijamą sprendimą Taryba įgyvendino kompetenciją, suteiktą Sąjungai Sutartimis pagal nuostatas, susijusias su BUSP.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pabrėžė, kad tai, jog nacionalinės administracinės institucijos, kaip antai Audiovizualinių ir skaitmeninių ryšių reguliavimo institucija (*Arcom*) (Prancūzija), turi kompetenciją nustatyti sankcijas aptariamiesiems audiovizualinės žiniasklaidos subjektams, neprieštarauja minėtai Tarybos kompetencijai, nes tokioms institucijoms suteikta kompetencija nėra grindžiama tomis pačiomis vertybėmis ir jos nesiekia tų pačių tikslų. Iš tiesų jos negali užtikrinti tokių pačių rezultatų kaip vienodi ir neatidėliotini Tarybos veiksmai visoje Sąjungos teritorijoje, pavyzdžiui, tokie, kurie įgyvendinami pagal BUSP.

⁴⁵⁹ Pagal Bendrojo Teismo procedūros reglamento 151 straipsnio 2 dalį. Prieš tai 2022 m. kovo 30 d. Nutartimi (***RT France / Taryba***, T-125/22 R, nepaskelbta Rink., [EU:T:2022:199](#)) Bendrojo Teismo pirmininkas atmetė ieškovės pateiktą laikinųjų apsaugos priemonių prašymą.

⁴⁶⁰ ESS 3 straipsnio 5 dalis.

⁴⁶¹ ESS 29 straipsnis.

⁴⁶² ESS 24 straipsnio 1 dalis.

⁴⁶³ ESS 21 straipsnio 1 dalis.

⁴⁶⁴ SESV 275 straipsnio antra pastraipa: „<...> Teismo jurisdikcijai priklauso prižiūrėti, kaip laikomasi Europos Sąjungos sutarties 40 straipsnio, ir priimti sprendimus dėl pagal šios Sutarties 263 straipsnio ketvirtojoje pastraipoje numatytas sąlygas pateiktų ieškinių, peržiūrint Europos Sąjungos sutarties V antraštinės dalies 2 skyriaus pagrindu Tarybos priimtų sprendimų, patvirtinančių ribojančias priemones, nukreiptas prieš fizinius ar juridinius asmenis, teisėtumą“.

Dėl pagrindinių teisių pažeidimų, kuriais remiasi ieškovė, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad pagal Chartijos 52 straipsnio 1 dalies nuostatas šios teisės nėra absoliučios ir gali būti ribojamos, jeigu atitinkami apribojimai numatyti įstatymo, nekeičia nagrinėjamos pagrindinės teisės esmės ir, laikantis proporcingumo principo, yra būtini ir atitinka Sąjungos pripažintus bendrojo intereso tikslus.

Dėl teisės į gynybą, visų pirma teisės būti išklaustytam, pažeidimo Bendrasis Teismas, atsižvelgdamas į BUSP tikslus, pažymėjo, kad nagrinėjamos priemonės priimtos ypatingomis aplinkybėmis ir jų imtasi ypač skubiai, kai sparčiai blogėjant situacijai buvo apsunkintas bet koks priemonių, skirtų užkirsti kelią konflikto išplitimui, keitimas. Be to, įgyvendinant kovos su vadinamosiomis hibridinėmis grėsmėmis, įskaitant dezinformaciją, strategiją, tam, kad būtų išlaikytas demokratinių diskusijų vientisumas Europos visuomenėje, prasidėjus ginkluotam konfliktui buvo būtina skubiai nustatyti ribojamąsias priemones, skirtas žiniasklaidos priemonėms, kaip antai ieškovei, finansuojamoms iš Rusijos valstybės biudžeto ir tiesiogiai ar netiesiogiai kontroliuojamoms Rusijos, kuri yra šalis agresorė, vadovybės, nes šios žiniasklaidos priemonės vykdo nuolatinę ir suderintą dezinformavimo ir manipuliavimo faktais veiklą. Atsižvelgdamas į visiškai išskirtines aplinkybes, kuriomis priimti ginčijami aktai, jais siekiamą tikslą ir juose numatytų ribojamųjų priemonių veiksmingumą, Bendrasis Teismas konstatavo, kad Sąjungos institucijos neprivalėjo išklausti ieškovės prieš pirmą kartą įtraukdamos jos pavadinimą į nagrinėjamus sąrašus, todėl jos teisė būti išklaustyta nebuvo pažeista.

Dėl saviraiškos ir informacijos laisvės⁴⁶⁵ pažeidimo Bendrasis Teismas visų pirma priminė principus, įtvirtintus Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje šioje srityje⁴⁶⁶. Atsižvelgiant į žiniasklaidos įtaką šiuolaikinėje visuomenėje, žurnalistų teisė teikti informaciją bendrojo intereso klausimais yra saugoma, jeigu jie veikia sąžiningai, remdamiesi tiksliais faktinėmis aplinkybėmis, ir teikia „patikimą ir tikslią“ informaciją, laikydamiesi žurnalistų etikos ir atsakingos žurnalistikos principų. Vertinant nagrinėjamų ribojamųjų priemonių proporcingumą, šiuo klausimu reikia atsižvelgti į tai, kad audiovizualinės žiniasklaidos poveikis yra daug greitesnis ir stipresnis nei spaudos. Bendrasis Teismas taip pat pažymėjo, kad, priešingai nei pasisakymai, susiję su viešojo intereso klausimais, kuriems reikalinga stipri apsauga, pasisakymai, kuriais ginamas ar teisinamas smurtas, neapykanta ar kitų formų netolerancija, paprastai nėra saugomi, todėl reikia ypač atkreipti dėmesį į juose vartojamas sąvokas ir į tai, kokiomis aplinkybėmis jie buvo išplatinti.

Toliau nagrinėdamas Chartijos 52 straipsnio 1 dalyje nustatytas sąlygas Bendrasis Teismas pažymėjo, kad ginčijamos ribojamosios priemonės visų pirma buvo numatytos „įstatymo“, t.y. jos buvo įtvirtintos, be kita ko, visuotinai taikomuose aktuose, kurie turi aiškius teisinius pagrindus Sąjungos teisėje⁴⁶⁷, ir, atsižvelgiant į ieškovės veiksmus, buvo nuspėjamos. Sąlyga, susijusi su Sąjungos pripažinto bendrojo intereso tikslo siekimu, taip pat įvykdyta. Iš tiesų nagrinėjamomis ribojamosiomis priemonėmis Taryba siekia dvejopo tikslo – apsaugoti Sąjungos viešąją tvarką ir visuomenės saugumą, kuriems aptariama propagandos kampanija kelia grėsmę, ir daryti spaudimą Rusijos valdžios institucijoms, kad jos nutrauktų karinę agresiją prieš Ukrainą.

Be to, Bendrasis Teismas nusprendė, kad Taryba galėjo pagrįstai manyti, kad įvairūs pateikti įrodymai sudaro visumą pakankamai konkrečių, tikslų ir nuoseklių įrodymų, galinčių patvirtinti, kad prieš priimant ginčijamus aktus ieškovė aktyviai palaikė Rusijos vykdomą politiką dėl Ukrainos ir kad ji transliavo informaciją, pateisinančią aptariamą karinę agresiją ir keliančią didelę ir tiesioginę grėsmę

⁴⁶⁵ Chartijos 11 straipsnis.

⁴⁶⁶ Šiuo klausimu, be kita ko, žr.: 2022 m. balandžio 5 d. EŽTT sprendimo *NIT S.R.L. prieš Moldovos Respubliką*, CE:ECHR:2022:0405JUD002847012, 178–182 punktus ir 2015 m. spalio 15 d. EŽTT sprendimo *Perinçek prieš Šveicariją*, CE:ECHR:2015:1015JUD002751008, 197, 205, 206 ir 230 punktus.

⁴⁶⁷ Būtent ESS 29 straipsnis, kiek tai susiję su ginčijamu sprendimu, ir SESV 215 straipsnis, kiek tai susiję su ginčijamu reglamentu.

Sjungos viešajai tvarkai ir visuomenės saugumui. Šiuo klausimu jis konstatavo, kad ieškovės pateikti įrodymai nepatvirtina, kad apskritai išlaikydama pusiausvyrą ji nušvietė vykstantį karą.

Galiausiai palygindamas nagrinėjamus interesus Bendrasis Teismas pabrėžė, kad aptariamoms informacijos tvarkymui negali būti taikoma sustiprinta apsauga, kuri pagal Chartijos 11 straipsnį suteikiama spaudos laisvei. Šiuo klausimu taip pat reikia atsižvelgti į 1966 m. gruodžio 16 d. Jungtinių Tautų Tarptautinį pilietinių ir politinių teisių paktą, kurio šalys yra valstybės narės ir Rusija ir pagal kurį „bet kokia karo propaganda draudžiama įstatymu“⁴⁶⁸. Atsižvelgdamas į ypatingas šios bylos aplinkybes Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad nagrinėjami ieškovės saviraiškos laisvės apribojimai yra proporcingi nustatytais priemonėmis siekiamiems tikslams.

Dėl laisvės užsiimti verslu pažeidimo Bendrasis Teismas taip pat priėjo prie išvados, kad, atsižvelgiant į nagrinėjamų priemonių laikinumą ir atšaukiamumą, jomis nebuvo neproporcingai suvaržyta ieškovės laisvė užsiimti verslu ir pažeista jos esmė.

Galiausiai dėl nediskriminavimo dėl pilietybės principo, įtvirtinto, be kita ko, Chartijos 21 straipsnio 2 dalyje, pažeidimo Bendrasis Teismas nurodė, kad ši dalis turi būti taikoma pagal SESV 18 straipsnio pirmą pastraipą⁴⁶⁹, susijusią su situacijomis, patenkančiomis į Sąjungos teisės taikymo sritį, kai vienos valstybės narės pilietis diskriminuojamas, palyginti su kitos valstybės narės piliečiu, vien dėl pilietybės. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad tuo atveju, kai ieškovė tariamai diskriminuojama dėl to, kad yra akcininkė iš Rusijos, ir dėl šios priežasties ji vertinama mažiau palankiai nei kiti audiovizualinės žiniasklaidos veiklą vykstantys Prancūzijos transliuotojai, kuriems netaikoma tokio paties pobūdžio trečiosios šalies subjekto kontrolė, toks skirtingas vertinimas nepatenka į minėtos nuostatos taikymo sritį.

Atsižvelgęs į visa tai, kas išdėstyta, Bendrasis Teismas atmetė ieškinį.

2. Sirija

2022 m. gegužės 18 d. Sprendimas Foz / Taryba (T-296/20, [EU:T:2022:298](#))

„Bendra užsienio ir saugumo politika – Ribojamosios priemonės Sirijai – Lėšų įšaldymas – Vertinimo klaida – Proporcingumas – Nuosavybės teisė – Teisė užsiimti ekonomine veikla – Piktnaudžiavimas įgaliojimais – Pareiga motyvuoti – Teisė į gynybą – Teisė į teisingą procesą – Įtraukimo į sąrašą kriterijų nustatymas“

Amer Foz yra Sirijos pilietybę turintis verslininkas. 2020 m. vasario mėn.⁴⁷⁰ jo pavardė buvo įtraukta į asmenų ir subjektų, kuriems taikomos Europos Sąjungos Tarybos nustatytos ribojamosios priemonės Sirijos Arabų Respublikai, sąrašus, o vėliau 2020 m. gegužės mėn. ir 2021 m. gegužės mėn.⁴⁷¹ juose

⁴⁶⁸ 20 straipsnio 1 dalis.

⁴⁶⁹ SESV 18 straipsnio pirma pastraipa: „Sutarčių taikymo srityje, nepažeidžiant jose esančių specialių nuostatų, draudžiama bet kokia diskriminacija dėl pilietybės“.

⁴⁷⁰ 2020 m. vasario 17 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimas (BUSP) 2020/212, kuriuo įgyvendinamas Sprendimas 2013/255/BUSP dėl ribojamųjų priemonių Sirijai (OL L 43 I, 2020, p. 6), ir 2020 m. vasario 17 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2020/211, kuriuo įgyvendinamas Reglamentas (ES) Nr. 36/2012 dėl ribojamųjų priemonių, atsižvelgiant į padėtį Sirijoje (OL L 43 I, 2020, p. 1).

⁴⁷¹ 2020 m. gegužės 28 d. Tarybos sprendimas (BUSP) 2020/719, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 2013/255/BUSP dėl ribojamųjų priemonių Sirijai (OL L 168, 2020, p. 36), ir 2020 m. gegužės 28 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2020/716, kuriuo įgyvendinamas Reglamentas (ES) Nr. 36/2012 dėl ribojamųjų priemonių, atsižvelgiant į padėtį Sirijoje

palikta. Į sąrašus jis buvo įtrauktas kaip įtakingas verslininkas, turintis asmeninių ir šeiminių verslo interesų ir vykdančias veiklą įvairiuose Sirijos ekonomikos sektoriuose, gaunantis finansinės naudos, nes gali naudotis prekybos galimybėmis, ir remiantis Sirijos režimą, kartu būdamas susijęs su savo broliu Samer Foz, kuris taip pat yra įtrauktas į sąrašus. 2021 m. gegužės mėn. Taryba taip pat nurodė, kad Amer Foz su savo broliu vykdo daug komercinių projektų, be kita ko, kabelių ir saulės energijos gamybos sektoriuje, ir kad abu broliai Sirijos režimo vardu su Irako ir Levanto islamo valstybe (ISIL) užsiima įvairia veikla, įskaitant ginklų ir šaudmenų tiekimą mainais už kviečius ir naftą.

Amer Foz pavardė į aptariamus sąrašus buvo įtraukta remiantis trimis kriterijais, t. y. Sirijoje veiklą vykdančio įtakingo verslininko kriterijumi, sąsajos su Sirijos režimu kriterijumi ir ryšio su asmeniu ar subjektu, kuriam taikomos ribojamosios priemonės, kriterijumi⁴⁷².

Bendrasis Teismas atmetė Amer Foz ieškinį dėl panaikinimo, pareikštą dėl aktų, kuriais jo pavardė buvo įtraukta į aptariamus sąrašus (toliau – pirminiai aktai, 2020 m. aktai dėl palikimo sąrašuose ir 2021 m. aktai dėl palikimo sąrašuose), ir paaiškino su minėtu įtraukimu susijusius kriterijus, kai Taryba tuo pat metu taiko įvairius įtraukimo į sąrašus kriterijus. Šiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas paaiškino visų pirma ryšio su kitu asmeniu ar subjektu, kuriam jau taikomos ribojamosios priemonės, kriterijaus apimtį. Jis taip pat pirmą kartą išnagrinėjo pakankamos informacijos, rodančios, kad į sąrašus įtraukti asmenys nesusiję su realia rizika, kad bus apeitos nustatytos priemonės, buvimo sąlygą. Todėl, jeigu ši sąlyga įvykdyta, asmuo, susijęs su kitu asmeniu ar subjektu, kuriam taikomos ribojamosios priemonės, minėtuose sąrašuose nepaliekamasis.

Bendrojo Teismo vertinimas

Bendrasis Teismas visų pirma priminė, kad keli to paties asmens įtraukimo į sąrašą motyvai gali sutapti, ir tokiu atveju remiamasi skirtingais kriterijais. Pagal analogiją taikant Sprendimą *Kaddour / Taryba*⁴⁷³ asmuo gali būti laikomas Sirijoje veiklą vykdančiu įtakingu verslininku ir susijusiu, be kita ko, verslo ryšiais su kitu asmeniu, kuriam ribojamosios priemonės taikomos vykdančią pačią veiklą. Be to,

(OL L 168, 2020, p. 1); 2021 m. gegužės 27 d. Tarybos sprendimas (BUSP) 2021/855, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 2013/255/BUSP dėl ribojamųjų priemonių Sirijai (OL L 188, 2021, p. 90), ir 2021 m. gegužės 27 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2021/848, kuriuo įgyvendinamas Reglamentas (ES) Nr. 36/2012 dėl ribojamųjų priemonių, atsižvelgiant į padėtį Sirijoje (OL L 188, 2021, p. 18).

⁴⁷² Motyvuose buvo remiamasi, pirma, Sirijoje veiklą vykdančio įtakingo verslininko kriterijumi, apibrėžtu Sprendimo 2013/255, iš dalies pakeisto Sprendimu 2015/1836, 27 straipsnio 2 dalies a punkte ir 28 straipsnio 2 dalies a punkte, ir Reglamento Nr. 36/2012, iš dalies pakeisto Reglamentu 2015/1828, 15 straipsnio 1a dalies a punkte, antra, sąsajos su Sirijos režimu kriterijumi, apibrėžtu minėto sprendimo 27 straipsnio 1 dalyje ir 28 straipsnio 2 dalyje ir minėto reglamento 15 straipsnio 1 dalies a punkte, ir galiausiai ryšio su asmeniu ar subjektu, kuriam taikomos ribojamosios priemonės, kriterijumi, apibrėžtu Sprendimo 2013/255 27 straipsnio 2 dalies paskutinėje sakinio dalyje ir 28 straipsnio 2 dalies paskutinėje sakinio dalyje, taip pat Reglamento Nr. 36/2012 15 straipsnio 1a dalies paskutinėje sakinio dalyje.

⁴⁷³ 2020 m. rugsėjo 23 d. Sprendimas *Kaddour / Taryba* (T-510/18, [EU:C:2020:436](#), 77 punktą).

šis asmuo gali būti siejamas su Sirijos režimu, nors dėl tų pačių priežasčių yra susijęs su asmeniu, kuriam taikomos ribojamosios priemonės.

Toliau dėl Amer Foz ryšio su asmeniu ar subjektu, kuriam taikomos ribojamosios priemonės, kriterijaus⁴⁷⁴ Bendrasis Teismas priminė, kad Amer Foz brolis į sąrašus buvo įtrauktas dėl jo, kaip Sirijoje veiklą vykdančio įtakingo verslininko, statuso ir dėl sąsajos su Sirijos režimu. Kadangi pastarasis Bendrajame Teisme neįrodė⁴⁷⁵, kad jo atžvilgiu priimtos priemonės turi būti panaikintos, joms galioja Sąjungos institucijų aktams taikoma teisėtumo prezumpcija, todėl jos ir toliau sukelia teisinių pasekmių tol, kol nėra atšauktos, panaikintos arba pripažintos negaliojančiomis. Kadangi Taryba neteigia, kad pagal Sprendimą 2013/255 priklausymas Foz šeimai yra savarankiškas įtraukimo į sąrašą kriterijus (skirtingai nuo priklausymo Al-Assad ar Makhlof šeimoms kriterijaus), Bendrasis Teismas mano, kad šis brolių ryšio buvimas turi būti nagrinėjamas kaip faktinė aplinkybė, analizuojant visų pirma Amer ir Samer Foz palaikomus verslo ryšius.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad Taryba pateikė pakankamai konkrečių, tikslių ir nuoseklių įrodymų apie Amer ir Samer Foz verslo ryšius, kurie juos siejo pirminių aktų priėmimo dieną, pirma, per šeimos įmonę *Aman Holding* ir bendrovę *ASM International General Trading*, antra, per minėtą šeimos įmonę, kiek tai susiję su 2020 m. aktais dėl palikimo sąrašuose, ir galiausiai, kiek tai susiję su 2021 m. aktais dėl palikimo sąrašuose, nes veiklą su ISIL jie vykdė Sirijos režimo vardu. Šių dviejų vyrų verslo ryšiai taip pat pasireiškia tuo, kad derinami akcijų portfelių valdymo veiksmai.

Galiausiai turėdamas omenyje reikšmingas Sprendimo 2013/255, iš dalies pakeisto Sprendimu 2015/1836, nuostatas ir atsižvelgdamas į privilegijuotą Samer Foz padėtį Sirijos ekonomikoje ir jo įtaką, esamus ir buvusius jo ir Amer Foz verslo ryšius (nes jie yra broliai), šeimos įmonės, kurioje jie turėjo akcijų ir užėmė vadovaujamas pareigas, dydį, taip pat į tai, kad neįmanoma atmesti galimybės, jog Amer Foz ir jo brolis, siekdami perleisti jų turėtas įvairių bendrovių akcijas, derino veiksmus, Bendrasis Teismas nusprendė, kad yra pagrįsta manyti, jog Amer Foz yra susijęs su realia ribojamųjų priemonių apėjimo rizika.

3. Kongo Demokratinė Respublika

2022 m. balandžio 27 d. Sprendimas Ilunga Luyoyo / Taryba (T-108/21, [EU:T:2022:253](#))

„Bendra užsienio ir saugumo politika – Ribojamosios priemonės, taikomos atsižvelgiant į padėtį Kongo Demokratinėje Respublikoje – Lėšų įšaldymas – Atvykimo į valstybių narių teritoriją ribojimas – Ieškovo pavardės palikimas asmenų, kuriems taikytinos ribojamosios priemonės, sąrašuose – Įtraukimo į sąrašus ir palikimo juose pagrįstumo įrodymas – Faktinių ir teisinių aplinkybių, kuriomis remiantis priimtos ribojamosios priemonės, tęsimasis“

Dėl blogėjančios saugumo padėties Kongo Demokratinėje Respublikoje ir dėl atitinkamai gilėjančios politinės krizės šioje šalyje 2016 m. pradžioje 2016 m. gruodžio 12 d. Taryba priėmė Sprendimą 2016/2231 ir Reglamentą 2016/2230⁴⁷⁶, juose, be kita ko, numatyta įšaldyti asmenų,

⁴⁷⁴ Sprendimo 2013/255, iš dalies pakeisto Sprendimu 2015/1836, 27 straipsnio 2 dalis ir 28 straipsnio 2 dalis.

⁴⁷⁵ Šiuo klausimu žr. 2021 m. lapkričio 24 d. Sprendimą **Foz / Taryba** (T-258/19, nepaskelbtas Rink., [EU:T:2021:820](#)).

⁴⁷⁶ 2016 m. gruodžio 12 d. Tarybos sprendimas (BUSP) 2016/2231, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 2010/788/BUSP dėl ribojamųjų priemonių Kongo Demokratinėi Respublikai (OL L 336I, 2016, p. 7), ir 2016 m. gruodžio 12 d. Tarybos reglamentas (BUSP) 2021/2181, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas 1183/2005, nustatantis tam tikras konkrečias

susijusių su veiksmais, kuriais KDT pažeidžiami teisinės valstybės principai arba kurie laikomi šiurkščiais žmogaus teisių pažeidimais, lėšas ir ekonominius išteklius.

Ileškovo pavardė, Ilunga Luyoyo, iš pradžių 2016 m. buvo įtraukta į asmenų, kuriems taikytinos šios ribojamosios priemonės, sąrašus. Sprendimu 2020/2033 ir Reglamentu 2020/2021⁴⁷⁷ Taryba paliko šį įtraukimą⁴⁷⁸ į minėtus sąrašus, motyvuodama tuo, kad jis, kaip asmuo, iki 2017 m. ėjęs riausių malšinimo padalinio [LNI] vado pareigas, o iki 2019 m. gruodžio mėn. – institucijų bei aukšto rango pareigūnų apsaugos padalinio (UPIHP) vado pareigas, buvo atsakingas už tai, kad 2016 m. rugsėjo mėn. Kinšasoje neproporcingai naudota jėga ir vykdytos smurtinės represijos. Taryba pridūrė, kad Ilunga Luyoyo tebeturi generolo laipsnį ir toliau aktyviai veikė KDR viešajame gyvenime.

Ilunga Luyoyo Tarybai priekaištavo dėl to, kad ši padarė akivaizdžią vertinimo klaidą, nes nuo 2019 m. jis nebėjo jokių pareigų PNC, taip pat nebevykdė jokių konkrečių viešųjų įgaliojimų. Jis teigė, kad jo ankstesnės pareigos negalėjo pateisinti jo pavardės palikimo ginčijamuose sąrašuose.

Bendrasis Teismas patenkino Ilunga Luyoyo ieškinį dėl panaikinimo, nes Taryba negalėjo įrodyti, kad jam taikytinos ribojamosios priemonės pagrįstai paliekamos galioti, ypač atsižvelgiant į jo asmeninės padėties pokyčius po pirminio jo pavardės įtraukimo į nagrinėjamus sąrašus.

Bendrojo Teismo vertinimas

Bendrasis Teismas visų pirma pažymėjo, kad Sąjungos teismas turi įsitikinti, jog sprendimas, kuriuo nustatomos ribojamosios priemonės, grindžiamas pakankamai svariais faktais. Šiuo tikslu, kadangi, kilus ginčui, kompetentinga Sąjungos institucija turi įrodyti motyvų, nurodytų atitinkamo asmens atžvilgiu, pagrįstumą, svarbu, kad pateikti duomenys ir įrodymai patvirtintų motyvus, kuriais remiamasi. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas nurodė, kad šalys neginčijo, jog Ilunga Luyoyo nuo 2019 m. gruodžio mėn. nebedirbo PNC, ir jog persvarstydamą nagrinėjamas ribojamąsias priemones Taryba turėjo šią informaciją.

ribojančias priemones asmenims, kurie savo veiksmais pažeidžia ginklų embargą Kongo Demokratinei Respublikai (OL L 336I, 2016, p. 1).

⁴⁷⁷ 2020 m. gruodžio 10 d. Tarybos sprendimas (BUSP) 2020/2033, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 2010/788/BUSP dėl ribojamųjų priemonių Kongo Demokratinei Respublikai (OL L 419, 2020, p. 30), ir 2020 m. gruodžio 10 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2020/2021, kuriuo įgyvendinamas Reglamentas (EB) Nr. 1183/2005, nustatančio tam tikras konkrečias ribojančias priemones asmenims, veikiantiems pažeidžiant ginklų embargą, 9 straipsnis (OL L 419, 2020, p. 5) (toliau – ginčijamieji aktai).

⁴⁷⁸ Kaip jau buvo padaryta tris kartus. Šiuo klausimu žr. 2020 m. vasario 12 d. Sprendimą *Ilunga Luyoyo / Taryba* (T-166/18, nepaskelbtas Rink., [EU:T:2020:50](#)), 2021 m. vasario 3 d. Sprendimą *Ilunga Luyoyo / Taryba* (T-124/19, nepaskelbtas Rink., [EU:T:2021:63](#)) ir 2021 m. rugsėjo 15 d. Sprendimą *Ilunga Luyoyo / Taryba* (T-101/20, nepaskelbtas Rink., [EU:T:2021:575](#)).

Paskui Bendrasis Teismas pažymėjo, kad ribojamosios priemonės yra apsauginio pobūdžio ir iš esmės laikinos, o jų galiojimas visada siejamas su faktinių ir teisinių aplinkybių, kuriomis remiantis jos nustatytos, tęsimusi ir būtinybe jas toliau taikyti siekiant įgyvendinti su jomis susijusį tikslą, o tai Taryba turi įvertinti periodiškai persvarstydama nagrinėjamas priemones, iš naujo įvertindama situaciją ir parengdama tokių priemonių poveikio vertinimą.

Šioje byloje Bendrasis Teismas konstatavo, kad Taryba nenurodė aplinkybių, galinčių patvirtinti ryšį tarp žmogaus teisių pažeidimų, padarytų nuo 2019 m. gruodžio mėn., t. y. beveik prieš metus iki ginčijamų aktų priėmimo, ir Ilunga Luyoyo arba įrodančių galimą jo grąžinimą į kokias nors pareigas, susijusias su saugumo padėtimi KDR. Be to, aplinkybė, kad Ilunga Luyoyo tebeturėjo generolo laipsnį, savaime neleidžia daryti išvados, jog jis galėjo daryti kokią nors įtaką saugumo pajėgoms KDT. Kiek tai susiję su Ilunga Luyoyo užimamomis Kongo bokso federacijos prezidento pareigomis, jokia Tarybos pateiktuose straipsniuose esanti informacija neleidžia patvirtinti įtakos, kurią šių pareigų turėtojas gali daryti KDT saugumo politikos lygmeniu, arba manyti, kad dėl to Ilunga Luyoyo vykdė labai politizuotas pareigas.

Kadangi Taryba nepateikė pakankamai įrodymų, leidžiančių padaryti išvadą, kad tebeegzistavo pakankamas ryšys tarp Ilunga Luyoyo ir saugumo padėties, kuriai esant KDT buvo padaryti žmogaus teisių pažeidimai, nors jis, praėjus nemažai laiko po to, kai buvo priimti ginčijamieji aktai, nebėjo įvairių pareigų, pateisinančių jo pavardės įtraukimą į nagrinėjamus sąrašus, Bendrasis Teismas taip pat manė, kad, siekdama pagrįsti ribojamųjų priemonių taikymą Ilunga Luyoyo, Taryba negalėjo pagrįstai remtis tuo, kad jis nepriėmė pozicijos, kuria atsiribotų nuo ankstesnio politinės valdžios režimo KDR.

4. Kova su terorizmu

2022 m. lapkričio 30 d. Sprendimas Kurdistan Workers' Party (PKK) / Taryba (sujungtos bylos T-148/19 ir T-316/14 RENV [EU:T:2022:727](#))

„Bendra užsienio ir saugumo politika – Dėl PKK priimtose ribojamosios priemonės siekiant kovoti su terorizmu – Lėšų įšaldymas – Bendroji pozicija 2001/931/BUSP – Taikymas ginkluoto konflikto situacijoms – Teroristinė grupė – Sprendimų įšaldyti lėšas faktinis pagrindas – Kompetentingos institucijos priimtas sprendimas – Trečiosios valstybės valdžios institucija – Peržiūra – Proporcingumas – Pareiga motyvuoti – Teisė į gynybą – Teisė į veiksmingą teisminę gynybą – Ieškinio patikslinimas“

Nuo 2002 m. *Kurdistan Workers' Party* (PKK) įtraukta kaip su teroro aktais susijusi organizacija į asmenų ar subjektų, kuriems taikomos lėšų įšaldymo priemonės, sąrašus, pridėtus prie Bendrosios pozicijos 2001/931/BUSP ir Reglamento Nr. 2580/2001⁴⁷⁹. 2014 m. priimdama aktus dėl šios organizacijos Taryba rėmėsi nacionaliniais sprendimais, kuriuos priėmė Jungtinės Karalystės ir Jungtinių Amerikos Valstijų valdžios institucijos, o nuo 2015 m. – ir Prancūzijos teismų priimtais sprendimais.

2021 m. balandžio 22 d. Sprendimu *Taryba / PKK* (C-46/19 P)⁴⁸⁰ Teisingumo Teismas panaikino 2018 m. lapkričio 15 d. Bendrojo Teismo sprendimą byloje *PKK / Taryba* (T-316/14)⁴⁸¹; pastaruoju sprendimu

⁴⁷⁹ 2001 m. gruodžio 27 d. Tarybos bendroji pozicija 2001/931/BUSP dėl konkrečių priemonių taikymo kovojant su terorizmu (OL L 344, 2001, p. 93; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 18 sk., 1 t., p. 217) ir 2001 m. gruodžio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2580/2001 dėl specialių ribojančių priemonių, taikomų tam tikriems asmenims ir subjektams siekiant kovoti su terorizmu (OL L 344, 2001, p. 70; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 18 sk., 1 t., p. 207). Šie aktai buvo nuolat atnaujinami.

⁴⁸⁰ 2021 m. balandžio 22 d. Sprendimas *Taryba / PKK* (C-46/19 P, [EU:T:2021:316](#)).

buvo panaikinti keli 2014–2017 m. Europos Sąjungos Tarybos priimti aktai⁴⁸², kuriais PKK palikta ginčijamuose sąrašuose. Ši byla buvo grąžinta Bendrajam Teismui (T-316/14 RENV) ir sujungta su byla *PKK / Taryba* (T-148/19), kurioje PKK taip pat prašė panaikinti dėl jos 2019 ir 2020 m. Tarybos priimtus aktus⁴⁸³.

Abiejose bylose priimtu sprendimu Bendrasis Teismas panaikino 2014 m. Tarybos priimtus reglamentus, kiek jais PKK palikta ginčijamuose sąrašuose, motyvuodamas tuo, kad Taryba neįvykdė savo pareigos iš naujo įvertinti tebeegzistuojantį pavojų, kad PKK dalyvaus teroristinėje veikloje. Vis dėlto dėl vėlesnių Tarybos aktų Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad ieškovės nurodyti pagrindai, susiję su Jungtinių Amerikos Valstijų ir Jungtinės Karalystės nacionaliniais sprendimais, negali paneigti Tarybos vertinimo dėl šio tebeegzistuojančio pavojaus, grindžiamo visų pirma atsižvelgimu į vėlesnius įvykius ir faktines aplinkybes. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas taip pat patikslino savo jurisprudenciją dėl SESV 266 straipsnio apimties ribojamųjų priemonių srityje.

Bendrojo Teismo vertinimas

Bendrasis Teismas visų pirma priminė principus, kuriais remdamasi Taryba pirmą kartą nustato ribojamąsias priemones ir jas peržiūri pagal Bendrąją poziciją 2001/931/BUSP⁴⁸⁴. Taigi, kadangi pati Sąjunga neturi priemonių tyrimams atlikti, procedūra, per kurią gali būti nustatyta pirminė lėšų įšaldymo priemonė, vyksta dviem lygiais: pirma, nacionaliniu lygiu, kai kompetentinga nacionalinė institucija dėl suinteresuotojo asmens priima sprendimą, antra, Sąjungos lygiu, kai Taryba nusprendžia įtraukti suinteresuotąjį asmenį į atitinkamą sąrašą, remdamasi tikslia informacija ar atitinkamos bylos medžiaga, iš kurių matyti, kad toks sprendimas buvo priimtas nacionaliniu lygiu.

⁴⁸¹ 2018 m. lapkričio 15 d. Sprendimas *PKK / Taryba* (T-316/14, [EU:T:2018:788](#)).

⁴⁸² 2014 m. vasario 10 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 125/2014 (OL L 40, 2014, p. 9); 2014 m. liepos 22 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 790/2014 (OL L 217, 2014, p. 1); 2015 m. kovo 26 d. Tarybos sprendimas (BUSP) 2015/521 (OL L 82, 2015, p. 107); 2015 m. kovo 26 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2015/513 (OL L 82, 2015, p. 1); 2015 m. liepos 31 d. Tarybos sprendimas (BUSP) 2015/1334 (OL L 206, 2015, p. 61); 2015 m. liepos 31 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2015/1325 (OL L 206, 2015, p. 12); 2015 m. gruodžio 21 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2015/2425 (OL L 334, 2015, p. 1); 2016 m. liepos 12 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2016/1127 (OL L 188, 2016, p. 1); 2017 m. sausio 27 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2017/150 (OL L 23, 2017, p. 3); 2017 m. rugpjūčio 4 d. Tarybos sprendimas (BUSP) 2017/1426 (OL L 204, 2017, p. 95); 2017 m. rugpjūčio 4 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2017/1420 (OL L 204, 2017, p. 3).

⁴⁸³ 2019 m. sausio 8 d. Tarybos sprendimas (BUSP) 2019/25 (OL L 6, 2019, p. 6); 2019 m. rugpjūčio 8 d. Tarybos sprendimas (BUSP) 2019/1341 (OL L 209, 2019, p. 15); 2019 m. rugpjūčio 8 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2019/1337 (OL L 209, 2019, p. 1); 2020 m. sausio 13 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2020/19 (OL L 81, 2020, p. 1); 2020 m. liepos 30 d. Tarybos sprendimas (BUSP) 2020/1132 (OL L 247, 2020, p. 18); 2020 m. liepos 30 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2020/1128 (OL L 247, 2020, p. 1).

⁴⁸⁴ Žr. Bendrosios pozicijos 2001/931/BUSP 1 straipsnio 4 ir 6 dalys.

Tokiu iš anksto priimtu sprendimu siekiama nustatyti, ar yra svarių ir patikimų įrodymų arba įkalčių dėl atitinkamo asmens dalyvavimo teroristinėje veikloje, kuriuos minėtos nacionalinės institucijos laikytų patikimais. Atitinkamai Taryba neprivalo tikrinti nacionaliniuose apkaltinamuosiuose nuosprendžiuose, kuriais pagrįstas pirminis įtraukimas į sąrašą, nurodytų faktų tikrumo ar jų priskyrimo asmeniui, todėl jai šiuo klausimu tenkančios įrodinėjimo pareigos apimtis yra palyginti nedidelė.

Be to, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad kiekvieną iš ginčijamų aktų reikia skirti pagal tai, ar jis grindžiamas kompetentingų nacionalinių institucijų sprendimais, kuriais pagrįstas pirminis ieškovės įtraukimas į sąrašą, ar vėlesniais šių nacionalinių institucijų sprendimais arba Tarybos savarankiškai nustatytomis aplinkybėmis⁴⁸⁵. Dėl duomenų, kuriais remiasi Taryba, siekdama įrodyti tebeegzistuojantį dalyvavimo teroristinėje veikloje pavojų anksčiau nustatytų priemonių periodinės peržiūros etape⁴⁸⁶, pažymėtina, kad, kilus ginčui, Taryba turi patvirtinti aktuose dėl atitinkamo subjekto palikimo sąrašuose padarytų išvadų dėl faktinių aplinkybių pagrįstumą, o Sąjungos teismas – patikrinti jų turinio teisingumą.

Bendrasis Teismas taip pat pažymėjo, kad Tarybai išlieka pareiga motyvuoti, kiek tai susiję tiek su nacionaliniuose sprendimuose, į kuriuos atsižvelgta pradinio atitinkamų aktų priėmimo etape, nurodytais įvykiais, tiek su vėlesniuose nacionaliniuose sprendimuose nurodytais arba įvykiais, į kuriuos Taryba atsižvelgė savarankiškai.

Dėl 2001 m. kovo 29 d. Jungtinės Karalystės vidaus reikalų ministro įsakymo uždrausti PKK Bendrasis Teismas priminė, kad šį įsakymą savo jurisprudencijoje jau yra pripažinęs kaip priimtą „kompetentingos institucijos“, kaip tai suprantama pagal Bendrąją poziciją 2001/931/BUSP, nes šioje pozicijoje neatmetama galimybė atsižvelgti į administracinių institucijų priimtus sprendimus, kai šios institucijos gali būti laikomos „prilygstančiomis“ teisminėms institucijoms, su sąlyga, kad jų sprendimus galima skųsti teisme tiek dėl fakto, tiek dėl teisės klausimų. Iš tiesų Jungtinės Karalystės vidaus reikalų ministro įsakymai gali būti skundžiami *Proscribed Organisations Appeal Commission* (Uždraustų organizacijų apeliacinė komisija) ir atitinkamu atveju apeliaciniame teisme.

Nagrinėjamu atveju nurodęs, kad pagal bendrąją poziciją nereikalaujama, kad atitinkamas kompetentingos institucijos sprendimas būtų *stricto sensu* priimtas baudžiamojoje byloje, Bendrasis Teismas konstatavo, kad 2001 m. įsakymas patenka į kovos su terorizmu sritį ir jis priimtas per nacionalinę procedūrą, kuria siekiama PKK nustatyti prevencinio ar represinio pobūdžio priemonės. Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad ginčijami aktai atitinka bendrojoje pozicijoje šiuo klausimu nustatytas sąlygas⁴⁸⁷.

Vis dėlto Bendrasis Teismas nusprendė, kad Taryba privalo tikrinti kompetentingos nacionalinės institucijos atliktą faktinių aplinkybių kvalifikavimą ir veiksmų, į kuriuos atsižvelgė ši institucija, atitiktį bendrojoje pozicijoje nustatytai teroro akto apibrėžčiai. Jis konstatavo, jog šiuo klausimu pakanka, kad grįsdama ginčijamus aktus Taryba motyvų pareiškimuose nurodytą informaciją, kuria remdamasi patikrino, ar motyvai, kuriais grindžiami kompetentingų nacionalinių institucijų priimti sprendimai, patenka į Bendrojoje pozicijoje 2001/931/BUSP pateiktą terorizmo apibrėžtį. Bendrasis Teismas patikslino, kad ši pareiga patikrinti susijusi tik su įvykiais, nustatytais nacionalinių institucijų sprendimuose, kuriais buvo grindžiamas pirminis atitinkamo subjekto įtraukimas į sąrašą. Jeigu

⁴⁸⁵ Šių dviejų rūšių pagrindus reglamentuoja skirtingos Bendrosios pozicijos 2001/931/BUSP nuostatos: pirmieji patenka į šios pozicijos 1 straipsnio 4 dalies taikymo sritį, o antrieji – į jos 1 straipsnio 6 dalies taikymo sritį.

⁴⁸⁶ Žr. Bendrosios pozicijos 2001/931/BUSP 1 straipsnio 6 dalį.

⁴⁸⁷ Bendrosios pozicijos 2001/931/BUSP 1 straipsnio 4 dalis.

atlikdama periodinę peržiūrą⁴⁸⁸ Taryba palieka subjekto pavadinimą lėšų įšaldymo sąrašuose, ji tik turi įrodyti, kad išlieka pavojus, jog šis subjektas dalyvaus atliekant tokius veiksmus.

Taigi atlikdama šią peržiūrą Taryba privalo patikrinti, ar po atitinkamo asmens pavardės ar subjekto pavadinimo pirminio įtraukimo į sąrašą nepasikeitė faktinė padėtis dėl jo dalyvavimo teroristinėje veikloje, visų pirma tai, ar nacionalinis sprendimas nebuvo panaikintas arba atšauktas dėl naujų aplinkybių arba dėl pasikeitusio kompetentingos nacionalinės institucijos vertinimo. Šiuo klausimu vien to, kad nacionalinis sprendimas, kuriuo buvo grindžiamas pirminis įtraukimas į sąrašą, tebegalioja, atsižvelgiant į tai, kiek laiko praėjo, ir nagrinėjamo atvejo aplinkybių raidą, nepakanka, kad būtų padaryta išvada, jog tebeegzistuoja pavojus. Esant tokiai situacijai, Taryba turi pagrįsti ribojamųjų priemonių palikimą, iš naujo įvertinusi situaciją ir įrodžiusi, kad šis pavojus išlieka. Tokiu atveju Taryba gali remtis naujausiais duomenimis, gautais ne tik iš kompetentingų institucijų priimtų nacionalinių sprendimų, bet ir iš kitų šaltinių, taigi, ir savo pačios vertinimais.

Bendrasis Teismas pažymėjo, kad šiuo atveju sprenddamas dėl pareigos motyvuoti laikymosi Sąjungos teismas privalo patikrinti, ar motyvų pareiškime, kuriuo grindžiamas palikimas lėšų įšaldymo sąrašuose, nurodyti motyvai yra pakankamai tikslūs ir konkretūs, o atlikdamas teisėtumo iš esmės kontrolę – ar šie motyvai yra pagrįsti ir paremti pakankamu faktiniu pagrindu. Taigi, neatsižvelgiant į tai, ar šie duomenys gauti iš kompetentingos institucijos priimto nacionalinio sprendimo, ar kitų šaltinių, Taryba, kilus ginčui, turi patvirtinti išvadą dėl nustatytų faktinių aplinkybių pagrįstumą, o Sąjungos teismas – patikrinti atitinkamų faktinių aplinkybių turinio teisingumą.

Galiausiai dėl SESV 266 straipsnio (juo PKK rėmėsi tik byloje T-148/19), pagal kurį institucija, kurios aktas buvo paskelbtas negaliojančiu, privalo imtis būtinų priemonių teismo sprendimui dėl panaikinimo įvykdyti⁴⁸⁹, Bendrasis Teismas priminė, kad ši pareiga atsiranda nuo atitinkamo teismo sprendimo, kuriuo panaikinamas tam tikras sprendimas, paskelbimo, o kitaip yra teismo sprendimo, kuriuo panaikinamas reglamentas, atveju⁴⁹⁰. 2019 m. sprendimų, susijusių su PKK, priėmimo dieną Taryba turėjo arba išbraukti PKK iš sąrašo, arba priimti aktą dėl pakartotinio įtraukimo į sąrašą, remdamasi 2018 m. lapkričio 15 d. sprendimo (T-316/14) motyvais. Bendrasis Teismas pabrėžė, kad, jeigu nebūtų nustatyta tokios pareigos, Sąjungos teismo sprendimas dėl panaikinimo taptų neveiksmingas.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad 2019 m. sprendimuose Taryba pateikė tuos pačius motyvus kaip ir tie, kuriais ji rėmėsi 2015–2017 m. aktuose ir kurie buvo pripažinti neteisėtais 2018 m. lapkričio 15 d. sprendime. Nors Taryba padavė apeliacinį skundą dėl to sprendimo (šis apeliacinis skundas neturėjo stabdomojo poveikio), toks Tarybos neatsižvelgimas į *res judicata* galią galėjo pakirsti teisės subjektų pasitikėjimą tuo, kad bus vykdomi teismų sprendimai. Vis dėlto, kadangi 2021 m. balandžio 22 d. Teisingumo Teismo sprendimu (C-46/19 P) buvo panaikintas 2018 m. lapkričio 15 d. sprendimas (T-316/14), be kita ko, tiek, kiek juo panaikinti 2015–2017 m. aktai, atsižvelgdamas į šio Teisingumo Teismo sprendimo dėl panaikinimo galiojimą atgaline data Bendrasis Teismas nusprendė, kad tai, jog Taryba neįvykdė jai tenkančių pareigų, negali lemti 2019 m. sprendimų panaikinimo. Kadangi ieškovė galėjo manyti, kad yra pagrįsta pareikšti ieškinį byloje T-148/19, Bendrasis Teismas į šią aplinkybę atsižvelgė sprenddamas dėl šalių bylinėjimosi išlaidų.

⁴⁸⁸ Pagal Bendrosios pozicijos 2001/931/BUSP 1 straipsnio 6 dalį.

⁴⁸⁹ SESV 266 straipsnis: „Institucija, įstaiga ar organas, kurio aktas buvo paskelbtas negaliojančiu arba kurio neveikimas pripažintas prieštaraujančiu šiai Sutarčiai, privalo imtis būtinų priemonių Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimui įvykdyti. Ši pareiga nepažeidžia jokių pareigų, galinčių atsirasti taikant 340 straipsnio antrąją pastraipą“.

⁴⁹⁰ Pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 60 straipsnio antrą pastraipą sprendimai, kuriais panaikinami reglamentai, įsigalioja tik pasibaigus apeliacinio skundo padavimo terminui arba šį skundą atmetus.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Bendrasis Teismas dėl Tarybos atliekamos periodinės peržiūros⁴⁹¹ padarė išvadą, kad ji pažeidė savo pareigą iš naujo įvertinti, ar tebeegzistuoja pavojus, kad PKK dalyvaus teroristinėje veikloje, kiek tai susiję su 2014 m. aktais. Taigi byloje T-316/14 RENV Bendrasis Teismas panaikino Tarybos įgyvendinimo reglamentus Nr. 125/2014 ir 790/2014. Vis dėlto, kiek tai susiję su vėlesniais 2015–2017 m. aktais ir 2019 m. sprendimais, Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad ieškovės nurodyti pagrindai negali paneigti Tarybos vertinimo dėl tebeegzistuojančio pavojaus, kad PKK dalyvaus teroristinėje veikloje, nes jis išlieka tinkamai pagrįstas tebegaliojančiu Jungtinės Karalystės vidaus reikalų ministro įsakymu ir atitinkamai kitais vėlesniais įvykiais. Taigi Bendrasis Teismas atmetė likusią ieškinio byloje T-316/14 RENV dalį ir ieškinį byloje T-148/19.

⁴⁹¹ Pagal Bendrosios pozicijos 2001/931/BUSP 1 straipsnio 6 dalį.

VI. Ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda

2022 m. birželio 22 d. Sprendimas Italija / Komisija (T-357/19, [EU:T:2022:385](#)).

„ERPF – Regioninė politika – Veiksmų programos, susijusios su „Investicijų į ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimo Italijoje“ tikslu – Sprendimas, patvirtinantis ERPF finansinį įnašą į didelės apimties projektą „Didelės apimties nacionalinis itin spartaus ryšio projektas – baltosios zonos“ – Paramos gavėjo išlaidų, susijusių su PVM, netinkamumas finansuoti – Reglamento (ES) Nr. 1303/2013 69 straipsnio 3 dalies c punktas – Sąvoka „PVM, kai jį galima susigrąžinti pagal nacionalinės PVM teisės aktus“

2015 m. Italijos Respublika priėmė „Italijos strategiją dėl itin spartaus ryšio“. Ši strategija, be kita ko, apėmė tikslą Italijos teritorijoje užtikrinti itin spartų interneto ryšį. Konkrečiai buvo kalbama apie rinkos nepakankamumo zonas, kuriose naujos kartos interneto prieigos tinklų nebuvo ir kur privatūs operatoriai neplanavo tokių tinklų diegti per ateinančius trejus metus (toliau – „baltosios zonos“).

Buvo numatyta tiesioginė maždaug 4 mlrd. eurų viešoji intervencija⁴⁹², siekiant sukurti naujos kartos interneto prieigos tinklus šiose baltose zonose.

2017 m. Italijos valdžios institucijos pateikė Europos Komisijai prašymą dėl Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) finansinio įnašo, skirto „Didelės apimties nacionaliniam itin spartaus ryšio projektui – baltosios zonos“ įgyvendinti. Italijos ekonominės plėtros ministerija buvo paskirta ERPF įnašo gavėja, o įgyvendinti šį projektą turėjo *Infratel Italia SpA* (toliau – *Infratel*), Italijos ekonomikos ir finansų ministerijai priklausanti bendrovė. Taigi, siekdama sukurti interneto prieigos tinklo infrastruktūrą, taip pat užtikrinti jo priežiūrą ir komercinį eksploatavimą, *Infratel* pasirinko bendrovę *Open Fiber SpA* kaip koncesininę.

Italijos valdžios institucijų teigimu, pridėtinės vertės mokestis (PVM), susijęs su statybos išlaidomis, buvo tinkamas finansuoti iš ERPF, nes jį turėjo mokėti Ekonominės plėtros ministerija, neturėdama galimybės jo susigrąžinti pagal nacionalinės PVM teisės aktus, nes ji nėra PVM mokėtoja ir negali jo atskaityti. Iš tiesų sąskaitų faktūrų išrašymo grandinėje koncesinininkas išrašydavo *Infratel* sąskaitas faktūras, atitinkančias atliktų darbų išlaidas, įskaitant PVM, o *Infratel* paskui išrašydavo sąskaitas faktūras su tomis pačiomis sumomis, įskaitant PVM, Ekonominės plėtros ministerijai. Ekonominės plėtros ministerija, viena vertus, apmokėdavo *Infratel* pateiktas sąskaitas faktūras be mokesčio ir, kita vertus, PVM sumokėdavo tiesiogiai Ekonomikos ir finansų ministerijai pagal nacionalinės teisės aktuose numatytą atskirto PVM mokėjimo tvarką.

⁴⁹² 2016 m. birželio 30 d. Sprendime C(2016) 3931 *final* Komisija nusprendė, kad šis viešasis finansavimas yra su vidaus rinka suderinama valstybės pagalba.

Ginčijamame sprendime⁴⁹³ Komisija nusprendė, kad PVM išlaidos, susijusios su „Didelės apimties nacionaliniu itin spartaus ryšio projektu – baltosios zonos“, netinkamos finansuoti ERPF finansiniu įnašu. Jos teigimu, Ekonominės plėtros ministerijos nurodytas PVM įgyvendinant šį projektą nėra paramos gavėjo ekonominė našta ir negalima laikyti, kad jo negalima susigrąžinti pagal nacionalinės PVM teisės aktus, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 1303/2013 69 straipsnio 3 dalies c punktą⁴⁹⁴.

Italijos Respublikos ieškinį dėl šio sprendimo Bendrasis Teismas patenkino.

Šioje byloje Bendrasis Teismas pirmą kartą išaiškino Reglamento Nr. 1303/2013 69 straipsnio 3 dalies c punktą, kuriame numatyta, kad PVM neįtraukiamas į išlaidas, tinkamas finansuoti ESI fondų įnašais, išskyrus tuos atvejus, kai jo negalima susigrąžinti „pagal nacionalinės PVM teisės aktus“. Daugelio viešųjų investicijų, kurios tinkamos finansuoti Sąjungos lėšomis, atveju PVM išlaidos turi didelę finansinę reikšmę viešosios valdžios subjektams (šiuo atveju bendra PVM suma sudarė daugiau kaip 210 milijonų eurų, iš kurių 125 milijonai eurų buvo tinkami finansuoti iš ERPF).

Bendrojo Teismo vertinimas

Bendrasis Teismas visų pirma konstatuoja, kad Reglamento Nr. 1303/2013 69 straipsnio 3 dalies c punktu, kuriame numatyta, kad PVM nėra išlaidos, tinkamos finansuoti ESI fondų įnašu, kuris yra subsidijos pobūdžio, nebent šio PVM negalima susigrąžinti pagal nacionalinės PVM teisės aktus, užtikrinamas geras šiame reglamente nustatytų ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos mechanizmų veikimas.

Viena vertus, iš tiesų PVM įtraukimas į išlaidas, tinkamas finansuoti ESI fondų subsidija, lemtų nepagrįstą šios subsidijos gavėjo praturtėjimą, jeigu gavėjas, sumokėjęs už subsidijuojamų prekių tiekimą ar paslaugų teikimą mokėtiną PVM, galėtų jį susigrąžinti pagal nacionalinės PVM teisės aktus. Kita vertus, PVM neįtraukimas į tinkamas finansuoti išlaidas, kai šio mokesčio negalima susigrąžinti, lemtų finansavimo dalies, tenkančios ESI fondų paramos gavėjui, padidėjimą, todėl tai galėtų kliudyti vykdyti sandorius, kuriuos šie fondai turi finansuoti.

Be to, Bendrasis Teismas, atsižvelgdamas į Reglamento Nr. 1303/2013 69 straipsnio 3 dalies c punkto formuluotę ir parengiamuosius darbus, konstatuoja, kad dabar pagal šią nuostatą PVM netinkamas finansuoti ESI fondų įnašais tik tuo atveju, kai jį galima susigrąžinti pagal nacionalinės PVM teisės aktus, o ne bet kuriuo būdu⁴⁹⁵.

⁴⁹³ 2019 m. balandžio 3 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas C(2019) 2652 *final*, kuriuo patvirtinamas finansinis įnašas į didelės apimties projektą „Didelės apimties nacionalinis itin spartaus ryšio projektas – baltosios zonos“, atrinktą vykdant veiksmų programas „POR Abruzzo FESR 2014–2020“, „Basilicata“, „POR Calabria FESR FSE“, „Campania“, „POR Emilia Romagna FESR“, „POR Lazio FESR“, „POR Liguria FESR“, „POR Lombardia FESR“, „POR Marche FESR 2014–2020“, „POR Piemonte FESR“, „POR Puglia FESR-FSE“, „POR Sardegna FESR“, „Sicilia“, „Toscana“, „POR Umbria FESR“, „POR Veneto FESR 2014–2020“ ir „Išmonės ir konkurencija“ Italijoje.

⁴⁹⁴ 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1303/2013, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniai fondai, Sanglaudos fondai, Europos žemės ūkio fondai kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondai bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniai fondai, Sanglaudos fondai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondai taikytinos bendrosios nuostatos ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006 (OL L 347, 2013, p. 320). Nuo 2014 m. sausio 1 d. Reglamente Nr. 1303/2013 nustatytos bendros taisyklės, taikomos „Europos struktūriniais ir investiciniams fondams“ (toliau – ESI fondai), įskaitant ERPF, ir bendrosios nuostatos, taikomos ERPF.

⁴⁹⁵ Priešingai nei pagal ankstesnę teisę, pagal kurią PVM nebuvo tinkamas finansuoti iš Sąjungos fondų, kai jį buvo galima susigrąžinti bet kuriuo būdu (šiuo klausimu žr. 2012 m. rugsėjo 20 d. Sprendimą *Vengrija / Komisija*, T-89/10, nepaskelbtas Rink., [EU:T:2012:451](#) ir 2012 m. rugsėjo 20 d. Sprendimą *Vengrija / Komisija*, T-407/10, nepaskelbtas Rink., [EU:T:2012:453](#)).

Be to, Bendrasis Teismas patikslina, kad žodžių junginys „PVM, kai jį galima susigrąžinti pagal nacionalinės PVM teisės aktus“ neišvengiamai apima atskaitytiną PVM, tačiau neapsiriboja šiuo vieninteliu atveju, nes kitos nacionalinėje PVM teisėje numatytos susigrąžinimo galimybės taip pat gali kliudyti atsižvelgti į PVM teikiant ESI fondų finansinę paramą.

Galiausiai Bendrasis Teismas, remdamasis kontekstiniu aiškinimu ir jurisprudencija bei ankstesnio teisės akto, kuriuo remiantis buvo priimtas Reglamentas Nr. 1303/2013⁴⁹⁶, geneze, konstatuoja, kad ERPF įnašo gavėjas yra subjektas ar asmuo, kurio atžvilgiu turi būti vertinamas PVM grąžintinumo pobūdis.

Taigi, jei už ESI fondo subsidijuojamą sandorį mokėtino PVM našta realiai ir galutinai tenka šios subsidijos gavėjui ir jeigu jis šį PVM gali susigrąžinti pagal nacionalinės PVM teisės aktus, šis mokestis negali būti įtrauktas į išlaidas, tinkamas finansuoti šia subsidija.

Atsižvelgdamas į šiuos argumentus Bendrasis Teismas mano, kad Komisijos motyvai, kuriais grindžiamas ginčijamas sprendimas, nepateisina to, kad į išlaidas, tinkamas finansuoti ERPF įnašu, neįtraukiamas PVM, susijęs su „Didelės apimties nacionalinio itin spartaus ryšio projekto – baltosios zonos“ įgyvendinimo išlaidomis.

Pirma, iš tiesų Bendrasis Teismas konstatuoja, kad siekiant įgyvendinti „Didelės apimties nacionalinį itin spartaus ryšio projektą – baltosios zonos“ Ekonominės plėtros ministerija turėjo paramos gavėjos statusą, kaip tai suprantama pagal Reglamentą Nr. 1303/2013, ir kad ši ministerija turėjo sumokėti PVM, susijusį su itin spartaus interneto prieigos tinklo statybos išlaidomis.

Be to, jis mano, jog negalima pritarti motyvui, kad šios ministerijos kitai ministerijai, šiuo atveju Ekonomikos ir finansų ministerijai, sumokėtas PVM negali būti laikomas valstybės centrinės administracijos patirtomis išlaidomis, be kita ko, todėl, kad dėl tokio motyvo PVM būtų sistemaiškai neįtraukiamas į išlaidas, tinkamas finansuoti ERPF įnašais, kai paramos gavėja yra valstybės narės centrinė administracija, kaip antai ministerijos departamentas, pažeidžiant Reglamento Nr. 575/2013 2 straipsnio 10 punktą⁴⁹⁷.

Antra, Bendrasis Teismas nusprendė, kad ginčijamo sprendimo antras motyvas, iš esmės susijęs su tuo, kad PVM turėjo mokėti ne Ekonominės plėtros ministerija, o *Infratel*, kaip „vidaus bendrovė“ (bendrovė *in house*), yra neteisėtas, nes ši bendrovė vėliau galėjo susigrąžinti PVM jį atskaitydama. Be to, kad sąvokos „vidaus sandoris“ ir „vidaus bendrovė“ nėra numatytos PVM direktyvoje⁴⁹⁸, Bendrasis Teismas visų pirma konstatuoja, kad šios direktyvos 11 straipsnyje valstybėms narėms palikta galimybė glaudžiai susijusius asmenis laikyti vienu apmokestinamuoju asmeniu Italijos teisės aktuose nebuvo įgyvendinta, kiek tai susiję su tokiais subjektais, kaip Ekonominės plėtros ministerija ir *Infratel*, kurie sudaro du atskirus juridinius subjektus.

Galiausiai, trečia, dėl ginčijamo sprendimo trečiojo motyvo Bendrasis Teismas nusprendė, kad vien aplinkybė, kad itin spartaus interneto prieigos tinklo koncesijos mokesčiai, kuriuos koncesininkas moka *Infratel*, apmokestinami PVM, neturi įtakos realiam ir galutiniam PVM, susijusio su atitinkamo projekto įgyvendinimu, išlaidų priskyrimui Ekonominės plėtros ministerijai. Šiuo klausimu Bendrasis

⁴⁹⁶ Konkrečiai kalbant, 2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1080/2006 dėl Europos regioninės plėtros fondo ir panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1783/1999 (OL L 210, 2006, p. 1).

⁴⁹⁷ Pagal šią nuostatą sąvoka „paramos gavėjas“ apima viešuosius subjektus, neatsižvelgiant į tai, kad tie subjektai priklauso valstybės narės centrinei administracijai arba turi atskirą ir savarankišką teisinį subjektiškumą.

⁴⁹⁸ 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos (OL L 347, 2006, p. 1).

Teismas, be kita ko, pažymi, kad iš bylos medžiagos nematyti, jog Ekonominės plėtros ministerija gali pagal nacionalinės PVM teisės aktus netiesiogiai susigrąžinti, nebent tik iš dalies, koncesininko už koncesijos mokesčius mokėtiną PVM itin spartaus interneto prieigos tinklo eksploatavimo etape, kad ši ministerija galėtų būti laikoma nepatiriančia realios ir galutinės PVM naštos.

VII. Asmens duomenų apsauga

2022 m. balandžio 27 d. Sprendimas Veen / Europolas (T-436/21, [EU:T:2022:261](#))

„Deliktinė atsakomybė – Valstybių narių policijos ir kitų teisėsaugos institucijų bendradarbiavimas – Kova su nusikalstamumu – Europolo informacijos pateikimas valstybei narei – Tariamasis neteisėtas duomenų tvarkymas – Reglamentas (ES) 2016/794 – 50 straipsnio 1 dalis – Neturtinė žala“

Vykdydama tyrimą, kuris buvo pradėtas konfiskavus 1,5 tonos metamfetamino, Slovakijos policija paprašė Europolo⁴⁹⁹ pagalbos; jam nurodė, kad J. Veen buvo įtariamasis dalyvavęs prekyboje šia medžiaga.

Remdamasis valstybių narių pateikta informacija, Europolas parengė ataskaitą, kuri buvo pateikta tik Prancūzijoje, Nyderlanduose, Slovakijoje ir Jungtinėse Amerikos Valstijose. Šioje ataskaitoje nurodyta, kad J. Veen atžvilgiu Nyderlanduose buvo vykdomi keli tyrimai, be to, jis paminėtas Švedijoje ir Lenkijoje vykdomuose tyrimuose.

J. Veen teigė patyręs žalą dėl to, kad neteisingai buvo paminėta, kad jo atžvilgiu vykdomi tyrimai Švedijoje ir Lenkijoje. Remdamasis Reglamentu dėl Europolo⁵⁰⁰ jis pareiškė ieškinį Bendrajame Teisme, reikalaudamas atlyginti neturtinę žalą, kurią tariamai patyrė dėl Europolo neteisėtai tvarkytų asmens duomenų.

Bendrasis Teismas atmetė ieškinį ir pirmą kartą taikė specialias ir autonomiškas asmens duomenų apsaugos nuostatas, kiek tai susiję su Europolo veiksmais.

Bendrojo Teismo vertinimas

Bendrasis Teismas pirmiausia pažymėjo, kad Europolo ataskaitoje esanti asmeninio pobūdžio informacija, susijusi su asmeniu, pati savaime negali reikšti pažeidimo, už kurį galėtų kilti jo atsakomybė. Iš tiesų Europolo užduotis pirmiausia yra rinkti, saugoti, tvarkyti, analizuoti informaciją, įskaitant pateiktą kriminalinės žvalgybos, keistis ja ir nedelsiant pranešti valstybėms narėms bet kokią informaciją ir nusikalstamų veikų, kurios yra su jomis susijusios, sąsajas.

Šiuo tikslu Reglamentas dėl Europolo suteikia šiai agentūrai teisę tvarkyti informaciją, įskaitant asmens duomenis, be kita ko, atlikti kryžminę patikrą, kad nustatytų informacijos, susijusios su įvairiomis asmenų kategorijomis, sąsajas⁵⁰¹. Vis dėlto jis įpareigojamas laikytis šiame reglamente numatytų duomenų apsaugos garantijų⁵⁰². Taigi ši apsauga yra autonomiška ir pritaikyta asmens duomenų tvarkymo teisėsaugos srityje ypatingam pobūdžiui.

⁴⁹⁹ Europos Sąjungos teisėsaugos bendradarbiavimo agentūra.

⁵⁰⁰ 2016 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/794 dėl Europos Sąjungos teisėsaugos bendradarbiavimo agentūros (Europolo), kuriuo pakeičiami ir panaikinami Tarybos sprendimai 2009/371/TVR, 2009/934/TVR, 2009/935/TVR, 2009/936/TVR ir 2009/968/TVR (OL L 135, 2016, p. 53), 50 straipsnio 1 dalis.

⁵⁰¹ Reglamento dėl Europolo 18 straipsnio 1 ir 2 dalys.

⁵⁰² Pagal Reglamento dėl Europolo 18 straipsnio 4 dalį.

Šiomis aplinkybėmis Reglamente dėl Europolo patikslinamas atsakomybės už asmens duomenų apsaugą pasidalijimas tarp Europolo ir valstybių narių⁵⁰³. Europolas atsako už bendrųjų duomenų apsaugos principų, išskyrus šių duomenų tikslumo ir jų atnaujinimo reikalavimą, laikymąsi, taip pat už visas jo vykdomas duomenų tvarkymo operacijas. Savo ruožtu valstybės narės yra atsakingos už Europolui teikiamų asmens duomenų kokybę ir jų perdavimo teisėtumą.

Taigi, net darant prielaidą, kad ataskaitoje nurodyta informacija yra klaidinga, Europolas negali būti laikomas atsakingu už galimus netikslius valstybės narės perduotus duomenis.

Be to, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad prieš tvarkydamas asmens duomenis Europolas neprivalo nei gauti išankstinio teisėjo ar nepriklausomos administracinės valdžios institucijos leidimo, nei išklausti atitinkamą asmenį, prieš nurodydamas su šiuo asmeniu susijusius duomenis ataskaitoje. Jeigu Europolui būtų taikoma ši pareiga, tai galėtų pakenkti Reglamento dėl Europolo ir konkrečių policijos ir teisėsaugos tarnybų veiksmų veiksmingumui.

Galiausiai dėl teiginių, kad buvo pažeisti Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos⁵⁰⁴ 7 ir 8 straipsniai, susiję su privataus ir šeimos gyvenimo gerbimu ir asmens duomenų apsauga, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Chartijos 52 straipsnio 1 dalyje, susijusioje su garantuojamų teisių apimtimi, reikalaujama, kad teisės aktuose, leidžiančiuose šių teisių apribojimus, turi būti nustatytos aiškios ir tikslios nuostatos, kuriomis reglamentuojami atitinkamų priemonių apimtis ir taikymas, ir nustatomi minimalūs reikalavimai.

Reglamentas dėl Europolo buvo priimtas siekiant, be kita ko, užtikrinti, kad būtų paisoma teisės į asmens duomenų apsaugą ir teisės į privataus gyvenimo apsaugą, kartu siekiant tikslo veiksmingai kovoti su sunkiais nusikaltimais, darančiais poveikį kelioms valstybėms. Šiomis aplinkybėmis Sąjungos teisės aktų leidėjas nustatė aiškias ir tikslias Europolui suteiktų įgaliojimų apimties nuostatas, minimalius asmens duomenų apsaugos reikalavimus ir nepriklausomą, skaidrią ir atskaitingą priežiūros sistemą.

Kadangi J. Veen neįrodė, kad Europolas pažeidė jam nustatytas pareigas, negalima konstatuoti jokio Chartijos 7 ir 8 straipsnių pažeidimo.

⁵⁰³ Europolo reglamento 38 straipsnio 2, 4, 5 ir 7 dalys.

⁵⁰⁴ Toliau – Chartija.

VIII. Visuomenės sveikata

2022 m. balandžio 27 d. Sprendimas Roos ir kt. / Parlamentas (T-710/21, T-722/21 ir T-723/21, [EU:T:2022:262](#))

„Visuomenės sveikata – Reikalavimas pateikti galiojantį ES skaitmeninį COVID-19 pažymėjimą norint patekti į Parlamento pastatus – Teisinis pagrindas – Parlamento narių laisvė ir nepriklausomumas – Pareiga užtikrinti Sąjungos tarnybų darbuotojų sveikatą – Parlamento narių imunitetas – Asmens duomenų tvarkymas – Teisė į privataus gyvenimo gerbimą – Teisė į fizinę neliečiamybę – Teisė į saugumą – Vienodas požiūris – Proporciumas“

2021 m. spalio 27 d. Europos Parlamento biuras nustatė išimtinės sveikatos ir saugos taisykles, reglamentuojančias patekimą į Europos Parlamento pastatus trijose jo darbo vietose (Briuselyje, Strasbūre ir Liuksemburge). Šiuo sprendimu iš esmės nustatyta, kad į minėtus pastatus galima patekti tik pateikus galiojantį skaitmeninį COVID-19 skiepavimo, tyrimo ar persirgimo⁵⁰⁵ pažymėjimą arba lygiavertį pažymėjimą⁵⁰⁶; ši nuostata iš pradžių galiojo iki 2022 m. sausio 31 dienos. Ieškovai, kurie visi yra Europos Parlamento nariai, kreipėsi į Europos Sąjungos Bendrąjį Teismą, prašydami jį panaikinti.

Bendrasis Teismas (išplėstinė kolegija) pirmą kartą nagrinėjo, ar teisėti tam tikri apribojimai, kuriuos COVID-19 pandemijos sąlygomis nustatė ES institucijos, siekdamos apsaugoti savo darbuotojų sveikatą. Jis atmetė Europos Parlamento narių ieškinius ir nusprendė, kad Parlamentas gali įpareigoti juos įeinant į jo pastatus pateikti galiojantį COVID pažymėjimą.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, Bendrasis Teismas mano, kad Parlamentui nereikėjo aiškaus Sąjungos teisės akto leidėjo leidimo priimti ginčijamą sprendimą. Kiek šiuo sprendimu numatoma, kad į Parlamento pastatus gali patekti tik galiojantį COVID pažymėjimą turintys asmenys, jis priskiriamas prie Parlamento vidaus organizacinių įgaliojimų srities⁵⁰⁷ ir yra taikomas tik jo patalpose. Be to, jame galima nustatyti asmens duomenų tvarkymo elementus, nes tai yra „įstatymas“⁵⁰⁸; ši sąvoka apima ne vien teisės aktus, priimtus po parlamentinių debatų.

Antra, Bendrasis Teismas pabrėžė, kad ginčijamu sprendimu nėra neproporcingai ar nepagrįstai trukdoma laisvai ir nepriklausomai vykdyti Europos parlamento nario mandatą. Jis pripažino, kad, kiek šiame sprendime nustatoma papildoma sąlyga patekti į Parlamento pastatus, juo, žinoma, yra kišamasi į laisvą ir nepriklausomą Europos parlamento nario mandato vykdymą. Vis dėlto minėtu sprendimu siekiama teisėto tikslo, pandemijos sąlygomis derinant du konkuruojančius interesus, t. y. tęsti Parlamento veiklą ir apsaugoti jo pastatuose esančių asmenų sveikatą.

⁵⁰⁵ 2021 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/953 dėl sąveikiųjų COVID-19 skiepavimo, tyrimo ir persirgimo pažymėjimų (ES skaitmeninio COVID pažymėjimo) išdavimo, tikrinimo ir pripažinimo sistemos, kuria siekiama sudaryti palankesnes sąlygas asmenims laisvai judėti COVID-19 pandemijos metu (OL L 211, 2021, p. 1).

⁵⁰⁶ Pagal Reglamento 2021/953 8 straipsnį („Trečiosios valstybės išduoti COVID-19 pažymėjimai ir kiti dokumentai“).

⁵⁰⁷ Kaip tai suprantama pagal Europos Parlamento darbo tvarkos taisyklių 25 straipsnio 2 dalį, grindžiamą SESV 232 straipsniu.

⁵⁰⁸ Pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 8 straipsnį.

Dėl tariamo Parlamento nariams suteiktų imunitetų pažeidimo Bendrasis Teismas pažymėjo, kad nei iš Protokolo dėl Europos Sąjungos privilegijų ir imunitetų⁵⁰⁹, nei iš Parlamento darbo tvarkos taisyklių nematyti, kad jis negalėjo imtis nagrinėjamų vidaus organizavimo priemonių. Atvirkščiai, minėtose Darbo tvarkos taisyklėse aiškiai numatyta, kad Parlamento narių teisė aktyviai dalyvauti Parlamento darbe įgyvendinama pagal tų taisyklių nuostatas⁵¹⁰.

Trečia, Bendrasis Teismas nusprendė, kad Parlamento atliekamas asmens duomenų tvarkymas pagal ginčijamą sprendimą nėra neteisėtas ar nesąžiningas. Visų pirma ginčijamas sprendimas, priimtas remiantis iš SESV kylančiais vidaus organizaciniais įgaliojimais, yra COVID pažymėjimuose esančių duomenų tvarkymo teisinis pagrindas⁵¹¹. Šiuo atžvilgiu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad minėtu duomenų tvarkymu siekiama Sąjungos bendrojo viešojo intereso tikslo, t. y. visuomenės sveikatos apsaugos. Be to, duomenų tvarkymas yra skaidrus ir sąžiningas, nes Parlamentas iš anksto informavo duomenų subjektus apie tolesnį duomenų tvarkymą kitu tikslu nei tas, dėl kurio jie buvo gauti iš pradžių⁵¹².

Ketvirta, Bendrasis Teismas mano, kad ginčijamu sprendimu nėra visai arba neproporcingai pažeidžiama teisė į fizinę neliečiamybę, vienodo požiūrio ir nediskriminavimo principus, teisė į laisvą ir informacija pagrįstą sutikimą dėl bet kokios medicininės intervencijos į kūną, teisė į laisvę ir galiausiai teisė į privataus gyvenimo gerbimą ir į asmens duomenų apsaugą. Be to, jis mano, kad, atsižvelgiant į epidemiologinę padėtį ir mokslo žinias, turėtas imantis nagrinėjamų priemonių, tos priemonės buvo būtinos ir tinkamos. Nors tiesa, kad nei skiepijimas, nei tyrimai, nei persirgimas neleidžia visiškai pašalinti COVID-19 perdavimo pavojaus, pareiga pateikti galiojantį COVID pažymėjimą leidžia objektyviai ir nediskriminuojant tą pavojų sumažinti ir taip pasiekti sveikatos apsaugos tikslą.

Bendrasis Teismas konstatavo, kad nagrinėjamos priemonės taip pat yra proporcingos siekiamam tikslui. Iš tiesų ieškovai neįrodė, kad egzistuoja mažiau ribojančios, bet taip pat veiksmingos priemonės. Taigi, nesant nagrinėjamų priemonių, asmuo, kuris nėra nei paskiepytas, nei persirgęs ir kuris gali būti potencialus viruso nešiotojas, galėtų laisvai patekti į Parlamento pastatus, taip rizikuodamas užkrėsti kitus asmenis. Ginčijamame sprendime atsižvelgiama į bendrą epidemiologinę padėtį Europoje, taip pat į Parlamento ypatumus, visų pirma dažnas į jo pastatus atvykstančių asmenų tarptautines keliones. Nagrinėjamos priemonės yra ribotos laiko atžvilgiu ir yra reguliariai persvarstomos.

Galiausiai Bendrasis Teismas mano, kad, nors reikalavimas pateikti galiojantį pažymėjimą gali sukelti tam tikrų praktinių nepatogumų, jie negali nusverti kitų žmonių sveikatos apsaugos ar būti prilyginami neproporcingam ieškovų pagrindinių teisių pažeidimui.

Vis dėlto jis primena, kad šias priemones reikia periodiškai iš naujo įvertinti, atsižvelgiant į sanitarinę padėtį Sąjungoje ir trijose Europos Parlamento darbo vietose, ir kad jos turėtų būti taikomos tik tol, kol išlieka tai pateisinančios išimtinės aplinkybės.

⁵⁰⁹ Protokolas Nr. 7 dėl Europos Sąjungos privilegijų ir imunitetų (OL C 326, 2012, p. 1).

⁵¹⁰ Europos Parlamento darbo tvarkos taisyklių 5 straipsnis.

⁵¹¹ Laikantis 2018 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2018/1725 dėl fizinių asmenų apsaugos Sąjungos institucijoms, organams, tarnyboms ir agentūroms tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 45/2001 ir Sprendimas Nr. 1247/2002/EB (OL L 295, 2018, p. 39).

⁵¹² Pagal Reglamento 2018/1725 16 straipsnio 4 dalį.

2022 m. lapkričio 23 d. Sprendimas CWS Powder Coatings / Komisija (sujungtos bylos T-279/20, T-288/20 ir T-283/20, [EU:T:2022:725](#))

„Aplinka ir žmonių sveikatos apsauga – Reglamentas (EB) Nr. 1272/2008 – Cheminių medžiagų ir mišinių klasifikavimas, ženklavimas ir pakavimas – Deleguotasis reglamentas (ES) 2020/217 – Miltelių pavidalo titano dioksido, kurio sudėtyje yra ne mažiau kaip 1 % dalelių, kurių aerodinaminis skersmuo $\leq 10 \mu\text{m}$, klasifikavimas – Cheminės medžiagos klasifikavimo kaip kancerogeno kriterijai – Tyrimų patikimumas ir priimtinumai – Cheminė medžiaga, savaime galinti sukelti vėžį – Plaučių perkrovos dalelėmis skaičiavimas – Akivaizdžios vertinimo klaidos“

Titano dioksidas yra neorganinė cheminė medžiaga, kuri, be kita ko, dėl savo dažomųjų ir padengiamųjų savybių balto pigmento forma naudojama įvairiuose produktuose, kaip antai dažuose ar net vaistuose ir žaisluose. 2016 m. kompetentinga Prancūzijos valdžios institucija pateikė Europos cheminių medžiagų agentūrai (ECHA) pasiūlymą titano dioksidą priskirti prie kancerogenų⁵¹³. Kitais metais ECHA Rizikos vertinimo komitetas (toliau – RVK) priėmė nuomonę dėl titano dioksido priskyrimo prie 2 kategorijos kancerogenų, nurodant pavojų „H351 (įkvėpus)“.

Remdamasi RVK nuomone Europos Komisija priėmė Reglamentą 2020/217⁵¹⁴, juo atliko titano dioksido suderintą klasifikavimą ir ženklavimą ir pripažino, kad ši cheminė medžiaga, kaip įtariama, yra kancerogeninė (įkvėpus) žmogui, kai ji yra miltelių, kurių sudėtyje ne mažiau kaip 1 % dalelių su aerodinaminio skersmeniu $\leq 10 \mu\text{m}$, pavidalo.

Ieškovės, kaip gamintojos, importuotojos, tolesni naudotojai ar titano dioksido tiekėjos, Bendrajame Teisme pareiškė ieškinius dėl Reglamento 2020/217 dalinio panaikinimo.

Savo sprendimu, priimtu trijose sujungtose bylose⁵¹⁵, Bendrasis Teismas (išplėstinė kolegija) panaikino ginčijamą reglamentą tiek, kiek jis susijęs su suderintu titano dioksido klasifikavimu ir ženklavimu. Šiuo atveju jis priėmė sprendimą dėl naujų klausimų, siejamų su akivaizdžiomis vertinimo klaidomis ir pagal Reglamentą Nr. 1272/2008 suderinto klasifikavimo ir ženklavimo kriterijų pažeidimu, kiek tai susiję, pirma, su mokslo tyrimu, kuriuo grindžiamas klasifikavimas, patikimumu ir priimtumu, ir, antra, su šiame reglamente nustatyto klasifikavimo kriterijaus, pagal kurį cheminė medžiaga pati savaime turi galėti sukelti vėžį, laikymusi⁵¹⁶.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad nagrinėjamu atveju reikalavimas klasifikuoti kancerogeninę medžiagą remiantis patikimais ir priimtiniais tyrimais nebuvo įvykdytas.

Iš tiesų pripažindamas, kad mokslo tyrimo, kuriuo RVK grindė savo nuomonę dėl titano dioksido klasifikavimo ir ženklavimo, rezultatai yra pakankamai patikimi, reikšmingi ir tinkami vertinant šios medžiagos kancerogeninį potencialą, jis padarė akivaizdžią vertinimo klaidą. Konkrečiai kalbant,

⁵¹³ Pasiūlymas dėl suderinto klasifikavimo ir ženklavimo pagal 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1272/2008 dėl cheminių medžiagų ir mišinių klasifikavimo, ženklavimo ir pakavimo, iš dalies keičiančio ir panaikiniančio direktyvas 67/548/EEB bei 1999/45/EB ir iš dalies keičiančio Reglamentą (EB) Nr. 1907/2006 (OL L 353, 2008, p. 1), 37 straipsnio 1 dalį.

⁵¹⁴ 2019 m. spalio 4 d. Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) 2020/217, kuriuo, derinant prie technikos ir mokslo pažangos, iš dalies keičiamas ir ištaisomas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1272/2008 dėl cheminių medžiagų ir mišinių klasifikavimo, ženklavimo ir pakavimo (OL L 44, 2020, p. 1).

⁵¹⁵ T-279/20, T-283/20 ir T-288/20.

⁵¹⁶ Reglamento Nr. 1272/2008 I priedo 3.6.2.2.1 punkte nurodyti kriterijai.

siekdamas šiame mokslo tyrime patikrinti plaučių perkrovos titano dioksido dalelėmis lygi, kad būtų galima įvertinti kancerogeniškumą, RVK rėmėsi tankio verte, atitinkančia pirminių neaglomeruotų titano dioksido dalelių tankį, kuris visuomet yra didesnis už šios medžiagos nanometrinių dalelių aglomeratų tankį. Taip jis neatsižvelgė į visas aplinkybes, kurios yra reikšmingos apskaičiuojant plaučių perkrovą atliekant aptariamą mokslo tyrimą, t. y. šiame mokslo tyrime tirtų dalelių požymius, į tai, kad šios dalelės buvo linkusios aglomeruotis, kad dalelių aglomeratų tankis buvo mažesnis už dalelių tankį, todėl alveolinių makrofagų tūrinė apkrova dalelių aglomeratais buvo didesnė. Taigi RVK išvada, kad atliekant aptariamą mokslo tyrimą plaučių apkrova buvo priimtina, yra neįtikinama.

Kadangi siekdama atlikti suderintą titano dioksido klasifikavimą Komisija ginčijamą reglamentą grindė RVK nuomone, taigi, laikėsi jo išvados dėl aptariamo mokslo tyrimo, kuris turėjo lemiamą reikšmę RVK pasiūlymui dėl titano dioksido klasifikavimo, rezultatų patikimumo ir priimtimumo, ji padarė tą pačią akivaizdžią vertinimo klaidą kaip ir RVK.

Antra, Bendrasis Teismas konstatavo, kad ginčijamas klasifikavimas ir ženklėjimas pažeidė kriterijų, pagal kurį cheminės medžiagos klasifikavimas kaip kancerogeno gali būti susijęs tik su chemine medžiaga, savaime galinčia sukelti vėžį.

Šiomis aplinkybėmis, atsižvelgiant į tai, kad pagal Reglamentą Nr. 1272/2008 suderintas cheminės medžiagos klasifikavimas ir ženklėjimas gali būti grindžiamas tik būdingomis cheminės medžiagos savybėmis, dėl kurių ji savaime gali sukelti vėžį, Bendrasis Teismas išaiškino sąvoką „būdingos savybės“. Šiuo klausimu jis patikslino, kad, nors ši sąvoka Reglamente Nr. 1272/2008 neapibrėžta, ji turi būti aiškinama pažodžiui, kaip reiškianti „tos cheminės medžiagos savybes, kurios jai „būdingos, kaip tai suprantama klasikine šio termino prasme“, o tai atitinka, be kita ko, pagal šį reglamentą suderinto klasifikavimo ir ženklėjimo tikslus ir dalyką.

Be to, jis pažymėjo, kad ginčijamu klasifikavimu ir ženklėjimu siekiama identifikuoti titano dioksido keliamą kancerogeniškumo pavojų, kuris RVK nuomonėje buvo kvalifikuotas kaip „nebūdingas, kaip tai suprantama klasikine šio termino prasme“, ir apie jį pranešti. Jis patikslino, kad šis nebūdingumas, „kaip tai suprantama klasikine šio termino prasme“, aiškus iš kelių aplinkybių, kurios nurodytos tiek šioje nuomonėje, tiek ginčijamame reglamente. Iš tiesų kancerogeniškumo pavojus susijęs tik su tam tikromis įkvėpiamomis titano dioksidų dalelėmis, kai jos yra tam tikros formos, agregatinių būsenų, dydžio ir kiekio, ir pasireiškia tik esant plaučių perkrovos sąlygomis ir atitinka dalelių toksiškumą.

Bendrasis Teismas nusprendė, kad remdamasi RVK nuomonėje padaryta išvada, jog kancerogeniškumo būdas, kuriuo šis komitetas rėmėsi, negali būti laikomas būdingu, kaip tai suprantama klasikine šio termino prasme, toksiškumu, bet į jį reikėjo atsižvelgti įgyvendinant suderintą klasifikavimą ir ženklėjimą pagal Reglamentą Nr. 1272/2008, Komisija padarė akivaizdžią vertinimo klaidą.

Bendrasis Teismas patikslino, kad kitų cheminių medžiagų klasifikavimo ir ženklėjimo pavyzdžiai, kurie buvo nurodyti siekiant palyginti titano dioksido klasifikavimą ir ženklėjimą, iliustruoja tik atvejus, kuriais, net kai buvo atsižvelgta į dalelių formą ir dydį, tam tikros cheminių medžiagų savybės vis dėlto buvo lemiamos jas klasifikuojant, o taip nėra šioje byloje.

IX. Energija

2022 m. rugsėjo 7 d. Sprendimas BNetzA / ACER (T-631/19, [EU:T:2022:509](#))

„Energetika – Elektros energijos vidaus rinka – Reglamentas (ES) 2019/942 – ACER apeliacinės tarybos sprendimas – Ieškinys dėl panaikinimo – Aktas, dėl kurio negalima pareikšti ieškinių – Nepriimtinumai – ACER kompetencija – Reglamento (EB) Nr. 713/2009 8 straipsnis – Reglamento 2019/942 6 straipsnio 10 dalis – Reglamento (ES) 2015/1222 9 straipsnio 12 dalis – Taikytina teisė – Reglamentas (ES) 2019/943“

2015 m. liepos 24 d. Europos Komisija priėmė Reglamentą 2015/1222, kuriuo nustatomos pralaidumo paskirstymo ir perkrovos valdymo gairės⁵¹⁷ elektros energijos sektoriuje. Šiame reglamente nustatyti keli reikalavimai, susiję su tarpvalstybinio pralaidumo paskirstymu ir perkrovos valdymu kitos paros ir einamosios paros prekybos rinkose, tarp jų ir reikalavimas parengti bendrą koordinuoto pralaidumo skaičiavimo metodiką (toliau – BSM) kiekviename pralaidumo skaičiavimo regione (toliau – PSR)⁵¹⁸.

Taikydami šį reglamentą⁵¹⁹, PSR „Core“⁵²⁰ perdavimo sistemos operatoriai atitinkamo regiono nacionalinėms reguliavimo institucijoms pateikė du pasiūlymus, susijusius atitinkamai su regioniniu kitos paros BSM projektu ir regioniniu einamosios paros BSM projektu, kuriuose minėtų institucijų prašymu buvo padaryta pakeitimų.

Kadangi reguliavimo institucijoms nepavyko vieningai susitarti dėl dviejų iš dalies pakeistų pasiūlymų patvirtinimo, Europos Sąjungos energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūra (ACER) pagal tą patį reglamentą⁵²¹ priėmė sprendimą dėl PSR „Core“ kitos paros BSM ir einamosios paros BSM (toliau – pradinis sprendimas).

Ieškovė *Bundesnetzagentur für Elektrizität, Gas, Telekommunikation, Post und Eisenbahnen (BNetzA)*, veikdama kaip Vokietijos Federacinės Respublikos nacionalinė reguliavimo institucija, dėl pradinio sprendimo pateikė skundą⁵²² ACER apeliacinei tarybai (toliau – Apeliacinė taryba). Kadangi ši atmetė jos skundą, ieškovė kreipėsi į Bendrąjį Teismą su ieškiniu, juo visų pirma prašė panaikinti tam tikras pradinio sprendimo ir Apeliacinės tarybos sprendimo nuostatas, o nepatenkinus šio reikalavimo – apskritai panaikinti abu šiuos sprendimus.

Savo sprendimu Bendrojo Teismo antroji išplėstinė kolegija, pripažinusi ieškinį nepriimtiniu tiek, kiek jis pareikštas dėl pradinio sprendimo, panaikino Apeliacinės tarybos sprendimą atmesti skundą. Kartu

⁵¹⁷ 2015 m. liepos 24 d. Komisijos reglamentas (ES) 2015/1222, kuriuo nustatomos pajėgumų paskirstymo ir perkrovos valdymo gairės (OL L 197, 2015, p. 24).

⁵¹⁸ Reglamento 2015/1222 20–26 straipsniai.

⁵¹⁹ Reglamento 2015/1222 9 straipsnio 7 dalis ir 20 straipsnio 2 dalis.

⁵²⁰ PSR „Core“ yra geografinė zona, apimanti Belgiją, Čekijos Respubliką, Vokietiją, Prancūziją, Kroatiją, Liuksemburgą, Vengriją, Nyderlandus, Austriją, Lenkiją, Rumuniją, Slovėniją ir Slovakiją, nustatyta pralaidumui apskaičiuoti pagal Reglamento 2015/1222 15 straipsnį.

⁵²¹ Reglamento 2015/1222 9 straipsnio 12 dalis.

⁵²² Pagal 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 713/2009, įsteigiančio Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūrą (OL L 211, 2009, p. 1), 19 straipsnį.

Bendrasis Teismas detaliau paaiškino, pirma, ACER kompetencijos apimtį, palyginti su nacionalinių reguliavimo institucijų kompetencija priimant regionines BSM, ir, antra, nagrinėjamu atveju taikytiną materialinę teisę.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirmiausia Bendrasis Teismas pripažino nepriimtiniu ieškovės ieškinį dėl panaikinimo, kiek jis pateiktas dėl pradinio sprendimo panaikinimo. Šiuo klausimu jis nurodė, kad fizinių ar juridinių asmenų pareikšto ieškinio dėl ACER aktų, sukeliančių jiems teisinių pasekmių, panaikinimo priimtumas nagrinėtinas atsižvelgiant į šią agentūrą įsteigiančiame akte, t. y. Reglamente 2019/42⁵²³, numatytas specialias taisykles. Taigi ieškinys dėl ACER priimto sprendimo panaikinimo, jeigu dėl šio sprendimo pateiktas vidaus skundas, gali būti priimtinas tik tiek, kiek jis pateiktas dėl Apeliacinės tarybos sprendimo atmesti šį vidaus skundą arba, nelygu atvejis, patvirtinti pradinį sprendimą⁵²⁴. Todėl, jeigu Apeliacinės tarybos sprendimas grindžiamas pradiniam sprendime nurodytais motyvais, net patvirtina šiuos motyvus, visi dėl šių motyvų pateikti ieškinio pagrindai ir argumentai turi būti laikomi visiškai reikšmingais siekiant patikrinti Apeliacinės tarybos sprendimo teisėtumą.

Remdamasis pirma nurodytu vertinimu Bendrasis Teismas toliau nagrinėjo esmę. Pirma, jis nagrinėjo, ar Apeliacinė taryba padarė teisės klaidą, kai nekonstatavo, jog priimdama pradinį sprendimą ACER viršijo savo kompetencijos ribas. Šiuo tikslu jis tikrino, ar pagal reglamentų 2019/942⁵²⁵ ir 2015/1222⁵²⁶ nuostatas, galiojusias ir taikytinas tuo metu, kai Apeliacinė taryba priėmė sprendimą, ACER buvo įgaliota galutinai patvirtinti PSR „Core“ kitos paros BSM ir einamosios paros BSM. Taigi pagal šias nuostatas ACER turi įgaliojimą priimti sprendimus ar patvirtinti individualius sprendimus dėl reguliavimo klausimų ar problemų, turinčių poveikį tarptautinei prekybai arba tarpvalstybinio tinklo saugumui, kaip antai kitos paros ir einamosios paros BSM patvirtinimo, jeigu, kaip nagrinėjamu atveju, kompetentingoms nacionalinėms reguliavimo institucijoms nepavyko susitarti. Iš tiesų, priešingai, nei teigė ieškovė, iš minėtų nuostatų nematyti, kad ACER kompetencija apsiriboja tik tais aspektais, dėl kurių atitinkamos institucijos nesutaria. Atvirkščiai, reguliavimo klausimai arba problemos, iš pradžių priklausantys nacionalinių reguliavimo institucijų kompetencijai, kol dar nepriklauso ACER⁵²⁷ kompetencijos sričiai joms nepavykus susitarti, vertintini kaip neatskiriama visuma, nedarant skirtumo tarp aspektų, dėl kurių sutariama ar nesutariama.

Tokį pažodinį aiškinimą patvirtina teisės akto, kuriame yra šios nuostatos, kontekstas ir tikslai. Šiuo klausimu iš reglamentų 2019/942 ir 713/2009⁵²⁸ (taikytas anksčiau) pasiūlymų aiškinamųjų memorandumų matyti, jog Sąjungos teisės aktų leidėjas aiškiai siekė, kad sprendimai tarpvalstybiniais klausimais būtų priimami veiksmingiau ir greičiau, dėl to sustiprinant ACER individualaus sprendimo priėmimo įgaliojimus, bet paisant nacionalinių reguliavimo institucijų pagrindinio vaidmens energetikos reguliavimo srityje išsaugojimo, laikantis subsidiarumo ir proporcingumo principų. Taip

⁵²³ 2019 m. birželio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2019/942, kuriuo įsteigiama Europos Sąjungos energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūra (nauja redakcija) (OL L 158, 2019, p. 22, toliau – Reglamentas 2019/942).

⁵²⁴ Reglamento 2019/942 34 konstatuojamoji dalis ir 28 bei 29 straipsniai.

⁵²⁵ Direktyvos 2019/942 6 straipsnio 10 dalis ir Reglamento Nr. 713/2009 8 straipsnio 1 dalis.

⁵²⁶ Reglamento 2015/1222 9 straipsnio 12 dalis.

⁵²⁷ Reglamento 2019/942 6 straipsnio 10 dalis (anksčiau – Reglamento 713/2009 8 straipsnio 1 dalis).

⁵²⁸ 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 713/2009, įsteigiantis Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūrą (OL L 211, 2009, p. 1).

pat iš Reglamento 2019/942⁵²⁹ preambulės matyti, kad ACER buvo įsteigta siekiant užpildyti reguliavimo spragą Sąjungos lygmeniu ir prisidėti prie veiksmingo elektros energijos ir gamtinių dujų vidaus rinkų veikimo.

Taigi aiškinamų nuostatų tikslas ir jų kontekstas, taip pat konkrečios nagrinėjamo atvejo aplinkybės patvirtina, kad pačiai ACER yra suteikti įgaliojimai priimti sprendimą dėl regioninių BSM parengimo, kai reguliavimo institucijoms (valstybių narių lygmeniu) nepavyksta priimti sprendimo šiuo klausimu, išsaugant nacionalinėms reguliavimo institucijoms pripažintą pagrindinį vaidmenį, kai Reguluotojų valdyba, kurioje joms atstovaujama, teikia suderintą nuomonę, ir ACER kompetencija neapsiriboja vien tais aspektais, dėl kurių išsiskyrė šių institucijų nuomonės. Be to, kadangi ACER buvo suteikti įgaliojimai pačiai priimti sprendimus, kad ji galėtų nepriklausomai ir veiksmingai vykdyti savo reguliavimo funkcijas, jai leidžiama pakeisti perdavimo sistemos operatorių pasiūlymus prieš juos patvirtinant, kad būtų užtikrinta jų atitiktis Sąjungos energetikos teisei, ir ji negali būti saistoma aspektų, dėl kurių gali nesutarti kompetentingos nacionalinės reguliavimo institucijos.

Todėl Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad Apeliacinė taryba nepadarė teisės klaidos, kai nekonstatavo, kad ACER viršijo savo kompetencijos ribas, kai pradiniam sprendime nusprendė dėl PSR „Core“ kitos paros ir einamosios paros BSM aspektų, dėl kurių pavyko susitarti to PSR nacionalinėms reguliavimo institucijoms.

Antra, Bendrasis Teismas tikrino, ar nepatikrinusi pradiniam ACER sprendime pateikiamų BSM teisėtumo, atsižvelgiant į Reglamento 2019/943 14–16 straipsniuose numatytus reikalavimus dėl BSM priėmimo, Apeliacinė taryba padarė teisės klaidą, nustatydamą taikytiną teisę.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas nurodė, kad Reglamento 2019/943 14–16 straipsniuose reglamentuojamas pralaidumo paskirstymas tarpvalstybinės prekybos elektros energija kitos paros ir einamosios paros rinkose ir taip nustatyti reikalavimai, į kuriuos reikia atsižvelgti priimant kitos paros ir einamosios paros BSM. Be to, jis priminė, kad nauja teisės norma taikoma nuo akto, kuriame ji įtvirtinta, įsigaliojimo ir, nors netaikoma galiojant ankstesniam įstatymui atsiradusioms ir galutinai susidariusioms teisinėms situacijoms, ji taikoma būsimoms jų pasekmėms ir naujoms teisinėms situacijoms. Priimant pradinį sprendimą, t. y. 2019 m. vasario 21 d., Reglamento 2019/943 14–16 straipsniai dar nebuvo įsigalioję ir taikytini, tačiau jie tokie buvo, žinoma, su tam tikrais apribojimais, kiek tai susiję su 16 straipsniu, kai buvo priimtas Apeliacinės tarybos sprendimas. Tuo atveju, kai, kaip šioje byloje, Apeliacinei tarybai pateikiamas skundas dėl ACER sprendimo, susijusio su kitos paros ar einamosios paros BSM, būtent Apeliacinės tarybos sprendime, kuriuo patvirtinamas šis sprendimas, galutinai įtvirtinama ACER pozicija dėl šios metodikos po to, kai ši taryba išsamiai išnagrinėja atitinkamos situacijos faktines ir teises aplinkybes, atsižvelgdama į sprendimo priėmimo momentu taikytiną teisę. Todėl, kadangi Reglamento 2019/943 14–16 straipsniai jau buvo taikytini tą dieną, Apeliacinė taryba turėjo patikrinti, ar ACER pradiniam sprendime patvirtintos BSM atitiko naujas šiuose straipsniuose nustatytas taisykles.

Tuo remiantis darytina išvada, kad, Apeliacinei tarybai nepatikrinus PSR „Core“ kitos paros ir einamosios paros BSM teisėtumo atsižvelgiant į Reglamento 2019/943 14–16 straipsnių reikalavimus, Apeliacinė taryba padarė teisės klaidą, nustatydamą šių BSM galutinio patvirtinimo momentu taikytiną teisę.

Todėl Apeliacinės tarybos sprendimas panaikinamas.

⁵²⁹ Reglamento 2019/942 10 konstatuojamoji dalis, anksčiau – Reglamento Nr. 713/2009 5 konstatuojamoji dalis.

X. Bendra prekybos politika

2022 m. gegužės 18 d. Sprendimas Uzina Metalurgica Moldoveneasca / Komisija (T-245/19, [EU:T:2022:295](#))

„Apsaugos priemonės – Plieno produktų rinka – Įgyvendinimo reglamentas (ES) 2019/159 – Ieškinys dėl panaikinimo – Suinteresuotumas pareikšti ieškinį – „Locus standi“ – Priimtinumai – Vienodas požiūris – Teisėti lūkesčiai – Gero administravimo principas – Rūpestingumo pareiga – Didelės žalos grėsmė – Akivaizdi vertinimo klaida – Apsaugos priemonių tyrimo inicijavimas – Komisijos kompetencija – Teisė į gynybą“

Įgyvendindama Sąjungos prekybos apsaugos politiką Europos Komisija atliko išankstinę tam tikrų trečiųjų šalių kilmės plieno produktų⁵³⁰ (toliau – nagrinėjamas produktas) importo kontrolę. Atsižvelgdama į šiuo tikslu surinktus statistinius duomenis ji inicijavo apsaugos priemonių tyrimą; jam pasibaigus priėmė įgyvendinimo reglamentą (ES) 2019/159⁵³¹, kuriuo šio importo atžvilgiu nustatytos galutinės apsaugos priemonės tarifinių kvotų forma⁵³².

Uzina Metalurgica Moldoveneasca OAO (toliau – ieškovė), įsteigta Moldovoje ir gaminanti bei eksportuojanti tam tikrų kategorijų nagrinėjamą produktą, pareiškė ieškinį dėl ginčijamo reglamento panaikinimo tiek, kiek jis jai taikomas.

Bendrasis Teismas, pripažindamas šį ieškinį dėl apsaugos priemonių priimtinu ir išnagrinėjęs klausimą, ar Moldovai taikydama skirtingą požiūrį nei Europos ekonominės erdvės (EEE) valstybėms narėms Komisija pažeidė nediskriminavimo principą kaip pagrindinį Sąjungos teisės principą, šį ieškinį atmetė. Jis taip pat pirmą kartą išaiškino pagrindinio apsaugos priemonių reglamento⁵³³ 5 straipsnio 1 dalį, atsižvelgdamas į Komisijos kompetenciją savo iniciatyva inicijuoti apsaugos priemonių tyrimą.

Bendrojo Teismo vertinimas

Kalbant apie ieškinio priimtinumą, pažymėtina, kad Bendrasis Teismas atmetė Komisijos pateiktą nepriimtinumą grindžiamą prieštaravimą, susijusį su ieškovės suinteresuotumo pareikšti ieškinį ir teisės pareikšti ieškinį nebuvimu.

Dėl ieškovės suinteresuotumo pareikšti ieškinį Bendrasis Teismas manė, kad dalinis ginčijamo reglamento panaikinimas savaime gali sukelti teises pasekmes ir suteikti ieškovei naudos. Iš tiesų iš ginčijamu reglamentu nustatyto mechanizmo, t. y. 25 % nekvotinio maito tarifo taikymo, kai

⁵³⁰ 2016 m. balandžio 28 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2016/670, kuriuo nustatoma išankstinė Sąjungos priežiūra, taikoma tam tikriems importuojamiems tam tikrų trečiųjų šalių kilmės geležies ir plieno produktams (OL L 115, 2016, p. 37).

⁵³¹ 2019 m. sausio 31 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2019/159, kuriuo tam tikriems importuojamiems plieno produktams nustatomos galutinės apsaugos priemonės (OL L 31, 2019, p. 27, toliau – ginčijamas reglamentas).

⁵³² Nagrinėjamu atveju ginčijamu reglamentu buvo nustatytos konkrečios tarifinės kvotos atitinkamoms šalims, kurios yra labai suinteresuotos kaip tiekėjai, o kitoms į Sąjungą eksportuojančioms šalims nustatyta „likutinė“ tarifinė kvota. Šalys, kurios buvo labai suinteresuotos kaip tiekėjos (kaip Moldova), iš esmės turėjo galimybę veikti pagal dvi atskiras sistemas, nes tais atvejais, kai buvo pasiektos abi viršutinės ribos, kompetentingos institucijos privalėjo taikyti papildomą 25 % maito importui iš šių šalių (toliau – nekvotinis maitas).

⁵³³ 2015 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2015/478 dėl bendrų importo taisyklių (OL L 83, 2015, p. 16).

išnaudojamos tarifinės kvotos, matyti, kad teisinė tvarka, taikytina ieškovės produktų eksporto į Sąjungą veiklai, yra mažiau palanki nei ta, kuri jai buvo taikoma prieš priimant šį reglamentą.

Dėl ieškovės teisės pareikšti ieškinį (*locus standi*) Bendrasis Teismas pažymėjo, kad ginčijamas reglamentas yra tiesiogiai ir konkrečiai su ja susijęs. Kalbant apie tiesioginę sąsają, jis visų pirma konstatavo, kad ginčijamas reglamentas daro tiesioginį poveikį ieškovės teisei padėčiai: jame nustatytas teisinis pagrindas ir sąlygos, kuriomis ieškovė gali eksportuoti į Sąjungą, kiek tai susiję su kiekiu ir kainomis, nes jos produktams nuo šiol taikoma kvotų sistema, o ne produktų išleidimo į laisvą apyvartą Sąjungoje sistema (pagal pastarąją nereikia nei paskirstyti kiekių, nei gauti Komisijos leidimo). Antra, ginčijamas reglamentas nepalieka jokios diskrecijos kompetentingoms valstybės narės institucijoms įgyvendinant apsaugos priemones, o išnaudojusios tarifines kvotas kompetentingos institucijos privalo taikyti nekvotinį muitą. Kalbant apie konkrečią sąsają, pažymėtina, kad Bendrasis Teismas nusprendė, jog egzistuoja faktinių ir teisinių aplinkybių visuma, sudaranti ypatingą situaciją, kuri išskiria ieškovę, palyginti su bet kuriuo kitu ūkio subjektu, ir įrodo jos konkrečią sąsają su ginčijamu reglamentu. Ieškovė gali būti laikoma, pirma, priklausančia uždaram ratui, antra, galinčia būti identifikuota ginčijamame reglamente, trečia, dalyvavusia tyrime ruošiantis priimti apsaugos priemones ir, ketvirta, esančia vieninteliu ūkio subjektu, kurio komerciniai duomenys buvo naudojami nustatant Moldovos tarifines kvotas.

Dėl esmės Bendrasis Teismas iš pradžių atmetė ieškovės priekaištą, grindžiamą nediskriminavimo principo pažeidimu dėl to, kad Komisija neatmetė galimybės taikyti ginčijamą reglamentą Moldovos Respublikai, kaip ir EEE valstybėms narėms, nors ši valstybė buvo panašioje padėtyje, kiek tai susiję su glaudžia integracija į Sąjungos rinką, bendrais importo kiekiais ir maža rizika, kad prekybos srautai bus nukreipti. Šiuo klausimu jis paaiškino, kad padėties panašumas turi būti vertinamas atsižvelgiant į Sąjungą ir atitinkamą trečiąją valstybę siejančių santykių kontekstą. Europos ekonominės erdvės susitarimas ir Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos bei jų valstybių narių ir Moldovos Respublikos asociacijos susitarimas skiriasi dėl apimties, tikslų ir institucinių mechanizmų. Taigi Komisijai negalima priekaištauti dėl to, kad ji nusprendė, jog Moldovos padėtis nebuvo panaši į atitinkamų EEE valstybių narių padėtį.

Antra, Bendrasis Teismas atmetė ieškovės priekaištą, grindžiamą pagrindinio apsaugos priemonių reglamento⁵³⁴ 5 straipsnio 1 dalies pažeidimu dėl to, kad Komisija savo iniciatyva inicijavo apsaugos priemonių tyrimą, nors tokį tyrimą inicijuoti gali tik valstybės narės. Šiuo klausimu jis nusprendė, kad ieškovės siūlomas aiškinimas, pagal kurį tyrimo inicijavimas priklauso nuo valstybės narės kreipimosi į Komisiją, ne tik atrodo nenuoseklus, atsižvelgiant į kitas ginčijamo reglamento nuostatas, bet ir nesuderinamas su šiame reglamente numatytos sistemos struktūra. Kadangi jokios apsaugos priemonės negali būti nustatyta nepradėjus išankstinio tyrimo, Komisijai suteikta teisė savo iniciatyva nustatyti apsaugos priemones, jei tenkinamos esminės sąlygos, yra apribota poveikiu⁵³⁵. Be to, jei taikant priežiūros mechanizmą surinktų duomenų analizė būtų nereikšminga, taip būtų iš esmės paveiktas pats šio mechanizmo tikslas, nes šie duomenys leido Komisijai manyti, kad dėl nagrinėjamo produkto importo tendencijų galėjo prireikti imtis apsaugos priemonių. Taigi Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad Komisija turi galimybę veikti savo iniciatyva, kai turi pakankamai įrodymų savo veiksams pagrįsti, ir kad tokia galimybė pripažįstama inicijavus pagrindinio apsaugos priemonių reglamento 5 straipsnio 1 dalyje numatytą tyrimą dėl apsaugos priemonių.

⁵³⁴ Pagrindinio apsaugos priemonių reglamento 5 straipsnio 1 dalis suformuluota taip: „[t]ais atvejais, kai Komisijai paaiškėja, kad yra pakankamai įrodymų tyrimo inicijavimui pagrįsti, Komisija per vieną mėnesį nuo informacijos iš valstybės narės gavimo inicijuoja tyrimą ir paskelbia pranešimą *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* <...>“.

⁵³⁵ Pagal pagrindinio apsaugos priemonių reglamento 15 straipsnio 1 dalį Komisija, siekdama apsaugoti Sąjungos interesus, gali, be kita ko, savo iniciatyva nustatyti tokias priemones, jei tenkinamos esminės sąlygos.

XI. Ekonominė ir pinigų politika

1. Bendras pertvarkymo mechanizmas⁵³⁶

2022 m. birželio 1 d. Sprendimas *Fundación Tatiana Pérez de Guzmán el Bueno* ir SFL / BPV (T-481/17, [EU:T:2022:311](#))

„Ekonominė ir pinigų sąjunga – Bankų sąjunga – Kredito įstaigų ir tam tikrų investicinių įmonių bendras pertvarkymo mechanizmas (BPeM) – Pertvarkymo procedūra, taikoma įstaigos žlugimo arba galimo žlugimo atveju – BPV patvirtinta „Banco Popular Español“ pertvarkymo schema – Ieškinys dėl panaikinimo – Aktas, dėl kurio galima pareikšti ieškinį – Priimtinumas – Teisė būti išklaustam – Nuosavybės teisė – Pareiga motyvuoti – Reglamento (ES) Nr. 806/2014 18, 20 ir 24 straipsniai“

2022 m. birželio 1 d. Sprendimas *Del Valle Ruíz* ir kt. / Komisija ir BPV (T-510/17, [EU:T:2022:312](#))

„Ekonominė ir pinigų sąjunga – Bankų sąjunga – Kredito įstaigų ir tam tikrų investicinių įmonių bendras pertvarkymo mechanizmas (BPeM) – Pertvarkymo procedūra, taikoma įstaigos žlugimo arba galimo žlugimo atveju – BPV patvirtinta „Banco Popular Español“ pertvarkymo schema – Teisė būti išklaustam – Įgaliojimų delegavimas – Nuosavybės teisė – Pareiga motyvuoti – Reglamento (ES) Nr. 806/2014 18, 20 straipsniai ir 21 straipsnio 1 dalis“

2022 m. birželio 1 d. Sprendimas *Eleveté Invest Group* ir kt. / Komisija ir BPV (T-523/17, [EU:T:2022:313](#))

„Ekonominė ir pinigų sąjunga – Bankų sąjunga – Kredito įstaigų ir tam tikrų investicinių įmonių bendras pertvarkymo mechanizmas (BPeM) – Pertvarkymo procedūra, taikoma įstaigos žlugimo arba galimo žlugimo atveju – BPV patvirtinta „Banco Popular Español“ pertvarkymo schema – Teisė būti išklaustam – Pareiga motyvuoti – Reglamento (ES) Nr. 806/2014 18 ir 20 straipsniai – Deliktinė atsakomybė“

2022 m. birželio 1 d. Sprendimas *Algebris (UK)* ir *Anchorage Capital Group* / Komisija (T-570/17, [EU:T:2022:314](#))

„Ekonominė ir pinigų sąjunga – Bankų sąjunga – Kredito įstaigų ir tam tikrų investicinių įmonių bendras pertvarkymo mechanizmas (BPeM) – Pertvarkymo procedūra, taikoma įstaigos žlugimo arba galimo žlugimo atveju – BPV patvirtinta „Banco Popular Español“ pertvarkymo schema – Įgaliojimų delegavimas – Pareiga motyvuoti – Gero administravimo principas – Reglamento (ES) Nr. 806/2014 20 straipsnis – Teisė būti išklaustam – Nuosavybės teisė“

2022 m. birželio 1 d. Sprendimas *Aeris Invest* / Komisija ir BPV (T-628/17, [EU:T:2022:315](#))

⁵³⁶ Bendra santrauka šiose bylose: *Fundación Tatiana Pérez de Guzmán el Bueno* ir SFL / BPV (T-481/17), *Del Valle Ruíz* ir kt. / Komisija ir BPV (T-510/17), *Eleveté Invest Group* ir kt. / Komisija ir BPV (T-523/17), *Algebris (UK)* ir *Anchorage Capital Group* / Komisija (T-570/17) ir *Aeris Invest* / Komisija ir BPV (T-628/17).

„Ekonominė ir pinigų sąjunga – Bankų sąjunga – Kredito įstaigų ir tam tikrų investicinių įmonių bendras pertvarkymo mechanizmas (BPeM) – Pertvarkymo procedūra, taikoma įstaigos žlugimo arba galimo žlugimo atveju – BPV patvirtinta „Banco Popular Español“ pertvarkymo schema – Įgaliojimų delegavimas – Teisė būti išklaustam – Nuosavybės teisė – Pareiga motyvuoti – Reglamento (ES) Nr. 806/2014 14, 18 ir 20 straipsniai“

Banco Popular Español, SA (toliau – *Banco Popular*) buvo Ispanijoje įsteigta kredito įstaiga, kuriai taikyta Europos Centrinio Banko (ECB) tiesioginė rizikos ribojimu pagrįsta priežiūra. 2017 m. birželio 7 d. Bendra pertvarkymo valdyba (BPV) priėmė Sprendimą dėl *Banco Popular*⁵³⁷ pertvarkymo schemos (toliau – pertvarkymo schema). Tą pačią dieną Europos Komisija priėmė Sprendimą 2017/1246⁵³⁸, kuriuo patvirtinta pertvarkymo schema.

Prieš priimant pertvarkymo schemą buvo atliktas *Banco Popular* įvertinimas; jį sudarė dvi ataskaitos, pridėtos prie pertvarkymo schemos, t. y. 2017 m. birželio 5 d. BPV parengtas pirmasis vertinimas (toliau – 1-asis vertinimas) ir 2017 m. birželio 6 d. nepriklausomo eksperto parengtas antrasis vertinimas (toliau – 2-asis vertinimas). Šiuo 2-uoju vertinimu siekta, be kita ko, įvertinti *Banco Popular* turto ir įsipareigojimų vertę ir pateikti informaciją, leidžiančią priimti sprendimą dėl perleistinų akcijų ir nuosavybės priemonių, taip pat duomenis, leidžiančius BPV nustatyti, kas laikytina komercinėmis sąlygomis verslo pardavimo priemonės taikymo tikslais. Taip pat 2017 m. birželio 6 d. ECB, pasikonsultavęs su BPV, atliko *Banco Popular* žlugimo arba galimo žlugimo vertinimą⁵³⁹ ir nusprendė, kad, atsižvelgiant į likvidumo problemas, su kuriomis susidūrė *Banco Popular*, šis tikriausiai artimoje ateityje negalės laiku padengti savo skolų ar įvykdyti kitų įsipareigojimų⁵⁴⁰. Tą pačią dieną *Banco Popular* valdyba informavo ECB, kad padarė išvadą, jog įstaiga gali žlugti.

Pertvarkymo schemoje BPV nusprendė, kad *Banco Popular* atitinka pertvarkymo priemonės priėmimo sąlygas⁵⁴¹, t. y. kad jo padėtis buvo žlugimo ar galimo žlugimo, kad nebuvo kitų priemonių, galinčių užkirsti kelią jo žlugimui per pagrįstą terminą ir kad viešojo intereso tikslais buvo būtina pertvarkymo priemonė verslo pardavimo priemonės⁵⁴² forma. BPV pasinaudojo *Banco Popular* nuosavo kapitalo priemonių nurašymo ar konvertavimo įgaliojimais⁵⁴³ ir nurodė, kad dėl to atsiradusios naujos akcijos turėjo būti pervestos *Banco Santander* už vieno euro kainą.

Ieškiniai buvo priskirti „pavyzdinėms bylomis“; jie atitiko šimtus fizinių ir juridinių asmenų, kurie buvo *Banco Popular* kapitalo priemonių savininkai iki pertvarkymo, pareikštų ieškinių. Ieškiniiais prašyta panaikinti pertvarkymo schemą ir (arba) Sprendimą 2017/1246, taip pat atlyginti nuostolius.

⁵³⁷ 2017 m. birželio 7 d. vykdomosios sudėties BPV sprendimas SRB/EES/2017/08 dėl „Banco Popular Español, SA“ pertvarkymo schemos patvirtinimo.

⁵³⁸ 2017 m. birželio 7 d. Komisijos sprendimas (ES) 2017/1246, kuriuo patvirtinama „Banco Popular Español SA“ pertvarkymo schema (OL L 178, 2017, p. 15).

⁵³⁹ Pagal 2014 m. liepos 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 806/2014, kuriuo nustatomos kredito įstaigų ir tam tikrų investicinių įmonių pertvarkymo vienodos taisyklės ir vienoda procedūra, kiek tai susiję su bendru pertvarkymo mechanizmu ir Bendru pertvarkymo fondu, ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1093/2010 (OL L 225, 2014, p. 1; toliau – BPeM reglamentas), 18 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą. Šio reglamento 18 straipsnyje numatyta pertvarkymo procedūra.

⁵⁴⁰ Pagal Reglamento Nr. 806/2014 18 straipsnio 1 dalies a punktą ir 4 dalies c punktą.

⁵⁴¹ Pagal Reglamento Nr. 806/2014 18 straipsnio 1 dalį.

⁵⁴² Pagal Reglamento Nr. 806/2014 24 straipsnio 1 dalies a punktą.

⁵⁴³ Pagal Reglamento Nr. 806/2014 21 straipsnį.

Bendrasis Teismas penkiais trečiosios išplėstinės kolegijos sprendimais atmetė visus ieškovų ieškinius. Šios bylos pirmą kartą suteikė Bendrajam Teismui galimybę nuspręsti dėl BPV priimto sprendimo dėl pertvarkymo schemos teisėtumo.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, Bendrasis Teismas pabrėžė, kad dėl BPV priimtos pertvarkymo schemos galima pareikšti ieškinį ir nereikalaujama, kad ieškinyje taip pat būtų pareikštas dėl Komisijos sprendimo, kuriuo patvirtinta ši schema, nes tokia schema, kai ją patvirtina Komisija, sukelia teisinių padarinių ir yra aktas, dėl kurio galima pareikšti atskirą ieškinį dėl panaikinimo.

Antra, dėl savo kontrolės apimties Bendrasis Teismas konstatavo, kad sprendimai, kuriuos BPV turėjo priimti per pertvarkymo procedūrą, buvo pagrįsti labai sudėtingais ekonominiais ir techniniais vertinimais, todėl jis vykdo ribotą kontrolę. Vis dėlto Bendrasis Teismas nusprendė, kad net ir esant sudėtingiems vertinimams, kaip antai atliekamiems BPV nagrinėjamu atveju, Sąjungos teismas turi patikrinti ne tik pateiktų įrodymų faktinį teisingumą, patikimumą ir nuoseklumą, bet ir tai, ar šie įrodymai apima visus esminius duomenis, į kuriuos reikia atsižvelgti vertinant sudėtingą situaciją, ir ar jie gali pagrįsti jais remiantis padarytas išvadas.

Trečia, Bendrasis Teismas išnagrinėjo ieškovų argumentus, atsižvelgdamas į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją.

Visų pirma Bendrasis Teismas nurodė, kad nors negalima atmesti galimybės, jog subjekto, kuriam taikoma pertvarkymo priemonė, akcininkai ir kreditoriai gali pasinaudoti teise būti išklaustytiems per pertvarkymo procedūrą, šios teisės įgyvendinimui gali būti taikomi apribojimai. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad *Banco Popular* pertvarkymo procedūra buvo siekiama bendrojo intereso tikslo, t. y. tikslo užtikrinti finansų rinkų stabilumą, kuriuo galima pateisinti teisės būti išklaustytiems apribojimą. Taigi per *Banco Popular* pertvarkymo procedūrą nuostatos, kurioje būtų numatytas atitinkamo subjekto akcininkų ir kreditorių išklausymas, nebuvimas ir ieškovų neišklausymas yra teisės būti išklaustytiems apribojimas, kuris pateisinamas ir būtinas siekiant bendrojo intereso tikslo ir kuriuo paisoma proporcingumo principo. Iš tiesų tokiais išklausymais būtų pakenkta finansų rinkų stabilumo apsaugos ir subjekto ypatingos svarbos funkcijų tęstinumo tikslams, taip pat pertvarkymo procedūros greitumo ir veiksmingumo reikalavimams.

Antra, dėl nuosavybės teisės Bendrasis Teismas priminė, be kita ko, kad *Banco Popular* padėtis buvo žlugimo ar galimo žlugimo ir kad nebuvo alternatyvių priemonių, galinčių užkirsti kelią tokiai padėčiai. Taigi sprendimas nurašyti ir konvertuoti *Banco Popular* nuosavo kapitalo priemones pertvarkymo schemoje nėra neproporcingas ir neleistinas kišimasis, pažeidžiantis pačią ieškovų nuosavybės teisės esmę; jis turi būti laikomas pateisinamu ir proporcingu jų teisės į nuosavybę apribojimui.

Trečia, kiek tai susiję su teise susipažinti su bylos medžiaga, Bendrasis Teismas konstatavo, kad tai, jog per administracinę procedūrą, per kurią buvo priimta pertvarkymo schema, pirma, BPV nepateikė 2-ojo vertinimo ir, antra, BPV ir Komisija nepateikė dokumentų, kuriais jos rėmėsi, nėra minėtos teisės pažeidimas. Iš tiesų tam tikra BPV turima informacija, esanti pertvarkymo schemoje, 2-ajame vertinime ir dokumentuose, kuriais ji rėmėsi, priskirtina profesinei paslapčiai ir yra konfidenciali. Todėl Bendrasis Teismas mano, kad priėmus pertvarkymo schemą ieškovai neturi teisės gauti informacijos apie visą bylos medžiagą, kuria rėmėsi BPV.

Ketvirta, Bendrasis Teismas atmetė neteisėtumu grindžiamą pagrindą, susijusį su tuo, kad atitinkamomis BPeM reglamento nuostatomis⁵⁴⁴ pažeidžiami su įgaliojimų delegavimu susiję

⁵⁴⁴ BPeM reglamento 18, 21, 22 ir 24 straipsniai.

principai, ir pabrėžė, kad Sąjungos institucija, t. y. Komisija arba Taryba, turi patvirtinti pertvarkymo schemą dėl jos diskrecinių aspektų tam, kad ji sukeltų teisinių pasekmių. Taigi Sąjungos teisės aktų leidėjas suteikė institucijai teisinę ir politinę atsakomybę nustatyti Sąjungos politiką pertvarkymo srityje, taip išvengdamas „tikrojo atsakomybės perkėlimo“⁵⁴⁵, nesuteikdamas BPV savarankiškų įgaliojimų.

Penkta, dėl 1-ojo ir 2-ojo vertinimų Bendrasis Teismas konstatavo, kad, atsižvelgiant į skubą, BPV, priimdama pertvarkymo schemą, galėjo remtis 2-uoju vertinimu. Iš tiesų, atsižvelgiant į laiko apribojimus ir turimą informaciją, tam tikri neaiškumai ir apytiksliai vertinimai būdingi bet kokiam laikinam vertinimui, o eksperto, atlikusio šį vertinimą, suformuluoti atsargūs vertinimai negali reikšti, kad jis nebuvo „nešališkas, atsargus ir tikroviškas“⁵⁴⁶. Be to, jis konstatavo, kad 1-asis vertinimas, kuriuo siekta nustatyti, ar *Banco Popular* padėtis buvo žlugimo ar galimo žlugimo, siekiant nustatyti, ar įvykdytos pertvarkymo procedūros pradėjimo arba nuosavo kapitalo priemonių nurašymo ar konvertavimo sąlygos, tapo nebeaktualus po to, kai 2017 m. birželio 6 d. ECB atliko vertinimą dėl *Banco Popular* žlugimo arba galimo žlugimo.

Šešta, Bendrasis Teismas konstatavo, kad BPV ir Komisija nepadarė akivaizdžios vertinimo klaidos, kai nusprendė, kad įvykdytos BPM reglamento 18 straipsnio 1 dalyje numatytos pertvarkymo priemonės priėmimo sąlygos.

Visų pirma Bendrasis Teismas konstatavo, kad subjekto nemokumas nėra žlugimo ar galimo žlugimo konstatavimo sąlyga, todėl tai nėra pertvarkymo schemas priėmimo sąlyga. Tai, kad subjektas yra mokus pagal savo balansą, nereiškia, kad jis turi pakankamai lėšų, t. y. lėšų savo skoloms padengti ar kitiems įsipareigojimams įvykdyti. Todėl Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad BPV ir Komisija nepadarė akivaizdžios vertinimo klaidos, kai nusprendė, kad *Banco Popular* padėtis buvo žlugimo arba galimo žlugimo. Be to, jis pažymėjo, kad pertvarkymo schema buvo tinkamai priimta neatsižvelgiant į motyvus, paskatinusius *Banco Popular* žlugimą ar galimą žlugimą.

Antra, Bendrasis Teismas mano, kad ieškovai neįrodė, jog egzistuoja pertvarkymo alternatyvos ir kad BPV ir Komisija nepadarė akivaizdžios vertinimo klaidos, kai nusprendė, kad nebuvo kitos pagrįstos tikimybės, kad kitos privataus pobūdžio ar rizikos ribojimu pagrįstos priemonės užkirstų kelią *Banco Popular* nemokumui per pagrįstą terminą.

Trečia, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad BPV ir Komisija nepadarė akivaizdžios vertinimo klaidos, kai nusprendė, kad pertvarkymo priemonė yra būtina ir proporcinga atsižvelgiant į siekiamus viešojo intereso tikslus.

Septinta, Bendrasis Teismas atmetė pagrindą, grindžiamą tuo, kad prieš patvirtindama pertvarkymo schemą Komisija jos neišnagrinėjo, ir pabrėžė, kad Komisija paskyrė atstovą, įgaliotą kaip nuolatiniam stebėtojų dalyvauti vykdomosios ar plenarinės sudėties BPV posėdžiuose, ir kad jos atstovas turi teisę dalyvauti diskusijose ir susipažinti su visais dokumentais. Taigi, dalyvaudama keliuose susitikimuose su BPV, Komisija buvo įvairiuose etapuose iki pertvarkymo schemas priėmimo ir susipažino su šios schemas preliminariais projektais, taip pat dalyvavo juos rengiant.

Aštunta, Bendrasis Teismas atmetė pagrindą, grindžiamą Komisijai tenkančios pareigos motyvuoti pažeidimu. Jis konstatavo, kad Sprendime 2017/1246 patvirtindama pertvarkymo schemą tam, kad

⁵⁴⁵ Kaip tai suprantama pagal 1958 m. birželio 13 d. Teisingumo Teismo sprendimą *Meroni / Vyriausioji valdyba* (C-9/56, [EU:C:1958:7](#)).

⁵⁴⁶ Pagal BPeM reglamento 20 straipsnio 1 dalį.

pateisintų jo priėmimą, Komisija gali tik nurodyti motyvus, rodančius jos sutikimą dėl šios pertvarkymo schemos turinio ir BPV pateiktų motyvų.

Devinta, Bendrasis Teismas atmetė argumentus, susijusius su pardavimo procedūros pažeidimu. Jis, be kita ko, patvirtino BPV sprendimo prašyti nacionalinės pertvarkymo institucijos susisiekti tik su *Banco Popular* pardavimo procedūroje dalyvavusiomis įstaigomis teisėtumą. Ši institucija turi teisę kreiptis į tam tikrus konkrečius potencialius įgijėjus⁵⁴⁷.

Galiausiai, dešimta, nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas nepripažino BPV ir Komisijos deliktinės atsakomybės. Šiuo klausimu jis konstatavo, kad ieškovai neįrodė BPV ar Komisijos neteisėtų veiksmų. Iš tiesų nebuvo įrodyta, kad BPV ar Komisija atskleidė konfidencialią informaciją, susijusią su *Banco Popular* pertvarkymo procedūra, todėl negalima konstatuoti jokie konfidencialumo principo ar pareigos saugoti jų profesinę paslaptį pažeidimo.

Be to, ieškovai neįrodė, kad tarp BPV ir Komisijos pažeidimų, darant prielaidą, kad jie įrodyti, ir *Banco Popular* likvidumo krizės, taigi, tarp jos ir nurodytos žalos, yra priežastinis ryšys.

2. Rizikos ribojimu pagrįsta kredito įstaigų priežiūra

2022 m. birželio 22 d. Sprendimas *Anglo Austrian AAB ir Belegging-Maatschappij „Far-East“ / ECB (T-797/19, [EU:T:2022:389](#))*.

„Ekonominė ir pinigų politika – Rizikos ribojimu pagrįsta kredito įstaigų priežiūra – ECB patikėti specialūs priežiūros uždaviniai – Sprendimas panaikinti kredito įstaigos veiklos leidimą – Sunkus nacionalinių nuostatų, perkeliančių Direktyvą 2005/60/EB, pažeidimas – Proporcingumas – Teisės aktų nuostatų dėl kredito įstaigų valdymo pažeidimas – Teisė į gynybą – Akivaizdi vertinimo klaida – Teisė į veiksmingą teisminę gynybą“

Nuo 2010 m. *Österreichische Finanzmarktbehörde* (Austrijos finansų rinkų priežiūros institucija, toliau – FMA) Austrijoje įsteigta kredito įstaigai *AAB Bank* nustatė daug draudimų ir sankcijų. Tuo remdamasi FMA 2019 m. pateikė Europos Centriniam Bankui (ECB) sprendimo dėl *AAB Bank* leidimo verstiti kredito įstaigos veikla panaikinimo projektą. Savo sprendimu⁵⁴⁸ ECB panaikino šį veiklos leidimą. Iš esmės jis nusprendė, kad, remiantis FMA išvadomis, padarytomis vykdant rizikos ribojimu pagrįstos priežiūros funkciją ir susijusiomis su tuo, kad nuolat ir pakartotinai nebuvo laikytasi reikalavimų, susijusių su kova su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu, taip pat su *AAB Bank* vidiniu valdymu, ji negali užtikrinti patikimo savo rizikos valdymo.

Bendrojo Teismo devintoji išplėstinė kolegija atmetė ieškinį dėl ECB sprendimo panaikinimo. Savo sprendime Bendrasis Teismas pirmą kartą sprendė dėl kredito įstaigos veiklos leidimo panaikinimo, grindžiamo sunkiais teisės aktais, reglamentuojančiais pinigų plovimą ir terorizmo finansavimą, pažeidimais ir taisyklių, susijusių su kredito įstaigų valdymu, pažeidimu.

⁵⁴⁷ Pagal 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/59/ES, kuria nustatoma kredito įstaigų ir investicinių įmonių gaivinimo ir pertvarkymo sistema ir iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 82/891/EEB, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/24/EB, 2002/47/EB, 2004/25/EB, 2005/56/EB, 2007/36/EB, 2011/35/ES, 2012/30/ES bei 2013/36/ES ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (ES) Nr. 1093/2010 bei (ES) Nr. 648/2012 (OL L 173, 2014, p. 190), 39 straipsnio 2 dalies antrą pastraipą.

⁵⁴⁸ 2019 m. lapkričio 14 d. Sprendimas ECB-SSM-2019-AT 8 WHD-2019 0009.

Bendrojo Teismo vertinimas

Visų pirma Bendrasis Teismas konstatavo, kad nagrinėjamu atveju buvo tenkinami Direktyvoje 2013/36⁵⁴⁹ numatyto leidimo panaikinimo kriterijai, perkelti į nacionalinę teisę.

Pirma, dėl ECB teiginio, kad *AAB Bank* buvo pripažinta atsakinga už sunkius pagal Direktyvą 2005/60⁵⁵⁰ priimtų⁵⁵¹ nacionalinių nuostatų, susijusių su kova su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu, pažeidimus, Bendrasis Teismas nusprendė, kad ECB nepadarė jokios akivaizdžios vertinimo klaidos.

Visų pirma Bendrasis Teismas konstatavo, kad įgyvendindamas savo kompetenciją panaikinti kredito įstaigų leidimus ECB, be kita ko, turi taikyti Direktyvą 2013/36 perkeliančias nacionalinės teisės nuostatas.

Nagrinėjamu atveju jis nurodė, kad, atsižvelgęs, be kita ko, į FMA sprendimus ir Austrijos teismų sprendimus, ECB padarė išvadą, kad *AAB Bank* kelerius metus pažeidinėjo Direktyvą 2013/36 perkeliančias nacionalinės teisės nuostatas. Iš tiesų ji neturi tinkamos rizikos valdymo procedūros siekiant pinigų plovimo prevencijos ir buvo pripažinta atsakinga už sunkius, pasikartojančius ir sistemingus nacionalinės teisės aktų, reglamentuojančių kovą su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu, pažeidimus.

Bendrasis Teismas konstatavo, kad, atsižvelgiant į kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu svarbą, kredito įstaiga gali būti pripažinta atsakinga už sunkius nusikaltimus remiantis kompetentingos nacionalinės institucijos priimtais administraciniais sprendimais, kurių savaime pakanka pateisinti jos veiklos leidimo panaikinimą. Tai, kad pažeidimai buvo padaryti seniai ar buvo pašalinti, neturi įtakos tokios atsakomybės atsiradimui. Iš tiesų taikytinoje nacionalinėje teisėje nenustatyta termino, kurio reikia laikytis, kad būtų atsižvelgta į ankstesnius sprendimus, kuriais nustatoma atsakomybė. Joje taip pat nereikalaujama, kad sunkūs pažeidimai nebūtų nutraukti arba tebeegzistuojant sprendimo panaikinti veiklos leidimą priėmimo momentu, juo labiau kad nagrinėjamu atveju pažeidimai buvo konstatuoti likus vos keleriems metams iki ginčijamo sprendimo priėmimo. Dėl *AAB Bank* pozicijos, kad pažeidimai buvo pašalinti, todėl negali pateisinti veiklos leidimo panaikinimo, Bendrasis Teismas patikslino, kad toks požiūris pažeistų tikslą apsaugoti Europos bankų sistemą, nes jis leistų sunkius pažeidimus padariusioms kredito įstaigoms tęsti veiklą tol, kol kompetentingos institucijos dar kartą įrodys, kad jos padarė naujų pažeidimų. Be to, galutiniu sprendimu pripažinta atsakinga už sunkius pažeidimus kredito įstaiga negali remtis galima tokių pažeidimų senatimi.

Bendrasis Teismas taip pat atmeta *AAB Bank* argumentus, kuriais siekiama užginčyti konstatuotų pažeidimų sunkumą.

Šiuo klausimu jis visų pirma konstatavo, kad pažeidimų sunkumo negalima ginčyti per administracinę procedūrą ECB, nes sprendimuose, priimtuose iki FMA pasiūlymo panaikinti veiklos leidimą, kurie ginčijamo sprendimo priėmimo dieną tapo galutiniai, kompetentingos valdžios institucijos nusprendė, kad *AAB Bank* yra atsakinga už minėtus pažeidimus. Be to, atsižvelgiant į tikslą užtikrinti Europos bankų rinkos apsaugą, ECB neturėtų būti priekaištaujama dėl to, kad nusprendė, jog sistemingi,

⁵⁴⁹ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/36/ES dėl galimybės verstis kredito įstaigų veikla ir dėl riziką ribojančios kredito įstaigų priežiūros, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2002/87/EB ir panaikinamos direktyvos 2006/48/EB bei 2006/49/EB (OL L 176, 2013, p. 338).

⁵⁵⁰ 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/60/EB dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui ir teroristų finansavimui (OL L 309, 2005, p. 15).

⁵⁵¹ Kriterijus, lemiantis veiklos leidimo panaikinimą, numatytą Direktyvos 2013/36 67 straipsnio 1 dalies o punkte.

sunkūs ir tęstiniai nacionalinės teisės aktų dėl kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu pažeidimai turi būti laikomi sunkiais pažeidimais, pateisinančiais veiklos leidimo panaikinimą.

Antra, Bendrasis Teismas patvirtino ECB poziciją, kad *AAB Bank* netaikė valdymo priemonių, kurių reikalauja kompetentingos valdžios institucijos pagal Direktyvą 2013/36 perkeliančias nacionalinės teisės nuostatas⁵⁵². Atsižvelgęs į šias aplinkybes, jis atmetė *AAB Bank* argumentus, kad ginčijamo sprendimo priėmimo dieną ji nepadarė teisės aktų, susijusių su valdymo priemonėmis, pažeidimų. Jis konstatavo, kad aiškinimas, pagal kurį praeityje padaryti ar sušvelninti pažeidimai negali pateisinti veiklos leidimo panaikinimo, neišplaukia nei iš Direktyvos 2013/36, nei iš taikytinos nacionalinės teisės.

Be to, Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad ECB, atsisakydamas sustabdyti ginčijamo sprendimo taikymą, nepadarė jokios klaidos. Jis, be kita ko, konstatavo, kad ECB atsisakymas nedelsiant sustabdyti šio sprendimo vykdymą nesutrukdė *AAB Bank* pareikšti ieškinio dėl panaikinimo ir pateikti prašymo taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Be to, Bendrojo Teismo pirmininkas nurodė sustabdyti ginčijamo sprendimo vykdymą praėjus šešioms dienoms nuo jo priėmimo, kol bus priimtas sprendimas dėl prašymo taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Taigi negalima konstatuoti jokio teisės į veiksmingą teisminę gynybą pažeidimo.

Bendrasis Teismas taip pat nusprendė, kad ginčijamas sprendimas buvo priimtas užtikrinant *AAB Bank* teisės į gynybą paisymą. Šiomis aplinkybėmis jis pažymi, kad *AAB Bank* buvo tinkamai išklaudyta priimant ginčijamą sprendimą. Iš tiesų jai buvo suteikta galimybė pateikti savo pastabas dėl šio sprendimo projekto. Vis dėlto ECB neprivalėjo pranešti *AAB Bank* apie FMA sprendimo projektą ir leisti jai į jį atsakyti.

Be to, Bendrasis Teismas konstatavo, kad nagrinėjamoje byloje ECB tiksliai ir nešališkai nustatė, išnagrinėjo ir įvertino visas reikšmingas faktines aplinkybes, susijusias su veiklos leidimo panaikinimu. Konkrečiai kalbant, ECB, atlikęs savo vertinimą, pagrįstai pripažino, kad sutinka su FMA išvadomis dėl *AAB Bank* padarytų pažeidimų, patvirtintų tiek FMA administraciniais sprendimais, tiek nacionalinių teismų sprendimais. Atlikęs savo vertinimą ECB nagrinėjamas faktines aplinkybes kvalifikavo kaip įrodančias, kad *AAB Bank* buvo pripažinta atsakinga už sunkų nacionalinės teisės aktų dėl kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu pažeidimą. Be to, jis ne tik pakartojo FMA išvadas dėl to, kad *AAB Bank* neįgyvendino būtinų valdymo priemonių. Atvirkščiai, ECB rėmėsi savo vertinimu, ar buvo laikytasi reikšmingų nacionalinės teisės nuostatų šiuo klausimu.

Galiausiai Bendrasis Teismas atmetė *AAB Bank* ieškinio pagrindą, pagal kurį dėl ginčijamo sprendimo sumažėjo jos akcininko turimų akcijų ekonominė vertė ir buvo pažeista šio akcininko nuosavybės teisės esmė. Iš tiesų *AAB Bank* nėra šios nuosavybės teisės turėtoja, todėl ji negali ja remtis grįsdama savo ieškinį dėl panaikinimo.

2022 m. gruodžio 7 d. Sprendimas PNB Banka / ECB (T-275/19, [EU:T:2022:781](#))

„Ekonominė ir pinigų politika – Rizikos ribojimu pagrįsta kredito įstaigų priežiūra – ECB įgaliojimai – Įgaliojimai atlikti tyrimą – Patikrinimai vietoje – Reglamento (ES) Nr. 1024/2013 12 straipsnis – ECB sprendimas atlikti patikrinimą mažiau svarbios kredito įstaigos patalpose – Ieškinys dėl panaikinimo – Aktas, dėl kurio galima pareikšti ieškinį – Priimtinumai – ECB kompetencija – Pareiga motyvuoti –

⁵⁵² Kriterijus, lemiantis veiklos leidimo panaikinimą, kaip numatyta Direktyvos 2013/36 67 straipsnio 1 dalies d punkte.

Ieškovė *PNB Banka AS* yra pagal Latvijos teisę įsteigta kredito įstaiga, kuri iki 2019 m. kovo 1 d. buvo laikoma „mažiau svarbia“ kredito įstaiga⁵⁵³, todėl jai buvo nustatyta tiesioginė rizikos ribojimu pagrįsta *Finanšu un kapitāla tirgus komisija* (Finansų ir kapitalo rinkų komisija, Latvija; toliau – FKTK) priežiūra. 2017 m. ieškovė buvo priskirta prie „krizinėje situacijoje esančių mažiau svarbių įstaigų“, todėl ją specialiai stebėjo iš FKTK ir Europos Centrinio Banko (ECB) atstovų sudaryta krizių valdymo grupė. 2018 m. gruodžio 21 d. FKTK paprašė ECB perimti tiesioginę rizikos ribojimu pagrįstą ieškovės priežiūrą. Remiantis ECB priežiūros valdybos patvirtintu sprendimo projektu ir ECB valdančiajai tarybai nepareiškus prieštaravimų, sprendimas atlikti patikrinimą vietoje ieškovės patalpose laikytas priimtu šios tarybos 2019 m. sausio 21 d. (toliau – ginčijamas sprendimas).

Gavęs ieškinį dėl šio sprendimo panaikinimo, Bendrasis Teismas priėmė sprendimą dėl kelių naujų klausimų. Visų pirma jis patvirtino savo teisę priimti sprendimą dėl ieškinio nerengiant žodinės proceso dalies, kai prašymas surengti teismo posėdį yra nemotyvuotas. Toliau jis nagrinėjo, ar dėl ECB sprendimo atlikti patikrinimą vietoje gali būti pareikštas ieškinys. Be to, jis analizavo pagrindus, susijusius su ginčijamo sprendimo formos teisėtumu (ECB kompetencija ir ieškovės teisė būti išklaustyti). Galiausiai jis nagrinėjo klausimus dėl esmės, susijusius, pirma, su dokumentų patikrinimų ir patikrinimų vietoje santykiu ir, antra, su ECB kompetencija pačiam atlikti tyrimą dėl korupcinių veiksmų. Bendrasis Teismas nusprendė atmesti visą ieškinį.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, Bendrasis Teismas nusprendė, kad iš taikytinų procedūrinių taisyklių matyti, jog, nepateikus prašymo surengti teismo posėdį (arba pateikus tokį prašymą, tačiau jame nenurodžius motyvų), Bendrasis Teismas gali priimti sprendimą dėl ieškinio nerengdamas žodinės proceso dalies, kai mano, kad bylos medžiagoje yra pakankamai informacijos. Taigi nagrinėjamu atveju jis konstatavo, kad ieškovės prašyme surengti teismo posėdį nenurodyta jokių motyvų, dėl kurių ji nori būti išklaudyta, ir, manydamas, kad turi pakankamai informacijos, nusprendė priimti sprendimą dėl ieškinio, nerengdamas žodinės proceso dalies.

Antra, Bendrasis Teismas nusprendė, kad ECB valdančiosios tarybos priimtas sprendimas atlikti patikrinimą vietoje, kaip antai ginčijamas sprendimas, yra aktas, dėl kurio galima pareikšti ieškinį Sąjungos teisme. Jis padarė išvadą, kad minėtas sprendimas gali paveikti juridinio asmens, kuriam apie jį pranešta, interesus, iš esmės pakeisdamas jo teisinę padėtį. Jis, be kita ko, pažymėjo, kad teisėkūros ir kituose teisės aktuose numatant, jog juridinių asmenų, ypač kredito įstaigų, patikrinimus ECB turi atlikti remdamasis sprendimu, kuriame apibrėžtas jų dalykas ir tikslas ir apie kurį turi būti pranešta atitinkamam asmeniui, nustatoma, kad aktas, kuriame numatytas šis patikrinimas, sukelia privalomų teisinių pasekmių šiam asmeniui.

Trečia, dėl ieškinio pagrindų, susijusių su ginčijamo sprendimo formos teisėtumu, viena vertus, Bendrasis Teismas nusprendė, kad ECB yra kompetentingas „mažiau svarbios“ kredito įstaigos atžvilgiu vykdyti turimus tyrimo įgaliojimus⁵⁵⁴, be kita ko, įgaliojimus atlikti patikrinimą vietoje. Jis priminė, kad ECB turi išimtinę kompetenciją visų kredito įstaigų atžvilgiu vykdyti jam pavestus rizikos

⁵⁵³ Pagal 2013 m. spalio 15 d. Tarybos reglamento (ES) Nr. 1024/2013, kuriuo Europos Centriniam Bankui pavedami specialūs uždaviniai, susiję su rizikos ribojimu pagrįstos kredito įstaigų priežiūros politika (OL L 287, 2013, p. 63; toliau – BPM reglamentas), 6 straipsnio 4 dalį.

⁵⁵⁴ Pagal BPM reglamento 10–13 straipsnius.

ribojimu pagrįstos priežiūros uždavinius⁵⁵⁵, neatsižvelgiant į tai, ar kredito įstaigos yra „svarbios“, ar „mažiau svarbios“, ir nurodė, kad, nors nacionalinės valdžios institucijos decentralizuotai ir kontroliuojamos ECB padeda jam vykdyti minėtus uždavinius, ši pagalba neturi įtakos ECB kompetencijai bet kuriuo momentu vykdyti tyrimo įgaliojimus.

Kita vertus, Bendrasis Teismas mano, kad iš atitinkamų teisės aktų nuostatų⁵⁵⁶, atsižvelgiant į tyrimo priemonės, kurios vienintelis tikslas yra surinkti informaciją, pobūdį, matyti, kad ECB sprendimas naudojantis tyrimo įgaliojimais atlikti patikrinimą vietoje kredito įstaigoje nesiejamas su atitinkamo subjekto teise būti išklaustam prieš priimant tą sprendimą. Būtent po šio sprendimo ir prieš priimdamas galimą sprendimą, be kita ko, grindžiamą specialiais priežiūros įgaliojimais⁵⁵⁷, ECB turi suteikti atitinkamiems asmenims galimybę būti išklaustytiems.

Ketvirta, dėl pagrindų, susijusių su ginčijamo sprendimo pagrįstumu, Bendrasis Teismas konstatavo, kad kredito įstaigoms taikoma „nuolatinė“ rizikos ribojimu pagrįsta priežiūra, derinant dokumentų patikrinimus, atliekamus remiantis kompetentingoms institucijoms reguliariai teikiama informacija, su patikrinimais vietoje, leidžiančiais patikrinti pateiktą informaciją. Dokumentų patikrinimai iš principo negali pakeisti patikrinimų vietoje, kurie, be kita ko, leidžia kompetentingai institucijai nepriklausomai patikrinti šių įstaigų deklaruotą informaciją. Teismas pažymėjo, kad, kitaip nei tam tikrais patikrinimais, kuriuos Europos Komisija atlieka įgyvendindama konkurencijos taisykles ir kurių tikslas yra nustatyti pažeidimus, ECB vykdomais patikrinimais vietoje siekiama, atliekant nuolatinę priežiūrą ir derinant tokius patikrinimus su dokumentų patikrinimais, įsitikinti, kad kredito įstaigos užtikrina patikimą savo rizikos valdymą ir padengimą ir kad teikiama informacija yra patikima, todėl šių patikrinimų vykdymas nepriklauso nuo to, ar įtariama padarius pažeidimą.

Bendrasis Teismas taip pat konstatavo, kad ECB nėra kompetentingas pats tirti praneštas korupcines veikas ir šiuo atžvilgiu bendradarbiauja su kompetentingomis nacionalinėmis institucijomis.

2022 m. gruodžio 7 d. Sprendimas PNB Banka / ECB (T-301/19, [EU:T:2022:774](#))

„Ekonominė ir pinigų politika – Rizikos ribojimu pagrįsta kredito įstaigų priežiūra – Reglamento (ES) Nr. 1024/2013 6 straipsnio 5 dalies b punktas – Būtinybė ECB vykdyti tiesioginę mažiau svarbios kredito įstaigos priežiūrą – Nacionalinės kompetentingos institucijos prašymas – Reglamento (ES) Nr. 468/2014 68 straipsnio 5 dalis – ECB sprendimas, kuriuo „PNB Banka“ priskiriama svarbiems subjektams, kuriems taikoma tiesioginė priežiūra – Pareiga motyvuoti – Proporcingumas – Teisė į gynybą – Susipažinimas su administracinės bylos medžiaga – Reglamento (ES) Nr. 468/2014 68 straipsnio 3 dalyje numatyta ataskaita – Procedūros reglamento 106 straipsnis – Nemotyvuotas prašymas surengti teismo posėdį“

Pirma aprašytai⁵⁵⁸ kredito įstaigai *PNB Banka* buvo išduotas veiklos leidimas; 2019 m. kovo 1 d. ECB valdančiosios tarybos generalinis sekretorius pranešė ieškovei apie sprendimą priskirti ją „svarbiems“

⁵⁵⁵ Pagal BPM reglamento 4 straipsnio 1 dalį.

⁵⁵⁶ Visų pirma iš 2014 m. balandžio 16 d. Europos Centrinio Banko reglamento (ES) Nr. 468/2014, kuriuo sukuriama Europos Centrinio Banko, nacionalinių kompetentingų institucijų ir nacionalinių paskirtųjų institucijų bendradarbiavimo Bendrame priežiūros mechanizme struktūra (BPM pagrindų reglamentas) (OL L 141, 2014, p. 1), 31 straipsnio.

⁵⁵⁷ Pagal BPM reglamento III skyriaus 2 skirsnį.

⁵⁵⁸ Dėl ginčo faktinių ir teisinių aplinkybių žr. 2022 m. gruodžio 7 d. Sprendimą *PNB Banka / ECB* (T-275/19, [EU:T:2022:781](#)), aptartą toje pačioje dalyje, p. 286.

subjektams, kuriems taikoma tiesioginė rizikos ribojimu pagrįsta priežiūra⁵⁵⁹ (toliau – ginčijamas sprendimas).

Gavęs ieškinį dėl šio sprendimo panaikinimo, Bendrasis Teismas taip pat atsakė į kelis naujus klausimus. Visų pirma, jis nustatė, koku tikslu ir kokiomis sąlygomis ECB gali priimti sprendimą pats vykdyti tiesioginę mažiau svarbios kredito įstaigos priežiūrą, siekiant užtikrinti aukštų priežiūros standartų nuoseklų taikymą. Antra, Bendrasis Teismas išnagrinėjo klausimą dėl teisės susipažinti su bylos medžiaga per priežiūros procedūrą. Galiausiai jis aptarė prie nacionalinės kompetentingos institucijos prašymo ECB, kad šis nuspręstų vykdyti tiesioginę priežiūrą, pridedamos ataskaitos tikslą. Bendrasis Teismas nusprendė atmesti visą ieškinį.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, Bendrasis Teismas nusprendė, kad, kai ECB nutaria pats vykdyti tiesioginę mažiau svarbios kredito įstaigos priežiūrą pagal taikytinus teisės aktus⁵⁶⁰, siekiant užtikrinti nuoseklų aukštų priežiūros standartų taikymą, jis turi priimti sprendimą priskirti tą įstaigą svarbioms.

Jis pažymėjo, kad sprendimas priskirti subjektą svarbioms, kai ECB nusprendžia vykdyti tiesioginę jo priežiūrą, neturi įtakos kompetentingos institucijos nustatymui ir nekeičia nei minėtai įstaigai taikomų rizikos ribojimo taisyklių, nei kompetentingos institucijos priežiūros įgaliojimų šio subjekto atžvilgiu vykdamas ECB pagal Bendrą priežiūros mechanizmą (BPM) pavestus priežiūros uždavinius.

Bendrasis Teismas taip pat nurodė, kad teisės nuostatų⁵⁶¹, kuriomis remiantis šis sprendimas buvo priimtas, įgyvendinimas nesiejamas su išimtinėmis aplinkybėmis.

Antra, dėl atitinkamos šalies teisės susipažinti su bylos medžiaga per priežiūros procedūrą Bendrasis Teismas nusprendė, kad norėdama su ja susipažinti ta šalis turi pateikti prašymą. Kai perduodama pakankamai tiksli informacija, leidžianti suinteresuotajam subjektui naudingai susipažinti su siūloma priemone, teisės į gynybą paisymo principas nereiškia, kad atsiranda ECB pareiga savanoriškai leisti susipažinti su bylos medžiaga.

Trečia, dėl ataskaitos⁵⁶², pridedamos prie nacionalinės kompetentingos institucijos prašymo, kad ECB nuspręstų vykdyti tiesioginę priežiūrą, siekiant užtikrinti nuoseklų aukštų priežiūros standartų taikymą, Bendrasis Teismas pabrėžė, kad, nepaisant to, jog ši ataskaita yra privaloma, ja visų pirma siekiama užtikrinti, kad kompetentinga nacionalinė institucija tinkamai perduotų informaciją ECB. Konkrečiau kalbant, ši ataskaita jam leidžia įvertinti nacionalinės kompetentingos institucijos pateiktą prašymą perimti priežiūrą, o ECB šį prašymą patenkinus – užtikrinti sklandų su šia priežiūra susijusių įgaliojimų perdavimą. Taigi ši ataskaita nėra nei procedūrinė garantija, skirta atitinkamos kredito įstaigos interesams apsaugoti, nei juo labiau – esminis procedūrinis reikalavimas, kaip tai suprantama pagal SESV 263 straipsnį.

⁵⁵⁹ Pagal BPM reglamento 6 straipsnio 5 dalies b punktą ir 2014 m. balandžio 16 d. Europos Centrinio Banko reglamento (ES) Nr. 468/2014, kuriuo sukuriama ECB, nacionalinių kompetentingų institucijų ir nacionalinių paskirtųjų institucijų bendradarbiavimo Bendrame priežiūros mechanizme struktūra (BPM pagrindų reglamentas) (OL L 141, 2014, p. 1), IV dalį.

⁵⁶⁰ BPM reglamento 6 straipsnio 5 dalies b punktas ir BPM pagrindų reglamento 68 straipsnio 5 dalis.

⁵⁶¹ T. y. BPM reglamento 6 straipsnio 5 dalies b punktas.

⁵⁶² Kaip nustatyta BPM pagrindų reglamento 68 straipsnio 3 dalyje.

2022 m. gruodžio 7 d. Sprendimas PNB Banka ir kt. / ECB, T-330/19,
[EU:T:2022:775](#)).

„Ekonominė ir pinigų politika – Rizikos ribojimu pagrįsta kredito įstaigų priežiūra – Direktyvos 2013/36/ES 22 straipsnis – ECB prieštaravimas kredito įstaigos kvalifikuotosios akcijų paketo dalies įsigijimui – Vertinimo laikotarpio eigos pradžia – ECB dalyvavimas pradiniam procedūros etape – Siūlomo įsigyjančio asmens finansinio stabilumo ir rizikos ribojimo reikalavimų laikymosi kriterijai – Tinkamo pagrindo prieštarauti įsigijimui remiantis vienu ar daugiau vertinimo kriterijų buvimas – Procedūros reglamento 106 straipsnis – Nemotyvuotas prašymas surengti teismo posėdį“

Dar kalbant apie pirma minėtą⁵⁶³ kredito įstaigą *PNB Banka*, 2018 m. spalio 1 d. ieškovė pranešė FKTK apie savo ketinimą tiesiogiai įsigyti kitos Latvijos kredito įstaigos kvalifikuotąją akcijų paketo dalį (toliau – įsigijimo sandoris). 2019 m. kovo 1 d. FKTK pateikė Europos Centriniam Bankui (ECB) pasiūlymą dėl sprendimo⁵⁶⁴, jame prieštaravo siūlomam įsigijimui. 2019 m. kovo 21 d. raštu ECB pareiškė prieštaravimą dėl įsigijimo sandorio, nes nebuvo įvykdytas nei siūlomo įsigyjančio asmens finansinio stabilumo, nei rizikos ribojimo reikalavimų laikymosi kriterijus (toliau – ginčijamas sprendimas).

Gavęs ieškinį dėl šio sprendimo panaikinimo Bendrasis Teismas darskart atsakė į kelis naujus klausimus. Pirma, jis išnagrinėjo ECB teisę įsikišti į prasidėjusią leidimo įsigyti kredito įstaigos kvalifikuotąją akcijų paketo dalį išdavimo procedūrą. Antra, Bendrasis Teismas nurodė sąlygas, kuriomis ECB gali pareikšti prieštaravimą dėl įsigijimo sandorio, remdamasis siūlomo įsigyjančio asmens finansinio patikimumo kriterijumi. Galiausiai jis nustatė sąlygas, kuriomis kompetentinga institucija gali prieštarauti dėl kredito įstaigos įsigijimo. Bendrasis Teismas nusprendė atmesti visą ieškinį.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, Bendrasis Teismas nusprendė, kad, atsižvelgiant į specialų bendradarbiavimo mechanizmą, kurį Sąjungos teisės aktų leidėjas siekė nustatyti tarp ECB ir nacionalinės kompetentingos institucijos, nagrinėjant prašymus dėl išankstinio leidimo įsigyti arba padidinti kredito įstaigų kvalifikuotąją akcijų paketo dalį, ECB gali įsikišti į procedūrą, kol minėta nacionalinė institucija neperdavė pasiūlymo dėl sprendimo⁵⁶⁵, net ir procedūrai prasidėjus.

Bendrasis Teismas priminė, kad, kai teisės aktų leidėjas pasirenka administracinę procedūrą, per kurią nacionalinės valdžios institucijos priima Sąjungos institucijos galutinio sprendimo parengiamuosius aktus, sukeliančius teisinių pasekmių ir galinčius būti apskūstus, jis tarp šios institucijos ir nacionalinių valdžios institucijų siekia nustatyti specialų mechanizmą, grindžiamą Sąjungos institucijos išimtinę sprendimų priėmimo kompetencija. Pagal taikytinus teisės aktus⁵⁶⁶ tik ECB yra kompetentingas nuspręsti leisti ar ne numatytus įsigijimus pasibaigus procedūrai. Bendrasis Teismas taip pat pažymėjo, kad santykiuose, kuriuos reglamentuoja geranoriško bendradarbiavimo principas⁵⁶⁷,

⁵⁶³ Dėl ginčo faktinių ir teisinių aplinkybių žr. 2022 m. gruodžio 7 d. sprendimus *PNB Banka / ECB* (T-275/19, [EU:T:2022:781](#)) ir *PNB Banka / ECB* (T-301/19, [EU:T:2022:774](#)), aptartus toje pačioje dalyje, p. 286 ir 288.

⁵⁶⁴ Kaip tai suprantama pagal BPM reglamento 15 straipsnio 2 dalį.

⁵⁶⁵ Numatyto BPM reglamento 15 straipsnio 2 dalyje.

⁵⁶⁶ BPM reglamento 4 straipsnio 1 dalies c punktas, siejamas su to paties reglamento 15 straipsnio 3 dalimi ir 2014 m. balandžio 16 d. Europos Centrinio Banko reglamento (ES) Nr. 468/2014, kuriuo sukuriama ECB, nacionalinių kompetentingų institucijų ir nacionalinių paskirtųjų institucijų bendradarbiavimo Bendrame priežiūros mechanizme struktūra (BPM pagrindų reglamentas) (OL L 141, 2014, p. 1), 87 straipsniu.

⁵⁶⁷ Pagal BPM reglamento 6 straipsnio 2 dalį.

nacionalinių valdžios institucijų vaidmuo yra įregistruoti prašymus dėl leidimo, suteikti pagalbą ECB, kuris vienintelis turi sprendimo priėmimo įgaliojimus, be kita ko, jam pateikiant visą reikalingą informaciją jo uždaviniams įgyvendinti, išnagrinėjant minėtus prašymus, o vėliau pateikiant ECB sprendimo pasiūlymą, kuris jo neįpareigoja ir, be to, dėl kurio Sąjungos teisėje nėra numatytos pareigos pranešti prašymą pateikusiam asmeniui.

Antra, dėl sąlygų, kuriomis ECB gali pareikšti prieštaravimą dėl įsigijimo sandorio remdamasis siūlomo įsigyjančio asmens finansinio patikimumo kriterijumi, Bendrasis Teismas nusprendė, kad tuo tikslu, vadovaujantis galiojančiais teisės aktais⁵⁶⁸, ECB neprivalo įrodyti nei reikšmingo neigiamo siūlomo įsigijimo poveikio, palyginti su situacija, jei įsigijimas nebūtų įvykdytas, nei atlikti priešingos situacijos analizės (t. y. jei šis įsigijimas nebūtų įvykęs).

Šiuo atveju Bendrasis Teismas nusprendė, kad, priešingai, atitinkamame teisės akte siūlomo įsigyjančio asmens finansinis pajėgumas apibrėžiamas kaip to asmens gebėjimas ne tik finansuoti siūlomą įsigijimą, bet ir artimiausiu metu užtikrinti patikimą finansinę savo ir tikslinės įmonės struktūrą; tame straipsnyje nekalbama apie prieštaravimą dėl to, kad siūlomas įsigijimas turi reikšmingą neigiamą poveikį, ir nereikalaujama atlikti situacijos, kai įsigijimas neįvyktų, analizės.

Trečia, Bendrasis Teismas nusprendė, kad kompetentinga institucija gali pareikšti prieštaravimą dėl kredito įstaigos įsigijimo; kartu nereikalaujama, kad ji savo sprendime išnagrinėtų visus Direktyvoje 2013/36⁵⁶⁹ nurodytus vertinimo kriterijus. Jis pažymėjo, kad, siekiant šioje direktyvoje nustatyto tikslo – užtikrinti patikimą ir riziką ribojantį kredito įstaigos, kurios akcijų paketą siūloma įsigyti, valdymą, pakanka, kad būtų tam tinkamas pagrindas remiantis vienu ar keliais minėtais kriterijais.

⁵⁶⁸ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/36/ES dėl galimybės verstis kredito įstaigų veikla ir dėl riziką ribojančios kredito įstaigų ir investicinių įmonių priežiūros, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2002/87/EB ir panaikinamos direktyvos 2006/48/EB bei 2006/49/EB (OL L 176, 2013, p. 338), 23 straipsnio 1 ir 2 dalys ir 2016 m. gruodžio 20 d. paskelbtos bendros Europos bankininkystės institucijos (EBI), Europos draudimo ir profesinių pensijų institucijos (EIOPA) ir Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijos (ESMA) riziką ribojančio kvalifikuotosios akcijų paketo dalies įsigijimo ir didinimo finansų sektoriuje vertinimo gairės (JC/GL/2016/01).

⁵⁶⁹ Direktyvos 2013/36 23 straipsnyje nurodyti kriterijai.

XII. Sąjungos institucijų viešieji pirkimai

2022 m. sausio 26 d. Sprendimas Leonardo / Frontex (T-849/19, [EU:T:2022:28](#))

„Viešasis paslaugų pirkimas – Konkurso procedūra – Stebėjimo iš oro paslaugos – Ieškinys dėl panaikinimo – Suinteresuotumo kreiptis į teismą nebuvimas – Nepriimtumas – Deliktinė atsakomybė“

2019 m. spalio 18 d. paskelbusi skelbimą apie pirkimą⁵⁷⁰ Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūra (*Frontex*) pradėjo konkurso procedūrą⁵⁷¹ (toliau – ginčijamas skelbimas apie pirkimą), siekdama įsigyti iš oro atliekamo jūros stebėjimo, naudojant Europos vidutinio skrydžio aukščio ir didelio nuotolio nuotoliniu būdu valdomas orlaivių sistemas, paslaugų.

Ieškovė *Leonardo SpA*, vykdanči veiklą aeronautikos sektoriuje, nedalyvavo paskelbus ginčijamą skelbimą apie pirkimą pradėtame konkurse.

2020 m. gegužės 31 d. Pasiūlymų vertinimo komitetas atsakingam leidimus suteikiančiam pareigūniui pateikė savo vertinimo ataskaitą, šis patvirtino pasiūlymų vertinimo ataskaitą ir pasirašė sprendimą dėl sutarties sudarymo (toliau – ginčijamas sprendimas dėl sutarties sudarymo).

Dėl to ieškovė kreipėsi į Bendrąjį Teismą su prašymu, pirma, panaikinti ginčijamą skelbimą apie pirkimą ir jo priedus⁵⁷² bei ginčijamą sprendimą dėl sutarties sudarymo ir, antra, atlyginti žalą, kurią ji tariamai patyrė dėl nagrinėjamo konkurso neteisėtumo⁵⁷³.

Išplėstinėje kolegijoje priimtu sprendimu Bendrasis Teismas atmetė visą ieškovės ieškinį. Pagrindinė šios bylos ypatybė yra ta, kad ieškinys dėl panaikinimo pareikštas dėl skelbimo apie pirkimą ir jo priedų ir jį pateikė įmonė, nedalyvavusi paskelbus šį skelbimą organizuotame konkurse. Klausimas, ar toks ieškinys yra priimtinas, yra naujas.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, nagrinėdamas prašymų panaikinti ginčijamus aktus priimtinumą Bendrasis Teismas pažymėjo, kad, atsižvelgiant į ieškovės teiginį, kad ji nedalyvavo aptariamame konkurse, nes specifikacijos reikalavimai jai užkirto kelią pateikti pasiūlymą, reikėjo išsiaiškinti, ar esant tokioms sąlygoms ji pagrindė savo suinteresuotumą pareikšti ieškinį dėl to konkurso, kaip tai suprantama pagal SESV 263 straipsnį. Šiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas priminė Teisingumo Teismo poziciją šiuo klausimu viename prejudiciniame sprendime: kadangi ekonominės veiklos vykdytojo, kuris nepateikė pasiūlymo, teisė pareikšti ieškinį gali būti pripažinta tik išimtiniais atvejais, negali būti laikoma nepagrįsta iš jo reikalauti įrodyti, kad dėl konkurso sąlygų apskritai nebuvo įmanoma pateikti pasiūlymo⁵⁷⁴. Nors tas teismo sprendimas buvo priimtas atsakant į prejudicinį klausimą dėl

⁵⁷⁰ Skelbimas apie pirkimą, paskelbtas *Europos Sąjungos oficialiojo leidinio* priede (OL 2019/S 0202 490010).

⁵⁷¹ Konkurso procedūra FRONTEX/OP/888/2019/JL/CG „Vidutiniame aukštyje ilgą laiką skraidančių nuotoliniu būdu pilotuojamų orlaivių sistemos (RPAS) iš oro atliekamam jūros stebėjimui“.

⁵⁷² SESV 263 straipsnis.

⁵⁷³ SESV 268 straipsnis.

⁵⁷⁴ 2018 m. lapkričio 28 d. Sprendimas *Amt Azienda Trasporti e Mobilità ir kt.* (C-328/17, [EU:C:2018:958](#), 53 punktas). Šis sprendimas buvo priimtas atsakant į prejudicinį klausimą dėl 1989 m. gruodžio 21 d. Tarybos direktyvos 89/665/EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su peržiūros procedūrų taikymu sudarant viešojo prekių pirkimo ir viešojo darbų

Direktyvos 89/665⁵⁷⁵, kuri privaloma tik valstybėms narėms, nuostatų išaiškinimo, Bendrasis Teismas manė, kad jame pateiktas aiškinimas *mutatis mutandis* gali būti taikomas tokiu atveju, kaip nagrinėtas šioje byloje, kai ieškovė teigia, kad jai buvo užkirstas kelias pateikti pasiūlymą dėl Europos Sąjungos agentūros pradėto konkurso dokumentuose numatytų techninių reikalavimų, kuriuos ji ginčija. Taigi, Bendrojo Teismo nuomone, reikėjo nustatyti, ar ieškovė įrodė, kad jai buvo užkirstas kelias pateikti pasiūlymą, ir ar dėl to ji pagrindė suinteresuotumą pareikšti ieškinį.

Šiuo klausimu, pirma, dėl nagrinėjamos konkurso procedūros Bendrasis Teismas priminė, kad nagrinėjamu atveju prieš šią procedūrą 2017 m. buvo surengtas konkursas FRONTEX/OP/800/2017/JL, siekiant atlikti bandymus su dviejų tipų nuotoliniu būdu pilotuojamų orlaivių sistemomis (RPAS). Šis pirkimas buvo padalytas į dvi dalis, ieškovė laimėjo sutartį dėl antrosios pirkimo dalies. Kai šios sutartys buvo įvykdytos, *Frontex* atliko išsamius vertinimus ir būtent remdamasi šiomis vertinimo ataskaitomis suformulavo reikalavimus, numatytus ginčijamame skelbime apie pirkimą, jo prieduose, klausimuose ir atsakymuose ir informacinio susirinkimo protokole, t.y. dokumentuose, dėl kurių pateiktas ieškinys, tarp kurių yra ir tie, kuriuos ieškovė laiko diskriminaciniais. Taigi šie reikalavimai buvo apibrėžti vykstant kelių etapų procesui, atsižvelgiant į sukauptą patirtį, leidusią *Frontex* išsamiai ir rūpestingai įvertinti jų būtinumą.

Antra, dėl ieškovės tvirtinimo, kad „konkurso taisyklėse yra *contra legem* ir nepateisinamų sąlygų, kuriose potencialiems konkurentams keliami techniškai neįvykdomi reikalavimai“, Bendrasis Teismas konstatavo, kad trys įmonės pateikė pasiūlymus ir kad bent dvi iš jų atitiko visus techninius reikalavimus, turint omenyje, kad nuspręsta su jomis sudaryti sutartis.

Trečia, kiek tai susiję su ieškovės vertinimu, palyginti su kitais kandidatais, Bendrasis Teismas nusprendė, kad ieškovė neįrodė to, kad techniniai reikalavimai jai buvo taikomi kitaip nei kitiems kandidatams ar kad apskritai ji buvo vertinama skirtingai, nors jos padėtis buvo tokia pati kaip šių kitų kandidatų.

Ketvirta, dėl ieškovės teiginio, kad jos dalyvavimas padarytas „neįmanomas“ arba kad jis buvo siejamas su „pernelyg didele ekonomine našta, dėl kurios ji negalėjo pateikti konkurencingo pasiūlymo“, Bendrasis Teismas konstatavo, kad toks argumentas neįrodo, kad ieškovė buvo kaip nors diskriminuojama.

Tokiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas nusprendė, kad ieškovė neįrodė, jog nagrinėjamo konkurso reikalavimai galėjo būti diskriminaciniai jos atžvilgiu. Taigi ieškovė neįrodė, kad jai buvo užkirstas

pirkimo sutartis, derinimo (OL L 395, 1989, p. 33; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 1 t., p. 246; klaidų ištaisymas OL L 63, 2016, p. 44), iš dalies pakeistos 2007 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/66/EB (OL L 335, 2007, p. 31), 1 straipsnio 3 dalies išaiškinimo.

⁵⁷⁵ Žr. 5 išnašą dėl išsamios Direktyvos 89/665 nuorodos.

kelias pateikti pasiūlymą, todėl nepagrindė suinteresuotumo prašyti panaikinti ginčijamus aktus. Bendrasis Teismas atmetė kaip nepriimtinius reikalavimus dėl šių aktų panaikinimo, taigi, ir reikalavimus, pateiktus dėl sprendimo dėl sutarties sudarymo, ir nebuvo poreikio priimti sprendimo dėl reikalavimų, susijusių su akto, kurį galima ginčyti, buvimu ir ieškovės teise pareikšti ieškinį, taip pat nereikėjo priimti sprendimo dėl prašomų tyrimo priemonių tinkamumo.

Antra, nagrinėdamas prašymą atlyginti žalą Bendrasis Teismas priminė, kad, kalbant apie žalos realumo sąlygą, Sąjungos atsakomybė gali kilti tik tuo atveju, jei ieškovas iš tikrųjų patyrė „realią ir tikrą“ žalą. Todėl ieškovas turi pateikti įrodymų Sąjungos teismui tam, kad būtų galima nustatyti tokios žalos buvimą ir dydį. Šioje byloje Bendrasis Teismas konstatavo, kad ieškovė tik prašė atlyginti visą dėl nagrinėjamo konkurso neteisėtumo patirtą žalą ir žalą, kuri dar atsiras, tačiau nepateikė įrodymų šios žalos buvimui ir dydžiui nustatyti. Tuo remiantis padaryta išvada, kad sąlyga, susijusi su žalos realumu, nebuvo įvykdyta, kad kiltų Sąjungos deliktinė atsakomybė⁵⁷⁶.

Tokiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas nusprendė, kad reikia atmesti ieškovės prašymą atlyginti žalą, taigi, ir visą jos ieškinį.

⁵⁷⁶ Pagal SESV 340 straipsnio antrą pastraipą.

XIII. Sąjungos biudžetas ir subsidijos

2022 m. birželio 29 d. Sprendimas LA International Cooperation / Komisija (T-609/20, [EU:T:2022:407](#))

„Pasirengimo narystei pagalbos priemonė – OLAF tyrimas – Komisijos sprendimas dėl administracinių nuobaudų – Draudimas dalyvauti viešųjų pirkimų procedūrose ir finansinių subsidijų iš Sąjungos bendrojo biudžeto neteikimas ketverių metų laikotarpiu – Įtraukimas į ankstyvojo nustatymo ir draudimo dalyvauti procedūroje sistemos duomenų bazę – Finansinis reglamentas – Neribota jurisdikcija – Nuobaudos proporcingumas“

Pagal Reglamentą Nr. 1085/2006⁵⁷⁷ Europos Sąjunga padeda šalims, kurioms taikoma pasirengimo narystei pagalba, įskaitant Šiaurės Makedonijos Respubliką, siekiant narystės palaipsniui derinti savo standartus ir politikos sritis. Vykdamas dvi šiai valstybei skirtas programas, ieškovei – *LA International Cooperation Srl* – buvo skirtos dvi viešojo pirkimo sutartys, kurios sudarytos 2013 m. ir 2015 m.

Europos kovos su sukčiavimu tarnybai (OLAF) atlikus tyrimą ir parengus galutinę ataskaitą dėl galimų ieškovės sukčiavimo ir korupcijos veiksmų 2012 m. spalio–2017 m. sausio mėn. laikotarpiu, atsakinga komisija⁵⁷⁸ priėmė rekomendaciją. Į ją atsižvelgusi Europos Komisija, be kita ko, nusprendė uždrausti ieškovei ketverių metų laikotarpiu dalyvauti viešųjų pirkimų procedūrose ir neteikti jai finansinių subsidijų iš Sąjungos bendrojo biudžeto⁵⁷⁹, taip pat uždrausti dalyvauti lėšų skyrimo iš 11-ojo Europos plėtros fondo⁵⁸⁰ procedūrose.

Nagrindamas ieškinį dėl Komisijos sprendimo panaikinimo Bendrasis Teismas pirmą kartą įgyvendino savo neribotą jurisdikciją, kad įvertintų Komisijos taikytas sankcijas⁵⁸¹. Be to, jis tikrino, ar Komisijos ketveriems metams nustatytas draudimas yra tinkamas ir proporcingas.

Bendrojo Teismo vertinimas

⁵⁷⁷ 2006 m. liepos 17 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1085/2006, nustatančio Pasirengimo narystei pagalbos priemonę (IPA) (OL L 210, 2006, p. 82), 1 straipsnis. Atitinkamos šalys nurodytos šio reglamento I ir II prieduose.

⁵⁷⁸ Pagal 2018 m. liepos 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES, Euratomas) 2018/1046 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1296/2013, (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 1304/2013, (ES) Nr. 1309/2013, (ES) Nr. 1316/2013, (ES) Nr. 223/2014, (ES) Nr. 283/2014 ir Sprendimas Nr. 541/2014/ES, bei panaikinamas Reglamentas (ES, Euratomas) Nr. 966/2012 (OL L 193, 2018, p. 1), 143 straipsnį.

⁵⁷⁹ Vadovaujantis galiojančiais teisės aktais, t. y.:

- 2002 m. birželio 25 d. Tarybos reglamento (EB, Euratomas) Nr. 1605/2002 dėl Europos Bendrijų bendrajam biudžetui taikomo finansinio reglamento (OL L 248, 2002, p. 1), iš dalies pakeisto 2006 m. gruodžio 13 d. Tarybos reglamentu (EB, Euratomas) Nr. 1995/2006 (OL L 390, 2006, p. 1), 93 straipsniu, taikomu nuo 2006 m. rugpjūčio 22 d.;
- 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES, Euratomas) Nr. 966/2012 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių ir kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 1605/2002 (OL L 298, 2012, p. 1), taikomo nuo 2013 m. sausio 1 d., 105 straipsnio 1 dalimi;
- Reglamento Nr. 966/2012, iš dalies pakeisto 2015 m. spalio 28 d. Europos Parlamento reglamentu (ES, Euratomas) 2015/1929 (OL L 286, 2015, p. 1), 106 straipsnio 1 dalimi.

⁵⁸⁰ 2015 m. kovo 2 d. Tarybos reglamentas (ES) 2015/323 dėl 11-ajam Europos plėtros fondui taikomo finansinio reglamento (OL L 58, 2015, p. 17).

⁵⁸¹ Pagal Reglamento Nr. 966/2012, iš dalies pakeisto Reglamentu (ES, Euratomas) 2015/1929, 108 straipsnio 11 dalį.

Bendrasis Teismas pažymėjo, kad turi neribotą jurisdikciją, kuri jį įgalioja, be paprastos teisėtumo kontrolės, taip pat peržiūrėti sprendimą, kuriuo perkančioji organizacija uždraudžia ekonominės veiklos vykdytojui dalyvauti procedūroje ir (arba) skiria jam finansinę nuobaudą, be kita ko, sutrumpinti arba pailginti draudimo dalyvauti procedūroje trukmę ir (arba) panaikinti, sumažinti arba padidinti skirtą finansinę nuobaudą.

Bendrasis Teismas vertino, ar nustatant aptariamo draudimo trukmę buvo atsižvelgta į ieškovės nurodytas lengvinančias aplinkybes, t. y. jos glaudų bendradarbiavimą per tyrimą ir vėliau pritaikytas organizacines priemones.

Pirma, Bendrasis Teismas priminė, kad ekonominės veiklos vykdytojui nustatydamą draudimą perkančioji organizacija turi laikytis proporcingumo principo ir tuo tikslu atsižvelgti į padėties rimtumą, atitinkamų veiksmų trukmę ir galimą pasikartojimą, ketinimą arba aplaidumo laipsnį ar bet kurias kitas atsakomybę lengvinančias aplinkybes, pavyzdžiui, į tai, kad ekonominės veiklos vykdytojas bendradarbiavo ir padėjo atlikti tyrimą.

Antra, jis konstatavo, kad pagal savo pobūdį korupcija ir sunkus profesinis nusižengimas yra labai sunkios veikos. Reikia atsižvelgti tiek į pačių veikų sunkumą, tiek į jų poveikį Sąjungos finansiniams interesams.

Trečia, buvo patvirtinta ieškovės pateikta informacija apie jos glaudų ir neribotą bendradarbiavimą atliekant patikrinimus vietoje. Vis dėlto Bendrasis Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad ieškovė buvo įpareigota bendradarbiauti su OLAF, ir nagrinėjamoje byloje jos elgesys, atsižvelgiant į nagrinėjamų veikų sunkumą, gali turėti tik nedidelę įtaką nuobaudos griežtumui.

Ketvirta, Bendrasis Teismas nusprendė neatsižvelgti į ieškovės 2016 m. priimtas organizacines priemones, nes konstatavo, kad jos ne tik nepadėjo nutraukti ieškovės neteisėtų veiksmų, kurie tęsėsi iki 2017 m. sausio mėn., bet ir neturėjo jokio poveikio jos elgesiui nagrinėjamu laikotarpiu.

Penkta, ieškovės veikos apėmė sunkius profesinius nusižengimus, už kuriuos iki 2016 m. sausio 1 d. taikytas penkerių metų draudimas, o po šios datos – trejų metų draudimas, ir korupciją, už kurią nuo 2016 m. sausio 1 d. numatytas maksimalus penkerių metų draudimas.

Atsižvelgęs į visus šiuos konstatuotus faktus ir aplinkybes Bendrasis Teismas nusprendė, kad ketveriems metams nustatytas draudimas yra tinkamas ir proporcingas.

XIV. Galimybė susipažinti su institucijų dokumentais

1. Išimtis, susijusi su teismo proceso apsauga

2022 m. spalio 12 d. Sprendimas Saure / Komisija (T-524/21, [EU:T:2022:632](#))

„Galimybė susipažinti su dokumentais – Reglamentas (BE) Nr. 1049/2001 – Komisijos susirašinėjimas su bendrove „AstraZeneca“ ir Vokietijos valdžios institucijomis dėl vakcinų nuo COVID-19 kiekio ir pristatymo terminų – Išimtis, susijusi su teismo proceso apsauga – Dokumentai, pateikti teismo procese, kuris sprendimo neleistu su jais susipažinti priėmimo momentu buvo užbaigtas – Išimtis, susijusi su asmens privataus gyvenimo ir neliečiamumo apsauga – Išimtis, susijusi su trečiojo asmens komercinių interesų apsauga“

Ieškovas Hans-Wilhelm Saure dirba žurnalistu Vokietijos dienraštyje *Bild*. 2021 m. pradžioje jis pateikė paraišką⁵⁸² leisti susipažinti su visų raštų, kuriais nuo 2020 m. balandžio 1 d. Komisija pasikeitė, pirma, su bendrove *AstraZeneca plc* arba jos patronuojamosiomis bendrovėmis ir, antra, su Vokietijos federalinėmis institucijomis dėl nurodytos bendrovės vakcinų nuo Covid-19 kiekiais ir pristatymo terminais, kopijomis.

Komisija iš pradžių identifikavo įvairius dokumentus, su kuriais turėjo būti neleista susipažinti remiantis teismo proceso apsauga⁵⁸³, nes toks procesas tarp Europos Sąjungos ir *AstraZeneca* dar vyko *Tribunal de première instance francophone de Bruxelles* (prancūzų kalba bylas nagrinėjantis Briuselio pirmosios instancijos teismas, Belgija). Kadangi šis procesas buvo užbaigtas šalims susitarus, Komisija, dar kartą išnagrinėjusi ieškovo paraišką, priėmė antrąjį sprendimą, kuriuo buvo pakeistas pirmasis. Šiame naujame sprendime Komisija nurodė, kad su teismo proceso apsauga susijusi išimtis visiškai ar iš dalies taikoma įvairiems ieškovo paraiškoje nurodytiems dokumentams. Be to, ji atsisakė leisti susipažinti su tam tikrais dokumentais, remdamasi asmens privataus gyvenimo ir neliečiamumo apsauga, komercinių interesų apsauga⁵⁸⁴ arba iš pastarosios išimties kylančia bendrąja konfidencialumo prezumpcija.

Gavęs ieškinį dėl, be kita ko, antrojo Komisijos sprendimo, panaikinimo, Bendrasis Teismas nusprendė dėl su teismo proceso apsauga susijusios išimties taikymo ir ypač dėl pareigos lojaliai bendradarbiauti su valstybių narių teisminėmis institucijomis. Jis padarė išvadą, kad ši išimtis šioje byloje taikyta neteisėtai, todėl iš dalies panaikino antrąjį sprendimą.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirmiausia Bendrasis Teismas priminė, kad taikant su teismo proceso apsauga susijusią išimtį atskleisti dokumentus draudžiama tik tol, kol, atsižvelgiant į jų turinį, išlieka grėsmė pakenkti teismo procesui. Ši apsauga paaiškinama būtinybe užtikrinti, pirma, šalių procesinio lygiateisiškumo principo paisymą, be kita ko, siekiant išvengti, kad atskleistame dokumente išdėstytos institucijos pozicijos

⁵⁸² Pagal 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (OL L 145, 2001, p. 43; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 3 t., p. 331).

⁵⁸³ Išimtis, numatyta Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 2 dalies antroje įtraukoje.

⁵⁸⁴ Išimtis, numatytos atitinkamai Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 1 dalies b punkte ir 4 straipsnio 2 dalies pirmoje įtraukoje.

kritika neigiamai paveiktų šią poziciją, ir, antra, tinkamą teisingumo vykdymą ir teismo proceso vientisumą, kad per visą teismo procesą šalių tarpusavio diskusijos ir atitinkamo teismo pasitarimai nagrinėjamoje byloje vyktų sklandžiai ir nebūtų jokio išorinio poveikio teismo veiklai.

Nagrinėjamu atveju, pirma, Bendrasis Teismas konstatavo, kad antrojo sprendimo priėmimo dieną teismo procesas, galintis pateisinti išimties, susijusios su teismo proceso apsauga, taikymą, buvo baigtas. Jis priminė, kad dokumentas, kuris nebuvo parengtas per konkretų teismo procesą, gali būti saugomas, jeigu tą dieną, kai buvo atsakyta į paraišką leisti susipažinti su dokumentais, jis buvo pateiktas per tokį teismo procesą. Vis dėlto teisės aktų leidėjas su bylinėjimusi susijusios institucijų veiklos nepašalino iš piliečių teisės susipažinti su dokumentais taikymo srities ir toks dokumentas gali būti saugomas atsižvelgiant tik į jo turinį.

Antra, siekdamas įvertinti, ar su teismo proceso apsauga susijusi išimtis nebegalėjo pateisinti ginčijamo atsisakymo leisti susipažinti su dokumentais pasibaigus procesui *Tribunal de première instance francophone de Bruxelles* (prancūzų kalba bylas nagrinėjantis Briuselio pirmosios instancijos teismas), Bendrasis Teismas išnagrinėjo, ar, atsižvelgiant į atitinkamų dokumentų turinį, Komisija įrodė, kad jų atskleidimas vis dar būtų galėjęs pakenkti tokiam procesui. Jis konstatavo, kad Komisija nepaaiškino, kaip susipažinimas su šiais dokumentais vis dar galėtų konkrečiai ir realiai pakenkti šiam teismo procesui.

Be to, dėl būtinybės užtikrinti teismo proceso vientisumą jis konstatavo, kad šalių ginčai ir teismo pasitarimai galėjo vykti sklandžiai be jokio išorinio poveikio teisminei veiklai. Antrojo ginčijamo sprendimo priėmimo momentu nevyko jokio kito teismo proceso, kuriame šios institucijos ginamą teisinę poziciją būtų galima pagrįsti per užbaigtą procesą parengtais argumentais, ir net nebuvo ruošiamasi tokio proceso pradėti.

Trečia, Bendrasis Teismas atmetė Komisijos argumentą, kad pagal lojalaus bendradarbiavimo su byla nagrinėjusiu nacionaliniu teismu principą ji turėjo atsisakyti leisti susipažinti su ginčijamais dokumentais, kad įvykdytų Belgijos teismų kodekse nustatytus reikalavimus⁵⁸⁵. Remiantis nurodytais reikalavimais teismo proceso šaliai neleidžiama atskleisti komercinės paslapties ar tariamos komercinės paslapties, kurią ji sužinojo dėl savo dalyvavimo procese, net ir pasibaigus šiam procesui, kai teismas nusprendžia, kad tokia paslaptis turi likti konfidenciali.

Iš tiesų Bendrasis Teismas konstatavo, kad šie reikalavimai kyla iš nuostatų, kuriomis perkeliama direktyva dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos apsaugos nuo neteisėto jų gavimo, naudojimo ir atskleidimo⁵⁸⁶. Iš šios direktyvos matyti, kad Komisija negali remtis ją perkeliančia nacionalinės teisės nuostata, siekdama išvengti jai tenkančių pareigų galimybės susipažinti su dokumentais srityje.

Toliau jis konstatavo, kad, viena vertus, Komisija jau turėjo ginčijamus dokumentus iki šio proceso pradžios. Kita vertus, byla nagrinėjęs nacionalinis teismas nepriėmė jokio sprendimo, taikydamas minėtas Belgijos teismų kodekso nuostatas. Pačios šalys sudarė susitarimą, pagal kurį tam tikri per šį procesą pateikti dokumentai lieka konfidencialūs. Tokiomis aplinkybėmis Komisija, sudarydama paprastą susitarimą su trečiąja bendrove, negali riboti Sąjungos piliečio teisės susipažinti su jos turimais dokumentais ir taip apeiti jai tenkančią pareigą leisti su jais susipažinti, nebent būtų taikomos

⁵⁸⁵ Belgijos teismų kodekso 871a straipsnis.

⁵⁸⁶ 2016 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2016/943 dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto jų gavimo, naudojimo ir atskleidimo (OL L 157, 2016, p. 1) 9 straipsnio 1 dalis.

išimty. Tokiu atveju ji taip pat negali remtis savo lojalaus bendradarbiavimo su valstybių narių teisminėmis institucijomis pareiga, kad pateisintų atsisakymą leisti susipažinti su šiais dokumentais.

Galiausiai Bendrasis Teismas pažymėjo, kad nurodytų Belgijos teismų kodekso nuostatų tikslas apsaugoti komercines paslaptis skiriasi nuo tikslo, kurio siekiama nuostatomis, skirtomis procesinio lygiateisiškumo ir gero teisingumo vykdymo bei teismo proceso vientisumo principų laikymuisi užtikrinti. Taigi vien tai, kad ginčijamuose dokumentuose yra komercinių paslapčių, neleidžia paaiškinti, kaip susipažinimas su šiais dokumentais galėtų toliau konkrečiai ir realiai pakenkti teismo procesui, kuris buvo užbaigtas antrojo ginčijamo sprendimo priėmimo momentu.

2. Išimtis, susijusi su inspekcijų, tyrimų ir audito veikla

2022 m. rugsėjo 28 d. Sprendimas *Agrofert* / Parlamentas (T-174/21, [EU:T:2022:586](#))

„Galimybė susipažinti su dokumentais – Reglamentas (EB) Nr. 1049/2001 – Dokumentai, susiję su tyrimu dėl buvusio Čekijos Respublikos ministro pirmininko netinkamo Europos Sąjungos lėšų panaudojimo ir galimo interesų konflikto – Atsisakymas leisti susipažinti – Išimtis, susijusi su inspekcijų, tyrimų ir audito tikslų apsauga – Suinteresuotumo pareikšti ieškinį išnykimas iš dalies – Pagrindo priimti sprendimą iš dalies nebuvimas – Pareiga motyvuoti“

Ieškovė *Agrofert, a.s.* yra Čekijoje įsteigta kontroliuojančioji bendrovė; ji kontroliuoja daugiau nei 230 bendrovių, veikiančių įvairiuose ekonomikos sektoriuose, kaip antai žemės ūkio, maisto produktų gamybos, chemijos pramonės ar žiniasklaidos. Ją įsteigė Andrej Babiš; vėliau 2017–2021 m. jis buvo Čekijos Respublikos ministras pirmininkas. Parlamento rezoliucijoje⁵⁸⁷ dėl Čekijos ministro pirmininko netinkamo Europos Sąjungos lėšų panaudojimo ir galimo interesų konflikto tyrimo atnaujinimo teigiama, kad, paskyrus A. Babiš ministru pirmininku, jis toliau kontroliavo *Agrofert* grupę. Manydama, kad šis teiginys neteisingas, ir norėdama susipažinti su šaltiniais ir informacija, kuriuos Parlamentas turėjo prieš priimdama šią rezoliuciją, ieškovė jam pateikė prašymą leisti susipažinti su keliais dokumentais⁵⁸⁸. 2020 m. rugsėjo 14 d. pirminiame atsakyme Parlamentas nurodė tam tikrus viešai prieinamus dokumentus ir atsisakė leisti susipažinti su Komisijos raštu Čekijos ministrui pirmininkui bei Komisijos galutine audito ataskaita dėl valdymo ir kontrolės sistemų, nustatytų Čekijos Respublikoje siekiant išvengti interesų konfliktų, veikimo audito⁵⁸⁹. Atsakydamas į pakartotinį prašymą 2021 m. sausio 15 d. sprendimu⁵⁹⁰ Parlamentas, be kita ko, patvirtino savo atsisakymą leisti

⁵⁸⁷ 2020 m. birželio 19 d. Parlamento rezoliucija 2019/2987(RSP) dėl Čekijos Respublikos ministro pirmininko netinkamo ES fondų panaudojimo ir galimo interesų konflikto tyrimo atnaujinimo (OL C 362, 2021, p. 37).

⁵⁸⁸ Pagal 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (OL L 145, 2001, p. 43; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 3 t., p. 331).

⁵⁸⁹ Pagal 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1303/2013, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniai fondai, Sanglaudos fondai, Europos žemės ūkio fondai kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondai bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniai fondai, Sanglaudos fondai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondai taikytinos bendrosios nuostatos ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006 (OL L 347, 2013, p. 320; klaidų ištaisymas OL L 200, 2016 7 26, p. 140), 72–75 ir 125 straipsnius.

⁵⁹⁰ 2021 m. sausio 15 d. Europos Parlamento sprendimas A(2019) 8551 C (D 300153), kuriuo atsisakyta leisti ieškovei susipažinti su dviem dokumentais, susijusiais su tyrimu dėl buvusio Čekijos Respublikos ministro pirmininko netinkamo Europos Sąjungos lėšų panaudojimo ir galimo interesų konflikto.

susipažinti su šiais dviem dokumentais, remdamasis Reglamente Nr. 1049/2001 numatyta inspekcijų, tyrimų ir audito tikslų apsaugos išimtimi⁵⁹¹.

Bendrasis Teismas, kuriame buvo pareikštas ieškinys dėl šio sprendimo panaikinimo, pirma, konstatavo, kad išnyko ieškovės suinteresuotumas pareikšti ieškinį dėl Parlamento sprendimo neleisti jai susipažinti su Komisijos galutine audito ataskaita, ir, antra, atmetė ieškinį dėl sprendimo neleisti susipažinti su Komisijos raštu Čekijos ministrui pirmininkui.

Bendrojo Teismo vertinimas

Visų pirma Bendrasis Teismas nagrinėjo, ar, Komisijai paskelbus galutinę audito ataskaitą, ieškovė vis dar suinteresuota pareikšti ieškinį tiek, kiek jos reikalavimas panaikinti sprendimą susijęs su Parlamento atsisakymu leisti susipažinti su šia ataskaita.

Jis konstatavo, kad, paskelbus minėtą ataskaitą, Parlamento atsisakymas leisti susipažinti su šiuo dokumentu nebeturi poveikio, nes dokumento rengėja, t. y. Komisija, nusprendė jį padaryti prieinamą visuomenei, ir kad ginčijamo sprendimo panaikinimas tiek, kiek atsisakyta leisti susipažinti su minėta ataskaita, nesukeltų jokių papildomų pasekmių, susijusių su šio dokumento atskleidimu, ir negalėtų suteikti naudos ieškovei.

Šių išvadų nepaneigia tai, kad Komisija nepaskelbė visos galutinės audito ataskaitos versijos. Bendrasis Teismas priminė, kad atitinkamas dokumentas tampa prieinamas visuomenei dėl prašymo leisti su juo susipažinti, o toks prašymas gali lemti tik viešos šio dokumento versijos atskleidimą. Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad Komisijos sprendimas neatskleisti visuomenei tam tikrų galutinėje audito ataskaitoje esančių duomenų grindžiamas ne Reglamente Nr. 1049/2001 numatyta inspekcijų, tyrimų ir audito tikslų apsaugos išimtimi, o tam tikros informacijos, kaip antai asmens duomenų ar komercinių paslapčių, apsaugos reikalavimais. Atsižvelgdamas į tai, jis padarė išvadą, kad sprendimo, kuriuo Parlamentas atsisakė leisti susipažinti su galutine audito ataskaita, remdamasis Reglamente Nr. 1049/2001 numatyta inspekcijų, tyrimų ir audito tikslų apsaugos išimtimi, panaikinimas negalėtų lemti šių duomenų atskleidimo visuomenei, nes Parlamentas nėra šios ataskaitos rengėjas, taigi jis negali jos atskleisti daugiau, nei leido Komisija, šio dokumento rengėja. Vadinasi, dėl galutinės audito ataskaitos paskelbimo ieškovė gavo naudos, o tai yra vienintelė nauda, kurią ji galėjo gauti, pareikšdama ieškinį.

Bendrasis Teismas pridūrė, jog tai, kad ieškovė nusprendė prašyti Parlamento, o ne galutinę audito ataskaitą parengusios institucijos, leisti su ja susipažinti, neleidžia daryti išvados, kad paskelbdama šį dokumentą Komisija jį atskleidė kaip „trečiasis asmuo“, nes ji yra jo rengėja.

Jis padarė išvadą, kad ieškovė nebeturi suinteresuotumo pareikšti ieškinį dėl ginčijamo sprendimo tiek, kiek Parlamentas atsisakė leisti susipažinti su galutine audito ataskaita.

Toliau Bendrasis Teismas nagrinėjo reikalavimą iš dalies panaikinti ginčijamą sprendimą, t. y. tiek, kiek Parlamentas atsisakė leisti ieškovei susipažinti su Komisijos raštu.

Pirma, jis atmetė ieškinio pirmąjį pagrindą, grindžiamą Reglamente Nr. 1049/2001 numatytos inspekcijų, tyrimų ir audito tikslų apsaugos išimties pažeidimu tiek, kiek Parlamentas neįrodė, kad įvykdytos atsisakymo leisti susipažinti su Komisijos raštu sąlygos.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas konstatavo, kad nagrinėjamu atveju Komisijos tyrimo tikslas, t. y. užtikrinti valstybės narės kontrolės ir valdymo sistemų atitiktį Sąjungos teisei, nebuvo pasiektas tuo

⁵⁹¹ Reglamente Nr. 1049/2021 4 straipsnio 2 dalies trečioje įtraukoje numatyta išimtis.

metu, kai buvo priimtas ginčijamas sprendimas. Iš tiesų šis tikslas negali apsiriboti vienintele atitinkamoje valstybėje narėje nustatytų sistemų analize; audito ataskaitoje Komisijos pateiktų rekomendacijų įgyvendinimas, kurio imasi ši valstybė narė, taip pat yra vienas iš etapų siekiant tyrimo tikslo. Taigi pagal šią išimtį užtikrinama tyrimo tikslų apsauga neišnyksta nei priėmus minėtą ataskaitą, nei parengus paskesnę raštą, kuriame Komisija pateikia informaciją apie toje ataskaitoje suformuluotų rekomendacijų įgyvendinimą. Abiem atvejais pradedami keitimosi informacija su valstybe nare etapai: vienas jų susijęs su pradinėmis rekomendacijomis, kitas – su dar neįgyvendintomis rekomendacijomis, o šios yra tyrimų, kuriems taikoma ši išimtis, dalis.

Be to, Bendrasis Teismas atmetė ieškovės argumentą, kad Parlamentas neįrodė, kad Komisijos rašto atskleidimas galėtų pakenkti tyrimui. Viena vertus, siekdamas nustatyti Komisijos rašto ir nagrinėjamo per auditą atliekamo tyrimo sąsają Parlamentas turėjo tik parodyti, kad šis raštas yra vienas iš dokumentų, susijusių su vykstančiu tyrimu. Kita vertus, ginčijamame sprendime pateiktų motyvų pakanka paaiškinti, kodėl Komisijos rašto atskleidimas galėjo pakenkti per auditą atliekamo tyrimo tikslui, juolab kad, atsižvelgiant į Čekijos ministro pirmininko tiesioginį dalyvavimą, buvo svarbu užtikrinti, kad šio ministro pirmininko ir Komisijos dialogas vyktų laikantis konfidencialumo.

Antra, Bendrasis Teismas atmetė ieškinio antrąjį pagrindą, grindžiamą tuo, kad neatsižvelgta į viršesnio viešojo intereso, pateisinančio Komisijos rašto atskleidimą, buvimą. Žinoma, teisė į gynybą savaime yra bendrasis interesas. Vis dėlto tai, kad nagrinėjamu atveju ši teisė išreiškia ieškovės subjektyvų interesą gintis nuo Parlamento jai pareikštų rimtų priekaištų, reiškia, kad ieškovės nurodomas interesas yra ne bendrasis, bet privatus, todėl ji neįrodė viršesnio viešojo intereso, pateisinančio Komisijos rašto atskleidimą, buvimą.

3. Išimtis, susijusi su sprendimų priėmimo proceso apsauga

2022 m. rugsėjo 14 d. Sprendimas *Pollinis France* / Komisija (T-371/20 ir T-554/20, [EU:T:2022:556](#))

„Galimybė susipažinti su dokumentais – Reglamentas (EB) Nr. 1049/2001 – Augalų, gyvūnų, maisto ir pašarų nuolatinis komitetas – EFSA rekomendacinis dokumentas dėl augalų apsaugos produktų keliamų grėsmių bitėms įvertinimo – Atskiros valstybių narių pozicijos – Atsisakymas leisti susipažinti – Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 3 dalis – Išimtis, susijusi su sprendimų priėmimo proceso apsauga“

Ieškovė *Pollinis France* yra aplinkosaugos srityje veikianti nevyriausybinė Prancūzijos organizacija, kurios tikslas – saugoti laukines ir namines bites, taip pat skatinti tvarų ūkininkavimą, siekiant apsaugoti apdulintojus.

2020 m. sausio 27 d. ir balandžio 8 d. ieškovė pateikė Europos Komisijai du prašymus leisti susipažinti⁵⁹² su tam tikrais dokumentais, susijusiais su 2013 m. birželio 27 d. Europos maisto saugos tarnybos (EFSA) priimtu rekomendaciniu dokumentu dėl augalų apsaugos produktų bitėms keliamos rizikos vertinimo (toliau – 2013 m. rekomendacinis dokumentas dėl bičių).

⁵⁹² Pagal 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (OL L 145, 2001, p. 43; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 3 t., p. 331) ir 2006 m. rugsėjo 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1367/2006 dėl Orhuso konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais nuostatų taikymo Bendrijos institucijoms ir organams (OL L 264, 2006, p. 13).

Dviem – 2020 m. birželio 19 d. ir 2020 m. liepos 21 d. – sprendimais⁵⁹³ Komisija atsisakė leisti ieškovei susipažinti su tam tikrais dokumentais ir leido jai iš dalies susipažinti su kai kuriais kitais dokumentais, susijusiais su 2013 m. rekomendaciniu dokumentu dėl bičių (toliau – ginčijami sprendimai). Atsisakymas leisti susipažinti su dokumentais buvo grindžiamas išimtimi, susijusia su asmens privataus gyvenimo ir neliečiamumo apsauga⁵⁹⁴, ir išimtimi, susijusia su vykstančio sprendimų priėmimo proceso apsauga; abi išimtys numatytos Reglamente Nr. 1049/2001⁵⁹⁵.

Ieškovė Bendrajame Teisme pareiškė du ieškinius dėl ginčijamų sprendimų panaikinimo.

Savo sprendimu Bendrasis Teismas (išplėstinė kolegija) šiuos sprendimus panaikino tiek, kiek jais atsisakoma leisti susipažinti su prašomais dokumentais remiantis išimtimi, susijusia su vykstančio sprendimų priėmimo proceso apsauga. Naudodamasis šia proga jis išdėstė savo poziciją dėl sprendimų priėmimo proceso kvalifikavimo kaip vykstančio ar užbaigto ir dėl galimybės susipažinti su dokumentais, kuriuose išdėstytos atskiros valstybių narių pozicijos, išreikštos komiteto procedūrų komitete.

Bendrojo Teismo vertinimas

Prieš pradėdamas nagrinėdamas ieškinius iš esmės Bendrasis Teismas pirmiausia patikslino ieškinių dėl 2020 m. birželio 19 d. Komisijos sprendimo panaikinimo dalyką.

Nagrinėjamu atveju tuo sprendimu buvo pakeistas implicitinis sprendimas atmesti prašymą, pateikiant eksplicitinį atsakymą į kartotinį prašymą, kurį ieškovė pateikė 2020 m. kovo 25 d. Ieškovė pateikė pareiškimą dėl ieškinių patikslinimo⁵⁹⁶, siekdama, kad ieškinys nuo šiol būtų laikomas ieškiniu, kuriuo prašoma panaikinti šį eksplicitinį sprendimą.

Bendrasis Teismas pažymėjo, kad pareiškimas dėl ieškinių patikslinimo neturi visiškai pakeisti ieškinių, jame turi būti nurodyti patikslinti reikalavimai ir, jeigu reikia, patikslinti pagrindai ir argumentai, taip pat pateikti įrodymai, susiję su patikslintais reikalavimais⁵⁹⁷. Nagrinėjamu atveju pareiškimu dėl ieškinių patikslinimo buvo papildytas ieškinys, ir šalys bendrai dėl to sutarė. Todėl Bendrasis Teismas nusprendė, kad aptariamo ieškinių dalykas buvo prašymas panaikinti 2020 m. birželio 19 d. Komisijos sprendimą.

Dėl bylos esmės pažymėtina, pirma, kad Bendrasis Teismas išnagrinėjo, ar Komisija teisingai taikė išimtį, susijusią su vykstančio sprendimų priėmimo proceso apsauga. Šiuo klausimu jis konstatavo, kad sprendimų priėmimo procesas, su kuriuo susiję prašomi dokumentai, ginčijamų sprendimų priėmimo metu negalėjo būti laikomas vykstančiu. Bendrasis Teismas pažymėjo, kad tuo metu nė vienu sprendimų priėmimo procesu nebuvo siekiama įgyvendinti 2013 m. rekomendacinio dokumento dėl bičių; atvirkščiai, Komisija implicitiškai, bet neabejotinai, nusprendė nebeįgyvendinti

⁵⁹³ 2020 m. birželio 19 d. Komisijos sprendimas C(2020) 4231 *final* ir 2020 m. liepos 21 d. Komisijos sprendimas C(2020) 5120 *final*.

⁵⁹⁴ Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 1 dalies b punktas.

⁵⁹⁵ Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 3 dalies pirma pastraipa.

⁵⁹⁶ Pagal Bendrojo Teismo Procedūros reglamento 86 straipsnio 1 ir 2 dalis, kai aktas, kurį prašoma panaikinti, pakeičiamas kitu aktu, kurio dalykas tas pats, prieš pasibaigiant žodinei proceso daliai arba prieš Bendrajam Teismui priimančiam sprendimą išnagrinėti bylą nerengiant žodinės proceso dalies ieškovas gali patikslinti ieškinį, kad atsižvelgtų į šią naują aplinkybę, pateikdamas šį patikslinimą atskiru dokumentu per SESV 263 straipsnio šeštoje pastraipoje nustatytą terminą; šiame dokumente gali būti prašoma panaikinti aktą, dėl kurio tikslinamas ieškinys.

⁵⁹⁷ Bendrojo Teismo procedūros reglamento 86 straipsnio 4 dalis.

2013 m. rekomendacinio dokumento dėl bičių ir netgi aiškiai paprašė EFSA jį persvarstyti. Kadangi šis persvarstymas, kuris ginčijamų sprendimų priėmimo metu dar nebuvo baigtas, taip pat reiškė, kad neįmanoma nustatyti galimo persvarstyto dokumento turinio, jo galimo priėmimo formos ir procedūros, kurios šiuo tikslu būtų laikomasi, Bendrasis Teismas nusprendė, kad persvarstymas taip pat reiškė, kad priimant ginčijamus sprendimus netgi nebuvo Komisijos sprendimų priėmimo procedūros objekto.

Be to, Bendrasis Teismas pažymėjo: kaip matyti, šis persvarstymas buvo numatytas, atsižvelgiant į tai, kad nebuvo įmanoma priimti 2013 m. rekomendacinio dokumento dėl bičių, ir siekiant greitai priimti „persvarstytą rekomendacinį dokumentą dėl bičių“.

Kaip nurodė Bendrasis Teismas, darytina išvada, kad Komisijos sprendimų priėmimo procesas, kurio objektas buvo 2013 m. rekomendacinis dokumentas dėl bičių, buvo užbaigtas ginčijamų sprendimų priėmimo metu, todėl Komisija negalėjo teisėtai grįsti ginčijamų sprendimų išimtimi, kuria siekiama apsaugoti institucijos sprendimų priėmimo procesą, susijusį su klausimu, dėl kurio ši institucija dar nepriėmė sprendimo.

Antra, darydamas prielaidą, kad ši išimtis taikytina, Bendrasis Teismas išnagrinėjo ginčijamuose sprendimuose Komisijos nurodytus motyvus. Kadangi Komisija ginčijamuose sprendimuose nurodė, kad tam tikrose standartinių darbo tvarkos taisyklių⁵⁹⁸ nuostatose aiškiai neleidžiama, kad atskiros valstybių narių pozicijos būtų viešai prieinamos, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad, kiek tai susiję su visuomenės galimybe susipažinti su dokumentais, komitetams taikomos tos pačios taisyklės kaip ir Komisijai, t. y. Reglamento Nr. 1049/2001 nuostatos, ir nėra specialių taisyklių dėl visuomenės galimybės susipažinti su dokumentais, susijusiais su komitetų darbu⁵⁹⁹. Taigi standartinių darbo tvarkos taisyklių nuostatos, kuriomis Komisija rėmėsi ginčijamuose sprendimuose, negali leisti apsaugoti valstybių narių išreikštų atskirų pozicijų daugiau, nei tai numatyta pagal Reglamentą Nr. 1049/2001⁶⁰⁰.

Be to, remiantis jurisprudencija⁶⁰¹, Sąjungos teisės aktai susipažinimo su dokumentais srityje negali suteikti institucijai pagrindo iš esmės neleisti susipažinti su dokumentais, susijusiais su šios institucijos pasitarimais, motyvuojant tuo, kad juose yra informacijos apie valstybių narių atstovų poziciją. Iš to matyti, kad, kalbant apie visuomenės galimybę susipažinti su dokumentais, neatsiejama nuo komiteto procedūrų komitetų darbo, Komisija negali teigti, kad pagal atitinkamą teisinį pagrindą visuomenei iš esmės nėra leidžiama susipažinti su atskiromis valstybių narių pozicijomis.

Be to, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad ginčijamuose sprendimuose Komisijos nurodytų standartinių darbo tvarkos taisyklių nuostatų negalima aiškinti taip, kad pagal jas visuomenei neleidžiama, pateikus prašymą, susipažinti su atskiromis valstybių narių pozicijomis. Bendrasis Teismas nurodė, jog aplinkybė, kad pagal standartinės darbo tvarkos taisyklės suvestinėje komiteto darbų ataskaitoje neminima atskira valstybių narių pozicija, galimybės susipažinti su dokumentais srityje neturi

⁵⁹⁸ Standartinės komitetų darbo tvarkos taisyklės komitetams (OL C 206, 2011, p. 11; toliau – standartinės darbo tvarkos taisyklės), kurias priėmė Komisija.

⁵⁹⁹ Žr. 2011 m. vasario 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 182/2011, kuriuo nustatomos valstybių narių vykdomos Komisijos naudojimosi įgyvendinimo įgaliojimais kontrolės mechanizmų taisyklės ir bendrieji principai (OL L 55, 2011, p. 13), 19 konstatuojamąją dalį ir 9 straipsnio 2 dalį.

⁶⁰⁰ Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 3 dalies pirma pastraipa.

⁶⁰¹ Šiuo klausimu žr. 2001 m. spalio 10 d. Sprendimą *British American Tobacco International (Investments) / Komisija* (T-111/00, [EU:T:2001:250](#), 52 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

reikšmės, todėl negali iš anksto nulemti visuomenės galimybės pateikus prašymą susipažinti su dokumentais, kuriuose nurodytos minėtos atskiros pozicijos.

Taigi Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad, priešingai, nei Komisija teigė ginčijamuose sprendimuose, pagal komiteto procedūras, visų pirma pagal pačias standartines darbo tvarkos taisykles, nereikalaujama, kad būtų atsisakyta leisti susipažinti su dokumentais, kuriuose nurodyta atskira valstybių narių pozicija, siekiant apsaugoti atitinkamo komiteto sprendimų priėmimo procesą⁶⁰², tačiau tai visiškai netrukdo Komisijai tinkamai pagrįstais atvejais atsisakyti leisti susipažinti su dokumentais, susijusiais su atskira valstybių narių pozicija, pareikšta šiame komitete, jeigu juos atskleidus galėtų būti konkrečiai pakenkta interesams, saugomiems taikant Reglamente Nr. 1049/2001⁶⁰³ numatytas išimtis.

Išnagrinėjęs kitus ginčijamuose sprendimuose Komisijos nurodytus motyvus Bendrasis Teismas nusprendė, kad jie neleidžia įrodyti tokio pakenkimo, taigi, ir pagrįsti rėmimosi Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 3 dalies pirmoje pastraipoje numatyta išimtimi, net darant prielaidą, kad ji yra taikoma nagrinėjamu atveju.

Todėl Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad ginčijamuose sprendimuose Komisija pažeidė Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 3 dalies pirmą pastraipą, nes atsisakė atskleisti prašomus dokumentus, motyvuodama tuo, kad dėl to kiltų rimta grėsmė vykstančiam sprendimų priėmimo procesui.

⁶⁰² Kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 3 dalies pirmą pastraipą.

⁶⁰³ Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnis.

XV. Valstybės tarnyba

1. Ginčo tarp Sąjungos ir vieno iš jos tarnautojų, nebuvimas

2022 m. birželio 13 d. Nutartis Mendes de Almeida / Taryba (T-334/21,
[EU:T:2022:375](#))

„Viešoji tarnyba – Europos prokuratūros Europos prokurorų skyrimas – Vieno iš Portugalijos pasiūlytų kandidatų skyrimas – Ginčo tarp Sąjungos ir vieno iš jos tarnautojų, kiek tai susiję su Pareigūnų tarnybos nuostatuose ir KTJS nustatytomis ribomis ir sąlygomis, nebuvimas – SESV 270 straipsnis – Akivaizdus jurisdikcijos nebuvimas“

2017 m. spalio 12 d. Europos Sąjungos Taryba priėmė Reglamentą 2017/1939, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas Europos prokuratūros įsteigimo srityje⁶⁰⁴. Šiuo reglamentu įsteigta Europos prokuratūra, kaip Europos Sąjungos įstaiga, ir nustatytos su jos veikimu susijusios taisyklės.

Pagal Reglamento 2017/1939 16 straipsnio 1 dalį kiekviena valstybė narė, dalyvaujanti tvirčiau bendradarbiaujant šioje srityje, turi pateikti tris kandidatūras Europos prokuroro pareigoms užimti. Šio reglamento 16 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad Taryba, gavusi už trumpo kandidatų sąrašo sudarymą atsakingos atrankos komisijos⁶⁰⁵ motyvuotą nuomonę, atrenka vieną iš kandidatų ir paskiria jį atitinkamos valstybės narės Europos prokuroru. Toje nuostatoje taip pat nurodyta, kad jeigu atrankos komisija nustato, kad kandidatas neatitinka Europos prokuroro pareigoms eiti keliamų sąlygų, jos nuomonė Tarybai yra privaloma. Pagal to reglamento 16 straipsnio 3 dalį Taryba paprastą balsų daugumą atrenka ir paskiria Europos prokurorus tik vienai šešerių metų kadencijai, o pasibaigus šešerių metų laikotarpiui gali nuspręsti įgaliojimus pratęsti ne ilgiau kaip trejiems metams.

Reglamento 2017/1939 96 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad, be kita ko, Europos prokurorams taikomi Europos Sąjungos pareigūnų tarnybos nuostatai (toliau – Pareigūnų tarnybos nuostatai) ir Kitų Europos Sąjungos tarnautojų įdarbinimo sąlygos (toliau – KTJS), „nebent šiame reglamente numatyta kitaip“.

2019 m. balandžio 23 d., pasibaigus nacionalinei atrankos procedūrai, buvo atrinkti trys kandidatai Europos prokuroro pareigoms užimti, kuriuos turėjo pasiūlyti Portugalijos Respublika. Ieškovė Ana Carla Mendes de Almeida buvo viena iš jų. Šių trijų kandidatų pavardės, surašytos abėcėlės tvarka, buvo perduotos atrankos komisijai.

Išklausiusi minėtus kandidatus, 2019 m. lapkričio 18 d. atrankos komisija pateikė Tarybai motyvuotą nuomonę ir nurodė jiems taikomą pirmumo tvarką, t. y. ieškovė ir kiti du kandidatai.

2020 m. liepos 27 d. Taryba priėmė įgyvendinimo sprendimą 2020/1117⁶⁰⁶, kuriuo nuo 2020 m. liepos 29 d. skiriami Europos prokuratūros Europos prokurorai, be kita ko J. E. Moreira Alves d'Oliveira Guerra (toliau – ginčijamas sprendimas).

⁶⁰⁴ 2017 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentas (ES) 2017/1939, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas Europos prokuratūros įsteigimo srityje (OL L 283, 2017, p. 1).

⁶⁰⁵ Nurodyta Reglamento 2017/1939 14 straipsnio 3 dalyje.

⁶⁰⁶ 2020 m. liepos 27 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2020/1117, kuriuo skiriami Europos prokuratūros Europos prokurorai (OL L 244, 2020, p. 18).

2020 m. spalio 22 d. ieškovė, remdamasi Pareigūnų tarnybos nuostatų 90 straipsniu, pateikė Tarybai skundą dėl ginčijamo sprendimo. 2021 m. kovo 8 d. sprendime Tarybos paskyrimų tarnyba (toliau – paskyrimų tarnyba) pripažino šį skundą akivaizdžiai nepriimtiniu, motyvuodama tuo, kad neturi kompetencijos jį patenkinti (toliau – sprendimas atmesti skundą).

Vėliau ieškovė, remdamasi SESV 270 straipsniu, pareiškė ieškinį dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo tiek, kiek juo J. E. Moreira Alves d'Oliveira Guerra paskirtas Europos prokuratūros Europos prokuroru ir atmesta jos kandidatūra, taip pat dėl sprendimo atmesti skundą.

Bendrasis Teismas atmetė ieškinį ir pateikė paaiškinimą dėl teisinio pagrindo, kuriuo remiantis turi būti reiškiamas ieškinyje dėl Europos prokurorų skyrimo, t. y. SESV 263 straipsnis, o ne SESV 270 straipsnis. Pastarajame straipsnyje nustatyta teisių gynimo priemonė viešosios tarnybos byloms, kuri skiriasi nuo bendrųjų teisių gynimo priemonių, kaip antai SESV 263 straipsnyje reglamentuotas ieškinyje dėl panaikinimo.

Bendrojo Teismo vertinimas

Bendrasis Teismas visų pirma nurodė: iš SESV 270 straipsnio teksto matyti, kad jame numatyta jurisdikcija apima visus Sąjungos ir jos tarnautojų ginčus neperžengiant Pareigūnų tarnybos nuostatuose ir KTJS nustatytą ribų ir laikantis juose numatytą sąlygų.

Toliau Bendrasis Teismas priminė, kad ginčų tarp Sąjungos ir jos tarnautojų sąvoka jurisprudencijoje suprantama plačiai, todėl, kaip tokie, yra nagrinėtini ginčai, susiję su asmenimis, kurie neturi nei pareigūno, nei tarnautojo statuso, tačiau siekia jį įgyti. Taip yra ir asmenų, kandidatuojančių į pareigas, kurių skyrimo sąlygos nustatytos Pareigūnų tarnybos nuostatuose arba KTJS, atveju.

Toliau Bendrasis Teismas pažymėjo, kad, kiek tai susiję su Europos prokuratūra, visos Pareigūnų tarnybos nuostatų normos jai *per se* netaikomos. Į KTJS taikymo sritį patenka tik Europos prokurorų įdarbinimo ir darbo užmokesčio sąlygos ir tai yra Europos prokuratūros sudaryti tarnybos sutartis įgaliosios tarnybos kompetencija. Kitaip yra su jų skyrimo sąlygomis ir procedūromis.

Kadangi šios sąlygos ir procedūros nustatytos ne Pareigūnų tarnybos nuostatuose ar KTJS, o Reglamento 2017/1939 16 straipsnyje, kuriame šiuo klausimu numatyta specifinė procedūra su jai būdingomis sąlygomis, su tuo susiję ginčai negali būti laikomi Sąjungos ir jos tarnautojų ginčiais, kaip tai suprantama pagal SESV 270 straipsnį. Taigi Bendrasis Teismas akivaizdžiai neturi jurisdikcijos remdamasis pastaruoju straipsniu nagrinėti šio ieškinio dėl sprendimo skirti Europos prokurorą.

Be to, kadangi ginčijamas sprendimas nėra sprendimas, kuriam taikomi Pareigūnų tarnybos nuostatai ir KTJS, negalima teigti, kad ieškovės skundas dėl to sprendimo ir Tarybos sprendimas atmesti šį skundą gali patekti į Pareigūnų tarnybos nuostatų ir KTJS taikymo sritį. Taigi Bendrasis Teismas taip pat akivaizdžiai neturi jurisdikcijos nagrinėti sprendimo atmesti skundą.

Būtent ieškovas turi nurodyti savo ieškinio teisinį pagrindą, o ne leisti Sąjungos teismui pačiam pasirinkti tinkamiausią teisinį pagrindą. Kadangi ieškovė aiškiai nurodė SESV 270 straipsnį, šio ieškinio negalima laikyti pareikštu pagal SESV 263 straipsnį.

Kalbant apie sprendimą atmesti skundą, pažymėtina, kad bet kuriuo atveju ir darant prielaidą, kad ieškovė ketino pareikšti ieškinį dėl to sprendimo pagal SESV 263 straipsnį, Bendrasis Teismas dėl tų pačių priežasčių konstatavo, kad paskyrimų tarnyba neturėjo kompetencijos nagrinėti ieškovės skundo dėl paskyrimo, pateikto remiantis Pareigūnų tarnybos nuostatų 90 straipsniu. Taigi ji pagrįstai atmetė skundą, todėl bet kuriuo atveju ieškinyje šiuo atžvilgiu yra akivaizdžiai nepagrįstas.

2. Persikėlimo išmoka

2022 m. rugsėjo 7 d. Sprendimas LR / BEI (T-529/20, [EU:T:2022:523](#))

„Viešoji tarnyba – EIB personalas – Darbo užmokestis – Persikėlimo išmoka – Tarnautojo apsigyvenimas savo namų ūkyje palikus tarnybą – EIB darbuotojams taikomų administracinių nuostatų 13 straipsnio pirmos pastraipos antra įtrauka – Namų ūkio sąvoka – Pažodinis aiškinimas pagal daugiausia naudojamą kalbinę versiją – Neribota teismo jurisdikcija – Finansinio pobūdžio ginčas – Priimtinumai“

Buvęs Europos investicijų banko (EIB) tarnautojas LR paprašė šio banko išmokėti persikėlimo išmoką, motyvuodamas tuo, kad po išėjimo į pensiją persikėlė už darbo vietos ribų.

EIB atmetė šį prašymą, motyvuodamas tuo, kad LR yra namo, į kurį persikėlė, savininkas ir dėl to neatitinka EIB darbuotojams taikomų administracinių nuostatų (toliau – administracinės nuostatos) 13 straipsnyje numatytos persikėlimo išmokos, mokamos palikus tarnybą, skyrimo sąlygų. Kadangi LR prašymas peržiūrėti šį atsisakymą taip pat buvo atmestas, jis kreipėsi į Bendrąjį Teismą su ieškiniu; jame prašė, pirma, panaikinti sprendimą nesuteikti jam teisės į persikėlimo išmoką ir, antra, įpareigoti EIB sumokėti jam šią išmoką.

Bendrasis Teismas patenkino ieškinį; teismas (išplėstinė kolegija) paaiškino persikėlimo išmokos skyrimo palikus tarnybą sąlygas pagal administracinių nuostatų 13 straipsnį. Be to, šiuo klausimu Bendrasis Teismas pateikė paaiškinimą, kaip ši bendrojo pobūdžio norma, kurią yra priėmęs EIB, turi būti aiškinama, esant kalbinių versijų skirtumų.

Bendrojo Teismo vertinimas

Bendrasis Teismas pirmiausia konstatavo: nors administracinių nuostatų 13 straipsnyje numatyta, kad fiksuoto dydžio persikėlimo išmoka mokama EIB tarnautojui, kuris palikęs tarnybą pakeitė savo gyvenamąją vietą ir įsikūrė ne mažiau kaip 50 kilometrų atstumu nuo paskutinės darbo vietos, šios išmokos mokėjimas susietas su sąlyga, kad atitinkamas tarnautojas nebūtų apsigyvenęs savo namų ūkyje.

Dėl pažodinio šios nuostatos aiškinimo Bendrasis Teismas pažymėjo, kad administracinėse nuostatose sąvokos „gyvenamoji vieta“ ir „namų ūkis“ neapibrėžtos ir kad administracinių nuostatų versijos prancūzų kalba 13 straipsnyje vartojamas žodžių junginys „propre foyer“ („savo namų ūkis“) ir šių nuostatų versijoje anglų kalba vartojamas žodžių junginys „own home“ („savo namai“) gali būti aiškinami skirtingai.

Priminę suformuotą jurisprudenciją, pagal kurią, esant Sąjungos teisės akto įvairių kalbinių versijų neatitikimų, atitinkama nuostata iš esmės turi būti aiškinama atsižvelgiant į bendrą teisės akto, kurio dalis ji yra, struktūrą ir tikslą⁶⁰⁷, Bendrasis Teismas konkrečiomis nagrinėjamo atvejo aplinkybėmis nukrypo nuo šios jurisprudencijos, nes, pirma, administracinių nuostatų 13 straipsnis priimtas remiantis prancūzų kalba parengtu ir priimtu pasiūlymu ir, antra, EIB nusprendė administracinių nuostatų įžanginės dalies paskutinėje pastraipoje aiškiai nurodyti, kad minėtų nuostatų versija anglų kalba yra „originalios versijos prancūzų kalba vertimas“.

⁶⁰⁷ 2021 m. gruodžio 21 d. Sprendimas **Trapeza Peiraios** (C-243/20, [EU:C:2021:1045](#), 32 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

Taigi, siekdamas objektyviai nustatyti aptariamos nuostatos autoriaus ketinimą ją priimant, Bendrasis Teismas nusprendė išaiškinti administracinių nuostatų 13 straipsnio sąvokas pagal jų įprastą reikšmę daugiausia naudojamoje kalbinėje versijoje (šiuo atveju – versijoje prancūzų kalba).

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas nurodė, kad prancūzų kalboje sąvoka „foyer“ („namų ūkis“) reiškia vietą, kur kūrenama ugnis, be to, vietą, kur gyvena asmens šeima, o sąvoka „gyvenamoji vieta“ reiškia vietą ar būstą, kur asmuo yra įsikūręs. Taigi iš administracinių nuostatų 13 straipsnio formuluotės matyti, kad fiksuoto dydžio persikėlimo išmoka nemokama, kai buvusio tarnautojo nauja gyvenamoji vieta sutampa su būstu, kuriame gyvena jo šeima. Kadangi asmens turimas būstas nebūtinai ir ne visuomet yra šio asmens šeimos narių gyvenamoji vieta, iš pažodinio šios nuostatos aiškinimo matyti, kad persikėlimo išmoka nemokama tik tuomet, kai atitinkamas tarnautojas perkelia savo nuolatinę gyvenamąją vietą į vietą, kur gyvena jo šeimos nariai, o ne kai būstas, į kurį tarnautojas persikelia, priklauso jam asmeniškai.

Tokį pažodinį administracinių nuostatų 13 straipsnio aiškinimą patvirtina jo aiškinimas pagal kontekstą. Kituose administracinių nuostatų straipsniuose sąvoka „namų ūkis“ vartojama siekiant nurodyti vietą, kur nuolat gyvena tarnautojo šeimos nariai, o ne būstą, kurio savininkas yra tarnautojas.

Be to, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Europos Sąjungos pareigūnų tarnybos nuostatų (toliau – Pareigūnų tarnybos nuostatai) VII priedo 5 straipsnio 4 dalyje yra teisės į įsikūrimo išmoką nesuteikimo sąlyga, kuri, remiantis jurisprudencija⁶⁰⁸, taikoma tuo atveju, kai pareigūnas dirba toje vietoje, kurioje jau gyvena jo šeima, ir įsikuria su ja. Patvirtindamas, kad EIB turi funkciją savarankiškumą nustatant jo darbuotojams taikomas taisykles, Bendrasis Teismas nusprendė, kad ši institucija neįrodė, kaip pagal analogiją taikant šią jurisprudenciją administracinių nuostatų 13 straipsnio pirmos pastraipos antroje įtraukoje numatyta teisės į persikėlimo išmoką nesuteikimo sąlygai būtų pažeistas jos funkcinis savarankiškumas.

Galiausiai Bendrasis Teismas pažymėjo, kad teleologinis administracinių nuostatų 13 straipsnio aiškinimas patvirtina pažodinį ir kontekstinį šio straipsnio aiškinimą.

Persikėlimo išmokos tikslas – padengti ir sumažinti išlaidas, atsiradusias dėl buvusio pareigūno ar tarnautojo persikėlimo į naują aplinką neribotam, bet pakankamai ilgam laikotarpiui dėl to, kad, galutinai palikus tarnybą, pasikeitė jo pagrindinė gyvenamoji vieta.

Aplinkybė, kad palikęs tarnybą tarnautojas persikelia į būstą, kurio savininkas ar bendraturtis jis yra, gali sumažinti tam tikras su jo persikėlimu susijusias išlaidas. Vis dėlto remiantis tokia aplinkybe negalima daryti bendros prezumpcijos, kad dėl atitinkamo tarnautojo integracijos kitoje nei jo paskutinės darbo vietos aplinkoje jis nepatirtų jokių išlaidų.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Bendrasis Teismas nusprendė, kad atsisakydamas LR skirti persikėlimo išmoką, motyvuojant tuo, kad šis buvo būsto, į kurį persikėlė, savininkas, EIB pažeidė administracinių nuostatų 13 straipsnį. Todėl Bendrasis Teismas panaikino šį EIB sprendimą.

Be to, Bendrasis Teismas pagal analogiją taikė Pareigūnų tarnybos nuostatų 91 straipsnio 1 dalį, pagal kurią tarnautojų finansinio pobūdžio ginčiuose su institucijomis Sąjungos teismui suteikiama neribota jurisdikcija⁶⁰⁹, ir, tenkindamas LR reikalavimą šiuo klausimu, įpareigojo EIB sumokėti persikėlimo išmoką ir palūkanas.

⁶⁰⁸ 2015 m. lapkričio 18 d. Sprendimas *FH / Parlamentas* (F-26/15, [EU:F:2015:137](#), 35 punktas).

⁶⁰⁹ 2001 m. spalio 2 d. Sprendimas *EIB / Hautem* (C-449/99 P, [EU:C:2001:502](#), 95 punktas).

3. Sutartinės prievolės nutraukimas

2022 m. spalio 5 d. Sprendimas WV / Europos Sąjungos įstaigų vertimo centras (T-618/21, [EU:T:2022:603](#))

„Viešoji tarnyba – Laikinieji tarnautojai – Laikinojo nedarbingumo atostogos – Nepateisinamas neatvykimas į darbą – Sutarties nutraukimas be įspėjimo – KTJS 16 straipsnis – KTJS 48 straipsnio b punktas – Atsakomybė“

1997 m. Europos Sąjungos įstaigų vertimo centras (*CdT*) įdarbino WV ir 2004 m. pasirašė neterminuotą sutartį. Laikotarpiu nuo 2019 m. liepos 23 d. iki lapkričio 15 d. WV buvo išėjęs mokamų laikinojo nedarbingumo atostogų. Jo neatvykimą į darbą laikotarpiu nuo 2019 m. lapkričio 18 d. iki 2020 m. vasario 7 d. *CdT* laikė nepateisinamu. Jo neatvykimą į darbą laikotarpiu nuo 2020 m. vasario 8 d. iki balandžio 10 d. ir nuo 2020 m. balandžio 29 d. iki gegužės 4 d. *CdT* pripažino pateisinamu. Nuo 2020 m. gegužės 5 d. jo neatvykimas į darbą buvo laikomas nepateisinamu.

WV advokatė paprašė pripažinti jį neįgaliumi. Ji nurodė, kad, atsižvelgiant į WV sveikatos būklę, yra mažai tikėtina, kad artimiausioje ateityje situacija normalizuosis. 2020 m. rugsėjo 14 d. raštu *CdT* atmetė šį prašymą ir informavo WV, kad, siekdamas nutraukti jo darbo sutartį, ketina taikyti Europos Sąjungos kitų tarnautojų įdarbinimo sąlygų (toliau – KTJS) 48 straipsnio b punktą.

Remiantis minėta nuostata, kurioje numatyta galimybė nutraukti darbo sutartį be įspėjimo tuo atveju, kai pasibaigus apmokamoms laikinojo nedarbingumo atostogoms tarnautojas negali grįžti į darbą, 2020 m. lapkričio 26 d. buvo priimtas sprendimas nutraukti sutartį su WV be įspėjimo. Vėliau WV pareiškė ieškinį Bendrajame Teisme dėl to sprendimo panaikinimo (toliau – ginčijamas sprendimas).

Bendrasis Teismas patenkino ieškinį ir panaikino ginčijamą sprendimą. Savo sprendime Bendrasis Teismas išsakė savo poziciją jurisprudencijoje dar nenagrinėtu klausimu, ar administracija gali nutraukti sutartį su tarnautoju pagal KTJS 48 straipsnio b punktą, remdamasi vien nepateisinamu jo neatvykimu į darbą ir tarnybos interesais ir nenagrinėdama, ar įvykdytos KTJS 16 straipsnio antroje pastraipoje, į kurią daroma nuoroda KTJS 48 straipsnio b punkte, nustatytos sąlygos.

Bendrojo Teismo vertinimas

Bendrasis Teismas nurodė, kad iš KTJS 16 straipsnio antros pastraipos ir 48 straipsnio b punkto matyti, kad darbo sutartis su tarnautoju gali būti nutraukta, kai įvykdomos dvi sąlygos, t. y. nustatyto mokamų laikinojo nedarbingumo atostogų termino viršijimas ir tarnautojo negalėjimas grįžti į darbą pasibaigus šiam terminui.

Kiek tai susiję su pirmąja sąlyga dėl termino, nustatyto dėl mokamų laikinojo nedarbingumo atostogų, viršijimo, Bendrasis Teismas priminė, kad KTJS 48 straipsnio b punkte paminėtos mokamos laikinojo nedarbingumo atostogos, kurioms pasibaigus turi būti vertinama tarnautojo galimybė grįžti į darbą, yra numatytos KTJS 16 straipsnio antroje pastraipoje.

Iš kartu nagrinėjamų KTJS 48 straipsnio b punkto ir 16 straipsnio antros pastraipos matyti, kad su tarnautoju sudaryta darbo sutartis gali būti nutraukta be įspėjimo pasibaigus mokamoms laikinojo nedarbingumo atostogoms, kai šios atostogos viršija trijų mėnesių laikotarpį arba atitinkamo tarnautojo dirbtą laiką, jeigu jis yra ilgesnis.

Taigi tam, kad pagal KTJS 48 straipsnio b punktą nutrauktą su ieškovu sudarytą darbo sutartį, *CdT* turėjo patikrinti, ar ši sąlyga įvykdyta.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas konstatavo, kad *CdT* manė, jog dėl WV nepateisinamo neatvykimo į darbą (dėl kurio išnyko jo teisės į mokamas laikinojo nedarbingumo atostogas) administracija

atleidžiama nuo pareigos patikrinti, ar įvykdyta sąlyga, susijusi su ieškovui suteiktų mokamų laikinojo nedarbingumo atostogų termino viršijimu. Vis dėlto nei KTĮS 48 straipsnio b punkte, kuriuo pagrįstas ginčijamas sprendimas, nei KTĮS 16 straipsnio antros pastraipos nuostatose, kuriose nustatyta pastaroji sąlyga, nenumatyta, kad sprendimas nutraukti sutartį be įspėjimo galėtų būti priimtas iš anksto nepatikrinus, ar viršytas mokamų laikinojo nedarbingumo atostogų, suteiktų atitinkamam tarnautojui pagal KTĮS 16 straipsnio antroje pastraipoje nustatytas sąlygas, terminas. Be to, nei iš kurios nors iš šių nuostatų, nei iš Pareigūnų tarnybos nuostatų 59 straipsnio, kuriame nustatyta, be kita ko, laikinojo nedarbingumo atostogų ir nepateisinamo neatvykimo į darbą tvarka, neišplaukia, kad KTĮS 16 straipsnio antroje pastraipoje numatytos sąlygos, susijusios su mokamų laikinojo nedarbingumo atostogų termino viršijimu, patikrinimas tuo atveju, kai atitinkamo darbo sutarties nutraukimo dieną ir prieš ją nebuvo nepateisinamo neatvykimo į darbą, gali būti pakeistas konstatavimu, kad tokio nepateisinamo neatvykimo nebuvo. Todėl ginčijamu sprendimu *CdT* taikė nepateisinamo neatvykimo į darbą sąlygą, kuri KTĮS 48 straipsnio b punkte ir 16 straipsnio antroje pastraipoje nenumatyta, ir nutraukė neterminuotą darbo sutartį su *WV* nepatikrinęs, ar įvykdyta pirmoji šiose nuostatose nustatyta sąlyga.

Dėl antrosios sąlygos, susijusios su tarnautojo negalėjimu grįžti į darbą pasibaigus mokamų laikinojo nedarbingumo atostogoms, Bendrasis Teismas konstatavo, kad iš *WV* advokatės raštų matyti, jog *WV* pripažino negalintis grįžti į darbą, o į tai *CdT* atsižvelgė ginčijamame sprendime, pakartodamas minėtų raštų turinį.

Vis dėlto, kadangi pagal KTĮS 48 straipsnio b punktą data, kada šios galimybės nebuvimas turėjo būti nustatytas, yra vėlesnė nei mokamų laikinojo nedarbingumo atostogų terminas, dėl kurio anksčiau buvo pažymėta, kad *CdT* jo neįvertino, antroji sąlyga negali būti laikoma įvykdyta. Taigi Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad priimdamas ginčijamą sprendimą *CdT* pažeidė KTĮS 48 straipsnio b punktą ir 16 straipsnio antrą pastraipą.

XVI. Prašymai taikyti laikinąsias apsaugos priemones

2022 m. kovo 30 d. Nutartis RT France / Taryba (T-125/22 R, nepaskelbta Rink., [EU:T:2022:199](#))

„Laikinosios apsaugos priemonės – Bendra užsienio ir saugumo politika – Ribojamosios priemonės atsižvelgiant į Rusijos veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje – Tam tikrų žiniasklaidos priemonių transliavimo veiklos sustabdymas – Prašymas sustabdyti vykdymą – Skubos nebuvimas – Interesų palyginimas“

2022 m. vasario 24 d. Rusijos Federacijai (toliau – Rusija) pradėjus karinę agresiją prieš Ukrainą, Europos Sąjungos Taryba 2022 m. kovo 1 d.⁶¹⁰ priėmė naujas priemones, kuriomis papildomos Tarybos nuo 2014 m. priimamos priemonės atsižvelgiant į Rusijos veiksmus, kuriais buvo destabilizuota padėtis Ukrainoje⁶¹¹. Šiomis naujomis priemonėmis buvo siekiama sustabdyti tam tikrų žiniasklaidos priemonių, įskaitant *RT France*, transliavimo veiklą Europos Sąjungoje arba į Europos Sąjungą. Tarybos teigimu, Rusija atliko Sąjungos ir kaimyninių šalių pilietinei visuomenei skirtos propagandos veiksmus, smarkiai iškraipydama faktus ir jais manipuliudama, kaip kanalais naudodamasi Rusijos vadovybės kontroliuojama žiniasklaida.

RT France kreipėsi į Europos Sąjungos Bendrąjį Teismą su ieškiniu dėl Tarybos aktų panaikinimo⁶¹². Ji taip pat pateikė prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones, kad būtų sustabdytas minėtų aktų vykdymas.

2022 m. kovo 30 d. nutartimi Bendrojo Teismo pirmininkas atmetė *RT France* prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones, motyvuodamas tuo, kad neįvykdyta skubos sąlyga, būtina vykdymui sustabdyti, ir kad interesų palyginimas palankesnis Tarybai.

Bendrojo Teismo pirmininko vertinimas

Bendrojo Teismo pirmininkas pirmiausia išnagrinėjo, ar *RT France* pateikti argumentai įrodo, kad yra tenkinama skubos sąlyga, būtina, kad laikinąsias apsaugos priemones taikantis teisėjas galėtų sustabdyti vykdymą arba taikyti kitas laikinąsias apsaugos priemones. Pirmą, *RT France* teigia, kad aptariamoms ribojamosios priemonės turės dramatiškų ekonominių, finansinių ir žmogiškųjų pasekmių, nes jai bus užkirstas kelias vykdyti savo veiklą. Šiuo klausimu Bendrojo Teismo pirmininkas pirmiausia pažymėjo, kad socialiniu požiūriu iš *RT France* pateiktų duomenų nėra aišku, kokiam skaičiui darbo vietų kyla grėsmė trumpuoju laikotarpiu, data, kai ji nebeturės lėšų, reikalingų išmokėti atlyginimus savo darbuotojams, ir kokio socialinio plano ji galėtų imtis, ypač atsižvelgiant į paveiktų darbuotojų perkėlimo į kitą darbą ar įdarbinimo iš naujo galimybes. Taigi nurodoma žala yra tik ekonominė ir finansinė. Bendrojo Teismo pirmininkas priminė, kad tokio pobūdžio žala negali, išskyrus išimtines aplinkybes, būti laikoma nepataisoma, nes finansinė kompensacija paprastai gali grąžinti nukentėjusį asmenį į padėtį, buvusią iki atsirandant žalai. Laikinąsias apsaugos priemones

⁶¹⁰ Sprendimas (BUSP) 2022/351, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 2014/512/BUSP dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į Rusijos veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje (OL L 65, 2022, p. 5), ir Reglamentas (ES) 2022/350, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 833/2014 dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į Rusijos veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje (OL L 65, 2022, p. 1).

⁶¹¹ 2014 m. liepos 31 d. Sprendimas 2014/512/BUSP dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į Rusijos veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje (OL L 229, 2014, p. 13).

⁶¹² Šiuo klausimu žr. 2022 m. liepos 27 d. Sprendimą *RT France / Taryba* (T-125/22, [EU:T:2022:483](#)).

taikantis teisėjas turi turėti konkrečių ir tikslių duomenų, pagrįstų išsamiais ir patvirtintais dokumentiniais įrodymais, iš kurių būtų matyti šalies, prašančios taikyti laikinąją apsaugos priemonę, padėtis ir kurie leistų įvertinti pasekmes, kurias sukeltų prašomų priemonių netaikymas. Bendrojo Teismo pirmininkas konstatavo, kad *RT France* nepaaiškino savo finansinės padėties ir prašyme taikyti laikinąsias apsaugos priemones nepateikė jokių duomenų, be kita ko, skaičiais, kurie leistų įvertinti didelės ir nepataisomos finansinės žalos pobūdį, taip pat įrodyti jos atsiradimo riziką.

Šiuo atžvilgiu, nors *RT France* išties negali transliuoti programų ir dėl to negali vykdyti savo veiklos, Bendrojo Teismo pirmininkas pažymėjo, kad draudimas transliuoti būtų yra tikslas, kurio siekiama šiomis priemonėmis, ir nepakanka, kad *RT France* bendrai ir abstrakčiai išdėstytų su jos finansiniu gyvybingumu susijusias aplinkybes, kad būtų galima daryti išvadą, jog šioje srityje egzistuoja neišvengiamas pavojus. Bendrojo Teismo pirmininkas pridūrė, kad pareiga sustabdyti *RT France* transliavimo Sąjungoje arba į Sąjungą veiklą yra tik laikina ir kad ginčijami aktai netrukdo *RT France* transliuoti turinį už Sąjungos ribų.

Taigi, atsižvelgiant į šias aplinkybes, *RT France* neįrodė, kad, nepatenkinus prašymo sustabdyti vykdymą, jai būtų padaryta didelė ir nepataisoma finansinė žala.

Antra, dėl *RT France* argumento, kad ginčijami aktai labai kenkia jos reputacijai, nes juose ji apibūdinama kaip žiniasklaidos priemonė, nuolat ir išimtinai kontroliuojama Rusijos valdžios, Bendrojo Teismo pirmininkas pažymėjo, kad galima žala *RT France* reputacijai jau padaryta ginčijamais aktais ir ji tęsis tol, kol šie aktai bus panaikinti priėmus sprendimą pagrindinėje byloje. Vis dėlto laikinųjų apsaugos priemonių taikymo tikslas nėra užtikrinti jau patirtos žalos atlyginimą, o ginčijamų aktų panaikinimas baigus procesą pagrindinėje byloje būtų pakankama kompensacija už tariamą neturtinę žalą. Be to, prašomos laikinosios apsaugos priemonės taikymas yra pagrįstas tik tuo atveju, jei nagrinėjamas aktas yra lemiamas tariamos didelės ir nepataisomos žalos priežastis. Neįrodyta, kad tariamą žalą, t. y. *RT France* apibūdinimą kaip žiniasklaidos priemonės, kurią nuolat ir išimtinai kontroliuoja Rusijos valdžia, lėmė ginčijami aktai, nes kiti šaltiniai anksčiau kritikavo *RT France* dėl neobjektyvumo ir priklausomumo nuo Rusijos vyriausybės.

Trečia, *RT France* teigia, kad žalos rimtumą ir nepataisomumą įrodo tai, kad visiškai ir visam laikui sutrikdyta informacinės tarnybos veikla ir kad tokie veiksmai yra nepataisomi ir ypač rimti demokratinėje visuomenėje. Bendrojo Teismo pirmininkas pabrėžė, kad *RT France* turi nurodyti ir įrodyti tokios žalos atsiradimo tikimybę, ir pažymėjo, kad ji bendrai ir abstrakčiai teigia, jog ginčijami aktai pakerta Europos visuomenės demokratiškumą, nepatikslinga, kaip tai susiję su ja pačia ar koks to poveikis jai. Todėl Bendrojo Teismo pirmininkas konstatavo, kad skubos sąlyga netenkinama.

Jis taip pat nusprendė, kad nagrinėjamų interesų palyginimas palankesnis Tarybai, nes šios institucijos interesai yra susiję su būtinybe apsaugoti valstybes nares nuo dezinformacijos ir destabilizacijos kampanijų, kurias vykdo Rusijos vadovybės kontroliuojama žiniasklaida ir kurios kelia grėsmę Sąjungos viešajai tvarkai ir saugumui karinės agresijos prieš Ukrainą kontekste. Taigi tai yra viešieji interesai, kurie susiję su Europos visuomenės apsauga ir yra bendros strategijos, kuria siekiama kuo skubiau nutraukti Ukrainos patiriamą agresiją, dalis. Šiomis aplinkybėmis, nedelsiant sustabdžius ginčijamų aktų taikymą, iškiltų pavojus, kad nebus pasiekti Sąjungos tikslai, visų pirma taikūs tikslai, pagal Europos Sąjungos sutarties 3 straipsnio 1 ir 5 dalis.

Interesai, kuriais remiasi *RT France*, yra susiję su jos darbuotojų padėtimi ir finansiniu gyvybingumu. Tai yra privačios bendrovės, kurios pagrindinė veikla laikinai uždrausta, interesai.

Bendrojo Teismo pirmininkas pridūrė: jeigu *RT France* pavyktų pasiekti ginčijamų aktų panaikinimo nagrinėjant bylą iš esmės, dėl jos interesų pažeidimo patirta žala galėtų būti vertinama ir galimai

patirti nuostoliai vėliau galėtų būti atlyginti arba kompensuoti. Galiausiai jis pažymėjo, kad, atsižvelgdamas į nagrinėjamas išskirtines aplinkybes, bylą iš esmės nagrinėjantis teisėjas nusprendė priimti sprendimą pagal pagreitintą procedūrą, kad *RT France* kuo greičiau gautų atsakymą į savo reikalavimą dėl panaikinimo⁶¹³.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Bendrojo Teismo pirmininkas padarė išvadą, kad prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones turi būti atmestas, nesant reikalo priimti sprendimo dėl *fumus boni juris* egzistavimo.

2022 m. kovo 31 d. Nutartis AL / Taryba (T-22/22 R, nepaskelbta Rink., [EU:T:2022:200](#))

„Laikinosios apsaugos priemonės – Viešojo tarnyba – Pareigūnai – Drausminė procedūra – Pašalinimas – Prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones – Skuba – „Fumus boni juris“ – Interesų palyginimas“

AL, Europos Sąjungos Tarybos pareigūnas, 2009–2019 m. teikė paskyrimų tarnybai deklaracijas, siekdamas gauti Europos Sąjungos pareigūnų tarnybos nuostatuose (toliau – Tarnybos nuostatai) numatytas išmokas ir pinigines lengvatas tam tikram skaičiui asmenų, jo tarnybos laikotarpiu tapusių jo šeimos nariais, tarp jų – neįgaliam įvaikintam sūnui.

Paskyrimų tarnybai kilus abejonių dėl šių prašymų skirti šeimos išmokas, Europos kovos su sukčiavimu tarnyba (OLAF) pradėjo tyrimą dėl įtarimų, kad pareiškėjas sukčiavo nurodydamas šeimos sudėtį, taip pat dėl reikalaujamų sąlygų šeimos išmokoms gauti.

Baigusi tyrimą OLAF, be kita ko, rekomendavo Tarybai imtis visų tinkamų priemonių, kad būtų susigrąžinta pareiškėjui nepagrįstai išmokėta suma ir jo atžvilgiu pradėta drausminė procedūra. Atlikusi drausminę procedūrą Taryba priėmė sprendimą atšaukti pareiškėją iš pareigų (toliau – ginčijamas sprendimas). Vis dėlto paskyrimų tarnyba nusprendė iš dalies patenkinti pareiškėjo skundą dėl tam tikrų sprendimų, kuriais susigrąžinamos lėšos, ir atnaujinti aptariamų išmokų mokėjimą.

Bendrojo Teismo pirmininkas, išnagrinėjęs pareiškėjo prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones, pateiktą kartu su ieškiniu dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo, patenkino šį prašymą ir nurodė Tarybai sustabdyti ginčijamo sprendimo vykdymą.

Bendrojo Teismo pirmininko vertinimas

Pirma, nagrinėdamas skubos sąlygą, kiek tai susiję su pareiškėjo argumentu, kad sustabdyti ginčijamo sprendimo vykdymą yra būtina siekiant išsaugoti jo neįgalaus įvaikinto sūnaus sveikatą ar net gyvybę, Bendrojo Teismo pirmininkas priminė, kad į tariamą žalą laikinąsias apsaugos priemones taikantis teisėjas gali atsižvelgti tik tiek, kiek ji gali būti padaryta šalies, prašančios taikyti laikinąją apsaugos priemonę, interesams. Todėl į žalą, kurią ginčijamo sprendimo vykdymas gali sukelti kitai šaliai, kuri nėra laikinųjų apsaugos priemonių prašanti šalis, laikinąsias apsaugos priemones taikantis teisėjas prireikus gali atsižvelgti tik lygindamas esamus interesus.

Tokiomis aplinkybėmis į pareiškėjo nurodomą žalą, susijusią su jo neįgalaus įvaikinto sūnaus sveikata ir gyvybe, taip pat su finansinių lengvatų, kurias pareiškėjas gaudavo dėl sūnaus, praradimu,

⁶¹³ Šiuo klausimu žr. 2022 m. liepos 27 d. Sprendimą *RT France / Taryba* (T-125/22, [EU:T:2022:483](#)).

laikinąsias apsaugos priemones taikantis teisėjas gali atsižvelgti tik tiek, kiek ši žala gali būti padaryta pareiškėjui.

Vis dėlto neginčytina, kad sūnaus sveikata yra vienas iš svarbiausių tėvo rūpesčių, neatsižvelgiant į tai, ar jis įvaikintas. Todėl pareiškėjo nurodoma didelė ir nepataisoma žala, susijusi su jo sūnaus sveikata ir gyvybe, gali tiesiogiai paveikti pareiškėją kaip įtvėj.

Iš tiesų, kaip vienišas tėvas, kuris prisiėmė atsakomybę ir toliau atsako už įvaikinto sūnaus, sergančio cerebriniu paralyžiumi / įgimta spastine paralizės forma ir susijusiomis patologijomis, gydymą ir ugdymą, pareiškėjas neišvengiamai ir asmeniškai patirtų didelės ir nepataisomos žalos, jei, nesant šiuo metu teikiamos didelės medicininės pagalbos, nebebūtų galima užtikrinti įvaikinto sūnaus sveikatos iki galimo palankaus sprendimo pagrindinėje byloje priėmimo.

Kadangi ši medicininė pagalba priklauso nuo išmokų ir finansinių lengvatų, kurias pareiškėjas ir jo sūnus turėjo teisę gauti dėl pareiškėjo, kaip pareigūno, statuso, jų praradimas sukeltų jam tiesioginės žalos. Pareiškėjas, kaip vienišas tėvas, finansiškai atsakingas už medicininę pagalbą neįgaliam įvaikintam sūnui ir jo ugdymą, asmeniškai patirtų didelės ir nepataisomos žalos, jeigu jo sūnui nebūtų teikiama medicininė bei ugdymo pagalba ir dėl to tariamai kiltų pavojus jo sveikatai.

Antra, Bendrojo Teismo pirmininkas pripažįsta, kad egzistuoja *fumus boni juris*, nes iš pirmo žvilgsnio kai kurie pareiškėjos nurodyti argumentai neatrodo neturintys rimto pagrindo.

Šiuo atžvilgiu Bendrojo Teismo pirmininkas priminė, kad sprendimas skirti pašalinimo sankciją, atsižvelgiant į ypač sunkias pasekmes, neišvengiamai suponuoja atsargų institucijos vertinimą. Institucija šiuo atžvilgiu turi plačią diskreciją ir Bendrasis Teismas negali pakeisti paskyrimų tarnybos vertinimo. Teismo kontrolė apsiriboja patikrinimu, ar tiksliai nustatytos faktinės aplinkybės, ar nepadaryta akivaizdžios faktinių aplinkybių vertinimo klaidos ir ar nebuvo piktnaudžiauta įgaliojimais. Be to, kad bet kokia drausminė nuobauda būtų teisėta, reikia, kad būtų nustatytas faktų, dėl kurių priekaištaujama suinteresuotasis asmuo, tikrumas.

Šiomis aplinkybėmis Bendrojo Teismo pirmininkas, nedarydamas poveikio būsimam teismo sprendimui pagrindinėje byloje, manė, kad susigrąžintinų sumų sumažinimas turėtų turėti tiesioginės įtakos pareiškėjui skirtai drausminei nuobaudai ir kad, siekdama nustatyti pažeidimo sunkumą ir nuspręsti dėl pareiškėjui skirtinos drausminės nuobaudos, paskyrimų tarnyba, analizuodama pažeidimo sunkumą ir jo padarymo aplinkybes, turėjo atsižvelgti į tai, kad kompetentingos nacionalinės institucijos neiškėlė baudžiamosios bylos ir nepradėjo baudžiamojo persekiojimo dėl pažeidimų, kuriais jis kaltinamas.

Be to, Bendrojo Teismo pirmininkas pripažino, kad, nors vaikų gerovė bet kuriuo atveju negali pateisinti pareiškėjo elgesio, iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad paskyrimų tarnyba vis dėlto turėjo atsižvelgti į šią aplinkybę kaip į motyvą, kuris paskatino pareiškėją padaryti pažeidimą, juolab kad, kaip pripažįsta pati paskyrimų tarnyba, pareiškėjas neturėjo piktavališkų ketinimų ar noro asmeniškai praturtėti.

Galiausiai, trečia, kalbant apie interesų pusiausvyrą, konkrečiau – apie Tarybos interesus, Bendrojo Teismo pirmininkas pažymėjo, kad lojalumo pareiga neabejotinai turi įtakos asmeninio pasitikėjimo ryšio tarp institucijos ir jos pareigūnų išsaugojimui, o tai yra darbo santykių išsaugojimo sąlyga. Ši pareiga reikalauja, kad pareigūnai ne tik susilaikytų nuo tarnybos prestižą ir deramą pagarbą institucijai ir jos vadovams menkinančių veiksmų, bet ir elgtųsi taip, kad nekiltų jokių įtarimų ir pasitikėjimo ryšiai, susiklostę tarp šios institucijos ir pareigūnų, visada būtų išsaugoti. Vis dėlto tai nereiškia, kad bet koks lojalumo pareigos pažeidimas sistemingai lemia pasitikėjimo praradimą, taigi, ir atleidimą iš darbo kaip neišvengiamą rezultatą.

Kita vertus, jeigu nebūtų pritaikytos pareiškėjo prašomos laikinosios apsaugos priemonės, jo įvaikintas sūnus nebegautų išmokų, kurios jam leidžia gauti išgyventi būtiną medicininę priežiūrą. Taigi interesų palyginimas yra palankesnis pareiškėjui.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones buvo patenkintas.

**2022 m. balandžio 25 d. Nutartis HB / Komisija (T-408/21 R, nepaskelbta Rink.,
[EU:T:2022:241](#))**

„Laikinosios apsaugos priemonės – Viešasis paslaugų pirkimas – Sutarčių skyrimo procedūros pažeidimai – Nepagrįstai sumokėtų sumų susigrąžinimas – Vykdytinas sprendimas – Prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones – Skuba – „Fumus boni juris“ – Interesų palyginimas“

Dviejuose Europos Sąjungos paskelbtuose konkursuose, aprašytuose toliau⁶¹⁴, dvi viešojo pirkimo sutartys buvo skirtos⁶¹⁵ konsorciumui, koordinuojamam HB, pareiškėjos, pagal Belgijos teisę įsteigtos ribotos atsakomybės bendrovės, kurios vienintelis akcininkas yra kita ribotos atsakomybės bendrovė.

Remdamasi Europos kovos su sukčiavimu tarnybos (OLAF) analizės ataskaita, Komisija pirmiausia sustabdė TACIS ir CARDS sutarčių vykdymą, atitinkamai motyvuodama tuo, kad jas skiriant buvo padaryta esminių klaidų arba pažeidimų arba buvo sukčiauta. Paskui ji priėmė du sprendimus dėl pagal šias sutartis mokėtinų sumų sumažinimo ir nepagrįstai sumokėtų sumų susigrąžinimo. Galiausiai ji priėmė du vykdytinus sprendimus, atitinkamai dėl kiekvieno iš reikalavimų išieškojimo iš pareiškėjos pagal abi TACIS ir CARDS sutartis.

Bendrojo Teismo pirmininkas, išnagrinėjęs pareiškėjos prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones, pareiškėją tuo pačiu metu kaip ir ieškinyje dėl pastarųjų dviejų sprendimų panaikinimo, patenkino šį prašymą ir nurodė Komisijai sustabdyti minėtų sprendimų vykdymą.

Bendrojo Teismo pirmininko vertinimas

Pirma, Bendrojo Teismo pirmininkas išnagrinėjo sąlygą, susijusią su prašomų laikinųjų apsaugos priemonių taikymo skuba, ir padarė išvadą, kad šiuo atveju ji tenkinama. Kadangi nurodyta žala yra tik finansinė, jis priminė, kad, esant tokiai situacijai, prašomos laikinosios apsaugos priemonės yra pateisinamos, jeigu paaiškėja, kad, nesant tokių priemonių, kiltų pavojus šaliai, kuri jų prašo, finansiniam gyvybingumui dar prieš priimant sprendimą, kuriuo užbaigiama pagrindinė byla, arba jei stipriai pakistų jos rinkos dalys, atsižvelgiant į, be kita ko, jos įmonės dydį ir apyvartą, taip pat prireikus – įmonių grupės, kuriai ji priklauso, charakteristikas.

Konkrečiau kalbant, galimas bendrovės nemokumas nebūtinai reiškia, kad skubos sąlyga yra įvykdyta. Iš tiesų, nagrinėjant įmonės finansinį gyvybingumą, jos materialinė padėtis gali būti vertinama visų pirma atsižvelgiant į grupės, kuriai ji priskiriama pagal savo akcininkus, ypatumus, todėl laikinąsias apsaugos priemones taikantis teisėjas gali nuspręsti, kad, nepaisant numatomo įmonės nemokumo, skubos sąlyga nėra įvykdyta.

Nagrinėjamu atveju, siekdamas įvertinti pareiškėjos bendrovės finansinį pajėgumą, Bendrojo Teismo pirmininkas priminė pareiškėjos teisinę formą, akcininkus ir pažymėjo, kad jos direktorius taip pat yra solidariai su pareiškėja atsakingas Komisijai už ginčijamuose sprendimuose nustatytos sumos sumokėjimą. Remdamasis šiomis aplinkybėmis jis padarė išvadą, kad pareiškėjos priklausymo šiai

⁶¹⁴ Dėl ginčo faktinių ir teisinių aplinkybių žr. 2022 m. spalio 20 d. Nutartį **PB / Komisija** (T-407/21 R, [EU:T:2022:655](#)), išdėstyta toje pačioje dalyje, p. 324.

⁶¹⁵ Sutartys TACIS/2006/101-510 ir CARDS/2008/166-429.

grupei sąlygos ir šios grupės ypatybės, be kita ko, visos grupės finansinis pajėgumas, yra esminės aplinkybės nagrinėjant prašymo taikyti laikinąsias apsaugos priemones skubą.

Atsižvelgdamas į pareiškėjos pateiktus duomenis jis manė, kad, viena vertus, akivaizdu, jog bendra grupei, kuriai priklauso pareiškėja, priklausančio turto vertė yra gerokai mažesnė nei Komisijos reikalaujama daugiau nei 5 000 000 eurų suma. Kita vertus, auditoriaus pažymoje patvirtinta, kad dviejų grupės, kuriai priklauso pareiškėja, bendrovių turto areštas gali būti laikomas aplinkybe, galinčia kelti grėsmę verslo tęstinumui, taigi šių bendrovių gali nebelikti. Bendrojo Teismo pirmininkas padarė išvadą, kad, siekiant išvengti didelės ir nepataisomos žalos pareiškėjos interesams, būtina sustabdyti ginčijamų sprendimų vykdymą iki sprendimo pagrindinėje byloje priėmimo.

Antra, Bendrojo Teismo pirmininkas išnagrinėjo sąlygą, susijusią su *fumus boni juris*, ir dėl to *prima facie* patikrino pagrindinėje byloje pareikštam ieškiniui pagrįsti ieškovės nurodytų argumentų pagrįstumą, taigi patikrino, ar bent vienas iš jų yra pakankamai svarus ir negali būti atmetas per laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procedūrą.

Dėl pagrindo, susijusio su tuo, kad Komisija neturėjo kompetencijos priimti ginčijamų sprendimų, kad nėra teisinio pagrindo ir kad pažeistas teisėtų lūkesčių principas, Bendrojo Teismo pirmininkas pažymėjo, kad Finansinis reglamentas⁶¹⁶ išties gali būti teisinis pagrindas Komisijai priimti vykdytinus sprendimus⁶¹⁷, net jei nagrinėjama pinigine prievole yra sutartinio pobūdžio. Vis dėlto, viena vertus, Sąjungos teismas neturi jurisdikcijos nagrinėti ieškinio dėl panaikinimo, kai ieškovo teisinė situacija yra išimtinai susijusi su sutartiniais santykiais, kurių teisinį režimą reglamentuoja susitariančiųjų šalių nustatytos nacionalinės taisyklės, ir, kita vertus, Komisija negali priimti vykdytino sprendimo dėl sutartinių santykių, dėl kurių nėra arbitražinės išlygos Sąjungos teismo naudai ir kurie dėl to priklauso valstybės narės teismų jurisdikcijai. Todėl Komisijos įgaliojimai priimti vykdytinus sprendimus, susijusius su sutartiniais santykiais, turi apsiriboti sutartimis, kuriose yra arbitražinė išlyga, suteikianti jurisdikciją Sąjungos teismams.

Nagrinėjamu atveju, nors ginčijami sprendimai grindžiami SESV ir Finansiniu reglamentu, Bendrojo Teismo pirmininkas nustatė, kad sutartyse nėra arbitražinės išlygos, suteikiančios jurisdikciją Sąjungos teismams.

Jis padarė išvadą, kad, nedarant poveikio Bendrojo Teismo sprendimui dėl ieškinio pagrindinėje byloje, pareiškėjos nurodytas pagrindas iš pirmo žvilgsnio neatrodo neturintis rimto pagrindo. Taigi reikia nuodugnai jį išnagrinėti, o to negali padaryti laikinąsias apsaugos priemones taikantis teisėjas – tai turi būti padaryta nagrinėjant bylą iš esmės.

Trečia, Bendrojo Teismo pirmininkas palygino rizikas, susijusias su kiekvienu iš galimų sprendimų. Šiuo atžvilgiu, kiek tai susiję su pareiškėjos interesu sustabdyti ginčijamų sprendimų vykdymą, jis konstatavo, kad, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, ginčijamų sprendimų vykdymas tikriausiai lemtų pareiškėjos ekonominės veiklos nutraukimą. Dėl suinteresuotumo nedelsiant taikyti ginčijamus sprendimus jis pažymėjo, kad Komisija nepateikia jokio paaiškinimo šiuo klausimu ir kad, atrodo, ji pati mano, jog šiuo atveju būtų pageidautina sustabdyti ginčijamų sprendimų vykdymą. Bendrojo Teismo pirmininkas iš to padarė išvadą, kad interesų palyginimas yra palankesnis ginčijamų sprendimų vykdymo sustabdymui.

⁶¹⁶ Pagal 2018 m. liepos 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES, Euratomas) 2018/1046 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1296/2013, (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 1304/2013, (ES) Nr. 1309/2013, (ES) Nr. 1316/2013, (ES) Nr. 223/2014, (ES) Nr. 283/2014 ir Sprendimas Nr. 541/2014/ES, bei panaikinamas Reglamentas (ES, Euratomas) Nr. 966/2012 (OL L 193, 2018, p. 1), 100 straipsnio 2 dalį.

⁶¹⁷ Pagal SESV 299 straipsnį.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones buvo patenkintas.

**2022 m. gegužės 30 d. Nutartis OT / Taryba (T-193/22 R, nepaskelbta Rink.,
[EU:T:2022:307](#))**

„Laikinosios apsaugos priemonės – Bendra užsienio ir saugumo politika – Ribojamosios priemonės, taikomos atsižvelgiant į Rusijos veiksmus, kuriais kenkiama Ukrainos teritoriniam vientisumui, suverenitetui ir nepriklausomybei arba į juos kėsiamasi – Lėšų įšaldymas – Prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones – „Fumus boni juris“ nebuvimas – Skubos nebuvimas“

2022 m. vasario 24 d. Rusijos Federacijai (toliau – Rusija) pradėjus karinę agresiją prieš Ukrainą, 2022 m. kovo 15 d. Europos Sąjungos Taryba priėmė Sprendimą (BUSP) 2022/429 ir įgyvendinimo reglamentą (ES) 2022/427⁶¹⁸, kuriais pareiškėjo pavardė buvo įtraukta į Tarybos nuo 2014 m. priimamus asmenų, subjektų ir įstaigų sąrašus dėl paramos veiksams, kuriais kenkiama Ukrainos teritoriniam vientisumui, suverenitetui ir nepriklausomybei arba į juos kėsiamasi.

OT kreipėsi į Europos Sąjungos Bendrąjį Teismą su ieškiniu dėl Tarybos aktų panaikinimo. Jis taip pat pateikė prašymą sustabdyti šių aktų vykdymą ir taikyti įvairias laikinąsias apsaugos priemones.

2022 m. gegužės 30 d. nutartimi Bendrojo Teismo pirmininkas atmetė OT prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones, nes netenkinamos *fumus boni juris* ir skubos sąlygos.

Bendrojo Teismo pirmininko vertinimas

Bendrojo Teismo pirmininkas pirmiausia išnagrinėjo, ar tenkinama *fumus boni juris* sąlyga, atlikdamas *prima facie* pareiškėjo pagrindinėje byloje nurodytų argumentų pagrįstumo patikrinimą. Pareiškėjas nurodė įvairius pagrindus, kuriais siekiama įrodyti Tarybos jo atžvilgiu priimtų aktų neteisėtumą.

Pirma, nagrinėdamas pareiškėjo argumentą dėl teisės į gynybą pažeidimo Bendrojo Teismo pirmininkas priminė, kad pirminio įrašymo į šiuos sąrašus kontekste kompetentinga Sąjungos institucija, šiuo atveju Taryba, paisydama teisės į gynybą ir teisės į teisminę gynybą, privalo suinteresuotajam asmeniui pranešti informaciją, kurią turi prieš jį, kad jis galėtų gintis, prireikus kreiptis į Sąjungos teismą ir veiksmingai pareikšti nuomonę dėl jo atžvilgiu nurodytų motyvų. Vis dėlto siekiant užtikrinti, kad minėtos priemonės būtų netikėtos ir jas būtų galima taikyti nedelsiant, Taryba privalo informuoti suinteresuotąjį asmenį apie jam taikomus motyvus ne iki pirminio įtraukimo į sąrašus, o tik tuo metu, kai priimamas atitinkamas sprendimas, arba iš karto po jo priėmimo.

⁶¹⁸ 2022 m. kovo 15 d. Tarybos sprendimas (BUSP) 2022/429, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 2014/145/BUSP dėl ribojamųjų priemonių, taikytinų atsižvelgiant į veiksmus, kuriais kenkiama Ukrainos teritoriniam vientisumui, suverenitetui ir nepriklausomybei arba į juos kėsiamasi (OL L 871, 2022, p. 44), ir 2022 m. kovo 15 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2022/427, kuriuo įgyvendinamas Reglamentas (ES) Nr. 269/2014 dėl ribojamųjų priemonių, taikytinų atsižvelgiant į veiksmus, kuriais kenkiama Ukrainos teritoriniam vientisumui, suverenitetui ir nepriklausomybei arba į juos kėsiamasi (OL L 871, 2022, p. 1).

Nagrinėjama atveju, kadangi pareiškėjo adresas nebuvo viešas, Taryba 2022 m. kovo 16 d. *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* paskelbė pranešimą⁶¹⁹, juo pareiškėjui pranešė apie Tarybos sprendimą taikyti jam ribojamąsias priemones, nurodydama, kad šio įtraukimo į sąrašus motyvai yra išdėstyti atitinkamų aktų prieduose, taip pat pranešė apie jo teisę pateikti prašymą Tarybai peržiūrėti šį sprendimą. Todėl pareiškėjui buvo pranešta apie sprendimo motyvus. Bendrojo Teismo pirmininkas padarė išvadą, kad iš pirmo žvilgsnio nepranešimas pareiškėjui individualiai apie nagrinėjamą sprendimą nepažeidė jo teisės į gynybą.

Be to, kadangi asmens nenaudai priimtas aktas yra pakankamai motyvuotas, jeigu yra priimtas suinteresuotajam asmeniui žinomomis aplinkybėmis, leidžiančiomis jam suprasti jo atžvilgiu taikomos priemonės apimtį, Bendrojo Teismo pirmininkas pažymėjo, kad nagrinėjama atveju vargu ar galima ginčyti, jog pareiškėjas visiškai žinojo, kokiomis aplinkybėmis buvo priimtos su juo susijusios priemonės. Iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad išdėstyti motyvai buvo pakankamai aiškūs ir tikslūs, kad pareiškėjas galėtų suprasti, dėl kokių priežasčių jo pavardė buvo įtraukta į aptariamus sąrašus, ir kad Taryba pateikė pareiškėjui visus su juo susijusius įrodymus.

Antra, dėl pareiškėjo pagrindo, susijusio su pareigos motyvuoti pažeidimu, Bendrojo Teismo pirmininkas konstatavo, kad pareiškėjas iš tiesų ginčija Tarybos jo atžvilgiu pateiktų motyvų pagrįstumą. Iš bylos medžiagos matyti, kad įrodymai, į kuriuos atsižvelgė Taryba, iš pirmo žvilgsnio atrodo sudarantys pakankamai konkrečių, tikslų ir nuoseklių įrodymų visumą, leidžiančią pareiškėjui priskiriamus faktus kvalifikuoti kaip veiksmus, kuriais kenkiama Ukrainos teritoriniam vientisumui, suverenitetui ir nepriklausomybei arba į juos kėsiamasi, ir taip pagrindžiančią jo įtraukimo į sąrašą motyvus. Kadangi Tarybos nurodytos faktinės aplinkybės atsirado iki Rusijos invazijos į Ukrainą ir nėra susijusios su šiuo konfliktu, o pareiškėjas nepateikė papildomų priešingų įrodymų, Bendrojo Teismo pirmininkas nusprendė, kad nėra pagrindo iš pirmo žvilgsnio abejoti Tarybos nurodytų faktinių aplinkybių patikimumu.

Dėl trečiojo pareiškėjo pagrindo, susijusio su proporcingumo principo pažeidimu, Bendrojo Teismo pirmininkas priminė, kad pagal Sąjungos teisę pagrindinės teisės nėra absoliučiai saugomos ir turi būti vertinamos atsižvelgiant į jų socialinę funkciją. Taigi tų teisių apribojimai gali būti nustatyti, kai jie atitinka Sąjungos bendrojo intereso tikslus ir kai, atsižvelgiant į siekiamą tikslą, jie nėra neproporcingas ir netoleruotinas kišimasis, galintis pažeisti garantuojamos teisės esmę. Nagrinėjama atveju, atsižvelgiant į pagrindinį tikslą apsaugoti civilius gyventojus, pareiškėjui nustatytas lėšų įšaldymas ir draudimas atvykti į Sąjungos teritoriją neatrodo netinkami. Bendrojo Teismo pirmininkas taip pat konstatavo, kad alternatyvios ir mažiau ribojančios priemonės nebūtų tokios veiksmingos siekiant užsibrėžto tikslo, t. y. daryti spaudimą asmenims, remiantiems veiksmus, kuriais kenkiama Ukrainos teritoriniam vientisumui, suverenitetui ir nepriklausomybei arba į juos kėsiamasi, ypač atsižvelgiant į galimybę apeiti nustatytus apribojimus. Taigi, atsižvelgiant į ypatingą taikos ir tarptautinio saugumo palaikymo svarbą, aptariamai apribojimai iš pirmo žvilgsnio atrodo pateisinami bendrojo intereso tikslu ir neatrodo neproporcingi atsižvelgiant į siekiamus tikslus.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Bendrojo Teismo pirmininkas padarė išvadą, kad pareiškėjo argumentai, kuriais jis grindžia savo prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones, neįrodo *fumus boni juris* egzistavimo.

⁶¹⁹ Pranešimas asmenims, subjektams ir organizacijoms, kuriems taikomos ribojamosios priemonės, numatytos Tarybos sprendime 2014/145/BUSP dėl ribojamųjų priemonių, taikytinų atsižvelgiant į veiksmus, kuriais kenkiama Ukrainos teritoriniam vientisumui, suverenitetui ir nepriklausomybei arba į juos kėsiamasi, su pakeitimais, padarytais Tarybos sprendimu (BUSP) 2022/429, ir Tarybos reglamente (ES) Nr. 269/2014 dėl ribojamųjų priemonių, taikytinų atsižvelgiant į veiksmus, kuriais kenkiama Ukrainos teritoriniam vientisumui, suverenitetui ir nepriklausomybei arba į juos kėsiamasi, kuris įgyvendinamas Tarybos įgyvendinimo reglamentu (ES) 2022/427 (OL C 121I, 2022, p. 1).

Toks sprendimas, Bendrojo Teismo pirmininko nuomone, atitinka sąlygos, susijusios su prašomų priemonių skuba, vertinimą.

Šioje byloje pareiškėjas, prašantis taikyti laikinąsias apsaugos priemones, nes dėl ginčijamų aktų jis negali laisvai judėti ir matytis su savo šeima, turėjo galimybę dėl skubių humanitarinių priežasčių kreiptis į atitinkamos valstybės narės valdžios institucijas su prašymu nustatyti jam taikomo draudimo išimtį. Vis dėlto jis neįrodė, kad išnaudojo visas galimybes gauti tokią išimtį. Be to, jis neįrodė, kad daroma didelė ir nepataisoma žala, pateisinanti jo atvykimą pas šeimą. Galiausiai pareiškėjas prašė nutraukti tam tikrų lėšų įšaldymą, kaip tai leidžiama ginčijamuose aktuose, ir Bendrojo Teismo pirmininkas konstatavo, kad šiuo atžvilgiu suteiktos išimtys leidžia pareiškėjo šeimai gyventi normalų gyvenimą. Taigi Bendrojo Teismo pirmininkas padarė išvadą, kad skubos sąlyga netenkinama, todėl prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones turi būti atmetas.

2022 m. birželio 8 d. Nutartis Vengrija / Komisija (T-104/22 R, nepaskelbta Rink., [EU:T:2022:351](#))

„Laikinosios apsaugos priemonės – Galimybė susipažinti su dokumentais – Reglamentas (EB) Nr. 1049/2001 – Europos struktūriniai ir investicijų fondai – Reglamentas (ES) Nr. 1303/2013 – Iš valstybės narės gauti dokumentai – Prašymas sustabdyti vykdymą – „Fumus boni juris“ – Skuba – Interesų palyginimas“

Gavusi prašymą leisti susipažinti su dokumentais, susijusiais su Komisijos ir Vengrijos valdžios institucijų susirašinėjimu dėl kvietimo teikti pasiūlymus, finansuojamo pagal pasidalijamojo valdymo principą⁶²⁰, Komisija iš pradžių atsisakė leisti susipažinti su dokumentais, tačiau gavusi pakartotinį prašymą galiausiai nusprendė suteikti trečiajai šaliai pareiškėjai galimybę iš dalies susipažinti su minėtais dokumentais, nors Vengrijos vyriausybė tam prieštaravo.

Išnagrinėjęs Vengrijos prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones, pateiktą kartu su ieškiniu dėl minėto Komisijos sprendimo panaikinimo, Bendrojo Teismo pirmininkas patenkino šį prašymą ir nurodė Komisijai sustabdyti šio sprendimo vykdymą tiek, kiek juo suteikiama galimybė susipažinti su dokumentais, gautais iš Vengrijos valdžios institucijų.

Bendrojo Teismo pirmininko vertinimas

Pirma, Bendrojo Teismo pirmininkas pripažino, kad egzistuoja *fumus boni juris*, nes abu Vengrijos pateikti argumentai iš pirmo žvilgsnio neatrodo neturintys rimto pagrindo, todėl reikia juos nuodugnai išnagrinėti, o to negali padaryti laikinąsias apsaugos priemones taikantis teisėjas – tai turi būti padaryta nagrinėjant bylą iš esmės.

Šiuo klausimu Bendrojo Teismo pirmininkas pirmiausia priminė, kad nors valstybė narė gali reikalauti, kad institucija neatskleistų iš jos gauto dokumento be išankstinio jos sutikimo⁶²¹, valstybei narei

⁶²⁰ Pagal 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1303/2013, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniai fondai, Sanglaudos fondai, Europos žemės ūkio fondai kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondai bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniai fondai, Sanglaudos fondai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondai taikytinos bendrosios nuostatos ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006 (OL L 347, 2013, p. 320), 74 ir 125 straipsnius.

⁶²¹ Pagal 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (OL L 145, 2001, p. 43; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 3 t., p. 331) 4 straipsnio 5 dalį.

nesuteikiama bendros ir besąlygiškos veto teisės, leidžiančios jai visiškai naudojantis diskrecija ir nemotyvuojant savo sprendimo prieštarauti dėl bet kokio institucijos turimo dokumento atskleidimo vien dėl to, kad šis dokumentas gautas iš šios valstybės narės. Toliau institucija turi patikrinti, ar, atsižvelgiant į bylos aplinkybes ir taikytinas teisės normas, valstybės narės pateikti motyvai, kuriais ji grindė savo prieštaravimą, iš pirmo žvilgsnio gali pateisinti tokį atsisakymą. Galiausiai šis Komisijos tyrimas turi būti atliekamas laikantis lojalios dialogo, kuris būdingas sprendimų priėmimo procesui, nustatytam galimybę susipažinti su institucijos turimais ir iš valstybės narės gautais dokumentais reglamentuojančiose normose.

Kalbant apie pirmąjį argumentą, kad išimtis, susijusi su didelės žalos institucijos sprendimų priėmimo procesui pavojumi⁶²², jeigu dokumentas būtų atskleistas, taikytina pasidalijamojo valdymo atveju, Bendrojo Teismo pirmininkas konstatavo, kad šioje byloje nagrinėjamo pasidalijamojo valdymo atveju valstybės narės ir Komisija dalijasi atsakomybe už programų valdymą ir kontrolę ir kad Komisija, be kita ko, turi užtikrinti, kad valstybės narės teisėtai ir tinkamai naudotų Europos struktūrinių ir investicijų fondų lėšas. Tuo remdamasis jis padarė išvadą, kad iš pirmo žvilgsnio negalima atmesti, jog šioje byloje nagrinėjami dokumentai gali būti laikomi Sąjungos sprendimo priėmimo proceso dalimi, juolab kad pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją valstybės narės teisė reikalauti, kad institucija neatskleistų iš jos gauto dokumento be išankstinio jos sutikimo, „yra nuostata, skirta Bendrijos sprendimų priėmimo procedūrai“.

Dėl antrojo argumento, pagal kurį Komisija, palaikydama lojalų dialogą, turėjo paaiškinti, kodėl pakeitė savo ankstesnę praktiką, ir, atsižvelgdama į tai, suteikti Vengrijai galimybę pateikti kitus galimus atsisakymo motyvus, Bendrojo Teismo pirmininkas pažymėjo, kad ginčijamas sprendimas yra patvirtinamasis sprendimas, kuriame nukrypstama nuo Komisijos iš pradžių priimto sprendimo dėl atsisakymo. Taigi, atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes, neatmestina, kad prieš priimdama ginčijamą sprendimą Komisija turėjo suteikti Vengrijai galimybę geriau paaiškinti savo motyvus arba nurodyti kitus galimus atsisakymo motyvus. Be to, jis pažymėjo, kad Komisija galėjo savo iniciatyva išnagrinėti, ar aptariamam prašymui leisti susipažinti su dokumentais taikytinos kitos teisės susipažinti su dokumentais išimtis.

Antra, Bendrojo Teismo pirmininkas nusprendė, kad nagrinėjamu atveju skubos sąlyga yra tenkinama, nes didelės ir nepataisomos žalos Vengrijai pavojus yra teisiniu požiūriu pakankamai įrodytas. Jis pažymėjo, kad nurodomą žalą lemia tariamai konfidencialios informacijos atskleidimas ir kad ši informacija yra susijusi su kvietimo teikti konkurencinio pobūdžio pasiūlymus, kuriame turėtų dalyvauti daug suinteresuotųjų šalių, organizavimu. Taigi, atskleidus informaciją gali kilti pavojus sklandžiam šios procedūros vykdymui. Bendrojo Teismo pirmininkas padarė išvadą: kadangi, kaip teigia Vengrija, nagrinėjami dokumentai gali būti konfidencialūs, jų atskleidimas pažeistų išimtį, susijusią su didele žala institucijos sprendimų priėmimo procesui, ir jų, kaip neviešų dokumentų, pobūdis negalėtų būti atkurtas, net jei pagrindinis ieškinys galiausiai būtų patenkintas.

Trečia, atlikdamas esamų interesų palyginimą Bendrojo Teismo pirmininkas, siekdamas nustatyti, ar šalies, prašančios taikyti laikinąsias apsaugos priemonės, interesus, kad jos būtų pritaikytos, yra svarbesnis už interesą nedelsiant taikyti ginčijamą aktą, išnagrinėjo sąlygą, kad nutartimi dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sukurtą teisinę situaciją turi būti galima atkurti. Šiuo atžvilgiu jis konstatavo, kad nagrinėjamu atveju sprendimas dėl panaikinimo būtų iliuzinis ir neveiksmingas, jei būtų atmestas Vengrijos laikinųjų apsaugos priemonių prašymas, nes jį atmetus Komisija galėtų iš karto atskleisti dokumentus, dėl kurių kilo ginčas, ir faktiškai nulemti būsimo sprendimo dėl bylos esmės turinį, t. y. ieškinių dėl panaikinimo atmetimą. Be to, jis pažymėjo, kad pati Komisija neprieštarauja ginčijamo sprendimo vykdymo sustabdymui.

⁶²² Pagal Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 3 dalies pirmą pastraipą.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones buvo patenkintas.

**2022 m. spalio 20 d. Nutartis PB / Komisija (T-407/21 R, nepaskelbta Rink.,
[EU:T:2022:655](#))**

„Laikinosios apsaugos priemonės – Viešasis paslaugų pirkimas – Sutarčių skyrimo procedūros pažeidimai – Nepagrįstai sumokėtų sumų susigrąžinimas – Vykdytinas sprendimas – Prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones – Skuba – „Fumus boni juris“ – Interesų palyginimas“

Europos Sąjungai paskelbus du konkursus, kuriais siekiama sudaryti, pirma, TACIS sutartį dėl techninės pagalbos teikimo Ukrainos valdžios institucijoms derinant Ukrainos teisės aktus su ES teisės aktais paslaugų ir, antra, CARDS sutartį dėl gebėjimų stiprinimo, ekspertizės ir paramos paslaugų teikimo Serbijos teisingumo ministerijai, abi šios sutartys buvo skirtos ⁶²³ konsorciui, koordinuojamam privačios bendrovės, kurios direktorius buvo pareiškėjas PB.

Remdamasi Europos kovos su sukčiavimu tarnybos (OLAF) analizės ataskaita Komisija pirmiausia sustabdė TACIS ir CARDS sutarčių vykdymą, atitinkamai motyvuodama tuo, kad jas skiriant buvo padaryta esminių klaidų arba pažeidimų ar buvo sukčiauta. Paskui ji priėmė sprendimą dėl administracinės priemonės taikymo pareiškėjui, atšaukdama pagal minėtas sutartis nepagrįstai gautus mokėjimus, ir pripažino pareiškėją kartu su bendrove, kurios direktorius jis buvo, solidariai atsakingais už minėtų sumų sumokėjimą. Galiausiai ji priėmė vykdytiną sprendimą susigrąžinti nepagrįstai gautas sumas, laikydama pareiškėją kartu su bendrove, kurios direktorius jis buvo, solidariai atsakingais už aptariamą sumą sumokėjimą.

Bendrojo Teismo pirmininkas, išnagrinėjęs pareiškėjo prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones, pareiškėją tuo pačiu metu kaip ir ieškinys dėl šio sprendimo panaikinimo, patenkino šį prašymą ir nurodė Komisijai sustabdyti minėto sprendimo vykdymą.

Bendrojo Teismo pirmininko vertinimas

Pirma, Bendrojo Teismo pirmininkas iš pradžių patikrino prašomų laikinųjų apsaugos priemonių skubos sąlygą. Šiuo atžvilgiu jis nusprendė, kad ši sąlyga tenkinama, nes konkrečiomis bylos aplinkybėmis pareiškėjo nurodyta didelė ir nepataisoma žala turi būti laikoma įrodyta, nes negalėjimas ilgą laiką užtikrinti savo pagrindinių poreikių patenkinimo negali būti kompensuotas vėlesne finansine kompensacija.

Atsižvelgiant į pareiškėjo padėtį rodančias aplinkybes, nematyti, kad, įvykdžius ginčijamą sprendimą, jis turėtų pajamų, kurios leistų padengti visas išlaidas, būtinas jo elementariems poreikiams patenkinti, kol bus išnagrinėta pagrindinė byla.

Antra, Bendrojo Teismo pirmininkas išnagrinėjo sąlygą, susijusią su *fumus boni juris*, ir dėl to *prima facie* patikrino pagrindinėje byloje pareiškėjam ieškiniui pagrįsti ieškovo nurodytų argumentų pagrįstumą, taigi patikrino, ar bent vienas iš jų yra pakankamai svarus ir negali būti atmestas per laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procedūrą.

Dėl pagrindo, susijusio su tuo, kad Komisija neturėjo kompetencijos priimti vykdytinų sprendimų, kad nėra teisinio pagrindo ir kad padaryta akivaizdi vertinimo klaida, Bendrojo Teismo pirmininkas

⁶²³ Sutartys TACIS/2006/101-510 ir CARDS/2008/166-429.

pažymėjo, kad Finansinis reglamentas⁶²⁴ išties gali būti teisinis pagrindas Komisijai priimti vykdytinus sprendimus⁶²⁵, net jei nagrinėjama pinigine prievole yra sutartinio pobūdžio. Vis dėlto, viena vertus, Sąjungos teismas neturi jurisdikcijos nagrinėti ieškinio dėl panaikinimo, kai ieškovo teisinė situacija yra išimtinai susijusi su sutartiniais santykiais, kurių teisinį režimą reglamentuoja susitariančiųjų šalių nustatytos nacionalinės taisyklės, ir, kita vertus, Komisija negali priimti vykdytino sprendimo dėl sutartinių santykių, dėl kurių nėra arbitražinės išlygos Sąjungos teismo naudai ir kurie dėl to priklauso valstybės narės teismų jurisdikcijai. Todėl Komisijos įgaliojimai priimti vykdytinus sprendimus, susijusius su sutartiniais santykiais, turi apsiriboti sutartimis, kuriose yra arbitražinė išlyga, suteikianti jurisdikciją Sąjungos teismams.

Bendrojo Teismo pirmininkas pažymėjo, kad, viena vertus, reglamentas dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos⁶²⁶ pats savaime negali būti tinkamas teisinis pagrindas priimti administracines priemones, skirtas nepagrįstai gautoms sumoms susigrąžinti, ir, antra, šio reglamento nuostatose, apibrėžiančiose administracines priemones⁶²⁷, neminima, kad šios priemonės gali būti taikomos ne gavėjui, bet kitiems asmenims ar subjektams, visų pirma reikalaujant, kad trečiasis asmuo grąžintų šio gavėjo nepagrįstai gautas sumas.

Nagrinėjamu atveju, nors Komisijos priimtose administracinėse priemonėse grindžiamos SESV, Finansiniu reglamentu ir reglamentu dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos, Bendrojo Teismo pirmininkas konstatavo, kad sutartyse, sudarytose su bendrove, kurios direktorius yra pareiškėjas, nėra arbitražinės išlygos, suteikiančios jurisdikciją Sąjungos teismams.

Jis padarė išvadą, kad, nedarant poveikio Bendrojo Teismo sprendimui dėl ieškinio pagrindinėje byloje, pareiškėjo nurodytas pagrindas, susijęs su Komisijos kompetencijos priimti vykdytinus sprendimus nebuvimu, teisinio pagrindo nebuvimu ir akivaizdžia vertinimo klaida, iš pirmo žvilgsnio nėra neturintis rimto pagrindo. Taigi reikia nuodugniai jį išnagrinėti, o to negali padaryti laikinąsias apsaugos priemones taikantis teisėjas – tai turi būti padaryta nagrinėjant bylą iš esmės.

Trečia, Bendrojo Teismo pirmininkas palygino rizikas, susijusias su kiekvienu iš galimų sprendimų. Šiuo atžvilgiu dėl pareiškėjo intereso išvengti skubaus minėtų sumų išieškojimo jis konstatavo, kad nagrinėjamos bylos aplinkybėmis ginčijamo sprendimo vykdymas tikriausiai lemtų tai, kad pareiškėjas negalėtų patenkinti savo elementariausių poreikių. Dėl Sąjungos finansinių interesų jis pažymėjo, kad Komisija nepateikė jokių paaiškinimų šiuo klausimu ir kad, atrodo, pati mano, jog šiuo atveju būtų pageidautina sustabdyti ginčijamo sprendimo įgyvendinimą. Bendrojo Teismo pirmininkas padarė išvadą, kad interesų palyginimas yra palankesnis pareiškėjui.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones buvo patenkintas.

⁶²⁴ Pagal 2018 m. liepos 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES, Euratomas) 2018/1046 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1296/2013, (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 1304/2013, (ES) Nr. 1309/2013, (ES) Nr. 1316/2013, (ES) Nr. 223/2014, (ES) Nr. 283/2014 ir Sprendimas Nr. 541/2014/ES, bei panaikinamas Reglamentas (ES, Euratomas) Nr. 966/2012 (OL L 193, 2018, p. 1), 100 straipsnio 2 dalį.

⁶²⁵ Kaip tai suprantama pagal SESV 299 straipsnį.

⁶²⁶ 1995 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 2988/95 dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos (OL L 312, 1995, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 1 t., p. 340).

⁶²⁷ Šiuo atveju Reglamento Nr. 2988/95 4 straipsnis.